



# วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

## Journal of MCU Nakhondhat

P-ISSN: 2586-923X ปีที่ 7 ฉบับที่ 8 (สิงหาคม 2563)

E-ISSN: 2630-0362 Vol.7 No. 8 (August 2020)

### 💧 วัตถุประสงค์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษาในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์ ภาษาศาสตร์ การจัดการสาธารณสุข การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ

บทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสารได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double blind) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย ผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน

ทัศนะและข้อคิดเห็นที่ปรากฏในบทความ มิใช่ความคิดของคณะผู้จัดทำ และมีใช้ความรับผิดชอบของวารสาร คณะบรรณาธิการไม่สงวนลิขสิทธิ์ในการคัดลอก แต่ให้อ้างอิงแสดงที่มา

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ มีกำหนดออกเผยแพร่ปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน)\*

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม



### ◆ ที่ปรึกษา

พระพรหมบัณฑิต, ศ.,ดร.

พระราชปริยัติกวี, ศ.,ดร.

พระเทพปัญญาสุธี

พระสุวรณเมธาภรณ์, ผศ.,ดร.

พระราชปริยัติมุนี, ผศ.,ดร.

พระมหาสมบุญ ฐุฑฒิกโร, ดร.

### ◆ บรรณาธิการบริหาร

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

### ◆ หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายธีรวัฒน์ ทองบุญชู

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

### ◆ กองบรรณาธิการ

พระครูสิทธิธรรมาภิรัต, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศไศกราช

พระครูโฆษิตวัฒน์านุกูล, ผศ.,ดร.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

ศาสตราจารย์ ดร.ครองชัย หัตถา

มหาวิทยาลัยทักษิณ

รองศาสตราจารย์ ดร.ประเวศ อินทองปาน

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

รองศาสตราจารย์ ดร.สีบพงษ์ ธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์

รองศาสตราจารย์ ดร.กันตภณ หนูทองแก้ว

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมมาศไศกราช

รองศาสตราจารย์ ดร.สมบุญ บุญโท

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นิพนธ์ ทิพย์ศรีนิมิต

มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์



**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วาสนา แก้วหล้า**

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณิศภาพรรณ คูวิเศษแสง**

มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธนิศร ยืนยง**

มหาวิทยาลัยปทุมธานี

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภัทร์**

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.บุษกร สุขแสน**

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี

**ดร.มุกดาวรรณ พลเดช**

วิทยาลัยเทคโนโลยีภาคใต้

**ดร.อุทัย เอกสะพัง**

มหาวิทยาลัยทักษิณ

**ดร.มะลิวัลย์ โยธารักษ์**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☛ **ผู้ช่วยกองบรรณาธิการ**

**นางสาวปัญญาดา จงละเอียด**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

☛ **ฝ่ายประสานงานและจัดการ**

พระมหาศักดิ์ดีดา สิริเมธี

พระณัฐพงษ์ ญาณเมธี

พระมหาอนุชิต อนนตเมธี

นายอภิรักษ์ คำหารพล

นางสาวทิพย์วรรณ จันทรา

พระณัฐพงษ์ สิริสุวณโณ

☛ **ฝ่ายกฎหมาย**

**ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ฉัตรมาศ วิเศษสินธุ์**

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี



◆ ออกแบบปก

นายวินัย ธีระพิบูลย์วัฒนา

◆ จัดรูปเล่ม

พระบุญญฤทธิ ภัททจารี

◆ พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด กรีนโซน อินเตอร์ 2001

155/2 ถนนปากนคร ตำบลท่าซัก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทรศัพท์. 075-466-031, แฟกซ์. 075-446-676

◆ เจ้าของ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

เลขที่ 3/3 หมู่ที่ 5 ตำบลมะม่วงสองต้น อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช 80000

โทร. 086-4345903 แฟกซ์. 075-340-042 E-mail: suriya.sur@mcu.ac.th



## บทบรรณาธิการ



วารสารฉบับนี้ เป็นฉบับที่ 8 ประจำปีพุทธศักราช 2563 วารสารก้าวเข้าสู่ปีที่ 7 ได้รับการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพวารสาร จากศูนย์ดัชนีการอ้างอิงวารสารไทย (Thai Journal Citation Index-TCI) ให้มีมาตรฐานอยู่ในกลุ่มที่ 2 (จนถึง 31 ธันวาคม 2564) เพื่อรักษาคุณภาพของวารสารให้เป็นไปตามเงื่อนไขและกติกาสากล จึงเปิดโอกาสให้นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ได้เผยแพร่บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัย ซึ่งกองบรรณาธิการได้ดำเนินการตามกระบวนการเชิงหลักการเผยแพร่บทความตามเกณฑ์ของสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษาทุกประการ

บทความที่ได้รับการคัดเลือกให้เผยแพร่ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ปีที่ 7 ฉบับที่ 8 นี้ประกอบด้วย บทความวิชาการ 3 เรื่อง บทความวิจัย 27 เรื่อง ในเล่มนี้ มีบทความที่น่าสนใจ ได้แก่ การสร้าง “สติ” ในการเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมนักโทษในต่างประเทศ โดย ธานี วรภัทร์ ซึ่งบทความฉบับนี้ได้กล่าวถึง “สติ” เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่ได้พิสูจน์แล้วว่า สามารถนำมาใช้แก้ไขความคิด จิตใจ ปัญญาและพฤติกรรม ให้กับนักโทษได้ เนื่องจากจากธรรมชาติของมนุษย์การกระทำ ทุกอย่างเริ่มที่ “ความคิด” การตัดสินใจที่ออาชญากรรมเป็นผลมาจากความคิดและความรู้ที่เรียกว่า “ปัญญา” ของคนที่เชื่อว่าการกระทำนั้นให้ประโยชน์ต่อตนเองและเชื่อว่ามีโอกาสที่จะรอดพ้นจากกฎหมายได้ ความคิดของเขาจึงนำไปสู่ความเป็น “อาชญากร” ซึ่งเป็นความคิดที่ขาดสติปัญญาในทางบวก ส่วนของ “ความคิด” และ “ความรู้เท่าทัน” สำหรับ “นักโทษ” คือบุคคลที่กระบวนการยุติธรรมทางอาญาได้พิสูจน์ความจริงแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ถ้าได้มีโอกาสเข้ากระบวนการสร้าง “สติ” ก็จะสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงความคิด จิตใจ ทัศนคติและพฤติกรรม ให้เป็นบุคคลที่เป็นพลเมืองดีของสังคมได้อีกครั้งหนึ่ง จากการศึกษาพบว่าในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และญี่ปุ่น จะใช้วิธีการฝึก “สติ” กับนักโทษทำให้มีสมาธิ ได้ทบทวนตนเอง พิจารณาตนเอง การปรับความคิด จิตใจ พฤติกรรม ในกิจกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนักโทษเพื่อ “คืนคนดีสู่สังคม” หลักธรรมในพุทธศาสนาที่มีการนำมาใช้ได้แก่ สติ สัมปชัญญะ หิริ โอตตปปะ สีล อริยสัจ 4 และมรรค 8 เป็นต้น และใช้กระบวนการตามหลักพุทธศาสนาให้มี “จิตใจ ชัดความคิด พฤติกรรม” ที่เป็นพลเมืองดีของสังคมได้อีกครั้ง ทำให้เขาสามารถดำรงชีวิตใหม่ได้ดีกว่าที่เคยเป็นมาและไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงมีข้อเสนอแนะให้นำหลักธรรมพุทธศาสนา โดยเฉพาะหลัก “สติ” และ “กระบวนการสร้างสติ” มาใช้กับนักโทษในประเทศไทย กล่าวคือ จัดทำ



หลักสูตรอบรมและมีการติดตามประเมินผล สร้างตัวชี้วัด กำหนดคุณสมบัติวิทยากรเพื่อสร้างมาตรฐานการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการนำไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขปัญหานักโทษได้จริง และบรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักโทษอย่างยั่งยืน

กองบรรณาธิการวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ ขอขอบคุณท่านผู้เขียน ท่านสมาชิกและท่านผู้อ่านที่ให้ความสนใจและไว้วางใจวารสารของเราเป็นอย่างดีตลอดมาและหวังเป็นอย่างยิ่งว่าบทความที่ได้เลือกสรรมาตีพิมพ์มีประโยชน์ต่อผู้อ่านทุกท่าน บรรณาธิการขอขอบพระคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้ให้ความกรุณาอ่านและแนะนำการปรับแก้บทความวิจัยให้มีคุณภาพทางวิชาการยิ่งขึ้น

สุดท้ายนี้ หากผู้อ่านจะมีข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวารสารนี้ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น กองบรรณาธิการขอน้อมรับไว้ด้วยความยินดียิ่ง

พระครูอรุณสุตาลังการ, รศ.ดร.

บรรณาธิการ

# สารบัญ



บรรณาธิการ (ก)

บทบรรณาธิการ (จ)

## บทความวิชาการ : Academic Article

การสื่อสารในครอบครัวกับการแก้ปัญหาทางเพศวัยรุ่นมุสลิม 1

FAMILY COMMUNICATION AND PROBLEM SOLVING FOR MUSLIM TEENAGERS

ทัศนีย์ หนูนารถ, เบญจวรรณ ละหุการ และวิชชุดา มัคสิงห์

พุทธจิตวิทยาสำหรับคนชายขอบ 15

BUDDHIST PSYCHOLOGY FOR MARGINALIZED PEOPLE

พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย

การสร้าง “สติ” ในการเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมนักโทษในต่างประเทศ 30

THE CREATION OF “MINDFULNESS” TO CHANGE THE MIND AND BEHAVIOR OF PRISONER ABROAD

ธานี วรรณทร์

## บทความวิจัย : Research Articles

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต 46

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC STRATEGIES ADMINISTRATION IN SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 26

ภวนันท์ชัย สวัสดิ์สละ และพีระศักดิ์ วรรณัตร

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขต 60

พื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR ACADEMIC APERATIONAL IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 33

คมกริช นุราช และพีระศักดิ์ วรรณัตร



## สารบัญ (ต่อ)

<p><b>การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร</b></p>	76
<p>THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL MANAGEMENT PROCESSE THAT ENCHANCE LEARING SKILLS IN THE 21st CENTURY OF THE BACHELOR OF POLITICAL SCIENCE PROGRAMS IN GOVERNMENT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY YASOTHON BUDDHIST COLLAGE</p> <p><i>ณัฐพล จินดารัมย์, พระครูวาปีธรรมวิโรจน์, กันต์ ศรีหล้า, ธมกร ทยาประศาสน์ และนิคม ปาทะวงศ์</i></p>	
<p><b>แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33</b></p>	89
<p>THE GUIDELINE DEVELOPMENT OF TEACHERS, LEARNING MANAGEMENT IN THE 21ST CENTURY BY APPLYING THE PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 33</p> <p><i>ธนาพล บัวคำโคตร และไพบุลย์ ลีम्मณี</i></p>	
<p><b>การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน</b></p>	104
<p>DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT AND MATHEMATICAL CONNECTION ABILITY OF MATAYOMSUKSA 5 STUDENTS BY USING PROBLEM – BASED LEARNING MANAGEMENT</p> <p><i>ณัฐฐานต์ เส และมนตรี วงษ์สะพาน</i></p>	
<p><b>การสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล</b></p>	120
<p>THE COMMUNICATION OF KHON TAM ASSOCIATION IN MUN RIVER CONSERVATION</p> <p><i>อาภาพรรณ ทองเรือง และอลงกรณ์ อรรคแสง</i></p>	
<p><b>ศึกษาคตินิยมที่ปรากฏในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาหวี จังหวัดสงขลา</b></p>	134
<p>A STUDY OF CONCEPT THE DHAMMA RIDDLE ON CREMATION OF CEREMONIES THE BUDDHISTS NATHAWEE DISTRICT IN SONGKHLA PROVINCE</p> <p><i>พระครูโชติปัญญาโสภณ, พระครูโกศลอรธกิจ และพระครูโฆสิตวัฒน์นากุล</i></p>	

## สารบัญ (ต่อ)

<b>ศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง</b>	<b>146</b>
AN ANALYTICAL STUDY THE SIGNS THAT APPEARED IN THE SHADOW PLAY OF THE NANG NAKHARIN CHATONG พระครูโสภาสุตมิกุล, พระครูโกศลอรธกิจ และอุทัย เอกสะพัง	
<b>การบริหารงานบุคคลสมัยใหม่ กรณีศึกษา บริษัท รักษาความปลอดภัย แรง เจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด</b>	<b>158</b>
MODERN PERSONNEL MANAGEMENT: A CASE STUDY OF RANGER INVESTIGATION SECURITY COMPANY LIMITED บุญเรือน ทองทิพย์	
<b>การจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต</b>	<b>174</b>
TOURISM SAFETY MANAGEMENT IN PHUKET เอกชัย ชำนินา	
<b>การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25</b>	<b>190</b>
THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATORY ACADEMIC ADMINISTRATION GUIDELINES FOR SMALL – SIZE SCHOOLS UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE 25 นิภาพร พินิจมนตรี และธรินธร นามวรรณ	
<b>การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1</b>	<b>204</b>
DEVELOPING GUIDELINES TO ENHANCE COMPETENCY OF TEACHERS IN SELF – DEVELOPMENT ROI – ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 พีรวัสดี เพ็ชรทอง และกาญจน์ เรืองมนตรี	
<b>การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1</b>	<b>218</b>
THE DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION MANAGEMENT A GUIDELINE FOR SCHOOL UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1 ภาวณี เหมียโก และธรินธร นามวรรณ	



## สารบัญ (ต่อ)

<p><b>การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2</b></p> <p>THE DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY ABOUT ACTIVE LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOL UNDER MAHASARAKHAM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2</p> <p><i>ยุภาลัย มะลิซ้อน และกาญจน์ เรืองมนตรี</i></p>	230
<p><b>ศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ เมือง นครศรีธรรมราช</b></p> <p>AN ANALYTICAL STUDY OF SIGNS APPEARED IN BUNSAT MONTHAN TRADITION OF NAKHON SI THAMMARAT</p> <p><i>พระอธิการอำนวย สบบุญโญ (ทองจีน), พระครูโกศลอรรรถกิจ และอุทัย เอกสะพัง</i></p>	244
<p><b>บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของ สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต</b></p> <p>ROLE OF ADMINISTRATOR AFFECTING THE LEARNING RESOURCE UTILIZATION OF STUDENT DEVELOPMENT OF SCHOOLS UNDER PHUKET CITY MUNICIPALITY</p> <p><i>สุกัญญา ภูเฮียงแก้ว, สุทธิวรรณ ตันติจรจนาวงศ์ และศจี จิระโร</i></p>	257
<p><b>จำเลยในคดียาเสพติด: กรณีศึกษาการพบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน</b></p> <p>DEFENDANT IN DRUG – RELATED OFFENSE: CASE STUDIES ON DRUG FOUND AS EVIDENCE IN THE HOUSE</p> <p><i>ธารินทร์ กุลปรียะวัฒน์</i></p>	269
<p><b>แนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2</b></p> <p>THE GUIDELINE DEVELOPMENT OF STUDENT COUNCIL ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2</p> <p><i>วีระศักดิ์ วงศ์นาแค และสุธรรม ธรรมทัศนานนท์</i></p>	283
<p><b>การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอน เทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1</b></p> <p>THE DEVELOPMENT OF PROGRAM TO ENHANCE MONTESSORI LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY OF TEACHERS UNDER CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1</p> <p><i>ปิยนันท์ หาญสมัคร และกาญจน์ เรืองมนตรี</i></p>	296



## สารบัญ (ต่อ)

<b>การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์</b>	<b>311</b>
DEVELOPING GUIDELINES TO ENHANCE TEACHER' EXPERTISE UNDER NON – FORMAL AND INFORMAL EDUCATION CENTRE IN KALASIN PROVINCE <i>จิระเดช กล้าขยัน และพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ</i>	
<b>รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น</b>	<b>324</b>
A MANAGEMENT MODEL FOR DIVING SPORT TOURISM CORESPONDS TO LOCAL COMMUNITY SUSTAINABILITY <i>ศักดิ์ยศ สังข์พันธ์</i>	
<b>ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน</b>	<b>335</b>
TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN SUSTAINABLE MANAGEMENT OF PRIMARY SCHOOLS <i>รัชณี บุญกล้า</i>	
<b>ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตต์เขต 2</b>	<b>344</b>
ACADEMIC LEADERSHIP IN DIGITAL AGE OF EXPANDING EDUCATIONAL OPPORTUNITY SCHOOL ADMINISTRATOR IN UTTARADIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2 <i>มณีรัตน์ สุดเต้, หยกแก้ว กมลวรรณ และมานี แสงทริญ</i>	
<b>รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน</b>	<b>363</b>
SPECIAL EDUCATIONAL MANAGEMENT MODEL FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT IN CO – EDUCATION WITH NAN <i>สุนิสา สกุลแก้วกุล, หยกแก้ว กมลวรรณ และสุกัญญา รุจิเมธาภาส</i>	
<b>การพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุกประเภทวิชาอุตสาหกรรม</b>	<b>381</b>
ACTIVE PUBLIC – PRIVATE PARTNERSHIPS DEVELOPMENT FOR VOCATIONAL EDUCATION IN INDUSTRIAL TRADES' AREA OF STUDY <i>สมพร ปานดำ</i>	



## สารบัญ (ต่อ)

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร กรณีศึกษา มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี	398
DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF CHILDREN'S LIFE IN PERMANENCY HOME CARE CASE STUDY OF FELIX FAMILY SURAT THANI FOUNDATION	
มานะ รุจิระยรรยง	
ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน	411
THE COGNITIVE TRANSFORMATION THERAPY: INNOVATION OF PRISONERS' SUSTAINABLE MENTAL DEVELOPMENT	
นงนุช โกมลหิรัญย์, พระสุธีรัตนบัณฑิต และโกนิกุล ศรีทอง	
คำแนะนำสำหรับผู้เขียน	๖



# การสื่อสารในครอบครัวกับการแก้ปัญหาทางเพศวัยรุ่นมุสลิม\*

## FAMILY COMMUNICATION AND PROBLEM SOLVING FOR MUSLIM TEENAGERS

ทัศนีย์ หนูนารถ

Tassanee Noonart

เบญจวรรณ ละหุการ

Benjawan Lahukarn

วิชชุตตา มัคสิงห์

Witchuta Muksing

วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครศรีธรรมราช

College of Nursing, Nakhon Si Thammarat, Thailand

E-mail: tassanee.jeamsawat@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความวิชาการฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เห็นความสำคัญของการสื่อสารในครอบครัว เป้าหมายเป็นวัยรุ่นมุสลิมซึ่งถือว่าเป็นประชากรกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญของประเทศชาติ และต้องแก้ปัญหาไปด้วยกัน ซึ่งมองว่ามุสลิมเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมที่ต่างจากสังคมไทยพุทธ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ดั้งเดิม มุสลิมบางกลุ่มยังมีทัศนคติที่ปิดกั้นเรื่องเพศ มองว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องผิดต่อศาสนา โดยพ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังไม่เปิดใจให้ลูกเรียนรู้เรื่องเพศ ดังนั้นเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาทางเพศวัยรุ่นมุสลิม การสื่อสารที่มีประสิทธิภาพของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นจึงมีความสำคัญยิ่ง พ่อแม่ผู้ปกครองคือช่องทางสำคัญในการช่วยส่งเสริมสนับสนุนการแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้นกับวัยรุ่น ปัญหาของวัยรุ่นที่พ่อแม่เป็นห่วงและหนักใจมากที่สุด คือปัญหายาเสพติด รองลงมาคือปัญหาเกี่ยวกับเพศศึกษาของวัยรุ่น แนวทางแก้ไขปัญหาคือต้องเริ่มจากการสร้างความรัก ความอบอุ่นและความเข้าใจในครอบครัว ดูแลเรื่องการคบเพื่อนของวัยรุ่น ความร่วมมือจากโรงเรียน ชุมชน และสังคมในการแก้ปัญหา วิธีการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับเพศศึกษาของพ่อแม่ ได้แก่ การดูรายการเพศศึกษาทางโทรทัศน์ ปรึกษากับพ่อแม่ที่มีลูกวัยรุ่นเหมือนกัน ถ้ามองจากแพทย์หรือผู้เชี่ยวชาญ และหาหนังสือเกี่ยวกับเพศศึกษามาอ่าน แนวทางในการสอนเพศศึกษาที่เหมาะสมกับวัยรุ่น คือ การสอนโดยพ่อแม่ สอนโดยญาติคนใกล้ชิด หรือครูอาจารย์ แพทย์และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เนื้อหาสาระที่ควร

---

\* Received 18 May 2020; Revised 20 June 2020; Accepted 1 July 2020



จะสอนคือ เนื้อสาระเกี่ยวกับเพศศึกษาโดยทั่วไป ที่มีความต่อเนื่องและครอบคลุมตั้งแต่เล็กจนโต

**คำสำคัญ:** การสื่อสารในครอบครัว, การแก้ปัญหาทางเพศ, วัยรุ่นมุสลิม

## Abstract

This academic article aims to see the importance of family communication. The target is a Muslim teenager who is considered one of the important population groups of the nation and have to solve problems together. Muslims to be a society with a culture that is different from the Thai Buddhist society. They have traditional way of life. Some Muslims still have an attitude that blocks sex. Therefore, as a guideline to solve the problem of Muslim adolescents Effective communication between parents and teenagers is of paramount importance. Parents are an important channel to help support and solve problems that may occur to youth. Drugs and other problems concerning teenagers' sex education were the most serious problems for which parents were deeply worried. Solutions should start at home. Parents construct a loving, warm, and understanding family, take care of their children including friends of their children, and cooperate with school, community, and society to solve problems. Parents sought information about sex education from TV sex education programs, consult with peers, doctor/expert, and read sex education text. The appropriate and persuasive teaching/communication personnels were parents/close relatives/teachers/ doctors/experts. The desired and required teaching subject matters were sex education in general covering the early teen to young adult

**Keywords:** Family Communication, Solving Sexual Problems, Muslim Teenagers

## บทนำ

วัยรุ่นเป็นวัยรอยต่อระหว่างวัยเด็ก และผู้ใหญ่ จะมีพัฒนาการทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ไม่ว่าจะเชื้อชาติ ศาสนาใดพัฒนาการของวัยรุ่นก็จะเป็นเช่นเดียวกัน ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตและการพัฒนาบุคลิกภาพของวัยรุ่น เป็นหน่วยที่สำคัญยิ่งในการปลูกฝังให้วัยรุ่น มีร่างกาย และจิตใจอันแข็งแรงสมบูรณ์ การสื่อสารจึงมีบทบาทสำคัญในการดำรงความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้เกิดขึ้น โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในครอบครัวที่มาอยู่ร่วมกันและมีความผูกพันใกล้ชิดกัน



การสื่อสารที่ดีภายในครอบครัวนั้นมีความสำคัญ และเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นอย่างมากที่จะช่วยเติมเต็มให้ครอบครัวมีความสุขปัญหาครอบครัวที่พบในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการสื่อสารในครอบครัวที่ไม่มีประสิทธิภาพ มีการสื่อสารกันน้อยมาก เพราะคิดว่าคนในครอบครัวรู้จักกัน รักกัน ไม่จำเป็นต้องพูดคุยอะไรกันมากก็เข้าใจกัน ทั้งที่ความเป็นจริงการพูดคุยสื่อสารกันภายในครอบครัวเป็นสิ่งที่สำคัญมาก และต้องมีการสื่อสารที่ดีที่สร้างสรรค์ซึ่งจำเป็นต้องมีการเรียนรู้ และพัฒนาทักษะการสื่อสารนี้ให้เกิดขึ้นในครอบครัว เมื่อการสื่อสารระหว่างสมาชิกทุกคนในครอบครัวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ สัมพันธภาพที่ดีภายในครอบครัวย่อมเกิดขึ้นตามไปด้วย ในบริบทของสังคมไทยไม่ว่าจะเป็นไทยพุทธ หรือมุสลิม การสื่อสารเรื่องเพศของพ่อแม่ยังคงเป็นเรื่องที่ปฏิบัติได้ยากในวิถีชีวิตปกติเนื่องจากวัฒนธรรมไทยมักหลีกเลี่ยงการพูดคุยเรื่องเพศ ทำให้วัยรุ่นขาดข้อมูลด้านเพศที่เหมาะสม เพราะพ่อแม่มองว่าการพูดเรื่องเพศจะเป็นดาบสองคม และเป็นการชี้โพรงให้กระรอก คิดว่าเป็นเรื่องไม่สุภาพควรปกปิด และเป็นเรื่องน่าอาย (เกษมศรี อัครพงศธร, 2554) เลยไม่ยอมพูดกับลูก ในขณะที่ลูกก็กลัวพ่อแม่จะดุตาเลยไม่ยอมปรึกษาพ่อแม่ในเรื่องเพศ จึงทำให้ลูกที่อยู่ในช่วงของวัยรุ่นมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม ซึ่งเป็นข้อจำกัดของพ่อแม่ในการสื่อสารทั้งในด้านการสร้างความสัมพันธ์เชิงบวกระหว่างพ่อแม่และลูก การสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าในการให้เกียรติ และการยอมรับในบทบาทสมาชิกของลูกวัยรุ่น และการฟังอย่างลึกซึ้งของแม่เป็นประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจ

การแสดงบทบาทของพ่อแม่ในการสื่อสารเรื่องเพศ มีเป้าหมายเพื่อสร้างความรู้สึกรักมีคุณค่าของตนเองให้กับลูกวัยรุ่นจึงควรถูกกระตุ้นผ่านสื่อเวทิสถาธารณะและการพูดคุยถกเถียงอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การเข้าสู่วัยรุ่นตามหลักศาสนาอิสลามเรียกว่าการบรรลุนิติภาวะ เมื่อวัยรุ่นมุสลิมบรรลุนิติภาวะแล้วจะต้องปฏิบัติศาสนกิจตามบทบัญญัติทางศาสนาอย่างเคร่งครัด การสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวมุสลิม ส่วนใหญ่ใช้หลักศาสนาอิสลามมาเป็นสื่อกลางในสื่อสารอบรมเรื่องเพศกับลูก โดยครูในโรงเรียนสอนศาสนาเป็นผู้สอน ซึ่งเห็นว่าโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามเป็นโรงเรียนที่มีพัฒนาการที่ยาวนานมาพร้อมกับการก่อตั้งชุมชนมุสลิม ทั้งนี้เนื่องจากการให้ความสำคัญของการศึกษาในศาสนาอิสลาม จึงทำให้เกิด “ปอเนาะ” ขึ้น แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนสถานภาพ เป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ที่ยังคงเอกลักษณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาสามัญ ควบคู่วิชาศาสนาอิสลามส่วนพ่อแม่เลือกวิธีการสื่อสารที่คล้ายคลึงกันคือ การใช้วาจาซึ่งจะมีทั้งแบบตรงไปตรงมา และแบบอ้อม ๆ มีทั้งนุ่มนวลอ่อนโยน และดุว่ากล่าว ห้ามปรามตักเตือน การสื่อสารแบบตรงไปตรงมาจะเกิดขึ้นในการสื่อสารระหว่างพ่อแม่ที่มีเพศตรงกับลูก การสอนแบบอ้อม ๆ หรือพูดเลี่ยงไป มักจะเกิดในการสื่อสารระหว่างพ่อแม่กับลูกที่มีเพศตรงข้าม หรือจะเกิดขึ้นเมื่อมีการสื่อสารในประเด็นที่พ่อแม่รู้สึกไม่สะดวกใจที่จะสอน เช่น ลูกเกิดมาจากไหน การมีประจำเดือนของลูกสาว การมี



หน้าอก การมีเพศสัมพันธ์ ความถี่ในการสื่อสารเรื่องเพศ พบว่า บิดามีความถี่ในการสื่อสารเรื่องเพศกับลูกน้อย มารดามีความถี่ในการสื่อสารเรื่องเพศกับลูกมากกว่า ลูกสาวจะถามมากกว่าลูกชาย ลูกชายจะไม่พูดถึงเรื่องเพศ ต่างจากลูกสาวที่จะถามมารดาถึงความเปลี่ยนแปลงของร่างกายที่เกิดขึ้น และเวลาลูกถามเรื่องเพศ บางเรื่องที่ไม่มีความสามารถที่จะอธิบายให้เขาเข้าใจก็มักพูดปิดความรับผิดชอบให้เขาไปหาคำตอบเอง อาจจะได้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้องนำไปสู่ปัญหาทางเพศที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นครอบครัวจึงเป็นสถาบันทางสังคมซึ่งมีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโต และการพัฒนาบุคลิกภาพของลูก ครอบครัวเป็นหน่วยที่สำคัญยิ่งในอันที่จะปลูกฝังให้ลูกมีร่างกายและจิตใจอันแข็งแกร่งสมบูรณ์ กล่าวคือครอบครัวที่ดีย่อมสร้างบุคลิกภาพที่ดีแก่ลูก ครอบครัวที่ไม่ดีย่อมส่งผลกระทบต่อบุคลิกภาพของลูกโดยจะปรากฏออกทางพฤติกรรม

### การสื่อสารในครอบครัว

การสื่อสารในครอบครัว เป็นกลไกหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการทำหน้าที่ของระบบครอบครัวให้ดำเนินต่อไปในการสร้างความรู้สึกรักผูกพันกัน การหันหน้าเข้าหากัน ความเห็นทางความสามารถในการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม ครอบครัวจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการสื่อสารเป็นตัวช่วยสนับสนุนให้ครอบครัวสามารถทำหน้าที่ต่าง ๆ ได้อย่างเต็มที่ บทบาทของการสื่อสารในครอบครัวจำแนกได้ ดังนี้

1. การแก้ปัญหา ครอบครัวใช้การสื่อสารในการสะท้อนสถานการณ์ความเป็นไปในครอบครัว ทำให้ครอบครัวสามารถร่วมกันตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ หากเกิดปัญหาหรือความขัดแย้ง ก็ให้ช่วยเหลือกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้ลุล่วงไปได้

2. การแสดงความสัมพันธ์ ครอบครัวใช้การสื่อสารในการสร้างสายใยความรักความผูกพันทางอารมณ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว ไม่ว่าจะโดยคำพูด การบอกรัก การชื่นชมกัน หรือใช้ภาษาท่าทาง เช่น การสัมผัส จับมือ โอบกอด เพื่อแสดงความห่วงใยซึ่งกันและกัน

3. การแสดงออก ครอบครัวใช้การสื่อสารในการแสดงความรู้สึกนึกคิด ความคิดเห็น ความต้องการ และพฤติกรรมในลักษณะต่าง ๆ ให้สมาชิกในครอบครัวได้รับรู้และทำความเข้าใจระหว่างกัน มีทั้งด้านบวกและด้านลบ เป็นโอกาสให้สมาชิกได้มีการพูดคุยเพื่อปรับตัวหรือเปลี่ยนแปลงให้เป็นไปตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

4. การสื่อความหมาย ครอบครัวใช้การสื่อสารในการอบรมสั่งสอนและถ่ายทอดค่านิยม ความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี และกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ให้กับลูกหลาน ตลอดจนการปลูกฝังลักษณะนิสัย คุณธรรม จริยธรรม และแบบแผนการดำเนินชีวิตในสังคม



การสื่อสารเรื่องเพศจากการทบทวนศึกษารายงานการวิจัย พบว่าการสื่อสารเรื่องเพศประกอบด้วยหลายประเด็นได้แก่ บทบาทของพ่อแม่ เนื้อหาที่ใช้ในการสื่อสาร ช่องทางและความถี่ในการสื่อสาร อายุที่เหมาะสม รวมถึงปัญหาอุปสรรคของการสื่อสาร ดังรายละเอียดคือ

1. ด้านบทบาทและเนื้อหา จากการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าการสอนเรื่องเพศในครอบครัวมีความสำคัญ เพราะครอบครัวจะมีความใกล้ชิดและมีสัมพันธ์ภาพที่ดีต่อกัน (อาภาพร เฒ่าวัฒนา, 2553) พ่อแม่จะมีบทบาทหลักในการดูแลลูก ๆ มีหน้าที่หลักในการสอน เพราะพ่อแม่คือครูคนแรกของลูก แม่เป็นสื่อบุคคลที่ดีที่สุดในการพัฒนาการสื่อสาร เพื่อที่จะเป็นเกราะกำบังให้วัยรุ่นมีภูมิคุ้มกันตนเอง เมื่ออยู่ในสังคมที่มีโอกาสเสี่ยง นอกจากนี้ การศึกษาเรื่องเพศในวัยรุ่น พบว่าการพูดคุยเรื่องเพศกับพ่อแม่เป็นเรื่องธรรมดาวัยรุ่นแสดงความต้องการให้พ่อแม่ผู้ปกครองเป็นคนสอนเรื่องเพศศึกษา เนื่องจากมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับลูก และต้องสอนอย่างมีเหตุผล เข้าใจลูก ใจเย็นและไม่ใช้อารมณ์ (Ramos, G. & Bouris, A., 2008) ดังนั้น จึงควรสร้างความตระหนักให้แก่ครอบครัวถึงความจำเป็นในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกหลาน ควรเป็นบุคคลกลุ่มแรกที่สอนเรื่องเพศศึกษา ไม่ควรโยนภาระหน้าที่ให้แก่โรงเรียนแต่เพียงลำพัง ควรให้ความรู้ ความเข้าใจเรื่องเพศศึกษาแก่ครอบครัว และสอดแทรกกิจกรรมด้านคุณธรรม จริยธรรม ที่เหมาะสมกับวัฒนธรรม ศาสนาแก่วัยรุ่น แต่ปัญหาที่พบคือ ครอบครัวส่วนใหญ่ยังมีความรู้เรื่องเพศศึกษาและเรื่องเพศในวัยรุ่นน้อย มีทัศนคติทางลบต่อการสอนเพศศึกษาแก่ลูกวัยรุ่น (วิศนีย์ บุญมัน, 2550) จึงควรมีการช่วยเหลือ และส่งเสริมครอบครัวให้สามารถปฏิบัติพัฒนาการในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป ทางด้านเนื้อหาสาระที่ควรสอนเกี่ยวกับเพศศึกษาโดยทั่วไปที่มีความต่อเนื่องและครอบคลุมตั้งแต่เล็กจนโต และจะต้องปรับเนื้อหาให้เหมาะสมกับความต้องการของลูก พ่อแม่ควรเข้าใจว่า การพูดคุยเรื่องเพศเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ยิ่งพ่อแม่พูดคุยกับลูกในเรื่องเพศอย่างชัดเจนเท่าใด ยิ่งช่วยให้ลูกเข้าใจและสามารถนำสิ่งเหล่านั้นไปปฏิบัติในชีวิตจริงได้มากขึ้น นอกจากนี้ยังควรเน้นเรื่องความประพฤติและการวางตัวของวัยรุ่น เรื่องโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และการป้องกัน เน้นเรื่องธรรมชาติชายหญิง และที่สำคัญควรสอนหลักศีลธรรม และจริยธรรมควบคู่ไปด้วย (สุรีย์พร กฤษเจริญ และกัญจณี พลอินทร์, 2551)

2. ด้านช่วงอายุที่เหมาะสมในการสอนเรื่องเพศ เพื่อให้ลูกมีความรู้ มีทัศนคติ และมีพฤติกรรมถูกต้องในเรื่องเพศ ตลอดจนสามารถปรับตัวตามพัฒนาการของชีวิตอย่างเหมาะสม พ่อแม่ควรเริ่มพูดคุยเรื่องเพศกับลูกตั้งแต่อายุยังน้อยจะทำให้ง่ายต่อการสื่อสาร อายุเฉลี่ยประมาณ 7 – 10 ปี เช่น เริ่มเมื่อก่อนที่ลูกจะเริ่มมีกิจกรรมทางเพศ หรือเริ่มเมื่อลูกเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย หัวข้อของการพูดคุย เช่น การแต่งกาย ความเป็นส่วนตัว การปะปนระหว่างชายหญิง และความจำเป็นของ “อวัยวะ” (สำนักงานคณะกรรมการสิทธิ



มนุษย์ชนแห่งชาติ, 2559) นอกจากนี้ควรพูดคุยเรื่องการคบเพื่อนต่างเพศ (Dating) การคุมกำเนิด โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ การเริ่มต้นพูดคุยเรื่องเพศเร็วจะช่วยให้พ่อแม่มีโอกาสต่าง ๆ ที่จะอธิบายข้อมูลเรื่องเพศให้ลูกเข้าใจ โดยอาจปรับเนื้อหาของการพูดคุยให้เหมาะสมกับวัยและพัฒนาการของลูกได้

3. ด้านช่องทางช่วงเวลา และความถี่ในการสื่อสาร ทางด้านแหล่งข้อมูลที่วัยรุ่นสามารถเข้าถึงในเรื่องเพศศึกษา คือ กลุ่มพ่อแม่ เพื่อน และที่โรงเรียนสำหรับสื่ออื่น ๆ นิติสาร Internet ทีวี วิทยุ และหนังสือ การศึกษาพบว่า การสื่อสารเรื่องเพศระหว่างพ่อแม่ และลูกวัยรุ่น จะใช้วิธีการพูดคุยกับลูกแบบตรงไปตรงมาในเรื่องที่ไม่กระทบกระเทือนความรู้สึกหรือละเอียดอ่อนมากนัก เช่นเรื่องอนามัยส่วนบุคคล โดยพ่อแม่จะพูดคุยในลักษณะอธิบาย หรือให้ความรู้ (Kirby, J. et al., 2010) สำหรับเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการมีเพศสัมพันธ์ พ่อแม่จะเลือกใช้วิธีการสอนทางอ้อมเพื่อหลีกเลี่ยงความเขินอาย (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2557) นอกจากนี้ จำนวนครั้งและระยะเวลาที่พ่อแม่สื่อสารกับลูกเรื่องเพศมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมทางเพศของลูกด้วย ช่วงเวลาในการพูดคุยสื่อสารเรื่องเพศก็มีความสำคัญ ควรค้นหาจังหวะเวลาที่เหมาะสมที่จะสอนเรื่องเพศให้แก่ลูกตามความเหมาะสม ความสะดวกที่จะพูดคุยเช่น เวลาที่ทำงานบ้าน หรือดูโทรทัศน์ด้วยกัน สิ่งนี้จะช่วยให้พ่อแม่มีโอกาสหลายครั้งที่พูดคุยเรื่องเพศ และลูกจะรู้สึกได้ว่า พ่อแม่เอาใจใส่และมีเวลาให้กับตน (Burgess, V. et al., 2005)

4. ด้านอุปสรรคของการสื่อสาร ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร และการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาทางด้านสุขภาพของวัยรุ่นที่สำคัญที่สังคมต้องตระหนัก ยังมีความเข้าใจผิดกันอยู่มาก การเรียนการสอนเรื่องเพศศึกษามีใช้การสอนเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ แต่เป็นการสอนให้รู้จักบทบาทหน้าที่และความเป็นคนมีคุณค่าทั้งของเพศชายและหญิงในสังคม ถ้าวัยรุ่นได้รับการปลูกฝังให้รู้จักบทบาทและคุณค่าทางเพศที่เหมาะสม จะเป็นภูมิคุ้มกันให้วัยรุ่นสามารถแยกแยะได้ว่าอะไรเหมาะสมอะไรไม่เหมาะสม แต่มีการศึกษาพบว่าพ่อแม่ยังสอนเรื่องเพศให้ลูกได้น้อยกว่าความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศของลูก เกิดจากพ่อแม่ส่วนใหญ่ไม่แน่ใจว่าความรู้เรื่องเพศที่มีอยู่ ที่จะนำไปพูดคุยกับลูกเป็นเรื่องที่ถูกต้องหรือไม่ และมีพ่อแม่ที่ยังมีความลำบากใจที่จะคุยเรื่องเพศ เพราะสังคมมีแนวความคิดความเชื่อที่ว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องที่ไม่สมควรเปิดเผย จึงทำให้มีพ่อแม่จำนวนไม่น้อยที่มีความรู้สึกลำบากใจที่จะพูดคุยเรื่องเพศกับลูก (สุริย์พร กฤษเจริญ และกัญจณี พลอินทร์, 2551); (Wilson, E. K. & Grad, J. C., 2010)

พ่อแม่ส่วนใหญ่รับรู้ว่าจะบทบาทของพ่อแม่ที่สังคมคาดหวังคือการทำหน้าที่เป็นต้นแบบที่ดีในการสร้างการเรียนรู้ให้กับลูกด้านพฤติกรรมการแสดงออก รวมถึงการคิด การตัดสินใจที่สร้างการยอมรับทางสังคม รับรู้ถึงพฤติกรรมแสดงออกที่สังคมไม่ยอมรับ และมีการให้



คุณค่าในทางลบเช่นการพูดเรื่องเพศในที่สาธารณะถูกตีความหมายว่าเป็นผู้ที่มีพฤติกรรมผิดแผกในกาม หรือหมกมุ่นในเรื่องเพศขาดการรับรู้ถึงมารยาททางสังคม บทบาทของพ่อยังมีขอบเขตของพฤติกรรมการแสดงออกเช่นความสัมพันธ์กับลูกโดยเฉพาะลูกสาวที่ไม่ควรมีการสัมผัสกันด้านร่างกายเพราะขัดกับค่านิยมของคนในสังคมทั่วไปเช่นการกอด การหอม หรือการสอนเรื่องเพศ ในขณะที่กับเพื่อนสนิทการพูดคุยเรื่องเพศเป็นสิ่งที่สามารถพูดคุยได้ปกติแม้แต่เรื่องของรสนิยมทางเพศ การพัฒนาทักษะการสื่อสารพ่อแม่ได้แก่การสร้างการรับรู้ใหม่ในบทบาทและความสำคัญของพ่อแม่ต่อการแก้ปัญหาเรื่องเพศในวัยรุ่น สร้างการรับรู้มิติในเรื่องเพศเชิงบวก การเสริมพลังอำนาจในบทบาทของพ่อแม่ต่อการสร้างทักษะ และประสบการณ์ชีวิตให้กับลูก

### บทบาทครอบครัวมุสลิมกับพฤติกรรมทางเพศที่เหมาะสม

ตามบทบัญญัติคำสอนในศาสนาอิสลามนั้นปรารถนาให้ทุกคน มีชีวิตคู่เพื่อผลิตสมาชิก และตอบสนองตามต้องการทางเพศตามที่ Siddiqui, B. H. อธิบายว่าในคัมภีร์อัลกุรอานระบุถึงการให้คุณค่าของการมีชีวิตคู่ในด้านต่าง ๆ ดังนี้ ในด้านสังคมก็เพื่อการขยายระบบเครือญาติให้มีความเป็นเอกภาพ และภราดรภาพในสังคม ในด้านสาธารณสุขนั้นมองว่าการแต่งงานสามารถช่วยรักษาสุขภาพของคู่ แต่งานจากความเสื่อมเสียและอันตรายจากพฤติกรรมทางเพศ นอกจากนี้ในหลักการศาสนาให้ความสำคัญในการมีคู่ครองมากถึงขนาดระบุในหลักคำสอนในคัมภีร์กุรอาน ในการอยู่ร่วมกันระหว่างสามีภรรยาอีกด้วยเพื่อให้สามีภรรยามีสัมพันธ์ภาพที่ดีในการมีชีวิตคู่ตามพระประสงค์ของพระเจ้า (อัลลอฮ์) ตามแนวทางเพศวิถีในศาสนาอิสลามได้ระบุถึงบทบาทหน้าที่ระหว่างเพศชาย และเพศหญิงในฐานะสามีภรรยา รวมถึงเพศสัมพันธ์ในวิถีมุสลิม (Siddiqui, B. H., 1991)

ในคัมภีร์อัลกุรอานได้ระบุถึงเพศวิถีในหลักการศาสนาอิสลามซึ่ง ยูซุฟ อัลเกาะเราะฆอวีย์ อธิบายว่าเพศวิถีในหลักการศาสนาอิสลามเพศหญิงนั้น ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากกระดูกของเพศชายและในเมื่อเพศหญิงเป็นอวัยวะส่วนหนึ่งในร่างกายเพศชายแล้วเพศชายจึงควรปฏิบัติต่อเพศหญิงเป็นอย่างดี ยิ่งในการดำรงชีวิตคู่ของสามีและภรรยาแล้ว นั้นให้ถือว่าการที่สามีปฏิบัติต่อภรรยาด้วยความดี ความรักใคร่ใฝ่หา และเมตตาอาทรเป็นบรรทัดฐานสำคัญสำหรับการร่วมชีวิตกันระหว่างคนสองคนที่ยอมรับ และไว้วางใจร่วมเป็นสามีภรรยา สิ่งที่ยิ่งตระหนักเสมอเป็นประการแรกคือ ทั้งสามีและภรรยาคือชีวิตเดียวกันเพียงแต่อยู่กันคนละร่างเท่านั้น การแยกกันเป็นคนละร่างกายทำให้แต่ละคนบกพร่องและขาดหายบางสิ่งบางอย่างไปจากตัวของตน การได้อยู่ด้วย กันและรวมกันเป็นหนึ่งเดียวจึงเป็นการเติมเต็มให้แก่ฝ่าย และเป็นการสยบอาการพลุ่งพล่านในใจที่เกิดขึ้น เพราะกามารมณ์ให้สงบลง (ยูซุฟ อัลเกาะเราะฆอวีย์, 2557)





หลักการศาสนาอิสลามยังได้ระบุข้อกำหนดถึงสิทธิและหน้าที่ ของคู่สมรสกล่าว คือ สามีต้องให้เกียรติแก่ภรรยาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ด้วยคุณธรรมและความซื่อสัตย์ และควรเห็นอกเห็นใจภรรยา รวมถึงการปกป้องและเลี้ยงดูภรรยาด้วยความรับผิดชอบจัดหาที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่มเครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับหลักการศาสนา ในด้านจิตใจนั้นสามีควรเอาใจใส่ดูแลความปลอดภัยความสุขและความดีงามของภรรยา และให้ความรักความอบอุ่นความเมตตาและต้องคลุกคลีกับภรรยาเสมอรวมทั้งให้การศึกษาแนะนำ และตักเตือนด้วยวิธีการตักเตือนที่เหมาะสมหากภรรยากระทำการหนึ่งสิ่งใดอันไม่ถูกต้องให้อภัยแก่ภรรยาหากได้กระทำความผิด รวมถึงการช่วยแก้ไขปัญหามีเมื่อมีปัญหาใด ๆ เกี่ยวกับครอบครัวจะต้องปรึกษาหารือกัน ในทางกลับกันภรรยามีสิทธิและหน้าที่ ในหลักการศาสนา คือการเชื่อฟัง และปฏิบัติตามคำสั่งของผู้เป็นสามีโดยที่คำสั่งนั้นมิได้นำไปสู่การฝ่าฝืน บทบัญญัติของอัลลอฮ์และมีหน้าที่ในการปรนนิบัติสามีด้วยความรัก ความเต็มใจ ภรรยาก็ต้องเป็นผู้ดูแลกิจการภายในบ้านทั้งหมด รวมทั้งอบรมสั่งสอนเลี้ยงดูลูก ๆ และสามารถช่วยเหลือสามี ในกิจการงานต่าง ๆ ทั้งงานที่มีผลตอบแทนและงานอันเป็นกุศลทั้งปวง และต้องปฏิบัติดีต่อพ่อแม่ของสามีเสมือนพ่อแม่ตนเอง ในการครองชีวิตสมรสให้ได้ตลอดรอดฝั่งนั้น เพศหญิงมีบทบาทในครอบครัวไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าเพศชาย ซึ่งชีวิตคู่จำเป็นจะต้องประกอบ ด้วยความอดทนและความเข้าใจซึ่งกันและกัน ในทางปฏิบัติก็ต้อง ตั้งอยู่บนพื้นฐานหลักการในศาสนาอิสลาม ศรีทธาในอัลลอฮ์ซึ่งเป็นหลักการสำคัญที่จะก่อให้เกิดความรู้สึก รับผิดชอบและเคารพซึ่งกันและกัน นอกจากนี้ในการมีชีวิตคู่ย่อมหลีกเลี่ยงเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ไม่ได้เลย ดังนั้นการตอบสนองความปรารถนาทางเพศนั้นสามีภรรยาจะต้องปฏิบัติตนตามคำสอนและทำให้เกิดความพึงพอใจแก่กันทั้งสองฝ่าย โดยอยู่ภายใต้หลักการศาสนา รวมทั้งสื่อสารเรื่องดังกล่าวกันได้เพื่อหลีกเลี่ยงความรู้สึกที่ไม่ดีต่อกันอันนำไปสู่สาเหตุการหย่าร้างได้ ซึ่งตามทัศนะในศาสนา mong การหย่าร้างเป็นการกระทำที่น่ารังเกียจ ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์ดังกล่าวคู่สมรสควรมีความรู้ ในเพศวิถีและพึงปฏิบัติตามนั้นเพื่อรักษาความเป็นคู่ชีวิตและสุขภาวะทางเพศที่ปลอดภัย การมีสุขภาวะทางเพศที่ปลอดภัยในชีวิตสมรสเป็นสิ่งที่ควรตระหนักในชีวิตคู่ในศาสนาอิสลามถือเป็นหน้าที่ (วาญิบ) สำหรับมนุษย์ เพราะสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ดีเป็นความโปรดปราน (เนียมะมัด) ที่อัลลอฮ์ทรงประทานให้แก่มนุษย์ (บุคอรี) โดยเฉพาะในเรื่องเพศสัมพันธ์ถือว่าเป็นธรรมชาติที่พระเจ้าทรงกำหนดเหนือสิ่งมีชีวิตทั้งหลาย เพื่อคงและดำรงไว้ซึ่งเผ่าพันธุ์ แต่การมีเพศสัมพันธ์สำส่อน ปราศจากขอบเขต และกฎกติกาใด ๆ นั้นเป็นเรื่องของสัตว์เดรัจฉานที่ขาดสติสัมปชัญญะ มนุษย์ผู้มีสติปัญญามีควรประพฤติเยี่ยงนั้น และการประพฤติดังกล่าว การละเมิดทางเพศ (ซินา) เป็นสิ่งที่ทำลายรากฐานแห่งคุณธรรม จริยธรรม เป็นตัวบ่อนทำลายและกัดเซาะความมั่นคงของสถาบัน ครอบครัว และสร้างความสับสนแก่สายพันธุ์ของมนุษย์ จนทำให้เกิดโรคร้ายต่าง ๆ





นอกจากนี้หลักศาสนาอิสลามมีข้อห้ามสามิภรรยา มีเพศสัมพันธ์อย่างเด็ดขาดในช่วงที่ภรรยา มีประจำเดือน (เฮต) สอดคล้องกับนียมการมีสุขภาพทางเพศของกรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุขกล่าวคือ คู่สมรสต้องอยู่ในภาวะ ความสมบูรณ์แข็งแรงของร่างกายและจิตใจที่เป็นผลสัมฤทธิ์อันเกิดจากกระบวนการและหน้าที่ของการเจริญพันธุ์ทั้งชายและหญิง มีการวางแผนครอบครัวก่อนตัดสินใจมีลูก มีการตรวจสุขภาพก่อนสมรส และมีเพศสัมพันธ์ส่งเสริมการมีเพศสัมพันธ์ด้วยความรับผิดชอบจนก่อให้เกิดความเท่าเทียมด้านความสัมพันธ์ และการให้ความนับถือซึ่งกันและกัน แม้ว่าในครอบครัวไทยมุสลิมจะมีปฏิบัติต่อลูกชายหญิงอย่างเท่าเทียมกัน แต่มีความคาดหวังช่วงปลายชีวิตต้องการให้ลูกหญิงเป็นผู้ดูแลตนเอง ภายในครอบครัวมีความสัมพันธ์เหนียวแน่น มีความรักใคร่ปรองดองซึ่งกันและกัน ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมากจะมีเวลาให้แก่กันเมื่อเสร็จจากการทำงาน ก็จะมาทำกิจกรรมร่วมกันภายในครอบครัว ทำให้เกิดสัมพันธ์ภาพที่ดีในครอบครัว วัยรุ่นมีความอบอุ่น ถ้าหากมีความคับข้องใจ ก็ปรึกษาพ่อ แม่ หรือปู่ย่าตายาย แต่ในปัจจุบัน ครอบครัวกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ซึ่งสมาชิกในครอบครัวมีเฉพาะ พ่อ แม่ ลูก จึงส่งผลให้ครอบครัวมีขนาดเล็กลง ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลง เนื่องจากผู้สูงอายุซึ่งเคยทำหน้าที่เป็นผู้ขัดเกลาทางสังคม ได้แก่ การอบรมสั่งสอนทั้งเรื่องกิริยามารยาท การขัดเกลาทางจิตใจ และปลูกฝังให้ลูกหลานรู้จัก และซาบซึ้งในค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรมที่ดีงามของไทย มีแนวโน้มจะลดความสำคัญลง และส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่มีสมาชิกอยู่ในวัยรุ่น หากครอบครัวไม่มีเวลาพูดคุยพบปะกันเกิดความเหินห่าง ความสัมพันธ์ยิ่งน้อยลง ไม่มีเวลาพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระบายความทุกข์ร้อน ในปัจจุบันเมื่อพ่อแม่ไม่สามารถสร้างความมั่นใจ หรือความไว้วางใจให้กับลูกได้ จึงจำเป็นที่วัยรุ่นต้องไปหาคำตอบจากคนอื่นในสังคม นอกจากครอบครัวโดยเฉพาะเพื่อน ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง นับเป็นตัวแบบที่สำคัญยิ่งในการปรับตัว ซึ่งมีผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นเป็นอย่างยิ่ง

ปัญหาที่กำลังคุกคามวัยรุ่นมุสลิม ที่นับวันจะรุนแรงยิ่งขึ้นจากการให้สัมภาษณ์ของ “นายอับดุลเราะห์มัน มะมิงจิ” ประธานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี สอดคล้องกับข้อมูลของ “นายอับดุลมานะ เจ๊ะและ” เจ้าหน้าที่ฝ่ายฮาลาล และอบรมครอบครัวสุขสันต์ สำนักงานคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานี ที่ระบุกับ “โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้” ว่า สถิติการการหย่าร้างในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ตั้งแต่ปี 2547 เพิ่มขึ้นจนถึงปัจจุบัน จากความไม่เข้าใจการใช้ชีวิตครอบครัว อันสืบเนื่องมาจากการเลือกคู่เองของคู่บ่าวสาว ซึ่งส่วนใหญ่มีต้นตอมาจากการผิดประเวณี ที่ขัดกับหลักการอิสลาม นี่คือ ปัญหาใหญ่ที่สังคมมุสลิมกำลังประสบ จากคำยืนยันของ “นายอับดุลมานะ เจ๊ะและ” ในโครงการอบรมครอบครัวสุขสันต์ที่มี “นายอับดุลมานะ เจ๊ะและ” เป็นผู้รับผิดชอบการอบรมโดยเปิดหลักสูตรสอนการเลือกคู่ชีวิต รวมไปถึงการแต่งงาน การใช้ชีวิตคู่ และการมีเพศสัมพันธ์ที่



ถูกต้องตามหลักการศาสนาอิสลาม “นายอับดุลมานะ เจ๊ะและ” บอกว่า ในการอบรมจะมีการสอนเรื่อง การมีเพศสัมพันธ์ตามหลักศาสนาอิสลาม ซึ่งต้องระมัดระวัง ถึงแม้ไม่มีการห้ามไม่ให้พูดถึง แต่จะพูดอย่างไร ไม่ให้เป็นการชักจูงให้ลูกกระทำในสิ่งต้องห้าม การเรียนการสอนเรื่องนี้ในโรงเรียน ก็ต้องดูให้สอดคล้องด้วย “จากการสุ่มตรวจพฤติกรรมของวัยรุ่นในจังหวัดปัตตานี ตามสถานที่แหล่งมั่วสุมของวัยรุ่น ตัวอย่างเช่นในวันวาเลนไทน์พบว่าวัยรุ่นกว่า 200 คู่ ทำผิดประเวณี เมื่อเจ้าหน้าที่ของคณะกรรมการอิสลามประจำจังหวัดปัตตานีแจ้งให้จับกุมทางเจ้าหน้าที่รัฐอ้างว่า เป็นสิทธิส่วนบุคคล นี่คือการขัดแย้งระหว่างข้อบัญญัติตามกฎหมายกับหลักการอิสลาม เนื่องจากโครงสร้างกฎหมายของประเทศไทย มีหลายเรื่องที่ไม่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม ทำให้คณะกรรมการอิสลามฯ แก้ปัญหาไม่ได้” นายอับดุลมานะ กล่าวว่าการครอบครัวยุคใหม่บทบาทสำคัญนอกจากทำหน้าที่ผลิตสมาชิกให้กับสังคมแล้ว ยังสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพต่อการพัฒนาประเทศชาติ มีหน้าที่ช่วยเหลือเกื้อกูลดูแลและสนับสนุนสมาชิกในครอบครัวให้มีความมั่นคงต่อไป ดังนั้นสมาชิกครอบครัวควรรู้หน้าที่ของตนและปฏิบัติตามบทบาทของตนเองเพื่ออ้าวงไว้ซึ่งความเป็นครอบครัว สำหรับในครอบครัวมุสลิมนั้นเพศชายมักถูกคาดหวังให้เป็นผู้นำมีอำนาจและปกครองดูแลครอบครัวของตนเอง มีสิทธิเหนือภรรยา รวมถึงลูกทั้งเพศชายและเพศหญิง สำหรับบทบาทหน้าที่ในครอบครัวนั้นเพศชาย ต้องรับผิดชอบหาเลี้ยงภรรยาและครอบครัว เป็นไปตามการกำหนดบทบาทหน้าที่ทางสังคม การให้อำนาจแก่เพศชายในครอบครัวส่วนหนึ่งมาจากการตีความทางศาสนาถึงอำนาจที่เพศชายได้รับ ในฐานะผู้ให้ความคุ้มครองควบคุม และดูแลเพศหญิง ตามบทบัญญัติหลักศาสนาอิสลาม และโดยธรรมชาติแล้วเพศหญิง มีความเปราะบางทางร่างกายและจิตใจยิ่งกว่าเพศชาย จึงมีแนวโน้มกระทำการที่ไม่ถูกต้องสร้างความเสียหายและเสื่อมเสียจึงสมควรที่ต้องถูกควบคุม ในเงื่อนไขการมีอำนาจของเพศชายนั้นต้องดำรงอยู่ และได้รับการยอมรับจากสังคมในแง่ของความเป็นธรรม และมีเมตตา

### การแก้ปัญหาทางเพศวัยรุ่นมุสลิม

การแก้ปัญหาที่ดีที่สุดสำหรับปัญหาวัยรุ่นมุสลิมนั้น คือ การแต่งงาน หากนั้นเป็นไปได้ และมีปัจจัยต่าง ๆ อำนวย เช่น มีสินสอด (มะฮัร) ซึ่งเป็นการปฏิบัติตามคำกล่าวของรอซูลุลลอฮ์ และผู้ใดไม่มีความสามารถแต่งงานได้ก็ให้เขาถือศีลอด เป็นการลดความต้องการทางเพศให้แก่เขา (อับดุลเราะห์มาน อัชชีหะฮฺ, 2553) การเรียนหนังสือให้จบจะไม่เป็นอุปสรรคในการแต่งงาน หากครอบครัวมีฐานะ หรือมีงานทำ พ่อแม่ไม่ควรห้ามการแต่งงานของลูกของตน เมื่อเขาถึงอายุบรรลุนิติภาวะ ซึ่งถือว่าดีกว่าการปล่อยให้ลูกของเขาเป็นโสเภณีแล้วไปมั่วสุม ทำให้พ่อแม่ต้องพลอยเสื่อมเสีย ทุกคนรู้ว่า อัลลอฮ์นั้น ทรงอนุเมตตาการแต่งงาน ซึ่งก็เป็นการแก้ปัญหาทางเพศที่ดีที่สุดสำหรับวัยรุ่น เมื่อการแต่งงานยังไม่เป็นที่สะดวกแก่วัยรุ่น เพราะว่าเขาเป็นคนยากจน ไม่มี



สินสอด (มะฮัร) และค่าเลี้ยงดู ฯลฯ การเยียวยาที่ดีที่สุดสำหรับเขา (มุหัมมัด อิบญะมีล ไชนู, 2557) ก็คือ

1. การถือศีลอด ดังคำสอนของท่านรอซูล ที่ว่า “และผู้ใดไม่สามารถ ก็ให้เขาถือศีลอด เพราะว่าเป็นการลดความต้องการทางเพศ คือ การถือศีลอดนั้น สามารถลดความกำหนัดให้น้อยลงได้ และการถือศีลอดนั้นไม่ใช่การงด ละ จากอาหารและเครื่องดื่มเท่านั้น แต่หมายรวมถึงการงด ละ จากการมองไปยังสิ่งต้องห้ามต่าง ๆ เช่นดูภาพยนตร์ที่ปลุกความรู้สึกทางเพศ เรื่องโป๊ และละครต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเรื่องเพศ

2. การทำจิตใจให้สูงและเจริญขึ้น นักจิตวิทยาหลายท่านกล่าวว่า ความรู้สึกทางเพศที่อยู่ในตัวมนุษย์นั้นสามารถเพิ่มขึ้นได้เรื่อย ๆ ตามสิ่งกระตุ้น ดังนั้น ถ้าไม่สามารถแต่งงานได้ก็อย่าได้เข้าไปใกล้สาเหตุแห่งการผิดประเวณี และจำเป็นที่จะต้องทำให้จิตใจให้สูงขึ้น ขจัดความรู้สึกงุ่นง่าน และอารมณ์ใคร่ ออกไปให้หมดจากตัวด้วยความอุตสาหะพยายามทางด้านวิญญาณ เช่น การละหมาด ถือศีลอด อ่านอัลกุรอาน หะดีษของท่านนบี ชิวประวัติที่นำอ่าน หรือการหันไปมุ่งทำงาน

3. การออกกำลังกาย ซึ่งมันก็คือการใช้ความอุตสาหะทางร่างกาย หันมาใส่ใจสุขภาพร่างกายตนเอง มันจะช่วยให้วัยรุ่นหันเหออกจากการนึกคิดในเรื่องเพศ ออกห่างจากการผิดประเวณีที่มันให้โทษแก่วัยรุ่นต่อร่างกายของเขา แล้วเมื่อวัยรุ่นมีความรู้สึกหมกมุ่นอยู่กับเรื่องทางเพศมากเกินไป วิธีแก้ที่ดีที่สุดคือให้เขาไปออกกำลังกาย เช่น การกระโดดไกล ยกน้ำหนัก การต่อสู้ป้องกันตัว วิ่งแข่ง ยิงปืน ว่ายน้ำ ที่เขาชอบมันจะทำให้ความต้องการทางเพศลดลง

4. อ่านหนังสือศาสนา และที่สำคัญที่สุด คือ การอ่านอัลกุรอานละหะรีมหะดีษของท่านนบี ดูชีวประวัติของท่านนบี ประวัตินักบุญบุคคลสำคัญ ๆ ที่เป็นนักค้นคิด และพึงปราศรัยต่าง ๆ เกี่ยวกับศาสนา หรือวิชาการ

5. กระตุ้นลูกผู้หญิงให้รู้จักปกปิดร่างกายให้มิดชิดตั้งแต่วัยเยาว์ ดังนั้นจะไม่ให้สวมใส่เสื้อผ้าสั้น ๆ หรือใส่กางเกงกับเสื้อที่ดูแล้วเหมือนผู้ชาย หรือใส่เสื้อผ้าบางและรัดรูป ซึ่งดูแล้วเป็นการยั่ววนผู้ที่พบเห็น และจำเป็นที่จะต้องให้คลุมศีรษะตั้งแต่อายุเจ็ดขวบ และปิดใบหน้าของเธอ เมื่อบรรลุนิติภาวะ และสวมใส่ชุดที่ปกปิด ยาว ไม่รัดรูป ชุดที่รักษาภาพลักษณ์และอัลกุรอานเรียกร้องให้ผู้หญิงมุสลิมผู้ศรัทธาทุกคนใช้ผ้าคลุม

5. สอนให้ลูก ๆ ทั้งชายและหญิงไม่ให้แต่งกายผิดเพศ ชายต้องไม่แต่งกายแบบหญิง และหญิงต้องไม่แต่งกายแบบชาย และสอนให้พวกเขาอย่าแต่งกายแบบสมัยนิยมที่ขัดกับศาสนาอิสลาม เช่น กางเกงคับ ๆ กระโปรงสั้น ๆ เสื้อคอกว้าง แขนกุด เพราะเชื่อว่าจะถูกอัลลอฮ์ลงโทษหากทำเช่นนั้น



## สรุป

ศาสนาอิสลามมีคำสอน และหลักปฏิบัติเพื่อให้มุสลิมสามารถควบคุมและยับยั้งความต้องการทางเพศได้โดยคำสอนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศประกอบด้วย การศรัทธามั่นในอัลลอฮ์ และนบีมุฮัมมัดรวมถึงศรัทธาต่อคำสอน และปฏิบัติตามหลักศาสนาอย่างเคร่งครัดด้วย พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดลูกมากที่สุด ควรปรับบทบาทในการเลี้ยงดูลูกโดยคำนึงถึงบทบาทหลักในการสื่อสารเรื่องเพศให้กับลูก บิดามารดา ควรหาความรู้เพิ่มเติมเสมอและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุตร ปรับบทบาท พฤติกรรมและทัศนคติเชิงบวกในเรื่องเพศ เพราะผู้ปกครองคือบุคคลที่ใกล้ชิดลูกมากที่สุด โดยควรเริ่มสอนเพศศึกษาตั้งแต่ก่อนลูกมีพัฒนาการเข้าสู่วัยรุ่นเพื่อให้ลูกมีความเข้าใจและมีการเตรียมตัวก่อนที่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ และควรเลือกสื่อและช่องทางที่เหมาะสมในการสื่อสารเรื่องเพศภายในครอบครัวเน้นเนื้อหาและช่องทางที่กลุ่มวัยรุ่นนิยมใช้และเข้าถึง และอีกหนึ่งปัจจัยที่วัยรุ่นเพศหญิงมีโอกาสได้รับความรู้เรื่องเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและการตั้งครรภ์เมื่อพร้อมจากคนในครอบครัวอาจเป็นผลมาจากความสนใจและความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศตามธรรมชาติของความเป็นวัยรุ่นเอง พ่อแม่ ผู้ปกครองควรมีความเข้าใจในความแตกต่างนี้ เพื่อให้สามารถสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรได้เหมาะสมกับช่วงของการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยรุ่นจะเป็นช่วงที่บุตรต้องการแนวทางในการปฏิบัติตนจากคนใกล้ชิด ต้องการสร้างความมั่นใจ และค้นหาตัวเอง ต้องการความสัมพันธ์ที่ดีจากครอบครัวที่รัก เข้าใจ ยอมรับ และคอยสนับสนุนเพื่อให้รู้สึกรู้ว่าตัวเองมีคุณค่ามีความหมายในการใช้ชีวิตช่วงวัยรุ่น

ดังนั้น การลดช่องว่างระหว่างพ่อแม่ ผู้ปกครองกับลูกหลานวัยรุ่น เพื่อทำความเข้าใจความเข้าใจและให้การยอมรับเขา จึงเป็นสิ่งที่ครอบครัวควรตระหนักให้ความสำคัญและควรทำ ซึ่งความรัก ความเข้าใจในครอบครัวนี้ควรสร้างตั้งแต่บุตรอยู่ในวัยเรียน การสื่อสารในครอบครัวของแต่ละครอบครัวมีความแตกต่างกันไปตามปัจจัยของสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ลูกหลานมีโอกาสได้เรียนรู้ภาษา วิธีการสื่อสาร การพูด การแสดงกิริยามารยาทต่าง ๆ จากการต้นแบบจากคนในครอบครัว การเรียนรู้วัฒนธรรมครอบครัวเพื่อการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมท้องถิ่นของสมาชิกในครอบครัวแต่ละคนมีโอกาสที่จะแสดงออกถึงความต้องการ แสดงความเห็น ความรู้สึกนึกคิดได้อย่างอิสระ รวมทั้งมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ภายในครอบครัวด้วย ครอบครัวที่มีทักษะการใช้ภาษาที่ดีจะสามารถให้การอบรมเลี้ยงดู และเป็นแบบอย่างที่ดีในการสื่อสารกับลูกหลาน ลูกได้มีแบบอย่างที่ดีและซึมซับพัฒนาการทางภาษาตามความเหมาะสมของวัยได้เป็นอย่างดี พ่อแม่ ครู และสังคม เป็นผู้รับผิดชอบต่อหน้าอัลลอฮ์ ในการเลี้ยงดูลูกในยุคนี้นี้ หากว่าพวกเขาเลี้ยงดูที่ดีเขาก็จะมีความสุข และพวกเขาก็จะมีความสุขทั้ง ในโลกนี้และโลกหน้า และหากเลี้ยงดูพวกเขาไม่ดี พวกเขาก็จะมีความสุขและบาป การมีมารยาทอันดีงามของผู้เป็นพ่อแม่ และครูบาอาจารย์ต่อหน้าลูกนั้นเป็นเรื่องที่ดี



งาม และสมควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง ทางออกที่ยังประโยชน์ คือ การแต่งงาน แต่หากยังไม่สามารถแต่งงานได้ก็ต้องให้ลูกหลานรู้จักถือศีลอด การทำจิตใจให้สูง การออกกำลังกาย การไม่ไปมองสิ่งที่อัลลอฮ์ได้ทรงห้ามไว้ พ่อแม่ผู้เลี้ยงดูต้องห้ามลูกไม่ให้อ่านหนังสือโป๊ ดูภาพเปลือย เรื่องปล้นจี้ และเรื่องเพศ และห้ามพวกเขาไม่ให้ดูภาพต่าง ๆ เหล่านี้ในภาพยนตร์ และโทรทัศน์ เพราะจะทำให้พวกเขาหมกมุ่นจนทำให้กลายเป็นคนไม่ดีหมดอนาคตก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา

## เอกสารอ้างอิง

- เกษมศรี อัครพงศ์ธร. (2554). กระบวนการให้ความรู้เรื่องเพศในสังคมไทย. ใน ดุษฎีนิพนธ์ วิทยาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต สาขาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม.
- มุหัมมัด อิบญะมีล ไชนู. (2557). วิธีเลี้ยงลูกให้เป็นคนดี. แปลโดย มุหัมมัด เหมอนุกูล. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: นิตชาพรริ้นตั้ง.
- ยูซุฟ อัลเกาะเราะฮ์อวีย์. (2557). นักดาอีย์กับบางส่วนของที่เลือนหาย. แปลโดย มุศัรริส ออบูบักร์. กรุงเทพมหานคร: นิตวิดาการพิมพ์.
- วิศนีย์ บุญมัน. (2550). ผลของโปรแกรมการมีส่วนร่วมต่อการสื่อสารเรื่องเพศระหว่างบิดาและบุตรชายวัยรุ่น. ใน วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาพยาบาลสาธารณสุข. มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2559). เสรีภาพในการถือศาสนา เสรีภาพในการปฏิบัติตามศาสนธรรม ศาสนบัญญัติ และการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม กรณีการห้ามสตรีที่นับถือศาสนาอิสลามสวมฮิญาบ. กรุงเทพมหานคร: ปกเกล้า.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2557). รายงานการศึกษาวิจัยเรื่องการสื่อสารเรื่องเพศในครอบครัวไทย. นนทบุรี: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สุรีย์พร กฤษเจริญ และกัญจณี พลอินทร์. (2551). การสอนเรื่องเพศของพ่อแม่และความต้องการเรียนรู้เรื่องเพศของลูก. สงขลานครินทร์เวชสาร, 26(1), 61-70.
- อัศดุเราะห์มาน อัชชีเฮฮ์. (2553). คุณลักษณะเฉพาะของศาสนาอิสลาม (3). เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2563 จาก <https://islamhouse.com/th/articles/321594/>
- อาภาพร เผ่าวัฒนา. (2553). การสั่งสอนอบรมลูกเชิงบวก. เรียกใช้เมื่อ 25 มิถุนายน 2563 จาก <https://www.thaihealth.or.th/Content/15802-การอบรมสั่งสอนลูกเชิงบวก.html>



- Burgess, V. et al. (2005). Improving Comfort about Sex Communication Between Parents and Their Adolescents : Practice-Based Research Within a Teen Sexuality Group. *Brief Treatment and Crisis Intervention*, 5(1), 379-390.
- Kirby, J. et al. (2010). *Sexual Health Among Young People in Scotland*. Child and Adolescent Health Research Unit, University of Edinburgh. Retrieved June 25, 2020, from [www.cahru.org/content/04-publications/03-briefing-papers-and-factsheets/briefingpaper\\_18.pdf](http://www.cahru.org/content/04-publications/03-briefing-papers-and-factsheets/briefingpaper_18.pdf)
- Ramos, G. & Bouris, A. (2008). *Parent-Adolescent Communication about Sex in Latino Families: A Guide for Practitioners*. The National Campaign To Prevent Teen and Unplanned Pregnancy. Retrieved June 25, 2020, from <https://www.hennepinhealthcare.org/wp-content/uploads/2018/09/apt-parent-adolescent-comm-sex.pdf>
- Siddiqui, B. H. (1991). *Knowledge: An Islamic Perspective*. Pakistan: Islamic Research Institute.
- Wilson, E. K. & Grad, J. C. (2010). Parents' Perspectives on Talking to Preteenage Children about Sex. *Perspectives on Sexual and Reproductive Health*, 42(1), 56-63.

# พุทธจิตวิทยาสำหรับคนชายขอบ\*

## BUDDHIST PSYCHOLOGY FOR MARGINALIZED PEOPLE

พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย

Phrakhrusangkarak Thawee Abhayo

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

Mahamakut Buddhist University Isan Campus, Thailand

E-mail: thawee.kha@mbu.ac.th

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นบทความวิชาการที่มุ่งประเด็นการนำเสนอเนื้อหาสำคัญของพุทธจิตวิทยาสำหรับคนชายขอบให้มีการพัฒนาทั้งกาย จิต ปัญญา และสังคม ภายใต้หลักธรรม 5 ประการ คือ หลักทิวฐัมมิกัตถประโยชน์ หลักพละ 5 หลักสปปุริสธรรม 7 หลักปาริสุทธิศีล 4 และหลักมรรคมืองค์ 8 เพื่อนำไปพัฒนาความเป็นอยู่ของกลุ่มคนชายขอบ ในการดำเนินชีวิต ภายใต้สังคมกระแสหลัก ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้มีปัญหาในการดำเนินชีวิต ปัญหาทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม จึงต้องนำหลักพุทธจิตวิทยาเข้าไปประยุกต์ใช้การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น เพราะว่า การศึกษาวิเคราะห์จิตที่สัมพันธ์กันกับทุกข์ (ปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต เข้าใจสาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตคืออิโรธ (ความดับทุกข์ ดับปัญหา) รู้วิธีการปฏิบัติเพื่อเผชิญปัญหาโดยไม่ถูกบีบคั้นจากทุกข์ (ปัญหา) ไม่เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง ให้สู้และเผชิญกับทุกข์ (ปัญหา) อย่างมั่นคงตามหลักพุทธธรรม การที่นำหลักพุทธจิตวิทยาเข้ามาเยียวยาจิตใจให้กับคนชายขอบนั้นเป็นการบำบัดทางจิตอย่างหนึ่ง เนื่องจากความเป็นชายขอบนั้น ทำให้บุคคลหรือกลุ่มคนที่สังคมไม่สนใจเหลียวแล ถูกทิ้งขว้าง แยกแยะจากสังคมกระแสหลัก เช่น ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย ผู้หญิงขายบริการ กลุ่มรักเพศเดียวกัน หรือคนพิการ นอกจากนี้ คนชายขอบยังรวมถึงผู้ที่ถูกปฏิเสธโดยสังคมส่วนใหญ่ เช่น ในห้องเรียน ถ้าบังเอิญเราเรียนไม่เก่ง แต่เพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็นคนเรียนเก่งแทบทั้งหมดดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งในการที่นำหลักธรรมเหล่านี้เข้าไปพัฒนาให้เกิดความสุขและความสมบูรณ์ในชีวิต

**คำสำคัญ:** พุทธจิตวิทยา, คนชายขอบ, การพัฒนาคุณภาพชีวิต

---

\* Received 3 June 2020; Revised 15 June 2020; Accepted 30 June 2020



## Abstract

This article is an academic article aimed at presenting important content of Buddhist psychology for marginalized people to develop their physical, mental, intellectual, and social development under the 5 principles, namely Dhamma Dhammikattarapol, Physical Education Principles. 5 principles of the Sappurisadhamma, the 7 principles of Pariyasitti, 4 and the Makha have 8 elements to improve the lives of marginalized groups. In living under the mainstream society in which these groups have problems in their lives Physical, mental, intellectual, and social problems therefore have to apply Buddhist psychology to improve the quality of life because the study analyzes the mind that is related to suffering (problem) which is the true state of life. Understand the causes of suffering (problems) Understand the real purpose of life is Niroth (cessation of suffering, end problems). Know how to practice to face problems without being forced from suffering (problems) without discouragement, hopelessness to fight and face. Suffering (problems) firmly in accordance with the Buddhist principles The introduction of Buddhist psychology to remedy the mind for marginalized people is a mental therapy. Due to that marginalization Causing people or groups that are not interested in society Were abandoned, separated from the mainstream society, such as hill tribes, minorities, prostitutes Same – sex groups or people with disabilities. In addition, marginalized people include those who are rejected by most societies, such as in the classroom. But classmates are almost all good at studying. Therefore it is essential that these principles be developed to bring happiness and perfection into life

**Keywords:** Buddhist Psychology, Marginalized People, Quality of Life Development

## บทนำ

ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จนั้น ความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติดำเนินไปควบคู่กันกับการกีดกันประชากรกลุ่มใหญ่ออกจากชีวิตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะหนทางของอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมที่กำลังพัฒนาใด ๆ มักจะหมายถึงการพึ่งพาการนำเข้าเทคนิควิทยาการและเครื่องจักรจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก บ่อยครั้งการพัฒนาประเทศจึงกินความหมายไปถึงการลดความสำคัญของการผลิต





ด้านอื่น ๆ เช่น การละเลยการผลิตพืชอาหารหลักไปโดยปริยาย บรรดาคนจนทั้งที่อยู่ในเมือง และชนบท สังคมเหล่านั้นถูกกีดกันให้ออกไปอยู่ชานนอกหรือชายขอบของระบบมิให้เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในลักษณะที่ไม่มีโอกาสได้รับผลพวงอันเกิดจากการพัฒนา กลุ่มคนเหล่านี้ตกอยู่ในฐานะเสมือนถูกระบบกดหัวให้จมอยู่ในภาวะความยากจนอย่างที่สุด มิหนำซ้ำยังได้รับผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากการขาดบริการด้านสังคมและสวัสดิการทั้งนี้เพราะ ถูกกีดกันให้อยู่นอกระบบสวัสดิการจึงทำให้ยากที่จะลืมตาอ้าปากและมีโอกาสสร้างงานที่ปกติสุข หรือมีชีวิตที่มีศักดิ์ศรีได้ (สุริชัย หวันแก้ว, 2546) ดังนั้น การที่เอาหลักคำสอนที่ของ พระพุทธเจ้าเข้าไปเยียวยารักษาสภาพจิตใจ จะทำให้บุคคลเหล่านี้มีความพร้อมในการพัฒนา ทั้งทางกาย จิต ปัญญา และสังคม

## พุทธจิตวิทยา

พุทธจิตวิทยา คือการศึกษาวิเคราะห์จิตที่สัมพันธ์กันกับทุกข์ (ปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต เข้าใจสาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตคือนิโรธ (ความดับทุกข์ ดับปัญหา) รู้วิธีการปฏิบัติเพื่อเผชิญปัญหา โดยไม่ถูกบีบคั้นจากทุกข์ (ปัญหา) ไม่เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง ให้สู้และเผชิญกับทุกข์ (ปัญหา) อย่างมั่นคงตามหลักพุทธธรรม

พุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) หมายถึง การศึกษาเรื่องจิตตามแนวทางแห่ง ผู้รู้คือรู้ตามหลักพุทธธรรมได้แก่ รู้ในแก่นแท้ของพุทธศาสนาคืออริยสัจสี่ ซึ่งเน้นการใช้ สติปัญญาในการแก้ทุกข์/ปัญหา ตั้งแต่ขั้นต่ำ กลางและขั้นสูงสุด มีนักวิชาการได้ให้ความหมาย ไว้หลายท่าน ดังนี้

พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ) จิตวิทยาในพระพุทธศาสนา (พุทธจิตวิทยา) กล่าวถึงตัวจิตโดยตรงว่าเป็นตัวการที่มีความสำคัญมากที่ทำให้คนเรา และสัตว์โลกทั้งหลายสุข หรือทุกข์ เสื่อมหรือเจริญ และกล่าวไว้ทุกแง่มุมอย่างละเอียดถี่ถ้วนมาก และจิตวิทยา ตะวันตกนั้น ยังไม่ยุติคือยังคงค้นคว้าและพบทฤษฎีใหม่ ๆ เพิ่มเติมกันอยู่อย่างไม่มีที่สิ้นสุด แต่จิตวิทยาทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นการค้นพบที่สิ้นสุดยุติลงแล้ว จากการตรัสรู้ของ พระพุทธองค์ไม่มีทฤษฎีใหม่อันใดที่ใครจะค้นพบขึ้นมาให้ออกเหนือไปจากที่กล่าวไว้ในพระ อภิธรรมนี้แล้ว ถ้าใครจะค้นพบทฤษฎีใหม่ให้ออกเหนือขึ้นไปกว่านี้ก็แสดงว่านั่น ไม่ใช่จิตวิทยา ในพระพุทธศาสนา พุทธจิตวิทยา คือความเข้าใจเบื้องต้นในหลักความเป็นจริงที่เป็นกลางตาม ธรรมชาติได้แก่ ชีวิตและความเป็นไปของชีวิต ระบบพัฒนามนุษย์ได้ด้วยไตรสิกขา สาระสำคัญของพุทธจริยาในเรื่องจิตและกรรม ศึกษาหลักปฏิบัติธรรมเพื่อการดำรงชีวิตที่เป็นสุขและสงบ เย็น ผีภพพัฒนาตนเองตามแนวพุทธธรรม เน้นการเรียนรู้ปริยัติและปฏิบัติควบคู่กัน เพื่อให้ บรรลุผลแห่งการปฏิบัติสู่ปฏิเวธ (พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณโณ), 2543)



สรุปแล้วว่าพุทธจิตวิทยา (Buddhist Psychology) หมายถึง การศึกษาวิเคราะห์จิตที่สัมพันธ์กันกับทุกข์ (ปัญหา) อันเป็นสภาพที่แท้จริงของชีวิต เข้าใจสาเหตุของทุกข์ (ปัญหา) เข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของชีวิตคือนิโรธ(ความดับทุกข์ ดับปัญหา) รู้วิธีการปฏิบัติเพื่อเผชิญปัญหาโดยไม่ถูกบีบคั้นจากทุกข์ (ปัญหา) ไม่เกิดความท้อแท้ สิ้นหวัง ให้สู้และเผชิญกับทุกข์ (ปัญหา) อย่างมั่นคงตามหลักพุทธธรรม

สำหรับหลักธรรมที่นำมาใช้กับคนชายขอบในการนำมาพัฒนาทั้งทางด้านกาย จิต ปัญญา และสังคมนั้น มีดังนี้

### 1. ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์

#### ความหมายของหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในพระไตรปิฎก

ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ หมายถึง ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ ในปัจจุบันประโยชน์อันพึงได้รับการประกอบกิจการหรือมีอาชีพที่สุจริตถูกต้อง ทั้งทาง กฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น เป็นผลที่ได้ทันตาเห็นไม่ต้องรอ ถึงภายภาคหน้า ผลประโยชน์ที่ได้รับการประกอบกิจการ อาจจะเป็นตัวเงิน สิ่งของ ชื่อเสียง เกียรติยศ การยกย่องสรรเสริญ หรือกลัวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็นผลประโยชน์อาจจะเป็นวัตถุหรือ ผลตอบแทนทางด้านจิตใจก็ได้ อาจเป็นสิ่งที่บุคคลทั่ว ๆ ไปปรารถนา การที่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะได้มาซึ่งประโยชน์นั้น จะต้องแสวงหาอย่างมีหลักการและมีแผนการ ซึ่งหลักการและ แผนการนี้ เรียกว่า ธรรมที่เป็นไปเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในปัจจุบัน อันมีอยู่ 4 ประการ คือ

1. ความขยันหมั่นเพียร
2. การรู้จักรักษาทรัพย์และประหยัด
3. คบคนดีเป็นมิตร
4. เลี่ยงชีพตามสมควรแก่กำลังทรัพย์ที่หามาได้ (พระไตรปิฎกแปลไทย ฉบับ

หลวง 45 เล่ม (อง.อรรถก.ไทย) 23/144/289) (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2539)

#### ความหมายของหลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ในทัศนะของนักวิชาการ

ทิฏฐธัมมิกัตถะ แปลว่า ประโยชน์ที่เห็นได้ในปัจจุบันหรือประโยชน์ในปัจจุบัน หมายความว่าผู้ใดปฏิบัติตามหลักธรรมนี้แล้ว ผู้นั้นย่อมได้รับประโยชน์ในปัจจุบัน หลักธรรมที่ ให้ประโยชน์ในปัจจุบันมี 4 ประการคือ

1. อุฏฐานสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการลุกขึ้นหรือความหมั่น หมายถึง เป็นผู้หมั่นขยันในกิจการที่ทำผู้หมั่นขยันจะต้องลุกขึ้นทำงาน ไม่ใช่เอาแต่นอน ไม่ยอม ลุกขึ้นงานที่ทำนั้นขึ้นอยู่กับบุคคลแต่ละคน เช่น นักเรียนต้องเรียนหนังสือ แม่บ้านต้องทำงาน บ้าน ผู้ประกอบอาชีพต้องทำงานในหน้าที่ของตนให้สำเร็จ และ ให้มีความก้าวหน้า การจะ ทำงานให้ประสบความสำเร็จได้ต้องมีความขยันหมั่นเพียร



2. อารักขสัมปทา แปลว่า ความถึงพร้อมด้วยการรักษา หมายถึง การรักษาทรัพย์ที่หามาได้ด้วยความขยันหมั่นเพียร การรักษาทรัพย์ไม่ได้หมายความว่าเก็บไวโดยไม่ใช่สอย แต่เก็บไว้ให้ใช้สอยตลอดไป

3. กัลยาณมิตรตทา แปลว่าความเป็นผู้มีเพื่อนดี หรือความมีเพื่อนเป็นคนดี หมายความว่า คบเฉพาะมิตรแท้ 4 จำพวก คือ 1) มิตรมีอุปการะ 2) มิตรร่วมสุขร่วมทุกข์ 3) มิตรแนะนำประโยชน์และ 4) มิตรมีความรักใคร่

4. สมชีวิตา แปลว่าการเลี้ยงชีวิตสม่าเสมอหรือพอเหมาะพอดี หมายความว่า เลี้ยงชีวิตตามกำลังทรัพย์ที่หามาได้ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไปสำหรับผู้มีความรู้ น้อยรายได้น้อย ถึงจะขยันหมั่นเพียรรายได้ก็เพิ่มขึ้นไม่มากนัก ให้ใช้จ่ายเพียงพอพอดี ไม่ให้ฝืดเคืองเกินไป และไม่ควรถือเอาอย่างผู้มีรายได้สูง เพราะความพอดีของผู้มีรายได้สูงเป็นความฟุ่มเฟือยของผู้มีรายได้น้อยสำหรับผู้มีรายได้สูง ควรใช้จ่ายเพียงพอดีสำหรับตน ไม่ให้ฟุ่มเฟือยเกินไป และไม่ใช้จ่ายอย่างคนมีรายได้น้อย ซึ่งถือเป็นความฝืดเคืองสำหรับตน

กล่าวโดยสรุป คือ การเลี้ยงชีวิตอย่างเพียงพอเหมาะสมตามฐานะของตน และปฏิบัติอย่างนี้โดยสม่าเสมอ ธรรม 4 ประการนี้เรียกว่าทฤษฎีธัมมิกัตถะ ธรรมที่อำนวยประโยชน์ให้ในปัจจุบันทันตาเห็นประโยชน์นั้น ได้แก่ ลาภ ยศ สรรเสริญ สุข คือ เป็นผู้มีฐานะมั่นคง มีชื่อเสียงเกียรติคุณได้รับการยกย่องโดยทั่วไป และมีความสุขตามสมควรแก่อัตภาพของตน

## 2. หลักพลัง 5 (Power)

พลัง หมายถึง ธรรมอันเป็นกำลัง เป็นธรรมที่มีกำลังในการปกป้องคุ้มครองจิตใจไม่ให้อกุศลเข้ามาครอบงำได้ หรือเป็นเกราะป้องกันจิต ไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามทั้งหลายประกอบด้วย

2.1 สัทธาพลัง (Confidence Power) หมายถึง พลังคือความเชื่อ คือเชื่อในสิ่งที่ควรเชื่อ เชื่ออย่างมีเหตุผล เมื่อความเชื่อเกิดขึ้นในใจแล้วย่อมมีพลังในการทำกุศล ต่อต้านอกุศลมิให้เข้ามาครอบงำจิตใจได้ จิตใจก็ไม่ตกอยู่ภายใต้ความชั่วร้ายทั้งหลาย เช่นเชื่อว่า ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ก็เป็นพลังให้เราทำความดี เป็นต้น

2.2 วิริยพลัง (Energy power) หมายถึง พลังคือความเพียร การเพียรระวัง ไม่ให้ความชั่วหรือบาปอกุศลเกิดขึ้นในใจ เพียรลด ละ เลิกต่อความชั่วทั้งหลาย เพียรทำความดี และเพียรรักษาความดีให้คงอยู่และเพิ่มพุดงอกงามยิ่ง ๆ ขึ้นไปความเพียรนี้จึงเป็นพลังในการต่อต้านอกุศลกรรมอันเป็นปฏิบัติต่อความเกียจคร้านที่เข้ามาครอบงำจิตใจได้เป็นอย่างดี

2.3 สติพลัง (Mindfulness Power) หมายถึง พลังคือความระลึกได้ การมีสติคือการระลึกได้ก่อนคิด ก่อนพูด ก่อนทำอะไรก็ตาม เป็นคุณธรรมที่ทำให้เกิดความรอบคอบ ไม่หลงลืม ไม่หลงไหล ไม่ลืมตัว บุคคลประกอบกิจการใด ๆ โดยใช้สติเป็นผู้กำกับแล้ว ก็จะไม่



เกิดความผิดพลาดได้ง่าย ดังนั้นสติจึงเป็นพลังต่อต้านไม่ให้บุคคลเกิดความประมาท ไม่ก่อให้เกิดความผิดพลาด หรือเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้

2.4 สมาธิพลัง (Meditation Power) หมายถึง องค์ธรรม ได้แก่ เอกัคคตา เจตสิก คือความสงบตั้งมั่นอยู่ในอารมณ์เดียวอย่างแรงกล้าต่อวิปัสสนากรรมฐานเพื่อมิให้หวั่นไหวโยกคลอน ท้อถอย เจตนาเพื่อให้ได้มาซึ่งมรรค ผล นิพพาน อำนาจของสมาธิพลัง ประหาร 2 ตัว คือ วิชเย ความซัดส่าย ไม่หยุดนิ่งแห่งจิต และอุทัจจะ ความฟุ้งซ่านแห่งจิต

2.5 ปัญญาพลัง (Wisdom power) หมายถึง พลังคือปัญญา คำว่าปัญญาคือ ความรอบรู้ ความรู้แจ้ง ความรู้จริง คือรู้ว่าอะไรควรทำไม่ควรทำ อะไรผิดอะไรถูก เป็นต้น เมื่อมีความรอบรู้เกิดขึ้น ปัญญาจึงเป็นพลังต่อต้านความหลง ความโง่เขลา มิให้เกิดขึ้นกับจิตใจ ได้ (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2528)

สรุป หลักพลธรรม 5 อย่างนี้ เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า อินทรีย์ 5 หมายถึง ธรรม ที่เป็นใหญ่ในกิจการของตน ที่เรียกว่าอินทรีย์ เพราะความหมายว่า เป็นใหญ่ในการกระทำ หน้าที่แต่ละอย่าง ๆ ของตน คือเป็นเจ้าการในการครอบงำเสียซึ่งความไม่เชื่อ ความเกียจคร้าน ความประมาท ความฟุ้งซ่าน และความหลง ความโง่เขลา ตามลำดับ ที่เรียกว่า พละ เพราะความหมายว่า เป็นพลังทำให้เกิดความมั่นคงซึ่งความเชื่อ ความเกียจคร้าน ความประมาท ความฟุ้งซ่าน และความหลงในที่สุด ดังนั้นการดำเนินตามหลักพลธรรม 5 จึงเป็นหนทาง แห่งความพ้นทุกข์อีกแนวทางหนึ่ง

### 3. สัปปริสธรรม 7

สัปปริสธรรม 7 (ธรรมของสัตบุรุษ, ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ, คุณสมบัติของคนดี, ธรรมของผู้ดี Qualities Of A Good Man; Virtues Of A Gentleman)

3.1 ฉัมมัณฺญตา (ความรู้จักกรรม รู้หลัก หรือ รู้จักเหตุ คือ รู้หลักความจริง รู้หลักการ รู้หลักเกณฑ์ รู้กฎแห่งธรรมตา รู้กฎเกณฑ์แห่งเหตุผล และรู้หลักการที่จะทำให้ เกิดผล เช่น ภิกษุรู้ว่าหลักธรรมข้อนั้น ๆ คืออะไร มีอะไรบ้าง พระมหากษัตริย์ทรงทราบว่า หลักการปกครองตามราชประเพณีเป็นอย่างไร มีอะไรบ้าง รู้ว่าจะต้องกระทำเหตุอันนี้ ๆ หรือ กระทำตามหลักการข้อนี้ ๆ จึงจะให้เกิดผลที่ต้องการอันนั้น ๆ เป็นต้น (Knowing the Law; Knowing the Cause)

3.2 อตฺถัญญตา (ความรู้จักอรรถ รู้ความมุ่งหมาย หรือ รู้จักผล คือ รู้ความหมาย รู้ความมุ่งหมาย รู้ประโยชน์ที่ประสงค์ รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นสืบเนื่องจากการกระทำ หรือความเป็นไปตามหลัก เช่น รู้ว่าหลักธรรมหรือภาษิตข้อนั้น ๆ มีความหมายว่าอย่างไร หลักนั้น ๆ มีความมุ่งหมายอย่างไร กำหนดไว้หรือพึงปฏิบัติเพื่อประสงค์ประโยชน์อะไร การที่ ตนกระทำอยู่มีความมุ่งหมายอย่างไร เมื่อทำไปแล้วจะบังเกิดผลอะไรบ้างดังนี้ เป็นต้น (Knowing the Meaning; Knowing the Purpose; Knowing The Consequence)



3.3 อัตตัญญูตา (ความรู้จักตน คือ รู้ว่า เรานั้น ว่าโดยฐานะ ภาวะ เพศ กำลัง ความรู้ ความสามารถ ความถนัด และคุณธรรม เป็นต้น บัดนี้ เท่าไร อย่างไร แล้วประพฤติให้เหมาะสม และรู้ที่จะแก้ไขปรับปรุงต่อไป (Knowing Oneself)

3.4 มัตตัญญูตา (ความรู้จักประมาณ คือ ความพอดี เช่น ฝึกขู้จักประมาณ ในการรับและบริโภคปัจจัยสี่ คฤหัสถ์รู้จักประมาณในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ พระมหากษัตริย์ รู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและในการเก็บภาษี เป็นต้น (Moderation; Knowing How to be Temperate)

3.5 กาลัญญูตา (ความรู้จักกาล คือ รู้กาลเวลาอันเหมาะสม และระยะเวลาที่จะต้องใช้ในการประกอบกิจ กระทำหน้าที่การงาน เช่น ให้ตรงเวลา ให้เป็นเวลา ให้ทันเวลา ให้พอเวลา ให้เหมาะเวลา เป็นต้น (Knowing the Proper Time; Knowing How to Choose and Keep Time)

3.6 ปริสัณญูตา (ความรู้จักบริษัท คือ รู้จักชุมชน และรู้จักที่ประชุม รู้กิริยาที่จะประพฤติต่อชุมชนนั้น ๆ ว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหา จะต้องทำกิริยาอย่างนี้ จะต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้ควรสงเคราะห์อย่างนี้ เป็นต้น (Knowing the Assembly; Knowing the Society)

3.7 บุคคลัญญูตา หรือ บุคคลปรอปรัญญูตา (ความรู้จักบุคคล คือ ความแตกต่างแห่งบุคคลว่า โดยอหยาศัย ความสามารถ และคุณธรรม เป็นต้น ใคร ๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้ที่จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น ๆ ด้วยดี ว่าควรจะคบหรือไม่ จะใช้จะตำหนิ ยกย่อง และแนะนำสั่งสอนอย่างไร เป็นต้น (Knowing the Individual; Knowing the Different Individuals)

ภิกษุผู้ประกอบด้วยสัปบุริสธรรม 7 ข้อนี้ ชื่อว่า เป็นผู้ประกอบด้วยสังฆคุณครบ 9 แม้พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระเจ้าจักรพรรดิ ก็ทรงประกอบด้วยธรรมเหล่านี้ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2548)

**4. ปาฐิสุทธิศีล 4** (ศีลคือความบริสุทธิ์, ศีลเครื่องให้บริสุทธิ์, ความประพฤติบริสุทธิ์ที่จัดเป็นศีล

4.1 ปาฐิโมกขสังวร ว่าด้วยการป้องกันการละเมิดต่อกฎหมาย คำว่า ปาฐิโมกข์ หมายความว่ารัฐธรรมนุญ พระราชบัญญัติพระราชกำหนด เทศบัญญัติ กฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี ระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ กติกา ข้อปฏิบัติต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมาตามเจตจำนงของนิติบัญญัติการออกกฎหมายใด ๆ ก็ตาม ต้องมีการตราไว้อย่างชัดเจน เข้าใจและปฏิบัติได้ว่าการละเมิดกฎหมายเป็นสิ่งที่กระทำมิได้ หากมีการล่วงละเมิดต้องได้รับโทษานุโทษตามสมควรกับความผิดในฐานละเมิดนั้น ๆ กล่าวคือ ต้องมีข้อบัญญัติว่าด้วยการละเมิด และว่าด้วยโทษานุโทษในฐานละเมิดกฎหมายนั้น เพื่อเป็นการป้องกันมิให้มีการกระทำผิดกฎหมาย



4.2 อินทรีย์สังวร ว่าด้วยการป้องกันการละเมิดต่อร่างกายและจิตใจ คำว่า อินทรีย์ หมายความว่า ร่างกายและจิตใจ ประกอบด้วยตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ ซึ่งภาษาศาสตร์เรียกว่าอายตนะภายใน 6 และเรียกว่า อินทรีย์ ได้แก่ จักขุนทรีย์ โสทรินทรีย์ มานินทรีย์ ชิวหินทรีย์ กายินทรีย์ และมโนทรีย์ โดยการทำงานปฏิสัมพันธ์กับอายตนะภายนอก 6 ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส และอารมณ์ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการละเมิดต่อร่างกายและจิตใจ คือ กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดระหว่างเอกชนกับรัฐ ซึ่งมีโทษทางอาญา ตั้งแต่ประหารชีวิต จำคุก กักขัง ปรับ และริบทรัพย์สิน เช่น ความผิดเกี่ยวกับชีวิตและร่างกาย ความผิดเกี่ยวเพศ ความผิดฐานหมิ่นประมาท

4.3 อาชีวะสังวร ว่าด้วยการป้องกันการละเมิดต่ออาชีพ คำว่า อาชีวะ คือ อาชีพ หมายความว่า การประกอบอาชีพการงานต่าง ๆ เพื่อเลี้ยงชีวิตของประชาชนพลเมือง โดยไม่ผิดกฎหมายและศีลธรรมซึ่งทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า สัมมาอาชีวะ หากผิดกฎหมายและศีลธรรม เรียกว่า มิฉฉาอาชีวะ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการละเมิดต่ออาชีพ คือ กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่ออาชีพ หรือการละเมิดต่อสัมมาอาชีวะซึ่งเป็นการประกอบอาชีพการงานที่ผิดกฎหมายและศีลธรรม ที่เรียกว่า มิฉฉาชีพอันจะได้รับโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา แล้วแต่ลักษณะของความผิด

4.4 ปัจจยสังวร ว่าด้วยการป้องกันการละเมิดต่อทรัพย์สิน คำว่า ปัจจย หมายความว่า ปัจจย 4 อันเป็นปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต ได้แก่ เครื่องนุ่งห่ม อาหาร ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค รวมทั้งทรัพย์สินสมบัติต่าง ๆ ทั้งที่เป็นสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ กฎหมายว่าด้วยการป้องกันการละเมิดต่อทรัพย์สิน คือ กฎหมายที่มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการกระทำความผิดต่อทรัพย์สิน อันจะได้รับโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา แล้วแต่ลักษณะของความผิด ระหว่างเอกชนกับเอกชนและเอกชนกับรัฐ (พระธรรมนูญ (ป.อ. ปยุตโต), 2528) ศิลทั้ง 4 อย่าง เป็นหลักสำหรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อขัดเกลาหรืออบรมให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย กล่าวคือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบให้ถูกต้อง สรรวมกาย เลี้ยงชีพในทางที่ถูกต้อง และใช้สติปัญญาในการใช้ทรัพย์สินด้วยความระมัดระวัง ใช้ในทางที่ถูกต้อง และเมื่อสามารถทำให้ถึงที่สุดก็สามารถทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกได้

## 5. หลักมรรคมืองค์ 8

ตามวิภังคสูตร พระพุทธเจ้าทรงอธิบายรายละเอียดไว้ดังนี้

5.1 สัมมาทิฐิ หมายถึง ความเห็นที่ถูกต้องความรู้ในอริยสัจ 4

5.2 สัมมาสังกัปปะ หมายถึง ความคิดที่ถูกต้องความคิดในการออกจากกาม ความไม่พยาบาท และการไม่เบียดเบียน

5.3 สัมมาวาจา หมายถึง วาจาที่ถูกต้องการเว้นจากการพูดเท็จ หยาดคาย ส่อเสียด และเพ้อเจ้อ

5.4 สัมมากำมัมันตะ หมายถึง การปฏิบัติที่ถูกต้องเจตนาละเว้นจากการฆ่า  
โจรกรรม และการประพฤติดุคในกาม

5.5 สัมมาอาชีวะ หมายถึง การหาเลี้ยงชีพที่ถูกต้องการเว้นจากมิถฉาชีพ  
ประกอบสัมมาชีพ

5.6 สัมมาวายามะ หมายถึง ความเพียรที่ต้องความพยายามป้องกันอกุศล  
ที่ยังไม่เกิด ละอกุศลที่เกิดขึ้นแล้ว ทำกุศลที่ยังไม่เกิด และดำรงรักษากุศลที่เกิดขึ้นแล้ว

5.7 สัมมาสติ หมายถึง การมีสติที่ต้องสติปัญญา 4

5.8 สัมมาสมาธิ หมายถึง การมีสมาธิที่ต้องการบรรลุสมาธิ 4เมื่อเทียบกับ  
หลักไตรสิกขา องค์มรรคข้อ 1 – 2 เป็นปัญญา ข้อ 3 – 4 – 5 เป็นศีล และข้อ 6 – 7 – 8 เป็น  
สมาธิ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, 2539)

## คนชายขอบ

คนชายขอบ” เป็นคำที่ใช้กันมากในแวดวงทางวิชาการ เมื่อเราพบใครคนหนึ่ง  
“ด้อยโอกาส” เรามักเรียกเขาว่า “คนชายขอบ (Marginal People)” ทั้งนี้ เพราะเราเข้าใจว่า  
คนที่ไม่ด้อยโอกาส ก็คือ คนที่อยู่ในศูนย์กลางของการพัฒนาและได้รับความเอาใจใส่จากสังคม  
และรัฐ มนุษย์ที่ไม่ด้อยโอกาสย่อมมี “ต้นทุน” ที่บริโรคและอุปโภคได้อย่างความเท่าเทียมกับ  
บุคคลอื่น ๆ (พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, 2555)

### 1. ความหมายของคนชายขอบ

คนชายขอบ (Marginal People; Marginalisation) หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่  
สังคมไม่สนใจเหลียวแล ถูกทิ้งขว้างแปลกแยกจากสังคมกระแสหลัก เช่น ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย  
ผู้หญิงขายบริการ กลุ่มรักเพศเดียวกัน หรือคนพิการ นอกจากนี้ คนชายขอบยังรวมถึงผู้ที่ถูก  
ปฏิเสธโดยสังคมส่วนใหญ่ เช่น ในห้องเรียน ถ้าบังเอิญเราเรียนไม่เก่ง แต่เพื่อนร่วมชั้นเรียนเป็น  
คนเรียนเก่งแทบทั้งหมด เราก็อาจจะกลายเป็นคนชายขอบได้เช่นกัน เพราะฉะนั้น กาลเทศะ  
(Space/Time) จึงไม่ใช่แค่คนที่อยู่ชายขอบแบบที่อยู่ตามชายแดนระหว่างประเทศ เท่านั้น แต่  
หมายถึงคนที่ถูกคนส่วนใหญ่มองว่าเป็นคนส่วนน้อยในสังคม อันเป็นที่ว่างทางวัฒนธรรมด้วย  
เช่นกัน (Jane, 2556) ในภาษาไทยคำว่า “ชาย” ตามพจนานุกรมราชบัณฑิตยสถานนั้น  
หมายถึง ส่วนริม หรือปลายของบางอย่าง เช่น ชายผ้าจีวร “ส่วนที่ สุดเขต/ริม” เช่น ชายฝั่ง  
ชายแดน ชายทะเล ความหมายนี้จะมีย้ายไปในทางกายภาพหรือภูมิศาสตร์ แต่หากเราพิจารณา  
เนื้อหาของนิยามศัพท์ Marginalization ต่อ ๆ ไป เราจะพบความหมายของคำว่า “ชายขอบ”  
ที่อ้างอิงไปถึงการอยู่นอก การไม่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรงในการคิดหรือตัดสินใจ

อันที่จริง ในวงวิชาการสังคมวิทยาของประเทศเรา คำว่า “ชายขอบ” ก็มีใช้คำใหม่ที่ไม่  
เคยปรากฏมาก่อนแต่อย่างใด ในพจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยาฉบับราชบัณฑิตยสถาน มีการ





บัญญัติศัพท์คำนี้ในภาษาไทยไว้อย่างชัดเจนโดยให้คำนิยามว่า “กลุ่มชายขอบ” ซึ่งหมายถึง กลุ่มคนที่ยังไม่ถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มใหญ่อย่างสมบูรณ์ กลุ่มที่ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนไปบางส่วน และยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอย่างสมบูรณ์ กลุ่มที่ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนไปบางส่วน และยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอย่างสมบูรณ์ในวัฒนธรรมใหม่ที่กลายมาเป็นวิถีชีวิตของตน คำนี้มักจะนำมาใช้กับกลุ่มคนที่อพยพย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ ในกลุ่มคนนี้จะมีความแตกต่าง ๆ ผสมกันมากมาย ดังนั้นทัศนคติ คุณค่า และแบบพฤติกรรมที่แสดงออกมากจึงมิได้มีลักษณะเป็นของวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง

ในอีกคำหนึ่งที่เกี่ยวข้องกันในบทความนี้คือ “ชนกลุ่มน้อย” หมายถึง กลุ่มคนซึ่งกำหนดโดยขนาดหรือส่วนของประชากรว่ามีจำนวนน้อยกว่าประชากรส่วนใหญ่มากกว่าคือเป็นกลุ่มย่อย ซึ่งมีแบบอย่างวัฒนธรรมย่อยอยู่ภายในสังคมใหญ่ ชนกลุ่มน้อยในสังคมต่าง ๆ มีเอกลักษณ์หรือพันธะผูกพันกันด้วยเชื้อชาติ สัญชาติ ศาสนา หรือลักษณะอื่น ๆ ทางวัฒนธรรมที่เห็นได้ชัดแตกต่างจากส่วนใหญ่ของสังคม ในสังคมที่มีปัญหาเกี่ยวกับสัมพันธภาพเชื้อชาติมักพบว่า ชนกลุ่มน้อยตกอยู่ในฐานะถูกเหยียดฉันทและได้รับการปฏิบัติไม่เท่าเทียมกับชนกลุ่มใหญ่

## 2. กระบวนการสร้างความเป็นชายขอบ

ภาวะหรือกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลถูกปฏิเสธหนทางที่จะเข้าถึงการได้รับตำแหน่งสำคัญและเป็นสัญลักษณ์ทางเศรษฐกิจ ศาสนา อำนาจทางการเมืองในสังคมใด ๆ กลุ่มชายขอบนี้อาจเป็นชนกลุ่มใหญ่จำนวนหนึ่ง เช่น กรณีประชากรผิวดำซึ่งเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ที่สุดของแอฟริกาใต้ ภายใต้ระบอบกีดกันผิวนั้น คนผิวดำได้กลายเป็นคนชายขอบ แม้คนผิวขาวซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยที่แม้มีจำนวนน้อยกว่าแต่เข้าถึงอำนาจทางการเมือง และเศรษฐกิจ จึงทำให้สามารถดำรงตนเป็นผู้ปกครองได้ กระบวนการกลายเป็นชายขอบกลายเป็นหัวเรื่องสำคัญในการวิจัยทางสังคมวิทยาในช่วงทศวรรษ 1960 ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการตอบรับต่อความตระหนักถึงประเทศกำลังพัฒนาบางประเทศที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว แต่ทว่าสมาชิกของสังคมเหล่านี้กลับได้รับส่วนแบ่งผลตอบแทนจากความสำเร็จแตกต่างกันและไม่เท่าเทียมกันมากขึ้นเสียกว่าที่เคย

ในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศที่ประสบความสำเร็จนั้นความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของชาติดำเนินไปควบคู่กันกับการกีดกันประชากรกลุ่มใหญ่ออกจากชีวิตทางเศรษฐกิจ ทั้งนี้เพราะหนทางของอุตสาหกรรมและการพัฒนาเศรษฐกิจของสังคมที่กำลังพัฒนาใด ๆ มักจะหมายถึงการพึ่งพาอาศัยการนำเข้าเทคนิควิทยาการและเครื่องจักรจากต่างประเทศเป็นอย่างมาก บ่อยครั้งการพัฒนาประเทศจึงกินความหมายไปถึงการลดความสำคัญของการผลิตด้านอื่น ๆ เช่น การละเลยการผลิตพืชอาหารหลักไปโดยปริยาย บรรดาคนจนทั้งที่อยู่ในเมือง และชนบท สังคมเหล่านั้นถูกกีดกันให้ออกไปอยู่ขอบนอกหรือขอบชายขอบ ของระบบ





มิให้เกี่ยวข้องกับการพัฒนา กลุ่มคนเหล่านี้ตกอยู่ในฐานะเสมือนถูกระบบกดหัวให้ภาวะความยากจนอย่างที่สุดมิหน้าซ้ำยังได้รับผลกระทบที่สืบเนื่องมาจากการขาดบริการด้านสังคมและสวัสดิการ ทั้งนี้เพราะถูกกันให้อยู่ในระบบสวัสดิการจึงทำให้ยากที่จะลืมตาอ้าปากและมีโอกาสรับจ้างงานที่ปกติสุขหรือมีชีวิตที่มีศักดิ์ศรี (วิชุดา สร้อยสุด, 2556)

กระบวนการเป็นคนชายขอบนั้นอาจจะเกิดขึ้นได้ใน 2 ทิศทาง ที่ตรงข้ามกัน กล่าวคือ ในทิศทางแรก ความเป็นชายขอบเกิดขึ้นจากการถูกกีดกัน และถูกลดอำนาจ หรือถูกตีตบท้าย เช่น กรณีผู้ติดเชื้อเอชไอวีนั้น ความเป็นชายขอบของพวกเขาเกิดขึ้นจากผู้ติดเชื้อถูกแยกออกไปจากสังคม ถูกทำให้แปลกแยกจากสังคม ถูกผลักให้กลายเป็นชายขอบในลักษณะที่เรียกว่าคนในสังคมไม่ยอมรับ แต่พวกเขาก็ยังพยายามแยกตัวตนออกมาจากสังคม เพื่อให้เห็นตัวตัวตนของพวกเขาเองด้วย หรือกรณีชาวเขาที่ถูกตีตบท้ายในลักษณะให้ร้ายป้ายสีต่าง ๆ นานา แต่ในอีกทิศทางหนึ่ง ความเป็นชายขอบเกิดขึ้นจากการถูกดึงเข้าร่วมกระบวนการ จนกลับกลายเป็นชายขอบในทิศทางตรงกันข้ามกับทิศทางแรก เช่นกรณีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคมไทยถูกดึงให้เข้าร่วมกระบวนการการพัฒนา โดยเฉพาะการส่งเสริมการท่องเที่ยว แต่กลับกลายเป็นการดึงให้พวกเขาถูกแปลกแยก ถูกดึงให้เป็นคนชายขอบ เพราะมีสถานภาพเป็นเพียงสินค้าสำหรับนักท่องเที่ยวเท่านั้น และกรณีของผู้นิยมบริโภคสินค้าเงินผ่อน ก็ถูกทำให้กลายเป็นคนชายขอบได้ เพราะยิ่งเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริโภค ก็ยิ่งกลายเป็นชายขอบในเชิงเศรษฐกิจด้วยการติดหนี้สินรุงรังจนไร้ความเป็นตัวของตัวเอง

ดังนั้น กระบวนการกลายเป็นชายขอบจึงไม่ได้เกิดขึ้นเพราะถูกกีดกันด้านเดียว แต่เกิดจากกระบวนการทั้ง 2 ด้าน ทั้งด้านที่ถูกผนวกและด้านที่ถูกกีดกันก็สามารถเป็นชายขอบได้ทั้งคู่ เพราะฉะนั้นประเด็นสำคัญคือเงื่อนไขและสาเหตุอะไรที่ทำให้กระบวนการตรงข้ามกันนั้นก่อให้เกิดผลอย่างเดียวกันได้อย่างไร ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับ 3 บริบทด้วยกัน ในบริบทแรกชุมชนเผชิญกับกระแสของประชาชาติ ซึ่งสร้างแรงกดดันลงไปชุมชนต่าง ๆ ภายในประเทศ เช่น การผสมกลมกลืนให้ “กะเหรี่ยงกลายเป็นไทย” ส่วนประชาชาติก็เน้นการอนุรักษ์ ก็จะสร้างกระแสของการกีดกันชุมชนต่าง ๆ ออกจากการเข้าถึงทรัพยากร สำหรับบริบทที่ 2 นั้น ชุมชนจะตกอยู่ในกระแสของทุนนิยมและโลกาภิวัตน์ จนเกิดปัญหาในเรื่องของพื้นที่ยึดเดิม ซึ่งมักเกี่ยวกับชุมชนภายใต้หน่วยที่ซับซ้อน กล่าวคือ หน่วยเดิมเป็นเรื่องของชุมชนและชาติพันธุ์ แต่ต้องไปยึดอยู่ในกระแสที่เชี่ยวชาญของทุนนิยม บริโชนนิยม และกระแสของโลกาภิวัตน์ ทำให้ถูกเปลี่ยนความหมายจนสูญเสียพื้นที่ของความเป็นมนุษย์ และบริบทสุดท้ายจะเป็นเรื่องของตัวตนของผู้คนกลุ่มต่าง ๆ ในช่วงของการเปลี่ยนผ่าน ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการก่อตัวของตัวตน ไม่ว่าจะเป็นผู้บริโภค ผู้หญิง หรือผู้เป็นโรคเอดส์ ที่ตกอยู่ในสถานการณ์ของการเปลี่ยนผ่านทางสังคม เช่น ในกรณีของคนเป็นโรคเอดส์ต้องสูญเสียความเป็นคนเพราะถูกตีตบท้ายว่าเป็นผู้ไร้ศีลธรรม



ภายใต้บริบทดังกล่าวในปัจจุบันนี้จะพบว่า ความเป็นชายขอบสามารถเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่ง ทั้งพื้นที่ในเมือง ในบาร์ ในโรงงาน พื้นที่กึ่งเมืองกึ่งชนบท พื้นที่ในชนบท จนกระทั่งพื้นที่สูง ในป่า การเป็นคนชายขอบซึ่งอาจเกิดขึ้นได้กับทุกคน ในเกือบจะทุกสถานการณ์ ขึ้นอยู่กับมุมมอง เช่น นักวิชาการก็อาจจะกลายเป็นชายขอบได้ ถ้าหากถูกตีตราว่าเป็นพวกไม่หวังดี ดังนั้นการเป็นคนชายขอบจึงไม่ได้หมายความว่า เกิดขึ้นเฉพาะในบริเวณชายขอบเท่านั้น ความเป็นชายขอบเกิดขึ้นได้ทุกที่ทุกหนทุกแห่ง เมื่อมีการกีดกันพื้นที่ในรูปของการสร้างพรมแดนขึ้นมาปิดกั้นผู้คนบางกลุ่ม

แต่ความเข้าใจทั่วไปมักจะมองคนชายขอบว่า เป็นเพียงวัฒนธรรมกลุ่มย่อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ขนาดเล็ก ทั้งนี้เพราะมองเห็นได้ง่าย และคนทั่วไปอาจยังติดอยู่กับความคิดแบบเหยียดสีผิวและเชื้อชาติอยู่ การใช้มิติทางชาติพันธุ์จึงเป็นวิธีที่ง่ายที่สุด รวมทั้งทางการเมืองก็ง่ายที่สุดด้วย เช่น กรณีชาวเขาต่อสู้อำนาจรัฐที่จอร์เจียในป่า ก็ถูกป้ายสีว่าไม่ใช่คนไทย ซึ่งคนที่ไม่เข้าใจเรื่องเหล่านี้มีจำนวนมาก ดังนั้นความเป็นชาติพันธุ์ (Ethnicity) ยังต้องเป็นประเด็นสำคัญ ในการเรียนรู้เพื่อทำความเข้าใจกับความหลากหลายทางวัฒนธรรม (อิรินัย อาป้อม, 2555)

### 3. ประเภทของคนชายขอบ

3.1 ชายขอบของภูมิศาสตร์ ซึ่งใครก็ตามที่อยู่ขอบirimของแผนที่ คนเหล่านั้นก็คือคนชายขอบ แต่รายละเอียดของความเป็นชายขอบนั้นอาจมีเนื้อหาแตกต่างกัน เช่นบางคนอยู่ชายขอบ กลับเป็นการเอื้อต่อการลงทุนที่ข้ามไปลงทุนในชายแดนกับอีกประเทศหนึ่ง บางคนเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ตรงบริเวณนั้น เช่น มีโรงงานอุตสาหกรรม มีการร่วมลงทุนในทางธุรกิจการท่องเที่ยว ธุรกิจบ่อนการพนัน การฟอกเงินต่าง ๆ ส่วนบางคนกลับถูกกีดกันในการเข้าถึงทรัพยากรในระดับพื้นฐานที่สุด เช่น ไม่มีที่ทำกิน ถูกเอาเปรียบขูดรีดแรงงาน และถูกใช้เป็นกันชนในเขตชายแดนที่มีปัญหาข้อพิพาท เป็นต้น

3.2 ชายขอบของประวัติศาสตร์ สำหรับเรื่องนี้มันมีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปมา และสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างเช่น สมัยอาณาจักรสุโขทัย อยู่ชุกก็ เป็นเพียงเมืองชายขอบ มาถึงสมัยอยุธยา สุโขทัยก็เปลี่ยนแปลงความสำคัญของตัวเองไป และศูนย์กลางอย่างกรุงเทพฯก็จัดว่าเป็นดินแดนชายขอบของอาณาจักรอยุธยา เป็นต้น จะเห็นว่า หากมองจากแง่ของประวัติศาสตร์มันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต

3.3 ชายขอบของความรู้ หากเรามองกันที่ตัวของความรู้ ความรู้ใดที่ไม่สอดคล้องกับความรู้อื่น ๆ ความรู้ใดที่ไม่ใช่กระแสหลัก ความรู้นั้นก็เป็นชายขอบ แม้แต่คนที่อยู่ที่ศูนย์กลางขอบเขตทางภูมิศาสตร์ หากมีความรู้ต่างไปจากสังคม ต่างไปจากความเชื่อ ความคิด ความเห็นของคนส่วนใหญ่ ความรู้นั้นก็เป็นชายขอบในท่ามกลางศูนย์กลางนั่นเอง ตัวอย่างในเรื่องนี้ที่จะขอยกขึ้นมาคือ ในสมัยเริ่มต้นการพัฒนาเมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่แล้ว



จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้มีจดหมายไปถึงมหาเถรสมาคม ไม่ให้สอนเรื่องสันโดษ ทั้งนี้เข้าใจว่าหลักการดังกล่าวของพระพุทธศาสนาไปขัดกับหลักของการพัฒนาประเทศ อย่างไรก็ตาม ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของสันโดษก็เป็นความรู้แบบชายขอบ (วิชุดา สร้อยสุด, 2556)

#### 4. สรุปแนวคิดคนชายขอบ

การศึกษาคนชายขอบได้ชี้ให้เห็นอย่างชัดเจนว่า วิธีคิดเชิงเดี่ยวที่ยึดติดอยู่กับกรอบคิดหน่วยทางสังคม และความหมายอย่างตายตัวนั้น ไม่สามารถอธิบายกระบวนการที่ซับซ้อนของความเป็นชายขอบได้ เพราะคนชายขอบมีลักษณะที่หลากหลายและกว้างขวาง ขณะที่สามารถเกิดขึ้นได้กับกลุ่มคนต่าง ๆ มากมายภายใต้กระบวนการและบริบททางสังคมที่ซับซ้อน แต่ต้องอาศัยแนวความคิดวิเคราะห์ด้วยวิธีคิดเชิงซ้อน ที่มองว่าคนนั้นมีชีวิต อยู่ในความสัมพันธ์ทางสังคมอย่างเคลื่อนไหว บนพื้นฐานที่ว่า คนสามารถสร้างความหมายหลาย ๆ อย่างพร้อม ๆ กัน ในการดำรงชีวิตอยู่ในบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา อันเนื่องมาจากการปรับความสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างกลุ่มคนต่าง ๆ ซึ่งต้องเรียนรู้และต่อสู้อย่างต่อเนื่องเพื่อรักษาความเป็นคนของตนเอง ด้วยการผลิตความหมายและสร้างวาทกรรมต่าง ๆ ทั้งในแง่ของความรู้ พื้นที่ อัตลักษณ์ และบทบาท ให้มีลักษณะสลับซับซ้อนและเลื่อนไหลโดยไม่มี ความหมายที่คงที่ ในความพยายามที่จะโต้ตอบและต่อรองกับการครอบงำทั้งหลาย ไม่ว่าจะ เป็นกระบวนการกีดกันให้สูญเสียบ้าน และกระบวนการลดทอนความเป็นมนุษย์ ซึ่งพยายามเปลี่ยนวัฒนธรรมให้กลายเป็นสินค้า และกักขังอัตลักษณ์ด้วยการตีป้ายให้มีความหมายตายตัวในแง่ลบ เพราะกระบวนการเหล่านี้ต่างล้วนผลักดันให้มนุษย์กลายเป็นคนชายขอบ ในขณะเดียวกัน กระบวนการดังกล่าวก็ขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง และสามารถเกิดขึ้นได้ในทุกหนทุกแห่ง ในสังคมไทย ภายใต้วัฒนธรรมบริโภคนิยมของกระแสโลกาภิวัตน์

ดังนั้น การศึกษากระบวนการเรียนรู้และการต่อสู้ของคนชายขอบทั้งหลายจะช่วยให้เข้าใจศักยภาพของความเป็นคนว่าสามารถดำรงอยู่ได้อย่างไร แม้จะตกอยู่ในสถานภาพที่ถูกลดทอนความเป็นคนอย่างถึงที่สุดก็ตาม ก็จะพบในกรณีศึกษาต่าง ๆ ว่า คนชายขอบไม่เคยยอมถูกกักขังให้อยู่ในกรอบที่ตายตัวแต่จะขัดขึ้นต่อสู้ ด้วยการเรียนรู้และสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา เพื่อปรับตัวให้มีชีวิตอยู่ได้ในพื้นที่และอัตลักษณ์ที่ซับซ้อนสลับไปสลับมา ศักยภาพดังกล่าวของคนชายขอบ ในด้านหนึ่งนับว่ามีนัยสำคัญต่อความเข้าใจวัฒนธรรมของการเรียนรู้ท่ามกลาง การต่อสู้ในชีวิตจริง ขณะที่ในอีกด้านหนึ่งนั้น ถือเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อการสร้างประชาสังคม ที่ต้องการให้ทุกส่วนของสังคมมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงเพราะจะช่วยลดช่องว่างในสังคมปัจจุบันที่ นับวันจะมองคนที่แตกต่างกันทางสังคมและวัฒนธรรมจากแง่มุมของ “ความเป็นอื่น” (The Otherness) มากขึ้น ซึ่งมักแฝงไว้ด้วยนัยของความไม่เท่าเทียมกันในสังคม โดยชี้ให้เห็นพลังของความเป็นคนว่าสามารถดำรงอยู่ได้อย่างหลากหลาย ในด้านกลับกันศักยภาพในการเรียนรู้ที่แตกต่างกันของคนชายขอบก็จะกลายเป็นพลังสำคัญในการพัฒนาสังคมไทยด้วยการสร้าง



ความเข้าใจที่หลากหลายในการปรับตัวของมนุษย์ต่อทิศทางการเปลี่ยนแปลง ที่นับวันจะยิ่งทวีความไม่แน่นอน ขณะที่สังคมไทยต้องร่วมอยู่ในกระแสโลกาภิวัตน์อย่างไรความสามารถในการกำหนดชะตากรรมของตนเองมากขึ้นทุกที

ถ้าหากสังคมไทยต้องการเห็นการต่อสู้ของคนชายขอบ แสดงทั้งพลังของความเป็นมนุษย์และพลังสร้างสรรค์อย่างแท้จริง จะต้องช่วยกันขจัดเงื่อนไขปิดกั้นต่าง ๆ ที่แฝงอยู่ในโครงสร้างของสังคม ไม่ว่าจะป็นวิถีคิดเชิงเดี่ยวในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะความคิดเกี่ยวกับสิทธิ ตลอดจนโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่บิดเบือน เพราะเงื่อนไขเหล่านี้ล้วนแต่ก่อให้เกิดผลด้านลบโดยไม่ได้ตั้งใจเสมอ อีกทั้งยังทำให้เกิดความเข้าใจผิด จนมักกล่าวโทษคนที่ตกเป็นเหยื่อทั้งหลายว่าเป็นต้นเหตุของปัญหาต่าง ๆ ในสังคม ยิ่งไปกว่านั้นยังกลายเป็นเสมือนเส้นผมที่บังภูเขา ซึ่งปิดกั้นสายตาของตนเองไม่ให้ความสนใจในการแสวงหาสาเหตุที่แท้จริงของปัญหา ทั้งนี้เพราะสาเหตุที่แท้จริงก็คือส่วนหนึ่งของเงื่อนไขที่ปิดกั้นเหล่านั้นนั่นเอง

นอกจากจะต้องช่วยกันขจัดเงื่อนไขที่ปิดกั้นต่าง ๆ แล้ว ภาคประชาสังคมคงจะต้องร่วมกันสร้างเงื่อนไขที่สนับสนุนกลุ่มคนทุก ๆ กลุ่มในสังคมไทยให้สามารถแสดงพลังของความเป็นคนและพลังสร้างสรรค์คืออย่างอิสระมากขึ้นด้วยการหันมาสนใจเปิดพื้นที่ทางสังคมใหม่ ๆ จากความคิดในประเด็นต่าง ๆ เช่น ความหลากหลายทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์ สิทธิชุมชน สิทธิเชิงซ้อน ระบบกฎหมายเชิงซ้อน และการจัดการแบบมีส่วนร่วม ฯลฯ เป็นต้น ทั้งนี้เพราะความหมายของพื้นที่ทางสังคมใหม่ ๆ นั้น ล้วนได้มาจากการเรียนรู้และการต่อสู้ของคนชายขอบนั่นเอง ซึ่งจะไม่มีความหมายอย่างตายตัว แต่เปิดกว้างให้ทุกคนทุกกลุ่มมีส่วนร่วมในการให้ความหมายอย่างอิสระ เพื่อจะร่วมกันสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ทางสังคมขึ้นมาใหม่ ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเคารพในสิทธิของความเป็นคนอย่างเท่าเทียมกัน

## สรุป

การใช้พุทธจิตวิทยาสำหรับคนชายขอบ ถือว่าเป็นการพัฒนาจิตใจให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่ให้เกิดความกังวลในจิตใจ โดยเฉพาะการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้าไปเยียวยาทั้งกาย จิต ปัญญา และสังคม ให้เกิดความพร้อมและสมบูรณ์ในการดำเนินชีวิต เช่น หลักทิวฐธัมมิกกัตถประโยชน์ ซึ่งเป็นหลักการให้ถึงพร้อมประโยชน์อันพึงได้รับจากการประกอบกิจการหรืออาชีพที่สุจริต ถูกต้องทั้งทางกฎหมายและศีลธรรม ผลประโยชน์ที่ได้จากการประกอบกิจการนั้น ส่วนหลักพละ 5 เป็นธรรมที่มีกำลังในการปกป้องคุ้มครองจิตใจไม่ให้ถูกละเมิดเข้ามาครอบงำได้ หรือเป็นเกราะป้องกันจิต ไม่ให้กระทำในสิ่งที่ไม่ดีไม่งามทั้งหลาย เช่น ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิ และปัญญา ต่อมาอีกหลักธรรมที่ทำให้เป็นคนดี หรือที่เรียกว่า สปัปฺริสธรรม 7 เช่น เป็นคนรู้จักเหตุมีผล รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน และรู้จักบุคคล ส่วนหลักปาริสุทธิศีล 4 เป็นหลักสำหรับใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อขัดเกลาหรืออบรมให้เกิดความ

เป็นระเบียบเรียบร้อย กล่าวคือ การปฏิบัติตามกฎระเบียบให้ถูกต้อง สรรวมกาย เลี้ยงชีพ ในทางที่ถูกต้อง และใช้สติปัญญาในการใช้ทรัพย์สินด้วยความระมัดระวัง ใช้ในทางที่ถูกต้อง และเมื่อสามารถทำให้ถึงที่สุดก็สามารถทำให้ถึงที่สุดแห่งทุกได้ และหลักธรรมประการสุดท้าย คือมรรค 8 เป็นทางสายกลาง หรือเป็นแนวทางแห่งการพัฒนาชีวิตให้พิชิตความทุกข์ทั้งมวล หรือให้รู้ทุกข์เพื่อที่จะอยู่ร่วมกับมันได้ ซึ่งหลักธรรมทั้ง 5 ประการนี้จะสามารถพัฒนาทั้งกาย จิต ปัญญา และสังคม ให้กับกลุ่มคนชายขอบ มีคุณภาพชีวิตที่ดีและแก้ปัญหาได้ในสังคม

### เอกสารอ้างอิง

- ถิรณัย อาป๋อง. (2555). อยู่ชายขอบ: ตัวตนและการต่อสู้ของคนชายขอบในสังคมไทย. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2562 จาก <http://chornorpor.blogspot.com/2011/09/1.html>.
- พระเทพวิสุทธิกวี (พิจิตร ฐิตวณฺโณ). (2543). พิมพ์ลักษณะ. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2528). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2548). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2562 จาก [http://www.84000.org/tipitaka/dic/d\\_item.php?i=287](http://www.84000.org/tipitaka/dic/d_item.php?i=287).
- พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร. (2555). คนชายขอบ (Marginal People) ในความหมายของ ICCPR Country Report. เรียกใช้เมื่อ 8 กรกฎาคม 2562 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/204923>
- มหาจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- วิชุดา สร้อยสุด. (2556). บทความเชิงวิชาการ เรื่อง คนชายขอบ. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2562 จาก <http://sd-group1.blogspot.com/2013/01/53242551.html>.
- สุริชัย หวันแก้ว. (2546). กระบวนการกลายเป็นคนชายขอบ. กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสภาวิจัยแห่งชาติ สาขาสังคมวิทยา สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- jane. (2556). สิทธิของคนชายขอบ. เรียกใช้เมื่อ 12 กรกฎาคม 2562 จาก [http://angkanajany.blogspot.com/2013/09/blog-post\\_23.html](http://angkanajany.blogspot.com/2013/09/blog-post_23.html)

# การสร้าง “สติ” ในการเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม นักโทษในต่างประเทศ\*

## THE CREATION OF “MINDFULNESS” TO CHANGE THE MIND AND BEHAVIOR OF PRISONER ABROAD

ธานี วรภัทร์

Thanee Vorapatr

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: thanee\_vor@hotmail.co.th

### บทคัดย่อ

“สติ” เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่ได้พิสูจน์แล้วว่า สามารถนำมาใช้แก้ไขความคิด จิตใจ ปัญญาและพฤติกรรม ให้กับนักโทษได้ เนื่องจากจากธรรมชาติของมนุษย์การกระทำทุกอย่างเริ่มที่ “ความคิด” การตัดสินใจก่ออาชญากรรมเป็นผลมาจากความคิดและความรู้ที่เรียกว่า “ปัญญา” ของคนที่เชื่อว่าการกระทำนั้นให้ประโยชน์ต่อตนเองและเชื่อว่ามีโอกาสที่จะรอดพ้นจากกฎหมายได้ ความคิดของเขาจึงนำไปสู่ความเป็น “อาชญากร” ซึ่งเป็นความคิดที่ขาดสติปัญญาในทางบวก ส่วนของ “ความคิด” และ “ความรู้เท่าทัน” สำหรับ “นักโทษ” คือ บุคคลที่กระบวนกรยุติธรรมทางอาญาได้พิสูจน์ความจริงแล้วว่าเป็นผู้กระทำความผิดจริง ถ้าได้มีโอกาสเข้ากระบวนการสร้าง “สติ” ก็จะสามารถแก้ไขเปลี่ยนแปลงความคิด จิตใจ ทศนคติและพฤติกรรม ให้เป็นบุคคลที่เป็นพลเมืองดีของสังคมได้อีกครั้งหนึ่ง จากการศึกษาพบว่าในสหรัฐอเมริกา แคนาดาและญี่ปุ่น จะใช้วิธีการฝึก “สติ” กับนักโทษทำให้มีสมาธิ ได้ทบทวนตนเอง พิจารณาตนเอง การปรับความคิด จิตใจ พฤติกรรม ในกิจกรรมการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยนักโทษเพื่อ “คืนคนดีสู่สังคม” หลักธรรมในพุทธศาสนาที่มีการนำมาใช้ได้แก่ สติ สัมปชัญญะ หิริ โอตตปปะ สีล อริยสัจ 4 และมรรค 8 เป็นต้น และใช้กระบวนการตามหลักพุทธศาสนาให้มี “จิตใจ ชุตความคิด พฤติกรรม” ที่เป็นพลเมืองดีของสังคมได้อีกครั้ง ทำให้เขาสามารถดำรงชีวิตใหม่ได้ดีกว่าที่เคยเป็นมาและไม่กระทำความผิดซ้ำอีก ตามข้อเท็จจริงดังกล่าวจึงมีข้อเสนอแนะให้นำหลักธรรมพุทธศาสนาโดยเฉพาะหลัก “สติ” และ “กระบวนการสร้างสติ” มาใช้กับนักโทษในประเทศไทย กล่าวคือ จัดทำหลักสูตรอบรมและมีการติดตามประเมินผล สร้างตัวชี้วัด กำหนดคุณสมบัติวิทยากรเพื่อสร้างมาตรฐานการสร้าง

---

\* Received 18 April 2020; Revised 15 June 2020; Accepted 2 July 2020

กระบวนการเรียนรู้และการนำไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูนักโทษได้จริง และบรรลุเป้าหมายของการพัฒนานักโทษอย่างยั่งยืน

**คำสำคัญ:** สติ, ความคิดและพฤติกรรม, ผู้ต้องขัง

## Abstract

The principle of “mindfulness” is the Dharma principle in the Lord Buddha’s medicine which has been proven to be effective in applying to correct the mind, believes that there is a chance and behavior For prisoners Since human nature, all actions start at the “idea” the decision to commit a crime is the result of addiction and knowledge known as “wit” of those who believe that the action benefits themselves and believes that there is a chance That can escape the law. He therefore leads to a “criminal”, which is lacking in the positive intelligence of the “Idea” and “knowledge” for “prisoner” is the person that the criminal justice system has proven. In truth, offender. If having the opportunity to go through the process of creating “mindfulness”, it can be changed to change the mind, attitude and behavior to be a good citizen of society again.

Studies have shown that in the United States, Canada, and Japan, the method of practicing “mindfulness” with prisoners leads to concentration. Have reviewed themselves, considered themselves, adapting their thoughts, behaviors in pre – release activities to release prisoners for “Return good people to society” and the use of Buddhist principles, such as mindfulness, reason, hiri ottappa, precepts, Noble Truth 4, Makkah 8, etc. and using the Buddhist principles to create “mind, new mind set, behavior.” Who are good citizens of society again. There is a new life style that is better and does not make mistakes again.

According to the above facts, it is suggested to introduce the Buddhist Dharma, especially the “mindfulness” and “mindfulness processes” to prisoners in Thailand, that is, the government by the Department of Corrections. There should be a policy for creating “mindfulness” and “mindfulness processes” in prison. Training and evaluation, create speakers and organize learning processes. And implementation. To achieve the purpose of prisoner rehabilitation and actually achieve the actually achieve the goal of sustainable prisoner development.





**Keywords:** Mindfulness, Thinking and Behavior, Prisoner

## บทนำ

คำว่า “สติ” คือ ความระลึกได้นึกได้ สำนึกอยู่ไม่เผลอ อับปมาทะ คือ ความไม่ประมาท คือ ความเป็นอยู่อย่างไม่ขาดสติ หรือความเพียรที่มีสติเป็นเครื่องเร่งเร้าและควบคุมได้แก่ การดำเนินชีวิตโดยมีสติเป็นเครื่องกำกับความประพฤติปฏิบัติและการกระทำทุกอย่าง ระมัดระวังตัวไม่ยอมถลาลงไปในทางเสื่อม แต่ไม่ยอมพลาดโอกาสสำหรับความดีงามและความเจริญก้าวหน้า ตระหนักในสิ่งที่พึงทำและพึงละเว้น ใส่ใจสำนึกอยู่เสมอในหน้าที่อันจะต้องรับผิดชอบ ไม่ยอมปล่อยปละละเลย กระทำการด้วยความจริงจั่งรอบคอบ และรุดหน้าเรื่อยไป ข้อนี้เป็นองค์ประกอบภายในและเป็นฝ่ายสมาธิ (พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุต.โต), 2549) หลักธรรมที่คู่กันมากับหลัก “สติ” คือ “สัมปชัญญะ” โดยทั่วไปมักใช้คำว่า การมี “สติ สัมปชัญญะ”

คำว่า “สัมปชัญญะ” คือ ความรู้ตัวทั่วพร้อม ความรู้ตระหนัก ความรู้ชัดเข้าใจชัด ซึ่งสิ่งที่นึกได้ มักมากู่กับ สติ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต.โต), 2535) หรือสัมปชัญญะ คือ ปัญญา ปัญญาคือความรอบรู้ ส่วนสัมปชัญญะคือความรู้ชัด รู้จริงที่นำมาแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าขณะนั้นได้ ถ้าสติไม่มา ปัญญาก็ไม่เกิด (พระเมธีวราภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2541)

นอกจากนี้ สัมปชัญญะยังหมายถึงความรู้ตัวที่เป็นไปในปัจจุบันขณะที่กำลังทำ กำลังพูด กำลังคิด เป็นธรรมที่มีอุปการะมากเช่นเดียวกับสติ เพราะผู้มีสัมปชัญญะจะสามารถควบคุมการกระทำ การพูด การคิดให้อยู่ในกรอบ ให้คิดไตร่ตรองถี่ถ้วนขณะทำพูดคิดทำให้เกิดความรอบครอบ ไม่ผิดพลาดเสียหายได้ด้วยตัวเอง และเป็นไปตามจุดมุ่งหมายมีประสิทธิภาพ และเข้ากันได้กับความเป็นจริง จึงมีความหมายอยู่ในคำว่ารู้ตัวพร้อมทั้งกายและใจ สัมปชัญญะคือ ความรู้ที่ถูกต้องที่เรียกว่าปัญญา (ญาณ) ที่ตั้งอยู่บนรากฐานของสตินั่นเอง สัมปชัญญะทำหน้าที่ให้เป็นไปในปัจจุบันเท่านั้น ประโยชน์ของสัมปชัญญะคือช่วยไม่ให้พลั้งเผลอประมาท ไม่ให้ประมาทในการกระทำ ต้องรู้ระลึกอยู่เสมอว่ากำลังทำ คิด และพูดอะไร สัมปชัญญะที่ถูกต้อง

สติมีความสำคัญตรงที่ทำหน้าที่ดึงอารมณ์มาสู่จิต เหนี่ยวอารมณ์ไว้กับจิต คุมหรือกำกับจิตไว้กับอารมณ์ ตรึงเอาไว้ไม่ยอมให้ลอยผ่าน หรือคลาดกันไป จะเป็นการดึงมาซึ่งอารมณ์ที่ผ่านไปแล้ว หรือดึงไว้ซึ่งอารมณ์ที่จะผ่านไปก็ได้ สติจึงมีขอบเขตครอบคลุมถึงการระลึกนึกถึง นึกไว้ นึกได้ ระลึกได้ ไม่เผลอ ตรงกับความจำเฉพาะในส่วนที่เป็นการระลึกและความสามารถในการระลึก (พระพรหมคุณาภรณ์. (ป.อ. ปยุต.โต), 2549)





คนที่มีสัมปชัญญะจะสามารถควบคุมการกระทำ การพูด การคิดให้อยู่ในกรอบ ให้คิด ไตร่ตรองถ่วงถึชณะทำ พูด คิด ทำให้เกิดความรอบคอบไม่ผิดพลาดเสียหาย และสามารถละ การทำ การพูด การคิดที่ไม่ถูกต้องได้ด้วยตัวเอง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต.โต), 2535)

สติ คือ ความรู้ทัน สัมปชัญญะ คือ ความรู้เท่าทัน ความรู้เท่าถึงการณ์ เห็นเหตุแล้ว คาดว่าผลลัพธ์อะไรจะตามมา คือ การมองภาพกว้าง มองหน้าและมองหลังรู้เท่าเอาไว้ป้องกัน รู้ทันเอาไว้แก้ไข เมื่อเกิดปัญหาเฉพาะหน้าขึ้นมาไม่ว่าจะเรื่องอะไรก็ตาม สติจะช่วยระดม ปัญญามาแก้ปัญหา (พระเมธีวราภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต), 2541)

ศาสนาและหลักธรรมของศาสนาเป็นสิ่งที่สร้างแรงบันดาลใจในการทำให้คนเกิดความ “เปลี่ยนแปลง” เกิดการ “แก้ไขพฤติกรรมนิสัย พฤติกรรมของคนได้” ไปในทางที่จะดำรงชีวิต ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมี “สันติวัฒนธรรม” มีชีวิตที่ไม่กระทำการอันละเมิดต่อกฎหมาย ศีลธรรม อันยังให้เกิดประโยชน์สุขแก่ตนเอง ครอบครัว และสังคม และยังได้พยายามใช้ “หลักธรรม” เพื่อเป็นเครื่องมือในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขฟื้นฟู “ผู้กระทำความผิด” หรือ “อาชญากร” ด้วย (ธานี วรภัทร์, 2560)

ถ้าเราสามารถทำการปรับ “สติ สัมปชัญญะ” ของคนให้ดีขึ้นได้ ก็สามารถแก้ไขปรับ ชุดความคิดของผู้ทำผิดหรืออาชญากรได้นั่นเอง

## การใช้หลัก “สติ” ในการเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรมนักโทษในต่างประเทศ

ในส่วนต่อไปนี้จะกล่าวถึง การใช้หลักสติ สัมปชัญญะ ในการเปลี่ยนความคิดและ พฤติกรรมของผู้ต้องขังในต่างประเทศ 3 ประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา แคนาดา ญี่ปุ่น ตามลำดับดังต่อไปนี้

1. สหรัฐอเมริกา ในอดีตที่ผ่านมาปัญหาของการจำคุกในสหรัฐอเมริกาใช้เรือนจำเป็น จำนวนมากในการลงโทษจำคุกที่ปราศจากโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังได้อย่างแท้จริง การดำรงชีวิตของผู้กระทำความผิดในเรือนจำถูกนำไปพูดเป็นวาทะกรรมที่รุนแรงในทางลบ และทำให้เข้าใจผิดเกี่ยวกับความผิดทางอาญาและปัญหาการแก้ไขปรับพฤติกรรมนิสัยผู้ทำผิด จึงส่งผลให้มีจำนวนผู้ต้องขังกระทำผิดซ้ำและเพิ่มจำนวนมากขึ้น ผู้ต้องขังต้องดำรงชีวิตอย่าง ทรมานโหดร้ายที่ขัดต่อเหตุผลในด้านต่าง ๆ และศีลธรรม (Lozoff, B. & Fleet, M., 2017)

Lozoff, B. & Fleet, M. ได้อธิบายว่า “การเอาคนไปขังไว้ในคุกกรงจำนวนมาก ๆ และเป็นเวลานาน ๆ เป็นสถานการณ์ที่น่าอับอายและโง่เขลาอย่างไม่น่าเชื่อ” (Lozoff, B. & Fleet, M., 2017)

ในหลายเรือนจำหลายแห่งมีเรือนจำธรรมะ และเครือข่ายธรรมะร่วมมือกัน ความมหัสจรรย์ในการทำงานในคุกในการนำธรรมะเข้าไปในคุกซึ่งเปรียบเหมือนเป็นนรกเพื่อ ช่วยเหลือทุกคน เป็นงานยากที่เหมือนกับเรากำลังลี้ภัยหนีภัยอันตรายใหญ่ขึ้นไปบนภูเขา เพื่อเราและ



สมาชิกในเรือนจำทุกคนจะได้พบกับธรรมะที่บริสุทธิ์ด้วยกัน วิวัฒนาการการเปลี่ยนคุกจากนรกให้เป็นสวรรค์ใช้เวลากว่าสามสิบปีในคุกในรัฐ Oregon's state prisons. (Lozoff, B. & Fleet, M., 2017)

ในโครงการ Prison – Ashram Project in 1973 นักโทษและเจ้าหน้าที่เรือนจำส่วนใหญ่ไม่เคยได้ยินการทำ “สมาธิหรือพระพุทธศาสนา” ซึ่งมีใช้เรื่องแปลกอะไร แต่สิ่งที่ทำให้แปลกใจคือ เมื่อมีการเริ่มนำเสนอเข้าไปกลับมีความสนใจในทันทีอย่างจริงจังใจระหว่างนักโทษทุกเชื้อชาติ งานโครงการนี้จึงได้เริ่มดำเนินการมาจนถึงวันนี้โดยมีพนักงานเกือบครึ่งหนึ่งของทีมงานที่มีอยู่เป็นอดีตนักโทษที่ได้รับการปฏิบัติตามโครงการนี้มาแล้ว ตอนเริ่มโครงการประชากรผู้ต้องขังในสหรัฐอเมริกาอยู่ที่ประมาณ 185,000 คน ในรัฐ California มีจำนวนมากเกือบจะเท่ากับในรัฐ Texas. ในปี ค.ศ.2001 สหรัฐอเมริกามีจำนวนนักโทษมากกว่าร้อยละ 25 ของนักโทษในโลก (Kobai, S. W., 2017)

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาได้เริ่มมีวิวัฒนาการเพิ่มมากขึ้นในเรือนจำ และเกิดกลุ่มต่าง ๆ ที่มีความศรัทธาในการทำงานในเรือนจำ เมื่อพุทธศาสนาในอเมริกันได้พบพื้นที่และเส้นทางของการเข้าสู่ระบบเรือนจำ นักโทษส่วนมากหันเหมาตามแนวทางพุทธศาสนาที่เปิดกว้างในระบบในทางปฏิบัติมากขึ้นและให้ความสำคัญกับจิตวิญญาณมากขึ้น พระธรรมเทศนาได้กล่าวว่า “ไม่สำคัญว่าท่านจะเป็นชาวพุทธหรือไม่ สิ่งสำคัญที่เราปฏิบัติต่อกันและกันด้วย “ความเมตตา” ในบริบทของของชีวิตในเรือนจำ” (Kobai, S. W., 2017)

หลักธรรมในพุทธศาสนาได้มีการพัฒนาเผยแผ่ไปจากประสบการณ์ของทั้งครูและนักเรียนที่ถูกจองจำ สภาพแวดล้อมที่แย่มากในเรือนจำกลับกระตุ้นการทำงานทางจิตวิญญาณและนวัตกรรมทางจิตที่นำทิ้งมาก ส่วนหนึ่งที่สำคัญของวิวัฒนาการของธรรมตามคำสอนในพุทธศาสนาในเรือนจำคือการ “ค้นหาความสมดุลที่เริ่มขยายขยายความคิดของคนระหว่าง “ธรรมคำสอน” กับ “ความเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรม” ของผู้ต้องขัง นักกิจกรรมคุกรุ่นใหม่ Kobai, S. W. สัมผัสได้อย่างชัดเจนกับการนั่งบนเบาะและพยายามเปลี่ยนระบบใหญ่ในความคิดของเรา การค้นพบภายในของเราจากการทำสมาธิของเรากลายเป็นการถอนตัวและไม่โต้ตอบกับสิ่งที่มากระทบภายนอกต่าง ๆ เพื่อสร้างสังคมที่ปลอดภัยและสงบสุขมากขึ้น ทุกคนมีจิตใจและความคิดที่เปิดกว้างไม่ว่าเขาหรือเธอจะปรารถนาที่จะเป็นพุทธศาสนิกชนก็ตาม แต่จะพบข้อมูลเชิงลึกที่มีคุณค่ามากมายและการปฏิบัติที่มีคุณค่ามากมายสำหรับการเพาะปลูกจิตวิญญาณสากล ซึ่งจะช่วยบรรเทาความทุกข์ยากในทุกสภาพแวดล้อม การทำความเข้าใจคือความหวังที่ดีที่สุดของเราสำหรับการดำรงชีวิตในอนาคต (Kobai, S. W., 2017)

ภาวะผู้ต้องขังในเรือนจำ โดยไม่มีการแก้ไขฟื้นฟูภายในจิตใจอย่างแท้จริงจะส่งผลร้ายต่อสังคม การปฏิรูปพฤติกรรมใหม่จึงเป็นประเด็นน่าสนใจที่ต้องมาจากการแก้ไขภายในจิตใจ หลายคนเริ่มมอง “หลักธรรม” ของพุทธศาสนา เพื่อทำความเข้าใจและการ

นำมาใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของตนและเป็นแนวทางในการจัดการกับปัญหาชีวิตและการเผชิญกับความตายของชีวิต

ในสังคมอเมริกัน มีคนอเมริกันสนใจพระธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา เป็นภูมิปัญญาสมัยใหม่ และยังช่วยให้การสนับสนุนในเรือนจำที่มีผู้ต้องขังที่ต้องการเริ่มต้น การปฏิบัติธรรมทางพุทธศาสนา โดยมีอาสาสมัครในเรือนจำชาวพุทธ เกิดขึ้นมากด้วย (Kobai, S. W., 2017)

ผู้ต้องขังไม่มีอิสระทางร่างกาย แต่หลายคนค้นพบการปลดปล่อยตนเองผ่านการทำสมาธิและการปฏิบัติตามหลักศีลธรรมทางพุทธศาสนา เจ้าหน้าที่เรือนจำคิดว่าตนเองเป็นอิสระ เพราะอาศัยอยู่นอกเขตแดนของห้องขังและรั้ว แต่เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยจำนวนมาก ก็ถูกคุมขังในขณะที่ผู้ต้องขังถูกขังอยู่ในที่ทำงานด้วยความเบื่อหน่ายและความหวาดระแวงและ อาจเกิดความรุนแรงที่อาจเกิดขึ้นได้เสมอ (Kobai, S. W., 2017)

ตัวอย่างการปฏิบัติทางพุทธศาสนาระยะเวลา 6 เดือน ในเรือนจำกลายเป็นช่วงเวลาของการทำสมาธิแบบนั่งทุกวันและให้ความสำคัญกับการรักษาศีล เป็นเวลาแห่งความเรียบง่าย และมีความสุขมากที่เคยได้รับ และการมองย้อนกลับไปพิจารณาอดีตที่ดำเนินชีวิตมาช่วยทำให้เกิดความคิดใหม่ เป็นการทำสมาธิที่ปลอดจากยาเสพติดและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ เห็นการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของตัวเองในอดีต สามารถวิเคราะห์เห็นผิดเห็นถูกได้ในตัวเอง การทำสมาธิเพียงอย่างเดียวยังไม่เพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงความคิดและการดำเนินชีวิตได้ ในทางพุทธศาสนา จะมีข้อธรรมสำคัญต่าง ๆ ที่เป็นพระวาระทางจิตวิญญาณในธรรมคำสอน จะให้เราปฏิบัติตามกรอบของ “ศีล” และเข้าใจในหลักธรรมต่าง ๆ อีกหลายประการ

สิ่งที่นักกิจกรรมพุทธศาสนาช่วยกันทำในคุกให้กับผู้กระทำผิด Lozoff, B. เรียกแนวทางนี้ว่า “การกู้คืนที่ดี” สูตรสำหรับการกู้คืนนี้มีสามส่วนคือ การฝึกสมาธิอย่างสม่ำเสมอ มุ่งมั่นในการปฏิบัติธรรม และการปฏิบัติอย่างเปิดเผยและยอมรับในการมีความเมตตาต่อเพื่อนของเราในโลกนี้ด้วย (Kobai, S. W., 2017)

หลักธรรมของพระพุทธศาสนา คือ การฝึกนั่งและพิจารณาสังเกตใจของตัวเอง ซึ่งชาวฮิวที่เป็นคาทอลิกก็สามารถทำได้โดยไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนศาสนาใหม่ (Kobai, S. W., 2017)

การทำสมาธิและการปฏิบัติธรรมตามคำสอนสามารถช่วยให้นักโทษผ่านชีวิตในคุกได้ การทำสมาธิเป็นความสุขที่ยิ่งใหญ่ที่สามารถบรรเทาและลดความเครียดได้ดีและเป็นวิธีที่เรียบง่ายและมีประสิทธิภาพและเป็นวิธีที่นำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้ง เมื่อรวมกับความเชื่อทางศาสนาและแนวทางปฏิบัติสำหรับในเรื่องของพฤติกรรมหรือหลักจริยธรรมก็ตาม การดำเนินการกิจกรรมพุทธศาสนาที่ผ่านมาพบว่าการทำสมาธิสามารถนำไปสู่การสร้างเสริมชีวิต จิตใจ อารมณ์ และจริยธรรมใหม่ของผู้ต้องขังได้ การปฏิบัติเป็นกระบวนการสำหรับ



การทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน เพราะเป็นการเปลี่ยนแปลงในส่วนลึกของคนนั่นเอง (Kobai, S. W., 2017)

ในคู่มืออุปสรรคที่รบกวนมาก จึงเป็นการยากที่จะนั่งสมาธิได้ และยากที่จะทำจิตไม่ให้อ่อนลือไปเรื่อย เป็นการยากในการที่จะรวมกันนั่งสมาธิเป็นกิจวัตรประจำวันได้ โครงการเรือแจ่มพุทธได้เริ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตอบสนองต่อคำร้องขอจากผู้ต้องขัง ซึ่งให้ความสนใจในการทำสมาธิแบบพุทธได้เติบโตขึ้นอย่างมากในห้องพักและห้องขังของเรือนจำในสหรัฐอเมริกา (Kobai, S. W., 2017)

เมื่อติดคุกอยู่คนเดียว ตามธรรมชาติของจิตใจที่มีทั้งดีและไม่ดีจะเริ่มแสดงตัวเอง บางครั้งมีความคิดเชิงลบและความรุนแรง ในขณะที่เดียวกันก็อาจมีความคิดในเชิงบวก การเผชิญหน้าและการยอมรับและเรียนรู้จิตใจของตนเองเป็นสาระสำคัญของการทำสมาธิ การปล่อยวางตามลำพังกับจิตใจที่สับสนอลหม่านอาจเป็นสภาพที่ทำให้ผู้ต้องขังถูกดึงดูตมากขึ้น ในการทำสมาธิซึ่งเป็นหลักปฏิบัติที่สามารถเป็นไปได้ สามารถที่จะเชื่อฟังและสงบ มีสติและให้อารมณ์ใน “ความเป็นจริง” (Kobai, S. W., 2017)

ในสหรัฐอเมริกาให้ความสนใจกับเรื่องการเผชิญหน้าระหว่างพระพุทธเจ้ากับฆาตกรที่ทำผิดต่อเนื่องร้ายในเรื่องขององค์คูสิมาร แต่พระธรรมของพุทธองค์สามารถทำให้เกิดการตื่นรู้ได้ ในการต่อสู้ด้วยวาจาจากกับเหตุผลแห่งความจริง ซึ่งในที่สุดก็ขอความช่วยเหลือจากพระพุทธเจ้าและได้บวชเป็นพระ นอกจากนั้นได้มีการนำเอาชาดกต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธเจ้าพบกับอาชญากรในรูปแบบต่าง ๆ และแก้ไขเขาเหล่านั้นด้วยธรรมะอะไร อย่างเป็นบทเรียนและแนวทาง (Kobai, S. W., 2017)

ธรรมะนอกจากเป็นคำสอนแล้วยังเป็นกระบวนการในการพัฒนาเปลี่ยนแปลงความคิด พุทธศาสนานับการละสิ่งที่ชั่ว ทำสิ่งที่ดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ หลักนี้เป็นยุทธวิธีที่แตกต่างไปจากแนวทางของศาสนาอื่นที่เน้นเรื่องบาปและความรอดจากบาป การเน้นเรื่องความทุกข์ทรมานและการปลดปล่อย เป็นสิ่งที่ผมคิดว่าเป็นเหตุผลว่าทำไมศาสนาพุทธจึงน่าสนใจสำหรับผู้ต้องขังที่คุ้นเคยกับประสบการณ์แห่งความทุกข์ (Kobai, S. W., 2017)

การปฏิบัติให้ความสำคัญกับอริยสัจ 4 มรรค 8 และศีล 5 ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของกระบวนการที่พระพุทธเจ้าได้ทรงออกแบบไว้เพื่อการตรัสรู้ได้ต้นพระศรีมหาโพธิ์ตามข้อมูลพุทธประวัติที่มีอยู่ เพื่อความหลุดพ้นจากความทุกข์ยาก (Kobai, S. W., 2017)

อริยสัจ 4 หรือสี่ความจริง

1. ทุกข์ หรือการเห็นความทุกข์ทรมานในชีวิต
2. สมุทัย หรือต้นกำเนิดของความทุกข์
3. นิโรธ หรือหนทางดับทุกข์
4. มรรค หรือความดับทุกข์



มรรค 8 หรือรูปแบบการดำเนินชีวิต ได้แก่

1. สัมมาทิฐิ คือ การเห็นชอบ การมีมุมมองที่ถูกต้อง
2. สัมมาสังกัปปะ คือ การดำริชอบ การมีเจตนาที่ถูกต้อง
3. สัมมาวาจา คือ การเจรจาชอบ การใช้คำพูดที่ถูกต้อง
4. สัมมากัมมันตะ คือ การทำการชอบ มีการกระทำที่ถูกต้อง
5. สัมมาอาชีวะ คือ การเลี้ยงชีพชอบ การดำรงชีวิตที่ถูกต้อง
6. สัมมาวายามะ คือ การเพียรชอบ ความเพียรพยายามในการใช้สิทธิที่ถูกต้อง
7. สัมมาสติ คือ การระลึกชอบ ในความถูกต้อง
8. สัมมาสมาธิ คือ การตั้งจิตมั่นชอบ มีสมาธิที่ถูกต้อง

ศีล 5 ถือเป็น ต้นแบบหรือกรอบการดำรงชีวิตที่ปกติ

1. ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขาปทํ สมာทียามิ
2. อทินนาทานา เวรมณี สิกขาปทํ สมာทียามิ
3. กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี สิกขาปทํ สมာทียามิ
4. มุสาวาทา เวรมณี สิกขาปทํ สมာทียามิ
5. สุราเมรยมชชพมาทภูฐานา เวรมณี สิกขาปทํ สมာทียามิ

ในปี ค.ศ.2004 นักจิตวิทยาคลินิกได้แนะนำเกี่ยวกับ Mindfulness โดยเสนอรูปแบบขององค์ประกอบ 2 อย่างในการนำไปปฏิบัติ คือ

องค์แรกเป็นการควบคุมการใส่ใจโดยตนเองไว้ที่ประสบการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มการรับรู้สภาพจิตใจต่าง ๆ ในขณะที่ปัจจุบัน ส่วนองค์ที่สองเป็นการถือเอาทัศนคติเกี่ยวกับประสบการณ์ในปัจจุบันของตน เป็นทัศนคติที่มีองค์ประกอบเป็นความอยากรู้อยากเห็น มีใจเปิดกว้าง และความยอมรับ

องค์ประกอบแรกคือการควบคุมการใส่ใจเป็น การย้ายความสำนึกมายังประสบการณ์ปัจจุบัน โดยสังเกตและใส่ใจในอารมณ์ (สิ่งที่รับรู้) เช่นความคิด ความรู้สึก ความรู้สึกทางประสาทสัมผัสโดยการควบคุมจิตใจ ส่วนองค์ประกอบที่สองคือทัศนคติต่อประสบการณ์ เป็นการรักษาความรู้สึกอยากรู้อยากเห็นกับสิ่งที่รับรู้ในแต่ละขณะ และพิจารณาว่า ใจได้ย้ายอารมณ์ไปอยู่ที่ไหนและอย่างไร เมื่อมีการใส่ใจไปในเรื่องอื่นที่ไม่ใช่ประเด็น ผู้ฝึกจะได้คำแนะนำไม่ให้อายเพื่อที่จะได้สภาวะใดสภาวะหนึ่ง (เช่น ความผ่อนคลาย) แต่ให้เพียงแค่อสังเกตอารมณ์แต่ละอารมณ์ที่มากกระทบกระแสะของจิต (Bishop, S. R. et al., 2004)

Mindfulness มีรากฐานมาจากหลักของวิปัสสนากรรมฐาน ของพุทธศาสนาเป็นวิธีที่เน้นความสำนึกในขณะของเหตุการณ์ปัจจุบัน และการให้จำไว้ว่าให้ระลึกถึงอารมณ์อย่างหนึ่ง เป็นการปฏิบัติที่ทำให้เกิดปัญญาในความเป็นจริงของธรรมชาติ โดยเฉพาะก็คือไตรลักษณ์ แยกเป็นความไม่เที่ยง (อนิจจัง) ความเป็นทุกข์ (ทุกขัง) และความเป็นอนัตตา



ด้วยปัญญาที่รู้จริงอย่างนี้ ผู้ปฏิบัติสามารถบรรลุความเป็นพระโสดาบัน ซึ่งเป็นขั้นแรกของการไปสู่ความพ้นทุกข์

จากรายงานการวิจัยในสหรัฐอเมริกาปี ค.ศ. 1994 เรื่อง “Buddhism and Addictions” พอสรุปผลการศึกษาได้ว่า หลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธสามารถจัดการกับ “ความอยาก” ที่เกิดขึ้นของคนได้ อันเป็นต้นเหตุของการกระทำความผิดอาญาในทุก ๆ ประเภท หลัก “ความไม่เที่ยงแท้แน่นอน” เป็นคำสอนที่ดีที่เกี่ยวกับทฤษฎีของสาเหตุและกลไกของการเสพติดและการรักษาที่มีความเป็นไปได้ ภายใต้บริบทของ 4 ความจริงที่สำคัญ (อริยสัจ 4) เป็นทางเลือกทางจิตวิญญาณ และส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางจริยธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป เป็นการเปลี่ยนแปลงตนเอง จากการติดยาเสพติด ที่เป็นแนวทางของพุทธศาสนาในส่วนของ “ความอยาก” (กิเลส) ตามหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา และรูปแบบของวิธีการของการบำบัดรักษาสำหรับการเสพติด พระพุทธเจ้าเป็นองค์รวมที่สมบูรณ์แบบของภูมิปัญญาและความเมตตา ให้พุทธศาสนิกชน “พ้นทุกข์” โดยพระรัตนตรัย ได้แก่ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ เป็นสิ่งที่ช่วยเหลือให้คนพ้นทุกข์ หรือพ้นภัยจากกิเลส ขณะที่การเสพติดสิ่งต่าง ๆ ถูกมองว่าเป็นการพ้นทุกข์ปลอม หลายคนในปัจจุบันมีปัญหาเรื่องยาเสพติด พฤติกรรมการเสพติด ส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติด (รวมถึงแอลกอฮอล์และนิโคติน) การเสพติดพฤติกรรมที่ทำซ้ำ ๆ เช่น การกิน หรือการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม คำสอนของพุทธศาสนาได้รับการบันทึกและแปลเป็นภาษาต่าง ๆ มากที่สุด จากวาทกรรมครั้งแรกโดยพระพุทธเจ้าหลังจากการตรัสรู้ (Paramabandhu Groves, 2014)

“ความอยาก ความต้องการ” นำไปสู่ความทุกข์ทรมาน ความจริงประการแรกคือความจริงของ “ความทุกข์” ประการที่สอง สาเหตุแห่งความทุกข์ทรมานซึ่งเป็นความอยาก ความต้องการ ประการที่สาม การยุติความทุกข์ทรมานซึ่งเป็นนิพพาน และ ประการที่สี่ หนทางที่นำไปสู่การยุติความทุกข์ยากซึ่งเป็นเส้นทางดับทุกข์

ความจริงสิ่งแรกของชีวิตที่สำคัญคือ “ความทุกข์” บริบทของความทุกข์คือความเปลี่ยนแปลงหรือการดำรงอยู่โดยทั่วไป ประการแรกคือความเจ็บปวดทางร่างกายและจิตใจจากการถอนตัวหรือเลิกยาบางชนิด การถูกตำหนิจากคนรอบตัวหรือคนที่รัก หรือความทุกข์ที่เกิดจากความกลัวบางสิ่งบางอย่างที่อาจเกิดขึ้น ความสุขในปัจจุบัน ความกังวลในอนาคต ความท้อแท้ หรือการดำรงชีวิตที่เคร่งเครียดวุ่นวาย การที่สามารถตระหนักรู้ของ “ทุกข์” เป็นเหมือนคนที่ค้นพบแสงสว่าง เป็นสิ่งผลักดันในการดำเนินการตามวิธีของพุทธศาสนา

ความจริงที่สองคือ “ความทุกข์ทรมานที่เกิดขึ้นจากความอยาก” ความอยากทำให้เกิดการฟุ้งหา ซึ่งเป็นความรู้สึกพอใจ ไม่พอใจ หรืออารมณ์กลางคือไม่รู้สึกพอใจและไม่พอใจ อาจมีอารมณ์ไม่พอใจ รวมถึงรู้สึกหดหู่หรือโกรธ การเบื่อและน่ารันทรมณ์ ความดีใจ วัตถุประสงค์





ความอยากทั้งหลายอาจเรียกว่า “กามารมณ์” การดำรงชีวิตที่อยู่บนความอยากนำไปสู่ความทุกข์ทรมาน จากการเสพติดผ่านช่องทางรับรู้ เรียกว่า อินทรีย์

การยุติความทุกข์ทรมานซึ่งเป็น “ความสมบูรณ์แบบ” และการสูญพันธ์ของความอยาก โดยการ “ปล่อยวาง” ปลดออกจากมันได้เป็นการเข้านิพพาน อันเป็นเป้าหมายของการปฏิบัติทางพุทธศาสนา ซึ่งต้องเกิดจากการเพาะบ่มเหตุผลของความจริงเป็นการเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล

ในการเสพติดในลักษณะต่าง ๆ พฤติกรรมการเสพติดอาจเป็นการลืมหือหลบหนีความทุกข์ทางโลกไปได้ชั่วขณะหนึ่งด้วยความเท็จหรือหลอกลวง เพราะมันนำไปสู่ความเสียหายมากกว่าการปลดปล่อยจากทุกข์ได้ และต่อการตรัสรู้ พวกคนติดเสพเขาเข้าใจว่าพวกเขามีความสุขในขณะที่ ความจริงการเสพติดมันนำไปสู่ความทุกข์มากยิ่งขึ้น (Paramabandhu Groves, 2014)

บุคคลสามารถหรือมีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงจาก “ความคิด” ของคนได้สามารถนำไปสู่การทำลาย “ความอยาก” ลงได้และดำเนินชีวิตอยู่ในเส้นทาง 8 สาย (มรรค 8)

ส่วนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมในการ พุด การกระทำ และการดำรงชีวิต ซึ่งพุทธศาสนาให้รูปแบบเป็นแนวทางไว้ 5 ประการ คือ “ศีล 5”

การทำ “สมาธิ” เป็นการพัฒนาและการบำรุงรักษาสภาพจิตใจที่ดีมาก อาจเรียกว่า “การเฝ้าประตูของความรู้สึก” หมายความว่าหลีกเลี่ยงการสัมผัสกับสิ่งเร้าซึ่งมีแนวโน้มที่จะสร้างสภาวะจิตใจไม่สามารถควบคุมและสอดคล้องกับพฤติกรรมของการควบคุมการกระตุ้น เช่น คนเสพเฮโรอีนจะหลีกเลี่ยงผู้ขายรายอื่น การทำสมาธิเป็นวิธีการสำคัญที่ชาวพุทธนำมาใช้เพื่อนำมาซึ่งความเป็นส่วนตัว การเปลี่ยนแปลง การทำสมาธิพร้อมกับการผ่อนคลายซึ่งสามารถแทนที่ยาเสพติดหรือการเสพติดอื่น ๆ ในแง่ลบได้ รูปแบบสำคัญของสมาธิคือการปลูกฝัง “สติ” สิ่ง que เข้าสู่เขตข้อมูลของความสนใจเป็นที่สังเกตทางจิต มีความคล้ายคลึงกันระหว่างแนว สติปัญญา อันเป็นวิธีการของพุทธศาสนาและวิธีการของการตรวจสอบตนเองหรือการพิจารณาตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ซึ่งนำไปสู่การเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างถูกต้องเป็นธรรมชาติ เมื่อมีการกระทำไประยะหนึ่งก็จะเกิดการตระหนักถึงสิ่งต่าง ๆ ที่เข้ามารับรู้และสภาวะของอารมณ์ที่เกิดขึ้น และจิตเลือกที่จะทำอย่างอื่นที่ดีขึ้นหรือป้องกันความอยากความอ่อนแอต่อการเสพติดลงได้ จนเป็นนิสัย นอกจากนั้นการทำสมาธิโดยทั่วไปจะนำไปสู่ความสงบ เข้าใจธรรมชาติของความเป็นจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในความไม่เที่ยงแท้แน่นอนและความไม่มีอะไรเป็นแก่นสารที่ยึดถือได้ในโลก การทำสมาธิวิปัสสนา อาจนำไปประสพการณ์และการเปลี่ยนแปลงที่รุนแรงมาใช้ คิดและไตร่ตรอง การใช้สมาธิแบบนี้เป็นการรักษา ทำให้เห็นความเป็นจริง ทำให้หยุดหรือลดการเสพติดได้ การทำสมาธิมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการเสพติดได้มากกว่าการควบคุมทิศทางของสุขภาพจิตในเชิงบวก บุคลิกภาพในเชิงบวก แต่ไปถึง



“การปรับตัวของตนเอง” เป็นการเปลี่ยนแปลงความสามารถในการรับรู้ที่มีสติมากขึ้น ความถูกต้องที่อยู่ภายในตน (Paramabandhu Groves, 2014)

หลักธรรมคำสอนของพุทธศาสนา สามารถแก้ไขฟื้นฟูผู้ที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดได้ โดยเฉพาะวิธีการทำสมาธิ การฝึกสติ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้แบบกลุ่ม ช่วยลดการเสพติด ลดอาชญากรรม และการกระทำความผิดซ้ำอีกได้ (William, L. W., 2012)

2. ประเทศแคนาดา มีการศึกษาและนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้ ทั้งในการเสพติดพฤติกรรมและการเสพติดจากสารเสพติด เพื่อช่วยหลีกเลี่ยงการกลับมากระทำความผิดซ้ำ ด้วยการฝึกสมาธิ การฝึกอบรมสติ (Mindfulness for Addiction) กล่าวคือ “สติ” หมายถึงสถานะของการรับรู้ ภายใต้การอบรม 3 รูปแบบ คือ การฝึกโยคะ การปฏิบัติสมาธิ และการสะท้อนตัวเอง (Peer – Led) เพื่อให้เกิดการตระหนักในตัวเองและตื่นรู้ และอาจมีการอภิปรายในรูปแบบของการประชุมกลุ่ม (Swarna, W. & Shaun, B., 2016)

พฤติกรรมกรรมการติดสุราในประเทศแคนาดาใช้เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มผู้ใหญ่ (25 ปีขึ้นไป) ในปี 2012 ร้อยละ 78 ส่งผลอันตรายต่อบุคคล ครอบครัวและสังคม ก่ออาชญากรรมและการเพิ่มขึ้นของสารเสพติด อุบัติเหตุ มีผลการวิจัยยืนยันว่านี่คือปัญหาของทั่วโลก ต้องรักษาโดยการผสมผสานจิตวิญญาณและศาสนาเข้าด้วยกัน เพราะศาสนามีความแรงของความเชื่อทางศาสนาต่อบุคคลมาก การบวช การอ่านหนังสือธรรม การดูรายการศาสนา และความถี่ของการมีส่วนร่วมในการทำสมาธิ จะลดภาวะการกระทำผิดลงได้ การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตวิญญาณและการเสพติดจะเป็น “พลังที่สูง” แข็งแรงและควบคุมความอ่อนแอของมนุษย์ การแก้ไขหรือรักษา คือ การเชื่อมต่อกับหลักธรรมทางศาสนาที่มีสถานะเป็นเอกภาพของระบบสติ การคิดและตัดสินใจ และการเชื่อมต่อกับชุมชนจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม (Swarna, W. & Shaun, B., 2016)

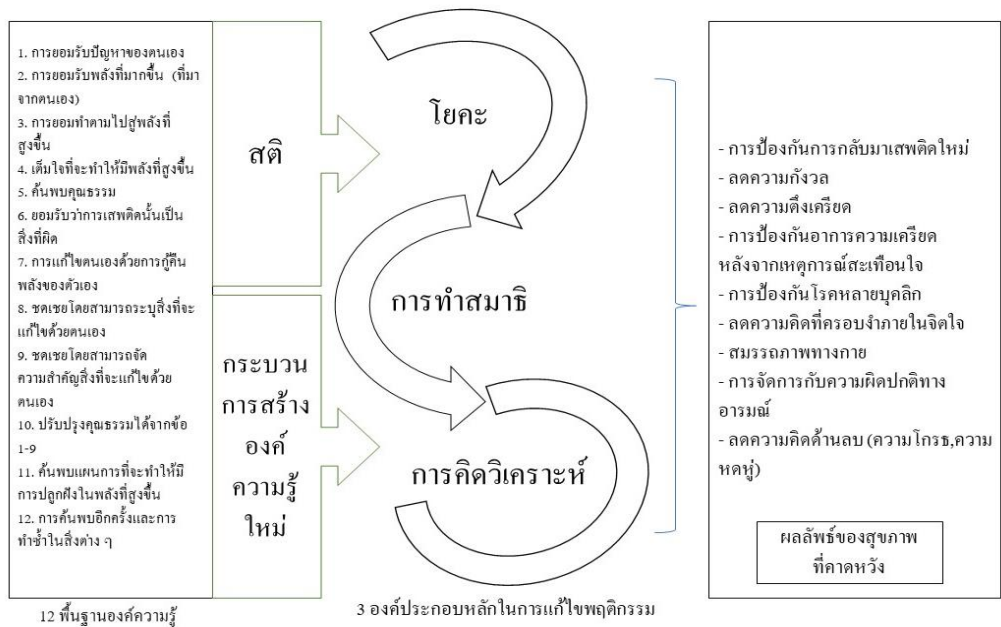
การเจริญสติ ตามบริบทเป็นลักษณะของการสร้างความหลากหลายของสมองมนุษย์ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมในการควบคุมความรู้ความเข้าใจ (Cognitive) อารมณ์ เป็นกลไกที่ทำงานโดยอัตโนมัติ เมื่อตัว “สติ” รู้และควบคุมได้ก็จะเกิดประสิทธิภาพในการลดความคิดเชิงลบที่มีอยู่ สติสร้างการเรียนรู้กระบวนการทัศน์ใหม่ (Paradigm) ซึ่งเป็นตัวปรับ “ความอยาก” (ตัณหา) ได้ดีในวิธีการทางพุทธศาสนา (Swarna, W. & Shaun, B., 2016) หลักธรรม ของศาสนาพุทธยังช่วยสร้างมิติของการป้องกัน (Crime Prevention) ได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยอันเป็นการสร้างชุดความคิดที่ก้าวออกจากความคิดของการเสพติดสิ่งต่าง ๆ หรือเสพติดสารเสพติดได้อย่างตรงและมีเหตุผล มีมาตรฐานวิธีการปรับปรุงแก้ไข 12 ขั้นตอน (Swarna, W. & Shaun, B., 2016)

1. การยอมรับปัญหาของตนเอง
2. ศรัทธาในตัวเองเพิ่มพลังที่มากขึ้น





3. เชื่อมั่นในตัวเอง
4. ความเต็มใจที่จะเปลี่ยนเป็นอำนาจที่เหนือกว่า
5. เผชิญหน้ากับทุกสิ่งทุกอย่างทางศีลธรรม
6. ยอมรับว่าการเสพติดหรือยาเสพติดเป็นสิ่งที่ผิด
7. เชื่อมั่นในพลังของตัวเองในการแก้ไขตนเอง
8. ตระหนักถึงอันตรายที่มีผลต่อผู้อื่น
9. การชดเชยจากการแก้ไขกับบุคคลรอบตัว
10. การรักษาข้อ 1 – 9
11. ทำสมาธิปรับปรุงการสัมผัสสิ่งต่าง ๆ อย่างมีสติ
12. การช่วยเหลือแนะนำผู้อื่นต่อไป



ภาพที่ 1 แผนภาพแสดงความคิด 12 ขั้นตอนของพื้นฐาน  
กระบวนการใช้หลักธรรมกับผู้กระทำผิด

ขั้นตอนทั้ง 12 ข้อ จะกำหนดเหตุแห่งการติดสำหรับผู้ติดหรือติดยาเสพติด ความเข้าใจตนเอง กระตุ้นความรู้สึกผิดปกติและการตอบสนองต่อตนเองและบุคคลอื่นที่ไม่เหมาะสม เป็นการสร้างความรู้ความเข้าใจสถานการณ์ตามความเป็นจริง จะช่วยให้ผู้เข้าโปรแกรมสามารถหลีกเลี่ยงการเสพซ้ำอีกและมีความคิดที่ตอบสนองอย่างมีเหตุผลมากขึ้นใน



ทางบวก ส่งผลให้ “จิตตื่นรู้” ซึ่งเป็นอิสระจากการหลงหรือการหลอกลวงตัวเอง และพัฒนาเข้มแข็งดีขึ้นเรื่อย ๆ จนเกิด “ภูมิปัญญา” (Cognitive) จนถึงขั้นในความคิดไม่รับรู้ และ “ปฏิเสธ” สิ่งเสพติดหรือสิ่งไม่ดีที่พึ่งได้ และจนสามารถช่วยเหลือคนอื่นได้

หลักธรรมของพุทธศาสนา สามารถใช้ในการป้องกันอาชญากรรมได้และใช้กับผู้กระทำความผิดได้ เป็นที่ยอมรับในการสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการรักษาบุคคลที่มีปัญหาเกี่ยวกับการใช้สารเสพติด (แอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ และการใช้ยาที่ผิดกฎหมาย) และพฤติกรรมเสพติดอื่น ๆ ที่เป็นที่มาของความผิดอาญาในลักษณะต่าง ๆ หลักธรรมของพุทธศาสนา การทำสมาธิ สติ เส้นทางของ มรรค 8 เป็นรากฐานทางทฤษฎีในการกำหนดวิธีการพัฒนาและวิธีที่จะสามารถบรรเทา การค้นพบตัวเอง รู้สึกผ่อนคลายมากขึ้นทั้งทางจิตใจและร่างกาย คำสอนช่วยสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” และส่งผลต่อพฤติกรรมบำบัด เป็นวิธีการที่สังเกตโดยตรง “พฤติกรรมของจิตใจ” เทคนิควิธีในการคิดทบทวนตนเองและความรู้สึกในบรรยากาศของการยอมรับสภาวะของความเป็นกลางของจิต การพบความทุกข์ของการดำรงชีวิต การเห็นทุกข์ และการทำให้ทุกข์หมดไป การดับทุกข์ (G. Alan Marlatt, 2002)

การฝึกสมาธิเป็นวิธีแก้พิษที่ติดยาเสพติดหรือพฤติกรรมเสพติดวัตถุต่าง ๆ มากจนเกิดการกระทำความผิด เพราะสมาธิช่วยเพิ่ม “สติ” หรือความตระหนักในความคิดจิตใจ เป็น “การควบคุมใจ” การตรวจสอบความคิด เห็นเหตุเห็นผล ทางสายกลาง ความสมดุลที่ถูกต้องได้ (G. Alan Marlatt, 2002)

3. ประเทศญี่ปุ่น ในช่วงปี 1916 ถึง 1988 Yoshimoto Ishin เป็นผู้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเคยฝึกการทำสมาธิ การพิจารณาตนเอง นำมาซึ่งความสมดุลและความสุขของชีวิต เน้นความศรัทธาและความเมตตาตามธรรมชาติของมนุษย์ ได้ขยายผลในรูปแบบการเข้าถึงการปฏิบัติในรูปแบบวิปัสสนา และมีวิธีการฝึกอีก 2 รูปแบบคือ (Paramabandhu Groves, 2014)

3.1 Shuchu – Naikan ซึ่งหมายถึงการสังเกตตัวเองแบบเข้มข้นฝึกปฏิบัติพิจารณาด้วยตนเอง

3.2 Bunsan – Naikan คือ การสังเกตตัวของตัวเองซึ่งเป็นประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน

มีการสัมภาษณ์สั้น ๆ เพื่อให้สะท้อนสิ่งต่าง ๆ ออกมาพร้อมการให้คำแนะนำ แต่ละครึ่งใช้เวลา 2 – 3 ชั่วโมงในช่วงแรก ๆ ของการฝึกผู้ฝึกต้องต่อสู้กับการสะท้อนความจริง การเปิดใจยอมรับ ผลของการสะท้อนหรือพูดแลกเปลี่ยนบ่อย ๆ เกิดการคิดวิเคราะห์ ไตร่ตรอง จะช่วยให้เขาหลุดพ้นจากความรู้สึกทางลบ ไปสู่ความสุข ความดีงามที่เพิ่มขึ้น (Paramabandhu Groves, 2014)

สติ เป็นหลักธรรม ที่ถูกนำมาใช้เป็นหัวใจหลักในการปฏิบัติของพุทธศาสนา การอยู่กับปัจจุบัน อย่างมีสติ หมายถึงการให้ความสำคัญกับการระลึกไว้ในปัจจุบัน ในการเห็นความไม่



เที่ยงของทุกสิ่งทุกอย่าง ซึ่งจะก่อให้เกิดภูมิปัญญา ปกติจะฝึกโดยความรู้สึกทางกาย ไม่ว่าจะพอใจ ไม่พอใจ หรือไม่ยินดียินดีร้ายกับอารมณ์และความรู้สึก ผ่านการรับรู้ต่าง ๆ ของร่างกาย เห็นความจริงทั้ง 4 (อริยสัจ 4) สติสามารถพัฒนาได้ตลอดเวลา เช่น เดิน กินอาหาร ขับถ่าย นั่งนอน ฯลฯ ช่วยเปลี่ยนความทรงจำเดิม ๆ ความคิดเดิม ๆ สู่ความรู้ความเข้าใจใหม่ ๆ การคิดใหม่ ๆ (Paramabandhu Groves, 2014)

จากข้อมูลทั้ง 3 ประเทศ เป็นข้อมูลยืนยันว่าหลัก “สติ สัมปชัญญะ” ในพุทธศาสนาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ตรัสรู้แล้ว 2,500 กว่าปี ยังทันสมัยในทุกกาลเวลาถึงปัจจุบันและตลอดไป และข้อมูลที่ได้อธิบายในทั้ง 3 ประเทศที่กล่าวมาก่อนหน้านี้ทั้งหมดเป็นข้อพิสูจน์ที่ได้รับการยอมรับว่าสามารถแก้ไขและปรับพฤติกรรมนิสัยของผู้ทำผิด หรือเป็นอาชญากรได้จริงอีกด้านหนึ่ง ซึ่งมีการนำมาจัดระบบการใช้กับผู้กระทำความผิด ในหลายรูปแบบตามแต่บริบทของแต่ละประเทศจะเอื้ออำนวยภายใต้หลักธรรมเดียวกัน วิธีการสร้าง “สติ” ให้กับผู้กระทำความผิดได้ใช้มาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว สามารถเปลี่ยนแปลงในส่วนในของผู้ทำผิด คือ จิตใจ วิธีคิด การรู้และเข้าใจและเข้าถึงหลักธรรมความจริง และเปลี่ยนพฤติกรรมไปในทางที่ดีได้

## สรุป

เป็นข้อสรุปที่ว่าทุกอย่างเริ่มที่ “ความคิด” การอยู่ร่วมกันในสังคมย่อมมีทั้งคนที่มีระบบคิดหรือพื้นฐานทางความคิดดีและคนที่มีระบบความคิดหรือมีพื้นฐานความคิดเชิงลบที่คิดไม่ดี จึงมีทั้งคนที่ทำดีและคนทำชั่วปะปนกันไป การตัดสินใจก่ออาชญากรรมเป็นผลมาจากความคิด คือพื้นฐานเบื้องต้นใน “จิตใจ” และตัวความรู้ที่เรียกว่า “ปัญญา” ของคนที่เชื่อว่าการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อตนเองในด้านใดด้านหนึ่งได้ ซึ่งเขาคิดว่าจะได้ประโยชน์ที่มากกว่า และมีโอกาสที่จะรอดพ้นจากเงื้อมมือของกฎหมายได้ ไม่ถูกจับกุมดำเนินคดีและลงโทษ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า มันคุ้มที่จะเสี่ยง ตัดสินใจทำแล้วได้กำไรที่สูงต้นทุนน้อย ความคิดของเขาจึงนำเขาเข้าไปสู่ความเป็น “อาชญากร” ซึ่งเป็นความคิดที่ขาดสติปัญญาในจิตใจ และปัญญา ในทางบวก (Positive Thinking) ส่วนของ “ความคิด” ระบบคิดความรู้เท่าทัน จึงเป็นส่วนแรกที่สำคัญของมนุษย์ที่กำหนดพฤติกรรมของคน

“ผู้ต้องโทษจำคุก” คือบุคคลที่กระบวนกรยุติธรรมทางอาญาพิสูจน์ความจริงแล้วว่า เป็นผู้กระทำความผิดจริง ซึ่งถ้าได้มีโอกาสได้ทำกระบวนการสร้าง “สติ” จะเป็นสิ่งที่จะสามารถแก้ไขส่วนในของความคิด จิตใจ ทศนคติและพฤติกรรม ให้เป็นบุคคลที่กลับมาเป็นพลเมืองดีของสังคมได้อีกครั้งหนึ่ง

ในสหรัฐอเมริกา แคนาดา และญี่ปุ่น ใช้วิธีการฝึก “สติ” ให้มีการทำสมาธิ ได้ทบทวนตนเอง พิจารณาตนเอง กับผู้ทำผิดหรืออาชญากร ในการปรับความคิด จิตใจ พฤติกรรม



ตามแนวหลัก “สติ สัมปชัญญะ” ในกระบวนการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องโทษเพื่อ “คืนคนดีสู่สังคม”

หลักธรรมในศาสนาพุทธศาสนาที่มีการนำมาใช้ได้แก่ สติ สัมปชัญญะ หิริ โอตตปปะศีล เบญจขันธ์ อริยสัจ 4 และมรรค 8 เป็นต้น เป็นสิ่งที่ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจและเห็นความสำคัญมากขึ้น ๆ เรื่อย ๆ และเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นในเชิงความรู้ และในเชิงของกระบวนการด้วย ในการเปลี่ยนแปลง “อาชญากร” หรือ “ผู้กระทำความผิดครั้งแรก” ซึ่งอาจจะเป็นพวกประมาท หลั่งเปลอ ก็สามารถใช้กระบวนการตามหลักพุทธศาสนาและให้ได้รับความรู้ตามคำแนะนำของคำสอนในทางพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้กลับเป็นคนที่มี “จิตใจ ชุตความคิด พุทธิกรรม” ที่เป็นปกติและเป็นพลเมืองดีของสังคมอีกครั้งได้ ยังให้เขาสามารถดำรงชีวิตใหม่ได้ดีกว่าที่เคยเป็นมา อันเป็นผลทำให้ไม่กระทำความผิดซ้ำอีก (ธานี วรรภทร์, 2560)

จากการศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้ 1) ภาครัฐ โดยเฉพาะกรมราชทัณฑ์ ควรกำหนดนโยบายในการนำต้นแบบของการทำโครงการการสร้าง “สติ” และจัดให้มีการใช้ “กระบวนการสร้างสติ” ในทุก ๆ เรือนจำ เพื่อปรับปรุงแก้ไข “จิตใจ ปัญญา พุทธิกรรม” ของผู้กระทำความผิดให้ได้อย่างแท้จริง เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจากส่วนของ “จิตใจ” อันเป็นรากฐานของพฤติกรรมนับว่าสำคัญมาก และให้ผลในทางการดำรงชีวิตของเขาและสังคมส่วนรวม 2) จัดทำหลักสูตรอบรมและมีการติดตามประเมินผล สร้างตัวชี้วัด กำหนดคุณสมบัติวิทยากรเพื่อสร้างมาตรฐานการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการนำไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดได้จริง 3) จัดให้มีการสร้างวิทยากรในการสร้าง “สติ” ต่อไป โดยการนำผู้กระทำความผิดที่เข้าอบรมในโครงการที่สำเร็จรุ่นแรก ๆ ที่ยินดีเป็นอาสาสมัครเข้าอบรมเข้มในการเป็นวิทยากรดำเนินโครงการสร้าง “สติ” ให้กับนักโทษรายอื่น ๆ ต่อไป จัดอบรมให้ความรู้เชิงลึกถึงบทบาทการเป็นวิทยากรจนสามารถเป็นวิทยากรดำเนินการโครงการขยายผลต่อ ๆ ไปอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบรรลุเป้าหมายของการพัฒนาผู้กระทำความผิดอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Prisoner Goals) และมีการแตกตัวหรือขยายผลของกระบวนการอย่างเป็นธรรมชาติสู่นักโทษคนอื่น ๆ ด้วย ตามหลัก “นักโทษ สู้ นักโทษ” เมื่อเรือนจำสามารถใช้กระบวนการสร้าง “สติ” และเติมเต็ม “หลักธรรม” เป็นภูมิคุ้มกันในกระบวนการคิดวิเคราะห์ภายใต้ทิศทางของหลักธรรมให้กับผู้ต้องโทษได้ ย่อมส่งผลต่อการดำรงชีวิตใหม่เมื่อเขาถึงเวลากลับเข้าสู่สังคมอีกครั้ง 4) จัดให้มีการติดตามผู้ที่ผ่านโครงการฯ แล้วภายหลังกการพ้นโทษว่าสามารถดำรงชีวิตได้โดยปฏิเสธการกระทำความผิด และมีรูปแบบการดำเนินชีวิตใหม่ที่ถูกต้องดีงามแล้ว หรือกลับมากกระทำ ความผิดซ้ำอีก เพื่อเป็นการทดสอบผลการจัดทำโครงการในสภาพของการดำรงชีวิตจริงผู้เข้า



โครงการเมื่อพ้นจากเรือนจำออกมาสู่สังคมปกติแล้ว และเป็นการทบทวนเพื่อพัฒนาระบบและกลไกในการทำโครงการฯ ต่อไป

### เอกสารอ้างอิง

- ธานี วรภัทร์. (2560). หลักธรรมกับผู้กระทำความผิด. ใน รายงานการวิจัย. สำนักพระตำริพระเจ้าหลานเธอพระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา กระทรวงยุติธรรม.
- พระเมธีวราภรณ์ (ประยูร ธมมจิตโต). (2541). สติในชีวิตประจำวัน คติธรรมสอนใจเพื่อใช้เตือนตน. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิพุทธธรรม.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (2535). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์. (พิมพ์ครั้งที่ 14). นนทบุรี: ธนัชการพิมพ์.
- \_\_\_\_\_. (2549). พุทธธรรมฉบับปรับปรุงและขยายความ. (พิมพ์ครั้งที่ 13). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.
- Bishop, S. R. et al. (2004). Mindfulness:A proposed operational definition Clinical Psychology. Science & Practice , 11(3), 230–241.
- Lozoff, B. & Fleet, M. (2017). Dharma in Hell: The Prison Writings of Fleet Maull. South Deerfield: U.S.A.
- G. Alan Marlatt. (2002). Buddhist Philosophy and the Treatment of Addictive Behavior. Cognitive and Behavioral Practice, 9(1), 44–50.
- Kobai, S. W. (2017). Sitting inside Buddhist Practice in America’s Prisons. South Deerfield: U.S.A.
- Paramabandhu, G. (2014). Buddhist Approaches to Addiction Recovery. Religions, 5(4), 985 – 1000.
- Swarna, W. & Shaun, B. (2016). Mindfulness for Addiction Recovery: A Cognitive Disciplinary Preventive Approach to Avoid Relapse into Substance Abuse. Retrieved April 1, 2020, from <https://www.semanticscholar.org/paper/Mindfulness – for – Addiction – Recovery%3A–A–Cognitive–to–Weerasinghe–Bartone/2d9bbf66bffa7a7d4 0dd28f4149e2a4ce1528b8b>
- William, L. W. (2012). Buddhism and Addiction Recovery:An Interview with Kevin Griffin. Retrieved April 1, 2020, from <http://www.williamwhite papers .com/pr/Buddhism%20%26%20Recovery%20Interview%20Kevin%20Griffin.pdf>

การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน  
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26\*

THE DEVELOPMENT OF ACADEMIC STRATEGIES ADMINISTRATION IN  
SCHOOL UNDER THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE AREA  
OFFICE 26

ภavnันท์ชัย สวัสดิ์สละ

Phavanunchai Sawadsala

พีระศักดิ์ วรฉัตร

Peerasak Worrachat

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: 61010586036@msu.ac.th

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของ  
การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา  
เขต 26 2) พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่  
การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ดำเนินการวิจัยในรูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed  
Methods Research) ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการโรงเรียน  
และครูวิชาการ โรงเรียนละ 3 คน จำนวนรวม 105 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่  
ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ แบบตรวจสอบ แบบประเมิน  
ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ  
ค่าเฉลี่ย และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารงาน  
วิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 สภาพปัจจุบัน  
โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีสภาพที่  
พึงประสงค์การบริหารวิชาการมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และมีค่าดัชนี  
ความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.68 2) ผลการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการใน  
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า กลยุทธ์  
การบริหารงานวิชาการ 6 ด้าน 32 กลยุทธ์ มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับ  
มากที่สุด ประกอบด้วย 5 กลยุทธ์ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 5 กลยุทธ์ด้านการนิเทศ

\* Received 1 May 2020; Revised 25 May 2020; Accepted 27 June 2020

การศึกษา 6 กลยุทธ์ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 5 กลยุทธ์ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4 กลยุทธ์ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐาน และ 7 กลยุทธ์ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

**คำสำคัญ:** การพัฒนากลยุทธ์, การบริหารงานวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, วงจรคุณภาพเต็มมิ่ง, การบริหารสถานศึกษา

## Abstract

The purposes of this research were 1) to investigate the current state and desired state of academic strategies in schools under the secondary educational service area office 26, 2) to develop academic strategies for schools under the secondary educational service area office 26. The data were collected from 3 people each school, including director, administrators and academic teachers, 105 people in total chosen by purposive sampling method. The research instruments were questionnaires, semi-structured interview form, consideration form of drafting suitability, consideration form of suitability and possibility of the strategies. The statistics used in this study were the percentage, the mean and Priority Need Index (PNI). The results were following; 1) The current state of academic administration in school under the secondary educational service area office 26 was in the medium level and the desired state was generally in the high level. The Priority Need index totally was at 0.68. 2) The development of academic strategies in schools under the secondary educational service area office 26. The results were found the suitability was the highest level and possibility was in the highest level. The developed strategies consisted of overall 6 parts and 32 strategies in total. 1) 5 strategies for learning process development, 6 strategies for the assessment and evaluation, 5 strategies for researching to improve the quality of education, 4 strategies for internal quality assurance system development and 7 strategies for the curriculum development.

**Keywords:** The Development of Strategies, Academic Administration, School Administrators, Demming Cycle, School Administration.



## บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 1) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2553 หมวด 2 สิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะ การเตรียมพร้อมกับสถานการณ์และบริบทการเปลี่ยนแปลงของโลก แนวคิดที่ได้รับความสนใจ จากภาครัฐและเอกชนทั่วโลก คือ ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 (21<sup>st</sup> Century Skills) กรอบ แนวคิดนี้ประกอบด้วยส่วนที่เป็นความรู้และทักษะ ส่วนที่เป็นความรู้มาจากการผสมผสาน เนื้อหาสาระการเรียนการสอนภายในโรงเรียนกับแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ด้วยเหตุนี้การจัดการ การศึกษาของประเทศไทยในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการพัฒนาคน โดยมุ่งเน้นการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 และการเป็นพลโลก เพื่อให้ได้ทั้งความรู้และทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในการดำรงชีวิต การประกอบอาชีพและการ พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมท่ามกลางความเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) การพัฒนาคนให้มีความสามารถพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นขึ้นอยู่กับ การได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ เพราะการศึกษาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาคน การให้การศึกษาแก่ เด็กหรือ เยาวชนในชาติให้มีความรู้ ความเข้าใจและความสามารถในการแก้ปัญหาต่าง ๆ รวมทั้ง มีคุณธรรม มีทักษะความรู้ในการประกอบอาชีพ เป็นพลเมืองที่ดี และสังคมยอมรับนั้น จะช่วยพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้าทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านการเมือง ตลอดจนทั้งด้าน สังคมและวัฒนธรรม นอกจากนี้การศึกษายังช่วยคนได้พัฒนาตนเองด้านต่าง ๆ การจัดการ การศึกษาที่ครอบคลุมประเด็นหลัก อันเป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การพัฒนาประเทศและ สังคมก็ย่อมทำได้สะดวก รวดเร็ว ได้ผลที่แน่นอน รวดเร็ว และก้าวไปอย่างยั่งยืน ส่งผลให้คนใน ชาติมีจิตสำนึก ทักษะ ความคิด ทศนคติ และพฤติกรรมที่เหมาะสม รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ของสังคมในศตวรรษที่ 21 อันส่งผลให้สังคมและประเทศเกิดความมั่นคง (สำนักงาน ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ, 2559)

การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาและเป็นส่วน หนึ่งของการบริหารการศึกษาที่ผู้บริหารจะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ส่วนการบริหารด้าน อื่น ๆ นั้นแม้จะมีความสำคัญเช่นเดียวกัน แต่ก็ยังเป็นเพียงส่วนส่งเสริมสนับสนุนให้งานวิชาการ ดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทหน้าที่ในการบริหารจะต้อง สนับสนุนให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตร กิจกรรม การบริหารงานวิชาการ จะเปลี่ยนแปลงไปตามสาระสำคัญของหลักสูตรและนโยบาย การบริหารงานของหน่วยงานระดับกรม เช่น การเร่งรัดในการพัฒนาคุณภาพการบริหาร การพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่น การนิเทศและการประเมินคุณภาพภายในตลอดจนเปิดโอกาสให้



ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารสถานศึกษา เพราะจุดมุ่งหมายของสถานศึกษาก็คือ การจัดการศึกษาให้มีคุณภาพซึ่งขึ้นอยู่กับงานวิชาการทั้งสิ้น (กาญจน์ เรืองมนตรี และธรรณ นามวรรณ, 2557) ผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นบุคคลหลักสำคัญที่จะต้องเป็นผู้นำทางวิชาการ ซึ่งเป็นกระบวนการบริหารกิจกรรมทุกอย่างที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอนให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียน (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546) สอดคล้องกับผลการศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสภาพบรรยากาศในแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน ด้านวิชาการและบรรยากาศขององค์กร พบว่า การบริหารงานวิชาการมีความสำคัญส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Jonathan, B. R., 2010)

การวางแผนกลยุทธ์มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเปลี่ยนแปลงสถานศึกษาไปสู่เป้าหมายในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ กลยุทธ์ขององค์กรจะเป็นสิ่งสำคัญที่จะกำหนดความสำเร็จหรือความล้มเหลวขององค์กรได้ การทำความเข้าใจและการพยายามศึกษาองค์การที่ประสบผลสำเร็จในการใช้กลยุทธ์เพื่อจัดการ ที่จะสนับสนุนองค์การให้ประสบความสำเร็จ และจะต้องมีการพิจารณาเลือกกลยุทธ์และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับองค์กร โดยอาศัยวิสัยทัศน์ของผู้บริหารเป็นส่วนประกอบ และอาศัยการวางแผนอย่างมีขั้นตอน (เพชรวิทย์ จันทรศิริสิริ, 2560) ซึ่งการ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือพื้นฐานในการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายใน และภายนอก จะพบว่า ปัจจัยใดที่เป็นจุดแข็ง จุดอ่อนโอกาส และอุปสรรคต่อองค์กรได้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริง เพื่อทำให้เกิดความร่วมมือในแก้แก้ไขปัญหาร่วมกัน (สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2554) การบริหารเชิงกลยุทธ์จึงสามารถช่วยให้ผู้บริหารสามารถพัฒนาองค์กรให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และยกระดับผลการปฏิบัติขึ้นมา ใช้ประโยชน์จากโอกาสต่าง ๆ และใช้จุดแข็งขององค์กรให้เกิดประโยชน์สูงสุดตลอดจนมีการปรับปรุงพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง (สุพานี สฤกษ์วานิช, 2553)

การประเมินสถานศึกษาภายนอกระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบสามของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (พ.ศ. 2554 – 2558) มีโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เข้ารับการประเมินคุณภาพ จำนวน 35 โรงเรียน ได้รับการรับรอง 31 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 88.57 ไม่ได้การรับรองจำนวน 4 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 11.43 ผลการประเมินภาพรวมได้ระดับดี จำนวน 33 โรงเรียน โดยโรงเรียนที่พบปัญหาในการประเมินตัวบ่งชี้ที่ 5 เรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่ผ่านการประเมินตามเกณฑ์ที่กำหนด (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2558) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ได้จัดทำโครงการปลูกฝังคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน ด้วยการจัดการเรียนรู้แบบบูรณาการเพื่อพัฒนาผู้เรียนสู่ทักษะในศตวรรษที่ 21 ผู้เรียนยังขาดความตระหนักถึงการคิดอย่างมีวิจารณญาณ



ซึ่งเป็นผลมาจากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในปัจจุบัน ซึ่งผลการดำเนินงานพบว่าผู้เรียนมีสมรรถนะสำคัญของผู้เรียน และมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและสังคมอย่างมีความสุขในฐานะเป็นพลเมืองไทยและพลโลก จึงเป็นสิ่งสำคัญและมีความจำเป็นที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องมีความตระหนักและให้ความสำคัญในกระบวนการการบริหารงานวิชาการ ซึ่งงานวิชาการเป็นเครื่องตัดสินคุณภาพของโรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26, 2561) นอกจากนี้งานวิชาการยังเป็นเครื่องชี้วัดความสำเร็จ และความสามารถของผู้บริหารสถานศึกษา เนื่องจากงานวิชาการเป็นงานหลักในสถานศึกษาที่ผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการกระตุ้นและส่งเสริมให้ครูร่วมมือในการปรับปรุงงานวิชาการอยู่เสมอ (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2546)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยในฐานะครุวิชาการของโรงเรียนนาเชือกพิทยาสรรค์สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรง นับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้เข้าใจถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาในการบริหารงาน เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้เป็นสารสนเทศในการบริหารงานวิชาการ โดยศึกษาสภาพปัญหาการบริหารวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ว่ามีสภาพและปัญหาด้านใด ซึ่งจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนและประสิทธิภาพในการสอนของครู และนำเสนอกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เพื่อให้ได้องค์ความรู้ใหม่ที่จะช่วยส่งเสริมการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้ในการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน โดยผลวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารและครุวิชาการ นอกจากนี้รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่สนใจได้ใช้ข้อมูลที่จะสามารถนำไปใช้พัฒนาการบริหารวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26
2. เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

#### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะดังต่อไปนี้

## ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

เป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 35 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้อำนวยการโรงเรียนหรือหัวหน้างานวิชาการ และครูวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปีการศึกษา 2562 โรงเรียนละ 3 คน จำนวนรวมทั้งสิ้น 105 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการ ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) แบ่งเป็น 5 ระดับ โดยการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยแบบสอบถามที่นำไปทดลองใช้มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.979

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การตรวจสอบความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient) ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index)

## ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

เป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 35 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา และหัวหน้างานวิชาการ โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ จำนวน 12 คน โดยการกำหนดคุณสมบัติ ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview) แบบตรวจสอบร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การตรวจสอบความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach' Alpha Coefficient)



## ผลการวิจัย

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมทั้ง 6 ด้าน

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน		สภาพที่พึงประสงค์	
	$\bar{X}$	ระดับการบริหาร	$\bar{X}$	ระดับการบริหาร
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.58	ปานกลาง	4.20	มาก
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	2.55	ปานกลาง	4.37	มาก
3. การวัดผล ประเมินผลและเทียบโอน ผลการเรียนรู้	2.57	ปานกลาง	4.35	มาก
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา				
5. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน และมาตรฐานการศึกษา	2.52	ปานกลาง	4.24	มาก
6. การนิเทศการศึกษา	2.61	ปานกลาง	4.25	มาก
	2.52	ปานกลาง	4.29	มาก
<b>เฉลี่ยโดยรวม</b>	<b>2.56</b>	<b>ปานกลาง</b>	<b>4.28</b>	<b>มาก</b>

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตารางที่ 2 แสดงค่าเฉลี่ยสภาพปัจจุบัน ค่าเฉลี่ยสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการ ค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ( $PNI_{\text{modified}}$ ) และลำดับความต้องการจำเป็นโดยรวม

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	D	I	$PNI_{\text{modified}}$	ลำดับความต้องการจำเป็น
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.58	4.20	0.63	6
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	2.55	4.37	0.72	1
3. การวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียนรู้	2.57	4.35	0.69	3
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.52	4.24	0.68	4
5. การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา	2.61	4.25	0.64	5
6. การนิเทศการศึกษา	2.52	4.29	0.70	2

จากตารางที่ 2 พบว่า ลำดับความต้องการจำเป็นในการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการนิเทศการศึกษา

ด้านการวัดผล ประเมินผล และเทียบโอนผลการเรียน ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพ การศึกษา ด้านการพัฒนาาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา และด้านการ พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา

## ระยะที่ 2 การพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26

ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากการสังเคราะห์ผลการศึกษา มาวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นใน การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ในระยะที่ 2 โดยการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม(SWOT Analysis) จากการเก็บรวบรวมข้อมูล และสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและหัวหน้างานวิชาการโรงเรียนที่มีการปฏิบัติที่เป็นเลิศ เพื่อกำหนดเป็นร่างกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ และดำเนินการให้ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 15 คน ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมและ ความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารงานในสถานศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิชี้ให้เห็นว่ากลยุทธ์ การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษามีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อ พัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และ 4.68 ตามลำดับ

## อภิปรายผล

จากการศึกษาการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้วิจัยนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยภาพรวมมีสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการตาม ขอบข่ายการบริหารงานวิชาการ อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ด้านที่มีสภาพปัจจุบันของการบริหารวิชาการ มากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการนิเทศการศึกษาและด้าน การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ ที่ ศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอำเภอแก่งเพชร เขต 1 และเขต 2 พบว่าสภาพการบริหารงานวิชาการใน สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน มีการวางแผนการบริหารการจัดโครงสร้างการบริหาร การนำและการ ควบคุมการบริหาร และสถานศึกษามีปัญหา การบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับปานกลาง



(ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ, 2555) และสอดคล้องกับผลการวิจัยของ เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม ที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 พบว่า สภาพปัจจุบันในการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม, 2560)

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยภาพรวมมีสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการตามขอบข่ายการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมาคือ ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านที่น้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาสอดคล้องกับผลการวิจัยของชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ ที่ศึกษากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และเขต 2 พบว่า ความต้องการในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับมากและมากที่สุด (ชัชฎาภรณ์ อร่ามรุณ, 2555) มีความสอดคล้องกับผลการวิจัยของเพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม ที่ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผล พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ในการบริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับมาก และแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ประกอบด้วย องค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการทั้ง 8 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 4) การพัฒนาสื่อและนวัตกรรมการเรียนรู้ 5) การวัดผลประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน 6) การวิจัยและพัฒนาคุณภาพการศึกษา 7) การนิเทศการศึกษาและ 8) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา (เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม, 2560) และสอดคล้องกับพนม วิสัยหล้า ที่ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 ผลการวิจัยพบว่า แนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27 คือ ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการวางแผนงานด้านวิชาการให้ครอบคลุมการวัดผล ประเมินผลและการเทียบโอนผลการเรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย ครู ผู้บริหารมีการวิจัยเพื่อ

พัฒนาคุณภาพผู้เรียน มีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้การนิเทศภายในโดยผู้บริหารและคณะครูอย่างสม่ำเสมอ ในการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาควรจัดให้มีการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกอย่างเพียงพอและมีแผนงานการดำเนินโครงการต่าง ๆ ของสถานศึกษาที่จะส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (พนม วิไลย์หล้า, 2560) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ด้านการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน และส่งเสริมการจัดการศึกษาเพื่อสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งมีการส่งเสริมคุณภาพกระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนการทำวิจัยและนำผลการวิจัยไปพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา ตลอดจนการสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรทางการศึกษามีขวัญและกำลังใจในการทำงานในทุกด้าน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26, 2561)

2. ผลจากการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 มีความเหมาะสมและมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้เพื่อพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.61 และ 4.68 ตามลำดับ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีการบริหารงานวิชาการตามลำดับตามวงจรคุณภาพ Deming, E. W. ที่ได้กล่าวว่า การจัดการอย่างมีคุณภาพเป็นกระบวนการดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้เกิดผลผลิตและบริการที่มีคุณภาพซึ่งประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ การวางแผน การปฏิบัติตามแผน การตรวจสอบ และการปรับปรุงแก้ไข แม้ว่าวงจรคุณภาพจะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องแต่สามารถเริ่มต้นจากขั้นตอนใดก็ได้ ขึ้นกับปัญหาและขั้นตอนการทำงาน หรือจะเริ่มจากการตรวจสอบสภาพความต้องการและเปรียบเทียบกับสภาพที่เป็นจริง (Deming, E. W., 1995) กลยุทธ์ประกอบด้วย 2.1) ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มีการสนับสนุนบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถให้ใช้เทคนิคและวิธีการสอนอย่างหลากหลาย กระตุ้นให้มีการใช้สื่อและเทคโนโลยีมาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สนับสนุนให้บุคลากรนำกระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ PLC มาใช้แลกเปลี่ยนและแก้ปัญหาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนร่วมกับองค์กรภายนอก สอดคล้องกับแนวคิดของวราภรณ์ ศรีวิโรจน์ กล่าวว่า กระบวนการจัดการเรียนรู้เป็นบทบาทสำคัญของครูทุกคน เริ่มจากการศึกษาวิเคราะห์หลักสูตร เอกสารที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ผู้เรียน นำมาวางแผนออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ การจัดหาหรือเลือกใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ การวัดและประเมินผล แล้วดำเนินการจัดการเรียนรู้และจัดการชั้นเรียน 2.2) ด้านการนิเทศการศึกษา มีการสนับสนุนบุคลากรให้ความสำคัญกับกระบวนการนิเทศจากส่วนกลางมากำหนดเป็นกระบวนการนิเทศการศึกษาในสถานศึกษาอย่างเป็นระบบให้การสนับสนุนการนำกระบวนการชุมชนการเรียนรู้วิชาชีพ PLC มาใช้ในกระบวนการนิเทศในกลุ่มสาระฯ โรงเรียน และเขตพื้นที่การศึกษา ทบทวนกระบวนการนิเทศ นำข้อมูล และผลการนิเทศไปปรับปรุงเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน (วราภรณ์ ศรีวิโรจน์, 2558) ซึ่งสอดคล้อง





กับแนวคิดของวัชรากล่าวว่า การนิเทศการศึกษา คือ กระบวนการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้ให้การนิเทศ หรือผู้นิเทศและผู้รับการนิเทศ เพื่อจะพัฒนาหรือปรับปรุงคุณภาพการจัดการศึกษาและการจัดการเรียนการสอนของครูเพื่อให้ได้มาซึ่งประสิทธิผลในการเรียนการสอนของนักเรียน 2.3) ด้านการวัดผล ประเมินผลและเทียบโอนผลการเรียน มีการกำกับติดตามการสนับสนุนพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ในการสร้างเครื่องมือด้านการวัดผลประเมินผลการศึกษาที่มีคุณภาพ และปฏิบัติตามปฏิทินการดำเนินงานวิชาการอย่างต่อเนื่อง (วัชรากล่าวว่า, 2556) สอดคล้องกับผลการวิจัยของประทุมพร โมहित ที่ศึกษาการนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาหนองมะโมง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ได้เสนอแนวทางการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ ผู้บริหารให้ความรู้ ความเข้าใจในการวัดผลและประเมินผลพร้อมทั้งการสร้างเครื่องมือ วิธีการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจนหลากหลาย ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม สถานศึกษา มีระเบียบการวัดผล มีการตั้งคณะกรรมการวัดผลประเมินผลที่ชัดเจน ผู้บริหารทำความเข้าใจ สร้างความตระหนักแก่ครูในการสร้างเครื่องมือวัดผลและประเมินผลที่ชัดเจน (ประทุมพร โมहित, 2553) 2.4) กลยุทธ์ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษามีการสร้างความรู้ความตระหนักและส่งเสริมความเข้าใจในการทำวิจัยในชั้นเรียน ระเบียบวิธีวิจัยอย่างถูกต้อง สนับสนุนให้สถานศึกษาประสานความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยเป็นที่เลี้ยงในการนำผลการวิจัยในชั้นเรียนมาแก้ปัญหาและเผยแพร่อย่างเป็นระบบ สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการวิจัยในชั้นเรียนทุกภาคเรียนประสานความร่วมมือจากผู้เชี่ยวชาญในการดำเนินการวิจัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของอาจารย์ สุวัฒน์พงษ์ ที่ศึกษา กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา คือกลยุทธ์ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้เพื่อสนับสนุนครูทำการวิจัยในชั้นเรียน 2.5) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา มีการสร้างความเข้าใจโดยกำหนดแผนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ มีการสรุปรายงานผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำหนดความชัดเจนในการกำหนดการรายงานผลการปฏิบัติงานของสถานศึกษา และผู้บริหารสร้างจุดมุ่งหมายร่วมกันในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา กำกับติดตามระบบประกันคุณภาพของสถานศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพและมีความต่อเนื่อง (อาจารย์ สุวัฒน์พงษ์, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกาญจณี เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ ที่ได้สรุปว่า ในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ผู้บริหารจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา จัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายใน 2.6) ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มีการสนับสนุนการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับคณะครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับความ



ต้องการของผู้เรียนและชุมชน โดยยึดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหารให้ความสำคัญของการพัฒนาหลักสูตรโดยชุมชนมีส่วนร่วม พร้อมทั้งการนำผลที่ได้จากการประเมินมาใช้ในการปรับปรุงหลักสูตรทุกปีการศึกษา โรงเรียนมีการสำรวจวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชน เพื่อจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาร่วมกับคณะครู ผู้ปกครอง และคณะกรรมการสถานศึกษา (กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ, 2557) สอดคล้องกับ พงศกร อดุลพิทยาภรณ์ ที่ศึกษา แนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กตามแนวคิดเครือข่ายร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน พบว่า คณะครูและบุคลากรภายในสถานศึกษาร่วมกันปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน และ ภาคเอกชน สังคมร่วมมือกับสถานศึกษา ในการแสดงความคิดเห็นและความต้องการเพื่อให้สถานศึกษา ปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะและค่านิยมที่ดี (พงศกร อดุลพิทยาภรณ์, 2560)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเพื่อการพัฒนากลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา ส่วนสภาพที่พึงประสงค์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่น 2) ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ประกอบด้วย 6 ด้าน 32 กลยุทธ์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 และ 4.68 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ควรนำกลยุทธ์การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ทั้ง 6 องค์ประกอบ 32 กลยุทธ์ ไปใช้เป็นกลยุทธ์ในการพัฒนาให้กับบุคลากรและองค์กรร่วมกันเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานวิชาการของสถานศึกษา 2) กลยุทธ์ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้อื่น เป็นด้านที่มีความต้องการมากที่สุด ควรมีการเน้นย้ำให้บุคลากรเห็นความสำคัญของการศึกษา ค้นคว้า วิธีการสอนใหม่ๆเพิ่มเติมตามความต้องการของผู้เรียนและชุมชนอยู่เสมอ รวมทั้งบูรณาการการเรียนการสอนทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการอื่น ๆ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่



การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 2) ควรมีการวิจัยเพื่อพัฒนาการบริหารงานวิชาการ โดยใช้การเปรียบเทียบในสถานศึกษาที่มีขนาดสถานศึกษาแตกต่างกัน 3) ควรมีการวิจัยเพื่อค้นหากลยุทธ์ด้านอื่น ๆ เพิ่มเติม เพื่อเป็นการพัฒนาการบริหารงานวิชาการให้ครบรอบด้าน

## เอกสารอ้างอิง

- เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ในวิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กาญจน์ เรืองมนตรี และธรินธร นามวรรณ. (2557). การบริหารวิชาการและนวัตกรรมการจัดการการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- ชัชฎาภรณ์ อารามรุณ. (2555). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 1 และ เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขายุทธศาสตร์การบริหารและการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- ประทุมพร โม่หิน. (2553). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ ของโรงเรียนในศูนย์ประสานงานทางการศึกษาหนองมะโมง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2546). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพมหานคร.
- พงศกร อุดลพิทยาภรณ์. (2560). แนวทางพัฒนาการบริหารวิชาการโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กตามแนวคิดเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาบริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เพชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ. (2560). นโยบายและการวางแผนกลยุทธ์สำหรับสถานศึกษายุคใหม่. มหาสารคาม: อภิชาติการพิมพ์.
- พนม วิลัยหล้า. (2560). สภาพปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 27. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วรภรณ์ ศรีวีโรจน์. (2558). เอกสารประกอบการเรียนการสอน รายวิชา 1026302 การจัดการเรียนรู้และการจัดการชั้นเรียน. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2563 จาก [http://edu.rajabhat.edu/e – media/07.pdf](http://edu.rajabhat.udon.ac.th/media/07.pdf)

- วัชรวิภา เล่าเรียนดี. (2556). ศาสตร์การนิเทศการสอนและการโค้ช. การพัฒนาวิชาชีพ : ทฤษฎี กลยุทธ์สู่การปฏิบัติ. (พิมพ์ครั้งที่ 12). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26. (2561). รายงานผลการประเมินตนเอง ประจำปีการศึกษา 2561. มหาสารคาม: สารคามการพิมพ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พรินทวาทกราฟฟิค จำกัด.
- สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564). กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์.
- สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน). (2558). รายงาน การประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การ มหาชน).
- สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2554). การวางแผนเชิงกลยุทธ์การบริหาร จัดการเชิงกลยุทธ์การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: สำนักนโยบายและ แผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สุพานี สฤกษ์วานิช. (2553). การบริหารเชิงกลยุทธ์ : แนวคิดและทฤษฎี. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อาจารย์ สุวัฒน์พงษ์. (2559). กลยุทธ์การบริหารงานวิชาการเพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดเชิง วิพากษ์ของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขา บริหารการศึกษา. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Deming, E. W. (1995). Out of the Crisis. USA: The Massachusetts Institute of Technology Center Advanced Engineering Study.
- Jonathan, B. R. (2010). Academic Optimism And Organizational Climate : An Elementary School Effectiveness Test Of Two Measures. Doctor's Thesis. Alabama: University of Alabama. Retrieved June 25, 2020, from <http://search.proquest.com/docview/851889195/fulltextPDF/FACD11A82>

การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33\*

THE DEVELOPMENT OF GUIDELINES FOR ACADEMIC OPERATIONAL  
IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF SECONDARY EDUCATIONAL  
SERVICE AREA 33

คมกริช นุราช

Khomkrit Nurach

พีระศักดิ์ วรฉัตร

Peerasak Worrachat

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: toknurach@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีจุดมุ่งหมาย 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ 2) เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา กลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จำนวน 85 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารงานวิชาการ และครูผู้สอน รวมทั้งสิ้น 255 คน ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 แบ่งออกเป็น 4 ตอน 1) ศึกษาแนวทางการดำเนินงาน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 3 โรงเรียน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และรองผู้อำนวยการหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ รวม 6 คน 2) ยกร่างแนวทางการดำเนินงานวิชาการ 3) ตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานวิชาการ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน 4) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.41$ ) และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับ

\* Received 2 May 2020; Revised 20 May 2020; Accepted 23 June 2020

มาก ( $\bar{X} = 3.56$ ) ส่วนแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทาง พบว่า แนวทางมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.90$ , S.D. = 0.73) และมีความ เป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.12$ , S.D. = 0.64)

**คำสำคัญ:** การพัฒนาแนวทาง, การดำเนินงานวิชาการ, แนวทางการดำเนินงานวิชาการใน สถานศึกษา

## Abstract

The purposes of this research were 1) to study current conditions. And the current condition. 2) To develop guidelines for academic operations in educational institutions. Under the Office of Secondary Educational Service Area 33, by conducting research, divided into 2 phases, which are And desirable conditions of academic operations in educational institutions The target groups in this study were 85 schools under the Office of Educational Service Area 33, the data group consisted of school administrators. There are a total of 255 deputy academic administrators and teachers. Phase 2 The development of academic operation guidelines in schools. Under the Office of Secondary Educational Service Area 33, divided into 4 parts: 1) study the best practices, the group of information providers in 3 schools, which are school administrators and the deputy director or the head of academic administration group, total 6 People 2) Drafting the academic operation guidelines 3) Verifying and assessing the appropriateness and feasibility of the academic operation guidelines By 5 experts. 4) Assess the appropriateness and feasibility of the academic operation guidelines in educational institutions, consisting of 5 experts, specific selection. The results showed that the current conditions, desirable conditions of academic operations in educational institutions Under the Office of Secondary Educational Service Area 33, the overall condition was at a low level ( $\bar{X} = 2.41$ ) and the overall desirable condition was at a high level ( $\bar{X} = 3.56$ ). Under the Office of Secondary Educational Service Area 33, the evaluation of the appropriateness and the possibility of the guidelines found that the guidelines are suitable in overall at a



high level ( $\bar{X} = 3.90$ ,  $SD = 0.73$ ) and there is a possibility High level ( $\bar{X} = 4.12$ ,  $SD = 0.64$ )

**Keywords:** Development of Guidelines, Academic Operation, Guidelines for Academic Operation in Schools

## บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันจะเป็นการศึกษาของโลกที่ไร้ขอบเขตหรือไร้พรมแดน ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องให้ความสนใจเอาใจใส่ให้ความคิดต่อการบริหารและการจัดการศึกษา เพราะการสร้างศักยภาพของสังคมและความเป็นไทยให้แข็งแกร่งมั่นคง เป็นที่ยอมรับของประชาคมโลกนั้นคงปฏิเสธความรู้ความสามารถของประชาชนไม่ได้ การศึกษาที่จะสร้างประชากรหรือคนของประเทศให้มีคุณภาพ รัฐบาล ภาคเอกชน ประชาชน และองค์กรต่าง ๆ ในสังคมจะต้องเกาะกลุ่มทำงานเพื่อการศึกษา ร่วมกันคณะกรรมการที่ดูแลการศึกษาแต่ละระดับจะต้องเข้มแข็งปราศจากการแทรกแซงทางการศึกษา มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่สถานศึกษาและสถานศึกษาที่มีความพร้อมได้ระดมทรัพยากรทางการศึกษาได้เพิ่มมากขึ้น การศึกษาจะได้ก้าวไปข้างหน้าอย่างมั่นคง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

การแบ่งส่วนราชการในสถานศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ กลุ่มการบริหารวิชาการ กลุ่มการบริหารงบประมาณ กลุ่มการบริหารงานบุคคล และกลุ่มบริหารทั่วไป ซึ่งการบริหารวิชาการเป็นหัวใจสำคัญที่สุดของโรงเรียน เป็นงานหลักของการบริหารสถานศึกษาเนื่องจากงานวิชาการเกี่ยวข้องกับหลักสูตร การจัดโปรแกรมการศึกษา การจัดการเรียนการสอน และงานพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีคุณภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ได้ดำเนินงานเพื่อสนองนโยบายการจัดการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยได้กำหนดกลยุทธ์สำคัญในการดำเนินการ คือ การจัดการศึกษาเพื่อความมั่นคงผู้เรียนมีความรักในสถาบันหลักของชาติ และยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ผู้เรียนมีคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ การให้บริการด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีภารกิจเร่งด่วนในการพัฒนาด้านวิชาการที่ส่งเสริมให้ผู้เรียน เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดริเริ่มและสร้างสรรค์นวัตกรรม มีความรู้ มีทักษะและคุณลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 กัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33, 2562)

จากสภาพงานวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 เมื่อเปรียบเทียบกับงานวิชาการในสำนักงานเขตใกล้เคียงพบว่าผลการปฏิบัติงานวิชาการในสถานศึกษาประสบปัญหาในเรื่องบุคลากรไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของงานวิชาการว่ามี



ความสำคัญอย่างไรส่งผลให้สถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ประสบปัญหาในการพัฒนาในแต่ละด้านทั้งในด้านหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา และด้านประกันคุณภาพการศึกษา ซึ่งส่งผลต่องานวิชาการที่เป็นหัวใจสำคัญของการบริหารสถานศึกษาแต่เนื่องจากบุคลากรในสถานศึกษาไม่เห็นถึงความสำคัญของงานวิชาการทำให้ส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียนซึ่งสะท้อนให้เห็นผ่านระบบการประเมินตนเอง SAR หรือผลคะแนนสอบ O – Net และผลของการสอบเข้ารับการศึกษต่อในระดับอุดมศึกษา

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ

**ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพการพึงประสงค์ของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33**

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จำนวน 85 โรงเรียน

ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 85 คน รองผู้บริหารงานวิชาการ จำนวน 85 คน และครูผู้สอน จำนวน 85 คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 255 คน โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ การดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ซึ่งแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) แบบเติมคำและแบบมาตราส่วนประมาณค่า ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยการสังเคราะห์จากเอกสารแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง (IOC) การตรวจสอบอำนาจจำแนก โดยการใช้สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน การตรวจสอบความเชื่อมั่นทั้งฉบับ โดยการใช้สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach'Alpha Coefficient) ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน



## ระยะที่ 2 ศึกษาการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

**ตอนที่ 1** การศึกษาแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาจากสถานศึกษาด้านแบบที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices)

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 3 โรงเรียน คือ โรงเรียนสุรวิทยาคาร โรงเรียนปราสาทวิทยาคาร โรงเรียนสิรินธร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน รองผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือหัวหน้ากลุ่มงานบริหารวิชาการ จำนวน 3 คน รวมทั้งสิ้น 6 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง

การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์และนำข้อมูลจากการศึกษาการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษามาสรุปประเด็นและนำเสนอโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

**ตอนที่ 2** ยกร่างแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. วิเคราะห์และสังเคราะห์แนวคิดและหลักการในการร่างแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา เพื่อกำหนดแนวคิดและหลักการการร่างแนวทางฯ และได้สังเคราะห์ประเด็นหลักของแนวคิดหลักการและนโยบายที่เกี่ยวข้องจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นในการดำเนินงานวิชาการ และแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาจากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ในการบริหารงานวิชาการ

นำข้อมูลที่ได้จากข้อ 1) และ 2) มายกร่างการดำเนินงานวิชาการ (ฉบับที่ 1)

ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบสาระของร่างแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยกำหนดให้เป็นแนวทางเชิงโครงสร้างความคิดที่แสดงโครงสร้างและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ครอบคลุมภารกิจ การดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา ได้แก่ 1) การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา 2) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 3) การวัดผลและประเมินผล 4) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การนิเทศการศึกษา 6) การแนะแนวการศึกษา 7) การพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาโดยใช้การดำเนินงานตามกรอบแนวคิดวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การวางแผน ส่วนที่ 2 การดำเนินงานหรือกิจกรรม ส่วนที่ 3 การตรวจสอบ ส่วนที่ 4 พัฒนาปรับปรุง



**ตอนที่ 3** การตรวจสอบยืนยันและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา

การตรวจสอบยืนยันแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

วิธีการดำเนินการวิจัยนำร่างแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา ตามวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) (ฉบับที่ 1) มาตรวจสอบยืนยันแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา โดยการอ้างอิงผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

การจัดกระทำและวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบบันทึกการสนทนามาวิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

**ตอนที่ 4** การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

วิธีการดำเนินการ นำส่งแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา (ฉบับปรับปรุง) ให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปโดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

## ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

**ตารางที่ 1** ผลรวมค่าเฉลี่ย สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยรวมรายด้าน

การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ดำเนินงาน
1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	2.41	0.80	น้อย	3.63	0.77	มาก
2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	2.44	0.81	น้อย	3.56	0.81	มาก
3. ด้านการวัดผลและประเมินผล	2.34	0.76	น้อย	3.51	0.87	มาก
4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	2.28	0.75	น้อย	3.56	0.81	มาก
5. ด้านการนิเทศการศึกษา	2.45	0.68	น้อย	3.53	0.81	มาก
6. ด้านการแนะแนวการศึกษา	2.48	0.76	น้อย	3.59	0.81	มาก



การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ดำเนินงาน
7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	2.50	0.76	น้อย	3.60	0.72	มาก
เฉลี่ยโดยรวม	2.41	0.76	น้อย	3.56	0.80	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยรวมอยู่ในระดับน้อย โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ( $\bar{X} = 2.50$ ) รองลงมา คือ ด้านการแนะแนวการศึกษา ( $\bar{X} = 2.48$ ) และน้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ( $\bar{X} = 2.28$ )

สภาพที่พึงประสงค์การดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ( $\bar{X} = 3.63$ ) รองลงมา คือ ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ( $\bar{X} = 3.60$ ) และน้อยที่สุด คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล ( $\bar{X} = 3.51$ )

2. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

ตารางที่ 2 ผลรวมค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยรวม

ที่	แนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.	วิธีดำเนินการ	4.05	0.75	มาก	4.22	0.63	มาก
	ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.70	0.65	มาก	4.23	0.51	มาก
	ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.00	0.89	มาก	4.23	0.56	มาก
	ด้านการวัดผลและประเมินผล	3.86	0.83	มาก	4.36	0.56	มาก
	ด้านการนิเทศการศึกษา	4.08	0.77	มาก	4.20	0.65	มาก
	ด้านการแนะแนวการศึกษา	4.32	0.72	มาก	4.24	0.74	มาก
	ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	4.36	0.69	มาก	4.04	0.82	มาก
2.	การประเมิน	3.66	0.81	มาก	4.00	0.89	มาก
3.	เงื่อนไขความสำเร็จ	4.00	0.63	มาก	4.16	0.40	มาก
	เฉลี่ยโดยรวม	3.90	0.73	มาก	4.12	0.64	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับความเหมาะสมของแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงค่าเฉลี่ย

จากมากไปน้อย คือ วิธีดำเนินการ รองลงมาคือ เงื่อนไขความสำเร็จ และการประเมิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับความเป็นไปได้ของแนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย คือ วิธีดำเนินการ รองลงมา คือ เงื่อนไขความสำเร็จ และการประเมิน มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

## อภิปรายผล

1. จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า อยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.41$ , S.D. = 0.76) เนื่องจากการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ประสบปัญหาในเรื่องของบุคลากรภายในสถานศึกษาที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานวิชาการเมื่อเทียบเคียงกับสถานศึกษาใกล้เคียงที่อยู่กันคนละสำนักงานเขตพื้นที่ทำให้ผลการดำเนินงานด้านวิชาการในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จน้อยเห็นได้จากผลการประเมินภายนอกของ สมศ. และอาจจะเป็นเพราะการดำเนินงานวิชาการเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษามุ่งกระจายอำนาจการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษา ซึ่งสถานศึกษาบางแห่งยังไม่มีความพร้อมเท่าที่ควร เพราะประสบปัญหาอยู่หลายประการ ได้แก่ แนวทางของส่วนกลางไม่สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้ในบริบทของสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ UNESCO ที่ได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงานวิชาการในระดับมัธยมศึกษา โดยได้สรุปปัญหาการใช้หลักสูตรของประเทศในทวีปเอเชีย ซึ่งได้แก่ ออสเตรเลีย บังคลาเทศ อินเดีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และศรีลังกาว่าปัญหาการใช้หลักสูตรเป็นปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนเอกสารและขาดการติดตามผลการใช้หลักสูตรของครูและผู้เกี่ยวข้องกับการอบรมครูเกี่ยวกับหลักสูตรขาดประสิทธิภาพตำราเรียนไม่ทันสมัย (UNESCO, 2014) แต่จากการศึกษาสภาพปัจจุบันรายด้านทั้ง 7 ด้านของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.41$ , S.D. = 0.80) สอดคล้องกับแนวคิดของ ทิศนา ขัมมณี ที่กล่าวถึงกระบวนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาที่ประกอบด้วย 1) การวิเคราะห์ความต้องการของสถานศึกษา 2) การตั้งวัตถุประสงค์ 3) การเลือกเนื้อหาวิชา 4) รวบรวมเนื้อหาให้เป็นระบบ 5) เลือกประสบการณ์การเรียนรู้ 6) จัดประสบการณ์การเรียนรู้ 7) ตั้งเกณฑ์การประเมินผล จะเห็นได้ว่าการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 นั้นยังขาดความร่วมมือกันภายในสถานศึกษาอีกทั้งบุคลากรยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการพัฒนา



หลักสูตรทำให้การพัฒนาหลักสูตรประสบความสำเร็จล้มเหลวซึ่งผิดกับแนวคิดของกระทรวงศึกษาธิการที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาต้องเกิดจากครูทุกคนร่วมมือในการวางแผนการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา (ทิตินา แซมณี, 2545)

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.44$ , S.D. = 0.81) จะเห็นได้ว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในสถานศึกษานั้นยังประสบปัญหาในการดำเนินงานเพราะสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 33 บางสถานศึกษายังขาดความเอาใจใส่ในเรื่องของการจัดกิจกรรมที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือทำจากการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริงเนื่องจากสถานศึกษาบางแห่งยังขาดความพร้อมในเรื่องของการจัดกระบวนการเรียนรู้ เพราะงบประมาณในเรื่องที่จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริงด้วยตนเองนั้นมีอย่างจำกัด สอดคล้องกับแนวคิดของ จันทราณี สงวนนาม ที่ได้ศึกษา การพัฒนากระบวนการเรียนรู้นั้นผู้เรียนต้องเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง (จันทราณี สงวนนาม, 2551)

3. ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.34$ , S.D. = 0.76) จะเห็นได้ว่าการวัดและประเมินผลในสถานศึกษานั้นยังประสบปัญหาในการบริหารเพราะสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 33 สถานศึกษาหลายแห่งยังขาดการกำกับติดตามในเรื่องการวัดและประเมินผลและยังส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ พิสนุ พงศ์ศรี ที่เสนอว่าการจัดการศึกษาต้องมีการกำกับติดตามในเรื่องของการวัดและประเมินผลผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ (พิสนุ พงศ์ศรี, 2550)

4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.28$ , S.D. = 0.75) จะเห็นได้ว่า สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 33 ยังขาดการพัฒนาและส่งเสริมบุคลากรในเรื่องของความรู้ของการวิจัยทำให้บุคลากรในสถานศึกษาไม่มีความรู้ไม่มีทักษะในการวิจัยส่งผลทำให้สถานศึกษาไม่สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ในการพัฒนาสถานศึกษาในเรื่องของผู้เรียนได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ กมล ภูประเสริฐ ที่ได้กล่าวว่า สถานศึกษาต้องส่งเสริมให้บุคลากรในสถานศึกษาทำการวิจัยในชั้นเรียนเพื่อเป็นการพัฒนาผู้เรียน (กมล ภูประเสริฐ, 2545)

5. ด้านการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.45$ , S.D. = 0.68) จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 33 ยังขาดการวางแผนร่วมกันในการนิเทศภายในทำให้สถานศึกษาไม่รู้วิธีการที่จะพัฒนาและปรับปรุงวิธีการทำงานเพื่อพัฒนาการศึกษาส่งผลต่อครูและผู้เรียนซึ่งไม่สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่กล่าวว่า การนิเทศทางการศึกษาต้องสร้างความตระหนะและการร่วมมือกันในการวางแผน วิธีการทำงานเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ครูและผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ที่กล่าวว่า การนิเทศมีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาผู้ถูกนิเทศและพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2543)

6. ด้านการแนะแนวการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.48$ , S.D. = 0.76) จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 33 ขาดการกำกับ นิเทศ ติดตาม งานแนะแนวและดูแลช่วยเหลือนักเรียน ซึ่งส่งผลให้การพัฒนางานด้านการแนะแนวในสถานศึกษาไม่ประสบผลสำเร็จ และยังสะท้อนให้เห็นว่าสถานศึกษาแต่ละแห่งในสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 33 ไม่ให้ความสำคัญกับการกำกับ นิเทศ ติดตาม งานแนะแนว สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวถึงแนวปฏิบัติว่าต้องกำกับ นิเทศ ติดตาม งานแนะแนวอย่างเป็นระบบเพื่อประโยชน์แก่ผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ( $\bar{X} = 2.50$ , S.D. = 0.76) จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่มัธยมศึกษา เขต 33 ไม่เห็นความสำคัญของระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาซึ่งส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่จะใช้พัฒนาภายในสถานศึกษาต่อไปเพราะการกำกับติดตามการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นเพื่อใช้ในการปรับปรุงเพื่อให้ปีถัดไปมีคุณภาพการศึกษาที่ดีขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ สมพิศ โห้งาม ที่กล่าวถึงแนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาต้องมีการกำกับ ติดตามอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการศึกษา จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 นั้นผู้วิจัยพบว่า สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 นั้นมีบริบทที่ไม่ตอบสนองต่อการพัฒนาทางด้านวิชาการเท่าที่ควรเพราะในแต่ละสถานศึกษามีความแตกต่างกันในเรื่องของบริบทและขนาดของสถานศึกษาจึงไม่สามารถตอบสนองถึงความต้องการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 33 ได้ (สมพิศ โห้งาม, 2553)

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.56$ , S.D. = 0.80) เนื่องจากการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะให้ผลงานในเรื่องวิชาการมีความโดดเด่นในระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 จึงทำให้สถานศึกษาแต่ละแห่งมีความต้องการที่จะพัฒนางานวิชาการเพื่อเน้นให้ผลการประเมินด้านผู้เรียนในระดับชาติ (O-net) และผลการประเมินในเรื่องของการสอบเข้ารับการศึกษาคือในระดับอุดมศึกษาให้อยู่ในเกณฑ์ที่สูงทำให้ต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานด้านวิชาการในสถานศึกษาโดยเป้าหมายสำคัญของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา คือ การมุ่งพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์ ที่กล่าวถึงการบริหารงานวิชาการที่มุ่งเน้นในเรื่องของการพัฒนาคุณภาพ และการมีส่วนร่วมของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์, 2551) แต่จากการศึกษาสภาพ



พึงประสงค์ของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา รายด้านทั้ง 7 ด้านของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า

1. ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.63$ , S.D. = 0.77) จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานวิชาการในแต่ละสถานศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 นั้นมีการต้องการที่จะนำผลของการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาในรอบปีที่ผ่านมาใช้ในการปรับปรุงเพื่อพัฒนาหลักสูตร สอดคล้องกับแนวคิดของ พรรษานิธิเวียร ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาเป็นกระบวนการปรับปรุงหลักสูตรหรือสร้างหลักสูตรขึ้นมาใหม่ ทำให้สถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 นั้นได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาและปรับปรุงหลักสูตรสถานศึกษา (พรรษานิธิเวียร, 2547)

2. ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.56$ , S.D. = 0.81) จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ให้ความสำคัญในการให้ความรู้แก่บุคลากรทางการศึกษาในสถานศึกษาของตนเองเพื่อจะได้นำความรู้มาใช้ในการพัฒนาผู้เรียนให้ตรงกับความต้องการให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่ส่งเสริมให้ครูได้จัดทำแผนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีระบบของการศึกษาของชาติอย่างมีประสิทธิภาพ และมีประสิทธิผล และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ มณีรัตน์ อภิวัฒน์วรรณ ที่ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา ว่าการพัฒนางานวิชาการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้นั้นที่มีความต้องการอยู่ในระดับปานกลางเพราะนโยบายจากส่วนกลางของการปกครองส่วนท้องถิ่นมีความแตกต่างกันกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (มณีรัตน์ อภิวัฒน์วรรณ, 2559)

3. ด้านการวัดและประเมินผล โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.51$ , S.D. = 0.87) จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ให้ความสำคัญกับงานด้านวัดผลและประเมินผลเป็นอย่างมาก สอดคล้องกับแนวคิดของ พิสนุ พองศรี กล่าวถึงงานด้านวัดผลและประเมินผลมีความสำคัญต่อผู้เรียนเป็นอย่างมากเพราะการวัดและประเมินผลเป็นการประเมินตามตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินตามตัวบ่งชี้ที่กระทรวงได้กำหนด (พิสนุ พองศรี, 2550)

4. ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.56$ , S.D. = 0.81) จะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายเพื่อการวิจัยเป็นอย่างมากเพราะการวิจัยคือการเสาะแสวงหาความรู้จากปัญหาอย่างมีระบบ ซึ่งการสร้างเครือข่ายเพื่อการวิจัย สอดคล้องกับแนวคิดของ รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ ที่อธิบายถึงการวิจัยเพื่อพัฒนาการศึกษาว่าเป็นการร่วมมือ

กันเพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนและงานวิชาการในสถานศึกษาซึ่งการร่วมมือกันเผยแพร่งานวิจัยนั้นเป็นการสะท้อนถึงคุณภาพทางการศึกษาในสถานศึกษา (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2550)

5. ด้านการนิเทศการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.53$ , S.D. = 0.81) จากผลของการศึกษาจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ให้ความสำคัญกับการนิเทศการศึกษาเป็นอย่างมากโดยจะเห็นจากประเด็นที่สถานศึกษาได้พยายามที่จะสร้างความตระหนักและความสำคัญของการนิเทศการศึกษาแก่บุคลากรในสถานศึกษาเป็นอย่างมากโดยเฉพาะการนิเทศภายในที่สถานศึกษามีความต้องการที่จะพัฒนาเพื่อที่จะส่งผลต่อผู้เรียน สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ ที่กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีการปฏิบัติงานร่วมกันระหว่างผู้นิเทศกับผู้รับการนิเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ผู้รับการนิเทศเกิดการพัฒนาทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางด้านวิชาการของผู้เรียนสูงขึ้น (ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ, 2543)

6. ด้านการแนะแนวการศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.59$ , S.D. = 0.81) จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ส่งเสริมบุคลากรในสถานให้มีความรู้ในเรื่องของการแนะแนวและระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยการอบรมให้ความรู้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาเพื่อเป็นการพัฒนาสถานศึกษาในด้านการแนะแนวการศึกษา สอดคล้องกับลักขณา สรวิวัฒน์ที่ได้ศึกษาการแนะแนวเพื่อการศึกษาว่า ผู้บริหารสถานศึกษาต้องให้ความสำคัญในเรื่องของการแนะแนวการศึกษาต้องมีอบรมและให้ความรู้แก่บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อสร้างความตระหนักในเรื่องของการแนะแนวและส่งผลต่อการพัฒนาผู้เรียน (ลักขณา สรวิวัฒน์, 2543)

7. ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.60$ , S.D. = 0.72) จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่าสถานศึกษาในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 มีความต้องการนำผลการประกันในรอบปีที่ผ่านมา มาใช้ปรับปรุงและพัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับแนวคิดของ กระทรวงศึกษาธิการ ที่กล่าวว่า การประกันคุณภาพทางการศึกษาคือการติดตามตรวจสอบคุณภาพทางการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กระทรวงกำหนด การศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 นั้นผู้วิจัยพบว่า สถานศึกษาทุกแห่งในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 นั้นมีความต้องการที่จะพัฒนางานวิชาการให้มีคุณภาพเพื่อส่งผลต่อผู้เรียน โดยความคาดหวังในแต่ละด้านที่ผู้วิจัยได้ศึกษานั้นล้วนแต่จะตอบสนองต่อความต้องการของสถานศึกษาเพื่อส่งเสริมให้สถานศึกษามีความเด่นในเรื่องของวิชาการและตอบสนองต่อผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)





2. แนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ซึ่งได้จากการสังเคราะห์ พบว่า ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิธีดำเนินการ 2) การประเมิน 3) เงื่อนไขความสำเร็จ สอดคล้องกับแนวคิด มาร์ต พัฒนาได้เสนอว่าแนวทางที่ถูกต้องประกอบด้วย บริบท หลักการหรือแนวคิด วัตถุประสงค์ กระบวนการดำเนินงาน และเงื่อนไข (มาร์ต พัฒนา, 2557) สอดคล้องกับพัชรินทร์ สามะณี ได้ศึกษา ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ดเขต 27 ผลการวิจัยพบว่า 1) ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการ โดยรวมและเป็นรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมาก 2) ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการที่มีตำแหน่งหน้าที่ต่างกัน เห็นว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการ ด้านการวางแผนงานด้านวิชาการ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 3) ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการที่มีขนาดโรงเรียนที่ต่างกัน เห็นว่าปัญหาการบริหารงานวิชาการ ด้านการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาด้านการพัฒนาหลักสูตรในสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และ 4) ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้างานวิชาการได้เสนอแนวทางการบริหารงานวิชาการของโรงเรียน แนวทางในการพัฒนาการบริหารงานวิชาการใช้หลักการบริหารตามวงจรการพัฒนาคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) (พัชรินทร์ สามะณี, 2556) นอกจากนี้ Jonathan, B. R. ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางวิชาการและสภาพบรรยากาศในแต่ละองค์กรที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลของโรงเรียน เป็นสภาพแวดล้อมทางวิชาการที่ประกอบด้วยสามมิติโดยเน้นการศึกษาประสิทธิภาพโดยรวมและความไว้วางใจของคณะดัชนีสภาพบรรยากาศขององค์กร (OCI) เป็นตัวชี้วัดสภาพบรรยากาศขององค์กรสร้างขึ้นจากสี่ด้านคือความเป็นผู้นำ ความเป็นมืออาชีพ ความสำเร็จ สำหรับนักเรียนที่จะดำเนินการในด้านวิชาการและความเสี่ยงในชุมชน การทดสอบและการวิเคราะห์จะทำนายประสิทธิภาพโดยรวมและประสิทธิภาพการทำงาน of นักเรียนโดยตั้งสมมติฐานว่าด้านวิชาการและบรรยากาศองค์กรมีความสัมพันธ์ในเชิงบวก การทดสอบของครูในโรงเรียนประถมศึกษาทางตอนเหนือของอลาบามาตอบสนองต่อการสำรวจที่วัดในแง่ดี การศึกษาสภาพบรรยากาศขององค์กร (OCI) และความมีประสิทธิผลของโรงเรียน โดยวัดประสิทธิผลจากผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 การทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนโดย Stanford และประสิทธิภาพโดยรวม ดัชนีประสิทธิผลขององค์กรการรับรู้ (IPOE) ด้านวิชาการและบรรยากาศขององค์กร พบว่าด้านวิชาการมีความสำคัญส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของนักเรียน (Jonathan, B. R., 2010)



## สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพพึงประสงค์ของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่าสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับน้อย เพราะสภาพและบริบทของสถานศึกษาประสบปัญหาในเรื่องของบุคลากรภายในสถานศึกษาที่ไม่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของงานวิชาการเมื่อเทียบเคียงกับสถานศึกษาใกล้เคียงที่อยู่กันคนละสำนักงานเขตพื้นที่ทำให้ผลการดำเนินงานด้านวิชาการในสถานศึกษาประสบผลสำเร็จน้อยเห็นได้จากผลการประเมินภายนอกของ สมศ. สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะสถานศึกษาแต่ละแห่งมีความต้องการที่จะพัฒนางานวิชาการเพื่อเน้นให้ผลการประเมินด้านผู้เรียนในระดับชาติ (O – net) และผลการประเมินในเรื่องของการสอบเข้ารับการศึกษาคือในระดับอุดมศึกษาให้อยู่ในเกณฑ์ที่สูงทำให้ต้องมีการพัฒนาการดำเนินงานด้านวิชาการในสถานศึกษาโดยเป้าหมายสำคัญของการดำเนินงานวิชาการ แนวทางการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า แนวทางมีความเหมาะสมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

ข้อเสนอแนะในการวิจัย 1) ข้อเสนอแนะทั่วไป 1.1) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต้องควรนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ที่พบว่า ด้านที่มีสภาพปัจจุบันต่ำสุด 3 อันดับแรก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากน้อยสุดไปมาก ได้แก่ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับลำดับความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา โดยควรให้การสนับสนุน ส่งเสริมให้สถานศึกษาตระหนักและเห็นความสำคัญของการพัฒนาด้านดังกล่าว โดยการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมให้มากยิ่งขึ้น จัดกิจกรรมศึกษาดูงานหรืออบรมพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง และสม่ำเสมอ 1.2) ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้มีส่วนเกี่ยวข้องควรนำผลจากการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ที่พบว่า ด้านที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุด 3 อันดับแรก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และด้านการวัดผลและประเมินผล โดยควรให้การสนับสนุนการสร้างเครือข่ายการมีส่วนร่วมด้านวิชาการ ซึ่งสถานศึกษาควรจัดให้มีนโยบายและแผนการบริหารจัดการที่ชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้และการประเมินผล ซึ่งเป็นขั้นตอนการดำเนินการที่ลงสู่การพัฒนาศักยภาพของผู้เรียน นับว่าเป็นผลลัพธ์ที่สำคัญของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาอย่างแท้จริง 2) ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป 2.1) ควรวิจัยเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาที่มีประสิทธิผล



- 2.2) ควรวิจัยแนวทางการดำเนินงานวิชาการโดยจำแนกตามขนาดของสถานศึกษา ทั้งนี้เพราะสถานศึกษาแต่ละขนาดมีปัจจัยในการดำเนินงานที่แตกต่างกันหรือวิจัยเชิงเปรียบเทียบระหว่างแนวทางการดำเนินงานวิชาการระหว่างสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่
- 2.3) ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 2.4) ควรพัฒนาโปรแกรมการดำเนินงานวิชาการในสถานศึกษา

## เอกสารอ้างอิง

- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2543). การนิเทศการศึกษา: ทฤษฎีและการปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- กมล ภูประเสริฐ. (2545). การบริหารงานวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- \_\_\_\_\_. (2552). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- \_\_\_\_\_. (2553). หลักสูตรการศึกษานอกระบบระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 แนวทางการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยพับบลิค เอ็ดดูเคชั่น.
- จันทรานี สงวนนาม. (2551). ทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยท์.
- ชุมศักดิ์ อินทร์รักษ์. (2551). การบริหารงานวิชาการ. ปัตตานี: มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิทยาเขตปัตตานี.
- ทีศนา แชมณี. (2545). ระบบการออกแบบการเรียนการสอน. กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พัชรินทร์ สามะณี. (2556). สภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 21. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิสณ พองศรี. (2550). การประเมินทางการศึกษา: แนวทางสู่การปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: เทียมฟ้าการพิมพ์.
- มณีรัตน์ อภิวัฒนวรรณ. (2559). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ สำหรับสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมหาสารคาม.

- ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารและพัฒนาการศึกษา.  
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มารุต พัฒนาผล. (2557). การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้.  
กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2550). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. สงขลา: ศูนย์  
หนังสือ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ลักขณา สริวัฒน์. (2543). สุขวิทยาและการปรับตัว. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- สมพิศ โห้งาม. (2553). การวางแผนการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: มิตรภาพการ  
พิมพ์และสตูดิโอ จำกัด.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. (2562). แผนปฏิบัติการประจำปี 2562.  
สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33.
- หรรษา นิลวิเชียร. (2547). ปฐมวัย หลักสูตรและแนวปฏิบัติ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์  
โอเอสพริ้นติ้งเฮ้าส์.
- Jonathan, B. R. (2010). Academic Optimism And Organizational Climate: An  
Elementary School Effectiveness Test Of Two Measures. Doctor's Thesis.  
Alabama: University of Alabama. Retrieved November 26, 2019, from  
[http://search.proquest.com/docview/851889195/fulltextPDF/FACD11A82  
20](http://search.proquest.com/docview/851889195/fulltextPDF/FACD11A8220)
- UNESCO. (2014). Education in Asia and the Pacific: Reviews Reports and Notes.  
Retrieved November 26, 2019, from [http://unesdoc.unesco.org/images/  
0009/000915/091512EB.pdf](http://unesdoc.unesco.org/images/0009/000915/091512EB.pdf)

การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้  
ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต  
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย  
วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ\*

THE DEVELOPMENT OF EDUCATIONAL MANAGEMENT PROCESSE  
THAT ENCHANCE LEARING SKILLS IN THE 21<sup>st</sup> CENTURY OF  
THE BACHELOR OF POLITICAL SCIENCE PROGRAMS IN  
GOVERNMENT MAHAMAKUT BUDDHIST UNIVERSITY  
YASOTHON BUDDHIST COLLAGE

ณัฐพล จินดารัมย์

Natthapol Jindarum

พระครูวาปีธรรมวิโรจน์

Prakru Wapidhammawiroj

กนต์ ศรีหล้า

Kanta Srilah

ธมกร ทयाประศาสน์

Thamakorn Thayaprasart

นิคม ปาทะวงศ์

Nikom Pathawong

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ

Mahamakut Buddhist University Yasothon Buddhist Collage, Thailand

E-mail: worachet031973@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ เป็นวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 รูป/คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่า t – test, F – test ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ

---

\* Received 14 May 2020; Revised 2 June 2020; Accepted 19 June 2020

0.05 จะทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของ LS.D. (Least – Significant Different) การวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก มีผู้ให้ข้อมูล จำนวน 25 รูป/คน ผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต โดยรวมทั้ง 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.02$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X} = 4.16$ ) รองลงมาคือด้านความรู้ ( $\bar{X} = 4.13$ ) และด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล และความรับผิดชอบ ( $\bar{X} = 4.00$ ) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อาจารย์และนักศึกษาที่มีอายุ แตกต่างกัน มีความเห็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนอาจารย์และนักศึกษามีเพศ ระดับการศึกษาต่างกัน มีความเห็นไม่แตกต่างกัน ข้อเสนอแนะ พบว่า ควรจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศและทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น รวมถึงควรมี การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้ที่ปัญหาด้านภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

**คำสำคัญ:** การพัฒนา, การจัดการศึกษา, ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต

## Abstract

The purpose of this research is to study, analyze, and make suggestions for the development of educational management processes that enhance learning skills in the 21<sup>st</sup> century of bachelor degree on political science programs in government of mahamakut buddhist university yasothon buddhist college and using mixed research methods. The quantitative research used a sample of 165 people. The statistics used in the research were percentage, mean, standard deviation. And t – test, F – test. If differences were found at statistical significance at the level of 0.05, the differences of mean values were tested in pairs by the method of LS.D. (least – significant different). Qualitative research uses in – depth interviews. There were 25 people who gave information. The result of the research shows that Comments on the development of educational management processes that enhance learning skills in the 21st century. The overall political science curriculum in 5 aspects is at a high level ( $\bar{X} = 4.02$ ) When considered in each aspect, it was found that the morality and ethics had



the highest mean ( $\bar{X} = 4.16$ ), followed by knowledge ( $\bar{X} = 4.13$ ) and interpersonal skills and responsibilities ( $\bar{X} = 4.00$ ) The hypothesis testing found that teachers and students of different ages There is an opinion on the development of educational management processes that enhance learning skills in the last century. 21 The Bachelor of Political Science program is significantly different at the level of 0.05. The Suggestions show that teaching and learning should enhance numerical analysis skills. Communication and information technology and English language skills are increasing. And there should be research related to the problems of teaching and learning in the 21st century for those with English language problems and the use of modern information technology

**Keywords:** Development, Process of Education Management, 21<sup>st</sup> Century Learning Skills, Bachelor of Political Science

## บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารทำให้ทักษะที่จำเป็นสำหรับคนในยุคศตวรรษที่ 21 มีความแตกต่างไปจากยุคศตวรรษที่ 20 เพราะคอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีโทรคมนาคมได้ขยายขีดความสามารถจนสามารถทำงานแทนที่คนได้ (ปัญญาประดิษฐ์ระบบ AI: Artificial Intelligence) กระบวนการการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาจึงจำเป็นต้องพัฒนาให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมด้วย การจัดการศึกษาที่จะมุ่งหมายให้บัณฑิตมีทักษะการเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตอย่างชาญฉลาดและมีคุณภาพในยุคนี้จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถเป็นอย่างยิ่ง (กรมวิชาการ, 2542) สถาบันอุดมศึกษาจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมพัฒนาการจัดการศึกษาให้นักศึกษามีทักษะการเรียนรู้ที่สอดคล้องเหมาะสมในยุคปัจจุบัน ซึ่งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุด คือทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) ส่งผลให้ต้องเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการจัดการศึกษาให้นักศึกษามีความรู้ ความสามารถ และทักษะสำหรับพัฒนาคุณภาพชีวิตต่อไป การจัดการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 นั้น สาระวิชาที่มีความสำคัญมาก แต่ก็ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 สถานการณ์ปัจจุบันการเรียนรู้ในสาระวิชาควรเป็นการเรียนจากการค้นคว้าเองของศิษย์ โดยครูช่วยแนะนำและช่วยออกแบบกิจกรรมที่ช่วยให้นักเรียนแต่ละคนสามารถประเมินความก้าวหน้าของการเรียนรู้ของตนเองได้ (วิจารณ์ พานิช, 2555) เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่าในกระบวนการจัดการศึกษานั้นมีองค์ประกอบสำคัญที่มีความสัมพันธ์กันคือ คน องค์ความรู้ และสังคม การศึกษาที่มีลักษณะเป็นสากลจะเป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคน โดยเฉพาะที่กำลังจะเป็นผู้ใหญ่หรือเป็นผู้ใหญ่แล้วเพื่อออกไป



พัฒนาสังคมประเทศชาติ หนึ่งจุดมุ่งหมายของการอุดมศึกษา ธรรมชาติของผู้เรียนในระดับอุดมศึกษาและหลักสูตรระดับอุดมศึกษาเพื่อให้สามารถเชื่อมโยงเข้าไปสู่การจัดการเรียนการสอนในระดับนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จากลักษณะธรรมชาติของการอุดมศึกษาดังกล่าว จะเห็นได้ว่ามหาวิทยาลัยจะต้องทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับ คน องค์ความรู้ และสังคม (เรณูมาศ มาอ่อน, 2559)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาได้ตระหนักถึงความสำคัญในการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญสำหรับนักศึกษาในยุคนี้ การพัฒนาให้นักศึกษาสามารถดำรงชีวิตและยืนหยัดในโลกอนาคตได้อย่างมีความสุขทั้งด้านการดำเนินชีวิตและด้านหน้าที่การงาน สามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นในศตวรรษนี้ สามารถเอาตัวรอด เป็นบัณฑิตที่มีคุณสมบัติพร้อมและประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องเสริมสร้างให้นักศึกษา มีคุณลักษณะทักษะแห่งอนาคตใหม่ พัฒนาจิตสำนึกต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกต่อการเป็นพลเมืองและจรจรโรงให้สังคมในอนาคตน่าอยู่มากยิ่งขึ้น การศึกษาเป็นหนึ่งในรากฐานสำคัญเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คน ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมโดยรวมให้ดีขึ้น จึงไม่น่าแปลกที่ทุกองค์การทั้งในระดับโลก ระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น ต่างเห็นความสำคัญและให้การสนับสนุนเรื่องการศึกษา ในระดับโลกนั้นองค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดให้การศึกษาเป็นหนึ่งในเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนแห่งสหัสวรรษ 2030 (Sustainable Development Goals: SDGs) ข้อที่ 4 ว่าด้วยการส่งเสริมการศึกษาที่เท่าเทียม และส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตแก่ทุกคน (กานต์ธีรา ภูริวิกรัย, 2560)

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ได้จัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมทักษะ 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญ แต่เมื่อสังคมโลกและประเทศชาติมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว คณะสังคมศาสตร์ สาขาวิชาการปกครอง จึงมุ่งหมายที่จะพัฒนาระบบการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อผลิตบัณฑิตให้มีคุณภาพเหมาะสมตามที่กล่าวแล้วข้างต้น จากหลักการและเหตุผลดังกล่าว จึงเป็นแรงจูงใจให้ผู้วิจัยและคณะทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา วิเคราะห์ และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของหลักสูตร ให้มีความเป็นมาตรฐานสากล ตอบสนองความต้องการของนักศึกษาและผู้ใช้



บัณฑิตหรือตลาดแรงงานต่อไป ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนา แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้และทักษะที่ส่งเสริมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21
2. เพื่อวิเคราะห์การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Research) โดยผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีรายละเอียด ดังนี้

#### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยอาจารย์ผู้บรรยายและนักศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ชั้นปีที่ 1 – 4 ปีการศึกษา 2561 จำนวน 294 รูป/คน และใช้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 165 รูป/คน โดยการใช้ตารางคำนวณของ Krejcie & Morgan (เทพศักดิ์ บุญยรัตพันธุ์, 2550) ในการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เน้นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interviews) เป็นรายบุคคล จำนวน 25 รูป/คน ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนอาจารย์ผู้บรรยาย จำนวน 5 รูป/คน และตัวแทนนักศึกษา ชั้นปีที่ 1 – 4 จำนวน 20 รูป/คน โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เกิดจากการแนะนำบอกต่อ ๆ กันแบบลูกโซ่ (Snowball Sampling)

#### เครื่องมือการวิจัย

การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่สร้างขึ้นและผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 การจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะด้านคุณธรรม จริยธรรม, ด้านความรู้, ด้านทักษะทางปัญญา, ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ, และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ตอนที่ 3 รูปแบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และตอนที่ 4 ข้อเสนอแนะส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นรายบุคคล จำนวน 25 รูป/คน



เกี่ยวกับประเด็นของหลักการและวิธีการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นสาระสำคัญ

### **การสร้างและการตรวจสอบเครื่องมือ**

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามในการวิจัยเชิงปริมาณและใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือในการวิจัย คือ ศึกษาและสืบค้นข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา และงานที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย รวมทั้งการสืบค้นข้อมูลจากสื่อในระบบออนไลน์ แปลความหมาย วิเคราะห์ สังเคราะห์แล้ว กำหนดขอบเขตประเด็นเพื่อสร้างแบบสอบถามการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (Specialist) จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง ความเหมาะสมด้านเนื้อหา ด้านความเชื่อมั่นและความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัยทั้งข้อคำถามเชิงปริมาณและข้อคำถามเชิงคุณภาพ พร้อมทั้งประเมินค่า IOC โดยมีค่าเท่ากับ .086 ผู้วิจัยปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ จนเกิดความสมบูรณ์แล้วได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักศึกษาที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง คือ นักศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์เฉลิมพระเกียรติกาฬสินธุ์ ซึ่งมีบริบทใกล้เคียงกัน จำนวน 30 รูป/คน เพื่อทดสอบความเสถียรของแบบสอบถามก่อนนำไปเก็บข้อมูลจริง

### **การเก็บรวบรวมข้อมูล**

ผู้วิจัยได้ทำหนังสือขออนุญาตในการเก็บข้อมูลการวิจัยต่อผู้อำนวยการวิทยาลัยศาสนศาสตร์โยธธ การลงพื้นที่แจกแบบสอบถาม ได้ชี้แจงวัตถุประสงค์หรือรายละเอียดของการวิจัย และแจกแบบสอบถาม จำนวน 165 ชุด กับกลุ่มตัวอย่างเพื่อเก็บข้อมูลเชิงปริมาณและได้แบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืนครบตามจำนวน ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างที่เกิดจากการแนะนำบอกต่อ ๆ กันแบบลูกโซ่ จำนวน 25 รูป/คน และนำข้อมูลมาตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) แล้ววิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมเชิงพรรณนา

### **การวิเคราะห์ข้อมูล**

การวิเคราะห์ประมวลผลข้อมูลในเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสถิติคอมพิวเตอร์ สถิติสำเร็จรูปทางการวิจัยสังคมศาสตร์ วิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่า  $t$  - test,  $F$  - test ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูลในเชิงคุณภาพด้วยการสรุปและประมวลผลข้อมูลที่ได้มาจากวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งผู้วิจัยจะใช้วิธีการตีความใน 3 ลักษณะ ได้แก่ วิเคราะห์เชิงพรรณนา วิเคราะห์เชิงเนื้อหา และวิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย



## ผลการวิจัย

### การแปรผลการวิจัย

จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า เป็นอาจารย์ จำนวน 15 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 9.09 เป็นนักศึกษา จำนวน 150 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 90.90 ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 95 คน คิดเป็นร้อยละ 57.58 เพศชาย จำนวน 70 รูป/คน คิดเป็นร้อยละ 42.42 มีอายุระหว่าง 20 – 30 ปี สำเร็จการศึกษาระดับ ม.6 และ ปวส. จำนวน 150 รูป/คน ระดับปริญญาโท 12 รูป/คน ระดับปริญญาเอก 3 คน อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัย พบว่า ผลการวิจัยจากข้อมูลเชิงปริมาณด้านความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการพัฒนาระบบการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.02$ ) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\bar{X} = 4.16$ ) รองลงมาคือด้านความรู้ มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{X} = 4.13$ ) รองลงมาคือด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{X} = 4.10$ ) รองลงมาคือด้านทักษะทางปัญญา มีค่าเฉลี่ย ( $\bar{X} = 4.00$ ) และด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด ( $\bar{X} = 3.75$ ) ตามลำดับ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อวิเคราะห์การพัฒนาระบบการจัดการศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ผลการวิจัย พบว่า กระทบการจัดการศึกษาส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ของวิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร ทั้ง 5 ด้าน มีดังนี้

- 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการสอดแทรกสาระและกิจกรรมที่เน้นการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความตระหนักและฝึกการใช้เหตุผลด้านคุณธรรม จริยธรรม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.42$ )
- 2) ด้านความรู้ มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนศึกษาด้วยตนเองและจากประสบการณ์ และเน้นการปฏิบัติให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้อย่างแท้จริง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.43$ )
- 3) ด้านทักษะทางปัญญา ผู้เรียนสามารถวางแผนการทำงานและการบริหารจัดการงานได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.12$ )
- 4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อาจารย์ผู้บรรยายรายวิชาจัดให้มีการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยมีการหมุนเวียนการเป็นผู้นำและผู้ตาม ในฐานะสมาชิกกลุ่มและกำหนดให้มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนภายในกลุ่ม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.22$ )
- 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้เรียนมีความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และ



สารสนเทศในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการศึกษาได้ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\bar{X} = 3.58$ )

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาของหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ผลการวิจัย พบว่า หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ควรจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ และควรเสริมสร้างทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น รวมถึงควรมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้ที่ปัญหาหรือด้อยทักษะด้านภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัย ทั้งนี้เพราะพื้นฐานทางการศึกษาของนักศึกษามีความแตกต่างกัน เช่น นักศึกษาบางกลุ่มสำเร็จการศึกษามาจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โรงเรียนพระปริยัติธรรม และนักศึกษาบางกลุ่มเป็นผู้มีอายุหรือมีงานทำแล้ว เป็นต้น

#### การทดสอบสมมติฐาน

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อาจารย์และนักศึกษามีอายุแตกต่างกัน มีความเห็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนี้

**ตารางที่ 1** การวิเคราะห์ความแปรปรวน การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามอายุ

อายุ	SS	df	MS	F	Sig.
ระหว่างกลุ่ม	15.19	3	5.06		
ภายในกลุ่ม	631.94	386	1.59	3.18	0.02*
<b>รวม</b>	<b>629.13</b>	<b>389</b>			

จากตารางที่ 1 การวิเคราะห์ความแปรปรวน การพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน จำแนกตามอายุ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยรวมทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จึงทำการวิเคราะห์ความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการ L.S.D. (Least Significant Different) ดังตารางที่ 2 ดังนี้



**ตารางที่ 2** วิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ของการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โดยรวม

อายุ	20 – 30 ปี				31 – 40 ปี				41 – 50 ปี				51 ปีขึ้นไป			
	3.01				3.30				3.31				3.85			
20 – 25 ปี	3.01	-				0.17	0.62				0.01*					
26 – 30 ปี	3.30	-				0.91				0.03*						
31 – 40 ปี	3.31	-				0.14				-						
41 ปีขึ้นไป	3.85	-				-				-						

จากตารางที่ 2 วิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ของการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ด้วยวิธีการ L.S.D. (Least Significant Different) พบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างที่มีความเห็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาลัยศาสนศาสตร์ยโสธร โดยรวมทั้ง 5 ด้าน ที่มีอายุช่วง 20 – 30 ปี ช่วงอายุ 31 – 40 ปี มีความแตกต่างกันกับช่วงอายุ 51 ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 นอกนั้นไม่พบความแตกต่างเป็นรายคู่

## อภิปรายผล

ผลการวิจัยและการแปรผลจากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพตามวัตถุประสงค์การวิจัยทั้ง 3 ด้าน พบว่า ความเห็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง โดยรวมทั้ง 4 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.02$ ) ส่วนด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีค่าเฉลี่ยในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.75$ ) อภิปรายผลได้ว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มีการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมุ่งให้ผู้เรียนได้มีกระบวนการคิด และแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ เบญจวรรณ ถนอมชัย ธิวัช ศึกษาเรื่อง ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนานักศึกษา พบว่า ความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้ทุกภูมิภาคของโลกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็ว เชื่อมต่อกันอย่างไร้พรมแดน ส่งผลต่อการใช้ชีวิตของนักศึกษา ภายใต้อิทธิพลที่เปลี่ยนแปลงทำให้เกิดความท้าทายในการพัฒนานักศึกษาที่เน้นทั้งทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการพัฒนาให้นักศึกษาสามารถดำรงชีวิตและยืนหยัดในโลก

อนาคตได้อย่างมีความสุขทั้งด้านการดำเนินชีวิตและด้านหน้าที่การงาน สามารถปรับตัวให้รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงที่จำเป็นในศตวรรษนี้ สามารถเอาตัวรอด เป็นบัณฑิตที่มีคุณสมบัติพร้อมและประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นต้องเสริมสร้างให้นักศึกษามีคุณลักษณะทักษะแห่งอนาคตใหม่ พัฒนาจิตสำนึกต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จิตสำนึกต่อการเป็นพลเมืองและจรรยาบรรณให้สังคมในอนาคตน่าอยู่มากยิ่งขึ้น นั่นคือจิตห้าลักษณะสำหรับอนาคตที่สำคัญ ประกอบด้วย 1) จิตเชี่ยวชาญ 2) จิตรู้สังเคราะห์ 3) จิตสร้างสรรค์ 4) จิตเคารพ และ 5) จิตรู้จริยธรรม (เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มอบให้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ และคณะ จัดทำรายงานการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะได้รับการพัฒนาทางวิชาการมากขึ้น มีการพัฒนาความรู้และทักษะตามความถนัดและสนใจมากขึ้น มีการพัฒนาด้านทักษะการคิด แต่มีข้อมูลบางส่วนที่แสดงว่าทักษะการคิดยังไม่มีคุณภาพหรือคิดซับซ้อนได้ไม่มากนัก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

ด้านความรู้ หลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต มีการพัฒนาอย่างระบบและต่อเนื่องที่มุ่งส่งเสริมการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับ อริสสา สะอาดนัก ศึกษาเรื่อง ทักษะจากการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร กรณีศึกษารายวิชาการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรม ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนรู้ในรายวิชาทำให้ผู้เรียนมีพัฒนาการในด้านทักษะต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้ และนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อและเทคโนโลยี ทักษะสาระวิชาหลัก และระบบสนับสนุนการเรียนรู้ที่จำเป็นมากที่สุดคือบรรยากาศการเรียนรู้ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้คือควรมีการเสริมทักษะชีวิตในเรื่องการจัดการเวลา และทักษะ อาชีพจากผู้เชี่ยวชาญในสายงานที่เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน (อริสสา สะอาดนัก, 2551) และสอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มอบให้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์และคณะ จัดทำรายงานการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผลการพบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะได้รับการพัฒนาทางวิชาการมากขึ้น มีการพัฒนาความรู้และทักษะตามความถนัดและสนใจมากขึ้น มีการพัฒนาด้านทักษะการคิด แต่มีข้อมูลบางส่วนที่แสดงว่าทักษะการคิดยังไม่มีคุณภาพหรือคิดซับซ้อนได้ไม่มากนัก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

ด้านทักษะทางปัญญา ผู้เรียนสามารถวางแผนการทำงานและการบริหารจัดการงานได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ชนิตา มิตรานันท์ และคณะ ทำวิจัยเรื่อง แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเรียนการสอนควรกำหนดทิศทางของหลักสูตรจากความต้องการของ



ผู้ใช้บัณฑิตและสังคม เน้นการปฏิบัติจริง มีการประเมินผลการเรียนที่หลากหลาย กระตุ้นให้มีความวิจัยในชั้นเรียนเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน สนับสนุนให้คณาจารย์มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และวิธีการปฏิบัติที่ดีเลิศ (Best Practice) ซึ่งกันและกัน และแสวงหาบุคคลภายนอกมาสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน และมีจรรยาบรรณ วิชาชีพของคณาจารย์ ด้านการวิจัย ควรสนับสนุนให้คณาจารย์มีผลงานวิจัยทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติมากขึ้น (ชนิตา มิตรานันท์ และคณะ, 2552)

ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ อาจารย์ผู้บรรยายมีการจัดให้มีการทำกิจกรรมกลุ่มโดยมีการหมุนเวียนการเป็นผู้นำและผู้ตามในฐานะสมาชิกกลุ่มและกำหนดให้มีการแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจนภายในกลุ่ม ซึ่งสอดคล้องกับ อุทัย เสง้อัน ได้ศึกษาความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ครูในโรงเรียนมัธยมศึกษามีความต้องการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในระดับมากที่สุด ทั้ง 6 ด้าน คือ 1) ด้านการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมการเรียนรู้ 2) ด้านการฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ 3) ด้านการจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง 4) ด้านการจัดการเรียนการสอนโดยบูรณาการสาระความรู้ต่าง ๆ 5) ด้านการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ และ 6) ด้านการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครองและบุคคลในชุมชน และเรื่องที่ครูต้องการพัฒนามากที่สุด คือการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน (อุทัย เสง้อัน, 2545)

ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสาร และเทคโนโลยีสารสนเทศ หลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิตควรมีการจัดการเรียนที่เน้นความสามารถในการใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และสารสนเทศในการสื่อสาร การแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง การจัดเก็บและประมวลผลข้อมูลและการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศเพื่อประโยชน์ในการศึกษาได้ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา ได้มอบให้ เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ และคณะ จัดทำรายงานการวิจัยเรื่อง การสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ พบว่า ผู้เรียนที่ได้รับการเรียนรู้ตามแนวทางที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจะได้รับการพัฒนาทางวิชาการมากขึ้น มีการพัฒนาความรู้และทักษะตามความถนัดและสนใจมากขึ้น มีการพัฒนาด้านทักษะการคิด แต่มีข้อมูลบางส่วนที่แสดงว่าทักษะการคิดยังไม่มีคุณภาพหรือคิดซับซ้อนได้ไม่มากนัก (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548)

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

หลักสูตรรัฐศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ได้จัดการเรียนการสอนที่ครอบคลุมทักษะทั้ง 5 ด้าน คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านความรู้ 3) ด้านทักษะทางปัญญา

4) ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ และ 5) ด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยมุ่งเน้นความเป็นเลิศทางวิชาการตามแนวพระพุทธศาสนาเป็นหลักสำคัญ ผลการวิจัย พบว่าความคิดเห็นและความพึงพอใจต่อการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง โดยรวมทั้ง 5 ด้าน มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 4.02$ ) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านความรู้ ด้านทักษะทางปัญญา ด้านทักษะความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและความรับผิดชอบ มีอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านทักษะในการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศ มีอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.75$ ) ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า อาจารย์และนักศึกษาที่มีอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ทั้ง 5 ด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ดังนั้น อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรต้องให้ความสำคัญและออกแบบหลักสูตรหรือวิธีการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ จากการประมวลผลข้อมูลเชิงปริมาณและจากการสัมภาษณ์เชิงลึกพร้อมทั้งการนำข้อมูลมาตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) แล้ววิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลโดยภาพรวมเชิงพรรณนา พบประเด็นข้อเสนอแนะในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ควรจัดการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะด้านการวิเคราะห์เชิงตัวเลข การสื่อสารและเทคโนโลยีสารสนเทศเพิ่มมากขึ้น 2) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ควรจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมทักษะการใช้ภาษาอังกฤษเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพราะพื้นฐานทางการศึกษาของนักศึกษามีความแตกต่างกัน เช่น นักศึกษาบางกลุ่มสำเร็จการศึกษามาจากศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย โรงเรียนพระปริยัติธรรม และนักศึกษาบางกลุ่มเป็นผู้มีอายุหรือมีงานทำแล้ว เป็นต้น 3) หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง ควรมีการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21 สำหรับผู้ที่ปัญหาหรือด้อยทักษะด้านภาษาอังกฤษและการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศสมัย

## เอกสารอ้างอิง

เทพศักดิ์ บุญรัตพันธุ์. (2550). เอกสารการเรียนรู้การทำวิจัยด้วยตนเอง. (พิมพ์ครั้งที่ 2).

นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.





- เบญจวรรณ ถนอมชยธวัช. (2559). ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21: ความท้าทายในการพัฒนา นักศึกษา. วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้, 3(2), 208–222.
- เรณูมาศ มาอุ่น. (2559). การจัดการเรียนการสอนในระดับอุดมศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ. วารสารเทคโนโลยีภาคใต้, 9(2), 169–176.
- กรมวิชาการ. (2542). การพัฒนาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร: กรม วิชาการ.
- กานต์ธีรา ภูริวิกรัย. (2560). การศึกษาโลกในศตวรรษที่ 21: ระบบยังเหลือมล่ำ การเรียนรู้ยัง วิกฤต. เรียกใช้เมื่อ 15 เมษายน 2561 จาก <https://www.the101.world/global-education/>
- ชนิดา มิตรานันท์ และคณะ. (2552). แนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาสู่ความเป็นเลิศทาง วิชาการของภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษ ที่ 21. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิ สดศรี – สฤชดีวงศ์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). รายงานการวิจัยการสังเคราะห์องค์ความรู้เกี่ยวกับ การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ. ใน รายงานวิจัย. สำนักมาตรฐานการศึกษา และพัฒนาการเรียนรู้.
- อริสสา สะอาดนัก. (2551). ทักษะจากการจัดการการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 กรณีศึกษา รายวิชาการใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีและนวัตกรรม. ใน วิทยานิพนธ์ปริญญา บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาการจัดการ. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อุทัย ช่างอ้น. (2545). ความต้องการพัฒนาการจัดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียน เป็นสำคัญของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา กรมสามัญศึกษา จังหวัดกระบี่. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการสอนวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.



แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิด  
ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา  
มัธยมศึกษา เขต 33\*

THE GUIDELINE DEVELOPMENT OF TEACHERS, LEARNING  
MANAGEMENT IN THE 21<sup>ST</sup> CENTURY BY APPLYING THE  
PROFESSIONAL LEARNING COMMUNITY SECONDARY EDUCATIONAL  
SERVICE AREA OFFICE 33

ธนาพล บัวคำโคตร

Tanapon Buakhumkrot

ไพบูลย์ ลิ้มมณี

Paiboon Limmanee

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: tanapon6602@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 และ 2) พัฒนาแนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วย 2 ระยะ คือระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ ผลการวิจัย พบว่า 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู สรุปได้ว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การใช้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ และการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ การกำหนด

---

\* Received 16 May 2020; Revised 5 June 2020; Accepted 22 June 2020



จุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ และการวิเคราะห์ผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 2) แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

**คำสำคัญ:** แนวทางพัฒนา, ครู, การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21, แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

## Abstract

This research article aims 1) to study the current state and desired condition of teacher's development in learning management in 21<sup>st</sup> Century by using the concept of DLIT PLC in Secondary Educational Service Area Office 33 2) to develop teacher's learning management with the concept of DLIT PLC in Secondary Educational Service Area Office 33 by using Research and Development (R&D), including 2 phrases which are phrase 1, the study of the current state and desired condition of teacher's development and phrase 2, the development of teacher's learning management. According to the findings, The study found that the majority of 1) the current state and desired condition of teacher's development are considered that in general, the current state of teacher's development is determined as high level arranging in ascending order, Activity Learning Management, Instructional Media, learning Evaluation, The Determined Learning's objectives, The Use of Learning Management Feedback, The Learners' Analysis of Learning Management and The Determined Learning Content in 21<sup>st</sup> Century respectively. Moreover, In general, the desired condition of teacher's is on highest level arranging in ascending order as follows, The Determined Learning's objectives, Learning Evaluation, The Use of Learning Management Feedback, Instructional Media, The Determined Learning Content and The Learners' Analysis of Learning Management in 21<sup>st</sup> Century respectively. 2) It was found that the development of teacher's learning management by Advisory level persons has the suitability in general at the highest level and has the possibility in general at high level.



**Keywords:** Development, Teacher, Learning Management in the 21<sup>st</sup> Century, Professional Learning Community

## บทนำ

การศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างคน สร้างสังคม และสร้างชาติ เป็นกลไกหลักในการพัฒนากำลังคนให้มีคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ในการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21 ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษา การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของคนไทยให้มีทักษะ ความรู้ ความสามารถ และสมรรถนะที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดงานและ การพัฒนาประเทศ ภายใต้แรงกดดันจากกระแสโลกาภิวัตน์ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2555) การจัดการศึกษาในปัจจุบันจึงต้องปรับเปลี่ยนให้ตอบสนองกับทิศทางการผลิตและการพัฒนา กำลังคน ซึ่งในยุคศตวรรษที่ 21 ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ โดยทักษะที่สำคัญที่สุด คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skills) ที่มุ่งเน้นความรู้ ความสามารถ และทักษะจำเป็น ซึ่งเป็นผลจากการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการเรียนการสอน ตลอดจน การเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ ที่เป็นปัจจัยสนับสนุนเกิดการเรียนรู้ ดังนั้น การเสริมสร้าง องค์ความรู้ ทักษะเฉพาะทาง ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และสมรรถนะของการรู้เท่าทัน จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ต้องเกิดขึ้นกับตัวผู้เรียน (นวพร ชลารักษ์, 2558) ครูและบุคลากรทางการศึกษาจำเป็นต้องเป็นผู้มีความรู้และสมรรถนะ เพื่อให้เป็นผู้ที่สามารถขับเคลื่อน กระบวนการปฏิรูปการศึกษาอย่างต่อเนื่องและจริงจัง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา แห่งชาติ, 2545) โดยแนวทางส่งเสริมความเป็นมืออาชีพดังกล่าว คือ การสร้างชุมชนการเรียนรู้ ทางวิชาชีพ (Professional Learning Community: PLC) เนื่องจากชุมชนการเรียนรู้ทาง วิชาชีพเป็นการรวมตัวกันเป็นกลุ่มของครูผู้สอนเพื่อร่วมมือร่วมพลัง เรียนรู้ร่วมกันและสะท้อน ผลการปฏิบัติอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายหลักคือเพื่อให้เกิดการปรับปรุง พัฒนาการจัดการเรียนการสอน พัฒนาการเรียนรู้และพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน (เรวณี ชัยเขาวรัตน์, 2556) ชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เป็นกระบวนการปฏิบัติงานของกลุ่ม บุคคลที่มาทำงานร่วมกัน และสนับสนุนซึ่งกันและกัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ ของผู้เรียน วางเป้าหมายการเรียนรู้ ตรวจสอบ สะท้อนผลการปฏิบัติงาน และผลที่เกิดขึ้น โดยรวมผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การวิพากษ์วิจารณ์ โดยมุ่งเน้นและส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้อย่างเป็นองค์รวม (สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) ครูเป็นผู้นำร่วมกัน และผู้บริหารแบบผู้ดูแลสนับสนุน ส่งการเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ สู่คุณภาพการจัดการเรียนรู้ที่เน้นความสำเร็จหรือประสิทธิผลของผู้เรียนเป็นสำคัญและ ความสุขของการทำงานร่วมกันของสมาชิกในชุมชน (วรลักษณ์ ชูกำเนิด, 2557)



สถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 รับผิดชอบในการจัดบริการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีโรงเรียนในสังกัดจำแนกตามเครือข่ายการบริหารสถานศึกษาจำนวน 8 สหวิทยาเขต 85 โรงเรียน มีเป้าประสงค์ คือ ผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาทุกคนได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างทั่วถึง ผู้เรียนทุกคนเป็นคนดี มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นคนเก่งตามหลักทฤษฎีปัญหา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีสมรรถนะตรงตามสายงาน และมีวัฒนธรรมการทำงานที่มุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์อย่างมีอาชีพ สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งมีหลักสูตรสถานศึกษาเทียบเคียงมาตรฐานสากลที่เน้นวิชาการและอาชีพบนพื้นฐานของความเป็นไทย ใช้นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารในการบริหารจัดการตามแนวทางการจัดทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยครูสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และครูต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และสมรรถนะผ่านการปฏิบัติจริงและการช่วยเหลืออย่างต่อเนื่อง และจุดเน้นด้านการบริหารจัดการแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์ เน้นการกระจายอำนาจ การมีส่วนร่วมขององค์กรคณะบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มแข็งและเป็นกัลยาณมิตร (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33, 2559)

ผู้วิจัยเห็นว่า แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ซึ่งเป็นนวัตกรรมใหม่มีบทบาทหลักต้น เพื่อพัฒนาครูเป็นแนวทางใหม่ในการปฏิรูปการศึกษา ครูต้องมีความรู้และปรับเปลี่ยนให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เพื่อนำไปประยุกต์และปรับใช้โดยมุ่งให้เกิดผลต่อสมรรถนะทางวิชาชีพสำหรับครูและการเรียนรู้ของนักเรียน ให้สอดคล้องกับเป้าประสงค์ ตลอดจนจุดเน้นสำคัญของสถานศึกษาในการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาคุณภาพครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ต้องการผ่านการปฏิบัติงานจริงอย่างต่อเนื่อง ผู้วิจัยได้ศึกษาและพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 อันจะส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาครูในสถานศึกษาให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีความเป็นมืออาชีพ นอกจากนี้ ยังส่งผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33



## วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยแบ่งเป็น 2 ระยะ ดังนี้

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

### 1. ขั้นตอนดำเนินการ

- 1.1 ศึกษาเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 1.2 การสังเคราะห์ข้อมูล
- 1.3 นำผลการศึกษาค้นคว้าประกอบและตัวชี้วัด มาใช้ในการสร้างแบบสอบถาม เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู
- 1.4 เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง
- 1.5 วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนา

### 2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 2.1 ประชากร คือ ครูในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ในปีการศึกษา 2561 จำนวน 3,391 คน
- 2.2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 350 คน

### 3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

- 4.1 วิเคราะห์และสรุป ระดับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู โดยรวมและเป็นรายด้าน
- 4.2 วิเคราะห์ร้อยละสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู ในส่วนของข้อมูลที่ได้จากข้อคำถาม

**ระยะที่ 2** การพัฒนาแนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33

### 1. ขั้นตอนดำเนินการ

ในการดำเนินการวิจัยระยะที่ 2 ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

- 1.1 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยนำข้อมูลผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในระยะที่ 1 มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น
- 1.2 การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสถานศึกษาที่เป็นที่ยอมรับและเป็นแบบวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 2 โรงเรียน โดยการเลือกแบบเจาะจง
- 1.3 ออกแบบแนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21



1.4 ประเมินแนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

## 2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน

## 3. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เป็นแบบสอบถามมีลักษณะเป็นแบบตรวจรายการ แบบเติมคำ และแบบมาตราส่วนประมาณค่า

## 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

4.2 วิเคราะห์คะแนนจากแบบประเมิน ตอนที่ 1 ความคิดเห็นต่อแนวทางพัฒนาครู โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์การแปลความหมาย

## ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครูโดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การใช้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวิเคราะห์ผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การใช้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการวิเคราะห์ผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามลำดับ

2. แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 มีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้



2.1 ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้าใจแก่ครูในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การสร้างทักษะการเรียนรู้ โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ ในการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน อบรมและการนิเทศการเป็นพี่เลี้ยงแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน โดยอาจพาไปศึกษาดูงาน แนะนำแนวคิดหรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือวีดิทัศน์ พุดคุยเสวนาปรึกษาหารือ แนะนำบทความหรือหนังสือเพื่อกระตุ้นการคิด

2.2 จัดครูให้ทำงานจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ดำเนินการตามการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย

2.2.1 การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ครูมีการระบุเป้าหมายการเรียนรู้ของผู้เรียน โดยการกำหนดหลักสูตร และวัตถุประสงค์การจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ โดยมีหลักสูตรแกนกลางเป็นหลัก เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความจำ เจตคติ และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่เป็นมาตรฐานสากล ซึ่งต้องใช้ทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ ผู้บริหารจัดให้ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดประสงค์การจัดการเรียนรู้ตามแนวทางการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียน ครูนำข้อมูลการประเมินผลจากการสอนมาใช้ในการกำหนดจุดประสงค์และสามารถบูรณาการร่วมกันได้ เพื่อจุดประสงค์ในการจัดการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

2.2.2 การวิเคราะห์ผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ครูมีการวิเคราะห์ประเมิน คุณลักษณะความพร้อมของผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยสร้างสัมพันธภาพที่ดีระหว่างครู นักเรียนและผู้ปกครอง โดยครูเข้าใจพื้นฐานความเป็นอยู่ของนักเรียนแต่ละคน มีการกำหนดวิธีการประเมินเกณฑ์และเครื่องมือ ให้สอดคล้องกับเกณฑ์การประเมินที่หลักสูตรแกนกลางกำหนดเพื่อให้ผู้เรียนบรรลุทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ ครูสร้างแบบประเมินผู้เรียนรายบุคคล นำแบบประเมินผู้เรียนที่สร้างขึ้นไปใช้กับผู้เรียนในรายวิชาที่สอน ครูวิเคราะห์ผู้เรียนของตนเองเพื่อนำข้อมูลมาใช้ในการออกแบบการจัดการเรียนการสอน ครูผู้สอนแต่ละรายวิชาร่วมกันนำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลรายบุคคลไปแลกเปลี่ยนเพื่อหาความถนัดของผู้เรียนรายบุคคล ครูมีการส่งต่อข้อมูลของผู้เรียนเมื่อเลื่อนระดับชั้น เพื่อเป็นการศึกษาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

2.2.3 การกำหนดเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ บริบทของวิชาหลักและรูปแบบสหวิทยาการในศตวรรษที่ 21 มุ่งเน้นไปที่การให้โอกาสสำหรับการใช้ทักษะในศตวรรษที่ 21 ในเนื้อหาและวิธีการตามความสามารถในการเรียนรู้ ช่วยให้วิธีการเรียนรู้นวัตกรรมที่บูรณาการการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนแนวทางเพิ่มเติมในการใช้ปัญหา



เป็นฐาน ความรู้ ทักษะ และทัศนคติ เนื้อหาเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ตรงจุดประสงค์ สัมพันธ์กับบริบททางสังคม ผู้เรียนทุกกลุ่มระดับสามารถเข้าใจเนื้อหาที่เรียนได้ สนับสนุนให้รวมทรัพยากรของชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้านและแหล่งเรียนรู้นอกห้องเรียน สามารถช่วยให้ผู้เรียนบรรลุตามทักษะการคิดวิเคราะห์ การสื่อสาร การร่วมมือ และความคิดสร้างสรรค์ ซึ่งมีกิจกรรมหรือสถานการณ์ให้ผู้เรียนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ครูที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับเดียวกันเข้าร่วมและให้ความสำคัญกับการกำหนดเนื้อหาในการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน ร่วมกันรวบรวมข้อมูลเพื่อกำหนดขอบเขตของเนื้อหาที่ใช้เรียน วางแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์เนื้อหาที่เคยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนยังไม่เข้าใจ ครูร่วมกันแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาที่ต้องการพัฒนา และวิเคราะห์สาเหตุของปัญหาพร้อมหาแนวทางแก้ไข

2.2.4 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ครูมีแนวทางการความสามารถสำหรับการบูรณาการทักษะในศตวรรษที่ 21 เครื่องมือและกลยุทธ์การเรียนการสอนไปสู่การปฏิบัติในชั้นเรียนของนักเรียน การเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการทำโครงการ แสดงให้เห็นว่ามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องจริง สามารถเพิ่มการแก้ปัญหาการคิดเชิงวิพากษ์และอื่น ๆ ทักษะในศตวรรษที่ 21 การปฏิบัติในชั้นเรียน ช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้ในงานที่เกี่ยวข้องในโลกศตวรรษที่ 21 เรียนรู้การใช้เครื่องมือเทคโนโลยีและทรัพยากรอย่างมีคุณภาพ รู้จักการทำงานเป็นทีมและรายบุคคล ครูมีอิสระในการเลือกใช้วิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญตามความถนัดของผู้เรียน ครูเข้าร่วมและให้ความสำคัญกับการวางแผน ออกแบบการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ สามารถจัดการเรียนการสอนที่เชื่อมโยงความรู้หลายแขนงไว้ด้วยกัน ครูจัดช่วงเวลาให้ผู้เรียนทำกิจกรรมหรือเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามความเหมาะสม ครูร่วมกันค้นหาสิ่งที่ผู้เรียนสนใจ เพื่อนำมาเป็นแนวทางออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ครูที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับเดียวกัน ร่วมกันออกแบบวิธีการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างหลากหลาย ครูมีการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อเสริมทักษะในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

2.2.5 สื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ครูสามารถหาแหล่งวิทยาการที่เป็นเนื้อหาเหมาะสมแก่การเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายในการสอน ส่งเสริมให้นักเรียนได้ทำกิจกรรมหลาย ๆ รูปแบบ ครูนำวิธีการหรือนวัตกรรมที่ร่วมกันวางแผน ออกแบบ ไปใช้กับผู้เรียนชั้นของตนเอง สามารถเลือกใช้และแลกเปลี่ยนสื่อ นวัตกรรม รวมถึงแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ที่หลากหลาย ตามรูปแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ได้วางไว้ ครูมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดการเรียนการสอนส่งเสริมความรู้และทักษะที่ต้องการ ครูใช้สื่อการสอนส่งเสริมผู้เรียนให้มีการฝึกและพัฒนาตนเองให้รู้จักขั้นตอนและมีความคิดสร้างสรรค์

2.2.6 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ครูมีการกำกับ ติดตาม และวินิจฉัย เพื่อประเมินผลตัดสิน การทดสอบมาตรฐานที่มีคุณภาพสูง





พร้อมกับการประเมินผลในชั้นเรียนที่มีประสิทธิภาพ เน้นข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานของนักเรียนที่ถูกฝังลงในการเรียนรู้ในชีวิตประจำวัน การประเมินการใช้เทคโนโลยีให้มีความสมดุล ความชำนาญ ช่วยให้การพัฒนาคคุณภาพนักเรียนที่แสดงให้เห็นการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อการศึกษาและการทำงานในอนาคต รวมทั้งช่วยให้มาตรการการประเมินประสิทธิภาพระบบการศึกษาในระดับที่สูง ครูทุกคนรับผิดชอบในการสร้างเครื่องมือการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ระดับเดียวกัน ร่วมกันกำหนดจุดมุ่งหมายของการวัดและประเมินผล ครูมีอิสระในการเลือกใช้วิธีการวัดและประเมินผลผู้เรียนอย่างเหมาะสม ร่วมกันคิดกำหนดเกณฑ์การประเมินกระบวนการเรียนรู้ เกณฑ์การทดสอบความรู้ รวมถึงเจตคติของนักเรียนที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ครูมีการประเมินพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียนแต่ละคนอย่างต่อเนื่อง นำเทคโนโลยีมาใช้ในการประเมิน นำผลการประเมินเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เกี่ยวกับมาตรฐานในโรงเรียน เพื่อตรวจสอบความก้าวหน้าของนักเรียน นำข้อมูลไปปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการจัดการเรียนรู้

2.2.7 การใช้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 คือ ครูได้รับข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปพัฒนา ครูต้องทำการวิเคราะห์ความรู้ ความสามารถทักษะ ตลอดจนความคิดเห็นของนักเรียน โดยใช้วิธีที่หลากหลาย เพื่อนำไปสู่การวางแผน การดำเนินงานเพื่อพัฒนานักเรียน และมอบหมายงานที่ตรงตามความสามารถ มีการตั้งเป้าหมายและเกณฑ์ประเมินร่วมกันระหว่างครูและนักเรียนที่มีความชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้กระบวนการให้ข้อมูลย้อนกลับมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารสนับสนุนให้ครูไปศึกษา พัฒนาความรู้ในการจัดการเรียนรู้ของตนเอง ผู้บริหารและครูมีการบันทึกข้อตกลงร่วมกันในการพัฒนาผลการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้บริหารทำหน้าที่เป็นผู้นำในการสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของครู ครูทุกคนได้บันทึกการสะท้อนผลเพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ การสะท้อนผลการจัดการเรียนรู้ของครูเป็นแบบกัลยาณมิตร และร่วมกันรับผิดชอบเป็นกลุ่มต่อผลสำเร็จของนักเรียน ครูร่วมกันอภิปรายสรุปการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนากระบวนการวิธีการในการจัดกิจกรรมให้ดีขึ้นอีก

2.3 ประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยนิเทศติดตาม การทำงานจัดการเรียนรู้ร่วมกันของครูอย่างเป็นระบบ ใช้การเสวนาสท้อนผลหลังการปฏิบัติงานหรือ AAR (After Action Review) เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ประเมินผลการดำเนินงานเป็นรายเดือน รายภาคเรียน และปีการศึกษา รายงานผลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21



ผลการประเมินแนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่ง การเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

## อภิปรายผล

จากการวิจัยมีประเด็นข้อค้นพบที่น่าสนใจเห็นควรนำมาอภิปราย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 องค์ประกอบ อาจเนื่องมาจากเมื่อพิจารณาในบริบทของการดำเนินงานการจัดการศึกษาของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า ความพยายามในการทำให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพเป็นงานส่วนหนึ่งของการดำเนินงานการจัดการศึกษา ที่ได้กำหนดจุดเน้นการดำเนินงานด้านครูและบุคลากรทางการศึกษา ที่ครูต้องได้รับการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการสื่อสารมีสมรรถนะในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยครูสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและทุกภาคส่วนให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33, 2559)

การจัดการเรียนรู้ต้องเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม โดยครูมีหน้าที่เอื้ออำนวยในการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม สร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ครูจึงถือเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ และเมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ทั้งนี้โดยภาพรวมพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมาก คือ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้ของผู้เรียนระดับประถมศึกษาของ มาร์ต พัฒผล ที่เสนอว่าหนึ่งในขั้นตอนของกิจกรรมการปฏิบัติงานการจัดการเรียนรู้คือเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ โดยแลกเปลี่ยนเรียนรู้สรุปผลการดำเนินการจัดการเรียนรู้โดยใช้การนำเสนอ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แล้วนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ของตนเองต่อไป อย่างไรก็ตามพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดศึกษาไทยเป็นระบบ ศูนย์รวมสถานศึกษาต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด หลักสูตรและตัวชี้วัดที่สร้างขึ้นจากส่วนกลาง ซึ่งไม่สะท้อนสภาพความต้องการที่แท้จริงของสถานศึกษาและท้องถิ่น บุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตร เช่น ครู ผู้บริหาร ผู้จัดทำหลักสูตร ไม่เข้าใจ



กระบวนการของการพัฒนาเนื้อหาในหลักสูตร มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการพัฒนาหลักสูตร มีความรู้ความสามารถไม่เพียงพอที่จะพัฒนาหลักสูตรเนื้อหา ครูขาดอิสระที่จะกำหนดเนื้อหาหลักสูตร ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูมีพฤติกรรมการทำงานจัดการเรียนรู้ร่วมมือกันน้อย และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 7 องค์ประกอบ อาจเนื่องมาจากการดำเนินงานจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและควรดำเนินการให้ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นกระบวนการหรือวิธีการแก้ปัญหาในการทำงาน การพัฒนาผลการปฏิบัติงาน พัฒนาศักยภาพและประสิทธิภาพการทำงานของครูให้ดียิ่งขึ้น (มารุต พัฒผล, 2557) สอดคล้องกับ เอียน สมิต และอนงค์ วิเศษสุวรรณ ที่กล่าวว่า การจัดการเรียนการสอนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน ครูต้องตระหนักถึงแนวทางการศึกษาที่ชัดเจน ครูจะต้องปรับแนวคิด และวิธีการเรียนการสอนเพื่อให้คนรุ่นใหม่ พร้อมทั้งจะเผชิญกับสถานการณ์ และปัญหาใหม่ ๆ รวมทั้งสามารถพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าไปอย่างสมดุล ยั่งยืน (เอียน สมิต และอนงค์ วิเศษสุวรรณ, 2549)

ทิตนา แคมมณี ได้อธิบายเกี่ยวกับการพัฒนาครูว่าการพัฒนาโดยใช้วิธีการอบรมให้ความรู้ไม่เพียงพอที่จะช่วยพัฒนาครูให้เกิดความรู้และทักษะที่ต้องการได้ จำเป็นต้องแสวงหาวิธีการอื่น ๆ มาใช้เพิ่มเติม เช่นการส่งเสริมชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยการให้ครูทำงานและเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีมจากการลงมือปฏิบัติ เป็นการดำเนินการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะช่วยให้ครูเกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (ทิตนา แคมมณี, 2557) สอดคล้องกับ มารุต พัฒผล สรุปว่า แนวทางการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพนั้น ควรมุ่งเน้นการบูรณาการเข้าไปกับงานประจำ เป็นการพัฒนาครูบนพื้นฐานของการปฏิบัติการจัดการเรียนรู้ออกแบบให้ครูได้พัฒนาตนเองไปพร้อม ๆ กับการทำหน้าที่ปกติในลักษณะที่เป็นวงจรการพัฒนา ให้ครูมองไปที่ผลการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ แล้วประยุกต์ใช้แนวคิดทฤษฎีตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมการทำงานของตนเอง และควรจัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยแนวทางของชุมชนแห่งการเรียนรู้วิชาชีพครู (มารุต พัฒผล, 2557)

2. ผลการศึกษาแนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางการดำเนินงานดังนี้ 1) ส่งเสริมสนับสนุน และสร้างความเข้าใจแก่ครูในโรงเรียนเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และแนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจที่ตรงกัน โดยแนะนำแนวคิดหรือวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ อบรมและการนิเทศ การเป็นพี่เลี้ยง แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การเรียนรู้ด้วยตนเองและการเรียนรู้จากการปฏิบัติงาน แนะนำแนวคิดหรือ



วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือวีดิทัศน์ พุดคุยเสวนา  
 ปรัชญาหรือ แนะนำบทความหรือหนังสือเพื่อกระตุ้นการคิด 2) เรียนรู้ร่วมกัน ดำเนินการตาม  
 การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ 7 องค์ประกอบ ประกอบด้วย การกำหนดจุดประสงค์การ  
 เรียนรู้การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวิเคราะห์ผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่  
 21 การกำหนดเนื้อหาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในศตวรรษ  
 ที่ 21 สื่อการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21  
 การใช้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 สำหรับการพัฒนาครู ด้านการ  
 จัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย 7 ด้าน ได้แก่ วิสัยทัศน์และค่านิยมร่วม ภาวะผู้นำ  
 ทีมร่วมแรงร่วมใจ ชุมชนกัลยาณมิตร การเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้และพัฒนาวิชาชีพ และ  
 การสนับสนุน และ 3) ประเมินความก้าวหน้าการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21  
 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ โดยนิเทศติดตาม การทำงานจัดการเรียนรู้  
 ร่วมกันของครูอย่างเป็นระบบ ใช้การเสวนาสะท้อนผลหลังการปฏิบัติงานหรือ AAR  
 เป็นเครื่องมือในการเรียนรู้และพัฒนาประสิทธิภาพการดำเนินงานและพัฒนาครูอย่างสม่ำเสมอ  
 และต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัย ฉลาด ปาโส พบว่า รูปแบบที่จะนำไปสู่ประสิทธิผล  
 ในการจัดการศึกษามีลักษณะ หลักการจัดต้องยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มียุทธศาสตร์ที่อยู่บน  
 พื้นฐานการรู้จักตนเอง การช่วยเหลือตนเองการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการสร้างเครือข่าย  
 โรงเรียนต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ จุดมุ่งหมายเพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปอย่างมี  
 มาตรฐานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การจัดองค์การยึดหลักการมีส่วนร่วม และเน้น  
 การทำงานเป็นทีม การดำเนินการโดยการบริหารและจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตร  
 สถานศึกษา การจัดการเรียนการสอน การจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อม การนิเทศติดตาม  
 ประเมินผลและรายงานผล และการประชาสัมพันธ์ การสร้างเครือข่าย (ฉลาด ปาโส, 2559)

จากที่กล่าวมาได้นำทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ให้  
 สำเร็จและบรรลุเป้าหมายใน 7 องค์ประกอบ ซึ่งสอดคล้องกับ พิมพ์นธ์ เดชะคุปต์ ที่ได้นำ  
 แนวคิดการสอนมาใช้ในการพัฒนากระบวนการสอน พบว่า การวางแผนหรือการออกแบบ  
 การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ควรคำนึงถึงการวางแผนตามขั้นตอน ดังนี้  
 1) กำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดประสงค์เชิงพฤติกรรม ซึ่งควรกำหนดให้ครบทั้งด้านความรู้ (K)  
 กระบวนการ (P) และคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์ (A) 2) กำหนดเนื้อหาสาระให้  
 สอดคล้องหรือลือไปกับวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรมในแต่ละวัตถุประสงค์ สาระที่ระบุอาจเป็น  
 ข้อเท็จจริง (Fact) มโนทัศน์ (Concept) คำนิยาม (Definition) หลักการ (Principle)  
 กฎ (Law) และทฤษฎี (Theory) 3) กำหนดยุทธศาสตร์การสอนว่า ต้องการใช้หรือเน้นทฤษฎี  
 การเรียนรู้หลักการเรียนรู้หรือแนวคิดใด ที่เหมาะสมกับเนื้อหา เหมาะสมกับความสามารถของ  
 ผู้เรียน บริบทของแหล่งจัดการเรียนการสอน โดยเน้นครูเป็นศูนย์กลางบ้าง เน้นนักเรียน

เป็นศูนย์กลางบ้าง หรือเน้นสื่อเป็นศูนย์กลางบ้าง โดยถือประโยชน์นักเรียนเป็นสำคัญ จากนั้นจึงเลือกใช้รูปแบบการสอน หรือวิธีสอนเทคนิคการสอน หรือให้ใช้แบบผสมให้เหมาะสมกับเนื้อหาและบริบท และ 4) กำหนดวิธีวัดผลการเรียนรู้ที่หลากหลายวิธี กำหนดเครื่องมือผู้วัดเป็นการวัดผลที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลาง (พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์, 2551)

ดังนั้น ในศตวรรษที่ 21 ครูจึงต้องมีความตื่นตัวและเตรียมพร้อมในการจัดการเรียนรู้ เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีทักษะ สำหรับการออกไปดำรงชีวิตที่เปลี่ยนไปให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะจำเป็น ตลอดจนการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ โดยร่วมกันสร้างรูปแบบและแนวปฏิบัติในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นองค์ความรู้ ทักษะ ความเชี่ยวชาญและสมรรถนะที่เกิดกับตัวผู้เรียน เพื่อความสำเร็จของผู้เรียนทั้งด้านการงานและการดำเนินชีวิต

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ผู้วิจัยสรุปผลได้ ดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 พบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาครู โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การใช้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนรู้ การวิเคราะห์ผู้เรียน และการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามลำดับ และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับจากมากที่สุดไปน้อยที่สุด ดังนี้ การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การใช้ข้อมูลย้อนกลับในการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ และการวิเคราะห์ผู้เรียนการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ตามลำดับ 2) แนวทางพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางการดำเนินงาน คือ ส่งเสริม สนับสนุน และสร้างความเข้าใจแก่ครูในโรงเรียน จัดครูให้ทำงานจัดการเรียนรู้ร่วมกัน และประเมินความก้าวหน้าในการดำเนินงาน โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ นิเทศติดตามการทำงานจัดการเรียนรู้ร่วมกันของครูอย่างเป็นระบบ ประเมินผลการดำเนินงาน รายงานผลผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องตามความเหมาะสม เพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงแก้ไขหรือพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และประชาสัมพันธ์ผลการดำเนินงานการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้ 1) ด้านการกำหนดเนื้อหาการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรส่งเสริมสนับสนุนให้ครูทำงานร่วมกัน วิเคราะห์เนื้อหาหลักสูตรให้สอดคล้องกับนโยบาย



และการปรับปรุงเนื้อหาให้สอดคล้องกับตัวชี้วัดของหลักสูตรแกนกลาง ประยุกต์ใช้วิธีการของชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ และสถานศึกษาโดยผู้บริหารมีการจัดครูทำงานร่วมกันที่มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพและความสำเร็จของผู้เรียนเป็นสำคัญ 2) การกำหนดจุดประสงค์การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ครูผู้สอนควรกำหนดสิ่งที่ต้องการให้ผู้เรียนมีหรือบรรลุ ซึ่งมีทั้งด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ จุดประสงค์การเรียนการสอน มีความจำเป็นต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผลที่หลากหลาย การประเมินตามสภาพจริง เช่น การใช้ระบบแฟ้มสะสมงาน โครงการการสอบวัดความรู้ และการแก้ไขปัญหาในชีวิตจริงในทางที่ช่วยพัฒนาทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ของผู้เรียน และควรใช้เทคโนโลยีเป็นตัวช่วยให้การประเมินเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น 3) สถานศึกษาควรศึกษาและประยุกต์ใช้แนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33 ให้เข้ากับบริบทของสถานศึกษาแต่ละแห่ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสถานศึกษาขนาดเล็กที่มีบุคลากรและทรัพยากรที่จำกัด เพื่อให้การดำเนินการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การวิจัยครั้งนี้ศึกษาเฉพาะเกี่ยวกับด้านการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 โดยใช้แนวคิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ จึงควรมีการศึกษาด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา การบริหารจัดการ 2) ควรวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลที่เกิดจากการนำแนวทางการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ไปใช้ในสถานศึกษาทุกระดับ 3) ควรวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ให้ดียิ่งขึ้น 4) ควรมีการศึกษาและเปรียบเทียบผลของการจัดกิจกรรมในลักษณะต่าง ๆ ที่เป็นการรวมตัวกันเพื่อพัฒนาวิชาชีพแบบชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ

## เอกสารอ้างอิง

- เรวณี ชัยเขารัตน์. (2556). แนวคิดชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพเพื่อการพัฒนาวิชาชีพครู. วารสารครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 10(1), 34–46.
- เอียน สมิต และอนงค์ วิเศษสุวรรณ. (2549). การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ Facilitating student – Centered learning. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, 18(2), 1–10.
- ฉลาด ปาโส. (2559). การพัฒนารูปแบบพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเองของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดกลาง. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุสิตบัณฑิตสาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- ทีศนา แคมมณี. (2557). ปลุกการสอนให้มีชีวิตสู่ห้องเรียนแห่งศตวรรษใหม่. การประชุมวิชาการอภีวัฒน์การเรียนรู้สู่จุดเปลี่ยนประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- นวพร ชลารักษ์. (2558). บทบาทของครูกับการเรียนการสอนในศตวรรษที่ 21. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์, 9(1), 64–71.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2551). ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มารุต พัฒนาผล. (2557). การจัดการเรียนรู้ที่เสริมสร้างการรู้คิดและความสุขในการเรียนรู้. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- วรลักษณ์ ชูกำเนิด. (2557). โรงเรียนแห่งชุมชนการเรียนรู้ทางวิชาชีพครู เพื่อการพัฒนาวิชาชีพครูที่เน้นผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ. วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 25(1), 93–102.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33. (2559). แผนพัฒนาการศึกษาการ พ.ศ. 2560 – 2564. สุรินทร์: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 33.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2555). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). แนวทางการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเพื่อพร้อมรับการประเมินภายนอก. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน).
- สำนักพัฒนาครูและบุคลากรการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือประกอบการอบรมการขับเคลื่อนกระบวนการ “ชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ” สู่สถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.



การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเชื่อมโยง  
ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5  
โดยการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน\*

DEVELOPMENT OF MATHEMATICS LEARNING ACHIEVEMENT  
AND MATHEMATICAL CONNECTION ABILITY OF MATAYOMSUKSA 5  
STUDENTS BY USING PROBLEM – BASED LEARNING MANAGEMENT

ณัฐกานต์ เส

Nuttakan Se

มนตรี วงษ์สะพาน

Montree Wongsapan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: s.nuttakan@kkumail.com

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มีจุดประสงค์เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงินโดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ให้มีคะแนนผ่านเกณฑ์ ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้จากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 35 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน แบบทดสอบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 35.00, 46.07 และ 58.19 ตามลำดับ ซึ่งนักเรียนทุกคนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มในวงจรปฏิบัติการที่ 3 และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ

---

\* Received 17 May 2020; Revised 15 June 2020; Accepted 1 July 2020





3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 29.43, 45.43 และ 58.29 ตามลำดับ ซึ่งนักเรียนทุกคนมีคะแนนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มในวงจรปฏิบัติการที่ 3 และคะแนนความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนในแต่ละวงจรปฏิบัติการนั้นมีคะแนนเพิ่มขึ้น แสดงให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสามารถพัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนได้

**คำสำคัญ:** ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน, ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์, การจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน, การวิจัยเชิงปฏิบัติการ

## Abstract

This research is an action research. The objective is to develop of Learning Achievement and Mathematical Connection Ability of Mathayomsuksa 5 students in Interest and the value of money by using Problem – Based Learning Management to pass the criteria of 50 percent of the full score. The target group was 35 students of mathayomsuksa 5 students in the academic year 2019 from Borabuwittayakhan School, Borabu, Mahasarakram. They were selected by using Purposive Sampling for 1 classroom. The research instruments are lesson plans using problem – based learning on the topic of Interest and the value of money, Mathematical Connection Ability test, learning achievement test, the observation form, the interview form The data was analyzed by using mean, percentage and standard deviation. In the research, it was found that: The Mathematical Connection Ability score of mathayomsuksa 5 students by using Problem – Based Learning Management is as follows: In the first, second, and third spirals, the averages are 35.00 percent, 46.07 percent, and 58.19 percent, respectively. In the third spiral, each of the students scores is higher than 50 percent of the full score. And learning achievement score is as follows: In the first, second, and third spirals, the averages are 29.43 percent, 45.43 percent, and 58.29 percent, respectively. In the third spiral, each of the students scores is higher than 50 percent of the full score. And, the Mathematical Connection Ability and learning achievement score is increased in each spiral. It showed that learning by using problem – based learning can develop the Mathematical Connection Ability and learning achievement of students.



**Keywords:** Learning Achievement, Mathematical Connection Ability, Problem – Based Learning, Action Research

## บทนำ

ในยุคศตวรรษที่ 21 สังคมโลกมีการเปลี่ยนแปลงหลายด้านทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม สำหรับทางด้านการศึกษาถือว่าเป็นยุคใหม่ของการเรียนรู้ เนื่องจากโลกแห่งการศึกษามีการเปลี่ยนแปลงไปมาก ในอดีตการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเน้นผู้สอนเป็นสำคัญ แต่ในยุคศตวรรษที่ 21 นี้ ความรู้หาได้จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย นักเรียนสามารถค้นคว้าและเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง ดังนั้นจึงจำเป็นต้องเตรียมนักเรียนให้มีความพร้อมกับการใช้ชีวิตในยุคนี้ โดยการพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (21<sup>st</sup> century skill) เพื่อนำทักษะเหล่านั้นไปใช้ในการดำรงชีวิตในสังคมให้มีคุณภาพ ซึ่งทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 ที่สำคัญที่สุดก็คือ ทักษะการเรียนรู้ (Learning Skill) (ปราณี ตปณียรวงศ์, 2557) ทักษะในศตวรรษที่ 21 ที่ทุกคนต้องเรียนรู้ตลอดชีวิต คือ การเรียนรู้ 3R x 7C ทักษะการเรียนรู้ 3R ได้แก่ Reading, (W)Riting, และ(A) Rithematics ส่วนทักษะการเรียนรู้ 7C ได้แก่ Critical Thinking and Problem Solving, Creativity and Innovation, Cross – cultural Understanding, Collaboration, Teamwork and Leadership, Communications, Information, and Media Literacy, Computing and ICT Literacy และ Career and Learning Skills แนวทางที่จะพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของนักเรียนได้ คือ แนวทางการเรียนรู้แบบใฝ่รู้ (Active Learning – AL) ซึ่งเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ให้นักเรียนรู้จริงและนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ ฝึกให้ผู้เรียนมีความรับผิดชอบ

คณิตศาสตร์มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาความคิดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีความคิดสร้างสรรค์ คิดอย่างมีเหตุผลเป็นระบบ สามารถวางแผนตัดสินใจวิเคราะห์ปัญหาหรือสถานการณ์ต่าง ๆ แก้ปัญหาและนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ นอกจากนี้คณิตศาสตร์ ยังเป็นเครื่องมือในการศึกษาของศาสตร์อื่น ๆ ดังนั้นทุกคน จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้คณิตศาสตร์ การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์จึงเป็นสิ่งสำคัญต่อการพัฒนาความสามารถของผู้เรียน ครูยุคใหม่ควรจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม โดยเปลี่ยนบทบาทจากเป็นผู้บรรยายมาเป็นผู้ให้คำปรึกษาหรือชี้แนะ เพื่อให้ นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ ได้ด้วยตนเองนอกจากนี้ครูผู้สอนควรสอดแทรกทักษะกระบวนการเพื่อให้นักเรียนมีทักษะการแก้ปัญหา แต่การจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ในปัจจุบันยังไม่ ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร เห็นได้จากผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติขั้นพื้นฐาน (O – NET) ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า คะแนนเฉลี่ยวิชาคณิตศาสตร์ ต่ำกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มและต่ำลงเรื่อย ๆ (กุลนันท์ กลิ่นสุวรรณ, 2558)



แสดงว่านักเรียนขาดทักษะการคิดวิเคราะห์ทักษะการแก้ปัญหาและทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ อาจเป็นเพราะครูส่วนใหญ่ยังใช้การสอนที่เน้นเฉพาะ คำตอบไม่ได้ตระหนักถึงกระบวนการได้มาซึ่งคำตอบ นักเรียนไม่ได้คิดแก้ปัญหาด้วยตนเองส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถแก้ปัญหาทางคณิตศาสตร์ได้ จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับยุคศตวรรษที่ 21 โดยให้ผู้เรียนมีบทบาท ในการเรียนการสอนมากขึ้น ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จริง ผ่านการลงมือปฏิบัติร่วมกันโดยลดบทบาทของครูผู้สอน แต่เพิ่มกระบวนการและกิจกรรมให้กับผู้เรียนมากขึ้น โดยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นรูปแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ให้นักเรียนสร้าง องค์ความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาเป็นบริบทของการเรียนรู้ เพื่อให้ทักษะการคิดวิเคราะห์และคิดแก้ปัญหา (มณฑรา ธรรมบุศย์, 2545) ซึ่งการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เป็นแนวคิดที่ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ส่งเสริมการคิดระดับสูง การบูรณาการการเรียนรู้ออกไปสู่วิถีชีวิต การเรียนรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นทีม ทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการจัดการข้อมูล และทักษะการสื่อสาร โดยผู้สอนใช้ปัญหาหรือสถานการณ์เป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการเรียนรู้และเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดการพัฒนา ทักษะการแก้ปัญหบนพื้นฐานของเหตุและผลเพื่อให้นักเรียนสร้างความรู้ใหม่จากการใช้ปัญหาที่เกิดขึ้น ผ่านกระบวนการทำงานกลุ่ม มีครูทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ (facilitator) (ชานนท์ จันทรา, 2554) นอกจากนี้ยังพบว่านักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานจะมีทักษะทางคณิตศาสตร์เพิ่มขึ้น เช่น ทักษะการเชื่อมโยง ทักษะการ แก้ปัญหา การตัดสินใจ การสร้างตัวแบบ ทักษะการให้เหตุผล (Boaler, J., 1998) การเชื่อมโยงนั้นเป็นคุณลักษณะที่สำคัญอีกประการหนึ่งของคณิตศาสตร์และมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ ซึ่งการเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจภาษาของคณิตศาสตร์ ช่วยให้นักเรียนได้สร้างความเชื่อมโยงที่สำคัญระหว่างแนวคิดทางคณิตศาสตร์กับสื่อที่เป็นรูป กราฟ สัญลักษณ์ต่าง ๆ และ ตัวแทนทางคณิตศาสตร์ (National Council of Teachers of Mathematics (NCTM), 1989) ดังที่ เคนเนดี้ และทิปส์. (Kennedy, L. M. & Tipps, S.) กล่าวว่า การเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์มีความสำคัญ ผู้เรียนจะต้องรู้จักสร้างการเชื่อมโยง ระหว่างสิ่งที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ รูปภาพ สัญลักษณ์ และนิยาม กับกระบวนการรวมเนื้อหาและวิธีการต่าง ๆ ทางคณิตศาสตร์เข้าด้วยกัน และจะต้องรู้จักสร้างการเชื่อมโยงระหว่างคณิตศาสตร์กับชีวิตจริง (Kennedy, L. M. & Tipps, S., 1994) ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารรายงานการวิจัยของ โทมัส และซานเตียโก (Thomas, C. D. & Santiago, C.) กล่าวว่า การเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ถ้านำไปปฏิบัติโดยมีการจัดการเรียนรู้ในเชิงสร้างสรรค์นักเรียนจะเกิดความตื่นตัว และกระตือรือร้นที่จะเรียน ซึ่งจะทำให้นักเรียนรักในการเรียนคณิตศาสตร์ (Thomas, C. D. &



Santiago, C., 2002) ด้วยเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจนำแนวทางการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน มาสังเคราะห์เป็นการจัดการเรียนรู้ทางคณิตศาสตร์ เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน ให้กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่องดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน ให้ทุกคนผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis & McTaggart แต่ละวงรอบมี 4 ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน (Planning: P) ลงมือปฏิบัติการตามแผน (Action: A) สังเกตการณ์ (Observation: O) และการสะท้อนกลับ (Reflection: R) ผู้วิจัยได้นำหลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการมาใช้ในการดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 3 วงรอบปฏิบัติการ

### กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 / 7 จำนวน 35 คน จากประชากรนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ทั้งหมดจำนวน 262 คน โรงเรียนบรบือวิทยาคาร อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 26 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2562 ซึ่งได้มาโดยเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (purposive Sampling)

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 9 แผนการจัดการเรียนรู้ใช้เวลาเรียนทั้งสิ้น 9 ชั่วโมง โดยแผนการจัดการเรียนรู้ที่ สร้างขึ้นได้รับการตรวจสอบความเหมาะสมโดยอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมถึงได้ให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ทำการตรวจสอบความเหมาะสมของแผนการจัดการเรียนรู้แล้วทำการประเมินคุณภาพของแผนการจัดการเรียนรู้โดยมีผลการคำนวณค่าเฉลี่ยคะแนนของแผนการจัดการเรียนรู้อยู่ระหว่าง 4.00 – 4.90

2. แบบทดสอบวัดทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ โดยในแต่ละวงจรปฏิบัติการจะใช้แบบทดสอบจำนวนหนึ่งชุด ในแต่ละชุดมีสถานการณ์ปัญหาอยู่ 1 สถานการณ์ ประกอบด้วยคำถามแบบอัตนัยจำนวน 3 คำถาม ซึ่งจะใช้ทดสอบทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในแต่ละวงจรปฏิบัติการ โดยผลการคำนวณ



พบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับโครงสร้างและนิยามที่ต้องการวัดมีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน โดยในแต่ละวงจรถอบปฏิบัติการใช้แบบทดสอบจำนวนหนึ่งชุด ในแต่ละชุดมีข้อคำถามจำนวน 8 ข้อ เป็นแบบปรนัย 4 ตัวเลือกจำนวน 6 ข้อ และแบบอัตนัยจำนวน 2 ข้อ ซึ่งจะใช้วัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หลังจากการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในแต่ละวงจรถอบปฏิบัติการใช้ โดยผลการคำนวณพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อสอบแต่ละจุดประสงค์การเรียนรู้ มีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00

4. แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน ใช้สำหรับสังเกตพฤติกรรมนักเรียน กลุ่มเป้าหมาย โดยจะทำการสังเกตระหว่างที่จัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบสังเกตพฤติกรรมที่สร้างขึ้นมีการสร้างให้สอดคล้องกับองค์ประกอบพฤติกรรมด้านการคิดเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ โดยผลการคำนวณพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับพฤติกรรมที่ต้องการสังเกตมีค่าตั้งแต่ 0.60 – 1.00

5. แบบสัมภาษณ์นักเรียน จะใช้ทำการสัมภาษณ์นักเรียนกลุ่มเป้าหมายในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ โดยผลการคำนวณพบว่าค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นที่ต้องการทราบ มีค่าตั้งแต่ 0.67 – 1.00

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1. ดำเนินการสอนตามแผนจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ตามชั่วโมงปกติของโรงเรียน โดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 9 แผน ซึ่งแบ่งเป็น 3 วงจรถอบปฏิบัติการใช้ดังนี้

วงจรถอบปฏิบัติการใช้ที่ 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา ขั้นที่ 2 ทำความเข้าใจปัญหา ขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า ขั้นที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ ขั้นที่ 5 สรุปและประเมินคำตอบ และขั้นตอนที่ 6 นำเสนอและประเมินผลงาน โดยในวงจรถอบปฏิบัติการใช้ที่ 1 ผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญของแต่ละขั้นตอนเท่า ๆ กัน เพื่อพัฒนาการของความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในแต่ละด้าน ได้แก่ ด้านที่ 1 การระบุความรู้คณิตศาสตร์ที่จำเป็นต้องใช้ในการแก้ปัญหาที่พบ ด้านที่ 2 แสดงขั้นตอนการแก้ปัญหาที่พบ ด้านที่ 3 การระบุตัวอย่างหรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกับปัญหาที่พบการ

วงจรถอบปฏิบัติการใช้ที่ 2 ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ โดยใช้การจัดการกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเหมือนเดิม แต่จะให้ความสำคัญใน



ขั้นตอนที่ 1 ขึ้นกำหนดปัญหา โดยการนำเสนอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างคณิตศาสตร์และชีวิตประจำวันซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหรือสถานการณ์จริงได้ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนนั้นเห็นความสำคัญของคณิตศาสตร์ และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบและขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า โดยให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ที่อยู่นอกเหนือจากหนังสือเรียน ได้แก่ ใบบทความรู้ที่เป็นความรู้ นอกเหนือจากหนังสือเรียน และการใช้โทรศัพท์มือถือในการค้นหาความรู้

วงจรปฏิบัติการที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเหมือนเดิมและยังให้ความสำคัญในขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหา และขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า เหมือนในวงจรปฏิบัติการที่ 2 แต่จะเพิ่มให้ความสำคัญใน ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ และขั้นตอนที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ โดยให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มนั้นศึกษาหาความรู้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มตนเองและหาข้อสรุปซึ่งจะเป็นองค์ความรู้ของกลุ่มและหลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่น ๆ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนโต้แย้งโดยการใช้เหตุผล ฝึกให้นักเรียนตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบด้วยตนเองหลังจากนั้นให้ทุกกลุ่มสรุปความรู้ร่วมกันและกลายเป็นองค์ความรู้ของห้องเรียน

2. เก็บรวบรวมข้อมูลหลังจากทำการสอนครบตามจำนวนแผนการจัดการเรียนรู้แล้วให้นักเรียนทำแบบทดสอบวัดทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน และในระหว่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้วิจัยจะสังเกตนักเรียนกลุ่มเป้าหมายจากใบงาน ใบกิจกรรม บันทึกลงในแบบสังเกตพฤติกรรม และมีการสัมภาษณ์นักเรียน เพื่อนำไปสะท้อนผลของแต่ละวงจรปฏิบัติการ เพื่อจัดเก็บข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายจำนวน 35 คน

3. นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินพฤติกรรมที่แสดงออกในใบงาน การสัมภาษณ์และแบบทดสอบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มาวิเคราะห์และประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน โดยใช้ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานมาเทียบกับเกณฑ์ว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ เป็นการนำ ข้อมูลที่ได้รวบรวมโดยใช้แบบทดสอบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ซึ่งวิเคราะห์โดยสถิติพื้นฐาน คือ ค่าเฉลี่ย ( $\bar{X}$ ), ร้อยละ (%) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 2) การวิเคราะห์ข้อมูล



เชิงคุณภาพ คือการนำข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนที่แสดงออกในชั้นเรียนจากการเก็บข้อมูลจากแบบสังเกตพฤติกรรม ความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ และการสัมภาษณ์นักเรียน นำมาวิเคราะห์ ตีความและสรุปในรูปของการบรรยาย

## ผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบทดสอบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบสังเกตพฤติกรรมนักเรียน และแบบสัมภาษณ์นักเรียน พบว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงิน นั้นทำให้นักเรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นเมื่อได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานในแต่ละวงจรปฏิบัติการซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1 – 2

**ตารางที่ 1** คะแนนทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 เทียบกับ เกณฑ์ร้อยละ 50

วงจรปฏิบัติการที่	คะแนน		ผลการประเมิน
	$\bar{X}$ (ร้อยละ)	S.D.	
1	35.00	7.91	ต่ำกว่าเกณฑ์
2	46.07	2.68	ต่ำกว่าเกณฑ์
3	58.19	9.94	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 1 พบว่า คะแนนความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ที่ได้จากแบบทดสอบวัดความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 35.0 เมื่อนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์ พบว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 46.07 เมื่อนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์พบว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 58.19 เมื่อนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์ พบว่าอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีระดับความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์สูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน





**ตารางที่ 2** คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์หลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ในวงจรปฏิบัติการที่ 1, 2 และ 3 เทียบกับเกณฑ์ร้อยละ 50

วงจรปฏิบัติการที่	คะแนน		ผลการประเมิน
	$\bar{X}$ (ร้อยละ)	S.D.	
1	29.43	13.05	ต่ำกว่าเกณฑ์
2	45.43	8.86	ต่ำกว่าเกณฑ์
3	58.29	10.14	ผ่านเกณฑ์

จากตารางที่ 2 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ที่ได้จากแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนหลังจากที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานในวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 29.43 เมื่อนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์ พบว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 45.43 เมื่อนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์พบว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 58.29 เมื่อนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์ พบว่าอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ ซึ่งแสดงว่านักเรียนมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน

## อภิปรายผล

ผลการพัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเรื่อง ดอกเบี้ยและมูลค่าของเงินได้ทำการพัฒนาทั้งหมด 3 วงจรปฏิบัติการเพื่อให้นักเรียนมีความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์สูงกว่าร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม โดยผลการวิจัยเป็นไปตามความมุ่งหมายที่ตั้งไว้ โดยสามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การพัฒนาความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการจัดการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ขั้นกำหนดปัญหา 2) ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา 3) ขั้นดำเนินการ 4) ขั้นสังเคราะห์ความรู้ 5) ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ 6) ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน ในแต่ละขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยง ความคิดรวบยอด หลักการ และวิธีการทางคณิตศาสตร์ เพื่ออธิบายข้อสรุปหรือเรื่องราวต่าง ๆ และนำความรู้ และทักษะที่ได้





จากการเรียนคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ในการเรียนรู้ในสิ่งต่าง ๆ และในชีวิตจริงได้ โดยขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดปัญหา เป็นขั้นที่ผู้สอนจัดสถานการณ์ต่าง ๆ กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจ และมองเห็นปัญหา สามารถกำหนดสิ่งที่เป็นปัญหาที่ผู้เรียนอยากรู้อยากเรียนได้ และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ ซึ่งในขั้นนี้ผู้สอนได้นำเสนอสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของผู้เรียน เพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงความรู้ระหว่างคณิตศาสตร์และชีวิตประจำวัน ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสามารถนำความรู้และประสบการณ์ทางคณิตศาสตร์ไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันหรือสถานการณ์จริงได้ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนนั้นเห็นความสำคัญของคณิตศาสตร์ และเกิดความสนใจที่จะค้นหาคำตอบ ขั้นที่ 2 ขั้นทำความเข้าใจกับปัญหา เป็นขั้นที่ผู้เรียนจะต้องทำความเข้าใจปัญหาที่ต้องการเรียนรู้ซึ่งผู้เรียนจะต้องสามารถอธิบายสิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาได้ ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการศึกษาค้นคว้า ผู้เรียนกำหนดสิ่งที่ต้องเรียน ดำเนินการศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองด้วยวิธีการหลากหลาย โดยให้นักเรียนศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองจากแหล่งความรู้ที่อยู่นอกเหนือจากหนังสือเรียน ได้แก่ ใบบรรยากาศที่เป็นความรู้ที่นอกเหนือจากหนังสือเรียน และการใช้โทรศัพท์มือถือในการค้นหาคำตอบ ในขั้นที่ 4 ขั้นสังเคราะห์ความรู้ และขั้นที่ 5 ขั้นสรุปและประเมินค่าของคำตอบ ใน 2 ขั้นนี้จะให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มนั้นศึกษาหาความรู้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มตนเองและหาข้อสรุปซึ่งจะเป็นองค์ความรู้ของกลุ่มโดยให้แต่ละกลุ่มสรุปในรูปแบบของแผนผังความคิด ซึ่งประโยชน์ของแผนผังความคิดมีดังนี้ 1) ใช้ในการวิเคราะห์เนื้อหาหรืองานต่าง ๆ 2) ใช้ในการระดมพลังสมอง (Brainstorming) 3) ใช้ในการสรุปหรือสร้างองค์ความรู้ 4) ใช้จัดระบบความคิดและช่วยให้จำได้ดี 5) ช่วยส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เช่นการเขียนเรียงความ การเขียนบทความ 6) ใช้ในการจดโน้ต หรือทำโน้ตสำหรับนำเสนอ (ไสว พักขาว, 2544) และหลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่น ๆ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนโต้แย้งโดยการใช้เหตุผล ฝึกให้นักเรียนตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบด้วยตนเองหลังจากนั้นให้ทุกกลุ่มสรุปความรู้ร่วมกันและกลายเป็นองค์ความรู้ของห้องเรียน ซึ่งในการสรุปองค์ความรู้ของห้องเรียนนั้นครูจะคอยแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาให้ถูกต้องตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และขั้นที่ 6 ขั้นนำเสนอและประเมินผลงาน ผู้เรียนนำข้อมูลที่ได้มาจัดระดับองค์ความรู้และนำเสนอเป็นผลงานในรูปแบบที่หลากหลาย ผู้เรียนทุกกลุ่มรวมทั้ง ผู้ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาร่วมกันประเมินผลงาน ในการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานทั้ง 6 ขั้นนั้น ได้มีการให้นักเรียนทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ทำให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่นักเรียนมีความสามารถแตกต่างกันโดยแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่มเล็ก ๆ ในการเรียนรู้ร่วมกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ซึ่งนักเรียนจะบรรลุถึงเป้าหมายของการ



เรียนรู้ได้ ก็ต่อเมื่อสมาชิกคนอื่น ๆ ในกลุ่มไปถึงเป้าหมายเช่นเดียวกัน ความสำเร็จของตนเองก็คือ ความสำเร็จของกลุ่มด้วย

จากการสังเกตพฤติกรรมความสามารถในเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในแต่ละแผนการ จัดการเรียนรู้โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนา คุณลักษณะพฤติกรรมที่ต้องการ โดยดำเนินการเป็นวงจรปฏิบัติการจำนวน 3 วงจรปฏิบัติการ ซึ่งในแต่ละวงจรประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติขั้นสังเกต และขั้นสะท้อนผลการปฏิบัติการ โดยทั้ง 4 ขั้นตอนจะทำให้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องในทุก ๆ กิจกรรม มีการปรับปรุงการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับผู้เรียนทันที และสะท้อนข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติงานต่าง ๆ ของตนเอง เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป (สุวิมล ว่องวานิช, 2543) ทำให้สามารถแก้ปัญหาและพัฒนาได้ตรงตามวัตถุประสงค์ ซึ่งจากการสะท้อนผลเป็นวงจรปฏิบัติการ ผู้วิจัยพบว่าวงจรปฏิบัติการที่ 1 นักเรียนมีคะแนนความสามารถในเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 45.45 โดยคะแนนอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม ที่เป็นเช่นนี้เพราะนักเรียนยังไม่เคยผ่านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบนี้มาก่อน ส่งผลให้นักเรียนยังไม่เข้าใจในขั้นตอนต่าง ๆ ของการจัดกิจกรรม ทำให้นักเรียนบางส่วนนั้นยังไม่แสดงพฤติกรรมที่แสดงถึงการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ ซึ่งดูได้จากคะแนนของการตรวจแบบทดสอบวัดความสามารถในเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ และแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียน ซึ่งมีนักเรียนบางส่วนยังทำไม่ได้และมีคะแนนที่น้อยกว่าเกณฑ์ และยังมีนักเรียนบางส่วนที่ยังขาดความสนใจในการทำกิจกรรมไม่ช่วยเพื่อนในกลุ่มทำงาน ทำให้มีคนที่ทำงานน้อยและใช้เวลาในการทำกิจกรรมนานทำให้เวลาไม่เพียงพอ ส่งผลให้คะแนนเฉลี่ยของความสามารถในเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม และในวงจรปฏิบัติการที่ 2 ผู้วิจัยนำปัญหาไปพัฒนาและปรับแผนการจัดการเรียนรู้โดยในการสอนขั้นที่ 1 กำหนดปัญหานั้นได้นำเสนอสถานการณ์ที่อยู่ใกล้ตัวนักเรียนมากขึ้นเพื่อให้ นักเรียนนั้นเกิดความสนใจในการศึกษาเรียนรู้และหาคำตอบ ซึ่งการใช้สถานการณ์ปัญหาต่าง ๆ ที่น่าสนใจสามารถทำให้ผู้เรียน เกิดความสนใจที่จะเรียนมากขึ้น (กัญญา โพธิ์วัฒน์, 2542) และในขั้นที่ 3 ศึกษาค้นคว้า นั้นให้นักเรียนได้ศึกษาจากแหล่งความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากหนังสือเรียน ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น ในส่วนของนักเรียนบางคนที่ยังไม่ให้ความสนใจในการทำกิจกรรมได้มีการ ทำข้อตกลงกับนักเรียนโดยจะหักคะแนนของกลุ่มที่มีนักเรียนที่ไม่ให้ความร่วมมือซึ่งก็ทำให้นักเรียนให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมมากยิ่งขึ้นและเพื่อนในกลุ่มก็มีการเตือนเพื่อนที่ไม่สนใจให้กลับมาสนใจและให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมเพราะจะถูกหักคะแนนทั้งกลุ่มทำให้ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 นี้ นักเรียนในกลุ่มนั้นช่วยเหลือกันในการทำงานกลุ่ม และได้มีการกระชับเวลาในการทำกิจกรรมขั้นต่าง ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนนั้นพอดีกับเวลา แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละองค์ประกอบของ



ความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์พบว่า นักเรียนยังไม่ผ่านเกณฑ์ในองค์ประกอบด้านที่ 2 แสดงขั้นตอนการแก้ปัญหาที่พบ ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยอยู่ที่ 36.43 ทำให้นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 45.45 โดยคะแนนอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็ม ซึ่งเป็นคะแนนที่เพิ่มมากขึ้นจากในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับปรุงการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในวงจรปฏิบัติการที่ 3 โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานเหมือนเดิมและยังให้ความสำคัญในขั้นตอนที่ 1 กำหนดปัญหา และขั้นที่ 3 ดำเนินการศึกษาค้นคว้า เหมือนในวงจรปฏิบัติการที่ 2 แต่จะเพิ่มให้ความสำคัญใน ขั้นตอนที่ 4 สังเคราะห์ความรู้ และขั้นตอนที่ 5 สรุปและประเมินค่าของคำตอบ โดยให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มนั้นศึกษาหาความรู้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มตนเองซึ่งในขั้นตอนนี้จะเน้นให้นักเรียนได้ฝึก แสดงขั้นตอนในการแก้ปัญหา โดยการให้นักเรียนการอธิบายแนวคิดหรือขั้นตอนในการแก้ปัญหาที่พบว่ามีวิธีการและขั้นตอนอย่างไรบ้างในการแก้ปัญหานั้น ๆ หลังจากนั้นทำการหาข้อสรุปซึ่งจะเป็นองค์ความรู้ของกลุ่มและหลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่น ๆ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนโต้แย้งโดยการใช้เหตุผล ฝึกให้นักเรียนตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบด้วยตนเองหลังจากนั้นให้ทุกกลุ่มสรุปความรู้ร่วมกันและกลายเป็นองค์ความรู้ของห้องเรียน ซึ่งหากนักเรียนได้ทำการฝึกการค้นคว้าหาความรู้และสังเคราะห์ความรู้ด้วยตนเองบ่อย ๆ และต่อเนื่องความสามารถและทักษะนั้นจะเกิดความชำนาญมากยิ่งขึ้น (พันธ์ ทองชุมนุม, 2547) หลังจกดำเนินการในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ทำให้นักเรียนมีคะแนนความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์เฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 61.67 เมื่อนำค่าเฉลี่ยที่ได้เปรียบเทียบกับเกณฑ์ พบว่าอยู่ในระดับพอใช้

จากผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ซึ่งเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาให้นักเรียนสืบค้นความรู้ ระบุองค์ความรู้ทางคณิตศาสตร์ และนำความรู้เหล่านั้นมาทำการเชื่อมโยงกันเพื่อแก้ปัญหาด้วยตนเอง ทำให้นักเรียนสามารถแสดงขั้นตอนการแก้ปัญหาและระบุตัวอย่างหรือสถานการณ์อื่น ๆ ที่ใกล้เคียงกับปัญหาที่พบโดยผู้สอนมีหน้าที่ เพียงคอยแนะนำ และทำการจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมกับการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งรูปแบบของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยส่งเสริมความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ วาสนา กิมเท็ง ที่ได้ทำการเปรียบเทียบความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่าความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ หลังได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าก่อนได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ



.01 และหลังได้รับการสอนโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 65 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (วาสนา กิมเท็ง, 2553)

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 หลังจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน เมื่อทำการพิจารณาในวงจรปฏิบัติการที่ 1 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ได้จาก แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์ นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 29.43 เมื่อนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์ พบว่าอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์ ในวงจรปฏิบัติการที่ 2 ได้มีการเน้นให้นักเรียนศึกษาค้นคว้า จากแหล่งความรู้ที่หลากหลายนอกเหนือจากหนังสือเรียน เช่นการค้นหาโดยใช้อินเทอร์เน็ต ทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ความรู้ที่หลากหลายมากขึ้น และในการสืบค้นด้วยอินเทอร์เน็ตนั้น ช่วยให้นักเรียนประหยัดเวลา โดยไม่ต้องเสียเวลาไปเสาะหาข้อมูลจากแหล่งความรู้จริง เช่น ห้องสมุด หนังสือ วารสาร หรือจากบุคคลผู้รู้อื่น ๆ ได้ข้อมูลครบถ้วนเนื่องจากการสืบค้นข้อมูลบนอินเทอร์เน็ตนั้น เราสามารถสืบค้นข้อมูลได้หลากหลายรูปแบบ เช่น ข้อมูลข้อความ ข้อมูลรูปภาพ ข้อมูลมัลติมีเดีย หรืออื่น ๆ ในเนื้อหาหนึ่ง ๆ ก็สามารถนำข้อมูลที่หลากหลายรูปแบบมาอ้างอิงได้อย่างหลากหลาย ทำให้นักเรียนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 45.43 ซึ่งเป็นคะแนนที่เพิ่มมากขึ้นจากในวงจรปฏิบัติการที่ 1 และในวงจรปฏิบัติการที่ 3 ได้มีการเพิ่มความสำคัญในการสรุปและประเมินค่าของคำตอบ โดยให้สมาชิกแต่ละคนในกลุ่มนั้นศึกษาหาความรู้แล้วนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้และแสดงความคิดเห็นภายในกลุ่มตนเองซึ่งเป็นการเรียนรู้ร่วมกันทำให้เกิดการเรียนรู้แบบร่วมมือซึ่งเป็นการเปิดโอกาส ให้นักเรียนทุกคนในกลุ่มได้แสดงความคิดเห็นและแสดงออก ตลอดจนลงมือกระทำอย่างเท่าเทียมกัน มีการให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น นักเรียนที่เก่งช่วยนักเรียนที่ไม่เก่ง ทำให้นักเรียนที่เก่งมีความรู้สึกภาคภูมิใจ รู้จักใช้เวลา และช่วยให้เข้าใจในเรื่องที่ดีขึ้น ส่วนนักเรียนที่ไม่เก่งก็จะซาบซึ้งในน้ำใจเพื่อน มีความอบอุ่น รู้สึกเป็นกันเอง กล้าซักถามในข้อสงสัยมากขึ้น จึงง่ายต่อการทำความเข้าใจในเรื่องที่เรียน ที่สำคัญในการเรียนรู้แบบร่วมมือนี้ คือ นักเรียนในกลุ่มได้ร่วมกันคิด ร่วมกันทำงาน จนกระทั่งสามารถหาคำตอบที่เหมาะสมที่สุดได้ ถือว่าเป็นการสร้างความรู้ด้วยตนเอง ช่วยให้ความรู้ที่ได้รับเป็นความรู้ที่มีความหมายต่อนักเรียนอย่างแท้จริง จึงมีผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น (Arends, R., 1994) หลังจากนั้นทำการหาข้อสรุปซึ่งจะเป็นองค์ความรู้ของกลุ่ม โดยให้นักเรียนสรุปเป็นแผนผังความคิด สำหรับข้อมูลที่ซับซ้อนหากเขียนด้วย แผนผังความคิด จะช่วยทำให้เกิดความรวดเร็วมากกว่าการเขียนเป็นคำหรือเป็นประโยคเนื่องจากแผนผังความคิดเป็นวิธีการคิดที่ต้องใช้สมองทั้งสองข้างซึ่งสมองซีกซ้ายจะทำหน้าที่ในการวิเคราะห์คำภาษา สัญลักษณ์ ระบบ ลำดับ ความเป็นเหตุเป็นผล ตรรกวิทยา ส่วนสมองซีกขวาจะทำหน้าที่สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ จินตนาการ ความงาม ศิลปะ (ทวีศักดิ์ ภาวนานันท์, 2545) และ



หลังจากนั้นให้แต่ละกลุ่มแลกเปลี่ยนความรู้กับกลุ่มอื่น ๆ เป็นการกระตุ้นให้ผู้เรียนโต้แย้งโดยใช้เหตุผล ฝึกให้นักเรียนตรวจสอบความถูกต้องของคำตอบด้วยตนเองหลังจากนั้นให้ทุกกลุ่มสรุปความรู้ร่วมกันและกลายเป็นองค์ความรู้ของห้องเรียน ทำให้นักเรียนทำให้นักเรียนมีคะแนนนักเรียนมีคะแนนคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 58.29 เมื่อนำร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้เทียบกับเกณฑ์ พบว่าอยู่ในระดับผ่านเกณฑ์ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์สูงขึ้นหลังจากได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน นุชนารถ ทองกระจ่าง ที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้าเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 ก่อนและหลังเรียนโดยใช้รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการเชื่อมโยงความรู้ทางคณิตศาสตร์หลังจากการจัดกิจกรรมการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05 (นุชนารถ ทองกระจ่าง, 2556)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ด้วยการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน สามารถสรุปได้ว่า นักเรียนที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐานมีพัฒนาการของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ในแต่ละวงจรปฏิบัติการดีขึ้นตามลำดับ และหลังการจัดการเรียนรู้ครบทุกวงจรปฏิบัติการนักเรียนกลุ่มเป้าหมายทุกคนมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาคณิตศาสตร์และความสามารถในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ผ่านเกณฑ์ร้อยละ 50 ของคะแนนเต็มซึ่งเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อเสนอแนะทั่วไป 1) ในขั้นตอนในการจัดการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐาน นั้นมีขั้นตอนกระบวนการในการจัดการเรียนการสอน ที่เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการค้นคว้าหาความรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองในบางครั้งในการทำกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรมนั้นไม่เพียงพอ ดังนั้น ครูผู้สอนต้องวางแผนเวลาในการทำกิจกรรมให้เหมาะสมและพอดีกับเวลาที่มี 2) ในการเสนอสถานการณ์ปัญหานั้นควรเป็นปัญหาที่อยู่ในชีวิตประจำวันของนักเรียนหรือเป็นปัญหาที่นักเรียนให้ความสนใจ และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง จะทำให้นักเรียนนั้นตระหนักและเห็นคุณค่าของคณิตศาสตร์และเกิดความสนใจในการเรียนมากยิ่งขึ้น 3) ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ต้องการให้นักเรียนเกิดความสนใจในการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ ครูควรส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดรวบยอดทางคณิตศาสตร์ในเรื่องที่จะนำไปเชื่อมโยงได้เป็นอย่างดี และมีประสบการณ์ในการมองเห็นความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ของสิ่งที่จะเชื่อมโยง เพื่อให้นักเรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ต่าง ๆ



ทำให้เข้าใจภาพรวมของคณิตศาสตร์ได้ดีขึ้น และสามารถเลือกความรู้คณิตศาสตร์ไปใช้งานได้  
อย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป 1) ควรมีการศึกษาผลของการจัดการ  
เรียนรู้แบบสืบเสาะหาความรู้ร่วมกับเทคนิค KWDL ที่เกี่ยวกับความสามารถหรือทักษะในด้าน  
อื่น ๆ เช่น การแก้ปัญหา การสื่อสารทางคณิตศาสตร์ เป็นต้น 2) ควรทดลองนำสื่อการสอน  
มาร่วมในการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น โปรแกรม GeoGebra หรือ Geometry's  
Sketchpad (GSP) เพราะจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจเนื้อหาบทเรียนที่ยุ่งยากซับซ้อนได้  
ง่ายขึ้นในระยะเวลาอันสั้นและทำให้เรียนการสอนไม่น่าเบื่อ

### เอกสารอ้างอิง

- ไสว พิกขาว. (2544). หลักการสอนสำหรับการเป็นครูมืออาชีพ. กรุงเทพมหานคร: โอเดียน  
สโตร์.
- กัญญา โพธิวัฒน์. (2542). พฤติกรรมการสอนคณิตศาสตร์ ระดับประถมศึกษา. สุรินทร์:  
สถาบันราชภัฏสุรินทร์.
- กุลนันท์ กลิ่นสุวรรณ. (2558). ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ต่ำ. เรียกใช้เมื่อ 10  
มกราคม 2563 จาก [http://gullanun302.blogspot.com/2015/11/cognitive  
domain-wilson.html](http://gullanun302.blogspot.com/2015/11/cognitive-domain-wilson.html)
- ชานนท์ จันทรา. (2554). การประเมินความสามารถทางคณิตศาสตร์ของผู้เรียน. ประมวลชุด  
วิชาการจัดประสบการณ์การเรียนรู้คณิตศาสตร์ หน่วยที่ 8 - 15. นนทบุรี:  
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช.
- ทวีศักดิ์ ภาวนานันท์. (2545). การพัฒนาบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอนที่นำเสนอด้วยเทคนิค  
การเขียนแผนที่ความคิด เรื่อง การเพาะเลี้ยงปลา กัด. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์  
มหาบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- นุชนารถ ทองกระจ่าง. (2556). การพัฒนาทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์ เรื่องความ  
น่าจะเป็นด้วยกิจกรรมการเรียนรู้แบบใช้ปัญหาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา  
ปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน.  
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ปราณี ตปนียวรรค์. (2557). การสอนเพื่อพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. เรียกใช้  
เมื่อ 12 มกราคม 2563 จาก [apr.nsr.u.ac.th/Act\\_learn/myfile/18032015144722  
\\_article.doc](http://apr.nsr.u.ac.th/Act_learn/myfile/18032015144722_article.doc)
- พันธ์ ทองชุมนุม. (2547). การสอนวิทยาศาสตร์ระดับประถมศึกษา. กรุงเทพมหานคร:  
โอเดียนสโตร์.



- มณฑรา ธรรมบุศย์. (2545). การพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ โดยใช้ PBL (Problem – Based Learning). วารสารวิชาการ, 5(2), 11–17.
- วาสนา กิมเท็ง. (2553). ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน (Problem – Based Learning) ที่มีต่อทักษะการแก้ปัญหา ทักษะการเชื่อมโยงทางคณิตศาสตร์และความใฝ่รู้ใฝ่เรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุวิมล ว่องวานิช. (2543). การวิจัยปฏิบัติการในชั้นเรียน. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Arends, R. (1994). Learning to teach. (3rd ed.). New York: McGraw Hill.
- Boaler, J. (1998). Open and Closed Mathematics: Student Experiences and Understandings. Journal for Research in Mathematics Education, 29(1), 41–62.
- Kennedy, L. M. & Tipps, S. (1994). Guiding Children’s Learning of Mathematics. (7th ed.). Belmont, California: Wadsworth.
- National Council of Teachers of Mathematics (NCTM). (1989). Curriculum and Evaluation Standards for School Mathematics. Reston, VA: Author.
- Thomas, C. D. & Santiago, C. (2002). Building Mathematically Powerful students through Connections. National Council of Teachers of Mathematics. Mathematics Teaching in the Middle School, 7(9), 484–488.



# การสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล\*

## THE COMMUNICATION OF KHON TAM ASSOCIATION IN MUN RIVER CONSERVATION

อาภาพรรณ ทองเรือง

Apharphan Thongrueng

อลงกรณ์ อรรคแสง

Alongkorn Akksaeng

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: yuing\_ing@hotmail.com

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูลและศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของการสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล โดยเป็นการวิจัยด้วยวิธีการเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการวิเคราะห์ข้อมูลการสื่อสาร และรูปแบบการเคลื่อนไหวผ่านกระบวนการสื่อสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้ให้ข้อมูล โดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง ผลการศึกษาพบว่า กระบวนการสื่อสารของสมาคมคนทามในประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมูล ประกอบไปด้วย 1) ผู้ส่ง 2) ข้อมูลข่าวสาร 3) ช่องทางในการส่ง 4) ผู้รับ โดยผู้ส่งสารจะมีความแม่นยำในด้านข้อมูล มีระดับความรู้ในเชิงพื้นที่ ซึ่งข้อมูลข่าวสารที่ถูกนำเสนอมีความหลากหลายตามสถานการณ์ และประเด็นของผู้ส่งสารทั้งเป็นการรายงานสถานการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นกับกลุ่มแม่น้ำมูลหรือนำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับทรัพยากรธรรมชาติ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ในเชิงสัญลักษณ์ รวมถึงการแสดงถึงพลังเครือข่าย และเรื่องราวของการเคลื่อนไหว ผ่านการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ ผ่านพื้นที่สาธารณะ โดยกลุ่มผู้รับสาร แบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รับสารที่เป็นประชาชนในพื้นที่ 2) กลุ่มผู้รับสารที่ต้องการข้อมูลและเปิดรับสารนั้นจริง 3) กลุ่มผู้รับสารที่เปิดรับเนื้อหาเฉพาะในบางประเด็นด้านปัญหาและข้อจำกัดพบว่าการผลิตสื่อที่หลากหลายให้ตรงตามความสนใจของผู้รับสารที่ต้องการ รับสารในรูปแบบที่แตกต่างกัน ต้องอาศัยการเข้าถึงพื้นที่สื่อ ทั้งสื่อทางเลือกและสื่อกระแสหลักเพื่อการนำเสนอประเด็นสู่กระแสสังคมอย่างกว้างขวางและมีความต่อเนื่อง โดยกลไกในการขับเคลื่อนการสื่อสารในรูปแบบดังกล่าว ยังมีข้อจำกัดด้านกำลังคน อุปกรณ์ใน

---

\* Received 30 May 2020; Revised 15 June 2020; Accepted 10 July 2020



การผลิตสื่อ งบประมาณที่เพียงพอ รวมถึงกระบวนการพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่ที่ต้องใช้ระยะเวลาและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

**คำสำคัญ:** กระบวนการสื่อสาร, การอนุรักษ์แม่น้ำมูล, สมาคมคพท

## Abstract

This recent thesis ‘The Communication of Khon Tham Association in Mun River Conservation’ analyzed social context, attitude, process, communication method, topic, and communication contents (Textual Analysis) received from Khon Tham Association’s works, The research aimed to study the communication of Khon Tham Association in Mun River Conservation and problems as well as limitations in their communication. The results have shown that Khon Tham Association’s communication model in conserving Mun River was consisted of 1) messenger, 2) message, 3) channel and 4) receiver) The messengers had precise information, knowledge of the local area, and understanding their issues, and they also could explain changes happening to local people in Mun River, social context, ecosystem, and the variety of plants in Tham forest around Mun River. Message receiver groups were separated into 3 groups: the first group was local people who influenced the attitudes; the second group was message receivers who really wanted information and were really open to that information; and the third group was the one who was open to some contents. The people in this group had different basic understanding sent out by the Association, and it may create the errors in the perception between the messenger and message receiver higher than other group. Problems and limitations of the communication of Khon Tham Association in Mun River Conservation are to create the materials that are corresponding to the needs and the accessibility of different groups of people by considering relationship plan between people. By considering this difference, it can show joining point or different point due to that person’s society, which affects the creation of the same perception, the limitation of human resource, materials for creating media, sufficient budget, including the procedure in developing new generation of messenger that can take time and step – by – step development.



**Keywords:** Communication Model, Mun River Conservation, Khon Tham Association

## บทนำ

การเคลื่อนไหวของขบวนการประชาชน เกิดจากการรวมกลุ่มของกลุ่มคนจำนวนหนึ่งที่มีจุดมุ่งหมายร่วมกันอย่างแนบชิด มีอุดมการณ์และมีความตั้งใจร่วมกันที่จะทำการเปลี่ยนแปลงสังคมไปตามทิศทางที่วางไว้ การเคลื่อนไหวของขบวนการประชาชนนับตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันได้ปรากฏให้เห็นในรูปแบบต่าง ๆ ที่หลากหลาย เช่น การก่อม็อบ การเดินขบวน การยึดถนน การประท้วง หรือการรวมกลุ่มพลังของภาคประชาชน ซึ่งต้องอาศัยยุทธศาสตร์และยุทธวิธีในการขับเคลื่อน เชื่อมโยงกันในแง่ของมิติด้านอุดมการณ์และรูปแบบของกระบวนการ เพื่อให้บรรลุซึ่งเป้าหมายของการเคลื่อนไหว ทั้งที่เป็นไปเพื่อการต่อสู้เรียกร้อง ต่อต้าน ต่อรอง หรือเพื่อการพัฒนา พื้นฟู เปลี่ยนแปลง ที่เน้นการต่อสู้เชิงวัฒนธรรม อุดมการณ์และอัตลักษณ์ (จุมพล หนีมพานิช, 2556)

ดังจะเห็นได้จากภาพของขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา มีขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องของประชาชนธรรมดาเกิดขึ้นมากมายในประเทศอุตสาหกรรมก้าวหน้าในซีกโลกตะวันตก เช่น ขบวนการต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ ขบวนการสันติภาพ ขบวนการอนุรักษ์ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ขบวนการเรียกร้องให้กลับไปสู่อุดมคติดั้งเดิมของศาสนา กลับไปสู่วัฒนธรรม/ภูมิปัญญาดั้งเดิมของตน ขบวนการเรียกร้องสิทธิอย่างขบวนการสิทธิสตรี ขบวนการสิทธิของคนพื้นเมืองดั้งเดิมในประเทศต่าง ๆ ขบวนการสิทธิของคนรักแมวแพะหรือแม่แต่ขบวนการเคลื่อนไหวเรียกร้องให้กินอาหารธรรมชาติอย่างขบวนการมังสะวิวัติ เป็นต้น (ปาจารย์ พวงศรี, 2555)

สำหรับประเทศไทย ได้ปรากฏความเคลื่อนไหวของขบวนการประชาชนที่หลากหลายและกว้างขวางเช่นเดียวกับประเทศอื่น ๆ ทั่วโลก เช่น การรวมกลุ่มของเครือข่ายเกษตรกรและคนจนทั่วประเทศเป็นสมัชชาคนจน เรียกร้องสิทธิทำกินและการจัดการทรัพยากรป่า ที่ดิน และน้ำ สิทธิในที่อยู่อาศัย และเรียกร้องสิทธิในการดำรงอัตลักษณ์และวัฒนธรรมของชุมชนไว้ การรวมกลุ่มของผู้หญิงของเครือข่ายผู้หญิงกับเอดส์ เรียกร้องสิทธิทางเพศ การมีอำนาจเหนือร่างกายตนเอง การรวมกลุ่มของแรงงานหญิงและการเคลื่อนไหวของสหภาพแรงงาน และการเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญใหม่ในปี พ.ศ. 2539 – 2540 (อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และคณะ, 2547)

ด้านการเคลื่อนไหวด้านสิ่งแวดล้อมในสังคมไทยนั้น เกิดขึ้นอย่างมากในบริบททางสังคมที่ต่อต้านต่อวาทกรรมการพัฒนา โดยเฉพาะนโยบายการพัฒนาของสังคมไทยที่โน้มน้ำหนักไปในการพัฒนาทางเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเต็มตัว โครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศมุ่งสู่



ความเป็นประเทศพัฒนาทางอุตสาหกรรมใหม่ (NICs) อันนำมาสู่สภาพของสังคมที่ต้องพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากภายนอกมากขึ้น ภายใต้สังคมแบบรวมศูนย์อำนาจที่รัฐเป็นรัฐราชการรัฐแบบกึ่งเสรีประชาธิปไตยที่ยึดกุมอำนาจในการจัดการทรัพยากรแต่เพียงผู้เดียวโดยเฉพาะช่วง 2 – 3 ทศวรรษที่ผ่านมา นั้น จะเห็นได้ว่าลักษณะของการเคลื่อนไหวจะเป็นการต่อต้านต่อการกระทำของทุนและรัฐในโครงการการลงทุนขนาดใหญ่ และปราศจากความรับผิดชอบใด ๆ เช่น โครงการการก่อสร้างเขื่อน เหมืองแร่ โรงไฟฟ้า โรงงานอุตสาหกรรมหนัก โครงการลงทุนขนาดใหญ่ เช่น การสร้างนิคมอุตสาหกรรม การวางท่อก๊าซระหว่างประเทศ เป็นต้น (วรวิทย์ ไชยทอง, 2553)

ดังเช่น การเคลื่อนไหวของสมาคมคนทาม ในการต่อสู้เรียกร้องในประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมูล ซึ่งเป็นผลกระทบจากการสร้างเขื่อนราษีไศล ตามการดำเนินงานโครงการขนาดใหญ่ของรัฐ อันเป็นสาเหตุนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งที่ยืดเยื้อ นานกว่า 25 ปี ระหว่างภาครัฐกับชาวชุมชนกลุ่มแม่น้ำมูล อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ เขื่อนราษีไศล เป็นเขื่อนในกลุ่มโครงการผันน้ำโขง – ซี – มูล ภายใต้การดูแลรับผิดชอบของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงานในขณะนั้น (ตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมา โครงการ โขง ซี มูล ได้ถูกโอนมาอยู่ภายใต้การดูแลของกรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ฯ) เพื่อทำการผันน้ำจากแม่น้ำโขง แม่น้ำชี แม่น้ำมูล มาแก้ปัญหา การขาดแคลนน้ำในพื้นที่ 4.98 ล้านไร่ในเขตภาคอีสาน ก่อสร้างเป็นเขื่อนคอนกรีตเสริมเหล็ก ใช้งบประมาณ 871.9 ล้านบาท ปิดกั้นแม่น้ำมูลที่บริเวณ บ้านห้วย อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ ซึ่งมีการดำเนินการก่อสร้างในระหว่างปี พ.ศ. 2535 และแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2536 ทว่าผลจากการสร้างเขื่อนราษีไศล กลับนำไปสู่ปัญหาความขัดแย้งระหว่างภาครัฐและชาวบ้านในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำมูล ทั้งในประเด็นเรื่องของการสูญเสียที่ดินทำกินของราษฎร การสูญเสียพื้นที่ทำเลเลี้ยงสัตว์ปัญหาพื้นที่เสี่ยงต่อการถูกน้ำท่วมนานอ้อมเกินน้ำ การสูญเสียป่าบุงป่าทามแหล่งความหลากหลายทางชีวภาพ การแพร่กระจายของดินเค็ม ปัญหาน้ำเน่า น้ำเสีย และปัญหาสุขภาพ เมื่อมีการเก็บกักน้ำ ผลกระทบต่อแหล่งน้ำชลประทานเดิมของหน่วยงานราชการต่าง ๆ การสูญเสียพื้นที่ทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาของชุมชน (สุวิดา ธรรมมณีวงศ์, 2544)

ปัญหาดังกล่าวทำให้เกิดการลุกขึ้นมาเพื่อต่อสู้เรียกร้องสิทธิของชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบ นับตั้งแต่ปี 2536 เกิดขบวนการเคลื่อนไหวในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการจัดตั้งองค์กรสร้างเครือข่าย การชุมนุม การเดินขบวน การปิดล้อม การเจรจาต่อรอง การไกล่เกลี่ยเพื่อเรียกร้องการชดเชยความเสียหายบนที่ดินทำกิน เรียกร้องการเข้าไปมีส่วนร่วมกับภาครัฐ เรียกร้องการตรวจสอบผลกระทบ เรียกร้องให้มีมาตรการและแผนการฟื้นฟูผลกระทบ (ปฐม หงส์สุวรรณ, 2557)



จนเกิดการร่วมตัวของเครือข่ายชาวบ้านห้วยนา – ราชสีไศล ซึ่งเป็นหนึ่งในเครือข่ายที่รวมตัวกันภายใต้ชื่อ “สมัชชาคนจน” ที่มีการประสานความร่วมมือกับเครือข่ายคนจนจากทั่วประเทศในการประสานงานและเจรจาต่อรองกับรัฐ แต่อีกด้านหนึ่ง เครือข่ายเริ่มมีทิศทางแห่งการสร้างอนาคตที่เข้มแข็งของคนลุ่มน้ำมูลตอนกลาง โดยได้จดทะเบียนเป็นองค์กรนิติบุคคล ภายใต้ชื่อ “สมาคมคนทาม” (ดำรงศักดิ์ จันทรวีไล และวราลักษณ์ ไชยทัฬห, 2561)

ตลอดระยะเวลาของการเคลื่อนไหวต่อสู้เรียกร้องของชาวราชสีไศลที่ยังคงดำเนินไปอย่างยืดเยื้อเป็นระยะเวลายาวนานกว่า 25 ปี เพื่อจัดการกับปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข หรือแม้แต่การผลักดันให้มีการอนุรักษ์และการฟื้นฟูวิถีชีวิตชุมชนและทรัพยากรธรรมชาติลุ่มน้ำมูล การจัดตั้ง “สมาคมคนทาม” เป็นการประกาศตัวตนที่ชัดเจนขององค์กรเครือข่ายชาวบ้านที่ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนราชสีไศล สมาคมคนทามได้วางรากฐานด้านการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ป่าทาม แม่น้ำมูล การสร้างความเข้มแข็งให้กับคนในชุมชนท้องถิ่น และแผนงานอื่น ๆ ผ่านการเคลื่อนไหวที่มีการพัฒนาต่อยอดมีรูปแบบที่แตกต่างไปจากอดีต ทำให้เราเห็นภาพของกระบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ที่มีการเกิดขึ้นของนวัตกรรมในการต่อสู้ มีการต่อยอดรูปแบบและกลยุทธ์ให้มีความเข้มแข็ง มีพลังและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน (กาญจนา แก้วเทพ, 2552)

สมาคมคนทาม จึงเป็นเครือข่ายที่สะท้อนภาพการเคลื่อนไหวของกระบวนการประชาชนที่อยู่บนพื้นฐานการต่อสู้ของชุมชน โดยเกิดขึ้นจากการร่วมตัวของชาวบ้านในหมู่บ้านใกล้เคียงกันในพื้นที่อำเภอราชสีไศล เพื่อต่อสู้เคลื่อนไหวในการเรียกร้องสิทธิ เรียกร้องให้มีแนวทางแก้ไขปัญหา รวมถึงการศึกษาติดตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงทางทรัพยากรธรรมชาติของแม่น้ำมูลและพื้นที่ป่าบุงป่าทาม ซึ่งเป็นองค์กรที่มีการจัดระเบียบกลุ่ม การปฏิบัติงาน การวางแผนอย่างเป็นระบบ สะท้อนถึงความตื่นตัวของประชาชนที่ต้องการเข้ามาจัดการกับแนวทางที่กลุ่มมองว่าเป็นการสร้างผลกระทบที่ไม่เป็นที่พึงปรารถนาแก่ชุมชนท้องถิ่น ซึ่งมีการแสวงหาช่องทาง พัฒนาวิธีการและรูปแบบใหม่ที่จะนำมาใช้ในการเคลื่อนไหว โดยนำการสื่อสารมาเป็นเครื่องมือ เพื่อถ่ายทอดความหมาย ทั้งในเชิงสัญลักษณ์ อัตลักษณ์ วัฒนธรรม ความนึกคิดไปยังกลุ่มเป้าหมาย เป็นลักษณะของการการเคลื่อนไหวที่หลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง แต่แฝงไปด้วยอิทธิพลและมีบทบาทในการสร้างพลังทางสังคมในประเด็นที่ต้องการขับเคลื่อน (ไอยรา สังขะ, 2553)

ดังนั้นการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์แม่น้ำมูล ของสมาคมคนทามจึงไม่ได้เป็นไปเพื่อต้องการยึด หรือเข้าไปมีอำนาจรัฐ แต่สะท้อนให้เห็นเป้าหมายในการเคลื่อนไหว เพื่อการสร้างความหมาย การสร้างตัวตนและอำนาจของกลุ่ม ทั้งในมิติด้านการอนุรักษ์ ต่อต้าน เรียกร้องปกป้องผลประโยชน์สภาพการดำรงชีวิตและจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างเป็นธรรม หรือเพื่อการสร้างให้เกิดจิตสำนึกและอุดมการณ์ร่วมกัน



### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์การสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล
2. เพื่อศึกษาปัญหาและข้อจำกัดของการสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ วิธีการเลือกผู้ให้ข้อมูลใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposeful Selection) โดยเลือกผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นกลุ่มสมาคมคนทาม อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ จำนวน 7 คน ในมิติของผู้นำในเคลื่อนไหวทางสังคม ผู้นำกลุ่ม ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และในฐานะผู้สื่อสารในประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมูลสู่สาธารณะ

#### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้จะใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร และการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยมีเครื่องมือในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) เครื่องบันทึกเสียง 3) สมุดจดบันทึก 4) กล้องถ่ายรูป ในส่วนของแบบสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างในการศึกษาผู้ให้ข้อมูล โดยใช้ชุดคำถามสำหรับสมาคมคนทาม ในฐานะของผู้สื่อสาร สมาชิกกลุ่มและผู้มีส่วนร่วมในการสื่อสาร สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาจะใช้แบบบันทึกข้อมูลสำหรับวิเคราะห์ข้อมูล สมุดจดบันทึกเพื่อรวบรวมประเด็นเนื้อหาที่สำคัญและคอมพิวเตอร์ช่วยในการจัดการข้อมูล จัดระเบียบข้อมูลให้เป็นระบบและง่ายต่อการนำไปวิเคราะห์ข้อมูลในลำดับต่อไป

#### วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งออกเป็น 2 วิธี คือ

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เป็นการศึกษาที่มุ่งอธิบายรูปแบบของการสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล โดยการรวบรวมเนื้อหา ข้อมูล ข่าวสารที่เกี่ยวข้องในประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมูล เพื่อวิเคราะห์ให้ลึกถึงกระบวนการสื่อสารไปยังสาธารณะ รวมถึงที่เป็นปัญหาและข้อจำกัดในการสื่อสารเคลื่อนไหว

2. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – Depth Interview) เป็นการศึกษาที่มุ่งทำความเข้าใจกับผู้ให้ข้อมูลถึงวิถีคิด ทศนคติ บทบาท ระบบสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งจะเน้นหาคำตอบไปถึงแนวคิด วิธีการ กระบวนการ การสร้างเครื่องมือและการจัดการของบุคคลหรือของกลุ่มต่อประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจถึงแนวคิดในการสื่อสาร การเลือกใช้รูปแบบการสื่อสาร และสิ่งที่เป็นปัญหาและข้อจำกัดในด้านต่าง ๆ รวมถึงปัจจัยแวดล้อมของผู้สื่อสารที่มีผลต่อการสื่อสารในประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมูล



## การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหาและการสัมภาษณ์เชิงลึกมาวิเคราะห์ โดยอาศัยกรอบการวิเคราะห์ทางทฤษฎีการสื่อสาร (SMCR) ทฤษฎีสังคมวิทยา และแนวคิดขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ (New Social Movements – NSM)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารของสมาคมคนทามในประเด็นของการอนุรักษ์แม่น้ำมูล

2. การวิเคราะห์กระบวนการสื่อสาร ในประเด็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์กลุ่มแม่น้ำมูลของสมาคมคนทาม ได้แก่

2.1 นักข่าวพลเมืองกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน

2.2 สื่อกระแสหลัก

2.3 สื่อทางเลือก (สื่อบุคคล สื่อวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาชาวบ้าน, สื่อออนไลน์ ฯลฯ)

## ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “การสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล” พบว่า

1. กระบวนการสื่อสารของสมาคมคนทาม จุดเริ่มต้นของกลุ่มผู้ส่งสาร เกิดขึ้นจากปัจจัยด้านความต้องการในการเข้าถึงพื้นที่สื่อ และความต้องการในการสื่อสารประเด็นของชุมชนโดยคนในชุมชนที่เป็นผู้ได้รับผลกระทบและมีความรู้ความเข้าใจด้านวิถีชีวิตของชุมชน วัฒนธรรมและทรัพยากรในพื้นที่ความต้องการสื่อสารประเด็นปัญหา เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อสร้างความเข้าใจกับสาธารณะ รวมทั้งกระตุ้นความสนใจในประเด็นที่สื่อสารให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง จนเกิดการขยายเครือข่ายกลุ่มผู้ส่งสาร ซึ่งมีกระบวนการในการพัฒนาศักยภาพในการสื่อสาร และการผลิตสื่อด้วยตนเอง โดยช่องทางการสื่อสารของสมาคมคนทาม มีรูปแบบการสื่อสาร ดังนี้

1.1 การสื่อสารสาธารณะ การสื่อสารสาธารณะของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล เริ่มต้นจากการจัดตั้งทีมข่าวชาวบ้านในพื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลความเคลื่อนไหวในพื้นที่ และในปี พ.ศ. 2552 เกิดการจัดตั้งกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน จังหวัดศรีสะเกษขึ้น โดยได้เริ่มนำเสนอประเด็นในพื้นที่ผ่านสื่อกระแสหลักโดยคนในพื้นที่เอง ผ่านรายการนักข่าวพลเมือง ทางสื่อโทรทัศน์ไทยพีบีเอส (ทีวีไทยในขณะนั้น) นำไปสู่การพัฒนาทักษะด้านการผลิตสื่อ การขยายฐานของผู้ส่งสาร ผ่านการขยายความรู้ด้านการสื่อสารด้วยการจัดอบรมให้แก่เยาวชนและชาวบ้านที่มีความสนใจในการทำข่าว ขยายผลสู่การเป็นอาสาสมัครนักข่าวพลเมือง จนเกิดการรวมกลุ่มนักข่าวชาวบ้านขึ้นมา โดยใช้ชื่อว่า “ทีมนักข่าวทามมูล” หรือ “นักข่าวพลเมืองกลุ่มสื่อเสียงคนอีสาน” ในส่วนของรูปแบบการสื่อสาร





สาธารณะในการอนุรักษ์แม่น้ำมูลของสมาคมคนทาม ผู้ส่งสารคือคนในพื้นที่ที่จะเป็นผู้กำหนดประเด็นที่ต้องการสื่อสารไปยังสาธารณะ เป็นผู้รวบรวมข้อมูล จัดทำสื่อ และเผยแพร่ประเด็น โดยใช้ช่องทางการสื่อสารทั้งสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก ผ่านช่องทางใดช่องทางหนึ่งเป็นอันดับแรกและอาศัยการส่งต่อ เชื่อมโยงถ่ายทอดข้อมูลผ่านหลากหลายช่องทางที่สามารถเข้าถึงได้ของกลุ่มผู้ส่งสาร (สมาคมคนทาม) ซึ่งประเด็นที่สื่อสารของสมาคมคนทามผ่าน การสื่อสารสาธารณะในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล จะมีทั้งการรายงานสถานการณ์การแก้ไขปัญหา ความคืบหน้าในการแก้ไขปัญหา การเล่าถึงสถานการณ์แม่น้ำมูล การจัดการปัญหาของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และการจัดทำสารคดีที่บอกเล่าในประเด็นของทรัพยากรธรรมชาติ กลุ่มแม่น้ำมูล การเปลี่ยนแปลงและผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อแม่น้ำมูลและวิถีชีวิตของคนในชุมชน ที่เป็นผลมาจากการสร้างเขื่อนราศีไศล

**1.2 การสื่อสารเพื่อการสร้างเครือข่ายภายนอกและการสร้างความเข้มแข็งภายใน** เป็นลักษณะของการสื่อสารระดับกลุ่มสมาชิก การสื่อสารผ่านตัวแทนในที่ประชุมแกนนำในแต่ละหมู่บ้าน เขต ตำบล อำเภอ มีระบบการจัดการ การวางแผน การปฏิบัติการ การประสานงาน มีการยกระดับในแบบเครือข่ายขึ้นเป็นการจัดตั้งขึ้นเป็นสมาคมคนทาม การสื่อสารจึงถูกนำมาใช้ในการสร้างความเข้าใจและการเรียนรู้แก่แกนนำและสมาชิก ขยายสู่การสื่อสารสู่สังคมและบุคคลภายนอก โดยการจัดตั้งศูนย์เรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงชุมชน เครือข่ายทามมูล เพื่อใช้เป็นที่ถ่ายทอดองค์ความรู้ ที่ประชุม ฝึกอบรม การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และการพัฒนามิติต่าง ๆ ของชุมชนในเครือข่าย เป็นที่ประสานงาน รวบรวมและจัดการข้อมูลข่าวสาร เพื่อกระจายข้อมูลในพื้นที่ไปสู่การรับรู้ของบุคคลภายนอก เช่น นักศึกษา อาจารย์ นักวิชาการคนนอกพื้นที่

**1.3 รูปแบบการสื่อสารวัฒนธรรม** การสื่อสารผ่านการถ่ายทอดเรื่องราวของประเพณีพิธีกรรมความเชื่อของชาวบ้าน เช่น ความเชื่อของญาพอดงภูดิน วัฒนธรรมภูมิปัญญา และวิถีทามได้ถูกนำมาใช้ในการเคลื่อนไหว ที่เป็นการต่อสู้เชิงสัญลักษณ์ อย่างสันติวิธี โดยแฝงความหมายของการเป็นเจ้าของวัฒนธรรม การเป็นเจ้าของพื้นที่และความแน่นแฟ้นของชุมชนในด้านแนวคิดและหลักความเชื่อที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา

**1.4 รูปแบบการสื่อสารโดยงานวิจัยและข้อมูลวิชาการ** การนำงานวิจัยและข้อมูลวิชาการ มาเป็นเครื่องมือหนึ่งของการสื่อสารข้อมูล เผยแพร่องค์ความรู้ชุมชนสู่สังคมภายนอก ซึ่งการมีข้อมูลที่น่าเชื่อถือจะทำให้การเชื่อมสัมพันธ์ การต่อรองหรือติดต่อประสานกับหน่วยงานภายนอกเป็นไปได้ง่ายมากยิ่งขึ้น นำมาซึ่งการเข้ามาให้ความสนใจ ความต้องการศึกษาข้อมูลของนักวิชาการ กลุ่มนักเรียนนักศึกษา ผู้สนใจ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานราชการและองค์กรเอกชน



**1.5 กลุ่มผู้รับสารในการสื่อสารของสมาคมคนทาม** แบ่งเป็น 1) กลุ่มผู้รับสารประชาชนในพื้นที่ เป็นกลุ่มประชาชนที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการสร้างเขื่อนราษีไศล ที่ต้องรับรู้กับสิ่งที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทั้งผลกระทบต่อวิถีชีวิตและสิ่งแวดล้อม ประชาชนในพื้นที่จึงเป็นผู้รับสารที่เผื่อหวังถึงผลกระทบที่อาจจะเกิดจากโครงการของรัฐ นอกจากเป็นผู้รับสารแล้ว ประชาชนยังเป็นผู้ส่งสารในฐานะผู้ได้รับผลกระทบไปยังสังคมภายนอก หน่วยงาน ภาครัฐ และสื่อมวลชนให้รับทราบถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นอีกทางหนึ่งด้วย 2) กลุ่มผู้รับสารที่ต้องการข้อมูล และเปิดรับสารนั้นจริง กลุ่มผู้รับสารกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ จะเป็นกลุ่มนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ นักวิจัย กลุ่มคนหรือองค์กรที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องที่สมาคมคนทามได้สื่อสารโดยตรง หรือกลุ่มคนที่ เผ่าติดตามข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์แม่น้ำมูลมาเป็นระยะเวลาานาน ซึ่งต้องอาศัยข้อมูลในเชิงลึก ระยะเวลาในการสำรวจข้อมูล การติดตามความเคลื่อนไหว โดยกลุ่มผู้รับสารกลุ่มนี้จะมีความรู้ความเข้าใจพื้นฐานหรือเชิงลึก ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นผู้ทักษะความชำนาญในเรื่องที่ต้องการรับสาร ทำให้เข้าใจในเรื่องที่สมาคมคนทาม ในฐานะของผู้ส่งสารต้องการสื่อสารได้โดยง่าย 3) กลุ่มผู้รับสารที่เปิดรับเนื้อหาเฉพาะในบางประเด็น กลุ่มผู้รับสารกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ เป็นกลุ่มสื่อสารมวลชน นักข่าว นักศึกษา นักท่องเที่ยว ผู้ที่ต้องการศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับแม่น้ำมูลในบางประเด็น หรือเป็นข้อมูลในลักษณะกว้าง หรือประชาชนทั่วไปที่เปิดรับข่าวสารที่ถ่ายทอดโดยสมาคมคนทามผ่านช่องทางการสื่อสารต่าง ๆ ในประเด็นที่สนใจ โดยผู้รับสารกลุ่มนี้จะมีระดับความรู้ความเข้าใจพื้นฐานในเรื่องที่สมาคมคนทามนำเสนอมากน้อยต่างกัน ทำให้การรับรู้ระหว่างผู้ส่งสาร (สมาคมคนทาม) และผู้รับสารอาจมีความคลาดเคลื่อนได้สูงกว่าผู้รับสารในกลุ่มอื่น ๆ

**2. ด้านปัญหาและข้อจำกัดของการสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล** พบว่า การมีช่องทางการสื่อสารที่สามารถเข้าถึงสาธารณะในวงกว้างและสามารถนำเสนอประเด็นได้อย่างต่อเนื่อง มีผลต่อการสร้างความเข้าใจ และกระตุ้นการรับรู้ของผู้รับสารในกลุ่มต่าง ๆ สมาคมคนทามในฐานะผู้ส่งสาร จำเป็นจะต้องใช้การสื่อสารในรูปแบบที่หลากหลาย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อความสามารถในการเข้าถึงกลุ่มผู้รับสารแต่ละกลุ่มที่มีความแตกต่างกันตามปัจจัยและตัวแปรต่าง ๆ ทางสังคม ไม่ว่าจะเป็นคุณลักษณะทางสังคมของบุคคล ในเรื่องของเพศ วัย การศึกษา สถานภาพ สังคมหรือความสนใจ ซึ่งมีผลต่อการรับรู้ การเลือกเปิดรับข้อมูลข่าวสาร และช่องทางในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ถึงแม้สมาคมคนทามจะมีการใช้การสื่อสารผ่านรูปแบบการเคลื่อนไหวที่หลากหลาย ทั้งการสื่อสารผ่านสื่อกระแสรองหรือสื่อทางเลือก เช่น สื่อออนไลน์ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อวัฒนธรรม สื่อประเพณี สื่อบุคคลหรือการสื่อสารทางสื่อกระแสหลัก ผ่านงานข่าวพลเมือง ทางช่องทีวีสาธารณะไทยพีบีเอส แต่ยังคงขาดการป้อนข้อมูลข่าวสารที่ทำให้การสื่อสารมีความต่อเนื่อง รวมทั้งขาดช่องทางการแทรกเข้าสู่สื่อกระแสหลักที่จะสามารถนำเสนอประเด็นให้ขึ้นสู่กระแสสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะสื่อ



กระแสหลักยังเป็นสื่อที่ได้รับความนิยม มีความรวดเร็ว มีความน่าเชื่อถือในความเป็นมืออาชีพ ด้านการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ ง่ายต่อการเข้าถึงได้ทั่วครัวเรือน และสามารถสร้างการรับรู้อย่างมีประสิทธิภาพได้ในวงกว้าง

นอกจากนี้ปัจจัยด้านการสร้างกำลังคนในฐานะผู้ส่งสารและกำลังทุน ยังเป็นปัญหา และข้อจำกัดของการสื่อสารของสมาคมคนทาม เนื่องจากการผลิตสื่อที่หลากหลายให้ตรงตาม ความสนใจของผู้รับสารที่ต้องการรับสารในรูปแบบที่แตกต่างกัน กลไกในการขับเคลื่อนการ สื่อสารในรูปแบบดังกล่าว จำเป็นต้องมีปัจจัยในด้านกำลังทุน กำลังคนในการสื่อสาร เพื่อการ สร้างความต่อเนื่องของข้อมูลข่าวสารต่อการรับรู้ของสาธารณชน เพื่อเชื่อมโยงความคิด บอกเล่า เรื่องราว การสร้างฐานความเข้าใจต่อประเด็นที่ต้องการนำเสนอจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคล หนึ่ง หรือจากกลุ่มคนไปสู่กลุ่มคนในหลายๆกลุ่มในสังคมสมาคมคนทามจึงจำเป็นต้องมีการ พัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่เพื่อทำหน้าที่การถ่ายทอดประเด็น และขับเคลื่อนการสื่อสารของกลุ่ม ให้ไปเป็นอย่างต่อเนื่อง

## อภิปรายผล

การสื่อสารเข้ามามีบทบาทในฐานะเครื่องมือในการเคลื่อนไหวของสมาคมคนทาม ในประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมุล ผ่านกระบวนการสื่อสาร ตามทฤษฎีการสื่อสาร (SMCR) กระบวนการสื่อสารประกอบไปด้วย 1) ผู้ส่ง (Source) 2) ข้อมูลข่าวสาร (Message) 3) ช่องทางในการส่ง (Channel) 4) ผู้รับ (Receiver) โดยการกระทำการสื่อสารผ่านการสื่อสาร ของสมาคมคนทาม ผู้ส่งสารซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่เป็น คนภายในพื้นที่มีวิถีชีวิตที่เกี่ยวข้องและ ผูกพันกับแม่น้ำมุลอย่างใกล้ชิด ทำให้กลุ่มผู้ส่งสารมีระดับความรู้ในเชิงพื้นที่ที่มีความเข้าใจใน ประเด็นปัญหา สามารถอธิบายถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นกับวิถีชีวิตผู้คน กลุ่มแม่น้ำมุล บริบททางสังคมการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศน์และความหลากหลายของพืชพันธุ์ในป่าทาม บริเวณลุ่มแม่น้ำมุล สมาคมคนทามในฐานะผู้ส่งสาร จึงเป็นผู้มีขีดความสามารถของผู้ส่งสาร ใน ด้านทักษะการสื่อสาร มีความแม่นยำในด้านข้อมูล และมีความสามารถเข้ารหัส (Encode) เนื้อหาประเด็นที่ต้องการสื่อสาร

โดยข้อมูลข่าวสารที่ถูกนำเสนอจะมีความแตกต่างและหลากหลายตามสถานการณ์ และประเด็นของผู้ส่งสารทั้งเป็นการรายงานสถานการณ์ทั่วไปที่เกิดขึ้นกับลุ่มแม่น้ำมุล หรือ นำเสนอข้อมูลที่เกี่ยวข้องความอุดมสมบูรณ์ของป่าทาม ความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศและ ทรัพยากรธรรมชาติลุ่มแม่น้ำมุล วิถีชีวิต ความเชื่อ ประเพณี พิธีกรรม วัฒนธรรม ในเชิง สัญลักษณ์ รวมถึงการแสดงถึงพลังเครือข่ายและความเข้มแข็งของกลุ่ม และเรื่องราวของการ เคลื่อนไหวและการต่อสู้ ผ่านการนำเสนอในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การรายงานข่าว สารคดี ฎญา อีสาน บทกลอง บทเพลง ซึ่งถูกนำเสนอผ่านพื้นที่สาธารณะ ทั้งทางสื่อกระแสหลักและสื่อ



ทางเลือก ไปยังกลุ่มผู้รับที่มีความหลากหลาย ซึ่งกลุ่มผู้รับสารจากสมาคมคนทามแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้รับสารที่เป็นประชาชนในพื้นที่ กลุ่มผู้รับสารที่ต้องการข้อมูลและเปิดรับสารนั้นจริง กลุ่มผู้รับสารที่เปิดรับเนื้อหาเฉพาะในบางประเด็น โดยระดับขีดความสามารถของผู้รับสารที่จะทำให้การสื่อความหมายนั้นประสบผลสำเร็จ กลุ่มผู้รับสารที่เป็นประชาชนในพื้นที่จะสามารถทำให้การสื่อสารของสมาคมคนทามประสบผลสำเร็จได้มากกว่า จากทักษะในการสื่อสารที่มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง เนื่องจากเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิด ผู้ที่เกี่ยวข้องหรือได้รับผลกระทบโดยตรง ส่งผลให้มีทัศนคติที่คล้อยตามผู้ส่งสาร มีอารมณ์ความรู้สึกร่วมในเนื้อหาสารที่น่าเสนอได้ง่าย บนพื้นฐานของระบบสังคมและวัฒนธรรมเดียวกัน ในส่วนกลุ่มผู้รับสารที่ต้องการข้อมูลและเปิดรับสารนั้นจริง ผู้รับสารกลุ่มนี้อาจมีระดับความรู้ ระบบสังคมและวัฒนธรรมที่แตกต่างจากผู้ส่งสาร แต่จะมีทักษะในการสื่อสาร มีความสามารถในการถอดรหัส มีความเข้าใจในพื้นฐานของระบบสังคมและวัฒนธรรมของผู้ส่งสารและบริบทชุมชน ในส่วนของกลุ่มผู้รับสารที่เปิดรับเนื้อหาเฉพาะในบางประเด็น หากไม่มีพื้นฐานข้อมูลเพียงพอหรือมีทัศนคติ ระดับความรู้พื้นฐานทางสังคมวัฒนธรรมที่แตกต่างจากผู้ส่งสาร จะทำให้โอกาสที่การสื่อสารของผู้ส่งสารจะประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ต้องการสื่อสารลดน้อยลง

โดยการนำกระบวนการสื่อสารมาขับเคลื่อนประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมูลของสมาคมคนทามนั้น สอดคล้องกับแนวทางการเคลื่อนไหวทางสังคมแบบใหม่ ตามข้อสรุป ไชยรัตน์ เจริญสินโอสถ ซึ่งสรุป “ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่” ดังนี้

**ประการที่ 1** การสื่อสารของสมาคมคนทาม เป็นการเคลื่อนไหวที่ไม่ได้ผูกติดอยู่กับคนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่มีการสร้างเครือข่ายร่วมกับกลุ่มคนภายนอกที่ต้องการสื่อสารประเด็นในชุมชน เช่น เยาวชน กลุ่มนักเรียน นักศึกษา นักวิจัย นักวิชาการ อาสาสมัคร องค์กรภายนอก หรือผู้ที่สนใจทั่วไป

**ประการที่ 2** การสื่อสารของสมาคมคนทาม ไม่ใช่การเรียกร้องในประเด็นการแก้ไขปัญหาผลกระทบที่เกิดจากการสร้างเขื่อนราษีไศล แต่ยังมีประเด็นในเรื่องของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติป่าบุงป่าทาม การมุ่งประเด็นไปที่การพัฒนาชุมชน สังคม การศึกษาไว้ซึ่งความเชื่อวัฒนธรรม เศรษฐกิจ การทำมาหากินการสื่อสารผ่านงานวิชาการ และงานวิจัยที่จะมาสนับสนุนความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชน หรือช่วยในการพัฒนาต่อยอดความรู้ใหม่ๆแก่ผู้ที่สนใจต่อไป

**ประการที่ 3** การสื่อสารของสมาคมคนทาม มีกระบวนการผลิตสื่อด้วยตนเอง โดยมีการวางแผน การมีผู้ส่งสาร มีการผลิตสารในรูปแบบที่หลากหลาย มีช่องทางการสื่อสารของกลุ่มและของตนเอง มีเป้าหมายในการสื่อสาร เพื่อการสื่อสารประเด็นที่ต้องการไปยังกลุ่มเป้าหมาย



**ประการที่ 4** การสื่อสารของสมาคมคนทาม เป็นการเคลื่อนไหวของกลุ่มที่มีรูปแบบการเคลื่อนไหวที่ไม่ขัดแย้งกับรากฐานของวัฒนธรรม และไม่ได้มีแนวคิดที่เป็นปฏิกิริยาหรือต้องการสร้างความขัดแย้งกับรัฐ แต่มุ่งสู่การสร้างความสำเร็จและการแก้ปัญหาอย่างสันติ (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2540)

ดังนั้น การสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล จึงเป็นการพัฒนารูปแบบการเคลื่อนไหวที่สะท้อนภาพการเคลื่อนไหวอย่างสันติวิธี พยายามหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและความรุนแรง มุ่งสู่การสื่อสารโดยคนในพื้นที่ มีบทบาทในการเป็นผู้กำหนดประเด็นเนื้อหารวบรวมข้อมูล สังเกตการณ์และสามารถนำเสนอสู่สาธารณะผ่านการสื่อสารในรูปแบบต่าง ๆ ตามช่องทางการสื่อสารที่บุคคลหรือกลุ่มสามารถเข้าถึงได้ โดยมีการนำเสนอในประเด็นทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อเป้าหมายในการอนุรักษ์และปกป้องแม่น้ำมูล

อย่างไรก็ดีเมื่อนำกระบวนการสื่อสาร มาใช้ในการสื่อสารประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมูลของสมาคมคนทาม ข้อจำกัดในการสร้างสื่อที่ตรงตามความต้องการและการเข้าถึงของกลุ่มคนที่หลากหลาย โดยพิจารณาแบบแผนความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่อาจจะมีจุดร่วมหรือจุดต่างอันเนื่องมาจากคุณลักษณะทางสังคมของบุคคลนั้น ตามหลักทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งมีผลต่อการสร้างการรับรู้ให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และข้อจำกัดทางกำลังคน อุปกรณ์ในการผลิตสื่อ งบประมาณที่เพียงพอ รวมถึงกระบวนการพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่ที่ต้องใช้ระยะเวลาและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

การสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล เป็นการพัฒนารูปแบบการเคลื่อนไหวที่สะท้อนภาพของขบวนการเคลื่อนไหวแบบใหม่ ซึ่งเป็นการเคลื่อนไหวอย่างสันติวิธี หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าและความรุนแรง ซึ่งกระบวนการสื่อสารสู่สาธารณะของสมาคมคนทามในประเด็นการอนุรักษ์แม่น้ำมูล ประกอบไปด้วย 1) ผู้ส่ง (Source) 2) ข้อมูลข่าวสาร (Message) 3) ช่องทางการส่ง (Channel) 4) ผู้รับ (Receiver) โดยผู้ส่งสารจะมีความแม่นยำในด้านข้อมูล มีระดับความรู้ในเชิงพื้นที่ที่มีความเข้าใจในประเด็นปัญหา ข้อมูลข่าวสารที่ถูกนำเสนอจะมีความแตกต่างและหลากหลายตามสถานการณ์ และประเด็นของผู้ส่งสาร ซึ่งถูกนำเสนอผ่านพื้นที่สาธารณะ ทั้งทางสื่อกระแสหลักและสื่อทางเลือก ไปยังกลุ่มผู้รับที่มีความหลากหลาย โดยกลุ่มผู้รับสาร จะเป็นออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้รับสารที่เป็นประชาชนในพื้นที่ 2) กลุ่มผู้รับสารที่ต้องการข้อมูลและเปิดรับสารนั้นจริง 3) กลุ่มผู้รับสารที่เปิดรับเนื้อหาเฉพาะในบางประเด็น ซึ่งปัญหาและข้อจำกัดของการสื่อสารของสมาคมคนทามในการอนุรักษ์แม่น้ำมูล คือการสร้างสื่อที่ตรงตามความต้องการและการเข้าถึงของกลุ่มคนที่



หลากหลายและข้อจำกัดทางกำลังคน อุปกรณ์ในการผลิตสื่อ งบประมาณที่เพียงพอ รวมถึงกระบวนการพัฒนานักสื่อสารรุ่นใหม่

**ข้อเสนอแนะ** 1) จากการศึกษาข้อมูลเอกสาร วิเคราะห์ผลงาน และการสัมภาษณ์สมาคมคนทามมีศักยภาพในการผลิตสื่อที่มีความหลากหลาย แต่ยังขาดการเข้าถึงพื้นที่ในการสื่อสารของสื่อกระแสหลักในระดับที่กว้างมากขึ้น จึงน่าสนใจที่จะศึกษาถึงกระบวนการในการผลักดันการเข้าถึงพื้นที่การสื่อสารของสื่อกระแสหลัก ทั้งด้านทางปัจจัย กระบวนการในการเข้าถึง ข้อจำกัดและอุปสรรค 2) กระแสสังคมโลก ระบบเศรษฐกิจ และระบบการเมืองที่ต้องมีความเปลี่ยนแปลง อาจมีผลต่อระบบการสื่อสาร ช่องทาง การรับรู้ข่าวสารของผู้คน จึงน่าสนใจที่จะศึกษาถึงแนวคิดและกระบวนการปรับตัวในการสื่อสาร เพื่อการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสารของสมาคมคนทาม อำเภอราชไศล จังหวัดศรีสะเกษ

## เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ. (2552). การวิเคราะห์สื่อ: แนวคิดและเทคนิค คณะนิเทศศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์.
- จุมพล นิมพานิช. (2556). สิทธิชุมชนในการเคลื่อนไหวเพื่อการจัดการทรัพยากรที่ดิน ป่า และน้ำที่ยั่งยืน: กรณีศึกษาขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมแนวใหม่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือในช่วง 2531 – 2553. วารสารสุโขทัยธรรมาธิราช, 31(1), 58–70.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2540). ขบวนการเคลื่อนไหวทางสังคมรูปแบบใหม่/ขบวนการเคลื่อนไหวประชาสังคมในต่างประเทศ: บทสำรวจพัฒนาการสถานภาพและนัยยะเชิงความคิด/ทฤษฎีต่อการพัฒนาประชาธิปไตย. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: ศูนย์วิจัยและผลิตตำรามหาวิทยาลัยเกริก.
- ดำรงศักดิ์ จันทร์วิไล และวราลักษณ์ ไชยทัต. (2561). ป่าทาม ป่าไทย วิถีชีวิต คุณค่าและการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ชุ่มน้ำอีสาน. กรุงเทพมหานคร: บจก.เอที วัฒนาเอ็นจิเนียริ่ง แอนด์ ซัพพลาย ร่วมกับส. ไพบูลย์การพิมพ์.
- ปฐม หงส์สุวรรณ. (2557). ดงภูดิน: เรื่องเล่าศักดิ์สิทธิ์กับปฏิบัติการสร้างความหมายว่าด้วยสิทธิชุมชน. วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง, 10(3), 167–192.
- ปาจารย์ พวงศรี. (2555). การสื่อสารผ่านพื้นที่สาธารณะของคนชายขอบในรายการนักข่าวพลเมือง สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส. ใน วิทยานิพนธ์วารสารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารมวลชน. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.



- วรวิทย์ ไชยทอง. (2553). พลวัตการเคลื่อนไหวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในสังคมไทย: ข้อสังเกตเชิงอุดมการณ์. เรียกใช้เมื่อ 25 กรกฎาคม 2561 จาก <https://armworawit.wordpress.com>
- สุวิตา ธรรมณีนวงศ์. (2544). การเคลื่อนไหวทางสังคม. วารสารอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 23(2), 32–54.
- อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ และคณะ. (2547). สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไอยรา สังฆะ. (2553). ปฏิบัติการอารยะขัดขืนของขบวนการต่อต้านเขื่อนราศีไศล. ใน วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.



# ศึกษาคติธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธ อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา\*

## A STUDY OF CONCEPT THE DHAMMA RIDDLE ON CREMATION OF CEREMONIES THE BUDDHISTS NATHAWEE DISTRICT IN SONGKHLA PROVINCE

พระครูโชติปัญญาโสภณ

Phrakhrhu Chotipunyasopon

พระครูโกศลอรธกิจ

Phrakhrukosolattthakit

พระครูโฆสิตวัฒนากุล

Phrakhrukositwattananukul

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: worawiriyakhun@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพในคัมภีร์พระพุทธานุชาสนาเถรวาท เพื่อศึกษาพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และเพื่อศึกษาคติธรรมในการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) การจัดการศพในพระพุทธานุชาสนามี 4 วิธีการ คือ การตั้งศพในป่า การนำศพฝังดิน การนำศพเผาไฟ และการนำอัฐิตูบุคคลสำคัญก่อนเจดีย์ไว้บูชา ส่วนพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพมีเฉพาะพระพุทธรูปเจ้า พระพุทธรูปบิดา และพระสาวกบางองค์ ส่วนบุคคลทั่วไปเมื่อเสียชีวิตญาติจะนำศพไปทิ้งในป่า ฝังดินหรือเผาศพ 2) การบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา จัดขึ้นตามความเชื่อ สถานทางสังคม และพระพุทธานุชาสนา พิธีกรรมมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการบำเพ็ญกุศลศพ ขั้นตอนการบำเพ็ญกุศล ขั้นตอนการเผาศพ และขั้นตอนหลังการเผาศพ นำพิธีกรรมมาเป็นสื่อกลางระหว่างเจ้าภาพกับผู้ร่วมงาน เป็นการให้กำลังใจแก่เจ้าภาพและเป็นเกียรติแก่ผู้ตาย และเรียนรู้คุณธรรมและสัจธรรมร่วมกัน 3) คติธรรมในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพแฝงด้วยปรัชญาชีวิต การใช้ภูมิปัญญานำพิธีกรรม พิธีกรรมจึงห่อหุ้มสัจธรรม เหมือนเปลือกไม้ห่อหุ้มกระพี้และแก่น

\* Received 31 May 2020; Revised 12 June 2020; Accepted 27 June 2020



ของต้นไม้ เพราะพิธีกรรมได้สอดแทรกข้อคิดและคติธรรม พิธีกรรมจึงเป็นการเชื่อมโยง  
สู่คุณธรรมและศีลธรรมสะท้อนให้เห็นความจริงของชีวิตตั้งแต่เกิดถึงตาย พิธีกรรมและคติธรรม  
จึงมีคุณค่าและประโยชน์ต่อชีวิตที่นำไปสู่การบำเพ็ญประโยชน์ตนและสังคม

**คำสำคัญ:** การบำเพ็ญกุศลศพ, คติธรรม, ชาวพุทธอำเภอนาหว้า

## Abstract

This research aimed to: 1) To study the funeral ceremonies which was in the Tripitaka, which was the Buddhist scripture of Theravada. 2) To study the Ceremonies and the moral precepts in the funerals of the Buddhists who were in Nathawee district, Songkhla. 3) To study the philosophies of the life and the moral precepts the funerals of the Buddhists in Nathawee district, Songkhla. This is qualitative research focusing on document studies, observation and in – depth interviews presenting by a descriptive method. The results of the research revealed that : 1) The funeral ceremonies in Tripitaka were divided into 4 ways: leave the deaths in the forests, bury the deaths, burn the deaths, and keep the bones of the deaths who were the very important people in the pagodas to honor and worship them. The ceremonies were only for the Buddha, King Suddhodana, and some of the disciples. For the ordinary people, however, the relatives brought the deaths to leave in the forests, buried them, or hired the morticians to burn them. 2) The funeral ceremonies of the Buddhists who were in Nathawee district, Songkhla had taken place towards the domestic beliefs, social statuses, and the Buddhism. The ceremony was divided into 4 processes which were: before the funeral ceremony, the funeral ceremony, the cremation, and after the cremation. The people used the ceremony as the medium between the hosts and the visitors. This was the way to hearten the hosts, honor the deaths, and learn about the morals and the truth of people in the societies. 3) There were philosophies of the life which were embedded in the morals precepts of the funeral ceremonies, People used knowledge to manage the deaths and ceremonies. Therefore, the ceremonies were such a piece if cloths which covered the truth as same as the bark that covered wood and its axis. These because the remarks and the morals were intervened in the ceremonies. The participants were the links between the morals and the truth



which reflected the truth of life from the birth to the death. Thus, these made the ceremonies and the moral precepts were valuable to the lives which would be led to doing good for the people themselves and to the societies.

**Keywords:** Funeral, Morale, Buddhists in Nathawee District

## บทนำ

ประเพณีเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมที่มนุษย์สร้างขึ้นมาจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและสังคม เพื่อเป็นเครื่องผูกพันผู้คนในสังคม การแก้ปัญหาาร่วมกัน และการขัดเกลาทางสังคม ซึ่งผู้คนในสังคมเห็นว่าเป็นสิ่งที่ถูกต้องและดีงามจึงได้ปฏิบัติสืบต่อกันมา แนวคิดหน้าที่นิยมกล่าวว่าวัฒนธรรมเติบโตมาจากความต้องการที่จำเป็นของมนุษย์ในด้านความต้องการขั้นพื้นฐานที่มีความจำเป็นที่เกี่ยวกับการดิ้นรนเพื่อความอยู่รอดของชีวิต ด้านความต้องการความร่วมมือทางสังคม ความผูกพันกับชุมชนเพื่อแก้ปัญหาพื้นฐาน และด้านความต้องการความมั่นคงทางด้านจิตใจจากศาสนา ความเชื่อและพิธีกรรม เป็นต้น ดังที่ ขนิษฐา จิตชินะกุล กล่าวว่า ประเพณีจึงมีลักษณะที่มีจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนและประกอบด้วย แนวคิด ความเชื่อ พิธีกรรม และสมาชิกผู้เข้าร่วมพิธีกรรม (ขนิษฐา จิตชินะกุล, 2545) ได้ผ่านการปฏิบัติสืบทอดกันมาจนกลายเป็นมรดกทางวัฒนธรรมและเป็นอัตลักษณ์ของชาติ

ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพสมัยโบราณของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา นิยมนำศพไปทิ้งในป่าให้สัตว์กินต่อมานำศพฝังดิน เมื่อได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อของศาสนา พราหมณ์และพระพุทธศาสนาที่เป็นความเชื่อใหม่ว่าวิญญาณของผู้ตายจะไม่คืนกลับเข้าสู่ร่างเดิม แต่จะไปอาศัยในร่างใหม่จึงได้หันมาเผาศพ ความเชื่อใหม่จึงมีความสลับซับซ้อนและมีอำนาจลึกลับของวิญญาณ (ผี) มากขึ้น จึงได้เน้นพิธีกรรม (ปรีชา นุ่นสุข, 2544) พิธีกรรมที่เกี่ยวกับพิธีศพจึงมี 3 ลักษณะ คือ พิธีกรรมการเซ่นไหว้ พิธีกรรมการปัดรังควาน และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่น จึงมุ่งเน้นความเชื่อในโลกหน้า กฎแห่งกรรม และสิ่งที่เป็นอัปมงคล (มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, 2558) จุดมุ่งหมายการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวีเพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ตาย พิธีกรรมต่างๆ จึงแฝงไว้ด้วยหลักคิดเพื่อให้เห็นความดีของผู้ตาย การแสดงออกถึงความกตัญญูกตเวทีของลูกหลาน ความสามัคคีของญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน การเรียนรู้คุณธรรมและสัจธรรมของชีวิต และการบำรุงพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลจึงมีข้อปฏิบัติและความเชื่อท้องถิ่น จึงต้องมีหม้ออบน้ำศพ (ผี) เป็นผู้ประกอบพิธีกรรม การประกอบพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลตามข้อปฏิบัติต่างๆ อาทิเช่น การปฏิบัติต่อผู้ใกล้ตาย ปฏิบัติต่อศพ การสวดศพ การเซ่นไหว้ศพ การเผาศพ การเก็บอัฐิ การแปรธาตุ และการทำบุญอุทิศส่วนบุญให้แก่ผู้ตายจนเสร็จพิธี



พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวีทุกชั้นตอนได้แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิตที่เป็นข้อคิดและคติธรรมทางพระพุทธศาสนา อันเป็นเครื่องหุ้มห่อสัจธรรมที่อุปมาเปรียบเสมือนเปลือกของต้นไม้ที่ห่อหุ้มกระพี้และแก่นของต้นไม้เอาไว้ ผู้ที่เข้าร่วมพิธีกรรมในงานบำเพ็ญกุศลศพจึงเป็นการเชื่อมโยงเข้าสู่การเรียนรู้คุณธรรมและสัจธรรม โดยอาศัยพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยตีแผ่ให้ปรากฏและนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง จากรูปแบบและขั้นตอนของพิธีกรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงความจริงของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนถึงตาย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเห็นความไม่จริงยั่งยืน ความไม่มีแก่นสารของชีวิต จึงมีเพียงบุญกุศลและความดีที่ทำไว้เท่านั้นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจทั้งโลกนี้และโลกหน้า เพื่อบำเพ็ญตน ฝึกฝนตน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนและสังคมอย่างยั่งยืน

ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพเกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ความเชื่อ และสังคม เพื่อเป็นเครื่องผูกพันในการอยู่ร่วมกันทางสังคม การแก้ปัญหาาร่วมกัน และการขัดเกลาทางสังคม ประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวีก็เช่นเดียวกัน แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิตที่เป็นข้อคิดและคติธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจในการดำเนินชีวิตและสอดแทรกคติธรรมไว้ในพิธีกรรม อาทิเช่น คติธรรมการอาบน้ำศพ การรดน้ำศพ การมัดตราสัง ดอกไม้ธูปเทียนใส่มือศพ การตามไฟหน้าศพ การสวดพระอภิธรรม 7 คัมภีร์ การวางดอกไม้จันทน์ เป็นต้น ซึ่งคนในสมัยก่อนมีเทคนิควิธีการสอนลูกหลานให้เข้าถึงหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้อนุชนคนรุ่นหลังได้ศึกษาเรียนรู้และเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบแห่งความดี ซึ่งสามารถนำคติธรรมมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้ (พระครูกล้วยาณธรรมโฆษ (รุ่ง กลยาโณ), 2554)

จากประเด็นความสำคัญที่เกี่ยวกับพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ลำดับขั้นตอนของพิธีกรรมได้แฝงไว้ด้วยข้อคิด คติธรรมและวิธีการสอนธรรมทางพระพุทธศาสนาในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่อง “ศึกษาคติธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา” ในประเด็น พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และคติธรรมในการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยเชื่อว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา การศึกษาพระพุทธศาสนา การเสริมสร้างศรัทธาและความเข้มแข็งแก่ชุมชนชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา และการศึกษาพระพุทธศาสนาในมหาวิทยาลัย ตลอดจนเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติที่สามารถนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างมีนัยสำคัญ

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท



2. เพื่อศึกษาพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา
3. เพื่อศึกษาคติธรรมในการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา

## วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งไปที่การศึกษาคติธรรมที่ปรากฏในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา โดยการใช้แนวคิดปริศนาธรรม แนวคิดคติธรรมและแนวคิดปรัชญาชีวิตที่ทรงคุณค่าอันประเสริฐ มีสาระสำคัญและประโยชน์แก่มวลมนุษยชาติ โดยสืบทอดผ่านพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธตามหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาการจัดการศพ และพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธและปริศนาธรรม คติธรรมและปรัชญาชีวิตของมนุษย์ เพื่อสังเคราะห์และวิเคราะห์ตีความพิธีกรรมกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตพิธีกรรมเกี่ยวกับการจัดการศพ และพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ในพิธีกรรม 4 ขั้นตอน คือ พิธีกรรมก่อนการบำเพ็ญกุศลศพ พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ พิธีกรรมการเผาศพ และพิธีกรรมหลังการเผาศพ เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำไปสังเคราะห์และวิเคราะห์ตีความ

3. การสัมภาษณ์ (interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกและสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบกับการใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง จดบันทึก และบันทึกภาพ สัมภาษณ์เกี่ยวกับพิธีกรรมก่อนการบำเพ็ญกุศลศพ ได้แก่ การจำเริญอายุ การบอกทางคนป่วยใกล้ตาย การใช้สัญญาณแจ้ขาว การจัดสถานที่ตั้งศพ การอาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ การเอาเงินใส่ปากศพ การมัดตราสัง การนำดอกไม้ เทียน รูปหมากพลูใส่มือศพ การตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศล และการตามไฟหน้าหีบศพ พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ ได้แก่ การสวดพระอภิธรรม การแสดงธรรมหน้าศพ การแต่งชุดดำไปงานศพ และการวางพวงพุดหน้าหีบศพ พิธีกรรมการเผาศพ ได้แก่ การสวดมาติกาบังสุกุล การวางดอกไม้จันทน์ การเผาศพและข้อห้ามวันเผาศพ และพิธีกรรมหลังการเผาศพ ได้แก่ การแปรรูปเก็บอัฐิ การทำบุญอัฐิ การบรรจุอัฐิ การไว้ทุกข์ และการทำบุญ 100 วันและรอบปี

4. การวิเคราะห์ข้อมูลตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และวิเคราะห์ แยกตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อหาสิ่งที่เหมือนกันและ



สิ่งที่ต่างกันขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับพิธีกรรมก่อนการบำเพ็ญกุศลศพ พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ พิธีกรรมการเผาศพ และพิธีกรรมหลังการเผาศพ เพื่อวิเคราะห์ตีความ (Content Analysis) พิธีกรรมที่ประกอบด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ ในการบำเพ็ญกุศลศพ เพื่อให้เห็นคติธรรมที่เป็นหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม โดยการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์มาพิจารณาความถูกต้องว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในเบื้องต้นได้หรือไม่ และสรุปถึงสภาพการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใด ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ข้อมูลบางส่วนขาดความสมบูรณ์ ต่อจากนั้นจึงวิเคราะห์ตีความ ตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

5. การนำเสนอรายงานผลการศึกษาในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการเขียนให้มีความสมดุลงานต่อเนื่องและเป็นที่น่าสนใจ

## ผลการวิจัย

การบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวีมีพิธีกรรมหลายขั้นตอนที่ได้สอดแทรกคติธรรมที่เป็นข้อคิดและเครื่องเตือนใจในการฝึกฝนพัฒนาตนตามแนวทางพระพุทธศาสนา นักปราชญ์ผู้ชาญฉลาดในยุคก่อนได้ถ่ายทอดสื่อหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาในอีกรูปแบบหนึ่งในหลายๆ รูปแบบ คติธรรมที่ซ่อนอยู่ในรูปแบบพิธีกรรมที่เกี่ยวกับศพ ซึ่งเกิดขึ้นจากการพิจารณาใคร่ครวญด้วยการใช้สติปัญญาในการแก้ไขเงื่อนไข จากการนำจารีตประเพณีความเชื่อท้องถิ่นและหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเข้ามาผสมผสานเป็นพิธีกรรมเกี่ยวกับศพที่ก่อให้เกิดคุณค่าและประโยชน์แก่ผู้ที่มีชีวิตอยู่ในข้างหลังและคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นประโยชน์ทั้งส่วนบุคคลและสังคม โดยการใช้พิธีกรรมเป็นสื่อกลางประสานความรู้สึกร่วมระหว่างคนกับคน คนเป็นกับคนตาย และคนกับธรรม ดังนี้

1. พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ผู้วิจัยได้ศึกษาการจัดการศพและพิธีการบำเพ็ญกุศลแบ่งออก 4 ประการ คือ

ประการแรก ความเชื่อและสถานภาพทางสังคมกับพิธีการจัดการศพของมนุษย์ ซึ่งมนุษย์มีความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย จึงได้จัดการพิธีศพไปตามความเชื่อ สถานภาพทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ในแต่ละท้องถิ่น ผู้วิจัยได้จัดแบ่งวิธีการจัดการศพออกเป็น 6 วิธีการ คือ 1) การนำศพฝังดินมีความเชื่อว่าวิญญาณจะคอยปกป้องดูแลรักษาต้นไม้พืชผลทางการเกษตรให้ผลตามฤดูกาล การเก็บอัฐิบุตรให้มีโชคลาภในอนาคตและเป็นสถานที่พักผ่อนก่อนฟื้นขึ้นมาชำระบาปในวันพิพากษา 2) การนำศพฝังในป่าช้าอากาศหรือใส่โลงเก็บไว้ในถ้ำมีความเชื่อว่าวิญญาณจะถูกพัดพาไปกับสายลม 3) การทำศพแห้งและเก็บศพไว้มีความเชื่อว่าวิญญาณของผู้ตายจะเผ่าร้างศพและการเก็บศพไว้สักการบูชาในความศักดิ์สิทธิ์ 4) การนำศพไปเผามีความเชื่อว่าวิญญาณจะออกจากร่างแล้วไปเกิดในร่างใหม่และควันไฟจะ



นำวิญญาณไปสู่สวรรค์ 5) การนำศพไปถ่วงน้ำมีความเชื่อว่าแม่น้ำศักดิ์สิทธิ์จะชำระล้างบาป และนำวิญญาณผู้ตายไปสู่สวรรค์ และ 6) การนำศพให้สัตว์กินมีความเชื่อว่าเป็นการสร้างกุศล ครั้งสุดท้ายด้วยการอุทิศร่างกายให้เป็นทานเป็นอาหารแก่นกกาณกรและนกเหล่านั้นจะนำ วิญญาณไปสู่สวรรค์ การจัดการศพทั้ง 6 วิธีการนี้เป็นการจัดการศพของคน เพื่อป้องกันผีร้าย ความน่าเบื่อ กลิ่นเหม็น และโรคระบาด

ประการที่สอง พิธีกรรมการจัดการศพที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท ซึ่งการจัดการศพในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา พระพุทธศาสนาเถรวาทไม่ได้มีขั้นตอนพิธีกรรมที่มีรายละเอียดมากนัก แต่ได้ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อรรถกถาอยู่บ้าง ซึ่งได้กล่าวถึงพิธีการจัดการศพอยู่ 4 วิธีการ คือ 1) การทิ้งศพในป่าหรือป่าช้าผิ ดิบเพื่อให้เป็นอาหารสัตว์ เช่น ศพสามีของนางปาฐาจารย์า ศพบุตรของนางกิสาโคตรมี เป็นต้น 2) การนำศพไปฝังดินเพื่อให้เน่าเปื่อยยุ่ยสลาย เช่น ศพของนางสุทัตติหลานสาวของวิสาขา เป็นต้น 3) การนำศพไปเผาไฟเพื่อเก็บอัฐิ เช่น ศพมารดาของสามเณรสังกัจจ การเผาศพของนางกาลิในป่าช้า และ 4) การนำอัฐิของบุคคลสำคัญก่อเจดีย์ไว้สักการบูชา เช่น อัฐิธาตุของพระพุทธเจ้า พระอรหันต์ กษัตริย์ และเศรษฐี เป็นต้น

ประการที่สาม พิธีกรรมการจัดการพระศพของพระพุทธเจ้าและบุคคลสำคัญ การจัดการพิธีพระบรมศพของพระพุทธเจ้าและบุคคลสำคัญในคัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในสมัยพุทธกาลมีการจัดการศพที่มีพิธีกรรมจะมีเฉพาะพระพุทธเจ้า พระศพของพระพุทธบิดา พระสาวกผู้ใหญ่บางองค์ เช่น พิธีศพของพระสารีบุตร พิธีศพของพระโมคคัลลานะ พิธีศพของพระอัญญาโกณฑัญญะ พิธีศพของพระอนนท พิธีศพของพระพาหิยะ ทารุจิริยะเถระ พิธีศพของพระนาลกเถระ ส่วนศพของบุคคลทั่วไปเมื่อเสียชีวิตญาติก็จะนำไปป่าช้าจ้างสัปเหร่อเผาหรือทิ้งศพหรือฝังดิน

ประการที่สี่ คติธรรมในพุทธศาสนสุภาสิตที่เกี่ยวกับความตาย คติธรรมเป็นพุทธศาสนสุภาสิตเป็นคำสอนที่เกี่ยวกับชีวิตและความตาย มีข้อคิดและคติธรรมที่เป็นเครื่องเตือนใจให้พิจารณาชีวิต เพื่อให้เกิดสติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งพุทธศาสนสุภาสิตเหล่านี้เป็นคติธรรมที่สอดแทรกอยู่ในพิธีกรรมการจัดการศพของชาวพุทธ ซึ่งสามารถสรุปพุทธสุภาสิตทั้งหมดได้ว่า ชีวิตนี้มีน้อยนิด เปรียบด้วยภษาชนะดินที่แตกง่าย ชีวิตจึงถูกวันเวลา ความแก่ เจ็บ ตายพาไป และย่อมหมดไป ความตายเป็นภัยของชีวิต ไม่มีผู้ป้องกัน ผิดเพี้ยนไม่ได้ หนีไม่พ้น เด็กและผู้ใหญ่ก็มุ่งหน้าไปสู่ความตายและจะต้องทอดทิ้งร่างกายนี้ไว้บนแผ่นดิน และทรัพย์สินทั้งหลายแก่ ความแก่ ความตาย และทำให้อายุยืนไม่ได้ เมื่อความตายมาถึงทรัพย์สินทั้งหลายก็ถูกทิ้งไว้บนแผ่นดิน

2. พิธีกรรมกรำเพื่อกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลการกรำเพื่อกุศลศพของชาวพุทธ 3 ประการ คือ





ประการแรก ข้อมูลเกี่ยวกับพื้นที่อำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา นาทวีเป็นอำเภอหนึ่งในจังหวัดสงขลา มีพื้นที่ประมาณ 747 ตารางกิโลเมตรมีอาณาเขตทิศเหนือติดต่อกับอำเภอจะนะ ทิศใต้ติดต่อกับประเทศมาเลเซีย ทิศตะวันออกติดต่อกับอำเภอเทพาและอำเภอสะบ้าย้อย และทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาควนเนินและที่ราบ มีลักษณะอากาศ 2 ฤดู คือ ฤดูร้อนและฤดูฝน มีประชากรประมาณ 67,232 คน นับถือพระพุทธศาสนาร้อยละ 70 และนับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 30 แบ่งเขตปกครองออก 10 ตำบล 92 หมู่บ้าน ประชาชนมีการประกอบอาชีพการทำสวนยาง สวนผลไม้ ทำนาปลูกข้าว เลี้ยงสัตว์ ค้าขาย รับจ้าง และรับราชการ การศึกษาของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ระดับดี มีวัดเป็นศูนย์กลางชุมชน 25 วัด และมีมัสยิด 26 แห่ง มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น การแสดงมโนราห์ โรงครู การแสดงหนังตะลุง และการละเล่นอื่น ๆ เป็นต้น

ประการที่สอง ประวัติความเป็นมาของการจัดการศพของชาวพุทธ การจัดการศพของผู้คนในสมัยการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในระยะเริ่มแรกจากการทิ้งศพให้สัตว์กินและต่อเมื่อมีความเชื่อว่าผู้ตายจะกลับมาเข้าสู่ร่างเดิมจึงมีการฝังศพ ในสมัยต่อมาเมื่อศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธเข้ามาในดินแดนแถบนี้ จึงเกิดความเชื่อใหม่ว่าวิญญาณของผู้ตายจะไม่กลับคืนสู่ร่างเดิม แต่จะไปอาศัยเกิดในร่างใหม่ ผู้คนจึงเริ่มหันมาเผาศพตามความเชื่อใหม่ ซึ่งมีความสลับซับซ้อนมากขึ้นและมีความอำนาจลึกลับของวิญญาณหรือผี จึงได้เน้นพิธีกรรมการเช่นไหว้ พิธีกรรมปิดรังควาน และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยที่ผสมกับพิธีกรรมท้องถิ่นที่มุ่งเน้นความเชื่อในโลกหน้า กฎแห่งกรรม และสิ่งที่เป็นอัปมงคล ดังนั้น สาเหตุของการจัดการศพด้วยพิธีกรรมจึงสันนิษฐานว่าน่าจะมาจากการเช่นไหว้ศพ การปิดรังควานป้องกันผีร้าย และศาสนา จึงทำให้เกิดพิธีกรรมที่มีแนวคิด ความเชื่อ พิธีกรรม และผู้ร่วมพิธีกรรม

ประการที่สาม พิธีกรรมการจัดการศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เมื่อมีใครในครอบครัวตายลงลูกหลานและญาติพี่น้องจะแจ้งข่าวเชิญแขกมาร่วมอาบน้ำศพหรือรดน้ำศพ จัดหาหม้ออาบน้ำศพหรือหม้อใส่สวดสวด จัดสถานที่ตั้งศพ กำหนดวันและสถานที่ตั้งศพ บ้านหรือวัด จัดหาอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับใช้ในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ นิมนต์พระสงฆ์สวดอภิธรรม 7 คัมภีร์ ซึ่งการจัดการในการบำเพ็ญกุศลศพของแต่ละคนจะขึ้นอยู่กับความเชื่อท้องถิ่น พระพุทธศาสนา และสถานทางสังคม ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนของการศึกษาพิธีกรรมไว้ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการบำเพ็ญกุศลศพ ขั้นตอนการบำเพ็ญกุศลศพ ขั้นตอนการเผาศพ และขั้นตอนหลังการเผาศพ

3. คติธรรมในการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ซึ่งพิธีกรรม การบำเพ็ญกุศลศพได้แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิตที่เป็นข้อคิดและคติธรรม อันเป็นเครื่องหล่อหลอม สัจธรรม เหมือนเปลือกไม้ของต้นไม้ที่หล่อหลอมด้วยกระพี้และแก่นของต้นไม้เอาไว้ ผู้ที่เข้าสู่พิธีกรรมในพิธีศพเป็นการเชื่อมโยงสู่คุณธรรมและสัจธรรม โดยอาศัยพิธีกรรมช่วยตีแผ่ให้



ปรากฏจนนำไปสู่ความเข้าใจและปฏิบัติได้ถูกต้อง จากรูปแบบและขั้นตอนของพิธีกรรมได้สะท้อนให้เห็นถึงความจริงของชีวิต ตั้งแต่เกิดจนถึงตายซึ่งจะเห็นความไม่จีรังยั่งยืนของชีวิต ชีวิตไม่มีแก่นสารที่จะต้องยึดไว้ แต่มีเพียงบุญกุศลและความดีที่ได้กระทำไว้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นที่พึ่งทั้งโลกนี้และโลกหน้าตราบเท่าที่ยังไม่หมดกิเลส เมื่อรู้และเข้าใจความจริงอย่างนี้แล้ว จึงบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์แก่ตนและสังคมส่วนรวมด้วยความไม่ประมาท

## อภิปรายผล

จากผลการศึกษา ความตายเป็นกระบวนการจบของชีวิต การสิ้นใจ การสิ้นสภาพของการมีชีวิต มนุษย์มีความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของชญาภรณ์ สุขประเสริฐ และพีรพงษ์ มาลา ที่ศึกษาพบว่า ความตายในแนวคิดพระพุทธศาสนาเถรวาทชี้ให้เห็นว่าความตายเป็นเรื่องปกติธรรมดาของชีวิต แต่สาระแห่งการเตรียมตัวสามารถนำมาสร้างสิ่งที่ดีงาม เป็นเครื่องเตือนสติ ไม่ให้ประมาทมัวเมาในชีวิต การจัดการศพจึงเป็นไปตามความเชื่อ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางภูมิศาสตร์ อาทิเช่น การนำศพไปฝังดิน การนำศพไปทิ้งในป่าช้าอากาศ การทำศพแห้ง การนำศพไปเผาไฟ การนำศพไปทิ้งให้สัตว์กิน และการนำศพไปถ่วงน้ำ การจัดการศพในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท (ชญาภรณ์ สุขประเสริฐ และพีรพงษ์ มาลา, 2558) สอดคล้องกับแนวคิดของ พระครูพิพิธธรรมจักร (ทองอินทร์ รุ่งเรือง) ที่กล่าวว่า การบำเพ็ญกุศลศพสมัยพุทธกาลมีวิธีการจัดการศพหลายรูปแบบ อาทิเช่น การนำศพไปทิ้งในป่าช้าให้แร้งกิน การนำศพไปฝังดิน การนำศพไปเผาไฟ และการนำศพไปทิ้งแม่น้ำสายสำคัญ ส่วนการจัดการพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพมีการจัดพระศพของพระพุทธเจ้า พระพุทธบิดา และพระสาวกบางรูปเท่านั้น บุคคลทั่วไปจัดการศพแบบเรียบง่ายไม่เน้นพิธีกรรม การจัดการศพของคนอินเดียปัจจุบัน (พระครูพิพิธธรรมจักร (ทองอินทร์ รุ่งเรือง), 2558 - 2559) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของพระครูกันตธรรมภาวิวัฒน์ (คุ้มบัวลา) ที่ศึกษาพบว่า การจัดงานศพสมัยพุทธกาลนิยมเผาแล้วบรรจุอัฐิธาตุของบุคคลที่ควรบูชาไว้ในสถูป เพื่อให้เกิดการบูชาแก่ผู้สักการะบูชา การจัดการศพของคนอินเดียปัจจุบันนิยมนำศพไปเผาไฟริมฝั่งแม่น้ำคงคาลอยศพบ้าง ลอยอังคารบ้าง (พระครูกันตธรรมภาวิวัฒน์ (คุ้มบัวลา), 2556)

จากผลการศึกษา การจัดการศพของมนุษย์ในสมัยการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนในระยะแรก นำศพไปทิ้งในป่าให้สัตว์กินต่อมานำไปฝังดิน เมื่อได้รับอิทธิพลของศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา จึงเริ่มการเผาศพตามความเชื่อใหม่ จึงมีความสลับซับซ้อนและอำนาจลึกกลับของวิญญูณ (ผี) จึงได้เน้นพิธีกรรมการเช่นไหว้ พิธีกรรมปัดรังควาน พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา สอดคล้องกับ พระครูสุวรรณภรณ์ (ภัทร อริโย) ที่กล่าวว่า เมื่อมีคนตายจะต้องมีพิธีกรรม เริ่มด้วยการอาบน้ำศพ การแต่งตัวศพ การรดน้ำศพ การเอาเงินใส่ปากศพ



(ใส่กระเป่าเสื้อหรือกางเกง) ผูกตราสัง การปิดศพ การบรรจุศพลงโลงศพ การสวดศพ การเช่นไหว้ศพ การบวชหน้าศพ การสวดมาติกาบังสุกุลศพ การเผาศพ การเก็บอัฐิ การทำบุญอัฐิ การตั้งศพไว้บำเพ็ญกุศล ลูกหลานทำบุญอุทิศให้ด้วยการถวายภัตตาหารเช้า – เพล ถวายจตุปัจจัยไทยธรรม ต่อจากนั้นอาจทำบุญ 7 วัน 50 วัน 100 วัน และครบรอบปี (พระครูสุวรรณารมณ์ (ภัทร อริโย), 2562) สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ พระครูวรวิริยคุณ ที่ศึกษาพบว่า พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลของชาวพุทธ เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูตเวที ตามหลักคำสอนในทางพระพุทธศาสนาและการยกย่องเชิดชูเกียรติของผู้ตาย (พระครูวรวิริยคุณ, 2562)

จากผลการศึกษา พิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา อิงหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ความเชื่อในเรื่องบาป บุญ ความกตัญญูตเวที ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา จึงมีคตินิยมที่เป็นคำสอนที่มีคุณค่าอันประเสริฐมีสาระสำคัญและเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ชาวพุทธ สอดคล้องกับบทความวิจัยของ พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาล) ที่ศึกษาพบว่า คตินิยมในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพเป็นสัจธรรมของชีวิตที่ผู้เข้าร่วมพิธีกรรมเรียนรู้และเข้าถึงหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาด้วยตนเอง เพื่อให้เกิดความสังเวชสลดใจ การดำเนินชีวิตด้วยความไม่ประมาท โดยการมุ่งสอนให้เว้นชั่ว ทำความดี และทำจิตใจให้บริสุทธิ์ ผ่องใสเบิกบาน มุ่งช่วยพัฒนาตนเองและสังคมให้เกิดสันติสุข (พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสังวาล), 2554) และสอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ พระครูโอภาสวุฒิจูณ (สว่าง อรุโณ) ที่ศึกษาพบว่า คำสอนที่สอดแทรกไว้ในพิธีกรรมที่รับมาจากพระพุทธศาสนา อาทิเช่น การมีสติ ไม่หลงตาย การไม่ตั้งอยู่ในความประมาท การเห็นสัจธรรมในชั้น 5 คตินิยมที่เป็นข้อปฏิบัติ คือ ความกตัญญูตเวที ความเคารพนับถือ การเห็นไตรลักษณ์ (อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา) คตินิยมการสวดพระอภิธรรม คือ การอุทิศส่วนกุศล การมีน้ำใจต่อกัน คตินิยมในการเผาศพ คือ สัจธรรมของชีวิต ความไม่ประมาทในชีวิต ความเคารพนับถือกัน และคตินิยมในการเก็บอัฐิ คือ การทำบุญอุทิศให้แก่ผู้ตายให้ไปเกิดใหม่ในโลกหน้า (พระครูโอภาสวุฒิจูณ (สว่าง อรุโณ), 2562)

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

มนุษย์มีความเชื่อเกี่ยวกับชีวิตหลังความตาย จึงได้จัดการพิธีศพไปตามความเชื่อสถานทางสังคม และสภาพแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ ซึ่งสามารถจำแนกวิธีการจัดการศพออกเป็น 6 วิธีการ คือ การนำศพไปฝังดิน การนำศพไปทิ้งในป่าช้าอากาศ การทำศพแห้ง การนำศพไปเผา การนำศพไปถ่วงน้ำและการนำศพไปทิ้งให้สัตว์กิน การจัดการศพในสมัยพุทธกาลที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมี 4 วิธีการ คือ การนำศพไปทิ้งในป่าช้าผิบบิ การนำศพไปฝังดิน การนำศพไปเผาไฟ และการนำอัฐิของบุคคลสำคัญก่อเจดีย์ ในคัมภีร์พระไตรปิฎกและ



อรรถกถาได้กล่าวถึงการจัดการเฉพาะพระศพของพระพุทธเจ้า พระพุทธบิดา พระอัญญาโกณฑัญญะ พระอานนท์ พระพาหิยะ ทารุจิริยเถระ พระนาลกเถระ ส่วนบุคคลทั่วไปญาติจะนำศพไปเผา ฝังดินหรือทิ้งศพ และพระพุทธองค์ได้ตรัสพุทธศาสนสุภาษิตเกี่ยวกับความตาย เพื่อให้ข้อคิดและคติธรรม เป็นเครื่องเตือนใจในการพัฒนาชีวิต เพื่อให้เกิดปัญญาในการดำเนินชีวิต นาทวีเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดสงขลาที่ตั้งอยู่เขตชายแดนไทย – มาเลเซีย มีชาวพุทธอาศัยอยู่ร้อยละ 70 มีมุสลิมร้อยละ 30 การจัดการศพตามสถานทางสังคม สภาพแวดล้อม พระพุทธศาสนา และความเชื่อใหม่ว่าวิญญาณของผู้ตายจะไม่กลับคืนสู่ร่างเดิมจึงมีการเผาศพ ความเชื่อที่สลับซับซ้อนและอำนาจลึกลับของวิญญาณ (ผี) จึงได้เน้นพิธีกรรมการเช่นไหว้ พิธีปัดรังควาน และพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา มุ่งเน้นความเชื่อในโลกหน้า กฎแห่งกรรม และสิ่งที่เป็นอุปมงคล การจัดการศพจึงมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการบำเพ็ญกุศลศพ ขั้นตอนการบำเพ็ญกุศลศพ ขั้นตอนการเผาศพ และขั้นตอนหลังการเผาศพ ในขั้นตอนพิธีกรรมเหล่านี้แฝงไว้ด้วยปรัชญาชีวิตที่เป็นข้อคิดและคติธรรม สามารถนำมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตได้เป็นอย่างดี

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่าในแง่ของการจัดงานบำเพ็ญกุศลศพของชาวพุทธในอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา ควรจะลด ละ เลิก หรืองดเว้นจากอบายมุขประเภทต่างๆ อาทิเช่น การเล่นการพนัน และการดื่มสุราของมีนเมาทุกชนิด แต่ควรจะจัดงานบำเพ็ญกุศลศพในรูปแบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะควรจะเน้นในเรื่องการประหยัด ในงานวิจัยครั้งต่อไปควรจะศึกษาถึงความเชื่อและพิธีกรรมประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพในการสร้างความสามัคคีในชุมชนชาวพุทธอำเภอนาทวี จังหวัดสงขลา เป็นต้น

## เอกสารอ้างอิง

- ชนิษฐา จิตชินะกุล. (2545). คติชนวิทยา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ชยาภรณ์ สุขประเสริฐ และพีรพงษ์ มาลา. (2558). วิเคราะห์คติธรรมจากประเพณีการบำเพ็ญกุศลศพของชุมชนตำบลกลันตา อำเภอเมืองบุรีรัมย์ จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารสถาบันพิมลธรรม, 3(1), 43-44.
- ปรีชา นุ่นสุข. (2544). ประวัติศาสตร์พระพุทธศาสนาในคาบสมุทรภาคใต้ของประเทศไทย. ในรายงานการวิจัย. คณะกรรมการการวิจัยศึกษา การศาสนาและวัฒนธรรมของกระทรวงศึกษาธิการ.
- พระครูกันตธรรมาภิวัดน์ (คุ้มบัวลา). (2556). ศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการจาปนกิจของชาวบ้านขอนแก่นเหนือ ตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. ในวิทยานิพนธ์พุทธศาสนมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.



- พระครูภัลลยานธรรมโฆษ (รุ่ง กลยาโณ). (2554). การศึกษาคติธรรมจากประเพณีงานศพ: กรณีศึกษาชุมชนตำบลตรวง อำเภอศรีณรงค์ จังหวัดสุรินทร์. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูพิพิธธรรมจักร (ทองอินทร์ รุ่งเรือง). (2558 – 2559). ศึกษาหลักปริศนาธรรมในพิธีบำเพ็ญกุศลของชาวตำบลน้ำเค็ม อำเภอท่าลี่ จังหวัดเลย. วารสารธรรมทรรศน์, 15(3), 67–76.
- พระครูวรวิริยคุณ. (25 ตุลาคม 2562). ปริศนาธรรมเกี่ยวกับศพ: อุบายการเข้าถึงความจริงของชีวิต. (พระครูโชติปัญญาโสภณ (เนื่อง โชติปัญญา), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูสุวัฒนาภรณ์ (ภัทร อริโย). (25 ตุลาคม 2562). คติธรรมในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ. (พระครูโชติปัญญาโสภณ (เนื่อง โชติปัญญา), ผู้สัมภาษณ์)
- พระครูอุทัยปริยัติโกศล (เสถียร ยอดสว่าง). (2554). ปริศนาธรรมเกี่ยวกับประเพณีการตายของภาคอีสาน. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระครูโอภาสวุฒิกุล (สว่าง อรุโณ). (28 ตุลาคม 2562). คติธรรมในพิธีกรรมการบำเพ็ญกุศลศพ ตามไฟหน้าหีบศพ สายสิญจน์. (พระครูโชติปัญญาโสภณ (เนื่อง โชติปัญญา), ผู้สัมภาษณ์)
- มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์. (2558). ประเพณีเนื่องในการตาย. เรียกใช้เมื่อ 10 มีนาคม 2562 จาก [https://hugepdf.com/download/\\_pdf](https://hugepdf.com/download/_pdf)

# ศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในการแสดงหนังตะลุงของหนัง นครินทร์ ชาทอง\*

## AN ANALYTICAL STUDY THE SIGNS THAT APPEARED IN THE SHADOW PLAY OF THE NANG NAKHARIN CHATONG

พระครูโอภาสวุฒิชูณ

Phrakhu Ophaswuttikhun

พระครูโกศลอรธกิจ

Phrakhu Kosolathakit

อุทัย เอกสะพัง

Uthai Eksaphang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: worawiriyakhun@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง เพื่อศึกษาสัญญาณที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง และเพื่อวิเคราะห์ความหมายของสัญญาณและหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) หนังนครินทร์ ชาทอง เป็นศิลปินพื้นบ้านด้านการแสดงหนังตะลุง มีความสามารถในการประพันธ์วรรณกรรม เชิดรูดหนังตะลุงได้ทุกลีลา ให้เสียงพากย์ภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ได้ 20 เสียง ชูชีวิตสร้างจิตวิญญาณนายโจจนเป็นอัตลักษณ์ประจำตัว การแสดงหนังตะลุงเพื่อความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ปรัชญาชีวิต ข้อคิด และคติธรรม อนุรักษ์หนังตะลุงแบบเก่าอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาสังคมชายแดนใต้ จนได้รับรางวัลและการยกย่องเกียรติคุณมากมาย 2) หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้สัญญาณอย่างผสมผสานและซับซ้อนในแสดงหนังตะลุง 2 ประเภท คือ สัญญาณที่เป็นองค์ประกอบ ได้แก่ โรงหนัง จอหนัง เครื่องดนตรี ลูกคณะ การไหว้ครู การเบิกโรงหนัง และรูปหนัง และสัญญาณที่เป็นวรรณกรรม ได้แก่ วรรณกรรมเรื่องก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดินและมหาชนก 3) ความหมายของสัญญาณมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก ความหมายระดับ

\* Received 31 May 2020; Revised 12 June 2020; Accepted 28 July 2020



ผิวเดิน ผู้ชมหนังตะลุงจะเข้าใจความหมายที่นายหนังใช้เสียงผ่านสื่อต่าง ๆ ทันที และลักษณะที่สอง ความหมายระดับลึก ซึ่งจะต้องผ่านการวิเคราะห์จึงจะเข้าใจความหมายนั้น สัญญาที่เป็นองค์ประกอบแฝงไว้ด้วยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา และสัญญาที่เป็นวรรณกรรมได้สอดแทรกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไว้ในลักษณะต่าง ๆ

**คำสำคัญ:** หนังนครินทร์ ชาทอง, การแสดงหนังตะลุง, สัญญา

## Abstract

This research has three objectives. Firstly, it is to study the life of work of the puppeteer Nakharin Chatong. Secondly, it is to examine the signs he has used in this shadow puppet shows. Thirdly, it is to analyze the meanings of the signs and Buddhist dharma in such shows. This is qualitative research focusing on observation and in – depth interviews presenting by a descriptive method. The results are as follows: 1) The puppeteer Nakharin Chatong was raised to love the indigenous art of shadow puppetry. He is talented in composing literature, puppeteering, and dubbing both central Thai dialect and more than 20 southern Thai dialects. He has used “Nai Tho” as his signature, main character in the play. His art has brought joy, entertainment, news, information, life philosophy, and Buddhist dharma to his audience. He was able to revive the old kind of shadow puppetry, to help raise awareness regarding the natural resource preservation in the Songkhla lake, and to help develop the southern border communities. He has received several awards for his remarkable talents and community services. 2) He has used two types of signs in complex and harmonious ways to communicate with his audience. First, it is the signs that are the components, including the theatre, canvas, musical instruments, crew members, worshipping and opening ceremonies, and puppets themselves. Second, it is the signs that are literature, including the stories of kon tawan cha lap fa, Say Than Hang Kham Rak, Rak Tho Ra Man, Thep Pha Bud Dern Din and Ma Ha Cha Nok. 3) There are two kinds of the meanings of the signs. First, it is the direct meaning, in which the audience would understand through the puppeteer’s voice immediately. Second, it is the implied meanings, in which the audience would have to analyze them first. Both the signs that are the components and that are the literature are imbued with Buddhist dharma of many kinds throughout.





**Keywords:** Puppeteer Nakharin Chatong, Shadow Puppet Shows, Signs

## บทนำ

หนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งของคนในภาคใต้ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาและสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ การแสดงหนังตะลุงจึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากในอดีตไม่มีสื่อสารมวลชนอย่างปัจจุบัน หนังตะลุงจึงได้ทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ขณะเดียวกันก็ให้ความบันเทิงที่วิเศษสุดของชาวบ้าน เพราะเป็นศิลปะการแสดงที่มีครบทุกรสชาติมีทั้งบทกลอนอันไพเราะ บทเจรจาที่เพลิดเพลีน และบทตลกที่สนุกสนาน ปัจจุบันหนังตะลุงยังคงให้ความบันเทิง ถ่ายทอดแนวคิด คุณธรรม จริยธรรม ความเคลื่อนไหว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม (วรรณภา ปูปึง, 2546) การเกิดขึ้นของประชาธิปไตยชาวบ้านการแสดงหนังตะลุงในภาคใต้ ซึ่งเกิดจากระบบนิเวศวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยการนำมาสร้างให้เกิดพลังศรัทธา ความเชื่อผ่านสื่อหนังตะลุงที่เป็นศูนย์กลางแห่งจิตวิญญาณท้องถิ่น ดังที่ สันติภาพ ศิริวิวัฒน์ไพบูลย์ กล่าวว่า ทักษะปฏิบัติการในด้านต่าง ๆ ของผู้คนในชุมชนให้เกิดการสร้างนวัตกรรม จัดระเบียบสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน พลังนิเวศวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม แนวคิดนี้เป็นกระบวนการสร้างความสมดุลของกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอำนาจ แต่มุ่งรักษาระดับฐานรากของชุมชนให้กลับสู่ร่องรอย ครรลอง วิถีของความเป็นชุมชนท้องถิ่นและการสร้างจิตสำนึกร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ “สังคมอุดมคติ” หรือ “สังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน” (สันติภาพ ศิริวิวัฒน์ไพบูลย์, 2553) ในชุมชนท้องถิ่น

หนังนครินทร์ ชาทอง ได้รับการปลูกฝังจากหนังว่อน รัตนศรี ให้รักหนังตะลุงมาตั้งแต่เยาว์วัยและสนับสนุนพาไปชมหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงโด่งดังของภาคใต้อยุคนั้นคือ หนังกันทองหล่อ หนังประทีน บัวทอง หนังพร้อม อัครวิน เป็นต้น จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจอยากเล่นหนังตะลุงและแสดงหนังตะลุงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2504 งานบุญบ้านนายวินิจ เลชะกุล และแสดงหนังตะลุงงานวัดในนาม “หนังนครินทร์ ชาทอง ขวัญใจนักเรียน” หรือ “หนังเด็กวัดโคกสมานคุณ” หนังนครินทร์ ชาทอง เป็นนายหนังตะลุงที่คนนิยมชมชอบ ซึ่งมีความรู้ความสามารถพิเศษในการใส่จิตวิญญาณให้กับตัวหนังตะลุงได้อย่างเหมาะสม ให้เสียงพากย์หนังตะลุงได้ถึง 20 เสียง เชิดตัวหนังตะลุงได้ทุกลีลาอย่างสมจริงและให้อารมณ์เป็นธรรมชาติ รักษาขนบนิยมการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณในเรื่องรามเกียรติ์ จักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานชาดก และมีวรรณกรรมแสดงถึง 148 เรื่อง การแสดงหนังตะลุงทุกเรื่องเต็มไปด้วยอารมณ์ศิลป์ที่มีการสอดแทรกข้อคิด ปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยและเหตุการณ์เฉพาะหน้า เพื่อให้ความบันเทิง



ข้อคิด คติธรรม ปรัชญาชีวิต คุณธรรมและจริยธรรม และบทถกมุงเน้นยกระดัดจิตใจผู้ชมไม่ นิยมคำหาบบอลน มุงสร้างสรรคสังคัมให้พัฒนา สร้างความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุข โดยเฉพาะการสร้างชีวิตซุบจิตวิญญูณให้รูปตลกนายโถ มีคติประจำใจเรื่องกินเป็น ใหญ่่นำเพลงลูกทุ่งมาแปลงให้นายโถร้องจนกลายเป็นอัตลัษณ์ของหน้งนครินทร์ ซาทอง จนมีชื่อเสียงโด่งดังและได้รับรางวัลและเกียรติคุณจำนวนมาก (บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

การแสดงหน้งตลลุงของหน้งนครินทร์ ซาทอง ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการใช้ สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบและวรรณกรรมในการแสดงหน้งตลลุง เพื่อให้ผู้ชมและผู้ฟัง เข้าใจสิ่งทีเห็นและได้ฟังอย่างชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังที อภิญญา เฟื่องฟูสกุล กล่าวว่ ระบบสัญลักษณ์ (Sign) เป็นการผสมผสานทีซุบซ้อนของสิ่งเหล่านั้ การอ่านความหมาย ของสัญลักษณ์ เรียกว่ “มายาคติ” การสื่อสารความหมายมี 2 ระดับ คือ ระดับผิวเผินและระดับ ลึก Peirce แบ่งสัญลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ รูปเหมือน (Icon) เครื่องหมายทีเชื่อมโยง เหตุผล (Index Connection) และเครื่องหมายทีแสดงถึงบางสิ่งบางอย่าง (Symbol) (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2551) สัญลักษณ์ได้ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบและวรรณกรรมหน้งตลลุง นายหน้งน ครินทร์ ซาทอง ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างองค์ประกอบและประพันธ์วรรณกรรมที แผงไว้ด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนการสอนธรรมะได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านใน การสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไว้ในลักษณะต่าง ๆ ของวรรณกรรม โดยการเลือกหลักธรรมทีเหมาะสมกับสถานการณ์ การใช้การอุปมาเปรียบเทียบ การใช้ภาษาที ถูกต้องและเหมาะสม และการใช้วิธีการสอนทีหลากหลาย หลักธรรมทีนำมาสอนจะสัมพันธ์กับ บริบททางสังคัม (เกษม ขนบแก้ว, 2540)

หน้งนครินทร์ ซาทอง เป็นศิลปินพื้นบ้าน ให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ปรัชญาชีวิต ข้อคิด คติธรรม เพื่อสร้างค่านิยม จัตรีเบียบสังคัมและแก้ปัญหาร่วมกัน การได้รับการปลูกฝัง ให้รักหน้งตลลุงและมีแรงบันดาลใจให้ออกโรงแสดงหน้งตลลุง ในนาม “หน้งนครินทร์ ซาทอง ขวัญใจนักเรียน” หรือ “หน้งเต้กวัดโคกสมานคุณ” รักขนบนิยมการแสดงหน้งตลลุงแบบ โบราณ มีวรรณกรรม 148 เรื่อง แสดงหน้งตลลุงด้วยภูมิปัญญาและใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อถ่ายทอด อุดมการณ์ด้วยอารมณ์ศิลปินสอดแทรกข้อคิด คติธรรม ปรัชญาชีวิต มุงสร้างสรรคสังคัมให้อยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข

จากประเด็นความสำคัญดังกล่าวทีเกี่ยวข้องกับหน้งนครินทร์ ซาทอง มี 3 ประเด็น คือ ประวัติและผลงานของหน้งตลลุงของหน้งนครินทร์ ซาทอง สัญลักษณ์ทีใช้ในการแสดงหน้งตลลุง ของหน้งนครินทร์ ซาทอง และความหมายของสัญลักษณ์และหลักธรรมคำสอนในทาง พระพุทธศาสนาทีใช้ในการแสดงหน้งตลลุงของหน้งนครินทร์ ซาทอง ซึ่งยังไม่มีการศึกษาวิจัย อย่างเป็นระบบ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ทีปรากฏ ในการแสดงหน้งตลลุงของหน้งนครินทร์ ซาทอง” ผู้วิจัยเชื่อว่าผลของการศึกษาในครั้งนีจะเป็



ประโยชน์ต่อการศึกษา วิชาการ การส่งเสริมและอนุรักษ์หนังตะลุงไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง
2. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง
3. เพื่อวิเคราะห์ความหมายของสัญลักษณ์และหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง

### วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งไปที่การศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง โดยการใช้แนวคิดสัญวิทยาของเฟอร์ดินองค์ เดอ โซซูร์ เพื่ออธิบายความหมายของสัญลักษณ์ที่หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้ในการแสดงหนังตะลุงไว้ 2 ประเภท คือ ความหมายระดับผิวเผิน ตามรูปและเสียงที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงและผู้ชมเข้าใจตรงกันกับนายหนังตะลุง และความหมายระดับลึกตามรูปและเสียงที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงและผู้ชมเข้าใจความหมายที่ต่างกันไปตามอารมณ์และความรู้สึกของแต่ละบุคคล ตามค่านิยมในบริบทของสังคมหรือวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาประวัติหนังนครินทร์ ชาทอง สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง ดนตรีหนังตะลุง คณะหนังตะลุง การไหว้ครูหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง และรูปหนังตะลุง และติดตามชมยูทูบ (Youtube) วรรณกรรมที่หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้ในการแสดง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก การตีความหมายของสัญลักษณ์ตามระดับผิวเผินและความหมายระดับลึกและหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตองค์ประกอบที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง คณะหนังตะลุง การไหว้ครูของหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง และรูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง และวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทพากย์หนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก จากยูทูบ (Youtube) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการชมการแสดงหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง การสังเกตสัญลักษณ์ต่าง ๆ และการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำไปสังเคราะห์และวิเคราะห์ตีความ



3. การสัมภาษณ์ (interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกและสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบกับการใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง จดบันทึกและบันทึกภาพ สัมภาษณ์เกี่ยวกับสัญญาณที่เป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง คณะหนังตะลุง การไหว้ครูของหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง และรูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง และวรรณกรรมที่หนังครินทร์ ชาทอง นำไปใช้ในการแสดงหนังตะลุง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก และหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แฝงซ่อนเร้นและปรากฏอยู่ในองค์ประกอบและวรรณกรรมบทพากย์หนังตะลุง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และวิเคราะห์ แยกตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อหาสิ่งที่เหมือนกันและสิ่งที่ต่างกันขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติและผลงานของหนังครินทร์ ชาทอง และสัญญาณที่เป็นองค์ประกอบและวรรณกรรมที่หนังครินทร์ ชาทอง ใช้ในการแสดงหนังตะลุง เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Content Analysis) และตีความหมายของสัญญาณในระดับลึกที่แฝงและซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของการแสดงหนังตะลุงและหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา หลังจากนั้นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาอย่างละเอียด โดยการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์หาพิจารณาความถูกต้องว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในเบื้องต้นได้หรือไม่ และสรุปถึงสภาพการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใดหลังจากนั้นได้ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่มีข้อมูลบางส่วนขาดความสมบูรณ์ ต่อจากนั้นจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้อีกครั้งหนึ่ง

5. การนำเสนอรายงานผลการวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการเขียนให้มีความสมดุลความต่อเนื่องและเป็นที่น่าสนใจของผู้อ่าน

## ผลการวิจัย

หนังครินทร์ ชาทอง เป็นนายหนังตะลุงที่มีความรู้ความสามารถและมีชื่อเสียงในการแสดงหนังตะลุง รักษาขนบการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณ เรื่องรามเกียรติ์ จักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานชาดก อนุรักษ์และพื้นฟูการแสดงหนังตะลุงแบบเก่า อนุรักษ์ทรัพยากรทะเลสาบสงขลา โดยใช้เทคนิควิธีการแสดงหนังตะลุงเพื่อให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิด คติธรรม ปรัชญาชีวิต สร้างสรรค์ศีลธรรมด้วยการตลกที่สุภาพและเป็นแบบอย่างหนังตะลุงสมัยต่อมา



จากผลงานดังกล่าวได้รับรางวัลและเกียรติคุณเป็นศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดสัญวิทยา เพื่อให้เห็นว่า การแสดงหนังตะลุงได้ใช้สัญลักษณ์ที่ผสมผสานกันอย่างซับซ้อนที่แฝงและสอดแทรกไว้ด้วยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. หนังนครินทร์ ชาทอง เกิดที่บ้านสะพานท่อม ตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ประกอบอาชีพข้าราชการครู ต่อมาได้ลาออกจากข้าราชการครูมาสร้างผลงานการแสดงหนังตะลุงจนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้านและหนังตะลุง จากการได้รับการปลูกฝัง สนับสนุนให้รักหนังตะลุงและเป็นศิษย์พระเทพมุนี เจ้าอาวาสวัดโคกสमानคุณ จึงแสดงหนังตะลุงในนาม “หนังนครินทร์ ชาทอง ขวัญใจนักเรียน” หรือ “หนังเด็กวัดโคกสमानคุณ” และเข้าแข่งขันประชันหนังตะลุงจนมีชื่อเสียงโด่งดัง หนังนครินทร์ ชาทอง รักษาขนบการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณ เรื่องรามเกียรติ์ จักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานชาดก และนิทานพื้นบ้าน และเป็นผู้ประพันธ์วรรณกรรม มีวรรณกรรมที่ใช้ในการแสดง 148 เรื่อง โดยใช้กลวิธีในการแสดงหนังตะลุงเพื่อความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิด คติธรรม ปรัชญาชีวิต และบทตลกมุ่งเน้นการสร้างสรรคดีลธรรมจริยธรรมอันดีงามให้สังคม ใช้ภาษากลางและภาษาถิ่นได้ไม่ต่ำกว่า 20 เสียง และสามารถเชิดรูปหนังตะลุงได้ทุกลีลา โดยเฉพาะการชุบชีวิตสร้างจิตวิญญาณรูปตลกนายโถงเป็นตัวละครที่เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวหนังนครินทร์ ชาทอง ด้วยความรู้ ความสามารถและประสบการณ์การเป็นศิลปินหนังตะลุงและความเป็นครู จึงอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงหนังตะลุงแบบเก่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทะเลสาบสงขลา จากผลงานด้านวรรณกรรมและการถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุง จึงได้รับรางวัลและเกียรติคุณมากมาย โดยความมุ่งมั่น ความซื่อสัตย์ สุจริต น้ำใจไมตรี ความปรารถนาดีและความจริงใจ จึงได้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด เพื่อให้เกิดประโยชน์ ด้วยการสร้างสรรค์งานแสดงหนังตะลุง พัฒนางองค์ศิลปินและสังคมจังหวัดชายแดนใต้

2. หนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง ใช้วรรณกรรมที่เป็นจินตนิยายประกอบการเล่าเรื่องโดยการใช้สัญลักษณ์ในการแสดงหนังตะลุงที่ผสมผสานอย่างซับซ้อนตลอดการแสดง เพื่อให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิด คติธรรม จรรยา มารยาท ปรัชญาชีวิต สังคม ประเพณี วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เป็นต้น ให้แก่ผู้ชมหนังตะลุง สัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงมี 2 ประเภท คือ สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง คณะหรือลูกคณะหนังตะลุง การไหว้ครูหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง รูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดง เช่น รูปฤๅษี รูปพระอิศวรทรงโคหนันที รูปปราชญ์หน้าบท รูปบอกเรื่อง รูปร้องบทเกี่ยวจ้อ รูปเจ้าเมืองและนางเมือง รูปตัวตลก และรูปยักษ์ และสัญลักษณ์ที่เป็นวรรณกรรมที่นำไปใช้ในการแสดงหนังตะลุง ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม จำนวน 5 เรื่อง คือ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตร



เดินดิน และมหาชนก สัญญาเหล่านี้ทำให้ผู้ชมหนังตะลุงเข้าใจความหมายที่นายหนังตะลุงที่สื่อออกมาในลักษณะรูปสัญลักษณ์และเสียงสัญญาณ ดังที่ปรากฏในการมองเห็นและได้ยินเสียงในขณะนั้น จึงทำให้ผู้ชมหนังตะลุงเกิดความเข้าใจตรงกันเป็นส่วนใหญ่และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งถือว่าหนังนครินทร์ ชาทอง ได้สื่อความหมายของสัญญาณในการแสดงหนังตะลุงที่มีลักษณะที่เป็นสากล

3. สัญญาที่หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้ในการแสดงหนังตะลุงมี 2 ประเภท คือ สัญญาที่เป็นองค์ประกอบและสัญญาณวรรณกรรมที่เป็นจินตนิยาย สัญญาเหล่านี้ได้สื่อความหมายและสอดแทรกหลักธรรมในบทพากย์หนังตะลุง เพื่อให้ผู้ชมได้รู้จักบาปบุญ คุณโทษ ชั่วดี การแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ดังนี้

3.1 หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้สัญญาณในการแสดงหนังตะลุง 2 ประเภท คือ สัญญาที่เป็นองค์ประกอบ ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง ลูกคณะหนังตะลุง การไหว้ครูหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง รูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดง ได้แก่ รูปลิงขาวลิงดำ รูปฤๅษี รูปฉะ รูปพระอิศวรทรงโค่นันทิ รูปปรายหน้าบาท รูปบอกเรื่อง รูปร้องบทเกี่ยวจ้อ รูปเจ้าเมืองและนางเมือง รูปตัวตลก และรูปยักษ์ และสัญญาณวรรณกรรมที่เป็นจินตนิยายเล่าเรื่องประกอบภาพ จำนวน 5 เรื่อง คือ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก การตีความหมายของสัญญาณมี 2 วิธีการ คือ ความหมายโดยตรง (ระดับผิวเผิน) องค์ประกอบและวรรณกรรมในการแสดงหนังตะลุง การขีดรูปหนังตะลุง การฟังพากย์หนังตะลุง ผู้ชมจะเข้าใจตามความหมายนั้นทันทีและความหมายโดยนัย (ระดับลึก) จะต้องผ่านการวิเคราะห์จึงจะเข้าใจความหมายนั้น สัญญาระดับนี้เป็นสื่อความหมายเกี่ยวกับโลกคือเวทีการแสดงละครชีวิตมีสุขบ้าง ทุกข์บ้าง สมหวังบ้าง ผิดหวังบ้าง อุปสรรคบ้าง ปัญหาชีวิตบ้าง เป็นต้น คนที่เกิดมาในโลกนี้จึงเปรียบเสมือนดอกบัวสี่เหล่า โลก (บ้านเมือง) จะต้องเป็นผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม มีศาสนา (ความเชื่อ) มีครูคอยชี้แนวทาง คอยช่วยเหลือ สั่งสอนให้รู้จักบาปบุญ คุณโทษชั่วดี และประชาชนผู้อยู่ได้ การปกครอง คนที่เกิดมาบนโลกนี้จะต้องมาเรียนรู้ร่วมกันอยู่ร่วมกันและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โลก (ประเทศหรือสังคม) จะน่าอยู่และสงบสุข

3.2 ความหมายของสัญญาณที่เป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง ที่สื่อสารหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านสัญญาณ ได้แก่ โรงหนังตะลุง สื่อธรรมะอริยสัจ 4 และสิกขา 3 จอหนังตะลุง สื่อธรรมะโลกธรรม 8 เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง สื่อธรรมะการปลุกฝังคุณธรรม คณะหรือลูกคณะหนังตะลุง สื่อธรรมะอิทธิบาท 4 และสาราณียธรรม 7 การไหว้ครูหนังตะลุง สื่อธรรมะความกตัญญูกตเวที และทิศ 6 การเบิกโรงหนังตะลุง สื่อธรรมะศรัทธา 4 รูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดง เช่น รูปลิงขาวลิงดำ สื่อธรรมะชนะอธรรม รูปฤๅษี สื่อธรรมะผู้ชี้นำทาง พุทธคุณ 9 และบุญกิริยาวัตถุ 10 รูปฉะ





สื่อธรรมะความดีความชั่ว รูปพระอิศวรทรงโค่นันท์ สื่อธรรมะศรัทธา 4 และการบูชา 2 รูป  
 ปรายหน้าบาท สื่อธรรมะดอกบัวสี่เหล่า รูปบอกเรื่อง สื่อธรรมะอิทธิบาท 4 รูปร้องบทเกี้ยวจ้อ  
 สื่อธรรมะการเผยแพร่สังฆธรรม การสร้างความสามัคคี ปลุกฝังคุณธรรมและจริยธรรม รูปเจ้า  
 เมืองและนางเมือง สื่อธรรมะทศพิธราชธรรม 10 รูปตัวตลก สื่อธรรมะข้อคิดและคติธรรม และ  
 รูปยักษ์ สื่อธรรมะกิเลส 3 และมาร 5

3.3 พระธรรมคำสอนในวรรณกรรมการแสดงหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง  
 ที่นำมาสอดแทรกในการแสดงหนังตะลุงจินตนิยายเล่าเรื่องประกอบภาพ จำนวน 5 เรื่อง คือ  
 ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรमान เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก  
 วรรณกรรมเรื่อง ก่อนตะวันจะลับฟ้า ได้แก่ น้ำอุปมาเปรียบเสมือนพระธรรม ภัยของมนุษย์  
 ทศพิธราชธรรม ทรัพย์ ปากคน มิตร การเสียสละ การอนุรักษ์สายน้ำ หน้าที่ของภรรยา  
 และการบวช วรรณกรรมเรื่อง สายธารแห่งรัก ได้แก่ โลกธรรม เกษตรเรื่องปากท้อง ความตาย  
 การรักษาธรรมนิยมประเพณี ความกตัญญูกตเวที สมบัติผู้ดี กรรมและผลของกรรม หน้าที่ของ  
 คน การทำบุญ การแสวงหาทรัพย์ สวรรค์ ภายนอก และมาร วรรณกรรมเรื่อง รักทรमान ได้แก่  
 เศรษฐกิจพอเพียง อบายมุข พระคุณแม่ การนึกถึงพระรัตนตรัย คุณธรรมของผู้ใหญ่ กรรมและ  
 ผลของกรรม โลกธรรม ความรู้ คนดีคนชั่ว ความประมาท และศีลธรรม วรรณกรรมเรื่อง  
 เทพบุตรเดินดิน ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง อบายมุข หน้าที่ของคน ศีลธรรม ปิยวาจา บุญ  
 การใช้ทรัพย์ โลกธรรม การไม่คบคนพาล กรรม การปฏิบัติธรรม พรหมวิหารธรรม ความตาย  
 ความสันโดษ ทุกข์ และการให้ และวรรณกรรมเรื่อง มหาชนก ได้แก่ รู้ รัก สามัคคี การพุดจา  
 ลักษณะของผู้นำ ความเชื่อ การกรวดน้ำ ทิฐิมานะ คนดี ความกตัญญูกตเวที กิเลส สติปัญญา  
 คุณธรรมของพ่อค้า และความเพียรพยายาม

## อภิปรายผล

จากผลการศึกษาประวัติและผลงานหนังนครินทร์ ชาทอง พบว่า หนังนครินทร์ ชาทอง  
 ได้รับการปลุกฝังและสนับสนุนให้รักศิลปะการแสดงหนังตะลุงจนมีชื่อเสียงโด่งดัง มีแนวคิดใน  
 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทะเลสาบสงขลา และการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณ  
 มีความสามารถในการประพันธ์วรรณกรรมหนังตะลุงและกลวิธีการแสดงหนังตะลุงเพื่อความ  
 บันเทิง ปรัชญาชีวิต ข้อคิด คติธรรม สร้างสรรค์ความสามัคคีและตลกในเชิงสร้างสรรค์สังคม  
 และศีลธรรม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรรณภา ปูปีง ที่ศึกษาพบว่า หนังตะลุงเป็นศิลปะ  
 พื้นบ้านที่ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเป็นความนิยมของชาวบ้านในอดีต  
 หนังตะลุงจึงทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่ให้ความรู้ ความบันเทิงแก่ชาวบ้าน (วรรณภา ปูปีง, 2546)  
 และสอดคล้องกับแนวคิดของ สันติภาพ ศิริวิวัฒน์ไพบูลย์ ที่กล่าวว่า พลังนิเวศวัฒนธรรม  
 ประเภทศิลปะพื้นบ้านการแสดงหนังตะลุง ซึ่งเป็นการสร้างนวัตกรรมในการจัดระเบียบสังคม





การรักษาฐานรากของชุมชนให้อยู่ในร่องรอย ครรลอง วิถีชีวิตความเป็นท้องถิ่น การสร้างจิตสำนึก และการแก้ปัญหาาร่วมกัน เพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น (สันติภาพ ศิริวัฒน์ไพบูลย์, 2553)

จากผลการศึกษา หน้งนครินทร์ ซาทอง ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบและวรรณกรรมที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงที่ผสมผสานอย่างสลับซับซ้อน เพื่อให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสารปรัชญาชีวิต สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ประเพณี วัฒนธรรม ข้อคิดและคตินิยมให้แก่ผู้ชมหนังตะลุง สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิญา เพ็องฟูสกุล กล่าวว่า สัญลักษณ์ คือ สิ่งที่อยู่ในความคิดของมนุษย์และทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อให้มีความหมายแทนของจริง ตัวจริง ในตัวบทและในบริบทหนึ่ง ๆ เพื่อใช้ในการสื่อสารแก่ผู้รับสาร ได้แก่ วัตถุ สิ่งของ รูปภาพ ภาษา รหัส สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น สัญลักษณ์มี 3 ชนิด ได้แก่ ดัชนี (Index) คือ เครื่องหมายที่สัมพันธ์กันในเชิงเหตุผลกับสิ่งที่ถูกหมายถึงภาพเหมือนที่เป็นตัวแทน ไอคอน (Icon) คือ สัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกัน และสัญลักษณ์ (Symbol) คือ สัญลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับจารีตและธรรมเนียมนิยมทางสังคม (อภิญา เพ็องฟูสกุล, 2551)

จากผลการศึกษา การอธิบายความหมายของสัญลักษณ์ที่หน้งนครินทร์ ซาทอง นำมาเป็นองค์ประกอบและวรรณกรรมในการแสดงหนังตะลุง สอดคล้องกับแนวคิดของ พรพรรณ ดวงรัตน์ กล่าวว่า การจำแนกความหมายของสัญลักษณ์มี 2 ลักษณะ คือ ความหมายระดับผิวเผิน คือ การเข้าใจตามรูป เสียงหรืออักษรที่ปรากฏให้มองเห็น ฟังเสียงได้ชัดเจนที่เป็นรูปสัญลักษณ์ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานที่ตรงกับคนส่วนใหญ่เข้าใจและเป็นที่ยอมรับหรือในความหมายขั้นแรก และความหมายระดับลึก คือ การประกอบสร้างที่เป็นอัตวิสัยที่เกิดจากประสบการณ์และความรู้สึกของแต่ละบุคคลและค่านิยมในบริบทของสังคมหรือวัฒนธรรม (พรพรรณ ดวงรัตน์, 2557) และสอดคล้องกับ อภิญา เพ็องฟูสกุล กล่าวว่า การอธิบายสัญลักษณ์ชนิดต่าง ๆ ที่เป็นการผสมผสานอย่างสลับซับซ้อนเหล่านั้นที่ประกอบไปด้วยตัวบทที่จะต้องอ่านความหมายที่ซ่อนอยู่ เรียกว่า “มายาคติ” สื่อความหมายทางวัฒนธรรม 2 ระดับ คือ ระดับ ผิวเผินและระดับลึก สัญลักษณ์ในระดับลึก จึงเป็นการนำสัญลักษณ์ในระดับรูป เสียงหรือภาษามาเป็นรูปสัญลักษณ์ในระดับมายาคติ ดังนั้นไม่ว่าสัญลักษณ์ใดก็ตามจะใช้รหัสภาษาก็จะกลายมาเป็นเพียงแค่นิยามในระบวัฒนธรรมหรือระดับมายาคติ (อภิญา เพ็องฟูสกุล, 2551)

การอธิบายธรรมะผ่านสัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงของหน้งนครินทร์ ซาทอง สอดคล้องกับ สืบพงศ์ ธรรมชาติ และคณะ กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหนังตะลุงมีไว้เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ในการแสดงหนังตะลุง ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของครูหนังในอดีต เพื่อให้หนังเล่านิทานให้คนฟังในยามวิกาลหรือประกอบจินตนิยายเล่าเรื่องประกอบภาพให้แก่ผู้ชม องค์ประกอบเหล่านี้สามารถเทียบเคียงอุปมา



เปรียบเป็นธรรมะในทางพระพุทธศาสนาได้ (สีบพงศ์ ธรรมชาติ และคณะ, 2559) สอดคล้องกับ เกษม ขนาบแก้ว ที่ศึกษาพบว่า นายหนังตะลุงใช้ภูมิปัญญาและกลวิธีการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 4 วิธีการ คือ การเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การใช้อุปมาเปรียบเทียบ การใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสม และการใช้วิธีสอนที่หลากหลาย (เกษม ขนาบแก้ว, 2544) และสอดคล้องกับ พระมหานูร์รักษ์ อภิรุโข (เจ้ายทอง) ที่ศึกษาพบว่า วรรณกรรมบทหนังตะลุงได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากและหลักธรรมที่นายหนังตะลุงนำเสนอนั้นก็มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในภาคใต้เป็นอย่างดี ผู้ชมหนังตะลุงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ หลักศีลธรรมที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของหนังตะลุง ได้แก่ ศีล 5 กรรม ความกตัญญูกตเวที ทิศ 6 ฆราวาสธรรม พรหมวิหารธรรม เป็นต้น (พระมหานูร์รักษ์ อภิรุโข (เจ้ายทอง), 2550)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

หนังนครินทร์ ชาทอง ได้รับการปลูกฝังและสนับสนุนให้รักศิลปะการแสดงหนังตะลุง เพื่อให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ปรัชญาชีวิต ข้อคิดและคติธรรม จนมีชื่อเสียงโด่งดัง ได้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูการแสดงหนังตะลุงแบบเก่า อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทะเลสาบสงขลา สร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาสังคมชายแดนใต้ จึงได้รับรางวัลและการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้สัญลักษณ์ในการแสดงหนังตะลุง 2 ประเภท คือ สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบและสัญลักษณ์ที่เป็นวรรณกรรมในการเล่าเรื่อง การตีความสัญลักษณ์มี 2 วิธีการ คือ ความหมายโดยตรง (ระดับผิวเผิน) ผู้ชมหนังตะลุงจะเข้าใจความหมายที่นายหนังตะลุงสื่อสารและความหมายโดยนัย (ระดับลึก) จะต้องผ่านการตีความจึงจะเข้าใจความหมาย สัญลักษณ์ทั้งสองได้สื่อความหมายเกี่ยวกับโลกคือ ละครชีวิต มีสุข ทุกข์ สมหวัง ผิดหวัง อุปสรรค ปัญหาชีวิต เป็นต้น คนที่เกิดมาบนโลกนี้เหมือนดอกบัวสีเหล่า โลก (บ้านเมืองหรือสังคม) จะต้องมีการปกครองที่มีคุณธรรม ศาสนา ครู อาจารย์ ผู้ได้ปกครอง ผู้คนบนโลกจะต้องเรียนรู้ร่วมกันและแก้ปัญหาร่วมกันสังคมจึงจะสงบสุข สัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงได้แฝงและสอดแทรกไว้ด้วยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง ในการดำรงอยู่ของความเชื่อพิธีกรรมและการแสดงหนังตะลุงในบริบทสังคมใหม่ภาคใต้ งานวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาถึงกระบวนการสร้างสัญลักษณ์ การสืบสานศิลปวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์การแสดงหนังตะลุงในยุคหลังสมัยใหม่



## เอกสารอ้างอิง

- เกษม ขนบแก้ว. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง. ใน รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา.
- เกษม ขนบแก้ว. (2544). ภูมิปัญญาการสอนหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในบทหนังตะลุง ของหนังฉิ้น อรมุต: กรณีศึกษาเชิงวิเคราะห์. ใน รายงานการวิจัย. ฝ่ายวิจัยและเผยแพร่สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสงขลา.
- บุษกร บิณฑสันต์. (2554). ดนตรีภาคใต้: ศิลปการถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรมและความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรววรรณ ดวงรัตน์. (2557). สัญญาศาสตร์และความหมายที่แปรเปลี่ยน. วารสารสุทธิปริทัศน์, 28 (88), 1-14.
- พระมหานูรักษ์ อภิรักษ์ (เจ้ายทอง). (2550). หนังตะลุงกับการเผยแพร่ธรรมแก่ประชาชน: กรณีศึกษาหนังตะลุงคณะสุระเชษฐ์ บันเทิงศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.
- วรรณณา ปูปีง. (2546). ศึกษาวิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราชจากบทหนังตะลุง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สันติภาพ ศิริวัฒน์ไพบูลย์. (2553). นิเวศวัฒนธรรม: การเรียนรู้ความสมดุระหว่างวิทยาศาสตร์กับจิตวิญญาณ. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สีบพงศ์ ธรรมชาติ และคณะ. (2559). การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเนื้อเรื่องหนังตะลุงภาคใต้. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 3 (1), 72-86.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2551). มานุษยวิทยาศาสนา แนวคิดพื้นฐานและข้อถกเถียงทางทฤษฎี. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การบริหารงานบุคคลสมัยใหม่ กรณีศึกษา บริษัท รักษาความปลอดภัย  
แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด\*

MODERN PERSONNEL MANAGEMENT: A CASE STUDY OF  
RANGER INVESTIGATION SECURITY COMPANY LIMITED

บุญเรือน ทองทิพย์

Boonruean Thongthip

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

E-mail: boonrueantho191@hotmail.com

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลภายในและภายนอกของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด 2) เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กรของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กรของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสารนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่าการบริหารงานบุคคลสมัยใหม่ ประการแรก ควรมีการกำหนดนโยบายทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งเพื่อให้รู้แนวการดำเนินงานโดยทั่วไปของธุรกิจรักษาความปลอดภัย ภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ประการที่สอง มีการเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการสมัครงานสำหรับผู้สมัครที่มีคุณสมบัติ ประสบการณ์ และพื้นความรู้ตามที่ระบุไว้โดยไม่มีข้อกีดกัน การปฏิบัติต่อพนักงานเป็นไปในลักษณะที่เท่าเทียมกันโดยสม่ำเสมอตลอดทั้งองค์กร ช่วยขจัดปัญหาการเลือกที่รักมักที่ชังระหว่างพนักงานภายในแผนกเดียวกันหรือต่างแผนกกันอีก ทั้งเป็นหลักประกันว่าพนักงานทุกคนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อันเดียวกัน นโยบายเป็นเสมือนมาตรการวัดผลปฏิบัติงานของพนักงานทุกคน ประการที่สาม การเลื่อนขั้นหรือการพิจารณาให้เงินรางวัลทุกคนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์จะมีสิทธิในการถูกพิจารณาเท่าเทียมกันด้วยความเสมอภาคตามระบบคุณธรรม ความเสมอภาคในเรื่องค่าตอบแทน โดยยึดหลักการที่ว่างานเท่ากัน เงินเท่ากันและมีสิทธิ์ได้รับโอกาสต่าง ๆ ความเสมอภาคที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอหน้ากันโดยใช้ระเบียบและมาตรฐานเดียวกันทุกเรื่อง

**คำสำคัญ:** การบริหารงานบุคคล, บริษัทรักษาความปลอดภัย, สมัยใหม่

\* Received 1 June 2020; Revised 15 June 2020; Accepted 30 June 2020



## Abstract

The objective of this research is 1) To study the condition of internal and external personnel management of the company security for the employees 2) To study the quality management Safety and law employees for safety. Guidelines for personnel quality management throughout the organization. The qualitative research by using the document research methodology to analysis the data result of the research shows that: The modern human resource management. In the beginning, Should have a policy on human resource management is considered to be a great thing to know general operating guidelines for the security business 2015. Second, there is an equal opportunity for job applicants that have the qualifications, experience and background as stated without restrictions. Treatment towards employees is possible. In an evenly consistent manner throughout the organization helps to eliminate the problem of nepotism among employees within the same department or different departments. As well as ensuring that all employees are under the same rules Policies are like measures of performance of all employees. Third, the promotion or consideration of prize money everyone who meets the criteria will have the right to be considered equally with equality in accordance with the moral system. Equality in compensation by adhering to the principle of equal work Equal funds and the right to equal opportunities. Equal treatment will be treated equally using the same rules and standards.

**Keywords:** Personnel Management, Security Company, Modern

## บทนำ

ปัญหาการบริหารงานบุคคลถือเป็นสิ่งสำคัญสูงสุด แต่ในขณะเดียวกันก่อนที่จะนำบุคคลมาบริหารให้ได้ประสิทธิภาพ ปัญหาประการแรกเลยที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้นั้นคือ ปัญหาการขาดแคลนแรงงานคน ซึ่งในประเทศไทยญี่ปุ่นเกิดภาวะการหาคนงานยาก ญี่ปุ่นกำลังขาดแคลนแรงงานอย่างหนักในปี 2562 มีบริษัทห้างร้านราว 500 แห่ง ต้องปิดกิจการเนื่องจากเหตุผลด้านการขาดแคลนแรงงาน โดยส่วนใหญ่ 270 แห่ง หาคนรับช่วงต่อไม่ได้ 78 แห่ง หาถูกจ้างไม่ได้ 44 แห่ง คนงานลาออกหรือเกษียณ และ 34 แห่ง เลิกกิจการเนื่องจากต้นทุนด้านแรงงานเพิ่มสูงขึ้น สถานการณ์การขาดแคลนแรงงานในญี่ปุ่นเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางจนมีศัพท์



เรียกการขาดแคลนแรงงานว่า “hitode busoku” สถานการณ์การขาดแคลนแรงงานในญี่ปุ่นเช่นนี้เกิดขึ้นมาหลายปีแล้วและกำลังจะเกิดขึ้นต่อไป

ในปัจจุบันความต้องการแรงงานทุก 15 ตำแหน่ง จะหาคนได้เพียง 10 ตำแหน่ง ซึ่งในบางพื้นที่หรือบางสาขาอาชีพสถานการณ์จะหนักกว่านี้ ทั้งนี้ คาดว่าสถานการณ์ในอนาคตจะหนักมากขึ้นเพราะญี่ปุ่นกำลังจะจัดกีฬาโอลิมปิกเพราะปัจจุบันญี่ปุ่นมีนักท่องเที่ยวเข้าญี่ปุ่นปีละ 31 ล้านคน และคาดว่าจะเพิ่มขึ้นมากกว่านั้นในช่วงงานโอลิมปิก (กรกฎาคม – สิงหาคม 2563) ผู้เชี่ยวชาญคาดประมาณว่าในปี 2573 หรืออีกสิบปีข้างหน้าญี่ปุ่นจะต้องการแรงงาน 70.7 ล้านคน โดยจะมีอุปทานแรงงานราว 64.3 ล้านคน ทำให้จะมีการขาดแคลนแรงงานถึง 6.4 ล้านคน โดยจัด 10 อันดับงานที่ประสบปัญหาความขาดแคลนแรงงานของญี่ปุ่นพบว่า งานรักษาความปลอดภัยจัดอยู่ในอันดับที่ 4 ถือว่าเป็นระดับต้น ๆ ที่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงาน ส่วนมากเป็นเรื่องของการเตรียมงานโอลิมปิกซึ่งมีผู้เป็นห่วงว่าจะไม่มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพียงพอถึงร้อยละ 90 พนักงานรักษาความปลอดภัยเอกชนกำลังขาดแรงงาน ร้อยละ 80 บริษัทรักษาความปลอดภัยกล่าวถึงเหตุผลส่วนหนึ่งคือ ค่าจ้างต่ำ และชั่วโมงทำงานสูงกว่างานประเภทอื่น (ดูสภาพดุลยพินิจ มติชน, 2563)

หากเปรียบเทียบปัญหาด้านการจัดหาแรงงานของธุรกิจรักษาความปลอดภัยระหว่างไทยกับญี่ปุ่นแล้ว ประเทศไทยอาจจะยังไม่มีปัญหาการขาดแคลนแรงงานมากเท่ากับประเทศญี่ปุ่น แต่ก็ไม่ควรชะล่าใจ เพราะเนื่องจากปัญหาสภาพภาวะแวดล้อมจากภายนอกอย่างการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ที่ทำให้เกิดโรค COVID – 19 ที่ไม่เพียงส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตของคนทั่วโลก แต่เศรษฐกิจทั้งระบบได้รับผลสะท้อนไม่แพ้กัน โดยหลังจากที่ประเทศไทยได้รับผลกระทบจาก COVID – 19 พบว่า จำนวนผู้ว่างงานรวมเฉลี่ยในไตรมาสแรกของปี 2563 อยู่ที่ประมาณ 4 แสนคน เพิ่มขึ้น 14.8% YOY นับเป็นการเพิ่มขึ้นต่อเนื่อง 3 ไตรมาสติดต่อกัน นอกจากนี้ จากข้อมูลผู้ขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีว่างงาน ของสำนักงานประกันสังคมล่าสุดพบว่า ในไตรมาสแรกของปี 2563 จำนวนผู้ประกันตนที่ว่างงานเฉลี่ยอยู่ที่ 1.6 แสนคน เพิ่มขึ้น 4.5% YOY โดยอัตราการว่างงานของผู้ประกันตนมาตรา 33 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นมาโดยตลอดตั้งแต่หลังช่วงวิกฤติการเงินโลกปี 2008 – 2009 โดย EIC มองว่า หลังผ่านพ้นมาตรการ lockdown สถานการณ์ในตลาดแรงงานจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่การฟื้นตัวจะเป็นไปอย่างช้า ๆ ตามเศรษฐกิจที่คาดว่าจะฟื้นตัวแบบ U – shaped และผลจาก COVID – 19 ที่จะยังมีอยู่ต่อเศรษฐกิจและการใช้ชีวิตของผู้คนตราบไต่ที่ยังไม่มียารักษาและวัคซีน โดยคาดว่าภาคธุรกิจน่าจะยังระมัดระวังในการใช้จ่ายและการจ้างงานจากความไม่แน่นอนที่ยังสูงในสถานการณ์ดังกล่าว (รติรตา Positioning, 2563)

ดังนั้น ธุรกิจด้านการรักษาความปลอดภัยที่เป็นธุรกิจหลักด้านการจัดหากำลังคนถึงแม้ประเทศไทยไม่ขาดแคลนแรงงาน แต่อยู่ในข่ายที่ประชากรตกงานเพิ่มขึ้นในทุก ๆ ปี



ด้วยซ้ำ แต่กลุ่มธุรกิจรักษาความปลอดภัยเป็นหนึ่งในธุรกิจที่แรงงานไทยไม่ค่อยให้ความสนใจเท่าที่ควร ดังนั้น จะต้องคอยจับตามองทิศทางการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมภายนอกอย่างใกล้ชิด และต้องให้ความสำคัญกับปัญหาภายในที่องค์กรสามารถแก้ไขและสามารถจัดการได้ เพื่อรองรับการให้บริการให้มีประสิทธิภาพนั้นคือการเตรียมความพร้อมการรับมือกับปัญหา “การบริหารจัดการงานบุคคล”

กลับมามองที่ธุรกิจรักษาความปลอดภัย ปัญหาการคัดเลือกพนักงานรักษาความปลอดภัยให้มีคุณภาพ ปัญหาเรื่องการบริหารค่าจ้างเงินเดือน ปัญหาความยุติธรรมในการขึ้นเงินเดือน ปัญหาการบริหารความก้าวหน้าทางสายอาชีพ และปัญหาการรักษาพนักงานรักษาความปลอดภัยไม่ให้เกิดการสมองไหล ล้วนเป็นสภาพปัญหาของธุรกิจงานรักษาความปลอดภัย หรือที่เราเรียกกันว่าปัญหาที่เกิดจากงานการบริหารบุคคลในรูปแบบเดิม ๆ ที่หลายธุรกิจมักประสบพบเจอ โดยเฉพาะธุรกิจที่มีต้นทุนเป็นแรงงานคนจำนวนมาก ๆ เช่น ธุรกิจรักษาความปลอดภัยแล้ว ยิ่งต้องมีการบริหารจัดการงานบุคคลให้เป็นระบบ ระเบียบ และทันต่อสถานการณ์อยู่เสมอ ซึ่งปัญหาข้างต้นผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การบริหารงานบุคคลสมัยใหม่ กรณีศึกษา บริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด โดยศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลภายในและภายนอกของการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กร และหาแนวทางการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กร

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลภายในและภายนอกของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กรของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด
3. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กรของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด

### วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสารนั้น โดยเบื้องต้นทางคณะผู้วิจัยได้ดำเนินกระบวนการวิจัย ตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการทบทวนแนวความคิด แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางรัฐประศาสนศาสตร์ ขอบเขตของการวิจัย ในรอบปี 2561 (Bailey, A. C., 2007)





## ผลการวิจัย

1. ศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลภายในและภายนอกของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด พบว่า

### 1.1 สภาพการสรรหา คัดเลือก พนักงานรักษาความปลอดภัย

บริษัทฯ ดำเนินการสรรหา คัดเลือกบุคลากรแบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนงานบริหาร ประกอบด้วย กรรมการผู้จัดการ ผู้จัดการแผนก และส่วนงานปฏิบัติการ ประกอบด้วย หัวหน้าสายตรวจ และพนักงานรักษาความปลอดภัย โดย ณ ที่นี้ จะขอกล่าวถึงสายงานปฏิบัติการเป็นหลัก ซึ่งถือเป็นต้นทุนหลักของธุรกิจรักษาความปลอดภัย โดยสายปฏิบัติการที่ประกอบด้วยพนักงานรักษาความปลอดภัยจะดำเนินการสรรหา คัดเลือกพนักงานรักษาความปลอดภัยภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 หมวด 2 มาตรา 26 บริษัทรักษาความปลอดภัยต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยที่คณะกรรมการกำหนดประกอบด้วย

1.1.1 การกำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต

1.1.2 ระบบบันทึกเหตุการณ์ประจำวันเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยภายในบริเวณหรือสถานที่ที่รับผิดชอบรักษาความปลอดภัย

1.1.3 ศูนย์ประสานงานที่บริษัทรักษาความปลอดภัยจัดให้มีขึ้นเพื่อให้คำแนะนำในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

1.1.4 อุปกรณ์การสื่อสารที่บริษัทรักษาความปลอดภัยจัดให้มีขึ้นเพื่อประโยชน์ในการสื่อสารระหว่างศูนย์ประสานงานกับพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่

1.1.5 ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยและการฝึกทบทวนให้แก่พนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตซึ่งบริษัทรักษาความปลอดภัยต้องจัดให้มีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

หมวด 3 มาตรา 34 และมาตรา 41 ที่กล่าวถึง การปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตมีหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1. ช่วยเหลือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาในการจับกุมผู้กระทำความผิด

2. รักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลรวมทั้งระงับเหตุและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณหรือสถานที่ที่รับผิดชอบรักษาความปลอดภัยตามข้อกำหนดในสัญญาจ้าง



3. เมื่อมีการกระทำความผิดอาญาหรือน่าเชื่อว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นภายในบริเวณหรือสถานที่ที่รับผิดชอบรักษาความปลอดภัย ต้องแจ้งเหตุนั้นให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำอยู่ทราบโดยทันที รวมทั้งปิดกั้นและรักษาสถานที่เกิดเหตุให้คงสภาพเดิมไว้จนกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่จะเดินทางมาถึงสถานที่เกิดเหตุ

โดยบริษัทฯ ดำเนินการตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัยฉบับดังกล่าวอย่างเคร่งครัดในทุก ๆ ส่วนที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับพนักงานรักษาความปลอดภัย

### 1.2 สภาพการบริหารค่าจ้างเงินเดือน พนักงานรักษาความปลอดภัย

ด้วยกฎหมายแรงงานกำหนดให้นายจ้างต้องจ่ายค่าแรงแก่ลูกจ้าง ไม่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ ดังนั้น ด้วยระบบการจัดการมาตรฐานของบริษัทฯ จึงได้คิดคำนวณต้นทุนค่าจ้างพนักงานรักษาความปลอดภัยในราคาที่เหมาะสมที่สุด ดังนี้

ตามประกาศคณะกรรมการค่าจ้าง เรื่อง อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ (ฉบับที่ 10) ซึ่งได้ประกาศให้มีผลใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2563) เขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล วันละ 331 บาท ต่อ 8 ชั่วโมง และสำหรับ 12 ชั่วโมงอยู่ที่ 496.50 บาท

### 1.3 สภาพการขึ้นเดือนและเงินรางวัลของพนักงานรักษาความปลอดภัย

การขึ้นเงินเดือน และการให้เงินรางวัล บริษัทฯ ดำเนินการตามกฎหมายและมีความเป็นธรรม โดยดูจากผลงานมากกว่าการที่ต้องให้เงินรางวัลเท่ากันหมดทุกคน กล่าวคือ ถ้าพนักงานคนใดมีผลงานที่ดีกว่า ก็ให้ขึ้นเงินเดือนมากกว่า หรือโบนัสมากกว่า ซึ่งพนักงานชอบการบริหารแบบนี้มากกว่าการให้เท่ากันหมดทุกคน ในธุรกิจรักษาความปลอดภัย บริษัทฯ มองว่าเนื่องจากบางคนทุ่มเททำงานมากกว่าบางคน บางคนผลงานออกมาแล้วดีกว่าบางคน ดังนั้น การให้เงินรางวัลที่ไม่เท่ากันโดยผูกกับผลงานก็เป็นสิ่งที่พนักงานในปัจจุบันมองว่าเป็นธรรม ทั้งนี้ ยังต้องมีระบบการประเมินผลงานจากแต่ละหน่วยงานรับรองการปฏิบัติงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย นั่นจึงทำให้ถูกมองว่า การประเมินด้วยตัวบุคคลอาจความเป็นธรรมไปได้

### 1.4 สภาพการบริหารความก้าวหน้าในสายอาชีพของพนักงานรักษาความปลอดภัย

บริษัทฯ กำหนดขั้นตอนความก้าวหน้าในสายอาชีพของพนักงานรักษาความปลอดภัย หลังจากที่ปฏิบัติงานด้านการรักษาความปลอดภัยแล้ว การอยากได้เงินเดือนที่สูงขึ้นนอกจากจะปฏิบัติงานดีแล้ว การปฏิบัติงานของสายตรวจ (หัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัย) ก็เป็นสิ่งจูงใจให้พนักงานรักษาความปลอดภัยเช่นกัน โดยการขึ้นเป็นหัวหน้าสาย



ตรวจจะต้องผ่านการเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย และปฏิบัติงานด้านสายตรวจเสียก่อน ซึ่งสายตรวจควรมีคุณสมบัติ ดังนี้

1.4.1 ความรู้ไม่ต่ำกว่า มัธยมศึกษาปีที่ 6 ขึ้นไป มีบุคลิกภาพที่ดี มีความน่าเชื่อถือ เพราะการจะเป็นหัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัยนั้น ควรมีวุฒิภาวะ ทักษะ ประสิทธิภาพ ปฏิภาณไหวพริบ ความละเอียดอ่อน รอบคอบ ฯลฯ เป็นนักวางแผนที่ดี กล่าวคือ ต้องมีความชำนาญงานด้านรักษาความปลอดภัย มีประสบการณ์ตั้งแต่ 5 – 10 ปี เป็นต้นไป หรือหากมีความรู้ต่ำกว่า มัธยมศึกษาปีที่ 6 แล้วต้องเป็นเจ้าหน้าที่ที่มีความรับผิดชอบสูง แก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้ ยิ่งเคยปฏิบัติงานทางด้านปฏิบัติการกลาง มาก่อนทำให้ทราบปัญหาต่าง ๆ ของหน่วยงาน ผู้ว่าจ้าง และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยได้เป็นอย่างดี

1.4.2 สามารถเปิดหน่วยงานใหม่ได้ และปิดหน่วยงานเก่าได้ พร้อมสรรหาบุคลากรเบื้องต้นให้บริษัทได้เป็นอย่างดี

1.4.3 พิสูจน์ทราบ วิธีการตรวจสอบกรณีทรัพย์สินสูญหาย และ/หรือเสียหาย

1.4.4 มีความรู้ขั้นพื้นฐานในการฝึกอบรม หัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัย และเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเกี่ยวกับการแสดงความเคารพ วิชาวาท จรรยา จริย ฝึกบุคคลท่ามือเปล่าการดับเพลิง ฯลฯ เพื่อเป็นผู้ช่วยครูฝึกอีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อมีการฝึกอบรมนอกพื้นที่ตามหน่วยต่าง ๆ

และขั้นตอนและ/หรือ หน้าที่ของหัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัย หรือสายตรวจ คือ

1. สามารถปฏิบัติตามคุณสมบัติของสายตรวจที่กล่าวมาข้างต้นได้เป็นอย่างดี

2. ตรวจตราดูแลให้พนักงานรักษาความปลอดภัยปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพในเขตรับผิดชอบของตนเอง

3. จัดกำลังพลพนักงานรักษาความปลอดภัยลงจุด ให้ครบในผลัดนั้น ๆ และเตรียมการจัดกำลังพลผลัดต่อไปให้เรียบร้อย หากมีปัญหาต้องประสานเจ้าหน้าที่ฝ่ายปฏิบัติการกลางให้ช่วยเหลือ และเสร็จสิ้นในวันนั้น

4. ปฏิบัติหน้าที่ตรวจตามที่ได้รับมอบหมาย

5. เสนอข้อบกพร่องที่ควรแก้ไข เกี่ยวกับงานรักษาความปลอดภัย

6. ดูแลยานพาหนะของหน่วยงาน และติดตามผลงานทั้งหมด

7. ประสานงาน และติดต่อสอบถามระหว่างลูกค้ากับบริษัท พร้อม

ตารางวันเข้าพบผู้ว่าจ้าง



8. มีจิตวิทยาในการสื่อสารกับพนักงานรักษาความปลอดภัย และหัวหน้าพนักงานรักษาความปลอดภัย เมื่อเกิดปัญหาหรือเกิดข้อพิพาทต่าง ๆ

9. งานอื่น ๆ ที่ฝ่ายปฏิบัติการกลางมอบหมาย

### 1.5 สภาพการรักษานักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทฯ

บริษัทฯ ไม่มีมาตรการใด ๆ กรณีที่พนักงานไม่สามารถปฏิบัติงานได้ตามที่กำหนด และยังคงให้พนักงานทำงานต่อไป ยิ่งไปกว่านั้นยังมีการขึ้นเงินเดือนให้ตามที่กฎหมายกำหนด หากพนักงานคนนั้นเป็นกลุ่ม Dead wood ในธุรกิจรักษาความปลอดภัย การทำเช่นนี้จะทำให้พนักงานคนอื่นมองเป็นตัวอย่างได้ว่า ผลงานไม่ดีก็ไม่มีมาตรการใด ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาดังนั้นจะทำผลงานดีไปทำไม เพราะยังงี้ก็ได้เงินเดือนขึ้นอยู่ดี แต่ในทางกลับกันหากพนักงานรักษาความปลอดภัยคนใดปฏิบัติงานได้ดี เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดบริษัทฯ ก็มีการคิดเงินรางวัล ขึ้นเงินเดือนตามที่กล่าวไปแล้วนั้น ให้กับบุคคลนั้น ๆ ไป แต่ก็ยังคงไม่เพียงพอ อันเนื่องมาจากสภาพการแข่งขันในกลุ่มธุรกิจรักษาความปลอดภัยด้วยตัวเอง พนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทฯ บางคน ได้เลื่อนขั้นเป็นถึงหัวหน้าสายตรวจ แต่ก็ยังขอลาออกจากบริษัทฯ โดยให้เหตุผลว่าต้องการหาประสบการณ์ให้มากขึ้น ซึ่งหากมองให้เห็นจริง ๆ แล้ว นั่นคือการขอลาออกเพื่อไปสมัครงานกับบริษัทแห่งใหม่ด้วยเหตุว่าเงินเดือนเป็นที่น่าพอใจมากกว่าซึ่งบริษัทฯ ไม่สามารถคาดเดาได้เลยว่า บริษัทฯ คู่แข่งในกลุ่มธุรกิจกำลังต้องการพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทฯ เราอยู่หรือไม่ จึงเสนออัตราเงินเดือนที่สูงกว่าเพื่อแลกกับพนักงานรักษาความปลอดภัยที่มีมาตรฐานจากการอบรมภายใต้บริษัทฯ และมีประสบการณ์การทำงานที่โชกโชก

**2. ปัจจัยการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กรของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด** พบว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์หรือการบริหารจัดการงานบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ต่าง ๆ ของบริษัท เพื่อให้แน่ใจว่าพนักงานจะได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม เพื่อช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและคงเส้นคงวา รวมถึงเพื่อช่วยให้ผู้บริหารมีความเชื่อมั่นในการแก้ปัญหา และเป็นการป้องกันผลที่เกิดจากการตัดสินใจของผู้บริหาร ซึ่งปัจจัยที่ทำให้การบริหารงานบุคคลของบริษัทฯ ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย

2.1 การกำหนดนโยบายทางการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งเพื่อให้รู้แนวการดำเนินงานโดยทั่วไป เป็นการดีที่ให้พนักงานรักษาความปลอดภัยหรือลูกจ้างของบริษัทฯ ได้รู้หลักและปรัชญาของบริษัทฯ รู้แนวทางการทำงานการจูงใจและวิธีการบริหารงานของบริษัทฯ ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน ซึ่งสรุปได้ ดังนี้

2.1.1 การกำหนดนโยบายทำให้การปฏิบัติต่อพนักงานเป็นไปในลักษณะที่เท่าเทียมกันโดยสม่ำเสมอตลอดทั้งองค์กร ช่วยขจัดปัญหาการเลือกที่รักมักที่ชัง



ระหว่างพนักงานภายในแผนกเดียวกันหรือต่างแผนกกันอีก ทั้งเป็นหลักประกันว่าพนักงานทุกคนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อันเดียวกัน

2.1.2 นโยบายเป็นเสมือนมาตรการวัดผลปฏิบัติงานของพนักงานทุกคน ดังนั้น จึงสามารถนำเอาผลปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงมาเปรียบเทียบกับนโยบายได้ว่าผู้ใดปฏิบัติงานดีเด่นเพียงใด

2.1.3 เมื่อมีปัญหาทางด้านงานบุคคลเกิดขึ้นก็สะดวกแก่ฝ่ายบริหารและผู้เกี่ยวข้องที่จะตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้อง

2.1.4 การกำหนดนโยบายที่ดี จะช่วยให้พนักงานมีความกระตือรือร้น ตื่นตัว และจงรักภักดีต่อบริษัท นอกจากนี้ยังเป็นการส่งเสริมให้พนักงานมีความก้าวหน้าในงานที่ทำเท่ากับเป็นการช่วยให้ฐานะของบริษัทมั่นคงยิ่งขึ้น อีกประการหนึ่งนโยบายเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงให้เข้ากับสถานการณ์และสภาพแวดล้อมซึ่งแสดงว่ามีการยืดหยุ่นในการบริหารงาน ดังนั้นการเขียนนโยบายไว้เป็นหลักฐานจึงน่าจะให้ผลดีกว่า

2.2 วัตถุประสงค์ของนโยบาย พื้นฐานในการกำหนดนโยบายก็คือจุดประสงค์ นโยบายจะกำหนดขึ้นมาไม่ได้ถ้าไม่รู้ว่าจุดประสงค์เป็นอย่างไร เช่น ในการสร้างขวัญของพนักงานก็มีเป้าหมายเพื่อเพิ่มผลงาน การเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งในองค์กรก็เพราะว่าพนักงานทุกคนต้องการความก้าวหน้า และต้องการตำแหน่งที่สูงขึ้นในการกำหนดจุดประสงค์ของนโยบายจะต้องเข้าใจจุดประสงค์ส่วนตัวของแต่ละคนเสียก่อน จริงอยู่แต่ละคนอาจมีจุดประสงค์ต่างกัน แต่ในหลักใหญ่ ๆ แล้วมีอยู่เหมือนกัน ซึ่งพอสรุปได้คือ

2.2.1 ค่าจ้างที่ยุติธรรม ย่อมเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การที่คนทำงานก็เพราะต้องการค่าจ้างและคนยินดีจะทำงานอย่างหนึ่งก็เพราะเห็นว่าค่าจ้างนั้นยุติธรรมและเหมาะสมกับความเหนื่อยยากในการทำงาน

2.2.2 สภาพการทำงานที่ดี ถึงแม้ว่าค่าจ้างจะเป็นสิ่งจูงใจประการแรกของการทำงาน แต่สภาพการทำงานที่ดีก็เป็นความต้องการของลูกจ้างที่เป็นปัจจัยทำให้สามารถทำงานในองค์กรนั้นได้นาน เพราะสภาพการทำงานที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่มีแสงสว่างเพียงพอ ร้อนหรือหนาวเกินไป สกปรกและไม่ปลอดภัย เหล่านี้จะเป็นอันตรายแก่สุขภาพอนามัยของคนงาน

2.2.3 ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของพนักงาน สิ่งที่สำคัญก็คือความแน่นอนของรายได้ หน่วยงานบางแห่งจ่ายค่าจ้างแรงงานต่ำแต่พนักงานมีความมั่นคงในการทำงานตลอดไป จึงไม่น่าหวังว่าจะต้องถูกออกจางานหรือด่าจ้าง ทำให้พนักงานมีความเต็มใจทำงานในหน่วยงานนั้น

2.2.4 การมีส่วนร่วมในการบริหาร การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของหน่วยงานจะทำให้พนักงานเกิดความรู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคมนั้นและตนเองมี



ความสำคัญต่อหน่วยงาน เมื่อมีการริเริ่มโครงการใด ๆ ขึ้นพนักงานจะไม่ขัดขวางเพราะถือว่าตนมีส่วนเป็นเจ้าของด้วยและพวกเขาจะคิดว่าโครงการใหม่นั้นย่อมมีผลกระทบต่อประโยชน์หรือส่วนได้เสียของคนงานไม่ทางใดก็ทางหนึ่งพนักงานจึงมีความต้องการที่จะได้รับรู้และมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น

2.2.5 โอกาสที่จะได้รับความก้าวหน้า เรื่องความก้าวหน้าในงานเป็นสิ่งที่ยากกว่าเรื่องอัตราค่าจ้าง แต่ก็เป็นการปรารถนาของพนักงานทุกคนที่อยากมีตำแหน่งสูงขึ้น รับผิดชอบมากขึ้น ดังนั้น สถานะและตำแหน่งงานในอนาคตก็เป็นสิ่งจูงใจอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้พนักงานปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ จะมียกเว้นก็สำหรับพนักงานบางคนที่เป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นว่างานในตำแหน่งที่สูงขึ้นมีความยากลำบาก และรับผิดชอบมากเกินไปเกินกำลังความสามารถของตนเอง

2.2.6 ความสำคัญของตนเอง ฝ่ายบริหารในธุรกิจสมัยใหม่มีความตื่นตัวในเรื่องที่ทำให้พนักงานประสบความสำเร็จ และมีความรู้สึกว่าตัวเองเป็นบุคคลสำคัญในหน่วยงานนั้น ในเบื้องต้นผู้ปฏิบัติงานเห็นว่าค่าจ้างเป็นสิ่งสำคัญในระยะต่อมาเขาจะเห็นว่าค่าจ้างอย่างเดียวมันไม่เพียงพอ จึงพยายามหาโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นและหางานที่จะทำให้ตนเองมีความสำคัญยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันฝ่ายบริหารก็จะได้รับประโยชน์จากความคิดเห็นของพนักงานเหล่านั้นด้วย

2.2.7 ความสำคัญของกลุ่ม จุดประสงค์นี้เป็นเรื่องที่ต้องเนื่องมาจากความสำคัญของตนเองการพิจารณาถึงความสำคัญของกลุ่มบุคคล กลุ่มนั้นว่าเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในทุกหน่วยงานและมีอิทธิพลมาก ความคิดเห็นของกลุ่มต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ว่าฝ่ายบริหารจะต้องให้ความสำคัญและสนใจเมื่อกลุ่มมีความเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม จะผลักดันให้ความคิดเห็นนั้นออกมาและถ้าไม่เห็นด้วยแล้วกลุ่มก็จะรวมกันต่อต้านทันที ดังนั้นการรับรู้ในพฤติกรรมดังกล่าวก็เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยให้หน่วยงานได้รับความสำเร็จ

**3. ศึกษาแนวทางการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กรของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด** พบว่า จากการศึกษาสภาพการสรรหาคัดเลือก สภาพการบริหารค่าจ้างเงินเดือน สภาพการขึ้นเงินเดือนและเงินรางวัล สภาพการบริหารความก้าวหน้าในสายอาชีพ และสภาพการรักษาพนักงานรักษาความปลอดภัยของบริษัทฯ มีแนวทางการบริหารงานบุคคล โดยยึดหลักการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งประกอบด้วย การออกแบบงาน การวิเคราะห์งาน การวางแผนกำลังคน การสรรหาและคัดเลือก การบรรจุแต่งตั้ง ปฐมนิเทศ และทดลองงาน การสร้างแรงจูงใจ มนุษยสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสาร การสร้างทีมงาน การประเมินผลการปฏิบัติงาน การฝึกอบรมและพัฒนา การพิจารณาความดีความชอบ การจ่ายค่าตอบแทน การบำรุงรักษาสุขภาพอนามัยและความปลอดภัยของบุคลากร การควบคุมด้านวินัยและการลงโทษ และการดำเนินการตามกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานและ



แรงงานสัมพันธ์ โดยในการดำเนินการตามระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์บริษัทฯ ยึดระบบการบริหารด้วยระบบคุณธรรม ตั้งแต่ระบบคุณธรรมวิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน เพื่อประเมินความรู้ ความสามารถของบุคคลที่มีคุณสมบัติครบตามต้องการ โดยไม่คำนึงถึงเหตุผลทางการเมืองหรือความสัมพันธ์ส่วนตัวเป็นสำคัญการบริหารทรัพยากรมนุษย์ตามระบบคุณธรรมยึดหลักการ 4 ประการ ได้แก่

3.1 ความเสมอภาคในโอกาส (Equality of opportunity) หมายถึง การเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการสมัครงานสำหรับผู้สมัครที่มีคุณสมบัติ ประสบการณ์ และพื้นฐานความรู้ตามที่ระบุไว้ โดยไม่มีข้อกีดกัน อันเนื่องจากฐานะ เพศ ศิพ และศาสนา กล่าวคือทุกคนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์จะมีสิทธิในการถูกพิจารณาเท่าเทียมกันความเสมอภาคในโอกาสจะครอบคลุมถึง โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีคุณสมบัติและพื้นฐานความรู้ตรงตามที่กำหนดไว้ได้สมัคร ความเสมอภาคในเรื่องค่าตอบแทน โดยยึดหลักการที่ว่างงานเท่ากัน เงินเท่ากันและมีสิทธิได้รับโอกาสต่าง ๆ ตามที่บริษัทฯ เปิดให้พนักงานทุกคน

3.2 หลักการยึดถือความรู้ความสามารถ (Competence) คือ การยึดถือความรู้ความสามารถเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถให้เหมาะสมกับตำแหน่งมากที่สุดโดยจะบรรจุแต่งตั้งผู้ที่มีความเหมาะสมตามเกณฑ์มากกว่า เพื่อให้ได้คนที่เหมาะกับงานจริง ๆ (Put the right man to the right job)

3.3 ความก้าวหน้าในอาชีพการงาน (Security on tenure) คือการประกันการปฏิบัติงานที่องค์กรให้แก่บุคลากรว่าจะได้รับการคุ้มครอง ไม่ว่าจะโดยเหตุผลส่วนตัวหรือทางการเมือง ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกมั่นคงในหน้าที่ โดยพยายามจูงใจให้ผู้ที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาร่วมงานกับองค์กร

3.4 หลักความเป็นกลาง (Political neutrality) หมายถึง การไม่เปิดโอกาสให้มีการใช้อิทธิพลใด ๆ เข้าแทรกแซงในกิจการงาน หรืออยู่ภายใต้อิทธิพลใด ๆ

## อภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผล การศึกษาสภาพการบริหารงานบุคคลภายในและภายนอกของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสตีเกชั่น จำกัด พบว่า ควรมีการกำหนดนโยบายทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งเพื่อให้รู้แนวการดำเนินงานโดยทั่วไปของธุรกิจรักษาความปลอดภัย โดยภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 หมวด 2 มาตรา 26 บริษัทรักษาความปลอดภัยต้องปฏิบัติตามมาตรฐานการรักษาความปลอดภัยที่คณะกรรมการกำหนด การกำกับดูแลและตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาต ความรู้เกี่ยวกับการรักษาความ





ปลอดภัยและการฝึกทบทวนให้แก่พนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตซึ่งบริษัทรักษาความปลอดภัยต้องจัดให้มีขึ้นอย่างสม่ำเสมอ

สำหรับการปฏิบัติหน้าที่รักษาความปลอดภัยตามพระราชบัญญัตินี้ ให้พนักงานรักษาความปลอดภัยรับอนุญาตมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาในการจับกุมผู้กระทำความผิด รักษาความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคล รวมทั้งระงับเหตุและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในบริเวณ หรือสถานที่ที่รับผิดชอบรักษาความปลอดภัยตามข้อกำหนดในสัญญาจ้าง และเมื่อมีการกระทำ ความผิดอาญาหรือน่าเชื่อว่ามีเหตุร้ายเกิดขึ้นภายในบริเวณหรือสถานที่ที่รับผิดชอบรักษาความปลอดภัย ต้องแจ้งเหตุนั้นให้พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจท้องที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ประจำอยู่ทราบโดยทันที รวมทั้งปิดกั้นและรักษาสถานที่เกิดเหตุให้คงสภาพเดิมไว้จนกว่าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจผู้มีอำนาจหน้าที่จะเดินทางมาถึงสถานที่เกิดเหตุ (พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558, 2558)

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ไกล์รุ่ง ระเบียบโอษฐ์ เรื่อง กลยุทธ์การจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยตามแนวพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย (ไกล์รุ่ง ระเบียบโอษฐ์, 2558) พบว่า ปัจจัยที่จะส่งผลกระทบต่อปัจจัยที่ได้รับผลกระทบ ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับเห็นด้วย แต่กลยุทธ์การจัดการด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานรักษาความปลอดภัย ส่วนใหญ่อยู่ในระดับไม่แน่ใจ และพบว่ามีความสัมพันธ์กันระหว่างตัวแปรที่จะส่งผลกระทบต่อตัวแปรที่จะได้รับผลกระทบ ปัจจัยที่ส่งผลกระทบด้านการรักษามาตรฐาน (RR1) กับด้านการฝึกอบรมพนักงาน (RR3) มีอิทธิพลต่อปัจจัยด้านต้นทุน (SS1) และยังทำให้ด้านต้นทุน (SS1) มีอิทธิพลต่อด้านกระบวนการบริหารงาน (SS2) ในขณะที่ปัจจัยด้านกระบวนการบริหารงาน (SS2) ยังส่งผลต่อไปยังกลยุทธ์การจัดการด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน (T) แสดงให้เห็นว่าแม้ด้านต้นทุน (SS1) จะไม่มีผลโดยตรงต่อกลยุทธ์การจัดการด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงาน (T) แต่ยังคงมีผลทางอ้อมผ่านทางด้านกระบวนการบริหารงาน (SS2)

ในต่างประเทศ DMYTRO KYSLLENKO ได้ศึกษาการวิเคราะห์เปรียบเทียบแบบสมัยใหม่ที่มีต่อการฝึกความปลอดภัยในอนาคตและผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยในยูเครนและสหรัฐอเมริกา ซึ่งศึกษาลักษณะเฉพาะของกิจกรรมความปลอดภัยในยูเครนและสหรัฐอเมริกาที่จะทำให้การรักษาความปลอดภัยมีประสิทธิภาพมีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์เปรียบเทียบการฝึกอบรมวิชาชีพด้านความปลอดภัยเพื่อนำมาใช้ในอนาคตซึ่งผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยในประเทศเหล่านี้ ได้มีการเปรียบเทียบการฝึกอบรมโดยผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยในยูเครนและสหรัฐอเมริกา ซึ่งพบว่า ลักษณะของการรักษาความปลอดภัยจะมีคุณภาพจะต้องมีการฝึกอบรมวิชาชีพจากผู้เชี่ยวชาญในประเทศชั้นนำในยุโรปถือเป็นสิ่งที่มี



ความสำคัญอย่างยิ่ง สำหรับปัญหาภายใต้การศึกษาที่แท้จริงแล้ว การให้บริการที่มีคุณภาพยังสามารถได้มาจากบริษัท รักษาความปลอดภัยซึ่งมีพนักงาน พร้อมการติดตั้งเทคโนโลยีที่ทันสมัยช่วยให้ประสบความสำเร็จขึ้น สำหรับการฝึกอบรมพนักงานรักษาความปลอดภัยในยูเครนต้องคำนึงถึงความต้องการที่ทันสมัยของผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยในอนาคต ควรมีต้นแบบพื้นฐานของความรู้ทางเศรษฐกิจระดับสูง วัฒนธรรม รวมถึงสามารถพูดภาษาต่างประเทศ การแสดงความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความรับผิดชอบมุ่งมั่นในการพัฒนาตนเอง และเรียนรู้ด้วยตนเอง แนะนำนวัตกรรมที่สำคัญที่ได้รับทักษะการทำงานกับข้อมูลที่ทันสมัยและเทคโนโลยีการสื่อสารที่จะยกระดับคุณภาพของกิจกรรมความปลอดภัย รวมถึงโอกาสในการศึกษาต่อที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการการเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยมีออาซีฟ (DMYTRO KYSLENKO, 2018)

ผู้วิจัยได้อภิปรายผล การศึกษาปัจจัยการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กรของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด พบว่า การกำหนดนโยบายทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ เป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งเพื่อให้รู้แนวการดำเนินงานโดยทั่วไป แม้การร่างนโยบายต่าง ๆ จะไม่อาจให้ครอบคลุมได้ทุกเรื่องก็ตาม แต่ก็เป็นการดีที่จะให้พนักงานรักษาความปลอดภัยหรือลูกจ้างของบริษัทฯ ได้รู้หลักและปรัชญาของบริษัทฯ รู้แนวทางการทำงานการจูงใจและวิธีการบริหารงานของบริษัทฯ ที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพของการทำงาน เหตุผลที่ต้องกำหนดนโยบายการบริหารงานบุคคล การกำหนดนโยบายทำให้การปฏิบัติต่อพนักงานเป็นไปในลักษณะที่เท่าเทียมกันโดยสม่ำเสมอตลอดทั้งองค์กร ช่วยขจัดปัญหาการเลือกที่รักมักที่ชังระหว่างพนักงานภายในแผนกเดียวกันหรือต่างแผนกกันอีก ทั้งเป็นหลักประกันว่าพนักงานทุกคนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อันเดียวกัน นโยบายเป็นเสมือนมาตรการวัดผลปฏิบัติงานของพนักงานทุกคน ดังนั้น จึงสามารถนำเอาผลปฏิบัติงานที่เกิดขึ้นจริงมาเปรียบเทียบกับนโยบายได้ว่าผู้ใดปฏิบัติงานดีเด่นเพียงใด เมื่อมีปัญหาทางด้านงานบุคคลเกิดขึ้นก็สะดวกแก่ฝ่ายบริหารและผู้เกี่ยวข้องที่จะตัดสินใจวินิจฉัยปัญหาอย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้อง และการกำหนดนโยบายที่ดี จะช่วยให้พนักงานมีความกระตือรือร้น ตื่นตัว และจงรักภักดีต่อบริษัท

นโยบายจะต้องเข้าใจจุดประสงค์ส่วนตัวของแต่ละคนเสียก่อน จริงอยู่แต่ละคนอาจมีจุดประสงค์ต่างกัน แต่ในหลักใหญ่ ๆ ค่าจ้างที่ยุติธรรม ย่อมเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่า การที่คนทำงานก็เพราะต้องการค่าจ้าง สภาพการทำงานที่ดี ถึงแม้ว่าค่าจ้างจะเป็นสิ่งจูงใจประการแรกของการทำงานแต่สภาพการทำงานที่ดี ความมั่นคงทางเศรษฐกิจของพนักงาน สิ่งที่สำคัญก็คือความแน่นอนของรายได้ หน่วยงานบางแห่งจ่ายค่าจ้างแรงงานต่ำแต่พนักงานมีความมั่นคงในการทำงาน พนักงานจะไม่ขัดขวางเพราะถือว่าตนมีส่วนเป็นเจ้าของด้วยและพวกเขาจะคิดว่าโครงการใหม่นั้นย่อมมีผลกระทบกระเทือนต่อประโยชน์หรือส่วนได้เสียของคนงาน สถานะและ



ตำแหน่งงานในอนาคตก็เป็นสิ่งจูงใจอีกอย่างหนึ่ง ที่ทำให้พนักงานปรับปรุงและพัฒนาตนเองให้ก้าวหน้าอยู่เสมอ จะมียกเว้นก็สำหรับพนักงานบางคนที่เป็นส่วนน้อยเท่านั้นที่เห็นว่างานในตำแหน่งที่สูงขึ้นมีความยากลำบาก ค่าจ้างเป็นสิ่งสำคัญในระยะต่อมาเขาจะเห็นว่าค่าจ้างอย่างเดียวมันไม่เพียงพอ จึงพยายามหาโอกาสที่จะแสดงความคิดเห็นและหางานที่จะทำให้ตนเองมีความสำคัญยิ่งขึ้น และความคิดเห็นของกลุ่มต่าง ๆ เป็นเรื่องที่ฝ่ายบริหารจะต้องให้ความสำคัญและสนใจเมื่อกลุ่มมีความเห็นอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วลักษณะการรวมตัวของกลุ่ม จะผลักดันให้ความคิดเห็นนั้นออกมาและถ้าไม่เห็นด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กุลประวีณ์ ศิริภูริพลังกร เรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรสำหรับธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยในอุตสาหกรรม การบริการ (พ.ศ. 2556) พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์จากคะแนนการทดสอบภาคทฤษฎีและปฏิบัติได้ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมคิดเป็นร้อยละ 86.60 และผล การประเมินความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาพบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมระดับบริหารอยู่ในเกณฑ์ระดับมากที่สุด ในขณะที่ผลการทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมหลักสูตรระดับปฏิบัติการกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 40 คน พบว่าผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์จากคะแนนการทดสอบภาคทฤษฎีและปฏิบัติ ได้ค่าคะแนนเฉลี่ยโดยรวมคิดเป็นร้อยละ 87.90 และผลการประเมินความคิดเห็นจากผู้บังคับบัญชาและผู้ใต้บังคับบัญชาพบว่าผู้ผ่านการฝึกอบรมระดับปฏิบัติการอยู่ในเกณฑ์ระดับมาก ถึงมากที่สุด (กุลประวีณ์ ศิริภูริพลังกร, 2556)

ผู้วิจัยได้อภิปรายผล การศึกษาแนวทางการบริหารคุณภาพงานบุคคลแบบทั่วทั้งองค์กรของบริษัท รักษาความปลอดภัย แรงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด พบว่า การเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการสมัครงานสำหรับผู้สมัครที่มีคุณสมบัติ ประสบการณ์ และพื้นฐานความรู้ตามที่ระบุไว้ โดยไม่มีข้อกีดกัน ทุกคนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์จะมีสิทธิในการถูกพิจารณาเท่าเทียมกัน ความเสมอภาค โดยเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีคุณสมบัติและพื้นฐานความรู้ตรงตามที่กำหนดไว้ได้สมัคร ความเสมอภาคในเรื่องค่าตอบแทน โดยยึดหลักการที่ว่างานเท่ากัน เงินเท่ากันและมีสิทธิได้รับโอกาสต่าง ๆ ความเสมอภาคที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอหน้ากันโดยใช้ระเบียบและมาตรฐานเดียวกันทุกเรื่อง การยึดถือความรู้ความสามารถเป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคคลเข้าทำงาน โดยเลือกผู้ที่มีความรู้ความสามารถให้เหมาะสมกับตำแหน่งมากที่สุดเพื่อให้ได้คนที่เหมาะสมกับงาน รวมถึงหลักประกันการปฏิบัติงานที่องค์กรให้แก่บุคลากรว่าจะได้รับการคุ้มครอง ไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือถูกให้ออกจากงานโดยปราศจากความผิด ไม่ว่าจะโดยเหตุผลส่วนตัวหรือเหตุผลใด ๆ ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานรู้สึกมั่นคงในหน้าที่ การเปิดโอกาสให้ได้พัฒนาศักยภาพและมีความก้าวหน้าในเส้นทางอาชีพ และการไม่เปิดโอกาสให้มีการใช้อิทธิพลใด ๆ เข้าแทรกแซงในกิจการงานของธุรกิจซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มนัสยา แรกคำนวน เรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย สำนักงานรักษาความปลอดภัย



องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก (สภ.อผศ.) พบว่า การสำรวจสภาพแวดล้อมในการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย สภ.อผศ. ในภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำกว่าภาพรวม ได้แก่ ด้านประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน และด้านมาตรฐานการปฏิบัติงาน ตามลำดับ แนวทางในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย สภ.อผศ. มี 4 ด้านคือ (ก) ด้านการปรับปรุงประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยการเพิ่มกำลังพลที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ (ข) ด้านการรักษามาตรฐานในการปฏิบัติงานและคุณภาพในการให้บริการ (ค) ด้านการรักษาชื่อเสียงจากผู้ว่าจ้างที่เป็นหน่วยงานราชการและรัฐวิสาหกิจ (ง) ด้านการเพิ่มความพึงพอใจจากผู้ว่าจ้างโดยการลดค่าปรับที่ต้องเสียให้น้อยลงทุกปี รูปแบบในการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย สภ.อผศ. มี 3 ส่วนคือ (ก) การคัดเลือก พนักงานต้องมีคุณสมบัติตามที่ สภ.อผศ. กำหนด (ข) การรักษาระดับความพึงพอใจต้องให้อยู่ในระดับมาก ทั้งของพนักงานรักษาความปลอดภัยและของผู้ว่าจ้าง และ (ค) การรับประกันคุณภาพในการให้บริการโดยให้ผู้ว่าจ้างได้ทำการประเมินผลการปฏิบัติงานเป็นประจำทุกหกเดือน (มนัสยา แรกค่านวน, 2561)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาเรื่อง การบริหารงานบุคคลสมัยใหม่ กรณีศึกษา บริษัท รักษาความปลอดภัย แรเงเจอร์ อินเวสติเกชั่น จำกัด ทำให้ทราบว่าธุรกิจหรือหน่วยงานองค์กรที่ดำเนินการด้านการรักษาความปลอดภัย ในด้านการบริหารบุคคล ธุรกิจควรมีการกำหนดนโยบายทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ถือเป็นสิ่งที่ควรกระทำอย่างยิ่งเพื่อให้รู้แนวการดำเนินงานโดยทั่วไปของธุรกิจรักษาความปลอดภัย ภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 ควรมีการเปิดโอกาสที่เท่าเทียมกันในการสมัครงานสำหรับผู้สมัครที่มีคุณสมบัติประสบการณ์ และพื้นความรู้ตามที่ระบุไว้โดยไม่มีข้อกีดกัน การปฏิบัติต่อพนักงานเป็นไปในลักษณะที่เท่าเทียมกันโดยสม่ำเสมอตลอดทั้งองค์กร ช่วยขจัดปัญหาการเลือกที่รักมักที่ชังระหว่างพนักงานภายในแผนกเดียวกันหรือต่างแผนกกันอีกทั้งเป็นหลักประกันว่าพนักงานทุกคนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์อันเดียวกัน นโยบายเป็นเสมือนมาตรการวัดผลปฏิบัติงานของพนักงานทุกคน การเลื่อนขั้นหรือการพิจารณาให้เงินรางวัลทุกคนที่มีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์จะมีสิทธิในการถูกพิจารณาเท่าเทียมกันด้วยความเสมอภาคตามระบบคุณธรรม ความเสมอภาคในเรื่องค่าตอบแทน โดยยึดหลักการที่ว่างานเท่ากัน เงินเท่ากันและมีสิทธิ์ได้รับโอกาสต่าง ๆ ความเสมอภาคที่จะได้รับการปฏิบัติอย่างเสมอหน้ากันโดยใช้ระเบียบและมาตรฐานเดียวกันทุกเรื่อง ทั้งนี้ นอกจากในส่วนของภาคเอกชน ภาครัฐก็ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการตามข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ควรกำหนดนโยบายให้



บริษัทที่ดำเนินธุรกิจด้านการรักษาความปลอดภัยปฏิบัติตามพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 อย่างเคร่งครัด โดยให้พนักงานรักษาความปลอดภัยทุกคนได้รับใบอนุญาต และได้รับการฝึกอบรมที่เกี่ยวข้องอย่างเข้มงวด 1.2) ควรกำหนดนโยบายด้านการจัดเงินค่าตอบแทน สวัสดิการ ให้มีความใกล้เคียงกับส่วนราชการ เช่น ทหาร หรือตำรวจ 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 2.1) ควรศึกษาวิจัยข้อแตกต่างระหว่างการรักษาความปลอดภัยของภาครัฐ และเอกชน ภายใต้พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558 2.2) ควรศึกษาวิจัยการกำหนดค่าตอบแทน สวัสดิการ ที่เป็นมาตรฐานสำหรับธุรกิจรักษาความปลอดภัย

### เอกสารอ้างอิง

- ใกล้รุ่ง ระเบียบโอษฐ์. (2558). กลยุทธ์การจัดการธุรกิจรักษาความปลอดภัยตามแนวพระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- กุลประวีณ์ ศิริภูริพลังกร. (2556). การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมการบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์กรสำหรับธุรกิจบริการรักษาความปลอดภัยในอุตสาหกรรมบริการ. ในวิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมและทรัพยากรมนุษย์. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- พระราชบัญญัติธุรกิจรักษาความปลอดภัย พ.ศ. 2558. (2558). ราชกิจจานุเบกษา 132 ตอนที่ 104 ก หน้า 24 – 39 (5 พฤศจิกายน 2558).
- มนัสยา แรกคำนวน. (2561). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพการให้บริการของพนักงานรักษาความปลอดภัย สำนักงานรักษาความปลอดภัย องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก (สปก.อ ผศ.). วารสารวิจัยรำไพพรรณี, 12(1), 105–111.
- รติรตา Positioning. (2563). ประเมินวิกฤตแรงงานสื่อสัญญาณเปราะบาง เสี่ยงทุบสถิติตกงาน 8 – 13% สูงสุดเป็นประวัติการณ์. เรียกใช้เมื่อ 31 พฤษภาคม 2563 จาก <https://positioningmag.com/1277672>
- Bailey, A. C. (2007). *A Guide to Qualitative Field Research*. (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage.
- DMYTRO KYSLENKO. (2018). MODERN COMPARATIVE ANALYSIS ON TRAINING OF FUTURE SECURITY. *Comparative Professional Pedagogy*, 8(3), 31–36.

# การจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต\*

## TOURISM SAFETY MANAGEMENT IN PHUKET

เอกชัย ชำนินา

Ekachai Chamnina

วิทยาลัยนอร์ทเทิร์น

Northern College, Thailand

E-mail: ekachaicha9@hotmail.com

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงเอกสารนำมาวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า จังหวัดภูเก็ตมีสภาพปัญหาที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความเสี่ยงจากภัยที่อาจเกิดจากการทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ บนพื้นที่ชายฝั่งทะเล ภัยจากการจมน้ำเสียชีวิต ร่องกระแสน้ำที่พัดไหลออกจากฝั่ง (Rip Current) ที่เกิดจากปัญหาของการเพิกเฉยและละเมิดสัญลักษณ์ที่เจ้าหน้าที่ได้ใช้ในการให้ข้อมูลหรือเตือนภัย สภาพปัญหาความปลอดภัยจากการถูกหลอกลวงเอารถเอาเปรียบ พบปัญหาการหลอกลวงเอารถเอาเปรียบนักท่องเที่ยว สภาพปัญหาความปลอดภัยจากการถูกหลอกลวงเอารถเอาเปรียบปัญหาการหลอกลวงเอารถเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวแอบอ้างใช้ตราเครื่องหมายหรือชื่อย่อของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อหลอกลวงนักท่องเที่ยว สภาพปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสภาพปัญหาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่เกิดจากการขาดการรับข้อมูลการช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ของจังหวัดภูเก็ต ด้านการศึกษารองคประกอบการจัดการความปลอดภัยต้องมีการจัดทำนโยบายด้านการจัดการความปลอดภัยที่เป็นนโยบายและแผนปฏิบัติในทิศทางเดียวกันสำหรับการบริหารทุกระดับ ด้านแนวทางในการจัดการความปลอดภัยประกอบด้วย 1) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางน้ำ 2) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนน 3) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการถูกหลอกลวงเอารถเอาเปรียบ 4) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 5) มาตรการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว

**คำสำคัญ:** การจัดการ, การท่องเที่ยว, ความปลอดภัย, จังหวัดภูเก็ต

---

\* Received 1 June 2020; Revised 15 June 2020; Accepted 30 June 2020

## Abstract

The objective of this research is 1) to study the problems of tourism safety management in Phuket, 2) to study the components of tourism safety management in Phuket, And 3) to study guidelines and recommendations for tourism safety management in Phuket, as a qualitative research by using the document research methodology to analysis the data. The result of the research shows that, Phuket has a problem that puts tourists at risk from the dangers that may arise from various activities on the coast. Danger from drowning and death Rip currents flowing off the coast (Rip Current), caused by the problem of ignoring and violating the symbols used by staff in providing information or warning. Tourist tour operators pretend to use the logo or initials of the Tourism Authority of Thailand (TAT) to deceive tourists. The state of safety problems from being exploited Encountering fraud and exploitation of tourists Conditions for safety in life and property and the condition for helping tourists due to lack of information to help another Phuket province. In the study of safety management components, safety management policies must be formulated in the same direction and action plans for all levels of management. As for the guidelines for safety management, consisting of 1) Measures relating to water safety 2) Measures relating to road safety 3) Measures relating to safety from being exploited 4) Measures relating to safety in life and property 5) Measures regarding tourism assistance.

**Keywords:** Management, Tourism, Safety, Phuket

## บทนำ

ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา การท่องเที่ยวไทยประสบความสำเร็จเป็นอย่างสูงในด้านจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้ หรือคิดเป็น 22% ของ GDP ประเทศ ความท้าทายที่เผชิญคือปัญหา Over – Tourism หรือการมีจำนวนนักท่องเที่ยวมากเกินไปจนขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ แต่ปัจจุบันวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดการติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) ส่งผลไปในทางตรงกันข้ามจนอาจเรียกว่าปัญหา Under – Tourism แทน ในภาพรวมโดยองค์การท่องเที่ยวโลก (UNWTO) ประเมินผลกระทบหลังจากสถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID – 19) เมื่อวันที่ 27 มี.ค. พ.ศ. 2563 ว่า จำนวนนักท่องเที่ยวทั่วโลกในปีนี้ คาดว่าจะลดลงประมาณ 20 – 30% และสูญเสียรายได้ประมาณ 300 – 450





พันล้านดอลลาร์ หรือคิดเป็น 1 ใน 3 ของรายได้จากการท่องเที่ยวทั่วโลก ซึ่งการท่องเที่ยวไทย จะซบเซาอย่างต่อเนื่องต่อไป โดยจะมีเพียงการท่องเที่ยวหรือการท่องเที่ยวระหว่างประเทศ บางอย่างที่เป็นเท่านั้นที่ยังเกิดขึ้น เช่น การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจและเชิงสุขภาพโดยในอนาคต นักท่องเที่ยวคาดว่าจะมีความต้องการด้านความปลอดภัย ด้านความสะอาด และการจัดการ ด้าน Social Distancing ที่ดีมีมาตรฐานมากขึ้น สำหรับธุรกิจ Homestay และ Sharing Economy เช่น Airbnb จะได้รับความนิยมน้อยลง จนกว่าจะปรับตัวให้เกิดความมั่นใจใน มาตรฐานความสะอาดและปลอดภัยได้ ส่วนในระยะกลางและระยะยาว (เทศบาลนครภูเก็ต, 2561)

ประเทศไทยควรใช้โอกาสจากวิกฤติครั้งนี้ คิดทบทวนและจัดวางยุทธศาสตร์ เพื่อปรับตัวสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนและการท่องเที่ยวมูลค่าสูง โดยสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าและบริการการท่องเที่ยว สนับสนุนให้เกิดประเภทการท่องเที่ยวมูลค่าสูงและนวัตกรรมเพื่อการท่องเที่ยว เช่น การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ การท่องเที่ยวสำหรับผู้สูงอายุ การท่องเที่ยวทางกีฬา การท่องเที่ยวเพื่อสังคม การท่องเที่ยวสีเขียว การใช้เทคโนโลยี VR และ AR สร้างนวัตกรรมท่องเที่ยว การใช้ Blockchain เพื่อรับรองความเชื่อถือตลอดห่วงโซ่อุปทาน รวมถึงบริหารจัดการเพื่อมุ่งสู่การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ทั้งในด้านความปลอดภัย ผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม การกระจายแหล่งที่มาและที่ท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว พร้อมเชื่อมโยงเครือข่ายคมนาคมและสร้างโครงสร้างพื้นฐานรองรับอย่างเพียงพอ ซึ่งประเทศไทยถือว่ามีขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลางและมี 2 ด้านที่เป็นจุดอ่อนเป็นอย่างมาก โดยตามการจัดอันดับของ World Economic Forum ในปี 2019 ประเทศไทยมีขีดความสามารถในการแข่งขันของการท่องเที่ยวอยู่ที่อันดับ 31 (จาก 140 ประเทศ) เป็นอันดับ 3 ของอาเซียน รองจากสิงคโปร์และมาเลเซีย โดยมี 2 มิติย่อยที่ไทยอยู่ในอันดับที่ต่ำมาก คือ ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) อันดับที่ 130 และความปลอดภัยและความมั่นคง (Safety and security) อันดับที่ 111 (กรุงเทพฯธุรกิจ, 2563)

จากที่กล่าวมา แน่นนอนว่าจังหวัดภูเก็ตเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก แต่อยู่ในช่วงการท่องเที่ยวซบเซาลงเพราะพิษจากการแพร่ระบาดของ COVID – 19 รวมทั้งสาเหตุที่ทำให้การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตซบเซานั้นมีมาจากหลายปัจจัยรวมกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของเศรษฐกิจโลกที่ผันผวนมาก ทำให้ทุก ๆ ตลาดที่เป็นตลาดทดแทนและตลาดหลักต่างก็ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจที่ไม่ดี ทำให้การเดินทางท่องเที่ยวและการใช้จ่ายลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด และปัญหาภายในประเทศ นั่นคือการที่นักท่องเที่ยวไม่มีความเชื่อมั่นด้านการจัดการความปลอดภัย จากสภาพปัญหาความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต โดยศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยว องค์ประกอบใน



การจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยว แนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการความปลอดภัย การท่องเที่ยว เพื่อใช้เป็นแนวทางการจัดการความปลอดภัยให้กับจังหวัด หน่วยงาน หรือองค์กรอื่น ๆ ต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาองค์ประกอบในการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต
3. เพื่อศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต

### วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงเอกสารนั้น โดยเบื้องต้นทางคณะผู้วิจัยได้ ดำเนินกระบวนการวิจัย ตามระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย โดยการใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยกระบวนการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารหรือการวิจัยเชิงเอกสาร โดยการทบทวนแนวความคิด แนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทาง รัฐประศาสนศาสตร์ ขอบเขตของการวิจัย ในรอบปี 2561 (Bailey, A. C, 2007)

### ผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พบว่ามีสภาพปัญหาด้านการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวแบ่งออกได้ ดังนี้

1.1. สภาพปัญหาความปลอดภัยทางน้ำ เนื่องจากจังหวัดภูเก็ตมีพื้นที่ชายฝั่งทะเลโดยเฉพาะพื้นที่ชายหาดถือเป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับเกาะภูเก็ตเป็นอย่างมากในแต่ละปีด้วยสภาพภูมิศาสตร์ของเกาะที่มีชายหาดเป็นจำนวนมาก จึงทำให้มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำเป็นจำนวนมากเกิดขึ้นบนพื้นที่ชายหาดบนเกาะภูเก็ต ด้วยเหตุนี้เองทำให้นักท่องเที่ยวมีความเสี่ยงจากภัยที่อาจเกิดจากการทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ บนพื้นที่ชายฝั่งทะเลด้วยเช่นกัน อาทิเช่น ภัยอันตรายจากสัตว์ทะเล ภัยจากการจมน้ำเสียชีวิต ร่องกระแสน้ำที่พัดไหลออกจากฝั่ง (Rip Current) เป็นต้น บนเกาะภูเก็ตนั้นเรามักจะพบกับข่าวที่ว่ามีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติที่เสียชีวิตจมน้ำจากการทำกิจกรรมบริเวณพื้นที่ชายหาดอยู่เป็นประจำทุกปีซึ่งเกิดขึ้นจากหลากหลายสาเหตุปัจจัยด้วยกัน แต่สาเหตุหนึ่งที่มีักได้ยินอยู่บ่อยครั้งจากการรายงานของสื่อต่าง ๆ



คือปัญหาของการเพิกเฉยและละเมิดสัญลักษณ์ที่เจ้าหน้าที่ได้ใช้ในการให้ข้อมูลหรือเตือนภัย เป็นต้น

1.2 สภาพปัญหาความปลอดภัยทางถนน จังหวัดภูเก็ตมีภูมิประเทศในเขตเทศบาลนครภูเก็ตส่วนใหญ่เป็นที่ลุ่ม ทิศตะวันออกติดชายทะเล ด้านทิศเหนือมีเนินเขาสองลูก คือ เขารั้งและเขาโต๊ะแซะ มีคลองบางใหญ่จากอำเภอกะทู้ไหลผ่านตัวเมืองออกสู่ทะเลในเขตเทศบาลนครภูเก็ตซึ่งเป็นเมืองเก่าพื้นที่ส่วนในจะเป็นบริเวณที่มีประชากรหนาแน่น เป็นย่านธุรกิจการค้า โรงแรม และสถานบันเทิงต่าง ๆ ประมาณร้อยละ 90 ของถนนบริเวณศูนย์กลางเมืองจะมีร้านค้าตั้งอยู่สองข้างทางและถนนในเขตเทศบาลส่วนใหญ่ค่อนข้างเล็กและแคบไม่สามารถขยายออกไปได้ โดยจังหวัดภูเก็ตมีประชากรจำนวน 410,211 คน มีรถจักรยานยนต์ 300,792 คัน รถยนต์ 173,798 คัน และมีพื้นที่การสัญจร 543 ตร.กม พบว่ามีสถิติการเกิดอุบัติเหตุทางถนนในช่วงปี 2562 จัดอยู่ในลำดับที่ 7 ของประเทศ โดยอัตราการเสียชีวิตคนไทย ร้อยละ 86 คนต่างชาตีย้อยละ 14 อัตราการบาดเจ็บ คนไทยร้อยละ 83 และคนต่างชาตีย้อยละ 17

1.3 สภาพปัญหาความปลอดภัยจากการถูกลอกหลวงเอารถเอาเปรียบในจังหวัดภูเก็ต พบปัญหาการลอกหลวงเอารถเอาเปรียบนักท่องเที่ยวที่ ได้แก่

- การลอกหลวงให้นักท่องเที่ยวซื้อรายการนำเที่ยวในราคาที่เหมาะสม
- การเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวให้ผิดไปจากที่โฆษณาไว้
- การให้บริการนักท่องเที่ยวโดยขาดมาตรฐานไม่เป็นไปตามที่โฆษณาไว้
- ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวแอบอ้างใช้ตราเครื่องหมายหรือชื่อย่อของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อลอกหลวงนักท่องเที่ยวว่าสถานประกอบการนั้นเป็นหน่วยงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

1.4 สภาพปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน พบว่าจังหวัดภูเก็ตมีคดีอาญาที่ได้รับแจ้งและจับกุมมากที่สุดคือ คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย รองลงมาเป็น คดีฐานความผิดพิเศษ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ซึ่งทั้ง 3 คดี ได้รับแจ้งเพิ่มขึ้นจากทุกปีที่ผ่านมา 2,493 ราย ในขณะที่ คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย เพศ และคดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญได้รับแจ้งลดลงจากปีที่ผ่านมา 30 ราย

1.5 สภาพปัญหาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ตมีศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว (Tourist Assistance Center: TAC) อยู่ภายใต้การบริหารจัดการของกองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว เดิมใช้ชื่อว่า “ศูนย์แก้ไขปัญหาการลอกหลวงและช่วยเหลือนักท่องเที่ยว” จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก



สะดวกแก่นักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลคำแนะนำด้านการท่องเที่ยวและการป้องกันภัยจากการท่องเที่ยวรับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์ จากนักท่องเที่ยว และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว สามารถแบ่งเป็นปัญหาที่อาจเกิดขึ้น ได้แก่ การประสบเหตุจากการจลาจล การก่อการร้าย ประสบเหตุจากภัยธรรมชาติ ถูกทำร้ายร่างกาย ถูกข่มขืน ประสบอุบัติเหตุ การหยุดชะงักของการเดินทาง การตกทุกข์ได้ยากเนื่องจากถูกประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน อาชญากรรมหรือภัยด้านอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด

**2. องค์ประกอบในการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต** พบว่า การจัดการความปลอดภัยแบ่งได้ตามลักษณะ ดังนี้

2.1 นโยบายด้านการจัดการความปลอดภัย เริ่มต้นที่นโยบายของจังหวัดและแผนงานด้านความปลอดภัย ซึ่งถ่ายทอดลงมาเป็นนโยบายและแผนปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน สำหรับ การบริหารทุกระดับ แต่รายละเอียดของการปฏิบัติอาจมีความเฉพาะเจาะจงตามลักษณะงานของแต่ละแห่งได้ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบชัดเจน และสามารถสื่อสารความสำคัญของการมีระบบการจัดการ ในรูปของเอกสาร แผน รายงาน โครงสร้างการบริหารระบบ ตลอดจนกิจกรรม เพื่อนำไปจัดสรรทรัพยากรด้านบุคลากร กำลังคน และงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงานได้

2.2 ระบบการจัดการความปลอดภัย มีการจัดการที่ดี ไม่ว่าจะเป็นการจัดการด้านหน้าที่ความรับผิดชอบและตรวจสอบได้ การจัดการความรู้ความสามารถและการฝึกอบรม ปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน การจัดการด้านการทำเอกสารความปลอดภัยตลอดจนเอกสารด้านอาชีวอนามัย และการจัดการการสื่อสารที่ชัดเจน เชื่อถือได้

2.3 การวางแผนและการนำไปปฏิบัติ ควรมีการทบทวนระบบการจัดการแล้วนำไปสู่การวางแผน โดยตั้งวัตถุประสงค์ด้านการจัดการความปลอดภัยให้ครอบคลุม จากนั้นนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความถูกต้องตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

2.4 การประเมินผล มีการตรวจติดตามและการวัดผลการปฏิบัติงาน มีการสอบสวนอุบัติการณ์และผลกระทบต่อความปลอดภัย การตรวจสอบ และการทบทวนการจัดการ

2.5 การดำเนินการปรับปรุง เมื่อมีการปฏิบัติและประเมินผลแล้วย่อมต้องพบปัญหาและอุปสรรคในการปฏิบัติงานเป็นเรื่องปกติ ดังนั้น จึงต้องมีการปรับปรุงอย่างต่อเนื่องเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนขึ้นอีก

**3. แนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต** พบว่า มาตรการการจัดการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ตามกองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยวกำหนด แบ่งตามสภาพปัญหาได้ดังนี้



### 3.1 มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางน้ำ

เพื่อเป็นการป้องกันการเกิดอุบัติเหตุทางน้ำที่อาจเกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว และส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิต มีมาตรการความปลอดภัย ดังนี้

3.1.1 การจัดทำคู่มือการฝึกอบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเล คู่มือการฝึกอบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเล เพื่อให้จังหวัดภูเก็ตมีแนวทางในการปฏิบัติด้านความปลอดภัยทางน้ำที่มีมาตรฐาน ซึ่งจะเป็นการสร้างภาพลักษณ์ด้านความปลอดภัย และเพิ่มความมั่นใจให้กับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติในการท่องเที่ยวทางทะเล โดยคู่มือจะประกอบด้วยหลักสูตรการฝึกอบรม ตารางการฝึกอบรม วิธีการทดสอบทักษะอาสาสมัครช่วยเหลือ นักท่องเที่ยวทางทะเล งบประมาณที่ใช้ในการจัดฝึกอบรม และตัวอย่างเครื่องแต่งกายที่ใช้ในการปฏิบัติงาน

3.1.2 การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเล เช่น การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลขึ้น เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยวในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวผู้ประสบภัยทางน้ำอย่างถูกต้องและเหมาะสม รวมทั้งมีแนวทางการปฏิบัติด้านการรักษาความปลอดภัยกิจกรรมทางน้ำตามมาตรฐานสากล

3.1.3 การจัดกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลแห่งประเทศไทย จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลแห่งประเทศไทย เพื่อให้อาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลจากจังหวัดต่าง ๆ ได้ทำความรู้จัก แลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานและวิธีการแก้ไขปัญหาระหว่างกัน เป็นการสร้างเครือข่ายในการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร และให้ความช่วยเหลือสนับสนุนซึ่งกันและกัน

3.1.4 การจัดกิจกรรมโครงการ Australian Surf Life Savers to train in Phuket ทั้งนี้ เพื่อให้เจ้าหน้าที่อาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในการฝึกช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลได้รับ การฝึกทักษะการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานในระดับสากล โดยผู้เชี่ยวชาญทางด้านทักษะการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลจาก Surf Life Saving ประเทศออสเตรเลีย ความปลอดภัยทางน้ำเบื้องต้น ธงและสัญญาณธงที่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต้องศึกษาเรียนรู้และปฏิบัติตาม ได้แก่

ความปลอดภัยทางน้ำทั่วไป 1) ไม่ว่ายน้ำคนเดียว ควรว่ายน้ำกับเพื่อนหรือเป็นกลุ่ม หรือให้ผู้อื่นรู้ว่ากำลังว่ายน้ำอยู่ที่ใด 2) ไม่ว่ายน้ำออกไปไกลจากฝั่ง ควรว่ายน้ำขนานกับฝั่ง 3) ไม่ว่ายน้ำในเวลากลางคืน 4) ว่ายน้ำในบริเวณที่จัดไว้ให้หรือมีเจ้าหน้าที่ชีวิตพิทักษ์คอยดูแล 5) ไม่ควรใส่กางเกงขายาวลงเล่นน้ำ 6) ไม่ควรลงเล่นน้ำในขณะที่ฝนตก 7) เตรียม



อุปกรณ์สำหรับช่วยชีวิตไว้เสมอ เช่น ห่วงชูชีพ เสื้อชูชีพ 8) ให้ขึ้นจากแหล่งน้ำทันทีที่เห็นน้ำขุ่นแดงไหลผ่าน 9) ให้รีบวิ่งขึ้นที่สูงทันทีเมื่อเห็นน้ำลดลงจากชายหาดอย่างรวดเร็ว

ความปลอดภัยในการเดินทางทางน้ำ 1) สวมเสื้อชูชีพที่เหมาะสมกับขนาดน้ำหนักของตัวเองทุกครั้งเดินทางทางน้ำ 2) ไม่ควรใส่เสื้อผ้าที่หนา หนักหรืออุ่มน้ำ เช่น กางเกงยีนส์ เสื้อผ้าขนาดหนา 3) มองหาอุปกรณ์สำหรับช่วยชีวิตไว้เสมอเพื่อใช้เมื่อเกิดเหตุการณ์

ความปลอดภัยในการดำน้ำลึก 1) ต้องผ่านการอบรมหลักสูตรการดำน้ำจากโรงเรียนที่ได้มาตรฐาน 2) มีทักษะการดำน้ำในด้านต่าง ๆ รวมถึงมีทักษะขั้นตอนฉุกเฉิน 3) มีความรู้หลักการพื้นฐานด้านเวชศาสตร์ใต้น้ำ 4) ไม่ดำน้ำคนเดียว และควรอยู่ในระยะสายตากับเพื่อนนักดำน้ำตลอดเวลา 5) อย่าให้ร่างกายขาดน้ำ หรือดื่มน้ำมากเกินไป 6) ใส่ชุดดำน้ำที่ปกป้องจากสิ่งแวดล้อมทั้งอุณหภูมิและสัตว์ทะเลบางประเภท 7) ใช้ชุดอุปกรณ์ดำน้ำที่ปลอดภัยตามมาตรฐาน 8) อุปกรณ์ดำน้ำต้องได้รับการบำรุงรักษาเป็นอย่างดี 9) ไม่ควรดำน้ำจนเกินขีดจำกัด และควรเลิกดำน้ำก่อนหมดแรง 10) หลีกเลี่ยงการขึ้นบินโดยสารหรือขึ้นในที่สูง

### 3.2 มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนน

อุบัติเหตุทางถนนที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวและส่งผลให้นักท่องเที่ยวได้รับบาดเจ็บหรือเสียชีวิตมากเป็นอันดับหนึ่ง คือ อุบัติเหตุจากรถยนต์และรถจักรยานยนต์เช่า มีสาเหตุมาจากนักท่องเที่ยวไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น ขับขี่รถจักรยานยนต์โดยไม่สวมใส่หมวกกันน็อก ซึ่งกองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ได้มีมาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนน ดังนี้

3.2.1 การจัดทำคู่มือขับขี่ปลอดภัย มีเนื้อหาประกอบด้วยกฎหมายจราจร มารยาทในการขับขี่ วิธีการขับขี่ รถยนต์และรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย ป้ายจราจร แผนที่เส้นทาง ข้อควรปฏิบัติเมื่อเกิดอุบัติเหตุและการแจ้งเหตุ เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีความรู้และเข้าใจในการขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์อย่างปลอดภัย

3.2.2 การจัดกิจกรรมรณรงค์นักท่องเที่ยวขับขี่ปลอดภัยในช่วงเทศกาลจัดกิจกรรมรณรงค์นักท่องเที่ยวขับขี่ปลอดภัยในช่วงเทศกาล เพื่อให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเกี่ยวกับกฎหมายจราจร แผนที่เส้นทาง ข้อควรปฏิบัติเมื่อเกิดอุบัติเหตุและการแจ้งเหตุโดยจัดตั้งศูนย์บริการ แบบเบ็ดเสร็จร่วมกับหน่วยอื่น ๆ มีเจ้าหน้าที่ศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยวอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

3.2.3 การจัดกิจกรรมการอบรมข้อปฏิบัติในการขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย จัดกิจกรรมการอบรมข้อปฏิบัติในการขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกและให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่ขับขี่ผ่านแดนเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย อำนวยความสะดวกแก่



นักท่องเที่ยวในด้านพิธีการผ่านแดน มีสื่อสิ่งพิมพ์ แนะนำการขับขีรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย ติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ข้อควรปฏิบัติเพื่อความปลอดภัยของนักท่องเที่ยว และจัดอบรมเกี่ยวกับข้อปฏิบัติในการขับขีรถยนต์และรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย

### 3.3 มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการถูกลอกลงเอารถเอาเปรียบ

เมื่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเกิดการขยายตัว นักท่องเที่ยวมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่มาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้คืออุบัติเหตุต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยว การถูกลอกลงนักท่องเที่ยว ซึ่งกองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ได้มีมาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการถูกลอกลงเอารถเอาเปรียบ ดังนี้

3.3.1 การแก้ไขปัญหาการแท็กซี่ ปัญหาการถูกลอกลงเอารถเอาเปรียบนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับรถแท็กซี่ เช่น ไม่กตมิเตอร์ ค่าโดยสารหรือเรียกเก็บค่าโดยสารราคาสูงเกินจริง บริการไม่สุภาพ กองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัย นักท่องเที่ยว ร่วมกับกรมการขนส่งทางบกได้ดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริงเมื่อได้รับการร้องเรียนจากนักท่องเที่ยว และลงโทษผู้กระทำความผิดตามกฎหมาย

3.3.2 การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ ปัญหาการถูกลอกลงเอารถเอาเปรียบนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ เช่น การถูกลอกลงให้นักท่องเที่ยวซื้อรายการนำเที่ยวในราคาที่สูงเกินจริง การเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยว ซึ่งไม่ตรงกับที่ประกาศไว้บริการนักท่องเที่ยวต่ำกว่ามาตรฐาน กองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัย นักท่องเที่ยว ร่วมกับกรมการท่องเที่ยว กองบัญชาการตำรวจท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ให้ซื้อรายการนำเที่ยวจากบริษัทนำเที่ยวที่มีหนังสือรับรองมาตรฐานจากกรมการท่องเที่ยว จับกุมผู้ประกอบการธุรกิจบริษัทนำเที่ยวที่ขายรายการนำเที่ยวในราคาที่สูงเกินจริง

3.3.3 การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับอัญมณีและเครื่องประดับ ปัญหาการถูกลอกลงเอารถเอาเปรียบนักท่องเที่ยวที่เกี่ยวกับอัญมณีและเครื่องประดับ เช่น การถูกลอกลงให้นักท่องเที่ยวซื้ออัญมณีและเครื่องประดับในราคาที่สูงเกินจริงหรือไม่ได้คุณภาพ กองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ร่วมกับกองบัญชาการตำรวจท่องเที่ยว สมาคมผู้ค้าอัญมณีไทย และเครื่องประดับ และชมรมผู้ค้าอัญมณีและเครื่องประดับมาตรฐาน ได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์แจ้งเตือน นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ซื้ออัญมณีและเครื่องประดับจากร้านค้าที่ได้มาตรฐานจากสมาคมผู้ค้าอัญมณีไทย และเครื่องประดับ เจริญไกลเกลี่ยระหว่างนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการเมื่อได้รับการร้องเรียนจากนักท่องเที่ยว





#### 4. มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

กองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ได้มีมาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ดังนี้

4.1 การจัดกิจกรรมโครงการประชาสัมพันธ์และเตือนภัยด้านการท่องเที่ยว จัดทำโครงการประชาสัมพันธ์และเตือนภัยด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลเตือนภัยด้านการท่องเที่ยวและคำแนะนำในการป้องกันภัยจากการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ประชาสัมพันธ์ช่องทาง การร้องเรียน ร้องทุกข์และข้อมูลเกี่ยวกับการช่วยเหลือเยียวยานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ สร้างความเชื่อมั่น และทัศนคติที่ดีในการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ

4.2 การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมาตรการความปลอดภัย ด้านการท่องเที่ยว จัดอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยว เช่น ผู้ประกอบการโรงแรม พนักงานโรงแรม เจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรทางการท่องเที่ยวให้มีความรู้ในการสังเกตและจดจำบุคคลต้องสงสัย การประเมินสถานการณ์ภัยคุกคาม การบริหารจัดการในภาวะวิกฤต รวมทั้งเป็นการสร้างเครือข่ายในการบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

4.3 การจัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องความปลอดภัยในการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจ ในทักษะด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยฟื้นคืนชีพเบื้องต้นที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล แก่ผู้ประกอบการธุรกิจและผู้ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาและส่งเสริมคุณภาพการให้บริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานที่ดียิ่งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมภาพลักษณ์ของประเทศไทย

#### 5. มาตรการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว

กองมาตรฐานและกำกับความปลอดภัยนักท่องเที่ยว ได้มีมาตรการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว ดังนี้

5.1 การจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยว (Tourist Assistance Center: TAC) จัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลคำแนะนำด้านการท่องเที่ยวและการป้องกันภัยจากการท่องเที่ยว รับเรื่องร้องเรียน ร้องทุกข์จากนักท่องเที่ยว และประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการช่วยเหลือและแก้ไขปัญหาให้กับนักท่องเที่ยว

5.2 การจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเยียวยานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ กองทุนช่วยเหลือเยียวยานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เป็นโครงการต่อเนื่องจากโครงการค่าใช้จ่าย ในการช่วยเหลือเยียวยานักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือเยียวยา



นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยแล้วเกิดความสูญเสียหรือเสียหาย โดยไม่ได้เกิด จากความประมาท เจตนา หรือการกระทำที่ผิดกฎหมายของนักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่น ให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทย ซึ่งจะส่งผลต่อการสร้างรายได้ ในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว หลักเกณฑ์ในการพิจารณาการช่วยเหลือเยียวยา ประกอบด้วย 1) ประสบเหตุจากการจลาจล การก่อการร้าย 2) ประสบเหตุจากภัยธรรมชาติ 3) ถูกทำร้ายร่างกาย 4) ถูกข่มขืน 5) ประสบอุบัติเหตุ 6) การหยุดชะงักของการเดินทาง 7) การตกทุกข์ได้ยากเนื่องจากถูกประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน 8) อาชญากรรมหรือภัยด้านอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการกำหนด รายละเอียดการช่วยเหลือเยียวยา โดยแบ่งการเยียวยา ดังนี้

5.2.1 การเสียชีวิต การสูญเสียอวัยวะ สายตา ทูพพลภาพถาวร สิ้นเชิง หรืออันตรายสาหัส ซึ่งรวมถึงค่าใช้จ่ายในการปลงศพนอกประเทศภูมิลำเนา หรือค่าใช้จ่ายในการส่งศพหรือกระดูกของ นักท่องเที่ยวกลับภูมิลำเนา ไม่เกิน 1,000,000 บาทต่อคน

5.2.2 ค่ารักษาพยาบาลทางการแพทย์ รวมถึงค่าเคลื่อนย้าย ภายในประเทศ ให้จ่ายเท่าที่จ่ายจริง แต่ไม่เกิน 500,000 บาทต่อคน

5.2.3 ความสูญเสียหรือความเสียหายจากการหยุดชะงักของการเดินทาง ไม่เกิน 2,000 บาท ต่อคนต่อวัน ทั้งนี้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อคน

5.2.4 การฟื้นฟูสภาพจิตใจจากการประสบเหตุจลาจล การก่อการร้าย การประสบเหตุจากภัยธรรมชาติ และการถูกข่มขืน ไม่เกิน 20,000 บาทต่อคน

5.2.5 ความสูญเสียหรือเสียหายจากการถูกประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน ทำให้ขาดปัจจัย ในการดำรงชีวิต ให้เหมาจ่าย 6,000 บาทต่อคน

## อภิปรายผล

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้อภิปรายผล การศึกษาสภาพปัญหาการจัดการความปลอดภัย การท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พบว่า จังหวัดภูเก็ตมีสภาพปัญหาทางน้ำอันทำให้นักท่องเที่ยวมีความเสี่ยงจากภัยที่อาจเกิดจากการทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ บนพื้นที่ชายฝั่งทะเล อาทิเช่น ภัยอันตรายจากสัตว์ทะเล ภัยจากการจมน้ำเสียชีวิต ร่องกระแสน้ำที่พัดไหลออกจากฝั่ง (Rip Current) เป็นต้น แต่สาเหตุหนึ่งที่มีักได้ยินอยู่บ่อยครั้งจากการรายงานของสื่อต่าง ๆ คือ ปัญหาของการเพิกเฉยและละเมิดสัญลักษณ์ที่เจ้าหน้าที่ได้ใช้ในการให้ข้อมูลหรือเตือนภัย สภาพปัญหาความปลอดภัยจากการถูกล่อลวงเอาเรียดเอาเปรียบ พบปัญหาการล่อลวงเอาเรียดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ได้แก่ การล่อลวงให้นักท่องเที่ยวซื้อรายการนำเที่ยวในราคาที่แพงเกินจริง การเปลี่ยนแปลงรายการนำเที่ยวให้ผิดไปจากที่โฆษณาไว้ การให้บริการ



นักท่องเที่ยวโดยขาดมาตรฐานไม่เป็นไปตามที่โฆษณาไว้ ผู้ประกอบธุรกิจนำเที่ยวแอบอ้างใช้ตราเครื่องหมายหรือชื่อย่อของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) เพื่อหลอกลวงนักท่องเที่ยวว่าสถานประกอบการนั้นเป็นหน่วยงานของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สภาพปัญหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน และสภาพปัญหาการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวที่เกิดจากการขาดการรับข้อมูล การช่วยเหลือด้านอื่น ๆ ของจังหวัดภูเก็ต (สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต, 2559)

สอดคล้องกับงานวิจัยของร้อยตำรวจเอก ปุริมพัฒน์ ธนาพันธ์ศิริ ศึกษาเรื่องการจัดการความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินให้กับนักท่องเที่ยวของตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต (พ.ศ. 2559) พบว่า จังหวัดภูเก็ตมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านความมั่นคง และด้านสิ่งแวดล้อม จากความเจริญที่สืบคลานเข้ามาสู่จังหวัดภูเก็ตอย่างต่อเนื่องทำให้นักธุรกิจและผู้ประกอบการธุรกิจทั้งชาวไทย และชาวต่างชาติให้ความสนใจมาลงทุนในจังหวัดภูเก็ตเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากและนักท่องเที่ยวหลังไหลเดินทางเข้ามาจังหวัดภูเก็ตอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งการเคลื่อนย้ายประชากรเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต ส่งผลให้มีสิ่งปลูกสร้างใหม่ ๆ เกิดขึ้นมากมายในทุกพื้นที่ ทั้งพื้นที่ในเมืองภูเก็ต และชายหาดมีชื่อของจังหวัดภูเก็ต เช่น โรงแรม อาคารสำนักงาน อพาร์ทเมนท์ต่าง ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อรองรับการขยายตัวของนักท่องเที่ยวที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และแรงงานย้ายถิ่นจากทุกภูมิภาคของประเทศไทย รวมถึงแรงงานต่างด้าวที่เดินทางเข้ามาทำงานในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตด้วย ผลสะท้อนต่อปัญหาจากการเปลี่ยนแปลงของจังหวัดภูเก็ตต่อภาคการท่องเที่ยวสามารถวัดได้จากภาวะเศรษฐกิจของจังหวัดภูเก็ต จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยว รวมถึงสถิติเหตุการณ์/การจับกุมผู้กระทำความผิดของสถานีตำรวจภูธรจังหวัดภูเก็ตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากแนวโน้มจำนวนเหตุการณ์/การจับกุมผู้กระทำความผิดที่เกิดขึ้นกับนักท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตที่เพิ่มขึ้น ตำรวจท่องเที่ยวภูเก็ตจึงเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานการจัดการความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น แหล่งข้อมูลที่ระบุไม่ถูกต้อง

ผู้วิจัยได้อภิปรายผล การศึกษาองค์ประกอบในการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พบว่า การจัดการความปลอดภัยต้องมีการจัดทำนโยบายด้านการจัดการความปลอดภัยที่เป็นนโยบายและแผนปฏิบัติในทิศทางเดียวกันสำหรับการบริหารทุกระดับ มีการกำหนดบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบให้ชัดเจน และสามารถสื่อสารความสำคัญของการมีระบบการจัดการ ในรูปแบบของเอกสาร แผนรายงาน โครงสร้างการบริหารระบบ ตลอดจนกิจกรรมเพื่อนำไปจัดสรรทรัพยากรด้านบุคลากร และงบประมาณสนับสนุนการปฏิบัติงาน มีระบบการจัดการความปลอดภัย มีการจัดการความรู้ความสามารถและการฝึกอบรมปฏิบัติให้กับเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน มีการจัดการด้านการทำเอกสารความปลอดภัยตลอดจนเอกสารด้านอาชีวอนามัย การจัดการด้านการสื่อสารที่ชัดเจน เชื่อถือได้ การวางแผนและการนำไป



ปฏิบัติโดยตั้งวัตถุประสงค์ด้านการจัดการความปลอดภัยให้ครอบคลุม จากนั้นนำไปสู่การปฏิบัติที่มีความถูกต้องตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้ มีการประเมินผลการตรวจติดตามและการวัดผลการปฏิบัติงาน มีการสอบสวนอุบัติการณ์ให้ทราบถึงผลกระทบต่อความปลอดภัย การตรวจสอบ การทบทวนการจัดการ และการดำเนินการปรับปรุงเพื่อหาทางป้องกันและแก้ไขไม่ให้เกิดปัญหาซ้ำซ้อนขึ้นอีก

สอดคล้องกับงานวิจัยของ นิง คั่น ยูย / Ninh Khanh Duy ศึกษาเรื่อง แนวทางการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมให้แก่นักท่องเที่ยว: กรณีศึกษา กองบัญชาการตำรวจนครบาลฮานอย ประเทศเวียดนาม (พ.ศ. 2561) พบว่า ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติตามมาตรการรักษาความปลอดภัยให้แก่นักท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในพื้นที่ท่องเที่ยวกรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม แบ่งได้เป็น 1) ด้านบุคคล (ด้านเหยื่อ) 2) ด้านบุคคล (ผู้กระทำความผิด) 3) ด้านสถานที่ (ที่พัก) 4) ด้านสถานที่ (แหล่งท่องเที่ยว) 5) ด้านเอกสาร (การบันทึกประวัติอาชญากร) 6) ด้านเอกสาร (การบันทึกประวัติคนเข้าพื้นที่) 7) การเข้าที่เกิดเหตุ 8) การปิดล้อมที่เกิดเหตุ และการจับกุมคนร้าย 9) การสืบสวนสอบสวนคดี 10) การติดตามคนร้าย 11) สภาพปัญหาการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมให้แก่นักท่องเที่ยวของเจ้าหน้าที่ตำรวจในกรุงฮานอย ประเทศเวียดนาม กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นสอดคล้องกันในเรื่องของการติดกล้องวงจรปิดในพื้นที่ท่องเที่ยวเพื่อป้องกันอาชญากรรมได้ทั่วถึงเพื่อไม่ให้เกิดการขาดประสิทธิภาพ และมีความจำเป็นในการพัฒนาหน่วยงานตำรวจยังขาดการบันทึกบุคคลที่เป็นนักท่องเที่ยวที่เข้ามาพักแรมในพื้นที่โดยแยกเป็นคนเวียดนาม และสัญชาติอื่น ๆ เพื่อรับไว้เป็นหลักฐานในการวิเคราะห์สถิติอย่างชัดเจน (นิง คั่น ยูย / Ninh Khanh Duy, 2561)

ผู้วิจัยได้อภิปรายผล การศึกษาแนวทางและข้อเสนอแนะในการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ต พบว่า แนวทางการจัดการความปลอดภัยประกอบด้วย 1) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางน้ำ โดยการจัดทำคู่มือ การจัดกิจกรรมการฝึกอบรมอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเล เพื่อให้ความรู้แก่บุคลากรทางการท่องเที่ยวในการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวผู้ประสบภัยทางน้ำอย่างถูกต้องและเหมาะสม จัดกิจกรรมเพื่อสร้างเครือข่ายอาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลแห่งประเทศไทยได้ทำความรู้จักแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ในการทำงานและวิธีการแก้ไขปัญหาระหว่างกัน การจัดกิจกรรมโครงการ Australian Surf Life Savers to train in Phuket เพื่อให้เจ้าหน้าที่อาสาสมัครช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลและบุคคลทั่วไปที่มีความสนใจในการฝึกช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลได้รับการฝึกทักษะการช่วยเหลือนักท่องเที่ยวทางทะเลที่มีมาตรฐานในระดับสากล 2) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนน ด้วยการจัดทำคู่มือขับขี่ปลอดภัย มีเนื้อหาประกอบด้วยกฎหมายจราจร มารยาทในการขับขี่ วิธีการขับขี่ รถยนต์และรถจักรยานยนต์ในประเทศไทย การจัดกิจกรรมรณรงค์นักท่องเที่ยวขับขี่ปลอดภัยในช่วง



เทศกาล จัดกิจกรรมรณรงค์นักท่องเที่ยวขับขี่ปลอดภัยในช่วงเทศกาล การจัดกิจกรรมการอบรมข้อปฏิบัติในการขับขี่รถยนต์และรถจักรยานยนต์ตามสภาพพื้นที่ของจังหวัดภูเก็ต

3) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการถูกหลอกลวงเอาเปรียบ การแก้ไขปัญหาการเอาเปรียบของรถแท็กซี่ภายในจังหวัดภูเก็ต การแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ การแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการจำหน่ายอัญมณีและเครื่องประดับให้มีมาตรฐาน

4) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยการจัดกิจกรรมโครงการประชาสัมพันธ์และเตือนภัยด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้ข้อมูลเตือนภัยด้านการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมพัฒนาบุคลากรทางการท่องเที่ยวเพื่อสร้างมาตรการความปลอดภัยด้านการท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องความปลอดภัยในการท่องเที่ยว จัดกิจกรรมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการเรื่องความปลอดภัยในการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจในทักษะด้านการปฐมพยาบาลเบื้องต้นและการช่วยฟื้นคืนชีพเบื้องต้นที่มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล และ 5) มาตรการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ด้วยการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือนักท่องเที่ยว (Tourist Assistance Center: TAC) เพื่อทำหน้าที่ในการอำนวยความสะดวก แก่นักท่องเที่ยว ให้ข้อมูลคำแนะนำด้านการท่องเที่ยวและการป้องกันภัยจากการท่องเที่ยว และการจัดตั้งกองทุนช่วยเหลือเหยียนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือเหยียนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ภูมิพัฒน์ อัครภูมินทร์ และรศ.ดร.หรรณ ชูเพ็ญ เรื่องการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: วิเคราะห์กรณีองค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ตนั้น องค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตได้มีการประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคธุรกิจเอกชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต ให้การสนับสนุนงบประมาณกับภาคธุรกิจเอกชน พัฒนาอบรมบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ในด้านภาษาต่างประเทศ พัฒนาการจัดโรดโชว์ในต่างประเทศ ส่งเสริมกิจกรรมตามประเพณีพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่เสื่อมโทรม ปัญหาและอุปสรรคขององค์การบริหารส่วนจังหวัดภูเก็ตในด้านอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่เป็นอยู่และการเตรียมความพร้อมเพื่อการแข่งขันในประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ได้แก่ ปัญหาบุคลากร ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ปัญหาเรื่องน้ำประปาไม่เพียงพอ ปัญหาเรื่องถนนหนทาง คุระบายน้ำ การเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน จะต้องมีการวางแผนทั้งระยะสั้นระยะกลาง และระยะยาว ในการแก้ปัญหาระบบโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยเฉพาะปัญหาเรื่องน้ำดิบ การมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน การให้ความช่วยเหลือด้านงบประมาณ การส่งเสริมการตลาดด้านการท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ท่องเที่ยว (ภูมิพัฒน์ อัครภูมินทร์ และหรรณ ชูเพ็ญ, 2558)



## สรุป/ข้อเสนอแนะ

การศึกษาเรื่อง การจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวในจังหวัดภูเก็ตจังหวัดภูเก็ต ทำให้พบถึงสภาพปัญหาด้านการท่องเที่ยวที่อาจเกิดจากการทำกิจกรรมในรูปแบบต่าง ๆ โดยด้านการศึกษาองค์ประกอบการจัดการความปลอดภัยต้องมีการจัดทำนโยบายด้านการจัดการความปลอดภัยที่เป็นนโยบายและแผนปฏิบัติในทิศทางเดียวกันสำหรับการบริหารทุกระดับ ด้านแนวทางในการจัดการความปลอดภัยประกอบด้วย 1) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางน้ำ 2) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยทางถนน 3) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยจากการถูกหลอกลวงเอาเปรียบ 4) มาตรการเกี่ยวกับความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน 5) มาตรการเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือนักท่องเที่ยว ทั้งนี้ ผู้ศึกษาค้นคว้ายังมีข้อเสนอแนะด้านเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติการเพื่อการจัดการความปลอดภัยการท่องเที่ยวเพิ่มเติม ดังนี้ 1) ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 1.1) ภาครัฐควรจะต้องบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกฎหมายการท่องเที่ยว เช่น การรุกรานสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมให้คนในสังคมมีส่วนร่วมจัดการความปลอดภัยในการท่องเที่ยว ทั้งภาครัฐ ภาคท้องถิ่น ภาคประชาชน และภาคธุรกิจเอกชน 1.2) ควรกำหนดนโยบายด้านการจัดการข้อมูลการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติให้ทราบถึงกฎหมาย ข้อกำหนด แนวทางปฏิบัติ และบทลงโทษ เมื่อเข้ามาท่องเที่ยวในสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต หรือสถานที่ท่องเที่ยวภายในประเทศไทย 2) ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ 2.1) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกฎหมายการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับการรุกรานสิ่งแวดล้อมเมื่อภาครัฐเปิดการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 2.2) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎหมายการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

## เอกสารอ้างอิง

- กรุงเทพธุรกิจ. (2563). ฉากทัศน์การท่องเที่ยวไทยหลัง COVID - 19. เรียกใช้เมื่อ 30 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.bangkokbiznews.com/blog/detail/650126>
- เทศบาลนครภูเก็ต. (2561). แผนพัฒนาท้องถิ่น (พ.ศ. 2561 - 2565). ภูเก็ต: เทศบาลนครภูเก็ต.
- นิง คั่น ยูย / Ninh Khanh Duy. (2561). แนวทางการจัดการความปลอดภัยด้านอาชญากรรมให้แก่นักท่องเที่ยว: กรณีศึกษา กองบัญชาการตำรวจนครบาลสถานอย ประเทศเวียดนาม. วารสารสหวิทยาการวิจัย: ฉบับบัณฑิต, 7(2), 25-34.
- ภูมิพัฒน์ อัครภูรินทร์ และหรรณ ชูเพ็ญ. (2558). การพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของไทยเพื่อเตรียมความพร้อมเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน: วิเคราะห์กรณีองค์การ



บริหารส่วนจังหวัดภูเก็ต. วารสารบัณฑิตศึกษา: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 2(2), 468-477.

สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต. (2559). รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. ภูเก็ต: สำนักงานสถิติจังหวัดภูเก็ต.

Bailey, A. C. (2007). *A Guide to Qualitative Field Research*. (2nd ed.). Thousand Oaks: CA: Sage.



การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับ  
สถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา  
มัธยมศึกษา เขต 25\*

THE DEVELOPMENT OF PARTICIPATORY ACADEMIC  
ADMINISTRATION GUIDELINES FOR SMALL – SIZE SCHOOLS UNDER  
THE SECONDARY EDUCATIONAL SERVICE OFFICE 25

นิภาพร พินิจมนตรี

Nipaporn Pinitmontree

ธรินธร นามวรรณ

Tharinthorn Namwan

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: nipapornpinit0116@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 2) พัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 แบ่งเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 14 คน ครูผู้สอนจำนวน 185 คนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 100 คน โรงเรียนขนาดเล็กในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 รวม 299 คนได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นเครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ระยะที่ 2 ศึกษาการพัฒนาแนวทาง กลุ่มผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้างานวิชาการและประธานคณะกรรมการสถานศึกษา จำนวน 9 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสัมภาษณ์และประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางซึ่งประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของแนวทางการบริหารงาน

---

\* Received 1 June 2020; Revised 15 June 2020; Accepted 29 June 2020



วิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการจำเป็นข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา 2) แนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ 29 แนวทาง ผลการประเมิน พบว่า องค์ประกอบของแนวทางมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** การพัฒนาแนวทาง, การบริหารงานวิชาการ, การมีส่วนร่วม

## Abstract

The purposes of the research article were 1) to investigate the current situations, desirable situation and needs of participatory academic administration for small – size schools under the secondary Educational service area office 25, 2) to develop the guidelines of participatory academic administration for small – size schools under the secondary Educational service area office 25. The study divided into 2 phases as follows. Phase 1 was the study related to the current situations, desirable situation and needs, the sample was 229 consisted of school administrators, teachers and the committee of basic Education of small – size schools who were selected by stratified random sampling. The instrument used was the questionnaire. Standard deviation and PNI modified were used to analyze the data. Phase 2 was the development of the guidelines . There were 9 participants consisted of school administrators, heads of academic department and the chairperson of the committee of basic Education who suggested the guidelines. The instruments used comprised of the interview questions and the evaluation form of the appropriateness and possibility which evaluated by 5 experts. The data were analyzed by using percentage, mean and standard deviation. The results of the study revealed that; 1) The current situations of participatory academic administration for small – size schools under the secondary Educational service area office 25 shown that overall rated in more level. The desirable situations shown that overall rated in more level. The needs of participatory academic administration for small – size schools shown that the most needed was learning process development and the least was research for



educational development respectively. 2) The guidelines of participatory academic administration for small – size schools under the secondary Educational service area office 25 revealed that there were 7 elements and 29 guidelines. The results of the guidelines evaluation shown that element of the guidelines were appropriated and possible rated in the most level.

**Keywords:** Guidelines Development, Academic Administration, Participatory

## บทนำ

การจัดการศึกษาของประเทศไทยมุ่งเน้นที่จะให้องค์กรของสังคมทุกภาคส่วนเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา และให้มีการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาไปที่เขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษามีอำนาจอิสระในการตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของตนเองมากขึ้น ด้วยความเชื่อที่ว่า การตัดสินใจที่ดีที่สุดเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของสถานศึกษาน่าจะเกิดจากการตัดสินใจของคณะบุคคลผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่อยู่ใกล้ชิด และมีส่วนเกี่ยวข้องกับนักเรียนมากที่สุด กระบวนการบริหารจัดการจึงต้องมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เพราะผลการศึกษาหรือคุณภาพของนักเรียนจะเกิดขึ้นที่โรงเรียนเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 39 ได้กำหนดให้มีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษาทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านบริหารงานบุคคล และด้านบริหารทั่วไป ไปยังคณะกรรมการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และสถานศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาโดยตรง โดยหวังว่าเมื่อมีการกระจายอำนาจออกจากกระทรวงไปแล้ว ขั้นตอนการบริหารจะน้อยลง เวลาที่ใช้ในการตัดสินใจแต่ละเรื่องจะสั้นลง ดังนั้นสถานศึกษาในฐานะที่เป็นหน่วยงานที่สำคัญที่สุดจะต้องแสดงบทบาทให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติที่เน้นการบริหารจัดการศึกษาโดยการมีส่วนร่วม ให้ทุกคนทุกฝ่ายได้แสดงความคิดเห็นและเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอย่างแท้จริง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546)

การบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การดำเนินงานของสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายหลัก คือนักเรียนบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กล่าวคือมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข (รุจิรี ภูสาระ และ จันทราณี สงวนนาม, 2545) ดังนั้นสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในฐานะหน่วยปฏิบัติงานจึงต้องมีการกำหนดหลักการและแนวทางในการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสำนักงานปฏิรูปการศึกษา ได้แบ่งงานบริหารเป็น 4 งาน ได้แก่ งานวิชาการ งานบริหารบุคคลงานงบประมาณ และงานบริหารทั่วไป โดยมีงานวิชาการเป็นงานหลักหรือเป็นภารกิจหลักของสถานศึกษาที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545



มุ่งให้กระจายอำนาจในการบริหารจัดการไปให้สถานศึกษาให้มากที่สุดด้วยเจตนารมณ์ที่จะให้สถานศึกษาดำเนินการโดยอิสระคล่องตัวรวดเร็วสอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน สถานศึกษา ชุมชน ท้องถิ่นและการมีส่วนร่วมจากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการบริหารและการจัดการ สามารถพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดผลและประเมินผล รวมทั้งการจัดปัจจัยเกื้อหนุนการพัฒนาคุณภาพนักเรียน ชุมชน ท้องถิ่นได้อย่างมีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ (สำนักงานปฏิรูปการศึกษา, 2545)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เป็นหน่วยงานที่บริหารและจัดการศึกษาให้บริการด้านการจัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษา มีภารกิจเร่งด่วนในการพัฒนาด้านวิชาการทั้งด้านคุณภาพของสถานศึกษาและด้านครูบุคลากรทางการศึกษา แต่อย่างไรก็ตามผลการดำเนินงานด้านวิชาการของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ยังประสบปัญหาด้านงานวิชาการเนื่องจากนักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนค่อนข้างต่ำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะโรงเรียนขาดความพร้อมทางด้านปัจจัย เช่น มีครูไม่ครบชั้นเรียน ครูสอนไม่ตรงสาขาวิชาเอก ขาดแคลนสื่อการเรียนการสอน รวมถึงปัญหาของสถานศึกษาและบุคลากรภายในสถานศึกษา ส่วนหนึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในด้านการบริการงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา และส่งเสริมผู้เรียนให้มีความรู้ความสามารถได้ตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา ด้วยเหตุดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 เนื่องจากผู้วิจัยเล็งเห็นถึงปัญหาของการบริหารงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจของสถานศึกษา และการบริหารงานวิชาการเป็นงานที่สำคัญในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะส่งผลให้เกิดการช่วยเหลือส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมเข้ามามีบทบาทให้ผู้บริหารสถานศึกษา ครูบุคลากรและคณะกรรมการสถานศึกษา เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน เพื่อให้ได้แนวทางที่เหมาะสมในการบริหารงานวิชาการและใช้เป็นแนวทางให้สถานศึกษาหน่วยงานต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปพัฒนาปรับปรุงการบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพและเป็นรูปธรรมในการนำผลการวิจัยใช้ให้เกิดประโยชน์กับสถานศึกษาต่อไป

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25



## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดย เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ระยะ

### ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. ประชากร ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 50 คน ครูผู้สอน จำนวน 838 คนและ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 450 คนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา 25 รวม 1,338 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 14 คน ครูผู้สอน จำนวน 185 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 100 คนในโรงเรียนขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 รวม 299 คนได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้น กำหนดขนาดโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 42 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบันอยู่ระหว่าง 0.32 ถึง 0.88 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์อยู่ระหว่าง 0.36 ถึง 0.90 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.91 และ ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.93

### 4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กำหนดรหัสของแบบสอบถามทุกชุดก่อนจัดส่งไปยังสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและมีผู้ช่วยเหลือจัดส่ง แล้วนัดหมายเพื่อขอรับคืนด้วยตนเองและด้วยผู้ช่วยเหลือ ภายในเวลา 2 สัปดาห์ หลังการจัดส่งโดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 299 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่ และหาค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์แบบสอบถามสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25



5.3 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index: PNImodified)

## 6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าจัดลำดับความต้องการจำเป็น

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

**ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็กสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25**

### 1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ผู้บริหารสถานศึกษา ครูหัวหน้างานวิชาการและประธานคณะกรรมการสถานศึกษาในโรงเรียนที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) จำนวน 3 แห่งจากโรงเรียนขนาดใหญ่ กลาง และเล็ก รวมจำนวน 9 คนโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ได้แก่ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

### 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์โรงเรียนที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practices) ที่พัฒนาขึ้นตามขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วม

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

### 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้สัมภาษณ์และขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้ทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการด้วยตนเองเพื่อให้ข้อมูลเชิงลึก

3.2 ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ประเมิน และขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอ



ความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน ด้วยตนเองและทางไปรษณีย์

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จำนวน 3 โรงเรียน มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปใจความสำคัญและนำเสนอเป็นความเรียงเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวางแผนทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินความสอดคล้อง ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานแล้ว การแปลความหมายของคะแนน

#### 5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพเครื่องมือ ได้แก่ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

### ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ปรากฏดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$PNI_{modified}$	ลำดับ
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	3.68	0.88	มาก	4.53	0.56	มากที่สุด	0.231	5
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	3.62	0.93	มาก	4.60	0.56	มากที่สุด	0.271	1
3. การวัดผลและประเมินผล	3.59	0.91	มาก	4.53	0.63	มากที่สุด	0.262	2
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	3.58	0.88	มาก	4.37	0.58	มาก	0.221	7
5. การนิเทศการศึกษา	3.51	0.91	มาก	4.36	0.65	มาก	0.242	3
6. การแนะแนวการศึกษา	3.58	0.84	มาก	4.49	0.56	มาก	0.237	4
7. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา	3.58	0.96	มาก	4.43	0.60	มาก	0.225	6
รวม	3.59	0.90	มาก	4.47	0.59	มาก	0.245	





จากตารางที่ 1 พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษา ขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษาและด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน

สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก

ความต้องการจำเป็นข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

## 2. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25

แนวทางการบริหารงานวิชาการ แบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา	4.85	0.25	มากที่สุด	4.76	0.31	มากที่สุด
2. การพัฒนากระบวนการเรียนรู้	4.96	0.09	มากที่สุด	4.84	0.36	มากที่สุด
3. การวัดผลและประเมินผล	4.96	0.09	มากที่สุด	4.76	0.40	มากที่สุด
4. การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา	4.95	0.11	มากที่สุด	4.45	0.71	มาก
5. การนิเทศการศึกษา	4.87	0.30	มากที่สุด	4.67	0.63	มากที่สุด
6. การแนะแนวการศึกษา	5.00	0.00	มากที่สุด	4.85	0.34	มากที่สุด
7. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน สถานศึกษา	4.87	0.18	มากที่สุด	4.67	0.60	มากที่สุด
<b>รวม</b>	<b>4.92</b>	<b>0.15</b>	<b>มากที่สุด</b>	<b>4.71</b>	<b>0.48</b>	<b>มากที่สุด</b>

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25



โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

## อภิปรายผล

1. สภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษาและด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมากทุกด้าน ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้บริหารได้ให้ความสำคัญของการบริหารงานวิชาการมาเป็นอันดับแรก จึงทำให้ผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประภาศิริ คุณาคำ ได้ศึกษา รูปแบบการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 24 พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ประภาศิริ คุณาคำ, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลรัตน์ แก่นจันทร์ ได้ศึกษา การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 3 พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนครเขต 3 ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก (กมลรัตน์ แก่นจันทร์, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัย อัทพร อูระงาม ได้ศึกษา การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่าสภาพปัจจุบันของการบริหารงานวิชาการโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดได้แก่ การวัดผลและประเมินผล ด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด ได้แก่ด้านการนิเทศการศึกษา (อัทพร อูระงาม, 2560)

ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละองค์ประกอบ พบว่า ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ด้านการวัดผลและประเมินผลอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการแนะแนวการศึกษา และด้านการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากความต้องการและความคาดหวังในการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติพ.ศ. 2542 มาตรา 39 ที่กำหนดให้มีกระจายอำนาจการบริหารและการจัด



การศึกษาทั้ง 4 ด้านคือวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล การบริหารทั่วไป ไปยังสถานศึกษามากที่สุดเพื่อให้สถานศึกษาดำเนินการได้โดยอิสระคล่องตัวรวดเร็ว สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนสถานศึกษาชุมชนท้องถิ่นซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญทำให้สถานศึกษามีความเข้มแข็งในการจัดการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุทธิรา เกษมราษฎร์ ที่ได้ศึกษา การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครูโรงเรียนกลุ่มบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการวัดและประเมินผล ด้านสื่อการเรียนการสอน ด้านการจัดการเรียนการสอน (สุทธิรา เกษมราษฎร์, 2559) สอดคล้องกับ ปาริชาติ สุนทร ได้ศึกษา การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 ทั้ง 7 ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก (ปาริชาติ สุนทร, 2560) และสอดคล้องกับ อัทพร อูระงาม ที่ได้ศึกษาการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3 พบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการบริหารงานวิชาการทั้งโดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก (อัทพร อูระงาม, 2560)

ผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็นของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า ข้อที่มีความมากที่สุด คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ รองลงมา คือ ด้านการวัดผลและประเมินผล และข้อที่น้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการตระหนักเห็นถึงความสำคัญของการการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะส่งผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้เรียนซึ่งในปัจจุบันการจัดการกระบวนการเรียนรู้ จะต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจความถนัดของผู้เรียนเพื่อฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงและการปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผู้เรียนอย่างสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พัชรินทร์ โคตรสมบัติ ที่ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 (พัชรินทร์ โคตรสมบัติ, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เพ็ญพัทธ์ มิ่งวงศ์ธรรม ที่ได้ศึกษา เรื่อง การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 (เพ็ญพัทธ์ มิ่งวงศ์ธรรม, 2560) และสอดคล้อง



กับงานวิจัยของ กตัญญูตา เจริญนอม ที่ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางการบริหารวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด 1 ซึ่งผลการวิจัย พบว่าการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เป็นองค์ประกอบของการแนวทางการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา (กตัญญูตา เจริญนอม, 2560)

2. การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่ามีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ 29 แนวทาง ความเหมาะสมของแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการแนะแนวการศึกษา รองลงมา มีเท่ากัน 2 ด้านคือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และด้านการวัดผลและประเมินผล และด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ส่วนความเป็นไปได้ของแนวการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 6 ด้าน ระดับความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ด้านการแนะแนวการศึกษา รองลงมา คือ ด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา ด้านการวัดผลและประเมินผล ด้านการนิเทศการศึกษา ด้านการพัฒนาคุณภาพภายในสถานศึกษาและด้านที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา ซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษาจากระยะที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มาผนวกกับระยะที่ 2 (การศึกษาโรงเรียนที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดี) ซึ่งเป็นการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ แล้วทำการสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจัดทำเป็นแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการดำเนินการสร้างแนวทางมีการสังเคราะห์แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องทั้งในส่วนของบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก และการสร้างแนวทางซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวิจัย อีกทั้งกระบวนการต่าง ๆ ก่อนที่จะได้มาซึ่งแนวทางที่สมบูรณ์ ได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความรู้และความสามารถในด้านการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของสถานศึกษาเป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอุทัย ไทยกรณ์ ที่ได้ศึกษา เรื่อง รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาพบว่า รูปแบบและแนวทางการบริหารจัดการงาน



วิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาด้านความถูกต้อง ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ในภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมากที่สุด (อุทัย ไทยภรณ์, 2558) และสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม ที่ได้ศึกษา เรื่องการพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2 ผลการวิจัยปรากฏว่า องค์ประกอบและตัวชี้วัดของ การบริหารงานวิชาการ มีความสอดคล้องโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพปัจจุบันในการ บริหารงานวิชาการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพพึงประสงค์ในการบริหารงานวิชาการ โดยรวมอยู่ในระดับมาก (เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม, 2560)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 มีทั้งหมด 7 องค์ประกอบ 29 แนวทาง ได้แก่ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา มี 5 แนวทาง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ มี 5 แนวทาง การวัดผลและประเมินผลมี 5 แนวทาง การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มี 4 แนวทาง การนิเทศการศึกษามี 3 แนวทาง การแนะแนวการศึกษา มี 4 แนวทาง และ การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา มี 3 แนวทาง จากการ ศึกษาสภาพ ปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมาก ความต้องการ จำเป็นข้อที่มีค่ามากที่สุด คือ ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1) ผลการจากการศึกษาความต้องการจำเป็นในการ พัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมสำหรับสถานศึกษาขนาดเล็ก สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25 พบว่า ด้านการพัฒนาระบบการเรียนรู้ มี ค่าเฉลี่ยมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารควรมีนโยบายส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาระบบการเรียนรู้ อย่างต่อเนื่องเพื่อเป็นการพัฒนารวมถึงแสวงหานวัตกรรมสื่อการเรียนการสอนที่ทันสมัยมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน 2) ควรใช้รูปแบบการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และเน้นการบริหารแบบบูรณาการ 3) ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากรที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกคนควรตระหนักและให้ความสำคัญของการบริหารงาน วิชาการแบบมีส่วนร่วมมีการกำหนดและวางแผนนโยบายตลอดจนดำเนินการตามโครงการ ต่าง ๆ อย่างชัดเจนและต่อเนื่อง ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการโรงเรียนขนาดเล็กเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศในการบริหาร โรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ 2) ควรศึกษารูปแบบการบริหารวิชาการของสถานศึกษาขนาดเล็ก โดยการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ และเน้นการบริหารแบบบูรณาการ



## เอกสารอ้างอิง

- กัตัญญดา เจริญนอม. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารวิชาการด้านการจัดการเรียนการสอนโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานของโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กมลรัตน์ แก่นจันทร์. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). การบริหารสถานศึกษาที่เป็นนิติบุคคล. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- ประภาศิริ คุณาคำ. (2558). ประภาศิริ คุณาคำ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ปาริชาติ สุนทร. (2560). การบริหารงานวิชาการแบบมีส่วนร่วมในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- พัชรินทร์ โคตรสมบัติ. (2558). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เพ็ญพักตร์ มิ่งวงศ์ธรรม. (2560). แนวทางพัฒนาการบริหารงานวิชาการที่มีประสิทธิผลของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครพนม เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- รุจิรี ภู่อาระ และจันทรานี สงวนนาม. (2545). การเขียนแผนการเรียนรู้. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพอยส์.
- สำนักงานปฏิรูปการศึกษา. (2545). การพัฒนาตัวบ่งชี้สำหรับประเมินคุณภาพการบริหารจัดการ. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- สุทธิรา เกษมราษฎร์. (2559). การมีส่วนร่วมในการบริหารงานวิชาการของครู โรงเรียนกลุ่มบางละมุง 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.



- อัคร อูระงาม. (2560). การพัฒนาแนวทางการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อุทัย ไทยกรรม. (2558). รูปแบบการบริหารงานวิชาการสำหรับโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา. ใน วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการวิจัยและพัฒนาทางการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.



การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู  
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1\*

DEVELOPING GUIDELINES TO ENHANCE COMPETENCY OF TEACHERS  
IN SELF – DEVELOPMENT ROI – ET PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE  
AREA OFFICE 1

พีรวัสดี เพ็ชรทอง

Peerawat Phetthong

กาญจน์ เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: peerawat270429@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู 2) พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 333 คน ใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ การศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ การสำรวจและประเมินตนเองของครู และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย 2) แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด คือ องค์ประกอบที่ 1 การศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การศึกษาดูงาน 2) แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิชาการ 3) ติดตามข่าวสารทางด้านวิชาการ องค์ประกอบที่ 2 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ ตัวชี้วัดได้แก่ 1) รวบรวมจัดหมวดหมู่ความรู้ 2) เผยแพร่นวัตกรรม 3) สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 3 การสำรวจและประเมินตนเองของครู ตัวชี้วัดได้แก่ 1) สอบถาม

\* Received 2 June 2020; Revised 16 June 2020; Accepted 2 July 2020



คุณสมบัติตนเองที่ควรปรับปรุงและพัฒนา 2) ให้บุคคลอื่นในองค์กรสำรวจตนเอง 3) ทราบข้อบกพร่องและแนวทางในการแก้ไขตนเอง องค์กรประกอบที่ 4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ตัวชี้วัดได้แก่ 1) ศึกษาเอกสาร 2) เป็นสมาชิกเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กร 3) เป็นผู้ดำเนินการของกิจกรรม

**คำสำคัญ:** การพัฒนาแนวทาง, สมรรถนะ, การพัฒนาตนเองของครู

## Abstract

The purposes of the research article were 1) to study the current situations and desirable situations of teachers' competency in self – development. 2) to develop the guidelines to enhance teachers' competency in self – development. The sample of the study was 333 of teachers in schools Roi – et primary Educational service area office 1. The instruments used were questionnaire and in – depth interview. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation and PNI modified. The results of the study revealed that 1) The current situations of teachers' competency in self – development shown that overall rated in more level, desirable situations shown that overall rated in the most level. when considered into each aspect yielded that all aspects rated in more level which consisted of investigative learning, gaining new knowledge related to academic works, construction of knowledge and innovation for development, exploration and self – assessment, sharing opinion and networking among professional community respectively. 2) The guidelines to enhance teachers' competency in self – development revealed that there were 4 elements and 12 indicators of the guidelines as follows; the first element was the investigative learning and gaining new knowledge related to academic works consisted of 1) inspecting activities, knowledge sharing, 2) gaining new knowledge related to academic works. The second element 2 was construction of knowledge and innovation for development comprised of 1) collection and classification of knowledge, 2) innovation publicity, 3) construction of knowledge and innovation. The third element was exploration and self – assessment of teachers consisted of 1) qualifying basic qualification which should be improved, 2) asking others personnel to assess themselves, 3) raising awareness of the weaks and guideline for improvement. The fourth



element was sharing opinion and networking among professional community comprised of 1) studying the literature and related documents, 2) being member of the professional organization, 3) being a leader to enhance competency.

**Keywords:** Guidelines, Competency, Self – Development

## บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในหมวดว่าด้วยครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษามาตรา 52 กล่าวว่า “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตการพัฒนาครูคณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพและมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูงโดยกำกับการประสานให้สถาบันที่ผลิต และพัฒนาครูคณาจารย์รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่และบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง โดยรัฐจึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนสำหรับการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ” และมาตรา 53 ให้มีองค์กรวิชาชีพครูผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารการศึกษาในฐานะเป็นองค์กรอิสระภายใต้ การบริหารงานของสภาวิชาชีพในการกำกับของกระทรวงมีอำนาจหน้าที่ กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ กำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพ รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพครูผู้บริหารสถานศึกษา และผู้บริหารการศึกษาเหมาะสม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) การพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยมีครูเป็นบุคลากรหลักในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามเป้าหมายในฐานะที่เป็นผู้ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และพัฒนาอย่างรอบด้านตามพระราชบัญญัติสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2546 มาตรา 8 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) แนวทางการปฏิบัติของการพัฒนาศักยภาพครูถือเป็นหน้าที่ของสถานศึกษาที่จะพัฒนาให้เป็นครูมืออาชีพ โดยศึกษาวิเคราะห์ระบบต่าง ๆ ของสถานศึกษาถ้ามีจุดอ่อน จุดแข็งอย่างไร รวมทั้งระบบการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล การวิเคราะห์ครูผู้สอนในด้านความสามารถ ความถนัด ความสนใจ ตลอดจนเจตคติที่มีต่อการเรียนการสอน เพื่อให้ได้ข้อมูลสำหรับพิจารณาสนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพของครูอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาศักยภาพครู ให้มีความเป็นผู้นำในทางวิชาการ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2544) การปฏิรูประบบสังคมของครูบุคลากรไทยเพื่อครูคุณภาพ ครูรุ่นใหม่ และเป็นครูมืออาชีพ คือการให้ครูมีใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ เป็นการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูให้มีมาตรฐานเช่นวิชาชีพอื่น ครูต้องมีการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง



เหตุนี้จึงทำให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาต้องตื่นตัวในการพัฒนาตนเองเพื่อให้เป็นครูมืออาชีพ คนที่เป็นครูนั้นจะต้องมีทั้งความรู้ และความสามารถ มีความประพฤติดี มีเจตคติที่ดี เหมาะสมที่จะเป็นครูอย่างแท้จริงกระทรวงศึกษาธิการโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงได้กำหนดสมรรถนะครู ขึ้นมาเพื่อจะให้ครูได้ปฏิบัติตนมีแนวทางการเทียบเคียงกับความเหมาะสมของตนโดยการวิเคราะห์สังเคราะห์สมรรถนะครู ประกอบไปด้วย เจตคติ ค่านิยม ความรู้ ความสามารถ และทักษะที่จำเป็นสำหรับการปฏิบัติงานตามภารกิจในสถานศึกษา สมรรถนะครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้จำแนกสมรรถนะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือสมรรถนะหลัก (Core Competency) และสมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ความสำคัญของสมรรถนะการพัฒนาตนเอง เพื่อจะสามารถฝึกให้ครูพึ่งพาตนเองและสามารถพัฒนาความสามารถของตนเองได้ โดยการพัฒนาตนเองตามสมรรถนะนั้นสามารถเลือกรูปแบบการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเองได้ ทำให้เรียนรู้ได้ดีผู้ที่เริ่มเรียนด้วยความคิดของตนเองจะเริ่มพัฒนาตนเองได้มากกว่าและดีกว่าผู้ที่เป็นเพียงผู้รับหรือรอให้ผู้อื่นมาถ่ายทอดให้นวัตกรรมใหม่ทางการศึกษาไม่ว่าจะเป็น ห้องเรียนแบบเปิด (Open Classroom) การเรียนแบบไม่มีชั้น (Non – Grade School) ศูนย์บริการทางวิชาการ (Learning Resource Center) การศึกษาแบบมหาวิทยาลัยเปิด (University – Without – Walls) โดยรูปแบบของการเรียนรู้เหล่านี้ย่อมเหมาะกับการพัฒนาตนเองของครูอย่างหลากหลายวิธี (จามิกร นิภากุล, 2562)

ปัญหาของการพัฒนาตนเองของครูตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาจากการศึกษางานวิจัยต่าง ๆ ทั้งบทความและวารสารที่เกี่ยวข้องทำให้เห็นถึงสภาพปัญหาของความต้องการที่จะพัฒนาตนเองของครูในหลาย ๆ ด้าน และยังรวมทั้งวิธีการในการพัฒนาตนเองที่หลากหลายแต่ยังขาดรูปแบบที่เหมาะสมกับบริบท ของสถานศึกษา ความพร้อม เครื่องมือ สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ ของขอบเขตหน่วยงานวิจัย ประกอบกับครูยุคปัจจุบันที่เผชิญการเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่ก้าวผ่านไปอย่างรวดเร็วครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้นทั้งนี้เพื่อส่งผลต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพตนเองและคุณภาพของผู้เรียน อย่างต่อเนื่องและควรมีการแสวงหาแนวทางอย่างหลากหลาย แม้ในต่างประเทศยังให้ความสำคัญเป็นอันมากในการพัฒนาครูหลายปีที่ผ่านมาเราต่างพยายามที่จะแสวงหาวิธีที่เหมาะสมในการพัฒนาครูทั้งการอบรมการเพิ่มทักษะการจัดทำหลักสูตรเพื่อตอบสนองให้ได้ครูที่มีคุณภาพ อีกประการปัญหาในการพัฒนาครูไม่ได้เกิดจากระบบที่ไม่ดีหากแต่เกิดจากการที่ครูขาดแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ไม่มีแรงบันดาลใจในการพัฒนาตนเองรวมถึงยังขาดการจัดการความรู้ที่ดีและมิได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างกัน (เลขา ปิยะอัจฉริยะ, 2551) การปฏิรูปการศึกษามีทั้งสำเร็จและล้มเหลวซึ่งการปฏิรูปที่ล้มเหลวประการหนึ่ง คือการผลิตและพัฒนาครู (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552) จากที่ผู้เขียนได้ปฏิบัติงานอยู่ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่



การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จึงต้องการวิธีพัฒนาตนเองที่หลากหลาย รูปแบบที่เหมาะสมกับบริบท ของสถานศึกษาที่มีสถานศึกษาที่มีหลายขนาด ความพร้อม เครื่องมือ สื่อเทคโนโลยีที่มีอยู่ในแหล่งเรียนรู้ ของขอบเขตหน่วยงาน ประกอบกับครูยุคปัจจุบันที่เผชิญ การเปลี่ยนแปลงของยุคสมัยที่ก้าวผ่านไปอย่างรวดเร็วครูจึงจำเป็นต้องพัฒนาตนเองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อส่งผลต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพตนเอง และคุณภาพของผู้เรียนผู้วิจัยจึงสนใจที่จะ พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ปรับปรุง ประสิทธิภาพ การบริหารและการจัดการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาองค์ประกอบและ ตัวชี้วัดสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และ วิธีการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการพัฒนาตนเอง โดยศึกษาจากผู้เกี่ยวข้อง คือ ผู้บริหารและ ครู เพื่อสร้างแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้าง สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

#### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยได้ดำเนินการในลักษณะ ของ การวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนการวิจัย ออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

**ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของสมรรถนะด้านการ พัฒนาตนเองสำหรับครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1**

1. ประชากร (Population) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จากทั้ง 232 โรงเรียน ปีการศึกษา 2562 จำนวน 2,547 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูโรงเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปีการศึกษา 2562 จำนวน 333 คน



กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเครจซี่และมอร์แกน ได้มาโดยใช้วิธีการสุ่มเชิงช่วงชั้นอย่างมีสัดส่วน (Proportion Stratified Random Sampling) กำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างตามขนาดของประชากรที่สังกัดในสถานศึกษาขนาดเล็ก ขนาดกลาง ขนาดใหญ่ และอายุราชการ

**3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 30 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องอยู่ระหว่าง 0.60 ถึง 1.00 มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ .20 ขึ้นไป ความเชื่อมั่นตั้งแต่ 0.70 ขึ้นไป (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

**4. การเก็บรวบรวมข้อมูล** ผู้วิจัยจัดส่งแบบสอบถามไปยังสถานศึกษาด้วยตนเอง และนัดหมายเพื่อขอรับคืนภายใน 2 สัปดาห์ ซึ่งได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 333 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

### 5. การวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบแบบสอบถาม โดยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ของทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

5.3 วิเคราะห์ความต้องการจำเป็นของการบริหารงานวิชาการ เพื่อจัดลำดับความสำคัญ (Modified Priority Needs Index: PNImodified)

### 6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าจัดลำดับความต้องการจำเป็น

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของแบบสอบถาม ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ

**ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1**

### 1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

1.1 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practice) เกี่ยวกับการระดมทุนสำหรับสถานศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)



1.2 กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของร่างแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

## 2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practices)

2.2 แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

## 3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้สัมภาษณ์และขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงลงพื้นที่สัมภาษณ์กลุ่มผู้ให้ข้อมูลตามวันเวลาที่ได้นัดหมายไว้ทั้งในเวลาราชการและนอกเวลาราชการด้วยตนเองเพื่อทำการสัมภาษณ์

3.2 ผู้วิจัยได้จัดเตรียมเครื่องมือที่ใช้ประเมินและขอหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ด้วยตนเอง

## 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์จำนวน 3 คน มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อสรุปใจความสำคัญและนำเสนอเป็นความเรียงเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการร่างแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

4.2 นำข้อมูลที่ได้จากแบบประเมิน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปหาค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน แล้วการแปลความหมายของคะแนน

## 5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 สถิติพื้นฐานที่ใช้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน





## ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ปรากฏดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

องค์ประกอบการพัฒนาตนเองของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI <sub>modified</sub>	ลำดับ
1. การสำรวจและประเมินตนเองของครู	4.13	0.78	มาก	4.94	0.21	มากที่สุด	0.196	3
2. การศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ	4.07	0.79	มาก	4.90	0.31	มากที่สุด	0.203	1
3. การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ	4.10	0.79	มาก	4.93	0.24	มากที่สุด	0.202	2
4. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย	4.05	0.76	มาก	4.79	0.35	มากที่สุด	0.182	4
<b>รวม</b>	<b>4.08</b>	<b>0.78</b>	<b>มาก</b>	<b>4.89</b>	<b>0.28</b>	<b>มากที่สุด</b>		

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู โดยรวมมีค่าเฉลี่ย อยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมาก โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก ได้แก่ ด้านที่ 1 การสำรวจและประเมินตนเองของครู รองลงมาคือ ด้านที่ 3 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ และด้านที่ 2 การศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านที่ 4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย

สภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านที่ 1 การสำรวจและประเมินตนเองของครู รองลงมาคือ ด้านที่ 3 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ และด้านที่ 2 การศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ ตามลำดับ และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด คือ ด้านที่ 4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย

ความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู เรียงลำดับความต้องการจำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านที่ 2 การศึกษาค้นคว้า ติดตาม



ความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ ด้านที่ 3 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ ด้านที่ 1 การสำรวจและประเมินตนเองของครู และด้านที่ 4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย

2. ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ดังตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

องค์ประกอบการพัฒนาตนเองของครู	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. การสำรวจและประเมินตนเองของครู	4.98	0.13	มากที่สุด	4.96	0.26	มากที่สุด
2. การศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ	4.86	0.29	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3. การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ	4.88	0.33	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
4. การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย	4.96	0.26	มากที่สุด	4.98	0.13	มากที่สุด
<b>รวม</b>	<b>4.92</b>	<b>0.27</b>	<b>มากที่สุด</b>	<b>4.98</b>	<b>0.19</b>	<b>มากที่สุด</b>

จากตารางที่ 2 พบว่า ความเหมาะสมของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ในภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด

## อภิปรายผล

ผลจากการวิจัยการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีข้อค้นพบที่น่าสนใจสามารถนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 พบว่าสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ การสร้างองค์ความรู้และ



นวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ การสำรวจและประเมินตนเองของครู และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ตามลำดับ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ข้าราชการครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีความตระหนักสภาพการศึกษาในปัจจุบันที่ระบบการศึกษาอยู่ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาการศึกษาภายใต้ยุทธศาสตร์ของการปฏิรูปการศึกษา (แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ญัฐธิดา จิตสิงห์ ได้ศึกษาการประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูผู้ช่วยในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี พบว่าความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูผู้ช่วยในสถานศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี ตามมาตรฐานวิชาชีพและจรรยาบรรณวิชาชีพ พ.ศ.2548 ทั้ง 3 ด้าน โดยค่าเฉลี่ยของระดับความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองในสภาพที่เป็นจริงต่ำกว่าสภาพที่คาดหวัง ทั้งในภาพรวมและรายด้าน รายข้อ (ญัฐธิดา จิตสิงห์, 2554) สอดคล้องกับงานวิจัยของ จิระวรรณ จันทร์ปรางค์ ได้วิจัยความต้องการพัฒนาตนเองของอาจารย์ มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานี พบว่าอาจารย์ มหาวิทยาลัยรังสิต จังหวัดปทุมธานีมีความต้องการพัฒนาตนเองอยู่ในระดับมาก (จิระวรรณ จันทร์ปรางค์, 2550) เช่นเดียวกับงานวิจัยของ ปพนสรณ์ โปธิพิทักษ์ ได้วิจัยการศึกษาความต้องการพัฒนาตนเองของครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุทัยธานี พบว่า ครูครูผู้สอนโรงเรียนเอกชนในจังหวัดอุทัยธานี มีความต้องการพัฒนาตนเองในภาพรวมอยู่ในระดับมากวิธีการเสริมสร้างสมรรถนะด้านกนารพัฒนาตนเองโดยเรียงค่าความถี่จากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) การประชุมปฏิบัติการ 2) การฝึกอบรมควบคุมการปฏิบัติงาน 3) การฝึกอบรม 4) การสัมมนา 5) การนิเทศติดตาม 6) การเป็นที่เลี้ยง 7) การสอนแนะ (ปพนสรณ์ โปธิพิทักษ์, 2556) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ภัคติ รัชตวิภาสนันท์ ได้ศึกษาสมรรถภาพครูเครือข่ายวิทยาศาสตร์กายภาพโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดกรมสามัญศึกษาเขตภาคเหนือตอนบน พบว่า 1) รูปแบบการพัฒนาครูวิทยาศาสตร์จะต้องเป็นรูปแบบที่หลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การประชุมปฏิบัติการ การฝึกอบรม การนำความรู้ไปฝึกทดลองปฏิบัติ การนิเทศโดยตรง การนิเทศทางโทรศัพท์การนเทศออนไลน์ ทางอินเทอร์เน็ต การจัดแสดงนิทรรศการ การนำเสนอผลงาน การใช้สื่อเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร การใช้แหล่งการเรียนรู้จากองค์กรของรัฐเข้ามาช่วยเสริม 2) รูปแบบการพัฒนาวิชาชีพครูที่มีประสิทธิภาพไม่จำเป็นต้องเป็นการพัฒนาแบบพบหน้า เนื่องจากสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication หรือ ICT) มาผสมผสานกันเป็นวิธีที่จะพัฒนาครูได้อย่างต่อเนื่อง 3) การพัฒนาครูให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมกรรมการปฏิบัติงานในหน้าที่ด้านใดก็ตามควรมีแบบอย่างหรือตัวอย่างที่ครูเห็นเป็นรูปธรรมและนำไปฝึกปฏิบัติให้เกิดทักษะด้วยตนเอง 4) การพัฒนาครูประจำการเพื่อให้เกิดการพัฒนาตนเอง หากได้รับแรงผลักดันส่งเสริมต่อเนื่อง



จากผู้บริหารสถานศึกษาและผู้ที่จะกระทำให้ครุมีกำลังใจและเกิดแนวความคิดพัฒนานวัตกรรมอย่างมีพลวัต 5) การพัฒนาครูโดยครูด้วยกันเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง เช่น การสังเกตการสอนของครูโดยเพื่อนครูและนำผลการสังเกตมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อหาแนวทางการพัฒนากิจกรรมการเรียนการสอนที่เหมาะสมยิ่งขึ้น (ภักดี รัชตวิภาสนันท์, 2548)

2. การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จากการสัมภาษณ์ผู้บริหารการศึกษาเกี่ยวกับทางการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ได้ผลการวิจัยคือองค์ประกอบและตัวชี้วัดสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ 12 ตัวชี้วัด ดังนี้ องค์ประกอบที่ 1 การสำรวจและประเมินตนเองของครู ตัวชี้วัดได้แก่ 1) การสอบถามคุณสมบัติตนเองที่ควรปรับปรุงและพัฒนา 2) การให้บุคคลอื่นในองค์การสำรวจตนเอง 3) การทราบข้อบกพร่องและแนวทางในการแก้ไขตนเอง องค์ประกอบที่ 2 การศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ ตัวชี้วัดได้แก่ 1) การศึกษาดูงาน 2) การมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิชาการ 3) การติดตามข่าวสารทางด้านวิชาการ องค์ประกอบที่ 3 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ ตัวชี้วัดได้แก่ 1) การรวบรวมจัดหมวดหมู่ความรู้ 2) การเผยแพร่ นวัตกรรม 3) การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม องค์ประกอบที่ 4 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ตัวชี้วัดได้แก่ 1) การศึกษาเอกสารตำรา และสื่อต่าง ๆ 2) การเป็นสมาชิกและเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กร 3) การเป็นผู้ดำเนินการของกิจกรรมขององค์กร และในแต่ละองค์ประกอบสามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

2.1 ด้านการศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สามอันดับแรกคือ ครูได้ศึกษาดูงาน ครูได้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางด้านวิชาการกับผู้อื่นเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง และครูได้มีการติดตามข่าวสารทางด้านวิชาการใหม่ ๆ ตามลำดับ ทั้งนี้การที่สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 อยู่ในระดับมากเป็นเพราะครู มีการแสวงหาวิธีการในการพัฒนาตนเองอยู่ตลอด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กล่าวถึงการศึกษา ค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ คือ 1) สามารถแสวงหาและใช้ข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตประจำวัน และนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับสภาพการเมือง การปกครอง เศรษฐกิจ สังคมในระดับท้องถิ่น



ในระดับประเทศในระดับโลก โดยพิจารณาจากการมีข้อมูลข่าวสารที่เป็นปัจจุบัน 2) สามารถรวบรวมข่าวสารที่จำเป็น และนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนได้ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยี เทคนิค วิธีการ นวัตกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน และวิชาชีพครู โดยพิจารณาจาก การมีการวิเคราะห์ข้อมูลและนำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) สามารถจัดระบบข้อมูลข่าวสารที่นำมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้ เป็นปกตินิสัย (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552)

2.2 ด้านการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรวิชาชีพ สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สามอันดับแรกคือ ครูได้มีการรวบรวมจัดหมวดหมู่ความรู้ที่เกิดจากความรู้เดิม และคิดค้นพัฒนาใหม่ ครูได้มีการเผยแพร่นวัตกรรม เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ ครูได้มีการสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ และครูได้มีการทดลองใช้นวัตกรรมก่อนนำไปปฏิบัติจริง ตามลำดับ ทั้งนี้การที่สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูด้านการสร้างแรงบันดาลใจอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีการเก็บรวบรวมองค์ความรู้ จัดหมวดหมู่องค์ความรู้ และพัฒนานวัตกรรม สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กล่าวถึงองค์ประกอบ รายการพฤติกรรมของการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพไว้ดังนี้ 1) รวบรวม สังเคราะห์ข้อมูลความรู้ จัดเป็นหมวดหมู่ และปรับปรุงให้ทันสมัย 2) สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2553)

2.3 ด้านการสำรวจและประเมินตนเองของครู สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สามอันดับแรก คือ สอบถามคุณสมบัติของตนเองที่ควรปรับปรุงและพัฒนาจากผู้อื่น ให้บุคคลอื่นในองค์กร สำรวจเพื่อทราบข้อบกพร่องของตนเอง และทราบข้อบกพร่องของตนเองและแนวทางในการแก้ไขปรับปรุง ทั้งนี้การที่สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ด้านการสำรวจและประเมินตนเองของครู อยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีการใช้กระบวนการชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพ (Professional Learning Communities: PLC) ในสถานศึกษาทั้งระดับกลุ่มย่อยและระดับโรงเรียนให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และนำนวัตกรรมใหม่ ๆ มาใช้พัฒนาหรือแก้ปัญหาแทนวิธีการแบบเดิม ๆ

2.4 ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด สามอันดับแรกคือ การศึกษาเอกสาร



ตำราและสื่อต่าง ๆ การเป็นสมาชิกและเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กร และการเป็นผู้ดำเนินการของกิจกรรมองค์กรวิชาชีพ ตามลำดับ ทั้งนี้การที่สมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่ายอยู่ในระดับมาก เป็นเพราะครูมีการศึกษาพัฒนาตนเองทั้งจากเอกสารตำรา และสื่อต่าง ๆ และมีการเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรต่าง ๆ อยู่เป็นประจำ สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดองค์ประกอบตัวชี้วัดด้านการพัฒนาตนเองของครู ในการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย ดังนี้

- 1) ค้นหาความรู้แลกเปลี่ยนกับผู้อื่นอยู่เสมอ
- 2) การพบปะกับผู้ที่ทรงคุณวุฒิอยู่เสมอ
- 3) การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา, 2553)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีทั้งหมด 4 องค์ประกอบ 12 แนวทาง ได้แก่ การสำรวจและประเมินตนเองของครู มี 3 แนวทาง การศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ มี 3 แนวทาง การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ มี 3 แนวทาง และการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย มี 3 แนวทาง จากการ ศึกษาสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับมาก สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นข้อที่มีค่ามากที่สุด คือการศึกษาค้นคว้า ติดตามความรู้และข่าวสารใหม่ ๆ ทางวิชาการ และข้อที่มีค่าน้อยที่สุด คือ ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย จากการวิจัยการพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 นี้ผู้วิจัยพบว่าครูในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีความต้องการในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ จึงต้องการแนวทางในการพัฒนาตนเอง ซึ่งแนวทางที่ผู้วิจัยได้จัดทำขึ้นนี้ จึงเป็นแนวทางให้ครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 มีแนวทางในการพัฒนาตนเองให้ตอบสนองซึ่งสภาพที่พึงประสงค์ของการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1

จากผลการวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป ดังนี้

- 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อสมรรถนะด้านการพัฒนาตนเองของครูทั้งทางตรงและทางอ้อม
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัย และพัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูในรูปแบบอื่น ๆ โดยวิธีการที่หลากหลาย
- 3) ควรมีการศึกษาการพัฒนา



แนวทาง ที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านอื่น ๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาครูได้อย่างรอบด้านและมีประสิทธิภาพ

### เอกสารอ้างอิง

- จามี่กร นิภากุล. (2562). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะข้าราชการสังกัดสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ. ใน รายงานการวิจัย. สำนักอำนวยการสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- จิระวรรณ จันทร์ปรางค์. (2550). ความต้องการการพัฒนาตนเองของอาจารย์มหาวิทยาลัย รังสิต จังหวัดปทุมธานี. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- ณัฐธิดา จิตสิงห์. (2554). การประเมินความต้องการจำเป็นในการพัฒนาตนเองของครูผู้ช่วยในสถานศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปพนสรณ์ โปธิพิทักษ์. (2556). ปัจจัยและรูปแบบการบริหารเวลาของรองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา. วารสารวิชาการ Veridian E – Journal, 6(3), 775–793.
- ภักดี รัชตวิภาสนันท์. (2548). เหตุการณ์คลื่นยักษ์ถล่ม สู่ชั้นเรียนวิทยาศาสตร์. นิตยสาร สสวท., 33(134), 20–24.
- เลขา ปิยะอัจฉริยะ. (2551). โครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2544). การจัดการเรียนรู้ตามหลักสูตรขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการของคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. (2553). คู่มือการปฏิบัติงานของอนุกรรมการใน อ.ก.ค.ศ. เขตพื้นที่การศึกษา และ อ.ก.ค.ศ.ที่ ก.ค.ศ. ตั้งในส่วนราชการ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2552). ข้อเสนอแนะการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 – 2561). กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟิค.



การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1\*  
THE DEVELOPMENT OF INCLUSIVE EDUCATION MANAGEMENT  
A GUIDELINE FOR SCHOOL UNDER LOEI PRIMARY EDUCATIONAL  
SERVICE AREA OFFICE 1

ภาวณี เหมียโก  
Phawinee Themeeyako  
ธรินธร นามวรรณ  
Tharinthorn Namwan  
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม  
Mahasarakham University, Thailand  
E-mail: themeeyako.1nee@gmail.com

## บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 2) พัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 391 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 100 คน และครูผู้สอน จำนวน 291 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการศึกษาเรียนรวม 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา 3) แบบสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม 4) แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม (Focus Group) 5) แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อยและสภาพที่พึงประสงค์การจัดการศึกษาเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับ

\* Received 2 June 2020; Revised 16 June 2020; Accepted 1 July 2020



สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านคุณภาพผู้เรียน 2) องค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน 3) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรวม 4) องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ และผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** การพัฒนาแนวทาง, การจัดการศึกษาเรียนรวม, เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

## Abstract

This study aimed to: 1) To study the present and desirable of inclusive education management for school under Loei office of primary education service area 1 2) To study the development of inclusive education management a guideline for school under Loei office of primary education service area 1. The sample are administrators and teachers inclusive school under Loei office of primary education service area 1 for 391 people, 100 administrators and 291 teachers with purpose sampling. The tools used to collect data were elements and indicators assessment, the questionnaire, the structured interview and guideline assessment inclusive education management for school under Loei office of primary education service area 1. The statistics used for data analysis were mean and standard deviation. The findings of this study were as follows : 1) The result of study the present of inclusive education management for school under Loei office of primary education service area 1 found that the present condition generally is most level 2) The result of guideline assessment for the development of inclusive education management a guideline for school under Loei office of primary education service area 1 It consists of 4 components which are 1) quality of learner 2) technical of learning activities 3) participation of learning 4) processes of management and found that the general state of the suitability and feasibility is most level and each is most level also.

**Keywords:** Developing A Guidelines, Inclusive Education, Children with Special Needs



## บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม(ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บททางการศึกษาได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาเกี่ยวกับคนพิการไว้ในหมวด 2 สิทธิและหน้าที่การศึกษา มาตรา 10 ความว่า “การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอภาคกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ในวรรคสอง ระบุว่าการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพหรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และในวรรคสาม ระบุว่าการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบคนพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดในกฎกระทรวง” (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2556)

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการผลักดันการสร้างโอกาสทางการศึกษาที่มีคุณภาพ ทั่วถึง และตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่น จึงกำหนดนโยบายสำคัญของกระทรวงไว้ว่าให้เด็กทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาและคุณภาพอย่างเท่าเทียมกัน โดยได้ประกาศให้ปี พุทธศักราช 2542 เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการ โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัตินโยบาย “คนพิการทุกคนที่อยากเรียนต้องได้เรียน” นอกจากนี้ได้ประกาศเป็นนโยบายระยะยาว ต่อเนื่องจากปีการศึกษาเพื่อคนพิการ ดังนี้ “คนพิการทุกคนต้องได้เรียน โดยได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม” ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2543 เป็นต้นไป จากสาระสำคัญในกฎหมายและนโยบายดังกล่าวส่งผลให้ เด็กพิการหรือเรียกว่า เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้ามาในระบบการศึกษาทั้งในโรงเรียน การศึกษาพิเศษและโรงเรียนปกติ ในปีงบประมาณ 2547 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินโครงการแกนนำจัดการเรียนร่วมต้นแบบ 1 อำเภอ 1 โรงเรียนเป็นครั้งแรก ซึ่งการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม เป็นการจัดการศึกษาให้กับเด็กทุกคนในระบบการศึกษาเดียวกันโดยไม่แบ่งแยกกว่าเด็กพิการต้องไปเรียนในสถานศึกษาเฉพาะ รวมทั้งเด็กพิการนั้นต้องได้รับการสนับสนุน ทุกด้าน ทั้งด้านการแพทย์ กิจการแพทย์ วิชาการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการ และความช่วยเหลืออื่นทางการศึกษา โรงเรียนต้องปรับเปลี่ยนหลักสูตร ยุทธศาสตร์ การบริหารจัดการ เทคนิคการเรียนการสอน สถานที่ รวมทั้งให้มีบุคลากรสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษและในปีงบประมาณ 2559 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม เพื่อพัฒนาจากการจัดการศึกษาเรียนร่วมไปสู่การจัดการศึกษาเรียนรวม (Inclusive



Education) มีหลักการว่า เด็กเลือกโรงเรียนไม่ใช่โรงเรียนเลือกรับเด็กเหมือนอย่าง เช่นการเรียนร่วม และเด็กทุกคนควรมีสีทธิที่จะเรียนรวมกันโดยทางโรงเรียนและครูจะต้องเป็นผู้ปรับสภาพแวดล้อม หลักสูตร การประเมินผล วัตถุประสงค์ ฯลฯ เพื่อให้ครูและโรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อสนองตอบความต้องการของนักเรียนทุกคนเป็นเฉพาะบุคคลได้ กระทรวงศึกษาธิการจึงได้ประกาศให้ “ ปี 2559 ปีแห่งความร่วมมือด้านการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ” มุ่งพัฒนาเด็กพิการในโรงเรียนให้มีความรู้ความสามารถ ส่งเสริมให้มีการนำสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการจัดการกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ สนองความแตกต่างระหว่างบุคคล ตามความเหมาะสมกับวัยและสภาพความพิการของแต่ละบุคคล (สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, 2556)

การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในปัจจุบัน ได้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบ แนวทางและวิธีการจัดการศึกษาในลักษณะของการเรียนรวม โดยจัดให้บุคคลที่มีความบกพร่องเข้าเรียนรวมในห้องเรียนเดียวกันกับเด็กปกติ (ชานาญ ศรีวงษ์, 2560) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 จังหวัดเลย เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดการศึกษาเรียนรวม โดยมีโรงเรียนในสังกัดทั้งสิ้น จำนวน 151 โรงเรียน มีนักเรียนรวมทั้งสิ้น 20,208 คน มีจำนวนนักเรียนพิการเรียนรวม จำนวน 2,070 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1, 2562) ซึ่งบางโรงเรียนในสังกัดนั้นยังมีแนวทางปฏิบัติที่ยังไม่ชัดเจน มีอุปสรรคในการจัดการศึกษาเรียนรวมหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นด้านสภาพความพิการของผู้เรียนเอง รูปแบบวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การจัดสภาพแวดล้อมส่งผลให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไม่ได้รับการพัฒนาตนเองร่วมกับนักเรียนปกติในโรงเรียน ซึ่งการจัดการศึกษาเรียนรวม (Inclusive Education) เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติได้เรียนรวมกันโดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพความพิการและความสามารถในการเรียนรู้ที่แตกต่างกัน การจัดการศึกษาเรียนรวมส่งผลดีหลายประการ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับเพื่อนที่แตกต่างเข้าถึงหลักสูตรทั่วไปได้ง่าย มีความก้าวหน้าทางวิชาการ ทั้งผู้เรียนปกติและนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ การจัดการศึกษาเรียนรวมที่ประสบความสำเร็จมีประโยชน์ต่อนักเรียนทุกคน โดยเฉพาะนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษทั้งในระยะสั้นและระยะยาว โดยในระยะสั้นนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เรียนรวมกันกับกลุ่มเพื่อนนักเรียนปกติ ผลการวิจัยอย่างกว้างขวางยืนยันว่า ผู้เรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนเรียนรวมได้เช่นเดียวกับหรือดีกว่าผู้เรียนที่เรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการ แต่ได้รับโอกาสที่จะสนุกกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับกลุ่มเพื่อน ซึ่งถ้าเรียนในโรงเรียนเฉพาะความพิการจะขาดโอกาสนี้ ส่วนประโยชน์ระยะยาวคือ สังคมต้องการให้เด็กทุกคนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ สามารถ



ดำรงชีวิต ทำงานและสังสรรค์กับกลุ่มเพื่อนในชุมชนของเขาอย่างมีความสุข ถ้าเขาขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และเติบโตกับเพื่อนปกติที่มีความหลากหลายตลอดชีวิตของเขา บุคคลที่มีความต้องการพิเศษจะไม่มีทางบรรลุเป้าหมายนี้ เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต (ราชบัณฑิตยสถาน, 2555)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาและพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษา เรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ผลการวิจัยครั้งนี้ เพื่อให้ได้แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ การนำข้อมูลไปใช้เพื่อวางแผนและพัฒนาการดำเนินงานด้านการจัดการศึกษาเรียนรวมได้มีคุณภาพตามมาตรฐานการจัดการศึกษาเรียนรวมเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

### วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) ผู้วิจัยกำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

**ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1**

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ปีการศึกษา 2561 มีผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 137 คนและครูผู้สอน จำนวน 1,230 คน รวมจำนวนประชากรทั้งสิ้น จำนวน 1,367 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 100 คนและครูผู้สอน จำนวน 291 คน รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 391 คนซึ่งกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างตามตารางของเครจซี่และมอร์แกน และการใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified random Sampling) ใช้ตำแหน่งเป็นหน่วยสุ่ม (คณาจารย์ภาควิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 2558)



**3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** ได้แก่ แบบสอบถาม ประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดการจัดการศึกษาเรียนรวม ตอนที่ 2 แบบสอบถามแบบมาตราส่วน (Rating Scale) สอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item of Congruence: IOC) ตั้งแต่ .80 – 1.00 มีค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ สภาพปัจจุบันการจัดการศึกษาเรียนรวม มีค่าเท่ากับ 0.87 และสภาพพึงประสงค์การจัดการศึกษาเรียนรวม มีค่าเท่ากับ 0.98

#### **4. การเก็บรวบรวมข้อมูล**

ผู้วิจัยดำเนินการการเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 391 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

#### **5. การวิเคราะห์ข้อมูล**

5.1 วิเคราะห์สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ

5.2 วิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และนำผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น Modified Priority Needs Index (PNI Modified) เพื่อนำมาจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

#### **6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล**

6.1 สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

6.2 สถิติที่ใช้ในการหาคุณภาพของเครื่องมือ ได้แก่ ดัชนีความสอดคล้อง ค่าอำนาจจำแนก ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

**ระยะที่ 2 การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1**

**ตอนที่ 1** ศึกษาแนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาเรียนรวมจากสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี (Best Practice) ด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาหรือหัวหน้ากลุ่มบริหารวิชาการ จำนวน 1 คน และครูผู้สอนเด็กพิการ จำนวน 1 คน ผู้ให้ข้อมูลสถานศึกษาละ 2 คน รวมผู้ให้



ข้อมูลทั้งสิ้น 6 คน ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) สถานศึกษา จำนวน 3 แห่ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการติดต่อและขอสัมภาษณ์ กำหนดนัดหมาย วัน เวลา และขอสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง ในการสัมภาษณ์แต่ละครั้งผู้วิจัยทำการจดบันทึกไว้ทุกครั้ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ตรวจสอบสภาพความสมบูรณ์และความถูกต้องแบบสัมภาษณ์ สรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอโดยการพรรณนา (Descriptive)

**ตอนที่ 2** การยกวางแผนทางการจัดการศึกษาเรียนรวม โดยให้สอดคล้องกับผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 และการศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี (Best Practice) ด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม ใช้ข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวม การจัดลำดับความต้องการจำเป็นในการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ในระยะที่ 1 และการศึกษาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี (Best Practice) ด้านการจัดการศึกษาเรียนรวมในระยะที่ 2 มาเป็นแนวทางในการยกวางแผนทางการจัดการศึกษาเรียนสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

**ตอนที่ 3** การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 มีขั้นตอนดังนี้

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนทั้งหมด 9 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบบันทึกการสนทนากลุ่มและแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยติดต่อประสานงาน ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 คน ทำการนัดหมายวัน เวลา เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเข้าร่วมการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

4. การวิเคราะห์ข้อมูล แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอโดยการพรรณนา (Descriptive) และแบบประเมินความ





เหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (บุญชม ศรีสะอาด, 2553)

### 5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

## ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมและรายองค์ประกอบ

ข้อ	องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน		แปลผล	สภาพที่พึงประสงค์		แปลผล
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
1	ด้านคุณภาพผู้เรียน	2.30	0.49	น้อย	4.48	0.35	มาก
2	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	2.25	0.61	น้อย	4.44	0.38	มาก
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรวม	2.29	0.46	น้อย	4.50	0.32	มาก
4	ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	2.16	0.35	น้อย	4.47	0.44	มาก
โดยรวม		2.25	0.48	น้อย	4.47	0.37	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรวมและด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากและเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรวม ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการและด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตามลำดับ

2. ผลการวิเคราะห์ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมและรายองค์ประกอบ ดังตารางที่ 2



**ตารางที่ 2** แสดงค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินแนวทางการจัดการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1

ข้อ	รายการประเมิน	ระดับความเหมาะสม		การแปลผล	ระดับความเป็นไปได้		การแปลผล
		$\bar{X}$	S.D.		$\bar{X}$	S.D.	
		1	ด้านคุณภาพผู้เรียน		5.00	0.00	
2	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน	5.00	0.00	มากที่สุด	5.00	0.00	มากที่สุด
3	ด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรวม	4.89	0.33	มากที่สุด	4.89	0.33	มากที่สุด
4	ด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ	4.78	0.44	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
โดยรวม		4.92	0.23	มากที่สุด	4.92	0.23	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับความเหมาะสมของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับความเหมาะสมจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมและด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ

ระดับความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเรียงลำดับความเหมาะสมจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ด้านคุณภาพผู้เรียน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านการมีส่วนร่วมและด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ

## อภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ผู้สอนใช้กระบวนการวิจัยเพื่อแก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนเป็นรายบุคคล รองลงมา คือ องค์ประกอบด้านคุณภาพผู้เรียน ตัวบ่งชี้ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรวม ตัวบ่งชี้ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ ผู้ปกครองเข้าใจและยอมรับในสภาพความพิการหรือความต้องการจำเป็นพิเศษของผู้เรียนเรียนรวมและองค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ ตัวบ่งชี้ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการจัดสรรงบประมาณ



สำหรับส่งเสริม สนับสนุนการจัดการศึกษาเรียนรวมสอดคล้องกับงานวิจัยของชนิดาภา โสหา ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25 พบว่า สภาพการจัดการศึกษาอยู่ในระดับปานกลางเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ด้านคุณภาพผู้เรียนตัวบ่งชี้ที่ปฏิบัติมากที่สุด คือ เด็กพิเศษได้รับสิทธิและโอกาสในการเข้ารับการศึกษาในโรงเรียนอย่างเท่าเทียมกัน รองลงมา คือ ด้านการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ตัวบ่งชี้ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วมในการให้ความเห็นชอบนโยบายและวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม ด้านการบริหารการเรียนรวม ตัวบ่งชี้ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการจัดประชุมบุคลากรเพื่อการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวิสัยทัศน์ของการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมทุกปีการศึกษาและด้านการจัดการเรียนการสอน ตัวบ่งชี้ที่มีการปฏิบัติมากที่สุด คือ คณะกรรมการจัดการเรียนรวมได้ดำเนินการคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพื่อใช้ประกอบการจัดทำแผน IEP (ชนิดาภา โสหา, 2560) สอดคล้องกับรดา ธรรมพูนพิสัย ได้ศึกษาเรื่อง สภาพปัญหาและแนวทางการจัดเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมเรียงตามลำดับจากด้านที่มีปัญหาหนักไปหาน้อย คือ ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ด้านนักเรียน ด้านเครื่องมือและด้านสภาพแวดล้อมและในภาพรวมสภาพปัญหาอยู่ในระดับมาก (รดา ธรรมพูนพิสัย, 2556)

2. การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 พบว่า แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบด้านคุณภาพผู้เรียน องค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมในการเรียนรวมและองค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารและการจัดการ สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำแนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรวมเพื่อการประกันคุณภาพภายใน แล้วนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการสัมมนาสถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่ดี (Best Practice) ด้านการจัดการศึกษาเรียนรวม นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์ สรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560) สอดคล้องกับอนุชิต บุญมาก ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 นำประเด็นที่ได้เข้าสู่กระบวนการสนทนากลุ่ม (Focus Group) จากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่ออภิปราย วิพากษ์ และหาข้อสรุป รวมถึงการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย



เขต 1 โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุดและความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด (อนุชิต บุญมาก, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยชนิดาภา โสหา ได้ศึกษาเรื่องการพัฒนาแบบ การจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา มัชฌิมศึกษา เขต 25 ซึ่งเมื่อพิจารณาความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการจัด การศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 เป็นรายองค์ประกอบ พบว่า องค์ประกอบที่มีความเหมาะสมมากที่สุด คือ องค์ประกอบ ด้านคุณภาพผู้เรียนและองค์ประกอบด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน องค์ประกอบที่มี ความเป็นไปได้มากที่สุด คือ องค์ประกอบด้านคุณภาพผู้เรียนและองค์ประกอบด้านการจัด กิจกรรมการเรียนการสอน (ชนิดาภา โสหา, 2560)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้ 1) ผู้บริหารสถานศึกษา สามารถถอดบทเรียนของ สถานศึกษาที่มีผลการปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ ด้านการจัดการศึกษาเรียนรวมไปประยุกต์ใช้ในการ จัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับเด็กพิการให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและชุมชน/ ท้องถิ่น 2) ผู้บริหารสถานศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่ ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดสามารถ นำผลการพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 ไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการศึกษาเรียนรวมเพื่อให้ เกิดประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลได้ 3) ครูผู้สอนและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ควรศึกษาคู่มี แนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นแต่ละขั้นตอน ให้ชัดเจนเพื่อจะได้นำไปปฏิบัติได้ ถูกต้อง ครบถ้วนตามขั้นตอนซึ่งจะนำไปสู่การจัดการศึกษาเรียนรวมที่มีคุณภาพ ข้อเสนอแนะ ในการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการดำเนินงานการจัด การศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาเลย เขต 1 2) ควรศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในกลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกัน เพื่อให้ ได้การพัฒนาแนวทางการจัดการศึกษาเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา ในสภาพแวดล้อมที่ แตกต่างกัน 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาการจัดการศึกษาเรียนรวมอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ การจัดการศึกษาเรียนรวมเป็นที่ยอมรับและสามารถนำไปใช้ในสถานศึกษาได้อย่างแท้จริง

### เอกสารอ้างอิง

คณาจารย์ภาควิชาวิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.  
(2558). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา(Basic Research in Education). มหาสารคาม:  
ตักสิลาการพิมพ์.



- ชนิดาภา โสหา. (2560). การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนรวมของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 25. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชำนาญ ศรีวงษ์. (2560). รูปแบบการบริหารการศึกษาแบบมีส่วนร่วมในโรงเรียนแกนนำเรียนรวม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 1 – 5 โดยประยุกต์ใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารจัดการการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- รดา ธรรมพูนพิสัย. (2556). สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนรวมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองบัวลำภู. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2555). พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ (ฉบับราชบัณฑิตยสถาน). กรุงเทพมหานคร: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาเลย เขต 1. (2562). ข้อมูลสารสนเทศทางการศึกษา ประจำปีการศึกษา 2562. เลย: กลุ่มนโยบายและแผนงาน/งานสารสนเทศ.
- สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา. (2556). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. เรียกใช้เมื่อ 20 พฤษภาคม 2561 จาก <http://web.krisdika.go.th/lawHeadContent.jsp?fromPage=lawHeadContent&formatFile>.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). แนวทางการประเมินคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรวมเพื่อการประกันคุณภาพภายใน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อนุชิต บุญมาก. (2560). การพัฒนาแนวทางการจัดการเรียนรวมสำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2\*  
THE DEVELOPMENT OF TEACHER COMPETENCY ABOUT ACTIVE  
LEARNING MANAGEMENT IN SCHOOL UNDER MAHASARAKHAM  
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

ยุภาลัย มะลิซ้อน

Yuphalai Malisorn

กาญจน์ เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: amgoodfornothing@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 2) พัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก กลุ่มตัวอย่าง 322 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ระยะที่ 2 การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ 2 วงรอบ คือ วงรอบที่ 1 ใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศภายใน วงรอบที่ 2 ใช้กลยุทธ์การนิเทศแบบพี่เลี้ยง มีกลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า 6 คน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล 24 คน ผู้เชี่ยวชาญ 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบ แบบสัมภาษณ์ แบบประเมิน และแบบสังเกต ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกแบบการเรียนรู้ การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก พบว่า ครูมี

\* Received 3 June 2020; Revised 14 June 2020; Accepted 27 June 2020



ความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้ และสามารถจัดการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้ในระดับมาก

**คำสำคัญ:** การพัฒนา, สมรรถนะครู, การจัดการเรียนรู้เชิงรุก

## Abstract

This research aimed to: 1) study the actual state and the desirable state of teacher competency about active learning management in school under Mahasarakham primary educational service area office 2 2) develop the teacher competency about active learning management for school under Mahasarakham primary educational service area office 2. The research was divided into 2 phrases. Phase 1, the study of the actual state and the desirable state of teacher competency about active learning management. The sample size was 322 teachers and the 5 experts. The research instrument was the questionnaire about the actual state and the desirable state of teacher competency about active learning management. Phase 2, the development of teacher competency about active learning management was action research 2 spirals. Spiral 1, using the strategy of workshop and supervision. Spiral 2, using the strategy of mentoring. The action research consists of 6 collaborators, 24 informants, and the 5 experts. The research instrument consists of test, interview, evaluation and observation. The results of the research revealed the following; the actual state and the desirable state of teacher competency about active learning management in school under Mahasarakham primary educational service area office 2 found that the actual state overall was at a medium level. The highest mean was authentic assessment. The desirable state overall was at high level. The highest mean was learning design. The development of teacher competency about active learning management found that the teacher get the cognition about active learning, could write the active learning plan and could set active learning management at high level.

**Keywords:** Development, Teacher Competency, Active Learning Management





## บทนำ

ความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกทั้งด้านธรรมชาติและวิถีการดำเนินชีวิตของมนุษย์ ท่ามกลางกระแสของความเปลี่ยนแปลงนั้นสมาชิกต้องมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์โลกคือต้องมีการพัฒนาทางการศึกษา การที่ทุกคนมีทักษะที่จำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมโลกได้นั้น ต้องได้รับการฝึกฝนเริ่มตั้งแต่เกิดก็ต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม เมื่อโตขึ้นก็ปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีอย่างรอบด้าน การศึกษาเป็นกลไกที่ใช้พัฒนาคุณภาพชีวิตของสมาชิกในสังคมเพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งนี้รูปแบบการเรียนรู้และวิธแสวงหาความรู้มีการปรับเปลี่ยนไปจากระบบการศึกษาในรูปแบบดั้งเดิม ที่มีครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้สู่นักเรียนฝ่ายเดียวไปสู่รูปแบบการเรียนรู้ด้วยตนเองที่นักเรียนสามารถแสวงหาและสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองเพิ่มมากขึ้น ดังปรากฏในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา ระบุว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ทั้งนี้สถานศึกษาจะต้องพัฒนากระบวนการเรียนรู้การสอนที่มีประสิทธิภาพ และจัดกระบวนการเรียนรู้โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา โดยจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ ทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545) การจัดการเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) จึงเป็นกระบวนการจัดการเรียนรู้ตามแนวคิดการสร้างสรรค์ทางปัญญา ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้มากกว่าเนื้อหาวิชา เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงความรู้ หรือสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นในตนเอง ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงผ่านสื่อหรือกิจกรรมการเรียนรู้ ที่มีครูผู้สอนเป็นผู้แนะนำ กระตุ้น หรืออำนวยความสะดวก ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ขึ้น โดยกระบวนการคิดขั้นสูง กล่าวคือ ผู้เรียนมีการวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมินค่าจากสิ่งที่ได้รับจากกิจกรรมการเรียนรู้ ทำให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างมีความหมายและนำไปใช้ในสถานการณ์อื่น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเรียนรู้เชิงรุกเป็นการเรียนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับการเรียนการสอน กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูง (Higher – order thinking) ไม่เพียงแต่ฟัง ผู้เรียนจะต้องอ่าน เขียน ถามคำถาม อภิปรายร่วมกัน และลงมือปฏิบัติจริง ทั้งนี้ ต้องคำนึงถึงความรู้เดิมและความต้องการของผู้เรียนเป็นสำคัญ กิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ กิจกรรมการเรียนรู้ เพราะต้องการเน้นตัวผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นที่บทบาทของผู้เรียน และถึงแม้ว่าจะเน้นบทบาทของผู้เรียน แต่ผู้สอนก็ยังมีบทบาทร่วมเช่นกัน คือเป็นผู้อำนวยความสะดวก



ความสะดวก (Facilitator) ได้แก่ เป็นผู้ให้คำปรึกษา เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิด เป็นผู้จัดระเบียบ เป็นผู้แนะนำและกำกับไม่ให้ออกนอกทางหรือหลงทาง (สถาพร พฤษพิบูล, 2555)

การจัดการเรียนรู้เชิงรุก ยังไม่ประสบความสำเร็จในเชิงปฏิบัติเท่าที่ควร เนื่องจากผู้สอนยังมีความเคยชินกับการสอนแบบเก่าที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง (Teacher centered) ร่วมกับการขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียนสำหรับยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีองค์ความรู้ใหม่เกิดขึ้นมากมายในทุกวินาที การสอนแบบเดิมจะไม่สามารถพัฒนาให้ผู้เรียนนำความรู้ที่ได้จากการเรียนไปปฏิบัติได้ดี และอาจไม่ส่งเสริมต่อสมรรถนะที่สำคัญของผู้เรียนในยุคศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ผู้สอนบางส่วนมักมุ่งเน้นการสอนอย่างไม่เป็นระบบแบบแผนหรือเลือกรูปแบบการสอนที่ไม่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนจึงอาจทำให้ผู้เรียนเกิดความเบื่อหน่ายหรือเกิดทัศนคติในแง่ลบได้อีกด้วย (นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559) ซึ่งเป็นธรรมดาที่มองเห็นภาพของความไม่ลงตัวหรือความขัดแย้งอยู่บ้างสำหรับครูที่มีความตระหนักและพยายามเปลี่ยนแปลงไปสู่แนวทางการสอนแบบใหม่จะเกิดผลกระทบ จากแนวความคิดก่อนเก่าค่อนข้างมากแต่เป็นที่น่ายินดีที่พบว่า มีครูบางส่วนอยากจะเปลี่ยนแปลงวิธีสอนของตนเอง แม้ว่าจะยังสอนแบบเดิม ๆ อยู่ก็ตาม ซึ่งหมายความว่า ครูเหล่านี้ได้สอนมานานจนชินในความชำนาญการสอนแบบเดิมอยู่มาก มีความเข้าใจในความมุ่งหวังตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษา แต่ยังไม่พบวิธีที่จะเริ่มต้นที่ดีได้อย่างไรเมื่อเทียบได้กับการสอนแบบเก่าที่ชำนาญการหรือเชี่ยวชาญมากกว่าหรือจะจัดกิจกรรมอย่างไรดีที่จะสอนให้มีความรู้มาก ๆ ในมุมมองตามมาตรฐานการอิงเนื้อหาเป็นหลักในแบบเก่า อีกทั้งไม่แน่ใจว่าการสอนแบบใหม่จะได้ผลดีจริงตามอ้างเพียงใด ในเมื่อเกิดกระแสการต่อต้านและพร้อมที่จะปรับตัวรับการเรียนแบบใหม่ของผู้เรียนในช่วงการเริ่มต้นอยู่มาก ซึ่งผู้เรียนไม่ค่อยชินกับการจัดการเรียนรู้ให้คิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ หรือการคิดค้นแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ (ทิตินา แคมมณี, 2556)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 มีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน ONET อยู่ในระดับต่ำที่สุดในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามทั้ง 3 เขตพื้นที่ โดยมีผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐาน ONET ปีการศึกษา 2561 ซึ่งเห็นได้ชัดเจนว่าผลสัมฤทธิ์อยู่ในระดับต่ำ ปัญหาเหล่านี้เป็นผลมาจากครูประสบปัญหาต่าง ๆ จากการนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า มีหลายสาเหตุที่ทำให้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานต่ำกว่าเกณฑ์ ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสาเหตุหนึ่งส่งผลให้ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้พื้นฐานต่ำกว่าเกณฑ์ โดยครูผู้สอนไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุกได้ เนื่องจากครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ในลักษณะเน้นเนื้อหาความจำ (Passive Learning) มากกว่า



การเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learning) ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลให้การศึกษา ไม่ประสบความสำเร็จด้านคุณภาพของผู้เรียนตามหลักสูตรต้องการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2562)

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เป็นกระบวนการที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการเสริมสร้างสมรรถนะครูให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเชิงรุกได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเป็นการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนการสอนแบบเน้นพัฒนากระบวนการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประยุกต์ใช้ทักษะและเชื่อมโยงองค์ความรู้นำไปปฏิบัติ เพื่อแก้ไขปัญหาหรือประกอบอาชีพในอนาคต การนำเอาวิธีการสอน เทคนิคการสอนที่หลากหลายมาใช้ออกแบบแผนการสอนและกิจกรรมกระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในชั้นเรียน ส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและผู้เรียนกับครูสอน ให้มีความเหมาะสมกับยุคสมัยและการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนรู้ของครูจะต้องอาศัยความรู้และกระบวนการที่เหมาะสมในการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการพัฒนาที่ดีที่สุดเต็มตามศักยภาพบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และแสวงหาแนวทางใหม่ในการพัฒนาครูที่มีประสิทธิภาพ โดยมุ่งหวังให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาการเรียนรู้และคุณภาพของผู้เรียน เป็นกระบวนการสำคัญที่จะทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่สามารถนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ในการจัดการเรียนรู้ส่งผลต่อการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอน โรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดขั้นสูงและการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง จึงมีความสนใจในการศึกษาและพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2 เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอย่างเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของครูและสถานศึกษา เพื่อให้ครูมีรูปแบบแนวคิดใหม่ ๆ ที่จะสร้างสรรค์และนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดการพัฒนาคน พัฒนางานด้านการจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้ที่เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคามเขต 2
2. เพื่อพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2



## วิธีดำเนินการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

### 1. ขอบเขตเนื้อหา

จากการศึกษาเอกสาร หนังสือ ตำราที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกของนักวิชาการศึกษาทั้งไทยและต่างประเทศ ได้แก่ สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นนทลี พรธาดาวิทย์ จิรภา อรรถพร และ Meyers and Jones เมื่อนำมาสังเคราะห์แล้วสามารถสรุปได้ว่า องค์ประกอบของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ประกอบด้วย 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดระดับสูงและปฏิบัติ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง

### 2. ขอบเขตประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

1. ประชากร ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 1,954 คน จาก 221 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูผู้สอน ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 จำนวน 322 คน ได้มาโดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง โดยเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด, 2553) แล้วทำการสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling)

**ระยะที่ 2** การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยใช้หลักการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research Principle) ตามแนวคิด Kemmis & McTaggart (องอาจ นัยพัฒน์, 2553) โดยดำเนินการ 2 วงรอบ (Spiral) แต่ละวงรอบประกอบด้วย 4 ขั้นตอน PAOR คือ ขั้นการวางแผน (Planning) ขั้นการปฏิบัติ (Action) ขั้นการสังเกต (Observing) และขั้นการสะท้อนกลับ (Reflecting) มีขอบเขตของการวิจัย ดังนี้

1. กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 6 คน ประกอบด้วย

1.1 ผู้ศึกษาค้นคว้า จำนวน 1 คน

1.2 ครูผู้สอน ที่ได้มาด้วยความสมัครใจ จำนวน 5 คน

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล จำนวน 24 คน ประกอบด้วย

2.1 วิทยากร จำนวน 1 คน

2.2 ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ จำนวน 1 คน



2.3 หัวหน้างานวิชาการ จำนวน 1 คน

2.4 กลุ่มผู้ร่วมศึกษาค้นคว้า จำนวน 6 คน

2.5 ตัวแทนนักเรียนชั้นประถมศึกษา ห้องที่มีการจัดการเรียนรู้โดยครูกลุ่มเป้าหมาย ห้องละ 3 คน รวมจำนวน 15 คน

## ผลการวิจัย

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 สรุปลงตามความมุ่งหมายของการวิจัย ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

องค์ประกอบสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. การออกแบบการเรียนรู้	2.71	0.84	ปานกลาง	4.71	0.52	มากที่สุด
2. การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้	2.73	0.90	ปานกลาง	4.69	0.49	มากที่สุด
3. การจัดการเรียนรู้ผ่านกระบวนการคิดและการลงมือปฏิบัติ	2.75	0.85	ปานกลาง	4.64	0.53	มากที่สุด
4. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง	2.81	0.87	ปานกลาง	4.67	0.57	มากที่สุด
รวม	2.75	0.86	ปานกลาง	4.67	0.53	มากที่สุด

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การออกแบบการเรียนรู้



2. ผลการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ดำเนินการ 2 วงรอบ ดังนี้

2.1 ผลการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม วงรอบที่ 1 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะครู คือ การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน พบว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ สรุปลงโดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ถ้าพิจารณารายข้อ พบว่า กลุ่มเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด 2 รายการ และมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก 8 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสรุปลงโดยรวมมากที่สุด คือ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเรียนรู้ และรายการที่มีค่าเฉลี่ยสรุปลงโดยรวมน้อยที่สุด คือ ผู้สอนจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์วิจารณ์และอภิปรายอย่างกว้างขวาง

2.2 การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม วงรอบที่ 2 โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาสมรรถนะครู คือ การนิเทศแบบพี่เลี้ยง พบว่า ครูเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยรวมเฉลี่ยมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ถ้าพิจารณารายข้อ พบว่า ครูเป้าหมายสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมากที่สุด 5 รายการ และมีการจัดการเรียนรู้เชิงรุกอยู่ในระดับมาก 5 รายการ รายการที่มีค่าเฉลี่ยสรุปลงโดยรวมมากที่สุด คือ ผู้สอนกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการเรียนรู้ และรายการที่มีค่าเฉลี่ยสรุปลงโดยรวมน้อยที่สุด คือ ผู้สอนจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง และคิดแก้ปัญหา

## อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ผู้วิจัยอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 พบว่า

สภาพปัจจุบันของการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ครูผู้สอนขาดความรู้ความเข้าใจในการสอนแบบใหม่ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ครูผู้สอนขาดความมั่นใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ครูผู้สอนส่วนใหญ่ยังจัดการเรียนรู้ในลักษณะเน้นเนื้อหา ความจำ (Passive Learning) มากกว่าการเรียนรู้ที่ผู้เรียนลงมือกระทำด้วยตนเอง (Active Learning) ด้วยเหตุนี้เองจึงเป็นสาเหตุสำคัญสาเหตุหนึ่งซึ่งส่งผลให้การศึกษามีไม่ประสบ





ความสำเร็จด้านคุณภาพของผู้เรียนตามที่หลักสูตรต้องการ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2, 2562) ส่งผลให้สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกใน สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง สอดคล้องกับงานวิจัยของ กชภัทร์ สงวนเครือ ได้ทำการวิจัยเรื่อง โปรแกรม เสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิง รุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ใน ระดับปานกลาง (กชภัทร์ สงวนเครือ, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพ ปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562)

สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เขต 2 โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าครูมีความต้องการที่จะพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ดังที่ ไชยยศ เรืองสุวรรณ ได้กล่าวถึงความสำคัญในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกไว้ว่า เป็นการเรียนการสอนที่พัฒนาศักยภาพ ทางสมองทั้งการคิด การแก้ปัญหา และการนำไปประยุกต์ใช้ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมใน การเรียนรู้สูงสุด สร้างองค์ความรู้และจัดระบบการเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง มีส่วนร่วมในการเรียน การสอนทั้งในด้านการสร้างองค์ความรู้ การสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันและร่วมมือกันมากกว่าการ แข่งขัน ผู้เรียนได้เรียนรู้ความรับผิดชอบร่วมกัน การมีวินัยในการทำงานและการแบ่งหน้าที่ ความรับผิดชอบ เป็นกระบวนการสร้างสถานการณ์ให้ผู้เรียน อ่าน พุด ฟัง คิด อย่างลุ่มลึก ผู้เรียนจะเป็นผู้จัดระบบการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นกิจกรรมการเรียนการสอนเน้นทักษะการคิด ขั้นสูง เปิดโอกาสให้ผู้เรียนบูรณาการข้อมูลข่าวสาร สารสนเทศและหลักการสู่การสร้าง ความคิดรวบยอด ผู้สอนจะเป็นผู้อำนวยการความสะดวกในการจัดการความรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นผู้ ปฏิบัติด้วยตนเอง ซึ่งครูจะต้องมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการ เรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการเสริมสร้าง สมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ส่งผลให้สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิง รุกอยู่ในระดับมากที่สุด เป็นตัวที่สื่อให้เห็นถึงความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (ไชยยศ เรืองสุวรรณ, 2553) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เฉลิมพล สุปัญญาบุตร ได้ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการ เรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษาเขต 24 ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่





พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (เฉลิมพล สุปัญญาบุตร, 2562) และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ กษภัทร์ สงวนเครือ ได้ทำการวิจัยเรื่อง โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (กษภัทร์ สงวนเครือ, 2562)

2. การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 เมื่อครบ 2 วนรอบแล้ว ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจในการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้เชิงรุก และมีความสามารถในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ วันชัย ธรรมวิเศษ พบว่า วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศภายใน ทำให้เป้าหมายมีความรู้ ความเข้าใจ และสามารถเขียนแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้อย่างถูกต้อง (วันชัย ธรรมวิเศษ, 2547) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ สุนทร ปัญจิต พบว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร เทคนิควิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น (สุนทร ปัญจิต, 2548) สอดคล้องกับผลการศึกษาของ อาคม พงษ์อุดม พบว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการ ทำให้ กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตร เทคนิควิธีการสอนที่เน้นผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ และการจัดทำแผนการเรียนรู้เชิงรุกเพิ่มขึ้น (อาคม พงษ์อุดม, 2548) และสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อิทธิพล วังคำแหง พบว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการ ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์หลักสูตรและวิเคราะห์ผู้เรียน เทคนิควิธีการสอนและออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และการจัดทำแผนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพิ่มขึ้น จากการใช้กลยุทธ์ประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศภายใน และการนิเทศแบบพี่เลี้ยงในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เชิงรุก โรงเรียนบ้านหนองบัวกุดอ้อ อำเภอกวาปีปทุม จังหวัดมหาสารคาม ให้มีผลการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวแล้วนั้นสามารถอภิปรายผลดังนี้ (อิทธิพล วังคำแหง, 2548)

2.1 การใช้กลยุทธ์การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยจัดกิจกรรมให้ความรู้เรื่อง การออกแบบการเรียนรู้ การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดระดับสูงและปฏิบัติ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ จันทรานี สงวนนาม



กล่าวว่าการประชุมเชิงปฏิบัติการ มักใช้กับการฝึกประชุมกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งที่มีความสนใจในปัญหาเดียวกันมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน และแสดงวิธีการปฏิบัติงานอย่างละเอียดคล้ายกับเป็นการทำแบบฝึกหัด หรือเป็นการประชุมในภาคปฏิบัติหลังจากผู้เข้ารับการอบรมได้รับฟังการบรรยายในภาคทฤษฎีแล้วเพื่อช่วยให้การประชุมบรรลุวัตถุประสงค์มากขึ้น (จันทรานี สงวนนาม, 2544) และสอดคล้องกับหลักการประชุมเชิงปฏิบัติการที่ สมเกียรติ ศรีจักรวาล การจัดประชุมขึ้นเพื่อเพิ่มหรือเสริมทักษะ บางเรื่องให้แก่ผู้เข้าประชุมโดยเฉพาะวิธีการอาจประกอบด้วยการบรรยายหรืออภิปรายเนื้อหาต่าง ๆ ติดตามด้วยการลงมือปฏิบัติภายใต้การดูแลและให้คำแนะนำของที่ปรึกษา การประชุมในลักษณะที่เป็นการมุ่งเน้นให้ผู้เข้าร่วมประชุมมีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านวิชาการ และด้านปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งโดยแท้จริง ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้เข้าร่วมประชุมเกิดทักษะในด้านการปฏิบัติงาน รู้จักแก้ปัญหาและปรับปรุงงานให้ดีขึ้น การประชุมเชิงปฏิบัติการนี้มีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ การประชุมเชิงปฏิบัติการจึงเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก (สมเกียรติ ศรีจักรวาล, 2542)

2.2 การใช้กลยุทธ์การนิเทศภายใน โดยจัดกิจกรรมการสังเกตการณ์สอน การกำกับ ติดตามการให้การแนะนำ และการประเมินอย่างใกล้ชิด การวางแผนร่วมกัน ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก มีการใช้กิจกรรมที่หลากหลายเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการนิเทศที่ กรองทอง จิรเดชากุล ได้เสนอความสำคัญของการนิเทศภายในไว้ว่า เป็นการส่งเสริมคุณภาพด้านการเรียนการสอนภายในโรงเรียน ครูควรได้รับการนิเทศเพื่อพัฒนาความเจริญด้านการสอนและทาง วิชาการ โรงเรียนจะต้องมีการนิเทศเพราะโครงการที่ประกอบด้วยข้อมูลจากการนิเทศจะช่วยในการจำแนกคุณภาพของครู และสามารถช่วยในการตัดสินใจปัญหาบางอย่างในโรงเรียนได้ดีกว่า การนิเทศก็สามารถกระตุ้นนำความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้นกับครูภายในโรงเรียนโดยเฉพาะกรณีที่น่าเอาเทคนิค และวิธีการ ใหม่ ๆ ตลอดจนการวิจัยมาใช้จะเป็นการช่วยในการเก็บข้อมูลในการนิเทศการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ โรงเรียนมีความจำเป็นที่จะต้องให้ครูได้ทำและถือปฏิบัติอย่างต่อเนื่องกัน เพราะไม่มีหลักประกันว่าครูที่ผ่านสถาบันฝึกหัดครูแล้วจะเป็นครูที่มีประสิทธิภาพได้ตลอดไปโดยที่ไม่ ต้องมีการนิเทศเพราะเนื่องจากว่าความก้าวหน้าทางวิทยาการมีเพิ่มพูนขึ้นเรื่อย ๆ เพื่อเป็นการให้ครู เข้าใจวัตถุประสงค์ของการศึกษาโดยทั่วไปปรัชญาของโรงเรียนวัตถุประสงค์ของโรงเรียน เพื่อที่จะ ช่วยในการดำเนินการสอนบรรลุวัตถุประสงค์และเป็นการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจของคณะครูและ ก่อให้เกิดความรู้สึกปลอดภัยในการทำงาน เพื่อจะได้ร่วมมือร่วมใจในการปฏิบัติหน้าที่ให้บรรลุ เป้าหมายเดียวกันมีความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันมีความรักและภูมิใจในอาชีพครูที่ตนปฏิบัติอยู่ (กรองทอง จิรเดชากุล, 2550)



2.3 การใช้กลยุทธ์การนิเทศแบบพี่เลี้ยง โดยจัดกิจกรรมการสังเกตการณ์สอน การกำกับ ติดตาม การให้การแนะนำ และการประเมินอย่างใกล้ชิด การวางแผนร่วมกัน ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยรวมอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของการนิเทศแบบพี่เลี้ยงของ อัญชลี ธรรมะวิธิกุล พี่เลี้ยงที่เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถเป็นที่ยอมรับ ที่สามารถให้คำปรึกษาและแนะนำช่วยเหลือครูให้พัฒนาศักยภาพสูงขึ้น เพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ พี่เลี้ยงหรือ Mentor จะดูแลครู ดังนั้นครูจะได้รับการดูแลจากพี่เลี้ยง เรียกว่า Mentee บางองค์กรจะเรียกระบบพี่เลี้ยง หรือ Mentoring System นี้ว่า Buddy System เป็นระบบที่พี่จะต้องดูแลเอาใจใส่น้อง คอยให้ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำ เมื่อ Mentee มีปัญหา สถานศึกษาสามารถกำหนดให้มีระบบการเป็นพี่เลี้ยงให้กับครูที่เข้ามาทำงานใหม่ผู้ เป็น Mentor จะเป็นผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นิเทศภายใน ครูต้นแบบ หรือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการศึกษา ทั้งนี้ คุณสมบัติหลักที่สำคัญที่บุคคลที่เป็น Mentor ที่ทำหน้าที่พี่เลี้ยงให้แก่ครูใหม่นั้น จะต้องเป็นบุคคลที่มีทัศนคติ หรือความคิดในเชิงบวก (Positive Thinking) มีความประพฤติดี สามารถปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่ Mentee ได้บทบาทและหน้าที่ที่สำคัญของ Mentor ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ต่าง ๆ ในการจัดการศึกษา ให้แก่ครูใหม่ได้รับรู้ เพื่อสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างมีคุณภาพ (อัญชลี ธรรมะวิธิกุล, 2552)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) การออกแบบการเรียนรู้ 2) การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ 3) จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นทักษะการคิดระดับสูงและปฏิบัติ 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง จากการศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามสภาพจริง และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ด้านการเสนอสถานการณ์ที่เป็นปัญหา และจากการวิจัยพบว่า การพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกโดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนา 3 กลยุทธ์ ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศภายใน และการนิเทศแบบพี่เลี้ยง ผลปรากฏว่า ครูมีความรู้ ความเข้าใจด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก มีความสามารถในการเขียนแผนการเรียนรู้ และสามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนการเรียนรู้เชิงรุกได้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ข้อเสนอแนะทั่วไป 1) สถานศึกษา ควรจัดให้มีระบบการติดตามและประเมินผลการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกเป็นระยะและต่อเนื่อง พร้อมทั้งมีการจัดกิจกรรมเพื่อ



เป็นการกระตุ้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนได้เกิดความตระหนักในด้านมาตรฐานวิชาชีพและพร้อมพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้ครูเกิดความรู้ความเข้าใจในรูปแบบเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้เชิงรุก ด้วยการจัดประชุมปฏิบัติการ การศึกษาด้วยตนเองผ่านระบบออนไลน์ และใช้กระบวนการ PLC นอกจากนี้ควรเปิดโอกาสให้ครูสามารถเลือกกลยุทธ์การพัฒนาตามความสนใจและความถนัด 2) จากการสังเกตการณ์จัดกิจกรรมการเรียนรู้เชิงรุก จุดด้อยที่ควรพัฒนา คือ การให้ผู้เรียนเกิดทักษะการคิดขั้นสูง คิดแก้ปัญหา และได้ลงมือปฏิบัติ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิเคราะห์วิจารณ์และอภิปรายอย่างกว้างขวาง 3) การพัฒนาสมรรถนะครูในการประชุมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศควรระวังจำนวนครั้งและเวลา ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อจัดการเรียนรู้ในเวลาเรียนปกติ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้เชิงรุกที่เป็นลักษณะของการส่งผลทางตรงและทางอ้อม 2) ควรมีการพัฒนาสมรรถนะครูโดยการศึกษาดูงาน การสาธิต ประกอบการพัฒนาซึ่งจะทำให้ครูได้เห็นตัวอย่างจะทำให้พัฒนาได้เร็วขึ้น 3) ควรศึกษาค้นคว้าและพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุกควบคู่กับการทำผลงานวิชาการเพื่อเข้าสู่ตำแหน่งหรือเลื่อนวิทยฐานะ

## เอกสารอ้างอิง

- กษัณฑ์ สงวนเครือ. (2562). โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูในการจัดการเรียนรู้เชิงรุกตามแนวทางสะเต็มศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาคุณวุฒิบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- กรองทอง จิรเดชากุล. (2550). คู่มือการนิเทศภายในโรงเรียน. กรุงเทพมหานคร: ธารอักษร.
- จันทร์ธานี สงวนนาม. (2544). การฝึกอบรมบุคลากรทางการศึกษา. มหาสารคาม: สาขาวิชาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- เฉลิมพล สุปัญญาบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้เชิงรุก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 24. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ไชยยศ เรืองสุวรรณ. (2553). Active Learning. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์.
- ทิตนา ชมมณี. (2556). ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นนทลี พรธาดาวิทย์. (2559). การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning. กรุงเทพมหานคร: ทริปเพิ้ลเอ็ดดูเคชั่น.



- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. กรุงเทพมหานคร: สุริยวิทยาสาน.
- วันชัย ธรรมวิเศษ. (2547). การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนบ้านสามหนอง อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดหนองคาย. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สถาพร พุทธิภูมิ. (2555). คุณภาพผู้เรียนเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ QUALITY OF STUDENTS DERIVED FROM ACTIVE LEARNING ROCESS. วารสารการบริหารการศึกษามหาวิทยาลัยบูรพา, 3(2), 1–13.
- สมเกียรติ ศรีจักรวาล. (2542). การวางแผนและการจัดประชุมทางวิชาการ. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (2562). รายงานผลการปฏิบัติงานการนิเทศการศึกษา ปีการศึกษา 2561. มหาสารคาม: กลุ่มนิเทศติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.
- สุนทร ปัญจิต. (2548). การพัฒนาครูด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนนานกษุมวิทยาคม อำเภอวังสามหมอ จังหวัดอุดรธานี. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- องอาจ นัยพัฒน์. (2553). การออกแบบการวิจัย: วิธีเชิงปริมาณ เชิงคุณภาพ และผสมผสานวิธีการ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อัญชลี ธรรมะวิสิฎ. (2552). เทคนิคการนิเทศการสอนงาน (Coaching). กรุงเทพมหานคร: อักษรบริการ.
- อาคม พงษ์อุดม. (2548). การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนอุดรธานีพิทยาคม อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี. ใน สารนิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- อิทธิพล วงคำแหง. (2548). การพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โรงเรียนพิบูลย์รักษ์พิทยา อำเภอพิบูลย์รักษ์ จังหวัดอุดรธานี. ใน สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ  
เมืองนครศรีธรรมราช\*

AN ANALYTICAL STUDY OF SIGNS APPEARED IN BUNSAT MONTHAN  
TRADITION OF NAKHON SI THAMMARAT

พระอธิการอำนาจ สบปลิว (ทองจีน)

Phraatikan Amnouy Sappanyo (Thonggen)

พระครูโกศลธรรณกิจ

Phrakhru kosolathhakit

อุทัย เอกสะพัง

Uthai Eksaphang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Kakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: worawiriyakhun@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช เพื่อศึกษาสัญญาณในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช และเพื่อศึกษาความหมายของสัญญาณในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงเอกสารเป็นหลัก โดยสังเคราะห์ วิเคราะห์ และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า 1) ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเกิดจากวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม การนับถือผี พราหมณ์ และพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษและเปรต ในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ คติความเชื่อว่ายามบาลจะปล่อยเปรตให้มาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลานในโลกมนุษย์ ลูกหลานจึงต้องทำบุญกฐนรับ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล ประเพณีนี้มีคุณค่าต่อสังคม 2) ประเพณีบุญสารทเดือนสิบมีการใช้สัญญาณในพิธีกรรมที่แฝงไว้ด้วยความเชื่อ ข้อคิดและคติธรรม 6 ประการ ได้แก่ สัญญาณที่เป็นวันเวลาของบุญสารท สัญญาณของหมรับและการจัดหมรับ สัญญาณของขนมที่ใช้ในการทำบุญ สัญญาณของเปรต สัญญาณของการตั้งเปรตและการชิงเปรต และสัญญาณของการบังสุกุลอัฐิ รูปถ่าย ชื่อ - สกุลของบรรพบุรุษและส่งเปรตกลับเมืองนรก 3) ประเพณีบุญสารทเดือนสิบใช้สัญญาณที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตด้านความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง ได้แก่ วันเวลาสัมพันธ์กับผลผลิต

\* Received 3 June 2020; Revised 16 June 2020; Accepted 2 July 2020



ทางการเกษตร หมรับภาชนะบรรจุผลผลิตการเกษตร อาหาร และเครื่องใช้ถวายแก่พระสงฆ์  
ขนมสารทเป็นสื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างคนกับคน คนกับผีบรรพบุรุษ เปรตเป็นผลของบาป  
และการจัดระเบียบสังคม การตั้งเปรตและการชิงเปรตเป็นการแบ่งบุญและแบ่งปัน และการ  
สอนลูกหลานให้เป็นคนดี

**คำสำคัญ:** สัญญา, ประเพณีบุญสารทเดือนสิบ, เมืองนครศรีธรรมราช

## Abstract

This research is aimed at To study the history and values of Bunsat Monthan Tradition, Nakhon Si Thammarat Province In order to study the signs in the Bunsat Monthan tradition in Nakhon Si Thammarat and to study the meaning of the sign in the Bunsarunthanon, Mueang Nakhon Si Thammarat tradition. This research is primarily documentary research. By synthesizing, analyzing and presenting the descriptive research results. The research found that; 1) Boon Sarnthan Tenth tradition originated from the way of life in agriculture, respect for spirits, the influence of Brahminism, Buddhism and the seasons related to monks. With the aim of making merit to devote to imp According to the belief that the day of the waning of the tenth lunar month, the gods will release the jinn to visit and request merit from their children. At the end of the 15th lunar month, Jinn will return to Hell. During that time, the children will receive Making merit, raising monks, imposing, contemplating, and praying for merit – making traditions. 2) Bunsat Monthan tradition has a ritual with the sign of the day. The sign of the food that is used to contain food, vegetables, fruits, daily necessities, and ritual snacks. The sign of the candy used in Bunsatthanon Ten, hidden by beliefs, inscriptions and morals, the signs of Jinn with hunger and hunger. The sign of the jinn and the ritual to spread the merit to imp, which does not have relatives and relatives, do not make merit. And the sign of the Requiem to dedicate merit and send back to hell. 3) Bunsat Monthan tradition has signified the meaning related to the way of life, beliefs, religion, history, economy, society and politics. Date and time associated with the first product Worship of the day Making merit for the impetus and the rainy season. Accepting for packing agricultural products, food, sweets and essential supplies is offered to the monks to dedicate merit to jinn. Sweets are mediators between descendants and ancestors and bring





meaning to life after death. Pret is a repetitive production of beliefs, ghosts in creating rules and organizing society. The impulse and contemplation is a merit. Divide food and socialization and the reverence of ancestors is grateful and teaches children to be good people.

**Keywords:** Signs, Bunsat Monthan Tradition, Nakhon Si Thammarat

## บทนำ

การนับถือผีเป็นความเชื่อของมนุษย์ในสังคมบุพกาล ซึ่งเป็นโครงสร้างจักรวาลทัศน์ของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้นำมาเป็นมโนทัศน์ผสมผสานกับความเชื่อท้องถิ่นเพื่อวางกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิตที่เป็นกลไกในการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของชาวบ้านและการอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับธรรมชาติ และมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติ (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560) ความเชื่อเชิงสัญลักษณ์ในการมีตัวตนอยู่ของผีเกิดขึ้นจากปัญญาของมนุษย์ในด้านความเชื่อและการสร้างจินตนาการเชิงรูปลักษณ์ เพื่อให้คนเกิดความเกรงกลัวต่ออำนาจของผีในการจัดระเบียบและการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม ผีเกิดจากเหตุปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ ประการแรก มนุษย์มีความเข้าใจและมีความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ แต่ไม่สามารถอธิบายปรากฏการณ์ทางธรรมชาติได้ ประการที่สอง การสร้างจินตนาการเชิงรูปลักษณ์ของผีเพื่อสื่อสารและสืบสานมโนทัศน์ผ่านฐานคิดเรื่องผลกรรม และประการที่สาม การนำอำนาจผีมาสร้างอุดมการณ์ในการสร้างกฎเกณฑ์และจัดระเบียบสังคม (สุริยา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิตติอาษา, 2544)

ผู้คนสมัยโบราณมีความเชื่อและนับถือลัทธิบูชาผีบรรพบุรุษ (Ghost) วิญญาณบรรพบุรุษ (Animism) ต่อมาได้รับอารยธรรมจากศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูและพระพุทธศาสนาจากอินเดีย จึงทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างความเชื่อเดิมกับความเชื่อใหม่ และความเชื่อเกี่ยวกับเทพในไตรภูมิที่ได้กล่าวถึง นรก สวรรค์และเทพ (พรศักดิ์ พรหมแก้ว, 2544) เมื่อขวานครศรีธรรมราชนับถือพระพุทธศาสนาจึงจัดลำดับผีตามจักรวาลวิทยาแบบไตรภูมิ โดยให้สวรรค์อยู่เหนือโลก นรกอยู่ใต้โลก ผีที่อยู่สวรรค์ ผีร้ายอยู่นรก และนำแนวคิดของศาสนาพราหมณ์ – ฮินดูมาอ้างอิงพิธีกรรมเพื่อเสริมความเชื่อให้ผีกลายเป็นเทพ เทวดาและเทวะที่ศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่บนสวรรค์ ผีบางจำพวกอยู่บนโลก ผีจึงได้รับการไหว้และเซ่นสรวงจากคน (ธิดา สาระยา, 2544)

ขวานครศรีธรรมราชได้นำเอาความเชื่อเดิมเข้ามาปฏิบัติผสมกลมกลืนกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนาและได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาจนเป็นความเชื่อที่มีเสน่ห์ในการร้อยรัดเอาสถาบันต่าง ๆ ในสังคมให้มาอยู่ร่วมกันภายใต้ร่มเงาของพระพุทธศาสนา ความเชื่อเหล่านั้นได้นำไปสู่พิธีกรรมที่เป็นหัวใจสำคัญของพระพุทธศาสนาและมีบทบาทสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาว



นครศรีธรรมราช เพราะพิธีกรรมได้กำหนดแนวคิด หลักธรรม ความเชื่อ ความรู้สึกและการปฏิบัติร่วมกัน จึงกลายเป็นประเพณีท้องถิ่น (พระครูวรวิริยคุณ, 2560) ที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของชาวนครศรีธรรมราช ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากความเชื่อเรื่องผีसाงเทวดากับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและผลผลิตทางการเกษตร การนำผลผลิตทางการเกษตรมาทำบุญอุทิศให้บรรพชนญาติมิตรที่ล่วงลับไปแล้ว จึงจัดงานรื่นเริงเพื่อเฉลิมฉลองร่วมกันในวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร เป็นต้น

งานบุญสารทเดือนสิบของชาวนครศรีธรรมราชที่ได้ปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนาน โดยเชื่อกันว่าเมื่อถึงปลายเดือนสิบของทุกปี พญายมจะปล่อยเปรตชนให้มาพบญาติพี่น้องและลูกหลานของตนในโลกมนุษย์ เมื่อสิ้นเดือนสิบจะต้องรีบกลับเมืองนรก ขณะเดียวกันลูกหลานจะต้องทำบุญอุทิศส่วนบุญให้เปรตเหล่านั้น (ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์, 2548) นักวิชาการกล่าวว่าในพิธีกรรมการทำบุญสารทเดือนสิบนั้นแฝงไว้ด้วยสัญลักษณ์ที่เป็นสื่อกลางระหว่างมนุษย์กับสิ่งเหนือธรรมชาติหรือวิญญาณ ได้แก่ วันเวลาของบุญสารทเดือนสิบ การจัดหมรับ ขนมหที่เป็นสัญลักษณ์ของบุญสารทเดือนสิบ การตั้งเปรตและการชิงเปรต การบังสุกุล และรูปเปรตในลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากจินตนาการในการสร้างสรรค์สังคม สร้างความสัมพันธ์ของชาวบ้านโดยการผลิตซ้ำทางความเชื่อที่สอนให้คนเว้นชั่ว ทำความดี มีความกตัญญูตเวทีที่เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวนครศรีธรรมราชมาตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

จากประเด็นความสำคัญของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช 3 ประเด็น คือ ประวัตืความเป็นมาและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบ สัญลักษณ์ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ และความหมายของสัญลักษณ์ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งยังไม่มีการศึกษาวิจัยที่เป็นระบบวิชาการ ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช” ผู้วิจัยเชื่อว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะทำให้เกิดคุณค่าและเป็นประโยชน์ต่อวงการศึกษาสงฆ์ พระพุทธศาสนา สังคม ประเทศชาติ และเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาความหมายของสัญลักษณ์ในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช



## วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยเอกสาร (Document Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมุ่งไปที่การศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยใช้แนวคิดความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการนับถือผีของพรศักดิ์ พรหมแก้ว สุรียา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา และแนวคิดสัญวิทยาของโรลิ่งค์ บาร์ต เพื่อตีความและอธิบายสัญญาณที่ใช้ในพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชลักษณะผิวเผินและสัญญาณลักษณะลึกหรือแฝง ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนในการวิจัย 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลที่ได้ผ่านการสำรวจในเบื้องต้นจากเอกสาร (Source) ประเภทบทความวิชาการ ตำรา คัมภีร์พระไตรปิฎก อรรถกถา และงานวิจัย (Research) ประเภทรายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ดุสิตวิทยบัณฑิต มหาบัณฑิต มาแยกประเด็นโดยการตั้งประเด็นที่ศึกษาไว้ 2 ประเด็น คือ ประวัติความเป็นมาและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช และสัญญาณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช ได้แก่ วันเวลาสารท การจัดหมรับ การยกหมรับ เปรต การตั้งเปรต การชิงเปรต และการบังสุกุลส่งบรรพบุรุษ เพื่อวิเคราะห์ความหมายของสัญญาณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลและนำข้อมูลที่ได้มาไปวิเคราะห์ตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อหาสิ่งที่เหมือนกันและต่างกันขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการเกิดขึ้นของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช คุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช และสัญญาณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช ได้แก่ วันเวลาสารท การจัดหมรับ การยกหมรับ เปรต การตั้งเปรต การชิงเปรต และการบังสุกุลส่งบรรพบุรุษและเปรต เพื่อสังเกตสัญญาณเหล่านี้และนำไปวิเคราะห์ตีความ โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดจากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เกี่ยวกับวันเวลาสารท การจัดหมรับ การยกหมรับ เปรต การตั้งเปรต การชิงเปรต และการบังสุกุลส่งบรรพบุรุษ เพื่ออธิบายความหมายสัญญาณเหล่านั้นว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้หรือไม่ และสรุปอ้างอิงไปถึงสภาพการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใด หลังจากนั้นได้ตรวจสอบผลของการวิเคราะห์ข้อมูลบางส่วนขาดความสมบูรณ์เพื่อเก็บเพิ่มเติม

3. การนำเสนอรายงานผลงานการวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการใช้หลักเหตุผลและการวางโครงเรื่องและแนวการเขียนให้มีความสมดุลง่ายต่อเนื้อเรื่อง



## ผลการวิจัย

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดจากนิเวศวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม การนับถือผี ศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษในช่วงเวลาวันแรม 1 – 15 ค่ำ เดือนสิบ ในพิธีกรรมการทำบุญประกอบไปด้วยสัญญาณต่าง ๆ ซึ่งสัญญาณเหล่านั้นได้สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมืองการปกครอง ดังนี้

### 1. ประวัติและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช

1.1 ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเป็นงานบุญประเพณีของชาวนครศรีธรรมราช ซึ่งได้รับอิทธิพลด้านความเชื่อท้องถิ่น ศาสนาพราหมณ์ ผสมผสานเข้ากับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา จึงทำให้เกิดประเพณีสารทเดือนสิบขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นการทำบุญอุทิศส่วนบุญส่วนกุศลไปให้แก่ดวงจิตวิญญาณของบรรพบุรุษมีปู่ย่า ตายาย ผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว และเปรตในเปรตภูมิ ซึ่งชาวเมืองนครศรีธรรมราชมีคติความเชื่อมาแต่โบราณว่าในวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ พญายมจะปล่อยเปรตในเปรตภูมิหรือเมืองนรกมายังโลกมนุษย์ เพื่อมาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลานและญาติพี่น้องในโลกมนุษย์ เรียกว่า “วันรับตายาย” หรือ “วันรับเปรต” และเมื่อถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ บรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้วและเปรตเหล่านั้นจะกลับไปยังเมืองนรก เรียกว่า “วันส่งตายาย” หรือ “วันส่งเปรต” ในช่วงเวลาทั้งเดือนตั้งแต่วันแรม 1 – 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นช่วงเวลาที่ลูกหลานและญาติพี่น้องจะต้องทำบุญอุทิศส่วนบุญไปให้บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว โดยการไปวัดทำบุญเลี้ยงพระ ยกหมรับ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล เป็นต้น

บุญสารทเดือนสิบเริ่มตั้งแต่วันแรม 1 – 15 ค่ำ เดือนสิบ วันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ เรียกว่า “วันรับตายาย” หรือ “วันรับเปรต” ลูกหลานชาวเมืองนครศรีธรรมราชบางคนก็จะประกอบพิธีด้วยการจัดภัตตาหารใส่ปั้นโตและขนมสารทเดือนสิบไปทำบุญที่วัดใกล้เพื่อรับปู่ย่า ตายาย ผู้ล่วงลับไปแล้วและเปรตที่มาจากเมืองนรก บางคนก็ยกไปประกอบพิธีในวันแรม 13 – 14 – 15 ค่ำ เดือนสิบ ในวันแรม 13 ค่ำ เดือนสิบ เป็นวันจ่าย วันเตรียมหมรับและจัดหมรับ วันแรม 14 ค่ำ เดือนสิบ เป็นวันยกหมรับไปวัด ฉลองหมรับ และถวายภัตตาหารแก่พระสงฆ์ ในอดีตหรือบางวัดจะมีการตั้งเปรตและชิงเปรตในวันนี้ด้วย และในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นวันสารท วันนี้จะมีการทำบุญฉลองหมรับหรือทำบุญเลี้ยงพระ บางวัดมีการตั้งเปรต การตั้งเปรตในอดีตจะตั้งทางเข้าวัด ริมกำแพงวัดหรือตามโคนต้นไม้ใหญ่ ปัจจุบันจะมีการสร้างร้านขึ้น เรียกว่า “หลาเปรต” หรือ “ศาลาเปรต” หรือการนำโตะมาวางเพื่อตั้งเปรตโดยการนำอาหาร ผลไม้ ขนม น้ำ เป็นต้น ไปวางไว้บนหลาเปรต เมื่อพระสงฆ์สวดบังสุกุลเสร็จแล้วจะมีการชิงเปรต ซึ่งเชื่อกันว่าสิ่งของที่เหลือจากการเซ่นไหว้บรรพบุรุษใครได้กินจะเป็นบุญเป็นกุศล เป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว



1.2 ประเพณีสารทเดือนสิบมีคุณค่าต่อสังคมชาวนครศรีธรรมราช นครศรีธรรมราชเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่ามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัฒนธรรมที่โดดเด่นที่สุดคือ พระบรมธาตุเจดีย์ ซึ่งเป็นพระเจดีย์คู่บ้านคูเมืองและเป็นศูนย์รวมใจของชาวพุทธทั้งในและต่างประเทศ ดังคำที่ว่าแม้ใครมีโอกาสได้สักการะสักครั้งหนึ่งก็นับว่าเป็นมงคลสูงสุดในชีวิต ส่วนประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีบุญสารทเดือนสิบหรืองานบุญเดือนสิบ เป็นเทศกาลทำบุญที่สนุกสนานรื่นเริงและเป็นงานบุญประจำปีที่ยิ่งใหญ่อลังการ ประกอบด้วยร้านค้า การแสดง การประกวดและกิจกรรมต่าง ๆ งานบุญสารทเดือนสิบมีลักษณะเฉพาะที่สะท้อนให้เห็นคุณค่าที่มีต่อสังคมชาวนครศรีธรรมราช คือ 1) การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพระบรมธาตุเจดีย์กับประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่ได้เริ่มขึ้นที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองพระบรมธาตุเจดีย์ 2) ความเชื่อทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับการทำบุญสารทเดือนสิบ เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ดวงจิตวิญญาณของบรรพชนผู้ล่วงลับไปแล้วในเปรตวิสัย และเพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูแก่ทวด 3) การสะท้อนให้เห็นความกตัญญูแก่ทวดที่มีต่อบุพการีที่ถูกโยงด้วยประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่เป็นสัญลักษณ์ที่ผูกพันและปฏิบัติสืบต่อกันมา 4) การสะท้อนวิถีชีวิตผู้นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งตรงกับนิสัยของชาวนครศรีธรรมราชที่หาโอกาสทำบุญรับ – ส่งตายาย และทำบุญในโอกาสที่ได้รับผลผลิตแรกที่ได้ (First Fruit) และจัดงานรื่นเริงควบคู่กับการทำบุญ 5) การแสดงถึงความอุดมสมบูรณ์ของเมืองนครศรีธรรมราช ช่วงเวลาปลายเดือนสิบเป็นเทศกาลสารทเป็นระยะเวลาที่พืชพันธุ์ต่าง ๆ กำลังให้ผลผลิต อาทิเช่น ทูเรียน มังคุด เงาะ ลางสาด สะตอ เป็นต้น 6) การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมและกิจกรรมการแสดง บุญสารทเดือนสิบได้รวบรวมเอาศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านมาเผยแพร่ เช่น การแต่งหมรับ การแห่หมรับ การรำโนราห์ การแสดงหนังตะลุง เพลงบอก และการแสดงของนักเรียนนักศึกษา 7) การสาธิตอนุรักษ์ศิลปะหัตถกรรมพื้นบ้าน โดยการนำมาแสดงในเทศกาลบุญสารทเดือนสิบ เพื่อให้ลูกหลานได้ชม ได้เห็น และได้รู้จักรากเหง้าของตนเอง เช่น การทอผ้าพื้นเมือง การทำขนมพื้นเมือง การทำเครื่องถมเมือง นคร การจักสานย่านลิเภา การสานเสื่อกระจูด เป็นต้น 8) การส่งเสริมด้านวิชาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่ งานเทศกาลบุญสารทเดือนสิบได้จัดทำหนังสือเดือนสิบขึ้นเพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการและการท่องเที่ยวเมืองนครศรีธรรมราช 9) การสะท้อนให้เห็นความร่วมมือร่วมใจของชาวนครศรีธรรมราชในการจัดงานบุญสารทเดือนสิบเป็นงานประจำปีสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน 10) ความภาคภูมิใจในแผ่นดินเกิดความรักความผูกพันที่มีต่อมาตุภูมิได้รวบรวมจัดแสดงและถ่ายทอดผ่านงานบุญสารทเดือนสิบที่ทำให้ลูกหลานชาวนครศรีธรรมราชมีความรู้สึกและภาคภูมิใจในแผ่นดินเกิด และ 11) การขัดเกลาทางสังคมด้านความเชื่อเรื่องเปรต เพื่อควบคุมคนให้อยู่ในกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและจริยธรรมอันเป็นกฎหมายชาวบ้าน



2. ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากความเชื่อท้องถิ่น ศาสนาพราหมณ์ผสมผสานกับความเชื่อทางพระพุทธศาสนา วิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมและ ฤดูกาลเก็บเกี่ยวที่เนื่องกับพระสงฆ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับ ไปแล้วและเป็นการแสดงออกถึงความความรัก ความกตัญญูตเวทีของลูกหลาน ประเพณีบุญ สารทเดือนสิบได้แบ่งไว้ด้วยสัญญา 6 ประการ ได้แก่ 1) ระยะเวลาของบุญสารทเดือนสิบที่เริ่ม จากวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ “วันรับตายาย” หรือ “วันรับเปรต” วันแรม 13 ค่ำ เดือนสิบ “วันจ่าย” วันแรม 14 ค่ำ เดือนสิบ “วันยกหมรับ” และวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นวันสารท “วันส่งตายาย” หรือ “วันส่งเปรต” 2) หมรับเป็นภาชนะที่ใช้บรรจุเสบียงสำหรับถวายพระสงฆ์ ในต้นฤดูฝน เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้ว การจัดหมรับประกอบไปด้วย อาหารแห้ง พืชผักผลไม้ สิ่งของที่จำเป็นในชีวิตประจำวัน และขนมที่เป็นหัวใจของหมรับ คือ ขนมลา ขนมพอง ขนมบ้า ขนมตี่ซำ และขนมไข่ปลา 3) ขนมที่เป็นสัญลักษณ์ของประเพณีบุญ สารทเดือนสิบที่เป็นสื่อกลางระหว่างลูกหลานกับญาติผู้ใหญ่ ลูกหลานกับผีบรรพบุรุษและเป็น มรดกทางวัฒนธรรมเกิดจากภูมิปัญญาชาวบ้านที่ได้แสดงถึงความรัก ความกตัญญู การเสียสละ และความสามัคคี อันเป็นพลังสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนและแบ่งปันด้วยความเชื่อ ข้อคิด และคติธรรม 4) เปรตเป็นความเชื่อของชาวนครศรีธรรมราชในอดีตว่าเป็นบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ไปแล้วอาจจะได้รับทุกข์ อดอยาก ทิวโหย เมื่อถึงวันสารทเดือนสิบพญายมจะปล่อยให้มาเยี่ยม และขอส่วนบุญจากลูกหลานในโลกมนุษย์เป็นเวลา 15 วัน ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบถึงวัน แรม 15 ค่ำ เดือนสิบแล้วจะกลับไปเมืองนรก ลูกหลานที่อยู่ในโลกมนุษย์จึงต้องชวนขวาย ทำบุญอุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพบุรุษ โดยการยกหมรับ ฉลองหมรับ ทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล 5) การตั้งเปรตและชิงเปรตเป็นพิธีกรรมการแผ่ส่วนบุญให้กับ เปรตที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่มาทำบุญอุทิศให้ และ 6) การบังสุกุลบรรพบุรุษในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ “วันส่งตายาย” หรือ “วันส่งเปรต” พิธีสวดบังสุกุลอัฐิ รูปถ่ายหรือชื่อ - สกุลของ ผู้ตาย เพื่ออุทิศส่วนบุญและส่งบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วกลับไปเมืองนรก

3. ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากวิถีชีวิตแบบ เกษตรกรรม ความเชื่อเรื่องผีบรรพบุรุษและเปรต อิทธิพลของศาสนาพราหมณ์ - ฮินดู พระพุทธศาสนา และฤดูกาลแห่งฝนที่เกี่ยวข้องกับพระสงฆ์เมืองนครศรีธรรมราช ซึ่งประกอบ ไปด้วยความหมายของสัญญา 6 ประการ ได้แก่ 1) ระยะเวลา คือ วันแรม 1 - 15 ค่ำ เดือนสิบ เป็นช่วงเวลาที่ผลผลิตทางการเกษตรเริ่มออกผลผลิตแรก การนำผลผลิตแรกบูชาเช่นไหว้ผีเพื่อ ขอบคุณและตอบแทนคุณของผี วันสารทหรือสราทอันเป็นฤดูใบไม้ร่วงของพวกพราหมณ์ จึง นำผลผลิตทางการเกษตรมากวนข้าวมธุปายาสยาคุเลี้ยงพราหมณ์ ญาติมิตร และบูชาเทพเจ้า (พระศิวะ) การทำเปตพลีแก่บรรพบุรุษ ความเชื่อเรื่องเปรต วิบากกรรมของเปรต การมาเยี่ยม และขอส่วนบุญจากลูกหลานในโลกมนุษย์ ลูกหลานจึงจัดหมรับถวายพระสงฆ์เพื่อใช้ในฤดูฝน





เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่บรรพชนและเปรต 2) หมรรับเป็นภาชนะใส่ผลผลิตทางเกษตร อาหาร ขนม และเครื่องใช้ที่จำเป็นในชีวิตประจำวันสำหรับถวายพระสงฆ์เพื่อใช้ในฤดูฝน ซึ่งได้รับ อิทธิพลจากชาววังในอดีต สืบทอดผ่านพระพุทธศาสนาเมืองนครศรีธรรมราชจากรุ่นสู่รุ่นมาถึง ปัจจุบัน 3) ขนมที่เป็นหัวใจสำคัญของการจัดหมรรับประเพณีบุญสารทเดือนสิบ ซึ่งได้รับอิทธิพล จากชาววังได้แพร่กระจายสู่ชาวบ้านและนำมาทำบุญในประเพณีบุญสารทเดือนสิบ โดยการ สร้างความหมายให้กับขนมที่สัมพันธ์กับชีวิตหลังความตายของบรรพบุรุษให้คู่กับ พระพุทธศาสนา 4) เปรตเป็นความเชื่อว่าบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วอาจไปเกิดเป็นเปรต เมื่อ ถึงวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ ยมบาลจะปล่อยให้มาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลาน แรม 15 ค่ำ เดือนสิบ จะกลับไปยมโลก การทำบุญจึงมุ่งเน้นทำบุญให้บรรพบุรุษและเปรต นักปกครองใน อดีตใช้อำนาจเปรตในการสร้างกฎเกณฑ์และจัดระเบียบสังคม 5) การตั้งเปรตและการชิงเปรต เป็นการอุทิศส่วนบุญให้เปรตที่ไม่มีญาติหรือญาติไม่มาทำบุญอุทิศให้ จึงเป็นการพัฒนาความคิด มาจากการนับถือผี การบูชาเช่นไหว้ผีมาเป็น การบูชาเช่นไหว้เปรต และอีกแนวคิดหนึ่งเป็นการ แบ่งปันอาหารผ่านการตั้งเปรตและการชดเชยทางสังคม และ 6) การบังสุกุลอัฐิ รูปถ่ายและ ชื่อเป็นพิธีกรรมการส่งบรรพบุรุษและเปรตในวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เพื่อแสดงออกถึงความ รัก ความกตัญญูต่อเวทียของลูกหลานตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา โดยมุ่งหวังให้บรรพ บุรุษและเปรตพ้นจากวิบากกรรมที่เป็นอกุศล

## อภิปรายผล

จากการศึกษาประวัติและคุณค่าของประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากวิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบ พึ่งพาธรรมชาติ การนับถือผี การนับถือศาสนาพราหมณ์ และพระพุทธศาสนา โดยมี จุดมุ่งหมายในการบูชาเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและอุทิศส่วนบุญให้ผีบรรพบุรุษและเปรต สอดคล้องกับ ศรีศักร วัลลิโภดม ที่กล่าวว่า นิเวศวัฒนธรรมเป็นพื้นที่ผู้คนพากันเข้ามาตั้งถิ่น ฐานเป็นบ้าน ชุมชน และเป็นเมืองขึ้นมา โดยมีการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทาง ธรรมชาติร่วมกัน สร้างความรู้ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ การจัดสรร ทรัพยากรธรรมชาติร่วมกัน รวมทั้งการกำหนดแบบแผนประเพณีในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และวัฒนธรรม (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560) สอดคล้องกับอนุกุล ต้นสุพล ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมกับสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและมีผลซึ่งกันและกัน อย่างแยกกันไม่ออก ในยุคที่เทคโนโลยีอยู่ในระดับต่ำมนุษย์จำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับ สภาพแวดล้อม แต่เมื่อเทคโนโลยีก้าวหน้าขึ้นมนุษย์ก็สามารถดัดแปลงสภาพแวดล้อมได้มากขึ้น อิทธิพลของสภาพแวดล้อมก็ลดน้อยลง นิเวศวัฒนธรรมได้ชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ คุณค่า และ ความสำคัญของพื้นที่ทั้งในด้านสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม





แต่ลักษณะทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีจะยังคงอยู่และสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชมีคุณค่าต่อสังคมตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (อนุกุล ต้นสุพล, 2559) สอดคล้องกับพระจักรพงษ์ จุกวิโส (สีมา) ที่ศึกษาพบว่า ประเพณีบุญสารทเดือนสิบมีคุณค่าต่อสังคม 8 ด้าน คือ ด้านความกตัญญูตเวทีของลูกหลาน ด้านการสงเคราะห์ด้วยสังคหวัตถุ 4 ด้านจริยธรรมขั้นพื้นฐาน ด้านปัจเจกบุคคล ด้านครอบครัว ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ ความเชื่อเกี่ยวกับบุญสารทเดือนสิบได้สร้างค่านิยม แบบแผนในการปฏิบัติ สร้างความรัก ความสามัคคี การอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น สืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมและการถือศีลปฏิบัติธรรม (พระจักรพงษ์ จุกวิโส (สีมา), 2560)

จากการศึกษาสัญญาะที่ใช้ในพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า ความเชื่อเรื่องบุญสารทเดือนสิบได้รวมคนเข้าวัดทำบุญ พบปะพูดคุยสังสรรค์รวมญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน สร้างความรัก ความสามัคคี โดยการนำอาหารหวานคาว ขนม ผลไม้ ตามฤดูกาลมาทำบุญ แลกเปลี่ยนกันร่วมรับประทาน ร่วมกันนระลึกถึงบรรพบุรุษ จึงทำให้เกิดสัญญาะในพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช สัญญาะด้านความเชื่อที่ใช้ในพิธีกรรม ผู้วิจัยได้จำแนกสัญญาะในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบออกเป็น 6 ประการ ได้แก่ วันเวลาของบุญสารทเดือนสิบ หมรับ ขนม เปรต เปรต การตั้งเปรตและการชิงเปรต และการบั้งสุกุลส่งเปรต สัญญาะเกี่ยวกับวันเวลาของบุญสารทสัมพันธ์กับผลผลิตทางการเกษตร สัญญาะเกี่ยวกับหมรับ หมรับเป็นภาษาขณะที่ใส่ผลผลิตทางการเกษตรเพื่อทำบุญ หมรับและการจัดหมรับเกิดจากภูมิปัญญาและความทันสมัยของแต่ละสายตระกูลและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่น สัญญาะเกี่ยวกับขนมลา ขนมพอง ขนมบ้า ขนมดีซำ ขนมกงหรือขนมไข่ปลา ซึ่งเกิดจากการสังฆภูมิปัญญามาเป็นเวลายาวนาน อาจผ่านการเป็นอาหารของชาววังมาก่อนและสู่ชาวบ้าน ขนมดังกล่าวจึงมีลักษณะพิเศษสามารถเก็บไว้รับประทานได้นานวัน สัญญาะเกี่ยวกับเปรต เปรตในความเชื่อของชาวบ้านคือ เปตพลีหรือบรรพบุรุษที่ล่วงลับไปแล้วและคนบาปที่ตายไปแล้วเกิดในเปตวิสัย (ภูมิของเปรต) มีความอดอยากและหิวโหย จากเปรตที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสู่เปรตที่เป็นรูปธรรม สัญญาะเกี่ยวกับตั้งเปรตและชิงเปรต ชาวบ้านคิดว่าในโลกของเปรตกับโลกของคนมีชีวิตที่ไม่แตกต่างกันมาก จึงตั้งอาหาร คาว หวาน ขนม ผลไม้ตามฤดูกาลให้เปรตกิน เมื่อตั้งเปรตแล้วเพิ่มความสนุกให้แก่ลูกหลานในหลายสกุลชิงของเช่นไหว้เปรต (สิ่งของที่ตั้งเปรต) กันอย่างสนุกสนาน สอดคล้องกับศรีศักร วัลลิโภดม ที่กล่าวว่า การนับถือของมนุษย์ในสังคมบุพกาลเป็นโครงสร้างจักรวาลทัศน์ของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เป็นความเชื่อท้องถิ่นเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ในการดำเนินชีวิต การสร้างความสัมพันธ์ และการอยู่ร่วมกัน และการบั้งสุกุลส่งเปรตกลับสู่ภพภูมิ ลูกหลานก็แยกย้ายกันกลับบ้านประกอบอาชีพ เป็นวิธีการสอนศีลธรรม คุณธรรม และจริยธรรม โดยเฉพาะความกตัญญูตเวทีเพื่อให้ลูกหลานเป็นคนดี



สัญญาณในพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบได้สืบสานวัฒนธรรม ประเพณีบุญสารทเดือนสิบที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมให้ดำรงอยู่ บำรุงพระพุทธศาสนาและพระสงฆ์ ครอบครัวและสร้างสังคมสงบสุข (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2560)

จากการศึกษาความหมายของสัญญาณที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราช พบว่า ความเชื่อการนับถือผี วิถีชีวิตเกษตรกรรมแบบพึ่งพาธรรมชาติ การนับถือศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา ช่วงเวลาทำบุญสารทเมืองนครศรีธรรมราชเป็นช่วงต้นฤดูฝนและเป็นช่วงเวลาบูชาเทพเจ้า (พระศิวะ) เลี้ยงพราหมณ์ ญาติมิตรพี่น้อง และเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษและผีไร่ผืนนา เพื่อตอบแทนและขอบคุณเทพเจ้าและผีเหล่านั้นที่ดลบันดาลให้ฝนตกตามฤดูกาลและพืชพันธุ์ธัญญาหารอุดมสมบูรณ์ เมื่อพระพุทธศาสนาได้มีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของชาวเมือง การบูชาเทพเจ้ามาเป็นการบูชาพระพุทธเจ้าแทน การเช่นไหว้ผีบรรพบุรุษผ่านพิธีกรรมสงฆ์ด้วยข้าวปลาอาหาร หวานคาว ขนมผลไม้ในฤดูกาล และผลผลิตทางการเกษตรไปถวายสงฆ์ในช่วงเวลาดังกล่าว เพื่ออุทิศส่วนบุญให้แก่ผีบรรพบุรุษและเปรต ในฤดูกาลและวันเวลานี้ลูกหลานญาติพี่น้องร่วมกันทำบุญรวมญาติในระบบวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรมและนำผลผลิตทางการเกษตรมาให้ทาน ร่วมกันทำบุญที่วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารและวัดในชุมชนใกล้เคียงบ้าน เพื่อแสดงออกถึงความกตัญญูที่รู้คุณของบรรพบุรุษของตน และมีการเฉลิมฉลองสนุกสนานรื่นเริง สัญญาณที่นำมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมบุญสารทเดือนสิบ ผู้วิจัยศึกษา 6 ประการ คือ วันเวลาของสารท หารับ เปรต การตั้งเปรต การชิงเปรต และการบังสุกุลอัฐิรูปถ่าย ชื่อ – สกุล เพื่อบรรพบุรุษและส่งเปรต สัญญาณเหล่านี้ได้สื่อความหมายที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตของเกษตรกรรม ความอุดมสมบูรณ์ผลผลิตทางการเกษตร ความเชื่อการนับถือผีบรรพบุรุษ การนับถือเทพเจ้า (พระศิวะ) การนับถือพระพุทธศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคมและการเมืองการปกครอง

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

ประเพณีบุญสารทเดือนสิบเมืองนครศรีธรรมราชเกิดขึ้นจากนิเวศวัฒนธรรมวิถีชีวิตแบบเกษตรกรรม การนับถือผี พราหมณ์ พระพุทธศาสนา และฤดูฝนที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิตพระสงฆ์ โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำบุญอุทิศให้บรรพบุรุษและเปรต ตามคติความเชื่อว่าวันแรม 1 ค่ำ เดือนสิบ ยมบาลจะปล่อยเปรตให้มาเยี่ยมและขอส่วนบุญจากลูกหลาน เมื่อถึงวันแรม 15 ค่ำ เดือนสิบ เปรตเหล่านั้นจะกลับไปเมืองนรก ในช่วงเวลาดังกล่าวลูกหลานจะชวนช่วยในการทำบุญด้วยจัดหารับ ทำบุญเลี้ยงพระสงฆ์ ตั้งเปรต ชิงเปรต และบังสุกุล ประเพณีบุญสารทเดือนสิบจึงมีลักษณะพิเศษกว่าประเพณีอื่น ๆ และมีคุณค่าต่อครอบครัว สังคมพระพุทธศาสนา และพระสงฆ์ การทำบุญประเพณีบุญสารทเดือนสิบมีพิธีกรรมที่แฝงไว้ด้วยสัญญาณของวันเวลา สัญญาณของหมับที่ใช้บรรพบุรุษ ผัก ผลไม้ สิ่งของเครื่องใช้ที่จำเป็น



ในชีวิตประจำวันและชนมที่ใช้ประกอบพิธีกรรม สัญญาของชนมที่ใช้ในบุญสารทเดือนสิบแฝงไว้ด้วยความเชื่อ ข้อคิด และคติธรรม สัญญาของเปรตที่มีความอดอยากและหิวโหย สัญญาของการตั้งเปรตและการชิงเปรตเพื่อแผ่ส่วนบุญให้เปรตที่ไม่มีญาติและญาติไม่มาทำบุญให้ และสัญญาการบังสุกุลเพื่ออุทิศส่วนบุญและส่งเปรตกลับเมืองนรก สัญญาที่ใช้ในพิธีกรรม ประเพณีบุญสารทเดือนสิบได้สื่อความหมายที่สัมพันธ์กับวิถีชีวิต ความเชื่อ ศาสนา ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองการปกครอง คือ วันเวลาที่สัมพันธ์กับผลผลิตทางการเกษตร การบูชาเช่นไหว้ผี วันสารท เปรตพลี ความเชื่อเรื่องเปรต การทำบุญให้เปรต และฤดูฝน หมรับสำหรับบรรจุผลผลิตการเกษตร อาหาร ชนมและเครื่องใช้ที่จำเป็นถวายแก่พระสงฆ์เพื่ออุทิศบุญให้เปรต ชนมเป็นสื่อกลางระหว่างลูกหลานกับญาติผู้ใหญ่ในสายสกุลและลูกหลานกับผีบรรพบุรุษ และนำมาสร้างความหมายกับชีวิตหลังความตาย เปรตจึงเป็นการผลิตซ้ำความเชื่อการนับถือผีในการสร้างกฎเกณฑ์และการจัดระเบียบสังคม การตั้งเปรตและการชิงเปรตเป็นการแบ่งบุญ แบ่งอาหารและการขัดเกลาทงสังคม และการบังสุกุลอัฐิรูปถ่ายหรือชื่อ – สกุลของบรรพบุรุษ เป็นความกตัญญูตเวทีและสอนลูกหลานให้เป็นคนดี

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่าสถานที่การตั้งเปรต การชิงเปรตยังไม่ค่อยเป็นระเบียบ และมีขยะหลังจากการชิงเปรตทิ้งกระจัดกระจายไม่เรียบร้อย จึงเห็นสมควรปรับปรุงให้มีระเบียบและสะอาดยิ่งขึ้น และในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการศึกษาพิธีกรรม ประเพณีบุญสารทเดือนสิบพลังสร้างความเข้มแข็งของชุมชนวิถีพุทธ และการศึกษาการประดิษฐ์สร้างประเพณีบุญสารทเดือนสิบวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหารเพื่อสืบสานพระพุทธศาสนาและการท่องเที่ยว

## เอกสารอ้างอิง

- จิตา สาระยา. (2544). ประวัติศาสตร์สุโขทัย: พลังคน อำนาจผี มารมีพระ. กรุงเทพมหานคร: เมืองโบราณ.
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. (2548). ศิลปวัฒนธรรมภาคใต้. กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- พรศักดิ์ พรหมแก้ว. (2544). ความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวการนับถือผีกับบทบาททางสังคมของชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธในภาคใต้. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- พระครูวรวิริยคุณ. (2560). ศึกษาวิวัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของพระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราช. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- พระจักรพงษ์ จุกวิโส (สีมา). (2560). วิเคราะห์คติธรรมจากประเพณีสารทเดือนสิบของชาวไทยเชื้อสายเขมรในตำบลสระยาว อำเภอสรีรัตนะ จังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์



พุทธศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

ศรีศักร วัลลิโภดม. (2560). สร้างบ้านแปงเมือง. กรุงเทพมหานคร: ศิลปวัฒนธรรม.

สุรียา สมุทคุปต์ และพัฒนา กิติอาษา. (2544). ฮีตบ้านคองเมือง. นครราชสีมา: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

อนุกุล ต้นสุพล. (2559). นิเวศวิทยาวัฒนธรรม: ฤกษ์แจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 12(1), 193–221.

บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน  
ของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต\*

ROLE OF ADMINISTRATOR AFFECTING THE LEARNING RESOURCE  
UTILIZATION OF STUDENT DEVELOPMENT OF SCHOOLS UNDER  
PHUKET CITY MUNICIPALITY

สุกัญญา ภูเฮียงแก้ว

Sukanya Phuhiengkaew

สุทธีวรรณ ตันติโรจนาวงศ์

Suttiwan Tuntirojanawong,

ศจี จิระโร

Sajee Jiraro

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

Sukhothai Thammathirat Open University, Thailand

E-mail: oy\_suka@hotmail.com

## บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของผู้บริหาร 2) ศึกษาการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ 3) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน และ 4) ศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต เป็นการศึกษาเชิงสหสัมพันธ์ มีขอบเขตด้านเนื้อหา 1) บทบาทผู้บริหาร 1.1) การวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ 1.2) การเป็นผู้อำนวยการ ความสะดวก 1.3) การประสานความสัมพันธ์ 1.4) การพัฒนาครูและบุคลากร 1.5) การประเมินผล การใช้แหล่งเรียนรู้ และ 2) การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน 2.1) การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ 2.2) การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 2.3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 2.4) การพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ 2.5) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งเรียนรู้ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ครูผู้สอนโรงเรียนจำนวน 266 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากทุกด้านด้านการพัฒนาครูและบุคลากรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 2) การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้อยู่ในระดับมากทุกด้าน ด้านการพัฒนา กิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด 3) ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่า บทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ 4) บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการ

\* Received 3 June 2020; Revised 15 June 2020; Accepted 30 June 2020



ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน พบว่า การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

**คำสำคัญ:** บทบาทของผู้บริหาร, การส่งเสริม, การใช้แหล่งเรียนรู้

## Abstract

The purpose of this research was to 1) study the roles of administrators in promoting the use of learning resources for learner development 2) studying the promotion of using learning resources for learner development 3) studying the relationship between roles Of administrators and promoting the use of learning resources for learner development, and 4) studying the roles of administrators affecting the promotion of using learning resources for development The students of a municipal school in Phuket. It is a correlation research. The scope of content 1) roles of administrators, 1.1) planning for the use of learning resources, 1.2) being facilitators, 1.3) coordination, 1.4) teacher and personnel development, 1.5) evaluation of the use of learning resources, and 2) Promotion of the use of learning resources to develop learners 2.1) Searching for learning resources 2.2) Learning resources management to facilitate learning 2.3) Learning resources development 2.4) Developing activities that promote the use of learning resources Know 2.5) Development of information technology systems, learning resources The key informants are 266 school teachers. The results of the research revealed that 1) The roles of administrators affecting the use of learning resources were at the high level in all aspects, the teacher and personnel development had the highest mean value. 2) The promotion of the use of learning resources is at the high level in all aspects. Regarding the development of activities that promoted the use of learning resources the highest mean. 3) The relationship between the roles of administrators and the promotion of the use of learning resources to develop the learners found that the roles of administrators have a positive relationship with the promotion of use Learning sources 4) The role of administrators effecting the promotion of the use of learning resources to develop learners, it is found that the evaluation of the use of learning sources And planning to use learning resources Affecting the promotion of the use of learning resources to develop learners of schools under the municipality of Phuket province. With statistical significance at the level of 0.01



**Keywords:** Executive Role, Promotion, Using Learning Resources

## บทนำ

ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นผู้สนับสนุนทุก ๆ ด้าน เพื่อให้การจัดการศึกษาบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้ (รังสรรค์ เลื่อมสำราญ, 2560) ได้สรุปไว้ว่าผู้บริหารจำเป็นต้องมีบทบาทสำคัญดังนี้ 1) จัดให้มีการร่วมกันกำหนดนโยบายวางแผนในเรื่องการจัดหาและพัฒนาสื่อการเรียนรู้ของโรงเรียน 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ข้อเสนอแนะแก่บุคลากรภายในโรงเรียนในเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาสื่อการเรียนรู้พร้อมทั้งให้มีการจัดตั้งเครือข่ายทางวิชาการ ชมรมวิชาการ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียน 3) ส่งเสริมสนับสนุน ให้มีการพัฒนาและใช้สื่อต่าง ๆ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาสื่อที่ให้ข้อเท็จจริงเพื่อการสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ โดยหาแหล่งสื่อที่เสริมการจัดการศึกษาของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น 4) ส่งเสริมสนับสนุนการพัฒนาห้องสมุดของโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนและชุมชน 5) นิเทศ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในการจัดหา ผลิต ใช้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งชี้แนะช่วยแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรเกี่ยวกับสื่อการเรียนรู้

การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดกระบวนการเรียนรู้และสาระที่กำหนดไว้ในหลักสูตรสถานศึกษา โดยมุ่งเน้นไปที่การจัดให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายในรูปแบบต่าง ๆ ทั้งในและนอกโรงเรียน ดังนั้นจึงถือได้ว่าเป็นภารกิจที่โรงเรียนต้องรับผิดชอบ โดยเริ่มจากการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เป็นระบบ วางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ จัดตั้งบุคลากรรับผิดชอบดูแล มีการควบคุมกำกับและติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ รวมทั้งแสวงหาแหล่งเรียนรู้ใหม่ที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและความต้องการของครูในฐานะผู้อำนวยการความสะดวกให้เกิดการเรียนรู้ จึงจะทำให้การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2551)

สถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต มีภารกิจหลักในการจัดทำนโยบายและแผนพัฒนาการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาชาติ และความต้องการของท้องถิ่น โดยจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต มีการจัดการศึกษาใน 3 ระดับ แบ่งออกเป็นจัดการศึกษาในระดับอนุบาล การจัดการศึกษาในระดับประถมศึกษา และการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นมีสถานศึกษาในสังกัดทั้งหมด 12 โรงเรียน จากผลการประเมินการศึกษาของปีที่ผ่านมา (เทศบาลจังหวัดภูเก็ต, 2560) พบว่ามีข้อเสนอแนะที่เป็นประเด็นปัญหาเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ 1) ปัญหาด้านผู้เรียน ผู้เรียนไม่ได้รับการส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้านกระบวนการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์





และกิจกรรมส่งเสริมให้มินิสัยรักการอ่านและศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ในโรงเรียนควรได้รับการพัฒนา 2) ปัญหาด้านการบริหารจัดการไม่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ผู้เรียนและไม่นำผู้เรียนไปศึกษายังแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง 3) ปัญหาด้านจัดการเรียนการสอน ไม่มีการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายในและภายนอกโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอจากปัญหาดังกล่าวทั้ง 3 ประเด็น ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์แหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกระทรวงมหาดไทย และสอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้แก่ผู้เรียนในระดับปฐมวัยต่อไป

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารเพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษาการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต
3. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต
4. เพื่อศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต

#### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสหสัมพันธ์ (Correlation Research) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้โดยใช้แบบสอบถาม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ ดังนี้

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต ในขอบเขตเนื้อหาบทบาทของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ 2) การเป็นผู้อำนวยการความสะดวก 3) การประสานความสัมพันธ์ 4) การพัฒนาครูและบุคลากร และ 5) การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย 1) การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ 2) การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้



3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 4) การพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ 5) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแหล่งเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านประชากรผู้ให้ข้อมูล คือ ครูผู้สอนสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลภูเก็ต จำนวน 266 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ตซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้น แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต และตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำหนังสือขอความอนุเคราะห์จากผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอเก็บข้อมูลในสถานศึกษา เก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง และตรวจสอบความถูกต้องและข้อความในการตอบแบบสอบถาม เก็บแบบสอบถามได้ทั้งหมด 266 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

5. การวิเคราะห์ข้อมูล แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นของผู้ตอบแบบสอบถาม โดยใช้สถิติบรรยาย การหาค่าความถี่ และร้อยละ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบปัญหาวิจัยตามวัตถุประสงค์ 2.1) วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารเพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.2) วิเคราะห์การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 2.3) วิเคราะห์ความสัมพันธ์บทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการวิเคราะห์สหสัมพันธ์เพียร์สัน 2.4) วิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน

## ผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารเพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานบทบาทของผู้บริหารโดยภาพรวม

บทบาทของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้	3.70	0.66	มาก
2. ด้านการเป็นผู้อำนวยความสะดวก	3.64	0.69	มาก
3. ด้านการประสานความสัมพันธ์	3.71	0.68	มาก
4. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร	3.73	0.74	มาก
5. ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้	3.66	0.73	มาก



บทบาทของผู้บริหาร	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
ค่าเฉลี่ยรวม	3.69	0.54	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นบทบาทของผู้บริหารโดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนาครูและบุคลากรมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านการประสานความสัมพันธ์ ด้านการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และด้านการเป็นผู้อำนวยการอำนวยความสะดวกมีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

2. ผลการวิเคราะห์การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต ดังตารางที่ 2

**ตารางที่ 2** ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้โดยภาพรวม

การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านการแสวงหาแหล่งเรียนรู้	3.56	0.76	มาก
2. ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้	3.62	0.79	มาก
3. ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้	3.64	0.76	มาก
4. ด้านการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้	3.79	0.71	มาก
5. ด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแหล่งเรียนรู้	3.75	0.66	มาก
ค่าเฉลี่ยรวม	3.67	0.58	มาก

จากตารางที่ 2 พบว่า ครูผู้สอนให้ความคิดเห็นการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาด้านการพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ ด้านการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ ด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ และด้านการแสวงหาแหล่งเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด

3. ผลวิเคราะห์ความสัมพันธ์บทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต โดยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของเพียร์สัน



**ตารางที่ 3** ผลการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต

ตัวแปร	การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ (Y <sub>1</sub> )	การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ (Y <sub>2</sub> )	การพัฒนาแหล่งเรียนรู้	การพัฒนากิจกรรมที่	การพัฒนาระบบ	ภาพรวม (Y <sub>tot</sub> )
การวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ (X <sub>1</sub> )	.401**	.422**	.387**	.301**	.386**	.485**
การเป็นผู้อำนวยความสะดวก (X <sub>2</sub> )	.400**	.383**	.299**	.262**	.309**	.424**
การประสานความสัมพันธ์ (X <sub>3</sub> )	.454**	.392**	.230**	.290**	.340**	.437**
การพัฒนาครูและบุคลากร (X <sub>4</sub> )	.651**	.576**	.450**	.339**	.353**	.612**
การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ (X <sub>5</sub> )	.850**	.768**	.549**	.354**	.292**	.733**
ภาพรวม (X <sub>tot</sub> )	.722**	.665**	.501**	.402**	.435**	.703**

\*\*นัยสำคัญที่ระดับ 0.01

จากตารางที่ 3 พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต พบว่า บทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ 4 บทบาทของผู้บริหารที่ส่งต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต ดังตารางที่ 4

**ตารางที่ 4** ผลการวิเคราะห์การถดถอยแบบพหุคูณ บทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต

บทบาทของผู้บริหาร	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients		t	P - Value
	B	Std. Error	Beta			
ค่าคงที่	1.004	0.149			6.728	0.000
ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ (X <sub>5</sub> )	0.510	0.034	0.642		15.090	0.000*
ด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ (X <sub>1</sub> )	0.216	0.037	0.246		5.795	0.000*

R Square= 0.590 Adjusted R Square= 0.587 F= 189.380 P - Value= 0.000\*

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01



จากตารางที่ 4 พบว่า กำลังสองของสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์พหุคูณ ( $R^2$ ) = 0.590 หมายความว่า บทบาทของผู้บริหารสามารถพยากรณ์ความผันแปรของการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ตได้ร้อยละ 59.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 41.00 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่น

บทบาทของผู้บริหาร ได้แก่ การวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ ( $P - Value=0.000*$ ) และการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ( $P - Value=0.000*$ ) ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาค่าน้ำหนักของผลกระทบของตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต พบว่า ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ( $\beta=0.642$ ) ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาด้านกรวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ( $\beta=0.246$ ) ตามลำดับ

## อภิปรายผล

1. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ตโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารต้องเป็นผู้นำในการจัดการ การส่งเสริมสนับสนุนการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน โดยการจัดการแหล่งเรียนรู้ให้มีคุณภาพ เพื่อให้ครูนำไปพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ผู้บริหารมีการกำหนดนโยบายที่ชัดเจน ในการจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถานศึกษาตามนโยบายที่ 5 ด้านการจัดการศึกษา เพื่อสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษาพัฒนาหลักสูตร กระบวนการเรียนรู้แหล่งเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างเสริมคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของภิรมนัส ยอดบุญมา ได้ศึกษาเรื่องบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 2 ผลการวิจัยพบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษา และครูที่ต่อบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ โดยรวมและรายด้านทุกด้านมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก (ภิรมนัส ยอดบุญมา, 2551)

2. การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้มีการสำรวจแหล่งเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพทั้งในและนอกสถานศึกษาที่จัดการศึกษาในบริเวณใกล้เคียง ส่งเสริมสนับสนุนนโยบายและหลักสูตรการเรียนการสอนของโรงเรียน เป็นแหล่งส่งเสริม



การค้นคว้าหาความรู้ของนักเรียน ตามความสนใจและความสามารถของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของรุ่งชัชดาพร เวหะชาติ กล่าวไว้ว่า สถานศึกษาต้องส่งเสริมสนับสนุนให้การจัดการเรียนรู้ของครู อาจารย์ บรรลุผลโดยการพัฒนาสื่อและเทคโนโลยีแหล่งเรียนรู้ที่มีความหลากหลายเหมาะสมและเพียงพอให้แก่ครู อาจารย์ ได้เลือกพัฒนาและใช้ในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างได้ผลและสื่อเทคนิคนั้น ควรเน้นตั้งแต่ การจัดทำ จัดหาจากท้องถิ่น ไปจนถึงสื่อที่ทันสมัยเป็นสากล ซึ่งสถานศึกษาต้องมีแนวปฏิบัติ ดังนี้ 1) ศึกษาวิเคราะห์ความจำเป็นในการใช้สื่อเทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนการสอนและการบริหารงานวิชาการ 2) ส่งเสริมให้ครูผลิต พัฒนาสื่อ และนวัตกรรมการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ 3) จัดหาสื่อและเทคโนโลยีเพื่อใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการพัฒนางานด้านวิชาการ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะและองค์ความรู้ใหม่ ๆ 4) ประสานความร่วมมือในการผลิต จัดหา พัฒนาและการใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศของแหล่งการเรียนรู้ให้ทันสมัยและเป็นปัจจุบัน (รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ, 2551)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารมีบทบาทสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ ในการกำหนดนโยบายวางแผนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดหา จัดสร้างหรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของศันสนีย์ พรหมพินิจ ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา กับประสิทธิผลของโรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8 ผลการวิจัย พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการใช้เทคโนโลยี สารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา กับประสิทธิผลของโรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 8 โดยรวมมีความสัมพันธ์กันทางบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (ศันสนีย์ พรหมพินิจ, 2559)

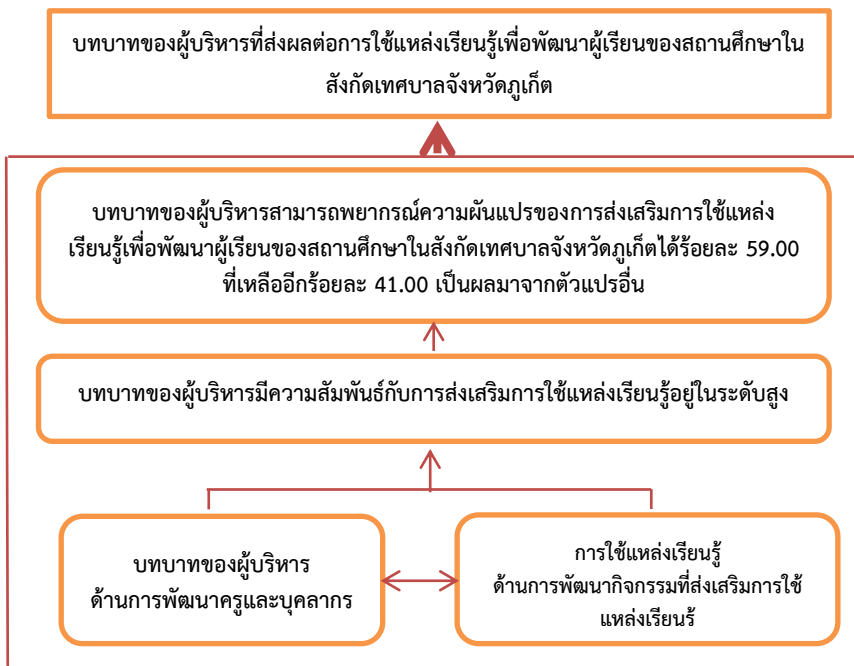
4. บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต พบว่า การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้และการวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานที่กำหนดไว้ อาจเป็นเพราะว่าผู้บริหารให้ความสำคัญในสนับสนุนการตรวจสอบด้วยวิธีการที่หลากหลายว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้ จากการเข้าไปใช้แหล่งเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์มากน้อยเพียงใด การกำหนดนโยบายวางแผนเพื่อส่งเสริมสนับสนุนการจัดหา จัดสร้างหรือพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในโรงเรียนและนอกโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของทัศนีย์ อันติมานนท์



ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองตะกั่วป่า จังหวัดพังงา ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองตะกั่วป่า จังหวัดพังงา เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า การปฏิบัติที่มีค่าเฉลี่ยสูงเป็นอันดับแรก คือ การส่งเสริม สนับสนุนให้ครูใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งในและนอกโรงเรียนอยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ การกำกับ ติดตามประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ (ทัศนีย์ อันติมานนท์ , 2553)

## องค์ความรู้ใหม่

จากการวิจัย ผู้วิจัยได้เสนอองค์ความรู้บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต ผู้วิจัยสามารถอธิบายได้ ดังนี้ ผู้บริหารมีบทบาทด้านการพัฒนาครูและบุคลากรมากที่สุด การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ ผู้บริหารมีการพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้มากที่สุด ผลการวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ในระดับสูง บทบาทของผู้บริหารสามารถพยากรณ์ความผันแปรของการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ตได้ร้อยละ 59.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 41.00 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่น



ภาพที่ 1 “บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้”





## สรุป/ข้อเสนอแนะ

บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต จากการวิเคราะห์ข้อมูล การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาบทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนขอบเขตเนื้อหาบทบาทของผู้บริหาร ประกอบด้วย 1) การวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ 2) การเป็นผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก 3) การประสานความสัมพันธ์ 4) การพัฒนาครูและบุคลากร และ 5) การประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ และการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียน ประกอบด้วย 1) การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ 2) การจัดการแหล่งเรียนรู้ให้เอื้อต่อการเรียนรู้ 3) การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ 4) การพัฒนากิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ 5) การพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศแหล่งเรียนรู้ การทบทวนแนวคิด ทฤษฎี การเก็บแบบสอบถาม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักครูผู้สอนจำนวน 266 คน ทำให้ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ว่า บทบาทของผู้บริหารสามารถพยากรณ์ความผันแปรของการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ตได้ร้อยละ 59.00 ที่เหลืออีกร้อยละ 41.00 เป็นผลมาจากตัวแปรอื่น บทบาทของผู้บริหาร ได้แก่ การวางแผนใช้แหล่งเรียนรู้ และการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 การส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต พบว่า ด้านการประเมินผลการใช้แหล่งเรียนรู้ ( $\beta=0.642$ ) ส่งผลต่อการส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้มากที่สุด รองลงมาด้านการวางแผนการใช้แหล่งเรียนรู้ ( $\beta=0.246$ )

จากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า บทบาทของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการใช้แหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนของสถานศึกษาในสังกัดเทศบาลจังหวัดภูเก็ต ด้านการเป็นผู้อำนวยการอำนวยความสะดวก และด้านการประเมินผลแหล่งเรียนรู้ แม้ในภาพรวมจะมีระดับการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมาก แต่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าด้านอื่น ๆ เป็นลำดับสุดท้าย ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังนี้ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับบทบาทผู้บริหารในการจัดบริการและสร้างสภาพแวดล้อมแห่งการเรียนรู้และชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 2) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการจัดตั้งเครือข่ายวิชาการเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ของจังหวัดภูเก็ต

## เอกสารอ้างอิง

ถิรมนัส ยอดบุญมา. (2551). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาที่มีต่อการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครราชสีมา เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.



- ทัศนีย์ อันติมานนท์ . (2553). การบริหารแหล่งเรียนรู้ของโรงเรียนสังกัดเทศบาลเมืองตะกั่วป่า จังหวัดพังงา. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- เทศบาลจังหวัดภูเก็ต. (2560). แผนพัฒนาการศึกษา. ใน รายงานประจำปี 2560. เทศบาลจังหวัดภูเก็ต.
- รังสรรค์ เลื่อมสำราญ. (2560). การบริหารและการจัดการห้องเรียน. เรียกใช้เมื่อ 13 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.gotoknow.org/posts/360348>
- รุ่งชัชดาพร เวหะชาติ. (2551). การบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. พัทลุง: ศูนย์หนังสือ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ศันสนีย์ พรหมพินิจ. (2559). ความสัมพันธ์ระหว่างบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในการส่งเสริมการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสารเพื่อการศึกษา กับ ประสิทธิภาพของโรงเรียนโพธิสัมพันธ์พิทยาคาร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 8. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). นโยบายสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานปีงบประมาณ 2561. กรุงเทพมหานคร: กลุ่มวิจัยและพัฒนา นโยบาย สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

# จำเลยในคดียาเสพติด: กรณีศึกษาการพบยาเสพติด ของกลางภายในบ้าน\*

## DEFENDANT IN DRUG – RELATED OFFENSE: CASE STUDIES ON DRUG FOUND AS EVIDENCE IN THE HOUSE

ธารินทร์ กุลปรียะวัฒน์

Tarin Kulpreeyawat

สุรศักดิ์ ธีระศักดิ์

Surasak Teerasak

สาวิตรี ศรีสุราษฎร์

Sawitree Srisurat

มหาวิทยาลัยภาคกลาง

University of Central, Thailand

E-mail: kultarinn@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความรับผิดชอบของบุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดในที่เกิดเหตุ และเพื่อศึกษาพฤติการณ์แห่งคดีที่จำเลยถูกดำเนินคดีเพราะมีการพบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร โดยศึกษารวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์จากบทบัญญัติของกฎหมาย ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาศาลฎีกาและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต ผลการศึกษาพบว่า บุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดและมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ไม่ว่าจะร่วมกระทำส่วนหนึ่งของความผิดทั้งหมดหรือเป็นการแบ่งหน้าที่กันทำ ศาลถือว่าเป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิด นอกจากนี้บุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดในลักษณะที่พร้อมจะเข้าช่วยเหลือกันได้ในพื้นที่ แม้บุคคลนั้นจะไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ศาลก็ถือว่าบุคคลนั้นมีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมเสมือนบุคคลนั้นลงมือกระทำผิดด้วยตัวเอง ส่วนในคดีที่พบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน เจ้าของบ้านและภริยาหรือคนรักของเจ้าของบ้านที่อยู่บ้านเดียวกัน ทำมาหากินด้วยกัน ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ศาลถือว่าทั้งสองมีความผิดฐานร่วมกันครอบครองยาเสพติด การที่เพียงรู้ว่าเมียเสพติดซุกซ่อนอยู่ในบ้านยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ญาติหรือเพื่อนของผู้กระทำความผิดที่พักอาศัยอยู่ในบ้านเดียวกันมีความผิดฐานร่วมกันครอบครองยาเสพติดด้วย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะสำหรับบุคคลที่อยู่ร่วมภายในบ้านในขณะมีการตรวจค้นพบยาเสพติดว่า ไม่ควรวิงหนีเจ้าหน้าที่

---

\* Received 3 June 2020; Revised 14 June 2020; Accepted 27 June 2020



ตำรวจ ไม่ควรช่วยเจ้าหน้าที่ตำรวจนำชี้ที่ชุกซ่อนยาเสพติดหรือไม่ช่วยทำลายยาเสพติด และ  
ประการสุดท้าย ควรพยายามอยู่ห่างจากยาเสพติดรวมทั้งควรให้การปฏิเสธ

**คำสำคัญ:** จำเลย, ยาเสพติด, ความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด

## Abstract

This documentary research aimed to study the liability of a person who got involved in an offense committed at the crime scene. Also, this research intended to study the circumstances of the case in which the defendant was prosecuted due to drugs found as evidence in the house. This research was a documentary research by collecting and analyzing contents from text book, research articles, the Supreme Court decisions and the Internet. The findings revealed that a person who got involved in an offense committed by another offender in such a way that he physically took part in committing the offense, no matter how many degree he got involved in the entire offense, was convicted of being a co – offender. In addition, a person who got involved in an offense committed by another offender in such a way that he became an accomplice to the offender in perpetrating a crime, even though he did not physically take part in committing the offense, was convicted of being a co – offender, as if he did commit the offense himself. In the case of the drugs found in the house, both the house owner and his wife living in the same house, making a living together and hanging around together, were found guilty of drug co – possession with intent. However, just having knowledge of the drugs hidden in the house was insufficient to make the offender’s relative or friend staying in the same house guilty of drug co – possession with intent. The author would like to suggest people staying in a house where police are raiding during a drug search that they should not run away from the police, should not help the police find out where the drugs were hidden and should not help destroy the evidence (drugs). Lastly, they should try to distance themselves from the drugs as this act can lead them to affirm a plea of not guilty.

**Keywords:** Defendant, Drug, Drug – Related Offense



## บทนำ

ปัญหายาเสพติดเป็นภัยอันตรายที่คุกคามมวลมนุษยชาติทั่วโลก เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้คุณภาพชีวิตของประชากรต่ำลง ซึ่งส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศและก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมที่บั่นทอนเศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศ (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2562) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นอย่างมากเช่นกัน เมื่อพิจารณาจากสถิติการจับกุมคดียาเสพติดภาพรวมทั่วประเทศ ประจำปีงบประมาณ 2560 – 2562 ข้อมูลสถิติย้อนหลัง 3 ปี ก็พบว่า ในปีงบประมาณ 2560 มีจำนวนคดียาเสพติด 261,112 คดี และจำนวนผู้ต้องหา 287,238 คน ในปีงบประมาณ 2561 มีจำนวนคดียาเสพติด 331,941 คดี และจำนวนผู้ต้องหา 357,585 คน ในปีงบประมาณ 2562 มีจำนวนคดียาเสพติด 363,769 คดี และจำนวนผู้ต้องหา 385,771 คน (สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2562) จากข้อมูลสถิติดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ายังมีการจับกุมปราบปรามยาเสพติดมากขึ้น จำนวนคดียาเสพติดและจำนวนผู้ต้องหาก็ยิ่งกลับเพิ่มจำนวนมากตามไปด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงค่าตอบแทนที่ผู้กระทำความผิดได้รับจากการค้ายาเสพติดว่ามีมูลค่าสูงมากจนสร้างแรงจูงใจให้ผู้กระทำความผิดเห็นว่าคุ้มค่ากับความเสี่ยงที่อาจต้องถูกลงโทษจำคุกตลอดชีวิตหรือประหารชีวิต

ยาเสพติดถือได้ว่าเป็น “ของแรง” กล่าวคือ หากยาเสพติดอยู่ในความครอบครองของใคร ผู้นั้นมีความผิด ยาเสพติดอาจถูกเปรียบได้ว่าเป็น “ของแรง” เหมือนกับอาวุธปืน ใครอยู่ใกล้ก็อาจมีความผิดไปด้วย ตัวอย่างเช่น จำเลยที่ 1 ร่วมอยู่กับพวกตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ จนกระทั่งเวลาเกิดเหตุจำเลยที่ 1 ก็นั่งไปในรถแล้ว พวกในรถนั้นยังปืนเข้าไปในร้านอาหารหลายนัด กระสุนปืนนัดหนึ่งถูกตุงยื่นห่างจากที่สืบตำรวจโท อ. นั่งอยู่ 10 เมตร แล้วหลบหนีไปด้วยกัน พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงว่าจำเลยที่ 1 มีส่วนรู้เห็นและคบคิดกับพวกมาก่อน ถือได้ว่าจำเลยที่ 1 ร่วมกระทำความผิดด้วย จำเลยที่ 1 มีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมพยายามฆ่าคนตายโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 80, 83 ด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3236/2522, 2522) นี่คือความเป็น “ของแรง” ของอาวุธปืน ยาเสพติดก็มีความเป็น “ของแรง” ในลักษณะเดียวกัน เมื่อได้พิจารณาถึงกรณีที่มีการตรวจค้นพบยาเสพติดภายในบ้าน เจ้าของบ้านก็ต้องถูกดำเนินคดี นอกจากนี้ บุคคลที่พักอาศัยอยู่ในบ้าน อาทิเช่น ภริยาญาติ หรือเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านขณะมีการตรวจค้นพบยาเสพติดจะมีความผิดไปด้วยหรือไม่ พฤติการณ์อย่างไรที่ศาลถือว่าบุคคลที่พักอาศัยอยู่ในบ้านมีเจตนาช่วยยัดถือครอบครองยาเสพติดของกลางด้วย พฤติการณ์เหล่านี้เป็นสิ่งที่ประชาชนควรเรียนรู้ เพราะประมวลกฎหมายอาญามาตรา 64 บัญญัติไว้ว่า บุคคลจะแก้ตัวว่าไม่รู้กฎหมายเพื่อให้ตนพ้นความรับผิดในทางอาญาไม่ได้



### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความรับผิดชอบของบุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดในที่เกิดเหตุ
2. เพื่อศึกษาพฤติการณ์แห่งคดีที่จำเลยถูกดำเนินคดีเพราะมีการพบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน

### วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) กล่าวคือ เป็นการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยศึกษารวบรวมข้อมูล และวิเคราะห์จากบทบัญญัติของกฎหมาย ตำรา งานวิจัย วิทยานิพนธ์ คำพิพากษาศาลฎีกาและข้อมูลจากอินเทอร์เน็ต

ขอบเขตการวิจัย งานวิจัยนี้มีขอบเขตทางเนื้อหา เป็นงานวิจัยที่มุ่งแสวงหาความเข้าใจเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดในที่เกิดเหตุ และมีขอบเขตทางบุคคล เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาพฤติการณ์แห่งคดีที่จำเลยถูกดำเนินคดีเพราะมีการพบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน

### ผลการวิจัย

1. ความรับผิดชอบของบุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดในที่เกิดเหตุ แยกได้เป็น 2 กรณี ดังนี้

1.1 กรณีที่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ศาลถือว่าผู้ร่วมกระทำมีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 โดยเกิดขึ้นได้ 2 ลักษณะ ดังนี้

1.1.1 ลักษณะเป็นการร่วมกระทำส่วนหนึ่งของความผิดทั้งหมด กล่าวคือ ผู้กระทำแต่ละคนได้กระทำการถึงขั้นเป็นความผิดในตัวเอง แม้การกระทำของผู้ร่วมกระทำบางคนจะยังไม่ถึงขั้นจะทำให้เกิดผลได้ก็ตาม ผู้กระทำนั้นก็ต้องรับผิดชอบในผลอันปลายที่เกิดขึ้นจากการกระทำของผู้ร่วมกระทำความผิดคนอื่นด้วย ตัวอย่างเช่น จำเลยร่วมกับพี่ชายทำร้ายผู้ตาย โดยจำเลยเป็นคนแทง พี่ชายของจำเลยเป็นคนยิง จำเลยและพี่ชายของจำเลยมีความผิดฐานเป็นตัวการฆ่าผู้อื่น (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 559/2514, 2514) ตามฎีกาเรื่องนี้ หากผลที่จำเลยแทงผู้ตายเป็นผลเพียงเลือดออกเล็กน้อยซึ่งในตัวเองไม่อาจทำให้ผู้ตายถึงแก่ความตายได้ แม้ผู้ตายจะตายเพราะบาดแผลจากการที่พี่ชายของจำเลยยิง จำเลยผู้แทงก็ต้องรับผิดชอบในผลที่เกิดขึ้น กล่าวคือ เป็นตัวการร่วมกับพี่ชายในความผิดฐานฆ่าคนตายตาม มาตรา 288

1.1.2 ลักษณะเป็นการแบ่งหน้าที่กันทำ กล่าวคือ ผู้ร่วมกระทำคนหนึ่งลงมือกระทำการอันเป็นความผิดในตัวเอง ในขณะที่ผู้ร่วมกระทำอีกคนหนึ่งได้ทำหน้าที่อย่างอื่น ๆ ซึ่งไม่เป็นความผิดในตัวเอง เช่น คอยดูต้นทาง หรือคอยแจ้งสัญญาณอันตราย



ตัวอย่างเช่น จำเลยที่ 1, ที่ 3 เข้าปล้นทรัพย์ในร้านขายของ จำเลยที่ 2 เดินวนเวียนอยู่บริเวณหน้าร้าน ทำหน้าที่คอยดูต้นทาง เป็นการแบ่งหน้าที่กันทำ ทำให้การปล้นสำเร็จ จำเลยที่ 2 เป็นตัวการปล้นทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 321/2521, 2521)

1.2 กรณีที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด แต่บุคคลนั้นอยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดในลักษณะที่พร้อมจะช่วยเหลือกันได้ทันที ศาลถือว่ามีเจตนาร่วมกระทำความผิดจึงเป็นตัวการร่วมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ตัวอย่างเช่น คดีแรก จำเลยรู้เห็นมาก่อนว่า ช. จะไปยิงผู้เสียหาย จำเลยร่วมไปกับ ช. เป็นการให้กำลังใจ เมื่อ ช. ยิงผู้เสียหาย จำเลยก็แสดงตนเป็นพวก ช. ทันที โดยร้องห้ามคนอื่นไม่ให้เข้าไปช่วยผู้เสียหาย เป็นการแสดงให้ผู้อื่นเห็นว่า ช. ไม่ได้มาคนเดียว แล้วจำเลยกับ ช. ก็หลบหนีไปพร้อมกัน ถือว่า จำเลยเป็นตัวการร่วมกับ ช. ในการกระทำความผิด (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 980/2529, 2529) หรือ คดีที่สอง จำเลยที่ 1 ขึ้นไปบนบ้านของผู้เสียหายพร้อมกับคนร้ายโดยยื่นเอามือล้วงกระเป๋ากางเกงอยู่ที่ชานบ้านในลักษณะคุมเชิง ส่วนคนร้ายเข้าไปคว้าปืนลูกซองยาวของผู้เสียหายที่แขวนไว้ข้างฝาและเกิดแย่งปืนกันกับภริยาของผู้เสียหาย คนร้ายจึงได้ใช้เท้าเตะและชกมีดออกมาชู่ หลังจากนั้นจำเลยที่ 1 และคนร้ายวิ่งหลบหนีไปพร้อมกัน พฤติการณ์เช่นนี้แสดงว่าจำเลยที่ 1 ร่วมกับคนร้ายทำการปล้นทรัพย์ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 456/2530, 2530)

จากกรณีที่บุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดในที่เกิดเหตุในลักษณะที่พร้อมจะเข้าช่วยเหลือกันได้ทันที แม้บุคคลนั้นจะไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด แต่ศาลถือว่ามีเจตนาร่วมในการกระทำความผิดและมีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมเสมือนเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดไปด้วยนั้น ทำให้เกิดข้อพิจารณาเปรียบเทียบกับพฤติการณ์แห่งคดีที่ตำรวจทำการตรวจค้นพบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน และบุคคลที่อยู่ร่วมในขณะเกิดเหตุ อาทิเช่น ภริยาญาติหรือเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านดังกล่าวจะมีความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายไปด้วยหรือไม่

2. พฤติการณ์แห่งคดีที่จำเลยถูกดำเนินคดีเพราะมีการพบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน สามารถแยกพิจารณาได้ 3 กรณี ดังนี้

2.1 กรณีจำเลยเป็นเจ้าของบ้านที่พบยาเสพติด แยกพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดีเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1 ลักษณะที่จำเลยรับว่าเป็นเจ้าของบ้าน แต่อ้างว่าไม่รู้ว่ามียาเสพติดอยู่ในบ้าน ตัวอย่างเช่น สำหรับจำเลยที่ 3 ขณะที่ทำการตรวจค้นจับกุม จำเลยที่ 3 อยู่ที่บ้านของจำเลยที่ 3 น้ำยาแอมเฟตามีนน้ำหนัก ประมาณ ๗ กิโลกรัม ที่บรรจุอยู่ในหม้ออลูมิเนียมวางอยู่บนชั้นสองที่บ้านของจำเลยที่ 3 ตรงบันไดขึ้นชั้นบน ใต้โต๊ะพระซึ่งมีลักษณะโล่งโปร่ง บุคคลใดที่ขึ้นไปบนบ้านของจำเลยที่ 3 ก็ย่อมจะต้องเห็น จำเลยที่ 3 ก็น่าที่จะต้องทราบว่ามีน้ำยาแอมเฟตามีนอยู่ที่บ้านของตน เชื่อได้ว่าจำเลยที่ 3 ยินยอมให้จำเลยที่ 1





นำน้ำยาแอมเฟตามีนอันเป็นสิ่งที่มีไว้ผิดกฎหมายมาเก็บไว้ที่บ้านของจำเลยที่ 3 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5487/2539, 2539)

2.1.2 ลักษณะที่จำเลยรับว่าเป็นเจ้าของบ้าน และอ้างว่ายาเสพติดของกลางเป็นของผู้อื่นที่นำมาฝากไว้ในบ้าน ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 86 ตัวอย่างเช่น เมทแอมเฟตามีน 2 ถูจจำนวน 4,000 เม็ด ผังดินอยู่ข้างบ่อน้ำในบริเวณรั้วบ้านของจำเลยที่ 2 ตามที่จำเลยที่ 2 ชี้จุดที่ซุกซ่อนเมทแอมเฟตามีนให้เจ้าพนักงานตำรวจถ่ายรูปไว้ ซึ่งเป็นภาพภายในบริเวณรั้วคอนกรีตตรงกับคำเบิกความของพยานโจทก์ ซึ่งบุคคลภายนอกไม่สามารถเข้าออกได้ ถือเป็นการสนับสนุนให้จำเลยที่ 1 กระทำความผิดฐานมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5719/2544, 2544)

2.1.3 ลักษณะที่จำเลยเป็นเจ้าของบ้าน แต่กล่าวอ้างลอย ๆ ว่าไม่ได้เป็นเจ้าของบ้านที่พบบยาเสพติดของกลาง ศาลพิพากษาว่าจำเลยมีความผิดฐานมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย ตัวอย่างเช่น ชั้นจับกุมจำเลยที่ 2 ให้การรับสารภาพและชี้ตพอดว่าเมทแอมเฟตามีนของกลางทั้งหมดเป็นของจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นเจ้าของบ้านได้ฝากให้จำหน่ายโดยจำเลยที่ 3 ให้ค่าตอบแทนเม็ดละ 10 บาท เห็นว่า แม้ขณะเกิดเหตุจำเลยที่ 3 มิได้อยู่ที่บ้านที่เกิดเหตุจริงโดยจำเลยที่ 3 นำสืบต่อผู้อ้างว่าในช่วงเกิดเหตุได้ขายบ้านหลังดังกล่าวให้แก่ผู้อื่นไปแล้ว แต่หลังเกิดเหตุเจ้าพนักงานตำรวจจับกุมจำเลยที่ 3 ได้ที่หน้าบ้านที่เกิดเหตุเป็นเพราะจำเลยที่ 3 กลับมาเยี่ยมนางอัมพรบุตรสาวซึ่งมีบ้านอยู่ใกล้ ๆ กันนั้น ก็ปรากฏว่าจำเลยที่ 3 ไม่ได้ให้นางอัมพรบุตรสาวหรือบุคคลซึ่งจำเลยที่ 3 อ้างว่ารับซื้อบ้านของจำเลยที่ 3 ไปแล้วมาเบิกความยืนยัน คงมีแต่เพียงคำเบิกความกล่าวอ้างของจำเลยที่ 3 ลอย ๆ เพียงปากเดียวโดยไม่มีพยานหลักฐานอื่นสนับสนุน ข้ออ้างของจำเลยที่ 3 ดังกล่าวจึงไม่มีน้ำหนักให้นำเชื่อถือว่าความจริงเป็นดังที่จำเลยที่ 3 กล่าวอ้าง ข้อเท็จจริงจึงฟังได้ว่าจำเลยที่ 3 ยังคงเป็นเจ้าของและพักอาศัยอยู่ที่บ้านที่เกิดเหตุ จำเลยที่ 3 จึงถูกจับกุมได้ขณะยืนอยู่ที่หน้าบ้านของตน (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2610-2611/2549, 2549)

2.2 กรณีจำเลยเป็นภริยาหรือคนรักของเจ้าของบ้านที่พบบยาเสพติด กล่าวคือ เป็นกรณีที่สามีและภริยาหรือคู่รักที่อาศัยอยู่ในบ้านหรือห้องพักหลังเดียวกัน และปรากฏว่าสามีนำยาเสพติดมาเก็บไว้ในบ้านหรือห้องพักที่ใช้อาศัยอยู่ร่วมกัน โดยปกติแล้วเมื่อมีการตรวจค้นจับกุมเจ้าพนักงานตำรวจมักตั้งข้อหาเอาแก่ทั้งสามีและภริยาหรือคนรักทั้งสองคนในข้อหาร่วมกันครอบครองยาเสพติดเหล่านั้น แต่เมื่อคดีไปขึ้นสู่ศาลแล้ว ศาลจะลงโทษทั้งสองคนหรือไม่นั้น จะต้องมีข้อเท็จจริงหรือพฤติการณ์ที่จะบ่งชี้ให้เห็นแน่ชัดว่าจำเลยรู้หรือควรรู้ว่าสามีของจำเลยนำยาเสพติดไปเก็บไว้ที่บ้านหลังดังกล่าว แยกพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดีเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้



2.2.1 ลักษณะที่จำเลยที่เป็นภริยาหรือคนรักได้ร่วมกระทำความผิดด้วย ตัวอย่างเช่น จำเลยที่ 2 เป็นภริยาของจำเลยที่ 3 พักอาศัยอยู่บ้านเดียวกันกับจำเลยที่ 1 และที่ 3 ในลักษณะถาวรมิใช่ไป ๆ มา ๆ จำเลยที่ 2 ได้อยู่กินด้วยกันฉันสามีภริยากับจำเลยที่ 3 ก่อนเกิดเหตุประมาณ 2 เดือนโดยไม่ปรากฏว่าจำเลยที่ 3 ประกอบอาชีพอื่นอันจะมีรายได้มาเลี้ยงดูจำเลยที่ 2 ได้ จำเลยที่ 2 ย่อมรู้ถึงพฤติกรรมของจำเลยที่ 3 เป็นอย่างดี หากไม่มีเจตนา ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยที่ 1 และที่ 3 แล้ว ก็ไม่น่าอยู่ร่วมบ้านเดียวกันกับจำเลยที่ 1 และที่ 3 เจ้าพนักงานตำรวจจับกุมจำเลยที่ 2 ได้ขณะถือถุงกระดาษบรรจุเฮโรอีน 100 หลอดนั่งซ้อนท้ายรถจักรยานยนต์ที่จำเลยที่ 1 ขับ เพื่อนำไปส่งให้สายลับที่ล่อซื้อ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 528/2538, 2538)

2.2.2 ลักษณะที่จำเลยเป็นภริยาอยู่บ้านเดียวกันกับผู้กระทำความผิดและไม่ได้ประกอบอาชีพอื่น ศาลยกเอาห้องที่เก็บซ่อนยาเสพติดว่าเป็นห้องที่ใช้ร่วมกันมาประกอบการพิจารณาด้วย ตัวอย่างเช่น พฤติการณ์ที่จำเลยที่ 1 เป็นภริยาของจำเลยที่ 2 พักอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน ประกอบอาชีพด้วยกัน ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ๆ ทั้งเมทแอมเฟตามีนและกัญชาของกลางก็ถูกค้นพบได้ภายในห้องพระซึ่งอยู่ชั้นสองของบ้าน พฤติการณ์ดังกล่าวเชื่อได้ว่าจำเลยที่ 1 ร่วมกับจำเลยที่ 2 มีเมทแอมเฟตามีนและกัญชาของกลางไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6792/2554, 2554)

2.3 กรณีจำเลยเป็นญาติหรือเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านขณะมีการตรวจค้นพบยาเสพติดของกลาง แยกพิจารณาจากพฤติการณ์แห่งคดีเป็น 3 ลักษณะ ดังนี้

2.3.1 ลักษณะที่จำเลยช่วยนำซีที่ซุกซ่อนยาเสพติดของกลาง ศาลถือว่าจำเลยร่วมรู้เห็นและช่วยซุกซ่อนยาเสพติดของกลาง ตัวอย่างเช่น หลังจากนั้นนายสมและนางมวลได้พาเจ้าพนักงานตำรวจกับพวกไปที่พักลักษณะเป็นห้องแบ่งเช่าอยู่บนตึกแถวชั้นสาม จำเลยอยู่ภายในห้อง โดยร้อยตำรวจเอกสรพงษ์กับจำสิบตำรวจสุมิทัยยืนสอดคล้องกันว่า จำเลยเป็นคนพาไปที่โรงเต้าและชี้ให้เจ้าพนักงานตำรวจหีบรองเต้า จากการตรวจค้นรองเต้าพบเมทแอมเฟตามีน 400 เม็ด ได้แจ้งข้อหาจำเลยว่าร่วมกันมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายและจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน เห็นว่า จำเลยเป็นญาติกับนายสมและอาศัยอยู่ในห้องพักเดียวกันตั้งแต่ก่อนที่นายสมกับนางมวลจะถูกจับกุมในข้อหาจำหน่ายเมทแอมเฟตามีน พฤติการณ์บ่งชี้ว่าเมื่อนายสมกับนางมวลออกจากห้องพักไปชายเมทแอมเฟตามีนส่วนที่ถูกจับได้ จำเลยก็อยู่ในห้องพักที่มีเมทแอมเฟตามีนอีกจำนวนหนึ่งซึ่งมากกว่าซุกซ่อนอยู่ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 12482/2556) หรือ ลักษณะที่จำเลยกำถุงยาเสพติดวิงหนีตำรวจออกทางหลังบ้าน ศาลถือว่าจำเลยร่วมกระทำความผิดด้วย ตัวอย่างเช่น เมื่อร้อยตำรวจเอก ศ. เรียกให้เปิดประตูหน้าบ้าน จำเลยที่ 3 ก็วิ่งหนีออกไปทางหลังบ้าน โดยในมือกำถุงพลาสติกบรรจุเมทแอมเฟตามีน 5 เม็ด และพวกของจำเลยที่ 3 อีก 2 คน ต่างก็มีเมทแอมเฟตามีนบรรจุอยู่ใน



ถุงพลาสติกคนละ 1 ใบ โดยเมทแอมเฟตามีนที่จำเลยที่ 3 กับพวกครอบครองไว้นั้นมีลักษณะเช่นเดียวกับเมทแอมเฟตามีน จำนวน 300 เม็ด ที่บรรจุอยู่ในถุงพลาสติกสีแดง และหลอดพลาสติกสีเหลืองที่วางอยู่บริเวณพื้นกลางบ้านที่เกิดเหตุ จึงฟังได้ว่าจำเลยที่ 3 กับพวกพร้อมกันมีเมทแอมเฟตามีนไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 56/2542, 2542)

2.3.2 ลักษณะที่จำเลยตะโกนบอกว่า “ตำรวจมา” ศาลถือว่าเป็นการตะโกนบอกไปตามความเป็นจริง จำเลยไม่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วย ตัวอย่างเช่น เจ้าพนักงานตำรวจแอบดูเห็นจำเลยที่ 1 ยืนพูดโทรศัพท์ จำเลยที่ 2 ยืนอยู่กลางห้อง เจ้าพนักงานตำรวจเคาะประตู ให้เปิดประตู จำเลยที่ 2 ตะโกนบอกจำเลยที่ 1 ว่า “ตำรวจมา” แล้วจำเลยที่ 1 หยิบถุงพลาสติกเข้าไปในห้องน้ำ และทิ้งถุงพลาสติก 11 ถุงที่ภายในบรรจุเมทแอมเฟตามีนลงในโถส้วม ขณะนั้นจำเลยที่ 2 เดินเข้าไปในห้องนอน ไม่ได้เข้าไปมีส่วนช่วยเหลือจำเลยที่ 1 ในการชุกซ่อนหรือทำลายเมทแอมเฟตามีน หรือช่วยปกปิดการกระทำความผิดของจำเลยที่ 1 การที่จำเลยที่ 2 ตะโกนว่า “ตำรวจมา” ไม่ได้หมายความว่า จำเลยที่ 2 ร่วมกับจำเลยที่ 1 กระทำความผิด เพราะเป็นการตะโกนบอกไปตามความเป็นจริง และไม่พบสิ่งผิดกฎหมายใด ๆ จากจำเลยที่ 2 ทั้งจำเลยที่ 2 ให้การปฏิเสธตลอดมา จำเลยที่ 2 จึงไม่ได้ร่วมกระทำความผิดกับจำเลยที่ 1 (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1159/2542, 2542)

2.3.3 ลักษณะที่จำเลยไม่เข้าเกี่ยวข้องในการนำซีที่ชุกซ่อนยาเสพติดของกลาง จำเลยเพียงแต่รู้ถึงการมีอยู่ของยาเสพติดเท่านั้น ศาลถือว่าเป็นเหตุพยานหลักฐานแสดงว่าจำเลยได้เข้าร่วมยึดถือครองครอบครองยาเสพติดของกลาง ตัวอย่างเช่น การที่จำเลยที่ 2 รู้ถึงการมีอยู่ของเมทแอมเฟตามีน แต่ไม่มีพยานหลักฐานใดหรือพฤติการณ์ใดที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยที่ 2 ร่วมยึดถือหรือปกครอบดูแลเมทแอมเฟตามีนดังกล่าว กรณีจึงถือไม่ได้ว่าจำเลยที่ 2 ร่วมกับจำเลยที่ 1 มีเมทแอมเฟตามีนของกลางไว้ในครอบครอง อีกทั้งจำเลยที่ 2 ก็ให้การปฏิเสธมาโดยตลอด ตั้งแต่ในชั้นจับกุม พยานหลักฐานของโจทก์จึงไม่มั่นคงเพียงพอและมีความสงสัยตามสมควรว่า จำเลยที่ 2 ร่วมกับจำเลยที่ 1 มีเมทแอมเฟตามีนของกลางไว้ในครอบครองหรือไม่ การกระทำของจำเลยที่ 2 จึงไม่เป็นความผิดตามฟ้องโจทก์ การที่ศาลล่างทั้งสองเห็นว่า จำเลยที่ 2 ร่วมกับจำเลยที่ 1 มีเมทแอมเฟตามีนของกลางไว้ในครอบครอง จึงไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกา (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 16219/2555, 2555) หรือ ลักษณะที่ผู้กระทำความผิดเก็บยาเสพติดไว้ในถังพลาสติกที่มีฝาปิด ศาลถือว่าเป็นเหตุพยานหลักฐานแสดงว่าจำเลยไม่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วย ตัวอย่างเช่น สำหรับเมทแอมเฟตามีนอีก 360 เม็ด ที่เจ้าพนักงานตำรวจยึดได้ในภายหลังนั้น เจ้าพนักงานตำรวจผู้จับกุม และพนักงานสอบสวนจะเบิกความสอดคล้องกันว่า นายจายน้องเป็นผู้รับว่าเมทแอมเฟตามีนจำนวนนี้เป็นของตน อีกทั้งนายจายน้องเพียงผู้เดียวที่นำเจ้าพนักงานตำรวจไปตรวจค้นและยึดเมทแอมเฟตามีนดังกล่าวจากห้องพักที่เกิดเหตุ โดยบันทึกการจับและคำให้การในชั้นสอบสวนของนายจายน้องล้วนแต่ระบุว่า เมทแอมเฟตามีน 360 เม็ด ของกลางเป็นของ



นายจายน้องแต่เพียงผู้เดียว โดยไม่มีข้อเท็จจริงใดที่ระบุว่าจำเลยมีส่วนเกี่ยวข้องกับเมทแอมเฟตามีนจำนวนนี้ด้วย อีกทั้งเมทแอมเฟตามีนจำนวนนี้ซุกซ่อนอยู่ในถังพลาสติกมีฝาปิด ซึ่งแม้จำเลยจะพักอยู่กับนายจายน้องในขณะที่เกิดเหตุ ก็ยังมีข้อสงสัยว่าจำเลยอาจไม่รู้ว่าเมทแอมเฟตามีนจำนวนนี้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9581/2555, 2555)

## อภิปรายผล

1 ศึกษาความรับผิดชอบของบุคคลที่อยู่ร่วมในขณะที่กระทำความผิดในที่เกิดเหตุ ผลการวิจัยพบว่า บุคคลที่อยู่ร่วมในขณะที่กระทำความผิด และมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดด้วย ไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดส่วนหนึ่งของความผิดทั้งหมด หรือเป็นการแบ่งหน้าที่กันทำ ศาลก็ถือว่าทุกคนเป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิด บุคคลเหล่านั้นต้องร่วมรับผิดชอบสุดท้ายที่เกิดขึ้นจากการทำผิดทั้งหมด

ส่วนกรณีที่ไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด แต่บุคคลนั้นอยู่ร่วมในขณะที่กระทำความผิดในลักษณะที่พร้อมจะช่วยเหลือกันได้ทันที ศาลก็ถือว่าบุคคลนั้นมีเจตนาร่วมกระทำผิดด้วย จึงมีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 เช่นกัน ตัวอย่างเช่น จำเลยที่ 1 ร่วมอยู่กับพวกตั้งแต่ก่อนเกิดเหตุ จนกระทั่งเวลาเกิดเหตุจำเลยที่ 1 ก็นั่งไปในรถแล้ว พวกในรถนั้นยังป็นเข้าไปในร้านอาหารหลายนัด กระสุนปืนนัดหนึ่งถูกตู้เย็นห่างจากที่สืบตำรวจโท อ. นั่งอยู่ 10 เมตร แล้วหลบหนีไปด้วยกัน พฤติการณ์ดังกล่าวแสดงว่าจำเลยที่ 1 มีส่วนรู้เห็นและคบคิดกับพวกมาก่อน ถือได้ว่าจำเลยที่ 1 ร่วมกระทำผิดด้วย จำเลยที่ 1 มีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมพยายามฆ่าคนตายโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 288, 80, 83 ด้วย (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3236/2522, 2522) จำเลยที่ 1 มีความผิดเท่ากับเพื่อนคนที่นั่งร่วมกันไปในรถและใช้ปืนยิงเข้าไปในร้านอาหาร ทั้ง ๆ ที่จำเลยที่ 1 อาจมิได้มีเจตนาฆ่าใครเลย แต่เพราะพฤติการณ์ที่จำเลยที่ 1 นั่งรถไปกับเพื่อนที่ใช้อาวุธปืนยิงเข้าไปในร้านอาหาร ศาลจึงพิพากษาว่าจำเลยที่ 1 มีความผิดฐานเป็นตัวการร่วม การที่จำเลยที่ 1 ให้การปฏิเสธต่อผู้คดีนี้ก็คงมีความคิดตามปกติของสามัญชนทั่วไปว่าตนเองเพียงนั่งร่วมไปในรถเฉย ๆ ไม่ได้มีเจตนาจะฆ่าใคร ตนเองคงไม่มีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมตามที่อัยการโจทก์ฟ้องเป็นแน่ คำพิพากษาศาลฎีกานี้เป็นอุทธรณ์เตือนให้ระวังว่าอย่าเดินทางไปไหนมาไหนกับบุคคลที่พกอาวุธปืน เพราะหากบุคคลนั้นเกิดไม่พอใจใครขึ้นมาและชักปืนยิงคนตาย คนที่ร่วมเดินทางไปด้วยอาจต้องรับผิดชอบเป็นตัวการร่วมฆ่าคนตายโดยเจตนาก็ได้

เมื่อนำหลักความรับผิดชอบเป็นตัวการร่วมเพราะบุคคลนั้นอยู่ร่วมในขณะที่กระทำความผิดในลักษณะที่พร้อมจะช่วยเหลือกันได้ทันทีนั้น มาพิจารณาเทียบกับข่าวใหญ่ที่ตำรวจฆ่าชายผิวดำ (George Floyd) จนเกิดเป็นการประท้วงและมีการก่อการจลาจลไปทั่วประเทศสหรัฐอเมริกา ที่เมืองมินนิอาโพลิส รัฐมินนิโซตา โดยข้อเท็จจริงปรากฏว่าตำรวจใช้เชือกมัดทับ



คอของชายฆาตล้มกับพื้นถนนในขณะที่ชายฆาตยังคงถูกใส่กุญแจมือไขว้หลังไว้เป็นเวลาเกือบ 9 นาที โดยชายฆาตได้ร้องบอกหลายครั้งว่า “ผมหายใจไม่ออก” แต่ตำรวจก็ไม่ได้ให้ความสนใจ และมีตำรวจอีก 2 คนช่วยจับชายฆาตไว้ ส่วนตำรวจอีกคนยืนคุมเชิงไว้ไม่ให้ชาวบ้านเข้ามาช่วย จนชายฆาตถึงแก่ความตาย อัยการรัฐมินนิโซต้าตั้งข้อหาฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา (Second – Degree Murder) กับตำรวจที่ใช้เชือกคอชายฆาต และตั้งข้อหาตำรวจอีก 3 คนฐานเป็นผู้สนับสนุนการฆ่าคนตายโดยเจตนา (Aiding And Abetting Second – Degree Murder) (BBC News, 2020)

อัยการรัฐมินนิโซต้าไม่ได้ตั้งข้อหาเป็นตัวการร่วมในความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนา กับตำรวจอีกสามคน ตั้งข้อหาเพียงฐานเป็นผู้สนับสนุน ทั้งนี้เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกาในการตัดสินว่าบุคคลใดมีความผิดฐานฆ่าคนตายนั้นใช้การตัดสินโดยคณะลูกขุนที่เป็นบุคคลธรรมดาทั่วไป (Laypersons) เหตุผลที่ทำให้ประเทศสหรัฐอเมริกามีความไว้วางใจต่อการใช้ระบบลูกขุนในการพิจารณาคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งเหตุผลที่ว่า การที่จะตัดสินลงโทษบุคคลจะต้องได้รับเสียงเป็นเอกฉันท์จากคณะลูกขุนเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้ระบบลูกขุนมีความน่าเชื่อถือยิ่งกว่าผู้พิพากษานายเดียวมก หากลูกขุนแม้แต่เพียงคนหนึ่งคนใดหรือหลายคน จากจำนวนทั้งสิ้น 12 คน ไม่เชื่อว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดซึ่งเรียกว่า Hung Jury จำเลยผู้นั้นจะถูกปล่อยจากการดำเนินคดีทันที (ชยันเรศ วงศ์สายัณห์, 2556) ไม่เหมือนกับกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของประเทศไทยที่ใช้ผู้พิพากษาผู้มีความรู้ความเชี่ยวชาญในหลักกฎหมาย หากคดีนี้เกิดขึ้นในประเทศไทย อัยการอาจตั้งข้อหาตำรวจอีก 3 คนนั้นฐานเป็นตัวการร่วม คงไม่ตั้งข้อหาฐานเป็นผู้สนับสนุน เพราะเมื่อตั้งข้อหาฐานเป็นผู้สนับสนุนแล้ว หากศาลฟังข้อเท็จจริงว่าเป็นตัวการร่วม ศาลก็ลงโทษให้รับผิดฐานเป็นตัวการร่วมไม่ได้ ถือเป็นกรพิพากษาเกินคำขอ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 192 วรรคแรก ศาลลงโทษได้แต่เพียงฐานเป็นผู้สนับสนุนตามฟ้อง

2 ศึกษาพฤติการณ์แห่งคดีที่จำเลยถูกดำเนินคดีเพราะมีการพบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน ผลการวิจัยสามารถแยกได้เป็น 3 กรณี ดังนี้

กรณีแรก กรณีจำเลยเป็นเจ้าของบ้านที่พบยาเสพติดของกลาง ผลการวิจัยพบว่า จำเลยที่เป็นเจ้าของบ้านที่พบยาเสพติดของกลางมีโอกาสสูงมากที่จะถูกศาลพิพากษาลงโทษว่ามีความผิด อาทิเช่น ในข้อที่ 2.1.1 จำเลยต่อสู้อ้างว่าไม่รู้ว่ามียาเสพติดอยู่ในบ้าน ศาลยกเอาของที่ใช้บรรจุยาเสพติดและตำแหน่งที่วางยาเสพติดเป็นหลักฐานสำคัญในการพิจารณาว่าข้ออ้างของจำเลยฟังขึ้นหรือไม่ การที่ยาเสพติด “บรรจุอยู่ในหม้ออลูมิเนียมวางอยู่บนชั้นสองที่บ้านของจำเลยที่ 3 ตรงบันไดขึ้นชั้นบนใต้โต๊ะพระซึ่งมีลักษณะโล่งโปร่ง บุคคลใดขึ้นไปบนบ้านของจำเลยที่ 3 ก็ย่อมจะต้องเห็น” จึงไม่น่าเชื่อตามข้ออ้างของจำเลยที่ว่าไม่รู้ว่ามียาเสพติดอยู่ในบ้าน หรือ ในข้อที่ 2.1.2 จำเลยต่อสู้อ้างว่ายาเสพติดของกลางเป็นของจำเลยอีกคนหนึ่ง



นำมาฝากไว้ในบ้าน ศาลก็ถือว่าจำเลยที่เป็นเจ้าของบ้านมีความผิดฐานเป็นผู้สนับสนุน หรือ ในข้อที่ 2.1.3 จำเลยต่อสู้อ้างลอย ๆ ว่าตนไม่ใช่เจ้าของบ้าน ศาลเห็นว่าไม่น่าเชื่อถือเพราะจำเลยกล่าวอ้างลอย ๆ เพียงปากเดียว ศาลถือข้อเท็จจริงตามที่ปรากฏในคำให้การชั้นจับกุมเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้ว่าคดีนี้ศาลยกเอาคำให้การชั้นจับกุมขึ้นในคำพิพากษาในตอนต้นว่า “ชั้นจับกุมจำเลยที่ 2 ให้การรับสารภาพและขัดทอว่าเมทแอมเฟตามีนของกลางทั้งหมดเป็นของจำเลยที่ 3 ซึ่งเป็นเจ้าของบ้าน” เพราะศาลเห็นว่าเมื่อจำเลยถูกจับ จำเลยยังไม่ทันได้ตั้งตัวคิดต่อสู้คดี จำเลยก็จะให้การตามความเป็นจริง จำเลยอาจให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมด้วยความตกใจก็เป็นได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 84 วรรคสี่ ได้บัญญัติ “ห้ามมิให้ศาลรับฟังคำรับสารภาพของผู้ถูกจับว่าตนได้กระทำความผิดเป็นพยานหลักฐาน” แต่กฎหมายมิได้ห้ามศาลรับฟังข้อเท็จจริง อื่น ๆ ที่ปรากฏในคำให้การชั้นจับกุม

กรณีที่สอง กรณีจำเลยเป็นภริยาหรือคนรักของเจ้าของบ้านที่พบยาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า การที่จำเลยสองคนเป็นสามีภริยากัน พักอาศัยอยู่บ้านเดียวกัน ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ ไม่ปรากฏว่าจำเลยที่เป็นสามีประกอบอาชีพอื่นอันอาจมีรายได้มาเลี้ยงดูจำเลยที่เป็นภริยาได้ อีกทั้งยังพบยาเสพติดในตู้เสื้อผ้าหรือในห้องพระซึ่งเป็นของที่ใช้ร่วมกันแล้ว โดยปกติน่าจะเชื่อว่า อีกฝ่ายย่อมรู้เห็นพฤติการณ์ของคู่สมรส ศาลถือว่าจำเลยที่เป็นภริยามีเจตนาร่วมกระทำความผิดด้วย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะศาลได้นำหลักความรับผิดชอบเป็นตัวการร่วมด้วย เหตุที่บุคคลนั้นอยู่ร่วมในขณะที่กระทำความผิดในลักษณะที่พร้อมจะช่วยเหลือกันได้ทันทีนั้นมาปรับกับการที่เป็นสามีภริยาที่อยู่ร่วมบ้านเดียวกัน

คดีที่จำเลยเป็นภริยาหรือคนรักของผู้กระทำความผิดนี้ เป็นหน้าที่ของนายจำเลยที่จะต้องถามค้านกระจายข้อเท็จจริงให้ได้ความปรากฏถึงพฤติการณ์ที่สื่อแสดงว่ามีได้ร่วมกันกระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขณะที่เข้าตรวจค้นนั้นจำเลยทั้งสองอยู่ชั้นบนหรือชั้นล่างของบ้าน หรืออยู่ชั้นเดียวกันหรือไม่ ธนบัตรที่ใช้ล่อซื้อนั้น ยึดได้จากจำเลยใด ในระหว่างนั้นจำเลยอีกคนหนึ่งมีพฤติการณ์ที่สื่อแสดงให้เห็นว่า ได้ร่วมกับจำเลยอีกคนหนึ่งกระทำความผิดหรือไม่ มีการนำตรวจค้นบ้านหรือไม่ หากปรากฏว่า ไม่มีพฤติการณ์ที่ร่วมกระทำความผิด ลำพังแต่คำให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน หากปรากฏว่าจำเลยให้การปฏิเสธในชั้นศาลก็ทำให้มีน้ำหนักน้อยที่จะรับฟังว่าได้ร่วมกันกระทำความผิด (สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, 2559)

การอนุมานว่าจำเลยที่เป็นภริยาอยู่ร่วมบ้านเดียวกันจะมีเจตนาร่วมกระทำความผิดด้วยนั้นแตกต่างกับคำพิพากษาของศาลประเทศสหรัฐอเมริกาในคดี United States V. Ocampo, 964 F. 2 d 80 (1<sup>st</sup> Cir. 1992) โดยคดีนี้โจทก์ฟ้องว่าจำเลยที่เป็นผู้หญิงร่วมกับจำเลยที่เป็นผู้ชายจำหน่ายโคเคน ศาลพิพากษาว่า แม้ว่าจำเลยที่เป็นผู้หญิงได้อาศัยอยู่ร่วมกับจำเลยที่เป็นผู้ชายในทาวน์เฮ้าส์หลังหนึ่งและอาจเป็นไปได้ว่าจำเลยที่เป็นผู้หญิงได้รู้ว่ามี





จำหน่ายโคเคน แต่ก็ไม่มีพยานหลักฐานเพียงพอที่แสดงว่าจำเลยที่แปดเป็นผู้หญิงได้ตกลงที่จะเข้าร่วมในการจำหน่ายโคเคน (Casetext, 2015)

กรณีที่สาม กรณีจำเลยเป็นญาติหรือเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านขณะมีการตรวจพบยาเสพติด ผลการวิจัยพบว่า การที่จำเลยที่เป็นญาติหรือเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านขณะมีการตรวจค้นได้ช่วยเจ้าพนักงานตำรวจนำซีที่ซุกซ่อนยาเสพติดก็ดี หรือวิ่งหนีตำรวจออกทางหลังบ้านก็ดี หรือช่วยผู้กระทำความผิดทำลายยาเสพติดก็ดี ล้วนเป็นพฤติการณ์ที่ศาลถือว่ามีเจตนาร่วมกระทำความผิดฐานเป็นตัวการร่วม ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 83 ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ปรากฏในข้อ 2.3.1 แต่หากจำเลยเพียงตะโกนว่า “ตำรวจมา” แล้วเดินหลบเข้าห้องไป ศาลถือว่าเป็นการตะโกนบอกไปตามความเป็นจริง จำเลยไม่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วย ตามคำพิพากษาศาลฎีกาที่ปรากฏในข้อ 2.3.2 ซึ่งสอดคล้องกับคำพิพากษาของศาลประเทศสหรัฐอเมริกาในคดี United States V. Pearce, 912 F. 2 d 159 (6th Cir. 1990) คดีนี้ศาลได้พิพากษาว่า ความจริงที่ว่าการที่จำเลยได้ร้องตะโกนว่า “มันเป็นการเข้าจับยาเสพติด!” เมื่อตำรวจได้บุกเข้าบ้านหลังดังกล่าวนั้น ไม่เป็นหลักฐานเพียงพอที่จะพิพากษาลงโทษจำเลยฐานจำหน่ายยาเสพติด (Casetext, 2015) ส่วนในข้อที่ 2.3.3 กรณีที่จำเลยรู้ถึงการมีอยู่ของเมทแอมเฟตามีน แต่ไม่มีพยานหลักฐานใดหรือพฤติการณ์ใดที่แสดงให้เห็นว่าจำเลยร่วมยึดถือหรือปกครองดูแลเมทแอมเฟตามีนดังกล่าว อีกทั้งเมทแอมเฟตามีนจำนวนนี้ซุกซ่อนอยู่ในถังพลาสติกมีฝาปิด ศาลถือว่าการที่จำเลยไม่ได้ร่วมกระทำความผิดด้วย ซึ่งสอดคล้องกับคำพิพากษาของศาลประเทศสหรัฐอเมริกาในคดี United States V. Jones, 939 F. 3 d 107 (2d Cir. 2004) โดยศาลพิพากษาว่า แม้จำเลยทั้งสองมีที่พักอาศัยในบ้านที่จำหน่ายยาเสพติด แต่ไม่มีหลักฐานที่เชื่อมโยงจำเลยทั้งสองกับการจำหน่ายยาเสพติด (Casetext, 2015)

กรณีที่มีการจับกุมจำเลยได้หลายคนในบ้าน และมีการยึดยาเสพติดพร้อมอุปกรณ์ของกลางได้ภายในบ้าน จำเลยทั้งหมดจึงถูกควบคุมตัวและถูกดำเนินคดีในข้อหาร่วมกันมียาเสพติดไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่ายหรือจำหน่ายแล้วแต่กรณี ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เหล่านี้เป็นที่น่าสังเกตว่าจำเลยแต่ละคนในขณะที่อยู่ด้วยกันนั้นจะมีส่วนร่วมในการกระทำความผิดหรือไม่ เพราะไม่ว่าการที่อยู่ร่วมกันอาจจะมิได้ร่วมกันกระทำความผิดฐานจำหน่ายยาเสพติดหรือมีไว้ในครอบครองเพื่อจำหน่าย คงต้องแล้วแต่พฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป เป็นหน้าที่ของทนายจำเลยที่จะต้องพยายามถามค้านกระจายข้อเท็จจริงของจำเลยแต่ละคนให้ได้มากที่สุดว่า จำเลยแต่ละคนนั้นเข้ามาเกี่ยวข้องกับยาเสพติดนั้นมากน้อยเพียงใด (สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่, 2559)





## สรุป/ข้อเสนอแนะ

บุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิดและมีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ไม่ว่าจะร่วมกระทำส่วนหนึ่งของความผิดทั้งหมดหรือเป็นการแบ่งหน้าที่กันทำ ศาลถือว่าเป็นตัวการร่วมในการกระทำความผิด ส่วนบุคคลที่อยู่ร่วมในขณะกระทำความผิด ในลักษณะที่พร้อมจะเข้าช่วยเหลือกันได้ทันที แม้บุคคลนั้นจะไม่มีส่วนร่วมในการกระทำความผิด ศาลก็ถือว่าบุคคลนั้นมีเจตนาร่วมในการกระทำความผิดและมีความผิดฐานเป็นตัวการร่วมเสมือนเป็นผู้ร่วมกระทำความผิดไปด้วย ส่วนในคดีที่พบยาเสพติดของกลางภายในบ้าน จำเลยที่เป็นเจ้าของบ้าน และจำเลยที่เป็นภริยาหรือคนรักของผู้กระทำความผิดที่อยู่บ้านเดียวกัน ทำมาหากินด้วยกัน ไปไหนมาไหนด้วยกันเสมอ อีกทั้งพบยาเสพติดในสิ่งของหรือสถานที่ที่ใช้ร่วมกันแล้ว ศาลถือว่าเป็นเจตนาร่วมครอบครองยาเสพติดด้วย ส่วนจำเลยที่เป็นญาติหรือเพื่อนที่พักอาศัยอยู่ในบ้านในขณะที่มีการตรวจค้นพบยาเสพติด หากมิได้เข้าช่วยนำซีที่ซุกซ่อนยาเสพติด หรือช่วยทำลายยาเสพติด หรือวิ่งหนีตำรวจแล้ว เพียงแต่รู้ว่ามียาเสพติดอยู่ในบ้าน ยังไม่เพียงพอที่จะถือว่ามีเจตนาร่วมยึดถือครอบครองยาเสพติดด้วย ผู้เขียนมีข้อเสนอแนะ ดังนี้ 1) ยาเสพติดควรถูกเก็บไว้ในภาชนะที่มีฝาปิดและวางซ่อนไว้ในที่มืดซิดมอมเห็นได้ยาก เพื่อไม่ให้มีการอนุมานได้ว่าบุคคลที่อยู่ร่วมในบ้านในขณะที่มีการตรวจค้นนั้นร่วมยึดถือครอบครองยาเสพติดนั้นด้วย 2) บุคคลที่อยู่ร่วมในขณะที่มีการตรวจค้นไม่ควรเข้าช่วยตำรวจนำซีที่ซุกซ่อนยาเสพติด ไม่ควรวิ่งหนีตำรวจหรือไม่ควรช่วยทำลายยาเสพติด เพราะอาจถูกอนุมานได้ว่ามีเจตนาร่วมยึดถือครอบครองยาเสพติดได้ 3) พยายามอยู่ห่างจากยาเสพติดที่ซุกซ่อนไว้และควรให้การปฏิเสธในบันทึกการจับกุม 4) มีประเด็นคำถามว่าหากมีการตรวจค้นพบยาเสพติดของกลางในยานพาหนะ บุคคลที่โดยสารมาในยานพาหนะนั้นควรกระทำอย่างไร

## เอกสารอ้างอิง

- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 456/2530. (2530).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 980/2529. (2529).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1159/2542. (2542).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 16219/2555. (2555).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2610 – 2611/2549. (2549).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 321/2521. (2521).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3236/2522. (2522).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 528/2538. (2538).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5487/2539. (2539).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 559/2514. (2514).



- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 56/2542. (2542).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5719/2544. (2544).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6792/2554. (2554).
- คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 9581/2555. (2555).
- ชยันเรศ วงศ์สายัณห์. (2556). การนำระบบลูกขุนมาใช้ในการพิจารณาคดีอาญาร้ายแรงในประเทศไทย. เรียกใช้เมื่อ 19 มิถุนายน 2563 จาก <http://libdoc.dpu.ac.th/thesis/148573.pdf>
- สมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่. (2559). การชักประเด็นข้อเท็จจริงคดียาเสพติด. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์บัณฑิตอักษร.
- สำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2562). รายงานผลการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดประจำปีงบประมาณ 2562. เรียกใช้เมื่อ 1 พฤษภาคม 2563 จาก <https://www.oncb.go.th/EBookLibrary/.pdf>
- BBC News. (2020). George Floyd: What we know about the officers charged over his death. Retrieved June 5, 2020, from <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-52969205>
- Casetext. (2015). Conspiracy-Drug-Cases-Insufficient – Evidence. Retrieved June 5, 2020, from <https://casetext.com/analysis/conspiracy-drug-cases-insufficient->

แนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน  
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2\*

THE GUIDELINE DEVELOPMENT OF STUDENT COUNCIL  
ADMINISTRATION IN SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF CHAIYAPHUM  
PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

วีระศักดิ์ วงศ์นาแค

Weerasak Vongnacare

สุธรรม ธรรมทัตตานานนท์

Suthum Thummatasananon

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: vnacare@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน 2) พัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้บริหาร ครู จำนวน 341 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าความต้องการจำเป็น แบ่งเป็น 4 ตอน คือ 4.1) ศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน 3 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้บริหารและครู ซึ่งเป็นการเลือกแบบเจาะจง 4.2) ร่างแนวทางการพัฒนาการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนภายในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 4.3) ตรวจสอบยืนยันแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน 4.4) ประเมินแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน ผู้ทำหน้าที่ตรวจสอบ ยืนยัน ประเมินความเป็นไปได้ และความเหมาะสม คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 9 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้คือ แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 2) แนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน ประกอบด้วย

---

\* Received 4 June 2020; Revised 17 June 2020; Accepted 2 July 2020



7 กิจกรรม 58 แนวทาง ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของการพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสภานักเรียนในโรงเรียน พบว่าโดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** แนวทาง, การบริหาร, สภานักเรียน

## Abstract

The present study aimed 1) to investigate the current situations, desirable situations of student council administration in schools 2) to develop the guidelines for student council administration in schools under the office of Chaiyaphum primary Educational service area 2 The sample of this phase was 341 consisted of school administrators and teachers. The instrument used was the questionnaire. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation and  $PNI_{modified}$ . There were 4 stages of the development as follows. Stage 1 was the study of the guidelines from 3 schools, the participants consisted of schools administrators and teachers who were selected by purposive sampling. Stage 2 was the planning of the guidelines for student council administration in schools under the office of Chaiyaphum primary Educational service area 2 Stage 3 was the verifying guidelines for student council administration in schools. Stage 4 was the evaluation of guidelines for student council administration in schools in terms of appropriateness and possibility, the participants who evaluated the guidelines consisted of 9 experts who were selected by purposive sampling. The instruments used were interview questions, focus group discussion form and the evaluation form of appropriateness and possibility of the guidelines. The data were analyzed using percentage, mean and standard deviation. The results of the study pointed out that; 1) The current situations of the guidelines for student council administration in schools under the office of Chaiyaphum primary Educational service area 2 shown that overall rated in more level. 2) The guidelines for student council administration in schools under the office of Chaiyaphum primary Educational service area 2 were comprised of 7 activities and 58 guidelines. The appropriateness rated in the most level and the possibility of the guidelines rated the most level.

**Keywords:** Guideline, Administration, Student Council



## บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมีหน้าที่หลักในการจัดการศึกษาได้กำหนด ยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณธรรมนำความรู้การสร้างคุณธรรมที่ความสำนึกในคุณค่าตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงการสร้างสมานฉันท์ การใช้สันติวิธี และวิถีประชาธิปไตยตลอดจนส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ภาคเอกชนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาและสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่องค์กรนักเรียนด้วยความตระหนักถึงความสำคัญเด็กและเยาวชน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงกำหนดแนวทางในการพัฒนากิจกรรมสถานักเรียนให้โรงเรียนนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่องเพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้บทบาทหน้าที่ ความเป็นพลเมืองและวิถีประชาธิปไตย ได้แก่ ภาวะธรรม สามัคคีธรรมและปัญญาธรรมรวมทั้งหลัก ธรรมาภิบาลการมีจิตอาสาและพัฒนาตนเองได้อย่างเต็มศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

สถานักเรียนเป็นกิจกรรมสำคัญในการพัฒนานักเรียนให้มีภาวะผู้นำที่ใช้กระบวนการประชาธิปไตยและนำหลักธรรมาภิบาลมาดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญของสถานักเรียน คือ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้เรื่องกระบวนการประชาธิปไตย วิถีประชาธิปไตย การเป็นผู้นำ การทำงานเป็นทีม และการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการพัฒนาโรงเรียน โดยใช้กระบวนการประชาธิปไตยอันเป็นวัฒนธรรมในการอยู่ร่วมกันในโรงเรียน เป็นกลไกในการดำเนินงาน มุ่งเน้นให้นักเรียนได้ซึมซับและคุ้นเคยกับบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตย มีภาวะธรรม ปัญญาธรรม สามัคคีธรรม ในการสร้างความสงบสุขในสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน ชุมชนไปจนถึงสังคมระดับใหญ่ สถานักเรียนเป็นรากฐานที่มีความหมายและมีความสำคัญต่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลให้เติบโตขึ้นเป็นพลังที่เข้มแข็งในการสร้างสรรค์ความเป็นประชาธิปไตยในโรงเรียน ดังนั้น จึงควรสนับสนุน ส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมสถานักเรียนและควรใช้เป็นกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนบูรณาการความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ เพื่อหล่อหลอมให้นักเรียนเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ มีความงอกงามด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา คุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

งานกิจกรรมสถานักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของงานกิจกรรมนักเรียนในสถานศึกษาที่ผู้บริหาร และครูต้องปฏิบัติอย่างเคร่งครัดเป็นภารกิจหลักเพราะว่าเป็นนโยบายโดยตรงของรัฐบาลที่มอบให้โรงเรียนดำเนินการจัดเป็นแผนปฏิบัติงานโรงเรียนเพื่อที่จะมุ่งมั่นพัฒนานักเรียนให้สามารถดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมความรู้ความสามารถและวิชาการช่วยให้นักเรียนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ทำให้นักเรียนได้ทำในสิ่งที่ตนเองถนัดตามความสนใจ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดีรู้จักการทำงานร่วมกันสอนให้นักเรียนเป็นพลเมืองที่ดีตามระบอบประชาธิปไตย (ภิญโญ



เพ็งดา, 2550) รวมทั้งยังช่วยส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยเพราะการทำกิจกรรมของสถานักเรียนนั้นสมาชิกจะต้องมีการแสดงความคิดเห็น แสดงความเห็นชอบด้วยการอภิปรายและลงคะแนนเสียงรู้จักคิดและตัดสินใจด้วยตนเอง รู้จักปรับตัวให้เข้ากับกลุ่มหรือสังคม ผักผ่อนตนเองให้มีความรับผิดชอบปฏิบัติตนตามระเบียบประเพณีตนเป็นพลเมืองดีของสังคมและประเทศชาติต่อไป และงานกิจกรรมสถานักเรียนจะประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ ยังต้องได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนตลอดจนการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพด้วย (Arbuckle, J. J., 1995)

จากการดำเนินที่ผ่านมามีโรงเรียนหลายแห่งและหลายระดับจะประสบผลสำเร็จ ทางด้านกิจกรรมสถานักเรียนไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนต้นแบบระดับชาติหรือระดับงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับชาติก็ตาม จากการประเมินผลการดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียนในวาระต่าง ๆ พบว่ายังมีปัญหาในการดำเนินงานสถานักเรียนในด้านต่าง ๆ เช่น กระบวนการประกวดและแข่งขัน หลักเกณฑ์และวิธีการประกวดและแข่งขัน การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมสถานักเรียน และอื่น ๆ ยังมีการดำเนินงานที่อาจยังไม่เป็นไปตามรูปแบบที่กำหนด (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน., 2558) อีกทั้งยังมีจุดด้อยในการดำเนินงานสถานักเรียนของโรงเรียน ซึ่งจะต้องดำเนินการปรับปรุงพัฒนาและแก้ไขให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพ เพื่อจะได้ส่งเสริมกิจกรรมสถานักเรียนให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติที่แท้จริงและส่งผลต่อการพัฒนาสังคมไทย (สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2560)

จากข้อมูลดังกล่าวผู้ศึกษาในฐานะครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนจึงมีความสนใจค้นหาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนเพื่อเป็นข้อมูลสารสนเทศให้แก่โรงเรียนที่มีความสนใจจะจัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน เพื่อยึดเป็นแนวปฏิบัติที่สามารถดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้งเป็นการส่งเสริมและพัฒนาความเข้มแข็งของสถานักเรียนให้นักเรียนได้รับรู้ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความเป็นผู้นำ ความเป็นพลเมืองและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ตลอดจนเพื่อเป็นแนวทางสำหรับโรงเรียนในสังกัดในการพัฒนาสถานักเรียนให้เกิดความเข้มแข็งและต่อเนื่องในโอกาสต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 2
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 2



## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็น การวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

### 1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้ศึกษาขอบข่ายและภาระงานแนวความคิดการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน มีขอบเขตเนื้อหาที่จะศึกษาแนวความคิดการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน ตามแนวความคิดจัดกิจกรรมสถานักเรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 28 ดังนี้ 1) กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ 2) กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม 3) กิจกรรมการสร้างเครือข่ายหรือการมีส่วนร่วม 4) กิจกรรมการสร้างจิตอาสาหรือสำนักสาธารณะ 5) การบูรณาการกิจกรรมสถานักเรียนเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ 6) การประเมินผลการจัดกิจกรรมสถานักเรียน 7) กิจกรรมเสนอแนะ

### 2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ ความต้องการจำเป็นการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน

1. การศึกษาสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

1.1 ประชากรที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 244 คน ครู จำนวน 2,705 คน รวมทั้งสิ้น 2,949 คน

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 28 คน ครู จำนวน 313 คน รวมทั้งสิ้น 341 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยเทียบประชากรกับตาราง เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan) และใช้เทคนิคการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2561) ให้ได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

**ระยะที่ 2** การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 แบ่งออกเป็น 4 ตอน

ตอนที่ 1 การศึกษาโรงเรียนที่ปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practices) ศึกษาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนที่ปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practices) จำนวน 3 โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนและครูที่รับผิดชอบกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จากผู้บริหารโรงเรียนและครูที่รับผิดชอบกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลระดับเหรียญทอง เหรียญเงิน หรือเหรียญ





ทองแดงในการเข้าร่วมการแข่งขันกิจกรรมสถานักเรียนงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภูมิภาค จนถึงระดับประเทศ

ตอนที่ 2 ยกร่างแนวปฏิบัติการพัฒนาการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน การสังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาศภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์การบริหาร กิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิเขต 2 และการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติเป็นเลิศ (Best Practice)

ตอนที่ 3 ตรวจสอบยืนยันแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนใน โรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบ ยืนยัน ประเมินความเป็นไปได้ และประเมิน ความเหมาะสม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

ตอนที่ 4 ประเมินแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน กลุ่มผู้ให้ข้อมูลซึ่งทำหน้าที่ตรวจสอบ ยืนยัน ประเมินความเป็นไปได้ และประเมินความ เหมาะสม ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

## ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาศภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ เกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

การบริหารกิจกรรมสถานักเรียน ในโรงเรียน	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการ ดำเนินงาน
1. กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ	2.93	0.97	ปานกลาง	4.68	0.47	มากที่สุด
2. กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม	3.08	0.95	ปานกลาง	4.63	0.53	มากที่สุด
3. กิจกรรมการสร้างเครือข่ายหรือ การมีส่วนร่วม	2.94	0.97	ปานกลาง	4.70	0.47	มากที่สุด
4. กิจกรรมการสร้างจิตอาสาหรือ สำนักสาธารณะ	2.81	1.04	ปานกลาง	4.75	0.45	มากที่สุด
5. การบูรณาการกิจกรรม สถานักเรียนเข้ากับกลุ่มสาระ การเรียนรู้	2.88	1.12	ปานกลาง	4.73	0.45	มากที่สุด
6. การประเมินผลการจัดกิจกรรม สถานักเรียน	2.76	1.11	ปานกลาง	4.67	0.49	มากที่สุด
7. กิจกรรมเสนอแนะ	2.73	1.09	ปานกลาง	4.74	0.44	มากที่สุด
โดยรวม	2.51	1.17	ปานกลาง	4.11	0.41	มากที่สุด



จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 7 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม ( $\bar{X} = 3.08$ ) กิจกรรมการสร้างเครือข่ายหรือการมีส่วนร่วม ( $\bar{X} = 2.94$ ) และกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ ( $\bar{X} = 2.93$ ) สภาพที่พึงประสงค์การบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ กิจกรรมการสร้างจิตอาสาหรือสำนักสาธารณะ ( $\bar{X} = 4.75$ ) กิจกรรมเสนอแนะ ( $\bar{X} = 4.74$ ) และการบูรณาการกิจกรรมสถานักเรียนเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ( $\bar{X} = 4.73$ )

2. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

**ตารางที่ 2** แสดงค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

รายการ	ความเหมาะสม			ความเป็นไปได้		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. หลักการและเหตุผล	4.56	0.53	มากที่สุด	4.56	0.53	มากที่สุด
2. ความมุ่งหมาย	4.67	0.50	มากที่สุด	4.89	0.33	มากที่สุด
3. แนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน						
3.1 กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ	4.67	0.50	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
3.2 กิจกรรมพัฒนาทักษะ การประชุม	4.89	0.33	มากที่สุด	4.89	0.33	มากที่สุด
3.3 กิจกรรมการสร้างเครือข่ายหรือการมีส่วนร่วม	4.67	0.50	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
3.4 กิจกรรมการสร้างจิตอาสาหรือสำนักสาธารณะ	4.78	0.44	มากที่สุด	4.89	0.33	มากที่สุด
3.5 การบูรณาการกิจกรรมสถานักเรียนเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้	4.78	0.44	มากที่สุด	4.89	0.33	มากที่สุด
3.6 การประเมินผลการจัดกิจกรรมสถานักเรียน	4.89	0.33	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
3.7 กิจกรรมเสนอแนะ	4.78	0.44	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
4. กลไกการบริหารจัดการ	4.89	0.33	มากที่สุด	4.89	0.33	มากที่สุด
5. เงื่อนไขความสำเร็จ	4.78	0.44	มากที่สุด	4.78	0.44	มากที่สุด
โดยรวม	4.76	0.44	มากที่สุด	4.81	0.40	มากที่สุด



จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการประเมินแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับ มากที่สุด ( $\bar{x} = 4.76$ ) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{x} = 4.81$ )

## อภิปรายผล

ผลการวิจัยการพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันการบริหารการจัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ขาดการส่งเสริมให้นักเรียนเห็นคุณค่าของกิจกรรมสถานักเรียน การไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้ฝึกฝนตนเองอย่างจริงจัง สถานักเรียนยังไม่มีกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและขาดความชัดเจน ขาดการสนับสนุนและส่งเสริมเกี่ยวกับระเบียบการเลือกตั้งคณะกรรมการสถานักเรียน ไม่ได้รับการจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานของสถานักเรียนอย่างเพียงพอ คุณครูที่ปรึกษาไม่มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมสถานักเรียน มีบุคลิกภาพไม่ดี ไม่มีส่วนร่วมและให้คำแนะนำหรือข้อเสนอแนะในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ของสถานักเรียน (ประกอบ สารวรรณ, 2548) คณะกรรมการสถานักเรียนส่วนมากยังขาดภาวะผู้นำในการปฏิบัติหน้าที่ ขาดการวางแผนในการปฏิบัติงาน ขาดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติงาน ขาดการมีส่วนร่วมในการทำงานของคณะกรรมการสถานักเรียน ไม่มีการแบ่งหน้าที่การปฏิบัติงานของแต่ละฝ่าย ขาดความรับผิดชอบ ไม่ปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ไม่มีการประชาสัมพันธ์งานให้สาธารณชนทราบ ขาดการประสานงานกับครูและชุมชน สถานักเรียนทำงานอยู่เฉพาะภายในโรงเรียนของตนเองเท่านั้น ไม่พยายามมีบทบาทหรือร่วมกิจกรรมกับชุมชน ผู้บริหารโรงเรียนไม่มีแนวปฏิบัติในการสร้างความเข้มแข็งให้กับสถานักเรียนที่ชัดเจน ไม่มีความเข้าใจที่แท้จริงเกี่ยวกับบทบาทของสถานักเรียนตามที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดไว้ให้นำไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของชนาธิป สำเร็จ ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4 ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาสภาพการบริหารงานสถานักเรียน และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ประชากรสำหรับตอบแบบสอบถาม คือ ผู้บริหารและครูของโรงเรียนแต่ละโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4 จำนวน 180 โรงเรียน จำแนกเป็นผู้บริหาร ครูที่ปรึกษา กิจกรรมสถานักเรียน รวมประชากรทั้งสิ้น 360 คน เครื่องมือที่ใช้ได้แก่ แบบสอบถาม



แบบประเมินความเหมาะสม แบบสัมภาษณ์ แบบสำรวจความพึงพอใจของ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และแบบบันทึกการสนทนากลุ่มย่อย ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานสถานักเรียนสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4 พบว่า ค่าเฉลี่ยรวมของสภาพ ปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง (ชนาธิป สำเร็จ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ แป้นพุดเย็น ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของ โรงเรียนวังแซ้มวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวังแซ้มวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวังแซ้มวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร มีการพัฒนาการดำเนินงานที่ครอบคลุมในการจัดกิจกรรมทั้ง 4 ด้าน คือ การพัฒนาการดำเนินการพัฒนาทักษะความเป็นผู้นำ บูรณาการความรู้และ พฤติกรรมหรือวิถีประชาธิปไตย ส่งเสริมการเข้าร่วมกิจกรรมด้านจิตอาสา และประสานความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ปัญหาการดำเนินงาน คือ คณะกรรมการสถานักเรียนขาดความเป็น ผู้นำ คณะครูและบุคลากรทางการศึกษาและประชาชนในชุมชน ขาดความรู้ความเข้าใจการ ดำเนินงานสถานักเรียน และ ยังไม่มีการจัดตั้งศูนย์เครือข่ายความร่วมมือประสานงานการ ดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนอย่างเป็นทางการ (สมพงษ์ แป้นพุดเย็น, 2555)

2. สภาพที่พึงประสงค์การบริหารจัดการกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะว่า สถานักเรียนช่วยพัฒนาเยาวชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้เป็นพลเมืองดีที่มีวินัย ในตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต เชื่อมมั่นในตนเอง เสียสละเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม พูดเป็น ฟังเป็น คิดเป็น ทำเป็น มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ยกย่องผู้อื่น อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี เป็นผู้นำที่ดี เป็นผู้ตามที่ดี และปรับตัวเข้ากับสภาพสังคมแวดล้อมได้ดี กิจกรรมสถานักเรียน เป็นกิจกรรมที่เกิดจากความ สัมผัสใจของผู้เรียนมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่าง เต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง ในการอยู่ร่วมกันตามระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขกิจกรรมสถานักเรียนเป็นกลไกสำคัญให้นักเรียนเห็นคุณค่าของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และ เพื่อการพัฒนาสังคมในโรงเรียนให้เป็นสังคมประชาธิปไตย เป็นกระบวนการในการพัฒนา ศักยภาพการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เป็นเวทีให้นักเรียนได้ฝึกทักษะและประสบการณ์ตามวิถี ชีวิตประชาธิปไตยและการใช้หลักธรรมาภิบาล สร้างโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้การอยู่ร่วมกัน ในสังคมประชาธิปไตยอย่างสงบสุข เป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปลูกฝังจิตวิญญาณ ประชาธิปไตยและการใช้หลักธรรมาภิบาลให้แก่นักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมใน กิจกรรมของโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนได้รู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเองและรู้จักเคารพสิทธิ



และความคิดเห็นของผู้อื่นส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ และรู้จักคิดอย่างมี วิจารณ์ญาณ ให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในหน้าที่ต่อตนเองและสังคม ส่งเสริมความสามัคคี และให้เกิดความมีน้ำใจต่อหมู่คณะและส่งเสริมนักเรียนให้เป็นพลเมืองดีในสังคม ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ ชนาธิป สำเร็จ ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนที่มี ประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4 ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาสภาพการบริหารงานสถานักเรียน และ นำเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพ พบว่า ค่าเฉลี่ยรวม ของสภาพที่พึงประสงค์มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ชนาธิป สำเร็จ, 2560) สอดคล้อง กับงานวิจัยของ สมพงษ์ แป้นพุ่มเย็น ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงาน กิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวังแซ้มวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวัง แซ้มวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงาน กิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวังแซ้มวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ในการพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนเชิงกลยุทธ์และได้กำหนด วิสัยทัศน์คือ “สร้างผู้นำการพัฒนาส่งเสริมประชาธิปไตย ใส่ใจจิตอาสา โดยความร่วมมือจาก ทุกภาคส่วน” ซึ่งมีเป้าหมายและกลยุทธ์ในการพัฒนาครอบคลุม การดำเนินกิจกรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำ ด้านความเป็นประชาธิปไตย ด้านความมีจิตอาสา และด้านการสร้าง เครือข่าย (สมพงษ์ แป้นพุ่มเย็น, 2555)

3. การพัฒนาแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 ประกอบด้วย 7 กิจกรรม 72 แนวทาง ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ มี 7 แนวทาง กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม มี 15 แนวทาง กิจกรรมการสร้างเครือข่ายหรือการมีส่วนร่วม มี 7 แนวทาง กิจกรรมการสร้างจิตอาสาหรือ สำนึกสาธารณะ มี 9 แนวทาง การบูรณาการกิจกรรมสถานักเรียนเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ มี 19 แนวทาง การประเมินผลการจัดกิจกรรมสถานักเรียน มี 6 แนวทาง กิจกรรมเสนอแนะ มี 9 แนวทาง โดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การบริหารกิจกรรมสถานักเรียนตามหลักเกณฑ์โรงเรียนต้นแบบสภานักเรียนตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2560 สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และนำ กระบวนการบริหารของวงจรคุณภาพเดมมิ่ง (PDCA) ตามที่ สุธรรม ธรรมทัศนานนท์ ได้เสนอไว้ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังนี้ P คือ Plan หมายถึง การวางแผน โดยเลือกปัญหาและ ตั้งเป้าหมายร่วมกันทั้งผู้บริหารและปฏิบัติงาน D คือ Do หมายถึง การนำแผนหรือวิธีการ แก้ไขปัญหาที่ได้กำหนดไว้ร่วมกันไปใช้ในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เป็นการนำแผนแก้ปัญหาไปสู่



การปฏิบัติ C คือ Check หมายถึง การเปรียบเทียบผลการดำเนินงานกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ โดยนำข้อมูลก่อนการดำเนินงานและหลังการดำเนินงานมาเปรียบเทียบกัน A คือ Act หมายถึง ปรับปรุงการดำเนินการให้เหมาะสม แล้วผ่านกระบวนการสัมภาษณ์ผู้บริหารและครูที่รับผิดชอบกิจกรรมสถานักเรียน ในโรงเรียนที่ได้รางวัลเหรียญทองการแข่งขันงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนกิจกรรมสถานักเรียน ในงานศิลปหัตถกรรมนักเรียนระดับเขตพื้นที่การศึกษา ระดับภูมิภาค จนถึงระดับประเทศ แล้วนำมาวางแผนทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน นำไปจัดสนทนากลุ่มโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน และนำไปประเมินความเหมาะสมความเป็นไปได้ของแนวทางและคู่มือการบริหารกิจกรรมกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน จนสำเร็จเป็นฉบับสมบูรณ์ (สุธรรม ธรรมทัศนานนท์, 2561) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชนาธิป สำเร็จ ได้วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 ในจังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศึกษาสภาพการบริหารงานสถานักเรียน และนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพ ผลวิจัยพบว่า ผู้ตอบแบบสำรวจมีความพึงพอใจต่อแนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนของ โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4 โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับความพึงพอใจระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาค่าเฉลี่ยโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยสามลำดับแรก เป็นดังนี้ พอเพียงไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ รองลงมาคือ กิจกรรมสถานักเรียนทำให้นักเรียนเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ กิจกรรมสถานักเรียนทำให้นักเรียนกล้าแสดงออกในทางที่เหมาะสม ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมสถานักเรียนจากทุกภาคส่วน (ชนาธิป สำเร็จ, 2560) สอดคล้องกับงานวิจัยของ สมพงษ์ แป้นพุ่มเย็น ได้วิจัยเรื่อง การพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวังแกมวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวังแกมวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า ผลการประเมินคุณภาพของแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวังแกมวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร พบว่า ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์ของแผนกลยุทธ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (สมพงษ์ แป้นพุ่มเย็น, 2555)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นการบริหารการจัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2

- 1) สภาพปัจจุบันการบริหารการจัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่



การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณา รายการกิจกรรม พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง จำนวน 7 กิจกรรม โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาทักษะการประชุม ( $\bar{X} = 3.08$ ) กิจกรรมการสร้างเครือข่ายหรือการมีส่วนร่วม ( $\bar{X} = 2.94$ ) และกิจกรรมพัฒนาทักษะผู้นำ ( $\bar{X} = 2.93$ ) 2) สภาพที่พึงประสงค์การบริหารการจัดกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด จำนวน 7 ข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ กิจกรรมการสร้างจิตอาสาหรือสำนึกสาธารณะ ( $\bar{X} = 4.75$ ) กิจกรรมเสนอแนะ ( $\bar{X} = 4.74$ ) และการบูรณาการกิจกรรมสถานักเรียนเข้ากับกลุ่มสาระการเรียนรู้ ( $\bar{X} = 4.73$ )

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าต่อไป 1) ควรมีการติดตามผลการศึกษาในการนำแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนในโรงเรียนไปใช้ เพื่อให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศในการนำไปปรับปรุงและพัฒนาการดำเนินงานตามแนวทางการบริหารกิจกรรมสถานักเรียนให้มีประสิทธิภาพที่ยั่งยืนต่อไป 2) ควรศึกษาคู่มือหลักเกณฑ์โรงเรียนต้นแบบสถานักเรียนตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ชนาธิป สำเร็จ. (2560). แนวทางการส่งเสริมการบริหารงานสถานักเรียนที่มีประสิทธิภาพของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่นเขต 4. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงศึกษาธิการ.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2561). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- ประกอบ สาระวรรณ. (2548). การนำเสนอรูปแบบสถานักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน . กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ภิญโญ เพ็งดา. (2550). การศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนาการบริหารงานกิจกรรมนักเรียน ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานการศึกษาเอกชน ในจังหวัดกำแพงเพชร. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.





- สมพงษ์ แป้นพุ่มเย็น. (2555). การพัฒนาแผนกลยุทธ์การดำเนินงานกิจกรรมสถานักเรียนของโรงเรียนวังแซ้มวิทยาคม จังหวัดกำแพงเพชร. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2560). คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมสถานักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักพัฒนากิจกรรมนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2558). คู่มือแนวทางการจัดกิจกรรมสถานักเรียน. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สุธรรม ธรรมทัศนานนท์. (2561). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการสะเต็มศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 25. วารสารการวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 24(2), 237–250.
- Arbuckle, J. J. (1995). AMOS user's guid. Chicago: Small Waters Corporation.

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครู ด้านการจัดการเรียนรู้  
แบบมอนเตสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา  
ชัยภูมิ เขต 1\*

THE DEVELOPMENT OF PROGRAM TO ENHANCE MONTESSORI  
LEARNING MANAGEMENT COMPETENCY OF TEACHERS UNDER  
CHAIYAPHUM PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 1

ปิยนันท์ หาญสมัคร์

Piyanun Harnsamuk

กาญจณี เรืองมนตรี

Karn Ruangmontri

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Maharakham University, Thailand

E-mail: han\_samak@hotmail.com

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และ  
ความต้องการจำเป็นของครูในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเตสซอริ ในสถานศึกษา 2) พัฒนา  
โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเตสซอริ ในสถานศึกษาสังกัด  
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากร  
ทางการศึกษา ในโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบมอนเตสซอริ ระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนในสังกัด  
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 213 คน ปีการศึกษา 2562  
ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) เครื่องมือประกอบด้วย  
แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบประเมินโปรแกรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม  
สำเร็จรูป สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2  
การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเตสซอริ สำนักงาน  
เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการวิจัยปรากฏดังนี้ 1) สภาพปัจจุบันในการ  
จัดการเรียนรู้แบบมอนเตสซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1  
โดยรวมอยู่ในระดับ มาก ต่ำบ่งชี้ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเตสซอริ  
มีค่ามากที่สุด 2) สภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเตสซอริของครู สำนักงาน

---

\* Received 4 June 2020; Revised 17 June 2020; Accepted 2 July 2020



เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด ตัวบ่งชี้ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูมอนเทสซอริ มีค่ามากที่สุด 3) โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

**คำสำคัญ:** การพัฒนาโปรแกรม, การจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ

## Abstract

The purposes of the study were 1) to investigate the current situations, desirable situations and needs of teachers for Montessori learning management in schools under Chaiyaphum primary Educational service area office 1, 2) to develop the program to enhance Montessori learning management competency of teachers under Chaiyaphum primary Educational service area office 1. This study was divided into 2 phases; phase 1 was the study current situations, desirable situations and needs of teachers for Montessori learning management in schools under Chaiyaphum primary Educational service area office 1. The sample was 213 consisted of teachers who implemented Montessori in kindergarten level in the academic year of 2019 who were selected by stratified random sampling. The instruments used were questionnaire, interview questions and evaluation of the program. The data were analyzed using percentage, mean and standard deviation. Phase 2 was the development of the program to enhance Montessori learning management competency of teachers under Chaiyaphum primary Educational service area office 1. The results of the study revealed that; 1) The current situations of teachers for Montessori learning management in schools under Chaiyaphum primary Educational service area office 1 shown that overall rated in more level, the indicators of Montessori learning management theory knowledge rated in the most level. 2) The desirable situations of teachers for Montessori learning management in schools under Chaiyaphum primary Educational service area office 1 shown that overall rated in the most level, the indicators of Montessori learning management characteristics rated in the most level. 3) The result of evaluation the program



to enhance Montessori learning management competency of teachers under Chaiyaphum primary Educational service area office 1 shown that the appropriateness rated in more level, the possibility rated in more level, the correctness rated in the most level and benefits of the program rated in the most level.

**Keywords:** Program Development, Montessori Learning Management

## บทนำ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มาตรา 24 ได้กำหนดแนวทางการจัดการศึกษาไว้ในหมวดที่ 4 ไว้ว่าการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลฝึกทักษะกระบวนการคิดการจัดการการเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงฝึกการปฏิบัติให้ทำได้คิดเป็นทำเป็นรักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่องจัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชาส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมสื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ และจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดาผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2553)

การศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องได้รับการปฏิรูปเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วการศึกษาหรือหลักสูตรในยุค Thailand 4.0 ควรมีเป้าหมายหลักเพื่อผลิต โดยครูต้องฝึกให้ผู้เรียนใช้ทักษะการคิดมากกว่าการใช้ความจำ ไม่เน้นการสอนการเรียนแบบท่องจำ ไม่เน้นการสอบเพื่อให้ได้คะแนนสูง ๆ ครูผู้สอนควรเลิกการบรรยายเป็นสำคัญ แต่ควรให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ (Problem Base Learning) และใช้การเรียนรู้เชิงรุก (Active Learning) เนื่องจากการจัดการเรียนรู้ลักษณะเหล่านี้เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้โดยผู้เรียนได้แสวงหาความรู้มาใช้ในการแก้ปัญหาที่ได้รับมอบหมายอย่างมีกระบวนการและมีขั้นตอน ซึ่งจะทำได้มาซึ่ง



ความรู้ที่ทันต่อเหตุการณ์และเป็นความรู้ที่ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้จริง (เอกนถุน บางท่าไม้, 2561)

ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จหรือ Executive Functions (E เป็นทักษะสำคัญที่ควรปลูกฝังให้กับเด็กปฐมวัยตั้งแต่ 3 – 6 ปี ผ่านการจัดประสบการณ์ที่หลากหลาย และมีกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทำด้วยตนเอง หากเด็กมีทักษะสมอง EF ที่ดีเด็กจะมีความจำที่ดี มีสมาธิมีความมุ่งมั่นพากเพียร เข้าใจอารมณ์ตนเองและผู้อื่น ทำให้มีภูมิคุ้มกันที่ดีและสามารถดำรงตนอยู่ในโลกแห่งการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีความสุข (วิจารณ์ พานิช, 2557) การสอนแบบมอนเทซซอริช่วยส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการลงมือปฏิบัติจริงผ่านอุปกรณ์ที่ครูจัดเตรียมไว้ให้โดยมีมือเป็นเครื่องมือสำคัญในการเรียนรู้ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ทำให้เด็กเกิดทักษะต่าง ๆ และมีคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์ (จีระพันธ์ พูลพัฒน์, 2549)

สุภาวดี หาญเมธี กล่าวว่าลักษณะของการจัดการเรียนการสอนแบบมอนเทซซอริเป็นกระบวนการที่ให้อิสระกับเด็ก การเปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติจริงผ่านอุปกรณ์มอนเทซซอริและสภาพแวดล้อมการสอนแบบมอนเทซซอริจะสามารถส่งเสริมให้เด็กปฐมวัยเกิดการพัฒนาทักษะสมอง EF ได้อย่างเหมาะสม เพื่อเป็นการพัฒนาแนวทางในการจัดประสบการณ์ให้กับผู้เรียนในระดับปฐมวัย (สุภาวดี หาญเมธี, 2560) ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนจึงมีความสนใจที่จะศึกษาและพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 เพื่อใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างสมรรถนะของครูให้สามารถพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีศักยภาพและความสามารถ เพื่อให้เกิดประโยชน์ในการจัดการเรียนรู้ตามเป้าหมายของการศึกษาต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของครูในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของครู ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1



1. ประชากร ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี ระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 274 คน จาก 13 โรงเรียน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครูและบุคลากรทางการศึกษา ในโรงเรียนที่จัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี ระดับชั้นปฐมวัย โรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จำนวน 213 คน ปีการศึกษา 2562 โดยการเทียบจำนวนประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของ Krejcie and Morgan (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2553) และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling)

**ระยะที่ 2** การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

1. ศึกษา Best Practices เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรีของครูกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าสายชั้นอนุบาล และครูผู้สอนในห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี รวมทั้งการสังเกต และศึกษาเอกสาร จำนวน 6 คน จาก 3 โรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

3. การตรวจสอบยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยวิธีประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ 7 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4. ตรวจสอบ/ยืนยัน ประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยวิธีประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นครูผู้สอนในห้องเรียนมอนเทซซอรี จำนวน 3 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

### **เครื่องมือที่ใช้การวิจัย**

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของครู ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

1. แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ สอบถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบเลือกตอบที่กำหนดไว้ให้เป็นตัวเลือก



2. แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 31 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบันตั้งแต่ 0.61 ถึง 0.88 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ตั้งแต่ 0.73 ถึง 0.92 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.83 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.92

**ระยะที่ 2** การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

1. การศึกษาแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ในโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) ได้แก่ โรงเรียนบ้านวังหว้า สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 และโรงเรียนหนองขามสมบูรณ์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 2 โดยการใช้การสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้าสายชั้นอนุบาล และครูผู้สอนในห้องเรียนที่มีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ รวมทั้งการสังเกต และศึกษาเอกสาร จำนวน 6 คน

2. ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็น และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ จากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

3. การตรวจสอบ/ยืนยันความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยใช้วิธีประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ในการประเมินโดยใช้แบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม

4. การประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยการนำผลจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมมาสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 และสร้างแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับ





ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม โดยใช้แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม

### วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของครู ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

1. ศึกษาเอกสารตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

2. นำผลการศึกษาวิเคราะห์ สังเคราะห์ เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ มากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และสร้างแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

3. เก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4. วิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ของการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

**ระยะที่ 2** การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ส่งถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อกำหนดวันและเวลาในการสัมภาษณ์ และดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลทางไปรษณีย์ เพื่อให้ข้อมูลจะได้เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัย โดยจัดส่งไปล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 6 คน (จาก 3 สถานศึกษา) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกันกับที่ได้ส่งไปล่วงหน้า

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูล

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการสร้างพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1



ขั้นตอนที่ 2 ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ยกร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ผลการจัดลำดับความต้องการจำเป็น และแนวทางการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ จากการศึกษาโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี (Best Practice) มาวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

นำโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 (ฉบับปรับปรุง) ให้ผู้เชี่ยวชาญ/ผู้ทรงคุณวุฒิ ประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

การประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยการนำผลจากการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมมาสร้างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 และสร้างแบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 แล้วนำไปเก็บข้อมูลกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม โดยใช้แบบประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1



1. แบบสอบถามตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ ป้อนคะแนนเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

2. แบบสอบถามตอนที่ 2 นำผลการประเมินมาวิเคราะห์ แจกแจงความถี่ และคำนวณร้อยละ

3. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยการนำข้อมูลของผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) เพื่อจัดลำดับ

**ระยะที่ 2** การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ตอนที่ 1 การศึกษาแนวทางการเสริมสร้างการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรีของครูในโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี โดยใช้การสัมภาษณ์ การสังเกต และการศึกษาเอกสาร

1. นำผลที่ได้จากระยะที่ 1 มาสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยเลือกข้อคำถามจากการสังเกต การสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นของการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี มาใช้ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ในโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี

2. นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนที่มีวิธีการปฏิบัติที่ดี

3. วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหาการสัมภาษณ์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา และหลอมรวมประเด็นข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูล ตามประเด็นของการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี

ตอนที่ 2 ร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ผู้วิจัยนำผลจากการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรีของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 และการศึกษา Best Practices เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรีของครู จากโรงเรียนที่มีวิธีปฏิบัติที่ดี มาเป็นข้อมูลประกอบการร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1



ตอนที่ 3 ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ตรวจสอบ/ยืนยัน ร่างโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 ท่าน

ตอนที่ 4 ผลการประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

ผลการประเมินความถูกต้องและความเป็นประโยชน์ของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยผู้ทรงคุณวุฒิ 3 คน

## ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ปรากฏดังตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

องค์ประกอบ การจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	$\bar{x}$	S.D.	ระดับ	PNIModified	ลำดับ
1. ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ	4.15	0.72	มาก	4.78	0.51	มากที่สุด	0.152	3
2. ทักษะครูมอนเทสซอริ	4.11	0.74	มาก	4.74	0.52	มากที่สุด	0.153	2
3. คุณลักษณะของครูมอนเทสซอริ	4.06	0.71	มาก	4.72	0.54	มากที่สุด	0.163	1
รวม	4.10	0.72	มาก	4.74	0.52	มากที่สุด	0.16	

จากตารางที่ 1 พบว่า สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริของครูสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยเรียงลำดับ ค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ ทักษะครูมอนเทสซอริ คุณลักษณะของครูมอนเทสซอริ ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มากที่สุด



เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน โดย เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ ทักษะक्रमอนเทซซอริ คุณลักษณะของक्रमอนเทซซอริ ตามลำดับ และความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ คุณลักษณะของक्रमอนเทซซอริ ( $PNI_{Modified} = 0.163$ ) ทักษะक्रमอนเทซซอริ ( $PNI_{Modified} = 0.153$ ) ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ ( $PNI_{Modified} = 0.152$ ) ตามลำดับ

2. โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จากการสังเคราะห์ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้อง ต้องค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาและสาระสำคัญ โดยเนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 แบ่งออกเป็น 3 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ โมดูล 2 ทักษะक्रमอนเทซซอริโมดูล 3 คุณลักษณะของक्रमอนเทซซอริ 4) รูปแบบและวิธีการพัฒนา มี 6 วิธี คือ 1) การเข้ารับการอบรม 2) เรียนรู้จากการปฏิบัติ 3) การสอนแบบสาธิต 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 6) กระบวนการพี่เลี้ยง และ 5) การวัดและประเมินผล โปรแกรม 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6) การวัดและประเมินผล สามารถทำได้ดังนี้ 1) การประเมินผู้เข้ารับการพัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ การประเมินระหว่างการพัฒนา และการประเมินหลังการพัฒนา และ 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

## อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับ มาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริ ทักษะक्रमอนเทซซอริ คุณลักษณะของक्रमอนเทซซอริ ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมอยู่ใน



ระดับ มากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี ทักษะครูมอนเทซซอรี คุณลักษณะของครูมอนเทซซอรี ตามลำดับลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ คุณลักษณะของครูมอนเทซซอรี ทักษะครูมอนเทซซอรี ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรี ตามลำดับ เนื่องจากครูมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาตนเองในการหาแนวทางการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้กับเด็ก ต้องฝึกให้เด็กใช้ทักษะการคิดมากกว่าการใช้ความจำ ไม่เน้นการสอนการเรียนรู้แบบท่องจำ ครูผู้สอนควรเลิการบรรยายเป็นสำคัญ แต่ควรให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์และใช้สถานการณ์ปัญหาเป็นฐานในการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ นอกจากนี้ครูต้องสอนน้อย แต่ให้ผู้เรียนเรียนมากและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำด้วยตนเองให้ผู้เรียนเลือกเรียนและกระทำกิจกรรมการเรียนรู้ตามความถนัดและความสนใจของตน ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทซซอรีมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีความต้องการพัฒนาตนเองให้สามารถจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น โดยเน้นพัฒนาความรู้ ทักษะ และคุณลักษณะของครู ส่วนลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น พบว่า คุณลักษณะของครูมอนเทซซอรี มีระดับความต้องการจำเป็นมากที่สุด แสดงว่า สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 มีความต้องการที่จะพัฒนาคุณลักษณะของครู เพื่อให้เป็นผู้นำการเรียนรู้สู่การพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ นันทนา วารินิน ได้ศึกษา 1) สภาพปัจจุบัน ปัญหาและความต้องการในการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู 2) เพื่อสร้างรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู 3) เพื่อทดลองใช้รูปแบบและ ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันครูมี สมรรถนะการจัดการเรียนรู้โดยรวมระดับปานกลาง มีปัญหาอยู่ในระดับมาก และมีความต้องการในการพัฒนาระดับมาก (นันทนา วารินิน, 2557) และสอดคล้องกับงานวิจัยของปรารถนา เพชรฤทธิ์ ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรม พัฒนาครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันเกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ ด้านการแสดงออกและด้าน ความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง มีสภาพที่พึงประสงค์เกี่ยวกับคุณลักษณะด้านความรู้ ด้านการแสดงออกและด้านความสามารถโดยรวมอยู่ในระดับมาก ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ ในโรงเรียนมัธยมศึกษา มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาเรียงลำดับความ



ต้องการ จำเป็นจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านการแสดงผล ด้านความรู้ และด้านความสามารถ ตามลำดับ (ปรารธนา เพชรฤทธิ์, 2559)

2. ผลการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1

โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 จากการสังเคราะห์ทฤษฎีและเอกสารที่เกี่ยวข้องได้องค์ประกอบของโปรแกรม ดังนี้ 1) หลักการและเหตุผล 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาและสาระสำคัญ โดยเนื้อหาของโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 แบ่งออกเป็น 3 โมดูล ได้แก่ โมดูล 1 ความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ โมดูล 2 ทักษะครูมอนเทสซอริโมดูล 3 คุณลักษณะของครูมอนเทสซอริ 4) รูปแบบและวิธีการพัฒนา มี 6 วิธี คือ 1) การเข้ารับการอบรม 2) เรียนรู้จากการปฏิบัติ 3) การสอนแบบสาธิต 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 5) การเรียนรู้ด้วยตนเอง 6) กระบวนการพี่เลี้ยง และ 5) การวัดและประเมินผลโปรแกรม 5) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ และ 6)การวัดและประเมินผล สามารถทำได้ดังนี้ 1) การประเมินผู้เข้ารับการ พัฒนา แบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ การประเมินระหว่างการพัฒนา และการประเมินหลังการพัฒนา และ 2) ประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการอบรมที่มีต่อโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ผลการประเมินความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก ความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ความถูกต้องอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพิกา จันทไทย ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาทีมงานครูที่มีประสิทธิผล สำหรับโรงเรียนเทศบาล พอสรุปได้ว่า โปรแกรมที่พัฒนาขึ้นมี 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความสำคัญของโปรแกรม 2) วัตถุประสงค์ของโปรแกรม 3) โครงสร้างของโปรแกรม ระยะเวลาการพัฒนา 136 ชั่วโมง 4) วิธีดำเนินการพัฒนา มีกระบวนการพัฒนา 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 เตรียมการ ชั้นที่ 2 การพัฒนา ชั้นที่ 3 ชั้นประเมินผล 5) เนื้อหาและสาระสำคัญของโปรแกรมประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 2 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยการเรียนรู้ที่ 1 ทีมงานที่มีประสิทธิผล หน่วยการเรียนรู้ 2 กระบวนการพัฒนาทีมงาน โดยมีวิธีการพัฒนา ได้แก่ การศึกษาดูงาน การฝึกอบรม และการเรียนรู้ระหว่างปฏิบัติงาน 6) การประเมินผล และคู่มือประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 บทนำ ส่วนที่ 2 โปรแกรมการพัฒนาทีมงานครูที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนเทศบาล ส่วนที่ 3 การประเมินผล (พิมพิกา จันทไทย, 2558) สอดคล้องกับงานวิจัยของทักษิณ เกษตัน ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา เขต 20 โดยใช้หลักการวิจัยและพัฒนา (Research and Development)





ผลการวิจัยพบว่า โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครู ด้านการใช้และ พัฒนา สื่อนวัตกรรม มีองค์ประกอบของโปรแกรม 5 องค์ประกอบ คือ 1) หลักการ 2)วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการ และ 5) การประเมินผล มีความเหมาะสมและความเป็นไป ได้ในระดับมากที่สุด (ทักษิณ เกษตัน , 2561) สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐิตารีย์ สุขบุตร ได้ทำวิจัยเรื่อง การพัฒนา โปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอำนาจเจริญ ผลการพัฒนาโปรแกรม พบว่า องค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 1 จุดมุ่งหมายของโปรแกรม 2 วัตถุประสงค์ของ โปรแกรม 3 เนื้อหา 4 วิธีการพัฒนา วิธีการพัฒนา แบ่งออกเป็น การเรียนรู้ด้วยตนเองตาม Module แบ่งออกเป็น 7 Module (18 ชั่วโมง) การเรียนรู้ โดยทำงานร่วมกับบุคคลอื่น (10 ชั่วโมง) และการบูรณาการสอดแทรกการเสริมสร้าง สมรรถนะ ในสถานศึกษาของ ตนเอง (60 ชั่วโมง) รวมทั้งสิ้น 90 ชั่วโมง ผลการประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความสอดคล้องเหมาะสมและควมมีประโยชน์ของโปรแกรม มีความเหมาะสมระดับมากที่สุด มีความเป็นไปได้ ระดับมากที่สุด (ฐิตารีย์ สุขบุตร, 2562)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

สภาพปัจจุบันในการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริของครู สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1โดยรวมอยู่ในระดับ มาก โดยค่าเฉลี่ยตัวบ่งชี้ความรู้ เกี่ยวกับทฤษฎีการจัดการเรียนรู้แบบมอนเทสซอริ มีค่ามากที่สุด ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษา ควรเห็น ความสำคัญของการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูมอนเทสซอริให้มากขึ้น เพื่อเป็นการพัฒนาความรู้ ความสามารถให้ครูมอนเทสซอริเกิดความเชี่ยวชาญ และผู้วิจัย ได้นำเสนอข้อเสนอแนะว่า ผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1 ควรส่งเสริมการนำองค์ประกอบของโปรแกรมการเสริมสร้าง สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูมอนเทสซอริ มาพัฒนาสมรรถนะครูที่จัดการเรียนรู้แบบ มอนเทสซอริ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพต่อการจัดการเรียนรู้ และบรรลุวัตถุประสงค์ของการจัด การศึกษา 3

### เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2545. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.  
จิระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2549). การจัดการเรียนการสอนสำหรับเด็กปฐมวัยตามแนวคิดของมอน เทสซอริ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.



- ฐิตารีย์ สุขบุตร. (2562). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการทำงานเป็นทีมของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอำนาจเจริญ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ทักษิณ เกษตัน . (2561). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 20. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นันทกา วารินิน. (2557). รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2553). หลักการวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สุวีริยาสาส์น.
- ปรารธนา เพชรฤทธิ์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ในโรงเรียนมัธยมศึกษาโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- พิมพ์ิกา จันทไทย. (2558). การพัฒนาโปรแกรมการพัฒนาทีมงานครูที่มีประสิทธิภาพสำหรับโรงเรียนเทศบาล. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วิจารณ์ พานิช. (2557). การสร้างการเรียนรู้สู่ศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร: ส.เจริญการพิมพ์ จำกัด.
- สุภาวดี หาญเมธี. (2560). EF ทักษะสมองเพื่อการจัดการชีวิตให้สำเร็จ (Executive Functions). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรสัมพันธ์ (1987) จำกัด.
- เอกนถน บางท่าไม้. (2561). การพัฒนารูปแบบกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้ปัญหาเป็นฐานเพื่อส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาในรายวิชาการถ่ายภาพดิจิทัล สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร. *Veridian E – Journal, Silpakorn University*, 11(1), 30–51.

**การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริม  
ความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบ  
และการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์\***

**DEVELOPING GUIDELINES TO ENHANCE TEACHER' EXPERTISE UNDER  
NON – FORMAL AND INFORMAL EDUCATION CENTRE IN KALASIN  
PROVINCE**

จิระเดช กล้าขยัน

Jiradach Klakayun

พชรวิทย์ จันทร์ศิริสิริ

Pacharawit Chansirisira

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Mahasarakham University, Thailand

E-mail: tumjiradach@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีความมุ่งหมายเพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) พัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ บุคลากรผู้ปฏิบัติหน้าที่ครูในสังกัดศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ ในจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 212 คน โดยใช้แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความต้องการจำเป็น ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี 1 ด้านอยู่ในระดับมาก คือด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนที่เหลืออีก 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านบริหารจัดการห้องเรียน ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้

---

\* Received 5 June 2020; Revised 16 June 2020; Accepted 29 June 2020



และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ 2) แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสั่งสม  
ความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ  
ในจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 2.1) จริยธรรมและ  
จรรยาบรรณวิชาชีพ 2.2) การวัดและประเมินผล 2.3) นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา  
2.4) การบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ 2.5) บริหารจัดการห้องเรียน 2.6) การพัฒนา  
ผู้เรียน

**คำสำคัญ:** การพัฒนาแนวทาง, สมรรถนะ, การสั่งสมความเชี่ยวชาญ

## Abstract

The research article aimed 1) to investigate the current situations, and desirable situations of teachers' expertise under non – formal and informal Education district centers in Kalasin province, 2) to develop the guidelines to enhance teachers' expertise under non – formal and informal Education district centers in Kalasin province. The sample of the study was 212 personnel who responsible for teachers under non – formal and informal Education district centers in Kalasin province. The instruments used were questionnaire and in – depth interview. The data were analyzed by using percentage, mean, standard deviation and PNI modified. The results of the study revealed that; 1) The currents situations of teachers' expertise under non – formal and informal Education district centers in Kalasin province shown that overall rated in moderate level, when considered into each aspect yielded that ethics and professional ethics was rated in more level. The rest of aspects rated in moderate level which could be ranged according to the highest mean as follows; student development, classroom management, educational innovation and technology, learning and curriculum management, and assessment and evaluation respectively. The desirable situations of teachers' expertise under non – formal and informal Education district centers in Kalasin province pointed out that overall rated in the most level, when considered into each aspect revealed that all aspects rated in the most level which could be ranged according to the highest mean as follows; ethics and professional ethics, classroom management, student development, educational innovation and technology, learning and curriculum management and assessment and evaluation respectively. 2) The



guidelines to enhance teachers' expertise under non – formal and informal Education district centers in Kalasin province revealed that the elements of the guidelines consisted of 2.1) ethics and professional ethics, 2.2) assessment and evaluation, 2.3) educational innovation and technology, 2.4) learning and curriculum management, 2.5) classroom management, 2.6) student development.

**Keywords:** Guidelines Development, Competency, Teacher' Expertise

## บทนำ

พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา พ.ศ. 2547 ได้กำหนดแนวทางการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติราชการไว้ ในหลายมาตรา เช่น มาตรา 79 “ให้ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเป็นตัวอย่างที่ดีแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา และมีหน้าที่คอยพัฒนาผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม ในอันที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพ และความก้าวหน้าแก่ราชการ” และมาตรา 80 “ให้มีการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาก่อนแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งบางตำแหน่งและบางวิทยฐานะ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ เจตคติที่ดี คุณธรรม จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพที่เหมาะสม ในอันที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ราชการเกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิภาพและความก้าวหน้าแก่ราชการ” สะท้อนให้เห็นว่าครูไม่ได้ มีบทบาทเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนเท่านั้น หากแต่ครูจำเป็นต้องมีการพัฒนาตนเอง ให้มีศักยภาพและเตรียมพร้อมอยู่เสมอ ที่สำคัญนอกเหนือไปจากการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว การปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่เพื่อนร่วมงาน นักเรียนและชุมชนก็ต้องเป็นสิ่งที่ ต้องยึดถือปฏิบัติควบคู่กันไปซึ่งถูกกำหนดไว้เป็นเกณฑ์พื้นฐานตามแต่ละสมรรถนะของครู (กระทรวงศึกษาธิการ, 2547)

สมรรถนะ (Competency) เป็นปัจจัยสำคัญในการทำงานที่เพิ่มขีดความสามารถให้กับบุคลากรในหน่วยงานต่าง ๆ เพราะสมรรถนะเป็นปัจจัยที่ช่วยให้พัฒนาศักยภาพของบุคลากรเพื่อส่งผลไปสู่การพัฒนาหน่วยงานให้บุคลากรมีศักยภาพในการทำงานในตำแหน่งนั้น ๆ ในปัจจุบันมีการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของ “ทรัพยากรบุคคล” ให้มากขึ้น เพราะถือว่า “ทรัพยากรบุคคล” เป็นทรัพย์สินทางปัญญา (Intellectual Capital) ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ ต้องสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานให้กับหน่วยงาน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2556)

ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนในศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอนามน เป็นหัวหน้ากลุ่มจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย และเป็นนาย



ทะเบียนของสถานศึกษา ทำให้พบปัญหาที่เกิดในการปฏิบัติงานในหน้าที่อย่างต่อเนื่อง อาทิ เช่น ภาระงานที่หนักอ้นเนื่องมาจากมอบหมายงานสอนที่ไม่ตรงตามวุฒิและความถนัดของผู้สอน ขาดครูที่มี ความรู้ความเข้าใจหรือตรงตามภาระงานที่ได้รับมอบหมาย ครูขาดวินัย ปัญหาดังกล่าว ส่งผลกระทบต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ อันเป็นผลเชื่อมโยงไปสู่ผลลัพธ์ภายในองค์กร ซึ่งจากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ แล้ว พบว่า ผลสำเร็จขององค์กรจะเกิดขึ้นได้ต้องมา จากบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ จึงมีความสนใจว่า จะมีวิธีการหรือแนวทางในการส่งเสริมหรือพัฒนา สมรรถนะของครูเพื่อแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสถานศึกษาได้อย่างไร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมี แนวความคิดที่จะศึกษาสภาพปัญหาปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการปฏิบัติงานอันจะนำไปสู่การ การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์เพื่อเกิดประโยชน์ในการปฏิบัติงาน และการบริหารงานของสถานศึกษา ในสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์
2. เพื่อพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ใช้กระบวนการวิจัยและพัฒนาแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) โดย เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 2 ระยะ

#### 1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. ประชากรประกอบด้วย ครู กศน. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ ประจำปีการศึกษา 2562 จำนวนรวมทั้งสิ้น 476 คน

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ครู กศน. ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากประชากรมีจำนวนที่แน่นอน (Finite Population) จึงใช้การเทียบประชากรทั้งหมดกับตารางกำหนดขนาดของ Krejcie และ Morgan (บุญชม ศรีสะอาด และคณะ, 2561)



แล้วทำการเทียบบัญชีไตรยางค์ ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 212 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling Technique) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้นในการสุ่ม แล้วกำหนดสัดส่วนตามขนาดของประชากร ได้กลุ่มตัวอย่างจากสถานศึกษาขนาดเล็ก 2 แห่ง ครู กศน. 16 คน สถานศึกษาขนาดกลาง 6 แห่ง ครู กศน. 55 คน สถานศึกษาขนาดใหญ่ 6 แห่ง ครู กศน. 67 คน และสถานศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ 4 แห่ง ครู กศน. 74 คน รวมทั้งสิ้น 212 คน

**ระยะที่ 2** การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการศึกษาแนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครู กศน. จำนวน 9 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

2. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลในการประเมินแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ได้แก่ ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

## 2. เครื่องมือที่ใช้การวิจัย

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ จำนวน 62 ข้อ มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.60 ถึง 1.00 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพปัจจุบันตั้งแต่ 0.293 ถึง 0.974 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อของสภาพที่พึงประสงค์ตั้งแต่ 0.545 ถึง 0.889 ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพปัจจุบันเท่ากับ 0.603 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับของสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.974

**ระยะที่ 2** การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู

1. แบบสัมภาษณ์สถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดีด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู มีลักษณะเป็นแบบมีโครงสร้าง (Structured Interview Form) ซึ่งสร้างขึ้นมาจากการศึกษาองค์ประกอบด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ทั้ง 6 องค์ประกอบ และ 14 ตัวชี้วัด มีข้อคำถามจำนวน 15 ข้อ ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00





2. แบบประเมินแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีจำนวนทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบ 26 แนวทาง ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ 0.80 ถึง 1.00

### 3. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. ทำหนังสือขอความร่วมมือไปยังสถานศึกษา สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดกาฬสินธุ์ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล

2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามจัดส่งไปยังสถานศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยได้กำหนดรหัสของแบบสอบถามทุกชุดก่อนจัดส่งไปยังสถานศึกษา ผู้วิจัยใช้วิธีการจัดส่งแบบสอบถามด้วยตนเองและมีผู้ช่วยเหลือจัดส่ง แล้วนัดหมายเพื่อขอรับคืนด้วยตนเองและด้วยผู้ช่วยเหลือ ภายในเวลา 2 สัปดาห์ หลังการจัดส่ง โดยผู้วิจัยได้รับแบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 212 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 ซึ่งเป็นแบบสอบถามที่สมบูรณ์ทุกฉบับ

**ระยะที่ 2** การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู

**ขั้นตอนที่ 1** ศึกษาสถานศึกษาที่มีแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practice)

1. ผู้วิจัยขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ส่งถึงผู้ให้ข้อมูลเพื่อขออนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อกำหนดวันและเวลาในการสัมภาษณ์ และดำเนินการส่งแบบสัมภาษณ์ไปยังผู้ให้ข้อมูลทางไปรษณีย์ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลจะได้เตรียมความพร้อมและทำความเข้าใจจุดประสงค์ของการวิจัย โดยจัดส่งไปล่วงหน้าอย่างน้อย 7 วัน

3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ซึ่งประกอบด้วยผู้ให้ข้อมูลจำนวน 9 คน (จาก 3 สถานศึกษา) โดยใช้แบบสัมภาษณ์ชุดเดียวกันกับที่ได้ส่งไปล่วงหน้า

4. ผู้วิจัยเก็บข้อมูลโดยการจดบันทึกและใช้เครื่องบันทึกเสียง

5. ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาเรียบเรียงและวิเคราะห์ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการสร้างแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพครูต่อไป

**ขั้นตอนที่ 2** การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู



1. ผู้วิจัยดำเนินการขอหนังสือราชการจากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคามถึงผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู
2. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการประเมินแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู และทำการนัดหมายวันและเวลาสำหรับการประเมินแนวทาง
3. ผู้วิจัยนำเอกสารแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู พร้อมทั้งแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ให้ผู้ทรงคุณวุฒิประเมิน ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 คน
4. ผู้วิจัยดำเนินการรวบรวมแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู คัดจากผู้ทรงคุณวุฒิ

#### 4. การวิเคราะห์ข้อมูล

**ระยะที่ 1** การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น

1. แบบสอบถามตอนที่ 1 สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ บัณฑิตแนะแนวเข้าโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย
2. วิเคราะห์ความต้องการจำเป็น โดยการนำข้อมูลของผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาหาค่าดัชนีความต้องการจำเป็น (Priority Needs Index) เพื่อจัดลำดับ
3. แบบสอบถามตอนที่ 2 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่น ๆ นำความคิดเห็นทั้งหมดเกี่ยวกับการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ที่กลุ่มตัวอย่างได้เสนอแนะมาวิเคราะห์ แจกแจงความถี่ และคำนวณร้อยละ

**ระยะที่ 2** การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู

1. วิเคราะห์ข้อมูลโดยการจัดระเบียบข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ แล้วทำการเรียงเรียงข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบ จากนั้นสังเคราะห์ข้อมูลในแต่ละองค์ประกอบ และสร้างบทสรุปโดยการจัดลำดับตามองค์ประกอบหลักทั้ง 6 องค์ประกอบ ของสมรรถนะด้านการสั่งสมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูและนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์
2. บัณฑิตแนะแนวทางการประเมินแนวทางลงในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ เพื่อวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของความเหมาะสมและความเป็นไปได้



ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้แล้วแปลความหมายของค่าเฉลี่ย

## ผลการวิจัย

1. สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ ปรากฏดังตาราง 1

**ตารางที่ 1** สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ ของสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์

สมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู	สภาพปัจจุบัน			สภาพที่พึงประสงค์			ความต้องการจำเป็น	
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	PNI <sub>modified</sub>	ลำดับ
1. จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ	3.66	0.36	มาก	4.88	0.21	มากที่สุด	0.33	4
2. การวัดและประเมินผล	3.35	0.50	ปานกลาง	4.70	0.46	มากที่สุด	0.40	2
3. นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา	3.37	0.46	ปานกลาง	4.77	0.38	มากที่สุด	0.41	1
4. การบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้	3.35	0.53	ปานกลาง	4.73	0.45	มากที่สุด	0.41	1
5. การบริหารจัดการห้องเรียน	3.39	0.48	ปานกลาง	4.78	0.38	มากที่สุด	0.41	1
6. การพัฒนาผู้เรียน	3.47	0.47	ปานกลาง	4.78	0.44	มากที่สุด	0.37	3
รวม	3.43	0.47	ปานกลาง	4.77	0.39	มากที่สุด	0.38	-

จากตารางที่ 1 พบว่า พบว่าสภาพปัจจุบันของสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี 1 ด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้าน จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนที่เหลืออีก 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านบริหารจัดการห้องเรียน ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจริยธรรมและ



จรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านบริหารจัดการห้องเรียน ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับกับการพัฒนาผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ และความต้องการจำเป็นของสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยเรียงลำดับตามความต้องการจำเป็น ได้แก่ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ ด้านบริหารจัดการห้องเรียน ด้านการวัดและประเมินผล ด้านการพัฒนาผู้เรียน และด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ตามลำดับ

2. แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์มีทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบ 26 แนวทางประกอบด้วย แนวทางองค์ประกอบที่ 1) ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพมี 4 แนวทาง 2) ด้านการวัดและประเมินผลมี 4 แนวทาง 3) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามี 5 แนวทาง 4) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรมี 3 แนวทาง 5) ด้านการบริหารจัดการห้องเรียนมี 4 แนวทาง และแนวทางองค์ประกอบที่ 6) ด้านการพัฒนาผู้เรียนมี 5 แนวทาง ความเหมาะสมของแนวทางโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน

## อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. สมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกกระบวนและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ 14 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ จำนวน 2 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล 2 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 3 ตัวชี้วัด 4) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 2 ตัวชี้วัด 5) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน 2 ตัวชี้วัด และ 6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาผู้เรียน 3 ตัวชี้วัด และสอดคล้องกับสมรรถนะครู ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วยสมรรถนะหลัก 1) การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน 2) การบริการที่ดี 3) การพัฒนาตนเอง 4) การทำงานเป็นทีม 5) จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู และสมรรถนะประจำสายงาน 1) การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ 2) การพัฒนาผู้เรียน 3) การบริหารจัดการชั้นเรียน 4) การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน



5) ภาวะผู้นำครู 6) การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2553)

2. สภาพปัจจุบันในการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า มี 1 ด้านอยู่ในระดับมาก คือด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ส่วนที่เหลืออีก 5 ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการพัฒนาผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านบริหารจัดการห้องเรียน ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้ และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ทั้งนี้อาจเนื่องจากครูผู้สอนมองว่าสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูยังไม่อยู่ในระดับดีนั้น เนื่องจากครูมีภาระหน้าที่มีงานด้านเอกสารเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งนโยบายทางการศึกษา หลักสูตรก็มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย จึงทำให้ผลการเตรียมความพร้อมของครูยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชุติพร เพ็ญจันทร์ ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานของครูการศึกษานอกระบบ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยจังหวัดชัยภูมิ ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่ามีปัญหาการจัดการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้การศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานของครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้านโดยเรียงลำดับปัญหาตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการสอนเสริม ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการพบกลุ่ม ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิต ด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ต่อเนื่องและด้านการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยการทำโครงการ ตามลำดับ (ชุติพร เพ็ญจันทร์, 2556) และผลการศึกษาของ ชนกพร จุฑาสงษ์ ซึ่งได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย พบว่าสภาพปัจจุบันของสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและสภาพที่พึงประสงค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด (ชนกพร จุฑาสงษ์, 2559)

3. สภาพที่พึงประสงค์ของสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู ศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เช่นเดียวกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ รองลงมา คือ ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับด้านการพัฒนาผู้เรียน รองลงมา คือ ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรและการเรียนรู้



และด้านการวัดและประเมินผล ตามลำดับ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าครูมีความต้องการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ชัยนาท พลอยบุตร ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30 พบว่าสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมทุกองค์ประกอบอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบพบว่า การสร้างและพัฒนาหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนองค์ประกอบอื่น ๆ อยู่ในระดับมากที่สุดเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดไปต่ำสุด คือการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การออกแบบการเรียนรู้ และการใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีเพื่อการจัดการเรียนรู้ (ชัยนาท พลอยบุตร, 2559)

4. แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบไปด้วย 6 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) องค์ประกอบด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ 2) องค์ประกอบด้านการวัดและประเมินผล 3) องค์ประกอบด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา 4) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการหลักสูตร 5) องค์ประกอบด้านการบริหารจัดการชั้นเรียน และ 6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาผู้เรียน สอดคล้องกับ ผลการวิจัยของ นภมณฑ์ เจียมสุข ได้ศึกษาเรื่อง แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการก้าวสู่การเป็นประชาคม พบว่ามีข้อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาสมรรถนะใน 4 ด้าน คือ 1) สมรรถนะด้านการพัฒนาหลักสูตรและนำหลักสูตรไปใช้ 2) สมรรถนะด้านการออกแบบการจัดการกระบวนการเรียนรู้ 3) สมรรถนะด้านการวัดและประเมินผล 4) สมรรถนะองค์รวม (นภมณฑ์ เจียมสุข, 2555) เช่นเดียวกับผลการวิจัยของ นันทกา วารินิน ได้ศึกษาเรื่อง รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครูสำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษากำแพงเพชร เขต 2 พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ที่สร้างขึ้น มีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ ซึ่งประกอบด้วย 5 ด้านคือ การสร้างและพัฒนาหลักสูตร ความสามารถในเนื้อหาสาระที่สอน การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ การใช้และพัฒนานวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ และการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ซึ่งหลักการของรูปแบบมี 4 หลักการ คือ 1) สมองความต้องการของผู้รับการพัฒนา 2) การยืดหยุ่นของกระบวนการและวิธีการ 3) การมีส่วนร่วมของผู้รับการพัฒนา 4) ความแตกต่างระหว่างบุคคล (นันทกา วารินิน, 2557)

ผลการประเมินความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของแนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณา



เป็นรายด้านพบว่า ทุกด้านมีความสอดคล้อง ความเหมาะสม และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับผลการวิจัยของ วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์ ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 ผลการศึกษาพบว่าผลการประเมินแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1 โดยรวมมีความสอดคล้องความ เหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ทุกด้านมีความสอดคล้องความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด (วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์, 2559)

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

แนวทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพ ของครูศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอในจังหวัดกาฬสินธุ์มีทั้งสิ้น 6 องค์ประกอบ 26 แนวทางประกอบด้วย แนวทางองค์ประกอบที่ 1) ด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพมี 4 แนวทาง 2) ด้านการวัดและประเมินผลมี 4 แนวทาง 3) ด้านนวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษามี 5 แนวทาง 4) ด้านการบริหารจัดการหลักสูตรมี 3 แนวทาง 5) ด้านการบริหารจัดการห้องเรียนมี 4 แนวทาง และแนวทางองค์ประกอบที่ 6) ด้านการพัฒนาผู้เรียนมี 5 แนวทาง ความเหมาะสมของแนวทางโดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนความเป็นไปได้ของแนวทางโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นเดียวกัน ที่สุด ซึ่งแนวทางทั้ง 6 องค์ประกอบ 26 แนวทางนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการนำไปใช้ประกอบการพัฒนาสมรรถนะของครูในสังกัดให้มีความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครู และเป็นประโยชน์สำหรับครูผู้สอนในการปฏิบัติหน้าที่ด้านงานสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อส่งผลให้การจัดการเรียนรู้มีคุณภาพอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะในการวิจัยและพัฒนาต่อไป

- 1) ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับประสิทธิผลการนำแนวทางทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ
- 2) ควรพิจารณาและศึกษาปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจเป็นปัญหาและอุปสรรคในการเสริมสร้างทางการเสริมสร้างสมรรถนะด้านการส่งเสริมความเชี่ยวชาญในงานอาชีพของครูศูนย์การเรียนนอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยอำเภอ

### เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2547). พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.





- ชนกพร จุฑาสงษ์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ของครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษาศุภบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชัยนาท พลอยบุตร. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะครูด้านการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้สำหรับสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 30. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- ชูลีพร เพ็ญจันทร์. (2556). การศึกษาปัญหาและแนวทางแก้ปัญหาการจัดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ การศึกษานอกระบบขั้นพื้นฐานของครูการศึกษานอกระบบ สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย จังหวัดชัยภูมิ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- นภมณฑ์ เจียมสุข. (2555). การนำเสนอแนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูเพื่อส่งเสริมการจัดการศึกษานอก ระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยในการก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษานอกระบบโรงเรียน. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทกา วารินิน. (2557). ศึกษาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับพฤติกรรมการสอนของครูอนุบาล ในจังหวัดนครสวรรค์. ใน รายงานการวิจัย. ภาควิชาการอนุบาลศึกษา สถาบันราชภัฏนครสวรรค์.
- บุญชม ศรีสะอาด และคณะ. (2561). พื้นฐานการวิจัยการศึกษา. (พิมพ์ครั้งที่ 8). มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.
- วีระชัย ศรีวงษ์รัตน์. (2559). แนวทางการพัฒนาสมรรถนะครูด้านการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 1. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2553). แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะการคิด ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ระดับมัธยมศึกษา. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2556). ข้อเสนอเชิงนโยบายการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.

รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิด  
การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น\*  
A MANAGEMENT MODEL FOR DIVING SPORT TOURISM CORESPONDS  
TO LOCAL COMMUNITY SUSTAINABILITY

ศักดิ์ยศ สังขพันธ์

Sakkayot Sungkapan

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตตรัง

Prince of Songkla University, Trang Campus, Thailand

E-mail: sakkayot.s@psu.ac.th

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างและยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ด้วยกระบวนการบริหารจัดการ POLC โดยกระบวนการวิจัยแบบเดลฟายประยุกต์โดยการศึกษาเอกสารสัมภาษณ์ จำลองรูปแบบและยืนยันรูปแบบโดยการสนทนากลุ่มจากผู้เชี่ยวชาญ ผลการศึกษาพบว่า 1) ด้านการวางแผน (Planning) 5 องค์ประกอบคือจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจัดการทรัพยากรบุคคล พัฒนาบริการและการตลาด พัฒนาชุมชนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมและจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว 2) ด้านการจัดการองค์กร (Organizing) 10 องค์ประกอบ คือ 1) กรรมการท่องเที่ยวออกแบบโปรแกรม อุทยานแห่งชาติดูแลกิจกรรม สำนักงานการท่องเที่ยวพัฒนาคน หน่วยกู้ภัย ตำรวจน้ำ ตำรวจภูธรและองค์กรบริหารส่วนตำบลดูแลความปลอดภัยกรมเจ้าท่าดูแลเรือ ตำรวจท่องเที่ยวตรวจมัคคุเทศก์ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด ผู้ประกอบการจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวก องค์กรบริหารส่วนตำบลและโรงพยาบาลดูแลสุขภาพนักท่องเที่ยว 2) เครือข่ายในท้องถิ่นกำหนดมาตรฐานบริการ มัคคุเทศก์และครูสอนดำน้ำออกแบบกิจกรรมแนะนำให้เคารพกติกาการใช้ทรัพยากร 3) ด้านการนำ (Leading) 13 องค์ประกอบ คือ สนับสนุนงบประมาณ เจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ กำหนดอัตราค่าธรรมเนียมที่เหมาะสมนำไปฟื้นฟูทรัพยากร ออกกฎหมายและบังคับใช้ เปิดหลักสูตรทางการศึกษาให้กับคนในพื้นที่ วางผังเมื่อนำนักท่องเที่ยวส่งถึงชุมชน ออกแบบโปรแกรม วางกลไกให้ชุมชนเข้าถึงการท่องเที่ยวทำข้อตกลงการใช้ประโยชน์ในพื้นที่และดูแลรักษา สร้างความเข้าใจเรื่องกฎหมาย มาตรฐานและแนวปฏิบัติ รับฟังปัญหาแก้ไขความไม่สะดวก ส่งเสริมการรวมกลุ่ม เตรียมบริการและ

\* Received 6 June 2020; Revised 20 June 2020; Accepted 5 July 2020



อุปกรณ์ที่ได้มาตรฐาน ให้มีมัคคุเทศก์ในการทำกิจกรรมทุกครั้ง 4) ด้านการควบคุม (Controlling) 7 องค์ประกอบ คือ เปิดปิดฤดูกาลการท่องเที่ยว แบ่งพื้นที่แหล่งดำน้ำ จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยว ติดตั้งหุ่น สอดส่องดูแลบังคับใช้กฎหมาย ควบคุมมาตรฐานการให้บริการ บริหารจัดการวิสาหกิจชุมชน

**คำสำคัญ:** รูปแบบ, การบริหารจัดการ, กีฬาดำน้ำ, การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

## Abstract

This academic article was to aims to propose a model for sport diving based on the concept of sustainable tourism of local communities. The model includes sport diving following the principles of management (POLC), using the Modify Delphi technique which studying the documents, interviewing, simulating the model and confirming the model by group discussion from experts. As for planning, natural resources and environmental management, human resource management, service development and marketing, participatory community – based tourism development, and activities to promote tourism are five elements. As for organizing, 10 offices and individuals should be involved. The Department of Tourism is responsible for designing campaigns. The Department of National Park, Wildlife and Plant Conservation supervises tourism activities. The Office of Tourism develops people’s skills. The Rescure Unit, marine police, provincial police and the Subdistrict Administration Organization (SAO) ensure safety. The Marine Department check boats. Tourist police check tourist guides. The Provincial Administration Organization (PAO) and tourism businesses provide facilities. The SAO collaborates with hospitals to provide health services to tourists. The tourism networks in communities establish a service standard. Tour guides and dive instructors design activities and ensure their customers obey rules about natural resource. As for leading, 13 elements are vital. Budgets, staffs and equipment should be provided. Suitable entrance fees should be set for conservation. Lawmaking and enforcement should be imposed. New curricula should be provided for locals. Urban planning should be devised. Transport to communities should be provided for tourists. Tourism mechanism should be established for communities’ access. An agreement on resource use and conservation should be reached. Related laws, standards and practices should



be introduced to involved sectors to ensure their understanding. Public hearing on resource use should be conducted. Assembling of tourism groups should be promoted. Standard services and equipment should be provided. Tour guides should be present in diving activities. As for controlling, seven elements are required: opening and closing the tourist season; setting dive sites; limiting the number of tourists; setting up buoys; enforcing laws; maintaining standard services; managing community enterprise.

**Keywords:** Model, Management, Sport Diving, Sustainable Tourism of Local Communities

## บทนำ

การดำน้ำเป็นเกมสกีฬา (Sport Diving) ทำให้เกิดความสนุกสนานยามพักผ่อนและการออกกำลังกายที่ทำให้ได้สัมผัสธรรมชาติที่สวยงามในท้องทะเลและเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มนักท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ จากการวิจัยด้านปัจจัยที่จูงใจนักท่องเที่ยวให้เข้าร่วมกิจกรรมในจังหวัดภูเก็ต พังงาและกระบี่ พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการเข้าร่วมกิจกรรมกีฬาดำน้ำเพราะว่าพื้นที่ดังกล่าวตั้งอยู่บนชายฝั่งทะเลอันดามันมีสภาพภูมิประเทศสวยงาม ประกอบกับมีเกาะแก่งต่าง ๆ ที่เอื้อประโยชน์ในการจัดกิจกรรมทางทะเล ด้วยเหตุนี้ทำให้เกิดธุรกิจหลายรูปแบบเพื่อรองรับกิจกรรมดำน้ำเพื่อการท่องเที่ยวเป็นผลให้กิจกรรมดำน้ำเป็นธุรกิจการท่องเที่ยวทางทะเลที่เป็นที่สนใจของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เช่น ธุรกิจการสอนดำน้ำ ธุรกิจการจัดนำเที่ยวแหล่งดำน้ำ ธุรกิจการขายอุปกรณ์ดำน้ำและอาชีพมัคคุเทศก์ซึ่งมีการขยายตัวเป็นอันมาก (วรวิญท์ สุวัณ ฒ เขมรัฐ และคณะ, 2547)

การท่องเที่ยวและกีฬาเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญรายได้จากการกีฬาคิดเป็นร้อยละ 1 – 2 ของมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมประชาชาติ และก่อให้เกิดรายได้ร้อยละ 4 – 6 ของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) จากรายงานจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเยือนในพื้นที่สตูลมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น มีสภาพปัญหาและข้อจำกัดในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวทำให้นักท่องเที่ยวไม่นิยมใช้บริการที่พักของชุมชนชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำเพียงการขับเรือหางยาวและเป็นลูกจ้างของนักธุรกิจที่มาจากทุนบนเกาะเมื่อการท่องเที่ยวมีการเติบโตคนในท้องถิ่นต้องพบกับการเปลี่ยนแปลงของเกาะอย่างรวดเร็วการคิดแต่เพียงการมีรายได้ที่เพิ่มขึ้นไม่ทบทวนในคุณค่าสิ่งที่มีและขาดการดูแลรักษาซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความเสื่อมโทรมและความยั่งยืนในอนาคต (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562)



จะเห็นได้ว่าการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำที่ยั่งยืนของชุมชนและท้องถิ่นมีความจำเป็นและสำคัญ ต้องได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว โดยในการศึกษาค้างนี้ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษารูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นโดยเลือกพื้นที่บ้านเกาะหลีเป๊ะ หมู่ 7 ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล เป็นพื้นที่ในการศึกษาซึ่งเกาะหลีเป๊ะอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะตะรุเตา มีชาวเลพื้นเมืองอาศัยอยู่บนเกาะมาเป็นเวลานานทำให้การจัดการบนเกาะอยู่นอกเหนืออำนาจของอุทยาน ชุมชนบริหารจัดการตนเองโดยขึ้นตรงกับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะสาหร่ายในส่วนอุทยานจะคอยดูแลความเรียบร้อยเฉพาะในด้านการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวและการบริการด้านความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยว

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สร้างรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น
2. ยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น

#### วิธีดำเนินการวิจัย

**ขอบเขตของการวิจัย** ศึกษาบริบท ปัญหาและความต้องการในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น ตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์กีฬาดำน้ำและองค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน สร้างและพัฒนารูปแบบการบริหารตามแนวคิดการบริหาร POLC โดยใช้แนวทางการวิจัยเดลฟายประยุกต์ (Modify Delphi Technique Research)

**ประชากรที่ใช้ในการวิจัย** ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง บุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและบุคคลทั่วไปที่มีประสบการณ์หรือทำงานเกี่ยวข้องกับท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำไม่น้อยกว่า 3 ปี

**กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย** ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) โดยเลือกผู้เชี่ยวชาญ ดังนี้

กลุ่มเป้าหมายที่ 1 คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน สำหรับการสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบถึงบริบท ความต้องการและปัญหาการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นและเสนอรูปแบบการบริหารจัดการโดยใช้เทคนิคเดลฟาย (Delphi Technique) จำนวนผู้เชี่ยวชาญที่ใช้ในการวิจัยด้วยเทคนิคเดลฟายจำนวน 17 ท่าน



กลุ่มเป้าหมายที่ 2 คือ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน ใช้วิธีการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างอย่างง่าย (Simple Random Sampling) จากบุคลากรในหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชนและบุคคลทั่วไปที่มีประสบการณ์หรือทำงานเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำ และมีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 3 ปี สำหรับตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นโดยการสนทนากลุ่ม

### ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับบริบทความต้องการและปัญหาการดำเนินกิจกรรมโดยการวิเคราะห์สังเคราะห์จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและนำมาร่างเป็นแบบสอบถามปลายเปิดแล้วนำไปสัมภาษณ์กับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน นำข้อมูลมาวิเคราะห์

ขั้นตอนที่ 2 จำลองรูปแบบโดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับบริบท ความต้องการและปัญหาในการดำเนินกิจกรรมกับผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 คน มาวิเคราะห์และสังเคราะห์โดยใช้เทคนิคเดลฟายประยุกต์ (เกษม บุญอ่อน, 2522) เพื่อจำลองรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นและนำมาจัดทำเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยรวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเข้าด้วยกันรวมทั้งตัดข้อมูลที่ซ้ำออก

ขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจำลองรูปแบบ นำแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า(Rating Scale) โดยรวบรวมความคิดเห็นที่ได้จากผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดเข้าด้วยกันรวมทั้งตัดข้อมูลที่ซ้ำออกและถ้าได้ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์หรือค่า IR น้อย แสดงว่าความคิดเห็นที่ได้จากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน สามารถยุติกระบวนการวิจัยและสรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 4 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการยืนยันรูปแบบ นำเสนอรูปแบบต่อผู้เชี่ยวชาญกลุ่มเป้าหมายที่ 2 จำนวน 10 คน เพื่อยืนยันรูปแบบโดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการอภิปรายด้วยตนเอง (นงนภัส คู่ขวัญ เทียงกมล, 2554)

### การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ปลายเปิดที่ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นอย่างอิสระโดยนำคำตอบที่ได้มาประมวลตัดข้อความที่ซ้ำซ้อน ข้อความที่ไม่เกี่ยวข้องทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และนำผลที่ได้ไปสร้างแบบสอบถาม

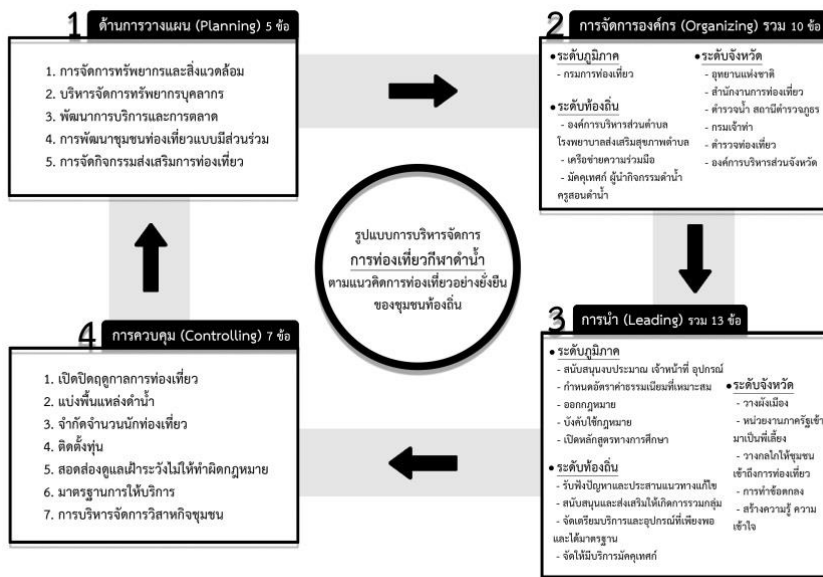


2. การวิเคราะห์ข้อมูล จากแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ ตามเกณฑ์ของลิเคิร์ต (Likert Scale) ผู้เชี่ยวชาญจัดอันดับความสำคัญของข้อความแต่ละข้อที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยโดยนำคำตอบที่ได้มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐาน (Median) ฐานนิยม (Model) ค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของคำถามแต่ละข้อแล้วนำมาอภิปรายผล

3. ผู้วิจัยนำข้อความที่กลุ่มผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันทั้งค่าพิสัยระหว่างควอไทล์และค่าความแตกต่างระหว่างมัธยฐานกับฐานนิยม มาสรุปความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็ฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นโดยนำเสนอตามการบริหารจัดการ POLC

### ผลการวิจัย

1. รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็ฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น จากการวิเคราะห์การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 17 ท่าน โดยใช้แบบสอบถามกึ่งโครงสร้างเกี่ยวกับบริบท ความต้องการและปัญหาในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวก็ฬาดำน้ำ และร่างรูปแบบการบริหารจัดการโดยการนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยใช้เทคนิคเดลฟายประยุกต์มาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อจำลองรูปแบบการบริหารจัดการตามองค์ระบวนการบริหารจัดการ POLC ได้ผลดังนี้ การวางแผน 5 ข้อ การจัดการองค์กร 10 ข้อ การนำ 13 ข้อ การควบคุม 7 ข้อ ดังภาพที่ 1



ภาพที่ 1 รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวก็ฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น





2. ยืนยันรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่น โดยการนำเสนอรูปแบบการบริหารจัดการต่อผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 10 คน เพื่อยืนยันรูปแบบโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นว่า

2.1 การวางแผน จำนวน 5 ข้อ สรุปได้ว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

2.2 การจัดการองค์กร จำนวน 10 ข้อ สรุปได้ว่า ไม่มีการเปลี่ยนแปลงใด ๆ

2.3 การนำ จำนวน 13 ข้อ สรุปได้ว่าจำนวนข้อไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่มีการปรับเปลี่ยนประโยคให้เนื้อหากระชับการปรับเปลี่ยนประโยคให้เนื้อกระชับชัดเจน

2.4 การควบคุม จำนวน 7 ข้อ สรุปได้ว่า จำนวนข้อไม่มีการเปลี่ยนแปลงแต่มีการปรับเปลี่ยนประโยคให้เนื้อหากระชับการปรับเปลี่ยนประโยคให้เนื้อกระชับชัดเจน

## อภิปรายผล

1. การสร้างรูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญทำให้ทราบเกี่ยวกับบริบทความต้องการและปัญหาในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำและนำไปสร้างเป็นรูปแบบการบริหารจัดการตามองค์กระบวนการบริหารจัดการ POLC ดังนี้

### 1.1 ด้านการวางแผน

1.1.1 แผนการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม สำรวจเพื่อประเมินความสมบูรณ์และความเสียหายของแหล่งดำน้ำและการฟื้นฟู บำรุงรักษาคุณภาพน้ำ ระบบนิเวศในแนวปะการังด้วยการการปลูกทดแทนสร้างแนวปะการังเทียมในแหล่งดำน้ำที่เสื่อมโทรมเพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบควรมีการสำรวจแหล่งดำน้ำในพื้นที่สามเหลี่ยมอันดามันอย่างจริงจัง (วรวิญท์ สุวัฒน์ ณ เขมรัฐ และคณะ, 2547)

1.1.2 แผนการบริหารจัดการทรัพยากรบุคลากรด้านการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำ คนเป็นกลไกการขับเคลื่อนพัฒนาและบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนให้ประสบความสำเร็จ คนในชุมชนต้องมีความรู้เรื่องความปลอดภัยขั้นพื้นฐาน การกู้ชีพกู้ภัยทางทะเลและความสามารถในการให้บริการ

1.1.3 แผนการบริการและการตลาดเพื่อการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ระบบความปลอดภัยและระบบสาธารณสุขให้มีมาตรฐานสากล กำหนดเส้นทางการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำ กำหนดกลยุทธ์ด้านการตลาดกิจกรรมท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำอย่างยั่งยืน ทิศทางการพัฒนาของโรงแรมในปัจจุบันให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมผ่านการสร้างสรรค์และเลือกใช้นวัตกรรมใหม่ ๆ ในการลดต้นทุน ลดผลกระทบ เพิ่มผลกำไรและเพิ่มความพึงพอใจให้กับผู้ใช้บริการ ทั้งนี้ยังให้



ความสำคัญกับมิติของชุมชนและวัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการให้ข้อมูลและจัดโปรแกรมการท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับชุมชนโดยรอบ (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2562) ประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าเพื่อเพิ่มคุณค่าการท่องเที่ยวโดยชุมชนซึ่งสำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาซึ่งควรเป็นหน่วยงานหลักในการรวบรวมข้อมูลจัดทำเว็บไซต์นำเสนอให้นักท่องเที่ยวทราบ (บริษัท แบรินด์ แมทริก รีเสิร์ช จำกัด, 2554) และควรมีการโฆษณาประชาสัมพันธ์สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญต่าง ๆ ให้นักท่องเที่ยวรู้จักมากขึ้น มีศูนย์บริการข้อมูลการท่องเที่ยวแนะนำแก่นักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ควรมีการปรับปรุงข้อมูลข่าวสารของสถานที่ท่องเที่ยวในแต่ละแห่งให้มีความทันสมัยอยู่เสมอเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวขึ้นก่อนการเดินทาง ควรมีการขนส่งมวลชนที่เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้สะดวก มีรถโดยสารบริการนักท่องเที่ยวอย่างทั่วถึง ควรมีป้ายบอกทางที่ชัดเจนมากขึ้นมีพนักงานแนะนำให้ความรู้ในสถานที่ท่องเที่ยว (ศรัณพร ชวนเกริกกุล, 2561)

1.1.4 แผนการพัฒนาชุมชนท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมเพื่อชุมชนยั่งยืน หลักการสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนคือ การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว กระบวนการจัดการท่องเที่ยวและรวมถึงการติดตามประเมินผลการท่องเที่ยวและที่สำคัญคือความเป็นเจ้าของทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ต้องกันช่วยดูแลสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณี พื้นฟูจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว การสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการคิดและมีส่วนร่วมพัฒนาระบบการบริหารจัดการขยะของชุมชนที่มีประสิทธิภาพ ผลวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส ภัยคุกคามเกี่ยวกับท่องเที่ยวจังหวัดสตูล พบว่า การท่องเที่ยวเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทุกปี ผลักดันให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้ มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศและอนุรักษ์ทรัพยากรอย่างยั่งยืน แต่ก็ยังมีจุดอ่อนคือภาคธุรกิจยังไม่สามารถรวมกลุ่มได้อย่างเหนียวแน่น ขาดศักยภาพทางการแข่งขัน โดยเฉพาะผู้ประกอบการท่องเที่ยว (คณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสตูล, 2563)

1.1.5 แผนการจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวกีฬา ดำเนินการกำหนดเส้นทางท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับระยะเวลา จัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวต้องสอดคล้องกับความต้องการพฤติกรรม ศักยภาพและระดับประสบการณ์ของนักท่องเที่ยว ศักยภาพของพื้นที่ที่สอดคล้องกับความเป็นอัตลักษณ์ควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางทะเลให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและสร้างประสบการณ์เพิ่มขีดความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยว

1.2 ด้านการจัดการองค์กร การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะประสบความสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย หน่วยงานภาครัฐ เอกชนและคนในพื้นที่จึงต้องมีการบริหารแบบมีส่วนร่วมทั้งระดับภูมิภาค



ระดับจังหวัดและระดับท้องถิ่นทั้งการจัดองค์กรแบบมีโครงสร้างและแบบเครือข่าย เพื่อช่วยสนับสนุนเป็นที่เลี้ยงให้ข้อเสนอแนะการท่องเที่ยวโดยชุมชน จัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวและชุมชน เกิดร่วมมือในการร่วมกำหนดกติกา มาตรฐานการให้บริการ ร่วมสอดส่อง ร่วมดูแลและแจ้งข่าวสารเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดการท่องเที่ยวส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ร่วมกันระดมความคิดที่จะพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างจริงจังที่ผ่านมาผู้ประกอบการกิจการกีฬาดำน้ำจะดำเนินการทุกอย่างแบบเบ็ดเสร็จมีเรือ มัคคุเทศก์เป็นของตัวเองเพื่อลดค่าใช้จ่าย พบว่าบางครั้งมีปัญหาที่ไม่คาดคิดเกิดขึ้น

1.3 ด้านการนำ เพื่อรักษาสภาพแวดล้อมและกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม ในชุมชนจำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนจากทุกระดับทั้งการสนับสนุนงบประมาณ เจ้าหน้าที่อุปกรณ์ที่เพียงพอและทันสมัย ผลักดันกฎหมายที่สนับสนุนการท่องเที่ยวโดยชุมชนและบังคับใช้กฎหมายอย่างเป็นรูปธรรมจากส่วนกลาง มาตรการด้านกฎหมายที่ดูแลโดยกระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาที่เป็นหน่วยงานหลักที่บังคับใช้กฎหมายไม่มีความเชื่อมโยงกัน กล่าวคือมาตรการด้านกฎหมายที่ดูแลโดยกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเน้นดูแลเฉพาะพื้นที่และทรัพยากรในพื้นที่เท่านั้น ในขณะที่มาตรการด้านกฎหมายที่ดูแลโดยกระทรวงท่องเที่ยวและกีฬาจะเน้นดูแลเกี่ยวกับการประกอบธุรกิจซึ่งไม่มีกฎหมายที่ดูแลในส่วนของการดำเนินการดำเนินกิจการดำน้ำ อีกทั้งยังพบว่าเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่ดูแลกฎหมายดังกล่าวอยู่มีต้นสังกัดที่ต่างกัน จึงไม่สามารถบูรณาการข้อมูลและประสานงานการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ รวมถึงไม่มีความรู้เรื่องการดำน้ำส่งผลให้ไม่เข้าใจบริบทของกิจกรรมดำน้ำ จึงไม่มีการบังคับใช้และตรวจสอบการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม (ภาสสิณี วรชนะนันท์ และคณะ, 2555) การสนับสนุนด้านการศึกษาดูแลโดยการเปิดหลักสูตรทางการศึกษาด้านการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำให้กับคนในพื้นที่ การวางผังเมืองเพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวลดปัญหาความแออัด น้ำเสียและขยะอย่างเป็นระบบ วางกลไกให้ชุมชนเข้าถึงการท่องเที่ยวตามอัตลักษณ์ของพื้นที่และตามศักยภาพของชุมชน การทำข้อตกลงการดำเนินกิจกรรมแนวทางการปฏิบัติและควบคุมร่วมกันกับคนที่ใช้ประโยชน์ในพื้นที่ร่วมดูแลรักษาทรัพยากรทางทะเลให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดและสนับสนุนการดำเนินการของชุมชน สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการรวมกลุ่มคนในพื้นที่

1.4 ด้านการควบคุม เพื่อให้ธรรมชาติได้ฟื้นฟูและป้องกันอันตรายจึงกำหนดช่วงเวลาการเปิดปิดฤดูกาลการท่องเที่ยว แบ่งพื้นที่แหล่งดำน้ำของชุมชนตามรูปแบบกิจกรรมตามศักยภาพและตามประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวเพื่อป้องกันความเสียหายที่อาจจะเกิดขึ้นกับทรัพยากรทางทะเล จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อช่วยไม่ให้เกิดการทำลายปะการังไม่ให้เกิดความแออัดของที่พักและความขาดแคลนของสาธารณูปโภค ติดตั้งทุ่นสำหรับผูกเรือและแสดงแนวเขตไม่ให้เรือทอดสมอ แสดงแนวเขตปะการังและจุดดำน้ำที่ชัดเจนเพื่อความ



ปลอดภัยให้กับนักท่องเที่ยวและไม่ให้เรือเกยตื้นในแหล่งน้ำที่เป็ด ช่วยสอดส่องดูแลเฝ้าระวังไม่ให้ทำผิดกฎหมาย ตักเตือนและแจ้งการกระทำผิดให้เจ้าหน้าที่ทราบ บังคับใช้กฎหมายที่เข้มข้นระดับสากล สิ่งดึงดูดใจนักท่องเที่ยวให้เข้าสู่แหล่งกีฬาจึงเป็นหน้าที่ของทุกคนที่ต้องอนุรักษ์และยังต้องควบคุมดูแลสภาพแวดล้อมและเอกลักษณ์ของจุดดำน้ำ สวงวนพันธุ์ปลาและสัตว์ทะเลอื่น ๆ ที่อาศัยอยู่ในแหล่งน้ำ ต้องไม่ใช่ประโยชน์เกินพอดีจนทำให้สัตว์ทะเลที่อยู่บริเวณดังกล่าวย้ายถิ่นที่อยู่อาศัยทำให้ทุกสิ่งทุกอย่างค่อย ๆ กำหนดระเบียบการใช้พื้นที่ที่อยู่บริเวณใกล้จุดดำน้ำให้ชัดเจนโดยเฉพาะระเบียบและบทลงโทษเกี่ยวกับการทำลายสิ่งแวดล้อม (วรวิญญู สุวัฒน์ ฅ เขมรรัฐ และคณะ, 2547)

2. การยืนยันแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นรูปแบบกับผู้เชี่ยวชาญให้ข้อคิดเห็นว่า การวางแผน 5 ข้อ การจัดการองค์กร 10 ข้อ การนำ 13 ข้อ การควบคุม 7 ข้อ ตามรูปแบบการบริหารจัดการที่ได้อภิปรายในข้อ 1 มีความเหมาะสมและสามารถนำไปใช้ได้จากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

### สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการบริหารจัดการการท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำตามแนวคิดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของชุมชนท้องถิ่นตามองค์ประกอบการท่องเที่ยวและผลิตภัณฑ์กีฬาดำน้ำและองค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยกระบวนการบริหารจัดการ POLC ผลการศึกษาสรุปได้ว่าการบริหารจัดการ POLC จะต้องสอดคล้องและอาศัยความร่วมมือทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการใช้และบริหารจัดการทรัพยากรซึ่งจะต้องอาศัยกลไกทั้งภาครัฐและเอกชน มีการศึกษาให้รอบด้านและมีการนำไปใช้จริงโดยกระบวนการทั้งหมดจะต้องมีชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเพื่อให้เกิดความยั่งยืน ข้อเสนอแนะ 1) กำหนดกลยุทธ์การท่องเที่ยวกีฬาดำน้ำให้มีผลิตภัณฑ์และสินค้าชุมชนที่มีนวัตกรรมเป็นอัตลักษณ์ 2) ภาครัฐและภาคเอกชนควรนำองค์ประกอบการบริหารจัดการไปใช้เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว 3) จัดทำแผนเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเพื่อสร้างความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสการพัฒนาการท่องเที่ยวกับกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) ประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีระบบ

### เอกสารอ้างอิง

- เกษม บุญอ่อน. (2522). เดลฟาย: เทคนิคการวิจัย. กรุงเทพมหานคร: คูรุปริทัศน์.  
กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2562). โครงการเพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.



- \_\_\_\_\_. (2562). การสัมมนาแนวทางการขับเคลื่อนการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจจังหวัดสตูล. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2562 จาก <http://thainews.prd.go.th>
- คณะอนุกรรมการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดสตูล. (2563). การวิเคราะห์สถานะแวดล้อม. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2563 จาก <http://www.harvardasia.co.th/wp-content/uploads/2019/09/stunplan.pdf>
- นงนภัส คู่วรัญญา เทียงกมล. (2554). การวิจัยเชิงบูรณาการแบบองค์รวม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บริษัท แบรนต์ แมทริก รีเสิร์ช จำกัด. (2554). โครงการศึกษาสถานการณ์และแนวโน้มด้านการตลาดสำหรับการท่องเที่ยวกลุ่มดำน้ำ. ใน รายงานการวิจัย. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ภาสินี วรชนะนันท์ และคณะ. (2555). การศึกษาการพัฒนาแหล่งดำน้ำและแนวปฏิบัติที่ดีสำหรับการท่องเที่ยวดำน้ำในเขตพัทธา. ใน รายงานการวิจัย. สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรวิณฑ์ สุวัฒน์ ณ เขมรัฐ และคณะ. (2547). ศักยภาพของทรัพยากรการท่องเที่ยวเชิงกีฬาของจังหวัดภูเก็ต พังงา กระบี่. ใน รายงานการวิจัย. สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม.
- ศรัณพร ชวนเกริกกุล. (2561). กลยุทธ์การยกระดับการตลาดท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเมืองรองจังหวัดสิงห์บุรี. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการตลาด. มหาวิทยาลัยสยาม.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). รายงานสถานะเศรษฐกิจท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 25 เมษายน 2563 จาก [https://www.mots.go.th/ewt\\_dl\\_link.php?nid=7533](https://www.mots.go.th/ewt_dl_link.php?nid=7533)

# ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา อย่างยั่งยืน\*

## TRANSFORMATIONAL LEADERSHIP IN SUSTAINABLE MANAGEMENT OF PRIMARY SCHOOLS

รัชณี บุญกล้า

Ruchanee Boonklam

มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย

Eastern Asia University, Thailand

E-mail: ruchanee@eau.ac.th

### บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนใช้รูปแบบการวิจัยทางสังคมศาสตร์ในเชิงปริมาณ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 798 โรงเรียนผู้ให้ข้อมูล คือ ผู้อำนวยการโรงเรียนรวมจำนวน 798 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ซึ่งมีค่าดัชนีความสอดคล้องของข้อคำถามกับวัตถุประสงค์หรือค่า IOC เท่ากับ .9125 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ .8990 สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ ผลการศึกษาพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน ( $\bar{X} = 4.19$ ,  $SD = .69$ ) คือ ด้านการจูงใจ ด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ และด้านการกระตุ้นทางปัญญาตามลำดับ และมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงด้านการจูงใจ มากที่สุด ( $\bar{X} = 4.35$ ,  $SD = .69$ ) การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนในภาพรวมอยู่ในระดับมากในทุกด้าน ( $\bar{X} = 3.92$ ,  $SD = .71$ ) คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการวัดผลประเมินผลตามลำดับ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ( $X_4$ ) ส่งผลกระทบต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาด้านการจัดการเรียนการสอน ( $Y_2$ ) ให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนดังแสดงในสมการพยากรณ์คือ ( $\hat{Y}_2$ ) = 1.985 + 2.015 ( $X_4$ )

\* Received 15 April 2020; Revised 20 May 2020; Accepted 26 June 2020



**คำสำคัญ:** ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง, การบริหารโรงเรียนประถมศึกษา, ความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน

## Abstract

This academic article was to aims to purpose of studying the transformational leadership of school directors, which affects the administration of the elementary schools in creating sustainability of student development. The target research group used were 798 primary schools under the Office of the Basic Education Commission in Bangkok and suburb area. The informants were 798 school principals. The research instrument was a questionnaire precious an index of consistency with purpose or IOC value of .91 and Reliability value of .89 The statistics for data analysis were the mean, standard deviation, and multiple regression analysis. The results of the study showed that the transformational leadership of the primary school principals overall was at a high level ( $\bar{X} = 4.19$ ,  $SD = .69$ ), motivation, building a strong team ,creating an Ideological vision and cognitive stimulation respectively and the highest transformational leadership styles was the motivation ( $\bar{X} = 4.35$ ,  $SD = .69$ ), The administration to create sustainability of primary school learner development overall is at a high level ( $\bar{X} = 3.92$ ,  $SD = .71$ ), teaching and learning, development of internal quality assurance systems ,curriculum development and evaluation, respectively. The transformational leadership of the school principals in building strong teams ( $X_4$ ) affects the administration of the primary schools in teaching management ( $Y_2$ ) for sustainability of student development. It is as shown in the equation: ( $\hat{Y}_2$ ) = 1.985 + 2.015 ( $X_4$ )

**Keywords:** Transformational Leadership, School Administrators' Management, Sustainable Learners

## บทนำ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาเป็นกระบวนการที่ผู้อำนวยการโรงเรียนมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน โดยการเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้ ผู้ตามหรือผู้ร่วมงานปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ให้การสนับสนุน สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้น





ศักยภาพในแต่ละบุคคลในการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์ ประยุกต์การทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อให้มีผลการปฏิบัติงานที่สูงขึ้น นำไปสู่ประสิทธิภาพของการทำงานและบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร ดังนั้นเมื่อผู้อำนวยการโรงเรียนสามารถรักษาสถานะของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงภายใต้กรอบของการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตามโดยปราศจากการทำตนเหนือผู้อื่น หรือควบคุมผู้ตาม ย่อมเกิดความจริงใจในการช่วยผู้ตาม ทั้งการปลูกฝัง การพัฒนา การสร้างสภาพแวดล้อมให้ทุกคนทำงานร่วมกันเป็นทีมเพื่อให้เป้าหมายขององค์กรบรรลุผลสัมฤทธิ์ขยายตัวสู่ความยั่งยืนในการพัฒนาได้ตามมา

แต่การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาในปัจจุบัน ผู้อำนวยการโรงเรียนปฏิบัติบทบาทของการเป็นผู้อำนวยการมากกว่าผู้นำการเปลี่ยนแปลง โดยมุ่งปฏิบัติหน้าที่ตามภาระกิจประจำวันให้เสร็จตามกำหนด ไม่ได้คำนึงถึงเป้าหมายและทิศทางขององค์กรในอนาคตอย่างที่ควรจะเป็น ขาดความสนใจในการนำนวัตกรรม เทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ในสถานศึกษา การปรับปรุงการบริหารงานจึงมักยึดติดกับรูปแบบการบริหารแบบเดิม เหตุเพราะโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ประสบปัญหาข้อจำกัดของทรัพยากร เช่น ทรัพยากรทางการเงิน และทรัพยากรบุคคล เป็นต้น ส่งผลต่อเนื่องให้การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาไม่ประสบความสำเร็จได้อย่างยั่งยืน (จิระ หงส์ดารมภ์ และคณะ, 2557) ซึ่งการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของไทยจะต้องเริ่มมาจากการแก้ไขปัญหาในระดับฐานราก คือ การบริหารจัดการศึกษาโดยผู้อำนวยการโรงเรียนที่มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ซึ่งเป็นปัจจัยหลักสำคัญในการแก้ไขปัญหาคุณภาพผู้เรียน และพัฒนาให้ผู้เรียนมีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาวิจัย ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาอย่างยั่งยืน ที่สามารถสร้างให้เกิดกระบวนการของผลลัพธ์ด้านการศึกษาที่ยั่งยืน มีการปรับปรุงทั้งระบบให้เกิดสัมฤทธิ์ผลและคงไว้ซึ่งประโยชน์ผู้เรียนได้ตามมา

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์ในเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนโดยมีกลุ่มเป้าหมาย และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้



### กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัยคือผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลจำนวน 798 โรงเรียน จำแนกเป็น

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา กรุงเทพมหานคร จำนวน 37 คน
2. ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1 จำนวน 127 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานครปฐม เขต 2 จำนวน 122 คน
3. ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานนทบุรี เขต 1 จำนวน 32 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษานนทบุรี เขต 2 จำนวน 64 คน
4. ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 จำนวน 103 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 จำนวน 67 คน
5. ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรปราการ เขต 1 จำนวน 72 คน และผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 จำนวน 71 คน
6. ผู้อำนวยการโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร จำนวน 103 คน

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเอง ได้แก่ แบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความ ยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน โดยตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ และผู้เชี่ยวชาญที่มีประสบการณ์การ สอนทางการบริหารการศึกษา ไม่ต่ำกว่า 5 ปี จำนวน 7 ท่าน ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องของ ข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ (The Index of Item Objective Congruence) หรือค่า IOC เท่ากับ .9125 และมีค่าความเชื่อมั่นโดยการหาค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา (Alpha Coefficient) ได้เท่ากับ .8990 ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแบบสอบถามฉบับนี้ มีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และมีความ เชื่อมั่นได้ โดยแบบสอบถามฉบับนี้มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 1 ฉบับ แบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

**ตอนที่ 1** ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา



**ตอนที่ 2** การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน โดยทั้ง 2 ตอน ใช้เกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยดังนี้

คะแนนเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึง	ระดับมาก
คะแนนเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึง	ระดับค่อนข้างมาก
คะแนนเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึง	ระดับบ้าง
คะแนนเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึง	ระดับค่อนข้างน้อย
คะแนนเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึง	ระดับน้อย

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดส่งแบบสอบถามภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนกับการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนพร้อมซองเปล่าติดแสตมป์เพื่อส่งกลับมายังผู้วิจัย ไปยังโรงเรียนประถมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

### การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

1. วิเคราะห์ข้อมูลภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาและการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนด้วยสถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

2. พยากรณ์ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนโดยใช้สมการถดถอย (Regression Analysis) จากนั้นนำเสนอในรูปของตารางประกอบความเรียง

### ผลการวิจัย

1. ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ( $\bar{X} = 4.19$ , S.D. = .69) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านการจูงใจ ( $\bar{X} = 4.35$ , S.D. = .69) ด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ( $\bar{X} = 4.18$ , S.D. = .63) ด้านการสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์ ( $\bar{X} = 4.15$ , S.D. = .80) และด้านการกระตุ้นทางปัญญา ( $\bar{X} = 4.09$ , S.D. = .64) ดังแสดงในตารางที่ 1



### ตารางที่ 1 ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษาในภาพรวม และรายด้าน

รายการภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	$\bar{X}$	S.D.	ระดับภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง	อันดับที่
การสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์	4.15	.80	มาก	3
การจูงใจ	4.35	.69	มาก	1
การกระตุ้นทางปัญญา	4.09	.64	มาก	4
การสร้างทีมที่เข้มแข็ง	4.18	.63	มาก	2
รวม	4.19	.69	มาก	-

2. การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและข้อมูลมีการกระจายตัวน้อย ( $\bar{X} = 3.92$ ; S.D. = .71) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า มีการปฏิบัติที่แสดงออกถึงการบริหารโรงเรียนให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนในระดับมากทุกด้าน โดยสามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการจัดการเรียนการสอน ( $\bar{X} = 3.96$ ; S.D. = .67) ด้านการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน ( $\bar{X} = 3.95$ ; S.D. = .71) ด้านการพัฒนาหลักสูตร ( $\bar{X} = 3.94$ ; S.D. = .63) และด้านการวัดผลประเมินผล ( $\bar{X} = 3.84$ ; S.D. = .83) ดังแสดงในตารางที่ 2

### ตารางที่ 2 การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนในภาพรวม และรายด้าน

การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการปฏิบัติ	อันดับที่
การพัฒนาหลักสูตร	3.94	.63	มาก	3
การจัดการเรียนการสอน	3.96	.67	มาก	1
พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายใน	3.95	.71	มาก	2
การวัดผลประเมินผล	3.84	.83	มาก	4
รวม	3.92	.71	มาก	-

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง ( $X_4$ ) ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน ( $Y_2$ ) ให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนดังแสดงได้ในสมการที่ใช้ในการพยากรณ์ คือ  $Y_2 = 1.985 + 2.015 (X_4)$  ในตารางที่ 3



**ตารางที่ 3** ค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนที่ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของ ผู้อำนวยการโรงเรียน	การบริหารโรงเรียนประถมศึกษาให้ เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน		t	p – value
	ด้านการจัดการเรียนการสอน			
	สัมประสิทธิ์ การถดถอย	ความคลาด เคลื่อนมาตรฐาน		
ค่าคงที่ (a)	1.985	.222	2.852*	.000
การสร้างวิสัยทัศน์อย่างมีอุดมการณ์(X <sub>1</sub> )	3.845	.320	1.888	.095
การจูงใจ(X <sub>2</sub> )	2.999	.247	1.904	.215
การกระตุ้นทางปัญญา(X <sub>3</sub> )	3.123	.311	1.959	.085
การสร้างทีมที่เข้มแข็ง(X <sub>4</sub> )	2.015	.308	3.684*	.000

F = 46.525 p = .000 Adj R<sup>2</sup> = 9.672

\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

### อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียนด้านการสร้างทีมที่เข้มแข็ง (X<sub>4</sub>) ส่งผลต่อการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ด้านการจัดการเรียนการสอน (Y<sub>2</sub>) ให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนดังแสดงได้ในสมการที่ใช้ในการพยากรณ์คือ  $Y_2 = 1.985 + 2.015 (X_4)$  ผลการวิจัยแสดงให้เห็นถึงการผสมผสานของทั้งศาสตร์และศิลป์ของผู้อำนวยการโรงเรียนในการสร้างแรงบันดาลใจด้วยการมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานด้วยการมุ่งพัฒนาผู้ใต้บังคับบัญชาเพื่อมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างใดอย่างหนึ่งในลักษณะที่เฉพาะเจาะจง โดยการสร้างพันธะความผูกพันให้เกิดการทำงานร่วมกันเป็นทีมสอดคล้องกับ Marquardt, M. J. & Reynolds, A. ที่มีความเชื่อว่า หากผู้นำสามารถจัดบรรยากาศที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้ตามให้เกิดอย่างรวดเร็ว ผู้ตามจะสามารถปฏิบัติงานโดยผิดพลาดน้อยที่สุด หรือหากเกิดความผิดพลาด ผู้ตามจะนำข้อผิดพลาดนั้นมาใช้เพื่อเป็นประสบการณ์ในการหลีกเลี่ยงการกระทำที่ก่อให้เกิดความผิดพลาดนั้นได้ต่อไป ส่งผลให้งานวิชาการการจัดการเรียนการสอนสามารถดำเนินไปได้อย่างสอดคล้องตามวิสัยทัศน์ของหลักสูตรสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนได้ตามมา (Marquardt, M. J. & Reynolds, A., 1994) สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของสมเกียรติ บาลลา ที่ทำการศึกษาวิจัยภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานีซึ่งพบว่าภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการสถานศึกษาที่ส่งผลต่อองค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษา



อำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 1 ในภาพรวมมีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (สมเกียรติ บาลลา, 2555)

อย่างไรก็ดี ในการสร้างให้เกิดทีมงานที่เข้มแข็งได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้อำนวยการโรงเรียนต้องสร้างให้เกิดการยึดมั่นในวัฒนธรรมองค์กร ภายใต้ความเชื่อที่ว่าผู้นำต้องไม่ดำเนินการโดยการสั่งการด้วยการชี้หน้าคนอื่นและควรเป็นการให้บริการผู้ตามมากกว่า (Smith, B. N. et al., 2004) โดยมุ่งเน้นผู้ตามให้เกิดการตัดสินใจและสามารถควบคุมงานของตนได้และทำให้ผู้ตามมีความอดทน มีความเอื้ออาทร มีมนุษยธรรม มีความซื่อสัตย์และปฏิบัติตามพันธะสัญญา ยึดผู้ตามเป็นศูนย์กลางผู้อำนวยการโรงเรียนที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงจึงควรที่จะมีการคัดเลือกผู้ตามที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในทีมที่มีทัศนคติในการรักการเรียนรู้ พร้อมทั้งจะได้รับการพัฒนาเพื่อยกระดับความรู้ความสามารถของตนเอง ซึ่งทีมดังกล่าวอาจเปรียบเสมือนหน่วยงานเฉพาะกิจที่มีอำนาจในการบูรณาการการบริหารโรงเรียนในทุก ๆ ด้าน เพื่อมุ่งให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียนตามความต้องการของผู้เรียน และให้ผู้เรียนเป็นผู้ริเริ่มการเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นการลดขั้นตอนการทำงานที่มีความล่าช้าเกี่ยวกับการทำงานตามระบบราชการลง เช่น การนำครูประจำชั้น ครูแต่ละวิชา และครูการเงิน เข้ามาร่วมเป็นทีมงานดูแลเรื่องการจัดการเรียนการสอนในห้องเรียนต้นแบบ เป็นต้น สอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มมนุษยนิยมที่ว่าผู้เรียนมีความเป็นอิสระ และความเป็นตัวของตัวเอง เกิดมาพร้อมกับความดี มีความเป็นอิสระ มีทางเลือกของตน และสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างไม่มีขีดจำกัด ซึ่งประสิทธิผลผู้เรียนที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนที่สามารถจูงใจผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่แสดงออกได้ถึงการได้รับการพัฒนาอย่างยั่งยืน คือ การเติบโต และพัฒนาผู้เรียนไปสู่ความเข้าใจตนเอง (Self – Actualization) มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น (ทิตินา แคมมณี, 2558)

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากกระบวนการพัฒนาของประเทศ ในประเทศที่พัฒนาแล้วล้วนเริ่มต้นจากการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาเพื่อนำไปสู่คนไทยยุคใหม่ ซึ่งต้องเป็นผู้มีทักษะ ในด้านที่สำคัญ ได้แก่ ทักษะด้านการคิดสร้างสรรค์ ทักษะการใช้งาน เทคโนโลยีสารสนเทศ และทักษะด้านการจัดการที่ดี ดังนั้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กร ให้มีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในกระบวนการบริหาร ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา จำเป็นต้องมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง เพื่อเปลี่ยนสภาพหรือเปลี่ยนแปลงกระตุ้นให้ผู้ตามหรือผู้ร่วมงานปรับเปลี่ยนพฤติกรรมโดยให้การสนับสนุน สร้างแรงบันดาลใจ กระตุ้นศักยภาพในแต่ละบุคคล ในการปฏิบัติงาน มีวิสัยทัศน์ ประยุครการทำงานภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป เพื่อให้การจัดการศึกษามีความยั่งยืน ให้ผู้เรียนเป็นบุคคลที่มีความอดทน มีความพากเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ โดยบูรณาการหลักของความพอประมาณ หลักของความมีเหตุผล และ



หลักการของการมีภูมิคุ้มกันที่ดี จากการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ให้เกิดความยั่งยืน ในการพัฒนาผู้เรียนจากผลการวิจัย พบว่า ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียน แสดงถึงการใช้ศาสตร์ และศิลป์ ในการสร้างแรงบันดาลใจด้วยการมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงาน ด้วยการมุ่งพัฒนา ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างทีมที่เข้มแข็ง เพื่อส่งผลต่อการบริหารต่อโรงเรียน และด้านการจัดการเรียนการสอน ให้เกิดความยั่งยืน ในการพัฒนาผู้เรียน ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้ 1) ควรมีการอบรมเพื่อยกระดับการพัฒนา ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้อำนวยการโรงเรียน เพื่อสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนให้ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถได้อย่างสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรสถานศึกษา 2) ควรมี การศึกษาสมรรถนะของครูโรงเรียนประถมศึกษา เพื่อวางแผนให้เกิดการพัฒนาบุคลากร ทั้งใน ประเด็นของความรู้ความสามารถ และทักษะการทำงานร่วมกันเป็นทีม ให้เกิดความยั่งยืนใน การพัฒนาผู้เรียน ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษา องค์ประกอบของการสร้างให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาผู้เรียน เพื่อนำมารวมออกแบบ เป็น หลักสูตรการพัฒนาบุคลากรควบคู่กับการพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ทั้งนี้ เพื่อให้ สามารถทำการพัฒนาผู้เรียนให้ได้อย่างมีความยั่งยืนครบทุกประเด็นตามที่หลักสูตรมุ่งเน้น 3) ในการวิจัยครั้งต่อไปควรมีการศึกษาลงลึกด้านการสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ของทั้งครูและ ผู้เรียน เพื่อยกระดับการสร้างผู้เรียนต้นแบบมาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในทีมจัดการเรียนการสอนใน ลักษณะของเพื่อนช่วยเพื่อน ส่งผลให้เกิดการยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้ได้อย่างยั่งยืน

## เอกสารอ้างอิง

- จิระ หงส์สดารมภ์ และคณะ. (2557). การปฏิรูปประเทศไทยบนพื้นฐานของทุนแห่งความ ยั่งยืน. วารสารวิทยาการจัดการ, 1(2), 11–19.
- ทิตินา แฉมมณี. (2558). ศาสตร์การสอน. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมเกียรติ บาลลา. (2555). ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อ องค์การแห่งการเรียนรู้ของสถานศึกษาอำเภอเมืองปทุมธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา เทคโนโลยีการบริหารการศึกษา. มหาเทคโนโลยีราชชมงคลธัญบุรี.
- Marquardt, M. J. & Reynolds, A. (1994). *The Global Learning Organization*. New York: Irwin.
- Smith, B. N. et al. (2004). Transformational and servant leadership : content and contextual Comparisons. *Journal of Leadership and Organization Studies*, 10(4), 80–92.



ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา  
โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา  
ประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2\*

ACADEMIC LEADERSHIP IN DIGITAL AGE OF EXPANDING  
EDUCATIONAL OPPORTUNITY SCHOOL ADMINISTRATOR IN  
UTTARADIT PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA OFFICE 2

มนีรัตน์ สุตเต้

Maneerat Sudte

หยกแก้ว กมลวรเดช

Yokkaew Kamolvoradej

มานี แสงหิรัญ

Manee Sanghirun

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: mod.maneerat.math55@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และศึกษาแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) ผู้บริหารและครูผู้สอน จำนวน 355 คน โดยเก็บข้อมูลจากประชากรทั้งหมด 2) ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการศึกษานิเทศก์ จากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 ผู้บริหารครูผู้สอนที่ได้รับรางวัลด้านการสอน หัวหน้าวิชาการ และอาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จำนวน 12 คน ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้การวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ด้านการวางแผนงานวิชาการ ผู้บริหารควรมีการสำรวจและสอบถามความต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนของครูชี้ให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยี ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสร้างระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาโดยใช้

\* Received 7 June 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 12 July 2020



เทคโนโลยีช่วยในการจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้อง ทันสมัยและมีช่องทางเข้าถึงอย่างหลากหลาย ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารควรมีการทำ SWOT จากนั้นมา กำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้ออำนวย สนับสนุนเรื่องของเทคโนโลยี ด้านการนิเทศ ผู้บริหารควรมีการสังเกตการสอนของครูในรูปแบบที่หลากหลาย มีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับจุดเด่นของการสอนที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมในการจัดการเรียนการสอน

**คำสำคัญ:** ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, ยุคดิจิทัล

## Abstract

The objective of this research paper is to study the current conditions. And to study the ways of academic leadership in the digital age of school administrators in educational opportunity expansion schools. Of Uttaradit Primary Educational Service Area Office 2. Population used in the research were 1) 355 administrators and teachers. 2) The Director of the Deputy Director of Educational Supervisors from the Office of Uttaradit Primary Educational Service Area 2, the administrators and teachers who have received the award for teaching. Head of Academic and Uttaradit Rajabhat University lecturers, amount 12 people, using the specific selection method. The research instruments were questionnaires and in-depth interviews. The statistics used for data analysis were percentage, mean and standard deviation. The results of the research revealed that 1) Academic leadership in the digital age. In general, it is at a high level. 2) The way of academic leadership in the digital age. Academic planning Administrators should have a survey and inquire about the need for technology to be used in the teaching and learning of teachers, indicating that teachers are aware of the importance of using technology. Encourage teachers to have self-development always Management The administrators created the school database system by using technology to help store the data to be correct. Modern and has a variety of access channels. Promoting academic atmosphere Administrators should have a SWOT then to define the vision and strategy plan according to the school environment. Build cooperation between schools and communities. Providing an atmosphere of learning that is conducive to support the technology. Regarding to supervision,



administrators should observe various types of teacher teaching. There was a meeting explaining the strengths of teaching using technology and innovation in teaching and learning.

**Keywords:** Academic Leadership, School Administrators, Digital Age

## บทนำ

ปัจจุบันสังคมโลกและสังคมไทยกำลังก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 อันเป็นยุคที่มีความซับซ้อน มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และมีอัตราการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วเป็นอย่างมาก (ทอฟเฟเลอร์ อัลวิน, 2538) เรียกว่า ยุคคลื่นลูกที่สาม (The third wave) โดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีลักษณะ “ทั้งโลก” (Global) ไม่ว่าจะในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ฯลฯ โดยมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเป็นตัวขับเคลื่อน (อีริค ชมิดท์ และเจอร์เรต โคเฮน, 2014) เรียกโลกยุคนี้ว่า ยุคดิจิทัลเปลี่ยนโลก (The New Digital Age) (จินตนา สุจจานันท์, 2556) เรียกว่าเป็นยุค “หลังสังคมฐานความรู้” (Post knowledge – Based Society) ซึ่งเป็นโลกที่เน้นเรื่องกัลยาณมิตรมีการเปลี่ยนรูปแบบของคนจากต่างคนต่างปิด ไปสู่ต่างคนต่างเปิด เป็นโลกที่ก้าวข้าม สังคมที่เน้นการแข่งขันไปสู่การร่วมสร้างสรรค์ เป็นโลกที่ภูมิปัญญาได้พัฒนาก้าวข้ามทรัพย์สินทางปัญญาสู่ภูมิปัญญามหาชน แนวโน้มของสังคมโลกและสังคมไทยในศตวรรษที่ 21 มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและระบบสารสนเทศ ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตของมนุษย์ บ้านจะกลายเป็นที่ทำงานมีอาชีพใหม่ ๆ เกิดขึ้นอย่างไม่เคยมีมาก่อน การที่มนุษย์จะสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีคุณภาพ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปรับตัวให้เหมาะสมกับยุคดังกล่าวซึ่งอาจกล่าวได้ว่าจะต้องพัฒนาตนเองให้มีคุณลักษณะในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคนและสังคม กล่าวคือ การศึกษาจะพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ เพื่อให้คนเป็นปัจจัยในการพัฒนา สังคมให้ก้าวไปสู่ศตวรรษที่ 21 ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทุก ๆ ด้านอย่างรวดเร็วและมีการแข่งขันที่รุนแรงองค์กรต่าง ๆ จะปรับตัวให้ทันกับสถานการณ์ที่ดำเนินไป การขับเคลื่อนองค์กรต้องอาศัยการมีผู้นำที่ดีและเก่ง มีความรู้ มีความสามารถ มีวิสัยทัศน์ ในการกำหนดทิศทางขององค์กรเพื่อให้ทีมงานผู้ตามเป็นผู้ที่เดินอยู่ในทิศทางที่ผู้นำกำหนด หากผู้นำกำหนดทิศทางผิด ไม่มีภาวะผู้นำที่ดี ไม่เหมาะสมกับยุคสมัย เส้นทางแห่งความสำเร็จย่อมเกิดขึ้นได้ยาก ทีมงานผู้ตามย่อมเกิดความสับสนในการปฏิบัติอย่างแน่นอนและในที่สุดองค์กรย่อมแตกความสามัคคี ในทางตรงข้ามหากผู้นำมีภาวะผู้นำที่ดีสอดคล้องกับยุคสมัยย่อมทำให้ทีมงานผู้ตามยอมรับเกิดศรัทธาและความเชื่อมั่นในตัวผู้นำจนสามารถนำทีมงานทั้งหมดไปสู่เส้นทางแห่งความสำเร็จได้ตามเป้าหมาย (อดุลย์ วงศ์ศรีคุณ, 2557)



ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21 จากทัศนะของนักวิชาการหรือหน่วยงานต่าง ๆ เมื่อนำมาสังเคราะห์โดยการ จัดกลุ่ม (Grouping) ประเด็นที่มีความหมายเดียวกันเข้าด้วยกัน ได้ ดังนี้ 1) วิสัยทัศน์เพื่อการเปลี่ยนแปลง (Vision For Change) 2) ความร่วมมือ (Collaboration) 3) เสริมพลังอำนาจ (Empowerment) 4) การให้และการบริการ (Giving And Serving) 5) จินตนาการและนวัตกรรม (Imagination And Innovation) 6) เรียนรู้ด้วยกัน (Learning Together) 7) สร้างชุมชน (Building Community) 8) สร้างเครือข่าย (Networking) 9) นำร่วมกัน (Leading Together) 10) การสื่อสาร (Communication) 11) การบริหาร ความก้าวหน้าส่วนบุคคลหรือในวิชาชีพ (Personal/Professional Growth Management) 12) ความยืดหยุ่น (Flexibility) คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21 ที่สะท้อนให้เห็นถึงความหมายของภาวะผู้นำในเชิงบูรณาการระหว่างความหมายที่มีพื้นฐานความคิด เพื่อบรรลุความสำเร็จด้วยคนอื่น และความหมายที่มีพื้นฐานความคิด เพื่อการเปลี่ยนแปลงและเพื่ออนาคตที่ดีกว่า เป็นคุณลักษณะที่จะต้องมิกู้กันกับคุณลักษณะการบริหารจัดการ ช่วยเสริมกัน และกันไม่แยกออกจากกัน (วิโรจน์ สารรัตน์และคณะ, 2561)

เนื่องจากยุคดิจิทัลเป็นยุคของอิเล็กทรอนิกส์ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีที่มีความรวดเร็วในการสื่อสารการส่งผ่านข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมทุกคนสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็วทุกที่และทุกเวลา ดังนั้น คุณลักษณะสำคัญของยุคดิจิทัล จึงมีผลต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาของผู้บริหารเป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของระบบสารสนเทศ (Information System) เพื่อการบริหาร และการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ของสถานศึกษาซึ่งมีความจำเป็นและมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการบริหารสถานศึกษา ทัศนคติต่อเทคโนโลยีและความสามารถในการใช้เทคโนโลยีในปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษาที่ถูกต้องย่อมมีผลทำให้การลงทุนและการใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ ของสถานศึกษาเป็นไปอย่างเหมาะสมเกิดความคุ้มค่าและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารงานของสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงจำเป็นต้องเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการสื่อสารและเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ (ICT) และผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อการบริหารจัดการสถานศึกษาเพื่อการใช้ ICT ให้เหมาะสม เกิดประโยชน์สูงสุด อย่างคุ้มค่าแท้จริง ดังนั้นคุณลักษณะของผู้บริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัลจึงควรเป็นดังต่อไปนี้ 1) กำหนดวิสัยทัศน์ด้าน ICT ของสถานศึกษาให้ชัดเจน 2) การบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้สามารถใช้งานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ได้แก่ Hardware, Software, Network และเครือข่ายไร้สายต่าง ๆ ของสถานศึกษาให้ครู อาจารย์ บุคลากรและนักเรียนทุกคนสามารถใช้และเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว สะดวกต่อการใช้งาน 3) การสร้างวัฒนธรรมการทำงานและบรรยากาศสถานศึกษาให้มีการใช้ ICT อย่างแพร่หลายไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนของครู การบริหารงาน



สถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ตลอดจนการให้นักเรียนสามารถใช้และเข้าถึงแหล่งข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ผ่าน Internet ได้ตลอดเวลา 4) การฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้มีความรู้ความสามารถด้าน ICT อย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ 5) ผู้บริหารสถานศึกษาต้องทำตนให้เป็นตัวอย่างที่สามารถใช้ ICT ในการปฏิบัติงานอย่างได้เหมาะสม 6) ส่งเสริมสนับสนุนสร้างแรงจูงใจครูอาจารย์บุคลากรทุกคนของสถานศึกษาให้นำความรู้ความสามารถด้าน ICT และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่สถานศึกษาจัดให้มาสร้างนวัตกรรมใหม่ๆในการจัดการเรียนการสอนหรือการปฏิบัติงาน 7) จัดให้มีระบบการกำกับติดตามและการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการใช้ ICT ของสถานศึกษาทั้งครูอาจารย์ บุคลากรทุกคนและนักเรียนว่าสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภาวะผู้นำ ICT หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการเรียนรู้เข้าใจ ยอมรับการเปลี่ยนแปลงด้าน ICT สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา (สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561)

นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญที่สุดในการจัดการเรียนการสอนในยุคดิจิทัล คือ ครูผู้สอน โดยครูควรได้รับ การพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ มีความสามารถในการสร้างสรรค์ รวมทั้งเป็นผู้แนะนำที่ดีให้แก่ผู้เรียนทั้งในด้าน การจัดการเรียนการสอน ที่นอกจากจะสอนเนื้อหาวิชาการจากรูปแบบการใช้ตำราเรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับ ความรู้ทางทฤษฎีและวิชาการ ควรแนะนำวิธีการเข้าถึงข้อมูลความรู้เพื่อให้ผู้เรียนสามารถค้นคว้าด้วย ตัวเองได้ตลอดเวลา เพื่อสามารถประยุกต์การจัดการเรียนการสอนตามการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี และ เพิ่มขีดความสามารถในการแสวงหาข้อมูลความรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ ครูควรนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาเป็นพลัง ในการจัดการกระบวนการเรียนการสอน ดังนั้น ครูในยุคปัจจุบันจึงไม่มีความจำเป็นต้องรู้ทุกอย่าง แต่ควรเป็นผู้แนะนำ และให้ข้อเสนอแนะเพื่อให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้อย่าง เหมาะสม โดยครูต้องปรับเปลี่ยนวิธีคิด และวิธีการสอนใหม่ เนื่องจากปัจจุบันผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ได้ แต่ประเด็นสำคัญคือ การจัดการเรียนการสอนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครูกับผู้เรียนหรือ ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน การพัฒนาประเทศให้ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงนั้น ต้องอาศัยการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ การพัฒนาคุณภาพการศึกษาจะเด่นชัดเมื่อการบริหารงานวิชาการนั้นประสบผลสำเร็จ การบริหารงานวิชาการจึงนับว่าเป็นงานหลักหรือเป็นหัวใจของการบริหารสถานศึกษา การบริหารงานวิชาการมีบทบาทสูงสุด ต่อความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการบริหารการศึกษา และในยุคดิจิทัลมีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว มีการใช้ ICT/เทคโนโลยี ในชีวิตประจำวันมากขึ้น ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล (ละออง รักณาและคณะ, 2559)

โดยในปีการศึกษา 2561 ที่ผ่านมา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 มีโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาจำนวน 25 โรงเรียนทำการสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ซึ่งผลการ



ประเมิน ผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานฯ (NT) ผลการทดสอบระดับชาติขั้นพื้นฐาน O - NET ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีผลการประเมินส่วนใหญ่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด และ ผลการประเมิน PISA ของนักเรียนที่มีอายุ 15 ปี (มัธยมศึกษาปีที่ 3) มีผลการทดสอบที่ต่ำกว่าเกณฑ์ ปัญหาเหล่านี้เป็นปัญหาของผู้บริหารสถานศึกษา และ ครูผู้สอน ที่จะต้องพัฒนาปรับปรุงเพื่อหาแนวทางแก้ไขให้เกิดประสิทธิภาพ ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน และการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาที่จะต้องบริหารจัดการทางด้านงานวิชาการโดยใช้ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลให้เหมาะสมกับยุคสมัย จากสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 เพื่อนำผลของการวิจัยไปใช้ประโยชน์ในการพัฒนา ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต2 อันจะนำไปสู่การปรับปรุงการบริหารการศึกษาของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### 1. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 25 คน และ ครูผู้สอนโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 330 คน รวมทั้งสิ้น 355 คน

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 1 คน รองผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 1 คน ศึกษาานิเทศก์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 2 คน ผู้บริหารโรงเรียนขยายโอกาสทาง



การศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 2 คน  
 ครูผู้สอนที่ได้รับรางวัลด้านการสอน จำนวน 2 คน หัวหน้าวิชาการโรงเรียนขยายโอกาสทาง  
 การศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จำนวน 2 คน  
 และ อาจารย์มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ จำนวน 2 คน รวม 12 คน โดยการเลือกแบบ  
 เจาะจง

## 2. เครื่องมือวิจัย

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม มี 2 ตอน  
 คือ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 สอบถามสภาพปฏิบัติการภาวะผู้นำ  
 ทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัด  
 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 แบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการ  
 วางแผนงานวิชาการ ด้านการบริหารจัดการ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ด้านการ  
 นิเทศ โดยมีมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scales)

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับ  
 แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทาง  
 การศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2

## 3. การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป  
 และ ใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แบบสอบถาม ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การหาค่า  
 ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ( $\mu$ ) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ( $\sigma$ )

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลโดยการ  
 วิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

## ผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร  
 สถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา  
 ประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 สภาพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ  
 69.85 โดยมีอายุมากกว่า 30 ปี – 40 ปี คิดเป็นร้อยละ 30.98 ตำแหน่งปัจจุบันของผู้ตอบ  
 แบบสอบถามเป็นผู้บริหารโรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 7.04 ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 92.95 และมี  
 ประสบการณ์ในการทำงานมากกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 25.91 ผลการวิจัยโดยภาพรวมอยู่ใน  
 ระดับมาก ผลวิจัยพบว่า ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ( $\mu = 4.50$ ) รองลงมา คือ  
 ด้านการวางแผนงานวิชาการ มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.49$ ) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ด้านการ





ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านกรนิเทศ มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.48$ ) เมื่อพิจารณารายด้านทั้ง 4 ด้าน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

ด้านการวางแผนงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียน โดยให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\mu = 4.59$ ) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาความเป็นมืออาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นที่การใช้ประโยชน์ของการเชื่อมต่อเทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.52$ ) และ น้อยที่สุดคือผู้บริหารสถานศึกษาประเมินความต้องการของครู ในเรื่องของการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.38$ )

ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเอง โดยเรียนรู้การจัดการและการใช้เทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\mu = 4.57$ ) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งข่าวสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง และตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในยุคดิจิทัลได้อย่างทันท่วงที มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.54$ ) และ น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษา โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการสร้างระบบฐานข้อมูลมีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.40$ )

ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการในโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น และ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางวิชาการและนวัตกรรมอย่างมืออาชีพให้กับผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้ดิจิทัลต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\mu = 4.50$ ) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการในโรงเรียนโดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.48$ ) และ น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และปรับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทั้งหมด โดยการจัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.45$ )

ด้านกรนิเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูด้วยกัน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของครูเพื่อช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ( $\mu = 4.52$ ) รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นครูให้เปลี่ยนแปลงวิธีการสอน โดยมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันและบูรณาการการใช้เทคโนโลยี มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.51$ ) และ น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาชี้ให้เห็นถึงจุดเด่น



และจุดที่ควรพัฒนาในการสอน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของครู เมื่อมีการประชุมหลังสังเกตการสอน มีค่าเฉลี่ย ( $\mu = 4.43$ )

ผลการวิเคราะห์ แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษา โรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิตถ์ เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านทั้ง 4 ด้าน ปรากฏผลดังนี้

### ด้านการวางแผนงานวิชาการ

แนวทางประเมินความต้องการของครู ในเรื่องของการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ ผู้บริหารควรมีการประเมิน สํารวจ สอบถาม ความต้องการด้านสื่อ อุปกรณ์ ทางเทคโนโลยีของครูที่จะมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน และ มีการจัดอบรมความรู้พื้นฐานในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน เปิดโอกาสให้ครูได้นำเสนอเทคโนโลยีที่ตนเองสนใจ

แนวทางการสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาในการนำเทคโนโลยีมาเป็นส่วนหนึ่งในการวางแผนงานวิชาการในสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรนำเทคโนโลยีมาเผยแพร่สู่ครูและบุคลากรในโรงเรียน ให้ครูและบุคลากรได้เห็นถึงประโยชน์ของการใช้เทคโนโลยีมาจัดการเรียนการสอน และ ผู้บริหารควรเป็นผู้อำนวยความสะดวกเรื่องอุปกรณ์ต่าง ๆ สนับสนุนงบประมาณจัดอบรมสัมมนา นำคณะครูศึกษาดูงานสถานศึกษาด้านแบบเทคโนโลยีเพื่อมาใช้ในการพัฒนางานวิชาการ ยกย่องชมเชยครูที่ประสบความสำเร็จในการนำเทคโนโลยีใช้ในการจัดการเรียนการสอน

แนวทางการพัฒนาความเป็นมืออาชีพ และเพิ่มโอกาสในการทำงาน ของครู และบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นที่ใช้ประโยชน์ของการเชื่อมต่อเทคโนโลยี คือ ผู้บริหารสนับสนุนครูให้มีการพัฒนาตนเองด้านเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง ให้ครูมีการพัฒนาตนเองผ่านเทคโนโลยี เข้าร่วมการอบรมออนไลน์ มีการจัดอบรมการใช้เทคโนโลยีในโรงเรียน ส่งเสริมให้มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยี สร้างเวทีแห่งการเรียนรู้เพิ่มช่องทางการนำเสนอผลงานการจัดการเรียนการสอนที่เกิดจากการใช้เทคโนโลยี

### ด้านการบริหารจัดการ

แนวทางการจัดระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษา โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการสร้างระบบฐานข้อมูล คือ ผู้บริหารจะต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำข้อมูลไปใช้ และการจัดทำระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ มีการสร้างระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้อง อีกทั้งควรมีการส่งเสริมเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในเรื่องของระบบการจัดการฐานข้อมูลเพื่อควบคุมดูแลระบบฐานข้อมูลของโรงเรียนให้มีความพร้อมและทันสมัยอยู่เสมอ



แนวทางการสร้างเครื่องมือหรือช่องทางที่ทำให้ครู ผู้เรียนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้มีโอกาสแบ่งปันเรื่องราวในเชิงบวกเกี่ยวกับสถานศึกษา คือ ผู้บริหารควรเล็งเห็นถึงความสำคัญของเทคโนโลยีและเปิดกว้างมากขึ้น ควรมีการจัดทำเว็บไซต์ของสถานศึกษาและมีช่องทางอื่น ๆ อย่างหลากหลายในการติดต่อสื่อสารแบ่งปันเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานศึกษาในเชิงบวก เช่น Facebook, Line และ Website เป็นต้น เพื่อเพิ่มความสะดวกและความรวดเร็วในการเข้าถึงข้อมูลของนักเรียนและผู้ปกครอง

แนวทางในการให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับครู บุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนผ่านอุปกรณ์เทคโนโลยีที่หลากหลาย คือ ผู้บริหารควรมีการจัดทำฐานข้อมูลครูและบุคลากรในโรงเรียน รวมถึงข้อมูลของนักเรียนอัปเดตลงไปในเว็บไซต์หรือในช่องทางการติดต่อสื่อสารต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ปกครองและนักเรียนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวก และควรมีการอัปเดตข้อมูลให้ทันสมัยและถูกต้องอยู่เสมอ มีครูควบคุมดูแลระบบเพื่อไม่ให้เกิดการแสดงความคิดเห็นหรือการนำข้อมูลไปใช้ในทางผิดกฎหมาย และควรมีการอบรมส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนและโรงเรียนมากที่สุด

#### ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ

แนวทางในการกำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และปรับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทั้งหมด โดยการจัดหาและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม คือ ผู้บริหารควรมีการใช้วิธีการทำงานร่วมกันหรือ SWOT เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา จากนั้นมากำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาร่วมกัน โดยมีการระดมความคิดจากครูและบุคลากรในโรงเรียน คำนึงถึงความพร้อมของสภาพแวดล้อมและบริบทต่าง ๆ ของโรงเรียนและนักเรียนโดยใช้รูปแบบ PDCA และมีการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและชุมชน มีการเปิดให้ชุมชนสามารถเข้าถึงได้ และจัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้ออำนวยและมีการจัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ

แนวทางการจัดหาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา โดยอาศัยความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน หรือหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยใช้เทคโนโลยี คือ ผู้บริหารควรมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือจากผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกสถานศึกษา เพื่อจัดหาแหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา โดยเน้นการส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้จากสถานการณ์จริง ได้ลงมือปฏิบัติทดลองจริง โดยเน้นการใช้เทคโนโลยีมาช่วยในการศึกษาเรียนรู้ให้เกิดประโยชน์เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่ยั่งยืนของนักเรียน

แนวทางจัดแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษาโดยใช้สื่อเทคโนโลยีทางการศึกษา หรือวัสดุอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่กระตุ้นหรือสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้เรียนอยากเรียนรู้และลงมือค้นหาคำถาม คือ ผู้บริหารควรเปิดโอกาสและให้การสนับสนุนในเรื่องของเทคโนโลยีและอุปกรณ์อย่างเต็มที่



ควรมีการจัดทำแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยการอัปเดตข้อมูลข่าวสารหรือความรู้ต่าง ๆ ลงในเว็บไซต์ของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งควรมีการจัดจุดบริการอินเทอร์เน็ตเพื่อการสืบค้นข้อมูลของทุกอาคารเรียนและควรจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนรู้ของนักเรียนให้เพียงพอต่อความต้องการของนักเรียน ควรมีการสร้างบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

### ด้านการนิเทศ

แนวทางในการชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาในการสอน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของครู เมื่อมีการประชุมหลังสังเกตการสอน คือ หลังการนิเทศการสอน ผู้บริหารควรมีการบันทึกผลการนิเทศการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับจุดเด่นของการสอนที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม โดยครูต้องปรับกระบวนการสอนให้เท่าทันเทคโนโลยี อีกทั้งผู้บริหารควรมีการให้คำแนะนำชี้แจงถึงข้อดี ข้อด้อยและข้อควรพัฒนาให้ครูทราบ และอาจจะให้คำแนะนำเทคโนโลยีการสอนต่าง ๆ ที่เหมาะสม เพื่อให้ครูสามารถนำไปทดลองปฏิบัติใช้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม

แนวทางการสังเกตการสอนของครูในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างไม่เป็นทางการอยู่เสมอ คือ ผู้บริหารควรมีการสังเกตจากแผนการสอนและสื่อการสอนของครู ควรมีการเดินสังเกตการสอนของครูผู้สอนแต่ละคน สอบถามจากครูข้างห้องหรือครูหัวหน้าสายชั้น รวมถึงสอบถามจากนักเรียนว่าครูมีการจัดการเรียนการสอนอย่างไร มีการใช้เทคโนโลยีในการสอนหรือไม่อย่างไรบ้าง สังเกตจากพฤติกรรมกรรมการแสดงออกการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้ของผู้เรียนว่าเป็นไปในลักษณะใด สามารถใช้เทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพหรือไม่

แนวทางส่งเสริมความเป็นผู้นำในยุคดิจิทัลและการบริหารจัดการคุณภาพอย่างต่อเนื่องในองค์กร โดยการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ คือ ผู้บริหารควรมีการจัดระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในมีความทันสมัยอยู่เสมอ มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมประสิทธิภาพของการทำงานโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และผู้บริหารควรมีการจัดอบรมพัฒนาครูและบุคลากรในสถานศึกษาให้มีความรู้ความเข้าใจเทคโนโลยี โดยการใช้แหล่งข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

### อภิปรายผล

จากผลของการวิจัยภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก และพบว่า ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ด้านการส่งเสริม



บรรยากาศทางวิชาการ และด้านการนิเทศ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความพร้อม มีศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ มีความเป็นผู้นำการบริหารจัดการในโรงเรียน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย กำหนดเป้าหมาย ยุทธศาสตร์การทำงานของโรงเรียน มีตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจน กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จัดทำแผนการดำเนินงานต่าง ๆ กล้าตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน ส่งเสริมการแข่งขันทางวิชาการ มีการจัดการเรียนสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญและมีการพัฒนาการศึกษา เพื่อสู่อาเซียน ประกอบกับเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ มีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ เพื่อกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยส่งผลกระทบต่อการทำงานของบุคลากร ให้มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน มีการนิเทศติดตามและประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมายด้านงานวิชาการ ของโรงเรียนซึ่งจะส่งผลกระทบต่อพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลกระทบต่อประสิทธิผล การบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ผลการศึกษาพบว่าระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ตามความคิดเห็นของผู้บริหารและ ครูผู้สอนในโรงเรียนโดยรวมอยู่ในระดับมาก (พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ, 2560) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขฤทัย จันทร์ทรงกรด ที่ศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดจันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17 โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาทางด้านพบว่า (สุขฤทัย จันทร์ทรงกรด, 2558)

ด้านการวางแผนงานวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา กำหนดเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียน โดยให้บุคลากรในโรงเรียนมีส่วนร่วม มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาความเป็นมืออาชีพของตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยเน้นที่การใช้ประโยชน์ของการเชื่อมต่อเทคโนโลยี และ น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาประเมินความต้องการของครู ในเรื่องของการใช้เทคโนโลยี เพื่อนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำการบริหารจัดการในโรงเรียน มีความสามารถในการกำหนดทิศทาง ชี้แจงทำความเข้าใจ ในวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน กำหนดแนวทางวิธีการปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้าเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีความสามารถในการเป็นนักวางแผน รู้กระบวนการวางแผนและการนำเทคนิคใหม่ ๆ มาใช้ในการวางแผน จัดทำเป้าหมายและแผนการดำเนินงานต่าง ๆ ให้ชัดเจน จัดคนเข้าทำงานอย่างเป็น ระบบและตรงตามความสามารถของแต่ละบุคคล กำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของครูและผู้ที่ เกี่ยวข้องในส่วนของการงานในโรงเรียน และมีการควบคุมด้านการวางแผนงานให้เป็นไปอย่างดีขึ้น สอดคล้องกับ สันติ บุญภิรมย์ กล่าวว่า การวางแผนงาน



วิชาการ เป็นกระบวนการซึ่งเป็นแนวทางในการปฏิบัติงาน เพื่อให้สำเร็จลุล่วงไปตามวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน โดยใช้ความรู้ ความสามารถทางวิชาการ ในการกำหนดสิ่งที่พึงปฏิบัติ ในอนาคต ซึ่งถือว่า การวางแผนงานวิชาการเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญยิ่งของการบริหารที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ (สันติ บุญภิรมย์, 2553) และ สมาน อัครภูมิ กล่าวว่า การวางแผนงานวิชาการเป็นการที่หน่วยงานรับผิดชอบในการจัดการวิเคราะห์สภาพปัญหาและดำเนินการวางแผนในการ ดำเนินงานตามขอบข่ายงานวิชาการที่หน่วยงานรับผิดชอบ เพื่อดำเนินการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ (สมาน อัครภูมิ, 2553)

ด้านการบริหารจัดการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนาตนเอง โดยเรียนรู้การจัดการและการใช้เทคโนโลยีอย่างสม่ำเสมอ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาส่งข่าวสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้องและตอบสนองความต้องการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในยุคดิจิทัลได้อย่างทันท่วงที และ น้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษามีระบบจัดการฐานข้อมูลของสถานศึกษา โดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร มาใช้ในการสร้างระบบฐานข้อมูลทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารกำหนดพันธกิจของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญกำหนดนโยบาย ของโรงเรียนไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ กำหนดเป้าหมาย ของโรงเรียนและตัวชี้วัดไว้อย่างชัดเจนโดยเน้นผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนเป็นสำคัญ กำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่นำไปสู่มาตรฐานของโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของ นักเรียนตัดสินใจสั่งการในทุกด้านและปรับปรุงการบริหารงานโรงเรียนเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ ทางการเรียนของนักเรียน สอดคล้องกับ น้ำฝน รักษากลาง ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบันที่อยู่ในระยะการเปลี่ยนแปลงความเจริญก้าวหน้าซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องแสดงบทบาทการเป็นผู้นำการบริหารจัดการในโรงเรียน (น้ำฝน รักษากลาง, 2553) และ วิษณุ จุลวรรณ กล่าวว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้สอนมีความคิดวาระระบบการ บริหารงานในโรงเรียน ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำทางวิชาการคือกลไกสำคัญที่จะทำให้การ ดำเนินงานต่าง ๆ ของโรงเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้ บรรลุเป้าหมายอย่างสูงสุด ทั้งนี้ เพราะผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้ที่มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย และตัดสินใจสั่งการในทุกด้าน การบริหารจัดการจึงถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญอย่างหนึ่งของผู้บริหาร โรงเรียน (วิษณุ จุลวรรณ, 2547)

ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา รายข้อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการในโรงเรียนโดยใช้เทคโนโลยี เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น และ ผู้บริหารสถานศึกษาจัดสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ทางวิชาการและนวัตกรรมอย่างมืออาชีพให้กับผู้เรียน โดยใช้เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้





ดิจิทัลต่าง ๆ มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ทางวิชาการในโรงเรียนโดยส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน และน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษากำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ในการสร้างพื้นที่การเรียนรู้และปรับสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาทั้งหมด โดยการจัดการและพัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารแสดงบทบาทกระตุ้นและพัฒนาในด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ใช้เทคนิคการบริหารงานแบบกัลยาณมิตร และยอมรับฟังความคิดเห็นทางด้านวิชาการโดยยึดหลัก ประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ครูและนักเรียนได้ปรึกษาหารือด้านการจัดการเรียน ด้วยบรรยากาศ ที่เป็นกันเองและเป็นมิตร ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูจัดบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การวิจัยในชั้น เรียนและการร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนา ผู้เรียนในด้านวิชาการของโรงเรียน ส่งเสริมให้คณะครู มีเจตคติที่ดีต่อการประเมินตนเองเพื่อนำผลการประเมินมาพัฒนาตนเอง ส่งเสริม สนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับงานวิชาการ สอดคล้องกับ จุฑามาศ อินนามเพ็ง กล่าวว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนของโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครพนม เขต 2 ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอนและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (จุฑามาศ อินนามเพ็ง, 2552) และพิพัฒน์พงษ์ วิเศษ พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้ ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร และครูผู้สอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารและครูผู้สอนต่างช่วยกันเสริมสร้างบรรยากาศทางวิชาการของโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นบรรทัดฐานและทัศนคติของบุคลากรและนักเรียนในโรงเรียน ไม่ว่าจะเป็นด้านการควบคุมการใช้เวลาในการสอน การดูแลเอาใจใส่ของครูและนักเรียนอย่างใกล้ชิด การจัดให้มีสิ่งจูงใจให้กับครู การส่งเสริมให้มีการพัฒนาวิชาชีพการพัฒนา และสร้างมาตรฐานด้านวิชาการ การจัดให้มีสิ่งส่งเสริม สภาพการเรียนรู้ (พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ, 2560)

ด้านการนิเทศ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายชื่อพบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะครูด้วยกัน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของครูเพื่อช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไปในทิศทางเดียวกัน มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ ผู้บริหารสถานศึกษากระตุ้นครูให้เปลี่ยนแปลงวิธีการสอน โดยมุ่งเน้นไปที่การเสริมสร้างทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตประจำวันและบูรณาการการใช้เทคโนโลยี และน้อยที่สุดคือ ผู้บริหารสถานศึกษาชี้ให้เห็นถึงจุดเด่นและจุดที่ควรพัฒนาในการสอน โดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของครู เมื่อมีการประชุมหลังสังเกตการสอน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักถึงความสำคัญของงานวิชาการซึ่งเป็นหัวใจหลักของสถานศึกษา





ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษามีการนิเทศติดตาม ประเมินผลให้สอดคล้องกับเป้าหมาย ด้านงานวิชาการของโรงเรียน มีการกำหนดจุดประสงค์การนิเทศ ที่ชัดเจน มีการสร้างเครื่องมือ นิเทศเพื่อปรับปรุงการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง มีการพัฒนาบุคลากร ในโรงเรียนให้เป็นผู้ ใฝ่หาความรู้ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มุ่งส่งเสริมให้ครู ได้ปรับปรุงวิธีการสอนที่หลากหลาย โดยการส่งเสริมให้ครูได้ประชุม พูดคุยแลกเปลี่ยนวิธีการสอน นำนวัตกรรมและเทคโนโลยี ทางการศึกษามาใช้เป็นสื่อกลางช่วยเหลือให้นักเรียนเกิดความสนใจ เพื่อพัฒนางานวิชาการ ของโรงเรียน ส่งเสริมกิจกรรมเสริมสร้างขวัญและ กำลังใจ ส่งเสริมกิจกรรมมนุษยสัมพันธ์เพื่อ ส่งเสริมและเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนทำให้การกำกับติดตามด้าน การจัดการเรียนการสอนของครูให้มีความสอดคล้องกับเป้าหมายด้านวิชาการของโรงเรียน มีการเยี่ยมชั้นเรียนอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับสอดคล้องกับ เกตุสุตา กิ่งการจร ได้ศึกษา เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริการสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัชฌิมศึกษา เขต 4 สระบุรี ผลการศึกษาพบว่าด้านการนิเทศและประเมินผลด้านการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (เกตุสุตา กิ่งการจร, 2560) และ สิริญาพร มุกดา กล่าวว่า การบริหารงานวิชาการในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2 ด้านการนิเทศการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก (สิริญาพร มุกดา, 2558) และ ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ กล่าวว่ากระบวนการจัดบริหารการศึกษานั้น เพื่อชี้แนะให้ความช่วยเหลือและ ความร่วมมือกับครู และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เพื่อปรับปรุงการเรียนการสอน ของครู และเพิ่มคุณภาพของนักเรียนให้เป็นไปตาม เป้าหมายของการศึกษา (ปรียาพร วงศ์ อนุตรโรจน์, 2548)

จากผลการวิเคราะห์ แนวทางภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหาร สถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาอุตรดิตถ์ เขต 2 จากการสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ อภิปรายในภาพรวมรายด้าน ทั้ง 4 ด้านได้ดังนี้

ด้านการวางแผนงานวิชาการ ผู้บริหารควรมีการจัดทำสำรวจหรือการสอบถามความ ต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนของครูตามความถนัดของครูแต่ละคน ควรชี้ให้ครูตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ส่งเสริมให้ ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ มีการชมเชยและยกย่องครูที่มีความสามารถและสามารถนำ เทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจให้กับครูและบุคลากรในโรงเรียน มีการส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอในการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการเรียน การสอน เพื่อจะได้นำมาปรับใช้ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมและบริบทของโรงเรียนให้ได้มากที่สุด

ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารจะต้องเล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำข้อมูลไปใช้ และการจัดทำระบบฐานข้อมูลต่าง ๆ สร้างระบบฐานข้อมูลของสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยี



ช่วยในการจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้อง ทันสมัยและมีช่องทางเข้าถึงอย่างหลากหลาย เพื่อติดต่อสื่อสารแบ่งปันเรื่องราวต่าง ๆ เกี่ยวกับสถานศึกษาในเชิงบวก เพื่อให้ผู้ปกครองและนักเรียนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวก

ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารควรมีการใช้วิธีการทำงานร่วมกัน หรือ SWOT เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา จากนั้นมา กำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ตามสภาพแวดล้อมของสถานศึกษาร่วมกัน มีการสร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองและหน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกสถานศึกษา เพื่อจัดหา แหล่งเรียนรู้ภายนอกสถานศึกษา จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้เอื้ออำนวยและมีการ จัดการเรียนรู้อย่างมีคุณภาพ อีกทั้งผู้บริหารควรเปิดโอกาสและให้การสนับสนุนในเรื่องของเทคโนโลยี และอุปกรณ์อย่างเต็มที่ และมีการจัดทำแหล่งเรียนรู้ภายในสถานศึกษาโดยการอัปเดตข้อมูล ข่าวสารหรือความรู้ต่าง ๆ ลงในเว็บไซต์ของโรงเรียนเพื่อให้ นักเรียนสามารถเข้าถึงได้ง่าย

ด้านกรณีศึกษา ผู้บริหารควรมีการสังเกตจากแผนการสอนและสื่อการสอนของครู ควรมีการเดินสังเกตการสอนของครูผู้สอนแต่ละคน สอบถามจากครูข้างห้องหรือครูหัวหน้า สายชั้น รวมถึงสอบถามจากนักเรียน มีการบันทึกผลการนิเทศการสอนเป็นลายลักษณ์อักษร มีการประชุมชี้แจงเกี่ยวกับจุดเด่นของการสอนที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ครูสามารถ นำไปปฏิบัติใช้กับนักเรียนได้อย่างเหมาะสม มีการจัดระบบฐานข้อมูลสารสนเทศในมีความ ทันสมัยอยู่เสมอ และนำเอาเทคโนโลยีมาใช้ในการควบคุมประสิทธิภาพของการทำงานโดยใช้ เครื่องคอมพิวเตอร์และระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

วิจัยเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยาย โอกาสทางการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์ เขต 2 เป็นวิจัย เชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน และศึกษาแนวทางภาวะผู้นำ ทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ของสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์ เขต 2 สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้ 1) ภาวะผู้นำทาง วิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษาของสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรดิษฐ์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร วิทยาลัย และครูผู้สอนโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเรียงด้านทั้ง 4 ด้าน พบว่า ด้านการบริหารจัดการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านการวางแผนงานวิชาการ ด้านที่มี ค่าเฉลี่ยน้อยสุดได้แก่ ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และด้านกรณีศึกษา 2) แนวทาง ภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัล ด้านการวางแผนงานวิชาการ ผู้บริหารควรมีการสำรวจหรือ การสอบถามความต้องการใช้เทคโนโลยีเพื่อนำไปจัดการเรียนการสอนของครู ครูชี้ให้ครู



ตระหนักถึงความสำคัญของการใช้เทคโนโลยี มีการชมเชยและยกย่องครูที่มีความสามารถ ส่งเสริมให้ครูมีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ด้านการบริหารจัดการ ผู้บริหารสร้างระบบฐานข้อมูล ของสถานศึกษาโดยใช้เทคโนโลยีช่วยในการจัดเก็บข้อมูลให้มีความถูกต้อง ทันสมัยและมี ช่องทางเข้าถึงอย่างหลากหลาย เพื่อให้ผู้ปกครองและนักเรียนเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและสะดวก ด้านการส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ ผู้บริหารควรมีการทำ SWOT เพื่อกำหนดจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคของสถานศึกษา จากนั้นมากำหนดวิสัยทัศน์และแผนกลยุทธ์ตาม สภาพแวดล้อมของสถานศึกษา สร้างความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน ผู้ปกครองและ หน่วยงานต่าง ๆ ภายนอกสถานศึกษา จัดหาแหล่งเรียนรู้ภายนอก จัดบรรยากาศการเรียนรู้ให้ เอื้ออำนวยและมีคุณภาพ ให้การสนับสนุนเรื่องของเทคโนโลยีอย่างเต็มที่ ด้านการนิเทศ ผู้บริหารควรมีการสังเกตการสอนของครูในรูปแบบที่หลากหลาย มีการประชุมชี้แจง เกี่ยวกับจุดเด่นของการสอนที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เพื่อให้ครูสามารถนำไปปฏิบัติใช้กับ นักเรียนได้อย่างเหมาะสม ข้อเสนอแนะทั่วไป 1) สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัด อบรมสัมมนาเรื่อง ภาวะผู้นำทางวิชาการด้านการนิเทศ เพื่อพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาให้มี ความรู้ มีทักษะและนำไปวางแผน การนิเทศในสถานศึกษาต่อไป 2) สำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 หรือหน่วยงานทางการศึกษาควรนำผลการวิจัยเป็น แนวทางในการวางแผน ส่งเสริมและพัฒนาผู้บริหารโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาอุตรดิตถ์เขต 2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) การศึกษาภาวะ ผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาควร ศึกษาจากประชากรที่หลากหลาย อาทิเช่น โรงเรียนในระดับประถมศึกษาขนาดเล็ก และโรงเรียนในระดับมัธยมศึกษาขนาดใหญ่ 2) ควรมีการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการในยุคดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาที่ ประสบ ความสำเร็จในการจัดการศึกษาและเป็นที่ยอมรับในสังคม

## เอกสารอ้างอิง

- เกตุสุตา กิ่งการจร. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 สระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- จินตนา สุจจันันท์. (2556). การศึกษาและพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.
- จุฑามาศ อินนามเพ็ง. (2552). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารและครูผู้สอนที่ส่งผลต่อ ความเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา นครพนม เขต 2. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, 6(4), 93-104.



- อีริค ชมิดท์ และเจอร์เรด โคเฮน. (2014). ดิจิทัลเปลี่ยนโลก. แปลจาก The New Digital Age โดย สุทธิวิทย์ แสงศาสดา. กรุงเทพมหานคร: โปสต์บุ๊กส์.
- ทอพลเลอร์ อัลวิน. (2538). คลื่นลูกที่สาม. แปลจาก THE THIRD WAVE โดย สุกัญญา ตรีระวนิชและคณะ. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊กส์ จำกัด.
- น้ำฝน รักษากลาง. (2553). การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษากับผลการประเมินคุณภาพภายนอกรอบที่ 2 ด้านผู้เรียนของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาเขต 1 และเขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2548). การนิเทศการสอน. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริม กรุงเทพมหานคร.
- พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ละออง รักษาและคณะ. (2559). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการนิเทศภายในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 7. วารสารศึกษาศาสตร์, 3(2), 1-10.
- วิโรจน์ สารรัตน์และคณะ. (2561). ภาวะผู้นำสำหรับศตวรรษที่ 21. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, 20(1), 261-271.
- วิชณ จุลวรรณ. (2547). การวิเคราะห์องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดสระบุรี. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- สมาน อัสวภูมิ. (2553). การบริหารการศึกษาสมัยใหม่. (พิมพ์ครั้งที่ 5). อุบลราชธานี: หจก. อุบลกิจออฟเซตการพิมพ์.
- สันติ บุญภิรมย์. (2553). หลักการบริหารการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บุ๊คพ้อยท์.
- สิริญาพร มุกดา. (2558). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาที่ส่งผลต่อการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.



- สุขฤทัย จันทร์ทรงกรด. (2558). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัด  
จันทบุรี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 17. ใน วิทยานิพนธ์  
การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อดุลย์ วังศรีคุณ. (2557). การศึกษาไทยในศตวรรษที่ 21: ผลผลิตและแนวทางการพัฒนา.  
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูล  
สงคราม, 8(1), 1-17.

# รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา ในจังหวัดน่าน\*

## SPECIAL EDUCATIONAL MANAGEMENT MODEL FOR EDUCATIONAL MANAGEMENT IN CO – EDUCATION WITH NAN

สุนิสา สกุลเกื้อกุล

Sunisa Sakunkuekun

หยกแก้ว กมลวรเดช

Yokkaew Kamolvoradej

สุกัญญา รุจิเมธาภาส

Sukunya Rujimethabhas

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์

Uttaradit Rajabhat University, Thailand

E-mail: ssazaa.858@gmail.com

### บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน และเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน โดยใช้รูปแบบวิจัยแบบผสมผสาน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาจำนวน 10 คน ครูผู้สอน จำนวน 15 คน ครูวิชาการ จำนวน 15 ครูที่รับผิดชอบการเรียนร่วม จำนวน 20 คน และผู้ปกครอง จำนวน 10 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 70 คน การวิจัยครั้งนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จากโรงเรียนจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจันทบุรี เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาสภาพปัญหารายด้านทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุด จากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ส่วนการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านวิชาการ ควรปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นหลักสูตรเฉพาะให้ชัดเจน

---

\* Received 7 June 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 12 July 2020



2) ด้านบุคลากร ควรจัดอบรมเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษให้กับครู และให้ความรู้กับนักเรียนในเรื่องของการศึกษาพิเศษ 3) ด้านงบประมาณ โรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ขอสนับสนุน จากหน่วยงานภายนอก 4) ด้านสภาพแวดล้อม ควรปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ

**คำสำคัญ:** รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม, โรงเรียนจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม, การพัฒนารูปแบบการจัดการแบบเรียนร่วม

## Abstract

This research paper has objectives. To study the problems of joint education management for schools in Nan Province And to develop a model of joint education management for schools in Nan Province By using an integrated research format The population used in the research consisted of 10 school administrators, 15 teachers, 15 academic teachers, 20 responsible teachers and 10 parents, totaling 70 people. The purpose of this research was to select the specific sample group. From the joint study school of Nan Educational Service Area Office 1, the research instruments were a 5 level rating scale questionnaire and a structured interview form. By conducting data collection manually The statistics used in the research were percentage, mean and standard deviation. The results of the research showed that Problems and conditions of joint education management for schools The overall picture is in a high level. When considering the problems of each side in all 4 sides in order of highest average order From the highest to the least, namely academic, having the highest average, followed by personnel, budget, and environment respectively. The development of the model of joint study for all 4 schools is as follows 1) Academic The curriculum should be tailored to students with special needs as a specific curriculum. 2) Personnel Training on special education should be organized for teachers. And educating students on special education matters 3) Budget The school has allocated sufficient funds for the number of students requesting support from external agencies. 4) Environment A favorable and suitable environment should be adjusted to suit students with special needs.





**Keywords:** The Form of Joint Education Management, The Co – Educational School, The Development of a Joint Student Management Model

## บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 หมวด 5 มาตรา 45 รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาเป็นเวลาสิบสองปี ตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย รัฐต้องดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษา ตามวรรคหนึ่งเพื่อพัฒนาร่างกาย จิตใจวินัย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาให้สมกับวัยโดยส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการด้วย รัฐต้องดำเนินการให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามความต้องการในระบบต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมให้มีการเรียนรู้ตลอดชีวิตและจัดให้มีการร่วมมือกันระหว่างรัฐ องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นภาคเอกชนในการจัดการศึกษาทุกระดับและโดยรัฐมีหน้าที่ดำเนินการกำกับ ส่งเสริมและสนับสนุนให้การจัดการศึกษาดังกล่าวมีคุณภาพได้มาตรฐานสากลทั้งนี้ ตามกฎหมาย ว่าด้วยการศึกษาแห่งชาติซึ่งอย่างน้อยต้องมีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติและการดำเนินการและตรวจสอบการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการศึกษาแห่งชาติด้วยการศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีวินัย ภูมิใจในชาติ สามารถเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน และมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ในการดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาตามวรรคสอง หรือให้ประชาชนได้รับการศึกษาตามวรรครัฐต้องดำเนินการให้ผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ได้รับการสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการศึกษาตามความถนัดของตนให้จัดตั้งกองทุนเพื่อใช้ในการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการศึกษาและเพื่อเสริมสร้างและพัฒนาคุณภาพและประสิทธิภาพครูโดยให้รัฐจัดสรรงบประมาณให้แก่กองทุนหรือใช้มาตรการหรือกลไกทางภาษีรวมทั้งการให้ผู้บริจาคทรัพย์สินเข้ากองทุนได้รับประโยชน์ในการลดหย่อนภาษี ตามที่กฎหมายบัญญัติ ซึ่งกฎหมายดังกล่าว อย่างน้อยต้องกำหนดให้การบริหารจัดการกองทุนเป็นอิสระและกำหนดให้มีการใช้จ่ายเงินกองทุน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว (กระทรวงศึกษาธิการ, 2545)

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 มาตรา 10 ได้ให้ความสำคัญต่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยการจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกันในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย ระบุว่า “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสาร และการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคล



ดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ” การศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดใน กฎกระทรวง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2545 และในพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการพุทธศักราช 2551 หมวด 1 เรื่องสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 7 ได้ระบุถึงสถานศึกษาของรัฐและเอกชนที่จัดการเรียนร่วมสถานศึกษาเอกชนการกุศลที่จัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยเฉพาะและศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการที่ได้รับการรับรองมาตรฐานได้รับเงินอุดหนุนและความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐ มาตรา 8 ให้สถานศึกษาทุกสังกัดและศูนย์การเรียนเฉพาะความพิการอาจจัดการศึกษาสำหรับคนพิการทั้งในระบบนอกระบบและตามอัธยาศัยในรูปแบบที่หลากหลายทั้งการเรียนร่วม การจัดการศึกษาเฉพาะความพิการรวมถึงการให้บริการฟื้นฟูสมรรถภาพ การพัฒนาศักยภาพในการดำรงชีวิตอิสระการพัฒนาทักษะพื้นฐานที่จำเป็นการฝึกอาชีพหรือการบริการอื่นใดและสถานศึกษาใดปฏิเสธไม่รับคนพิการเข้าศึกษาให้ถือเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามกฎหมาย (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

ในการจัดการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมจำเป็นต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารและเพิ่มความรับผิดชอบให้กับครูในโรงเรียนและบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องในการร่วมมือกันเพื่อจัดการศึกษาให้รองรับนักเรียนพิการนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องได้เรียนร่วมกับนักเรียนปกติโดยครูจำเป็นต้องมีความรู้ในการจัดการเรียนการสอนทั่วไปควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนให้กับเด็กพิการ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องในลักษณะของการจัดการเรียนร่วมรวมทั้งโรงเรียนยังต้องจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลอีกด้วย ส่วนผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องเรียนร่วมในโรงเรียนและต้องกำหนดบทบาทหน้าที่และคุณสมบัติของบุคลากรอย่างชัดเจนด้วย (สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2546) ปัจจุบันโรงเรียนที่นอกเหนือจากโรงเรียนแกนนำที่จัดการเรียนร่วมได้ก็ต้องดำเนินการตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 และกระทรวงศึกษาธิการ แต่การที่ผู้บริหารโรงเรียนและครูในโรงเรียนยังไม่มีความรู้เกี่ยวกับนักเรียนพิการ นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องมากพอ จึงทำให้การจัดการศึกษาเรียนร่วมยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควรไม่ว่าจะเป็นปัญหาในด้านการเตรียมความพร้อมนักเรียนพิการ นักเรียนที่มีความพิการพิเศษหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง ด้านการปรับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ด้านการบริหารจัดการหลักสูตร ด้านบริหารจัดการด้านงบประมาณ ด้านสื่อ เทคโนโลยี เป็นต้น (รจเรช พยอมแย้ม, 2547)



ในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเรียนร่วม ปัญหาที่พบคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่มีศักยภาพสูงจำนวนมากต้องออกจากระบบโรงเรียนโดยไม่จบชั้นมัธยมสูงสุดทั้ง ๆ ที่เขามีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ (กองทุนรัฐวัฒนต้นมณีเพื่อสิทธิคนออทิสติก, 2556) การสร้างความตระหนักของบุคคลในสังคมถึงความสำคัญและความจำเป็นของการจัดการศึกษาให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะก่อให้เกิดความร่วมมือในการทำงานเป็นทีมอย่างมีประสิทธิภาพขององค์กรต่าง ๆ ในสังคมความรู้และทักษะในเรื่องกระบวนการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษของครู ผู้บริหารโรงเรียนเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญที่สุดและส่งผลโดยตรงต่อประสิทธิภาพของการเรียนรู้ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การจัดการฝึกอบรมครู และ ผู้บริหารให้มีสมรรถนะ (Competencies) ที่สำคัญ คือมีความรู้ลึกซึ้งเกี่ยวกับเด็กที่มีความต้องการพิเศษแต่ละประเภทกระบวนการจัดการเรียนร่วมการปรับหลักสูตรการเรียนร่วมและการทำงานเป็นทีมกับนักวิชาชีพสาขาอื่น ๆ จึงมีความสำคัญยิ่งต่อการเรียนรู้สูงสุดของนักเรียน โรงเรียนยังมีปัญหาในการจัดการเรียนร่วมในส่วนของ การขาดความรู้ของครูในเรื่อง การคัดกรองเด็กที่มีความต้องการพิเศษประเภทมีความบกพร่องทางการเรียนรู้และสมาธิสั้น ขนผิดปกติ ความรู้ในเรื่องเทคนิคการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ความรู้เรื่องของการกระตุ้นพัฒนาการเบื้องต้นเด็กนักเรียนปกติมีเจตคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนที่เป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เด็กที่มีความต้องการพิเศษเองยังปฏิเสธความบกพร่องของตัวเองอยู่ทำให้ไม่ได้รับความช่วยเหลือและผู้ปกครองที่ยังขาดการเอาใจใส่ช่วยเหลือบุตรหลานของตนเองอย่างเต็มที่เมื่อรัฐมีนโยบายให้จัดการเรียนร่วมในโรงเรียน สิ่งที่เป็นปัญหาตามมาของการจัดการเรียนร่วมคือความร่วมมือของครูเด็กพิเศษความเข้าใจและเห็นคุณค่าของคุณค่าทางการศึกษาสำหรับเด็กการบริหารจัดการในโรงเรียนและการควบคุมชั้นเรียน สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากนโยบายสำหรับการจัดการศึกษาเด็กเรียนร่วมไม่ชัดเจน กล่าวคือ ไม่มีการเตรียมความพร้อมโรงเรียนผู้บริหาร ครูและผู้ปกครอง ทำให้เกิดความเข้าใจตรงกันว่า การเรียนร่วมคืออะไร จะจัดการอย่างไร ไม่มีการเตรียมครู โดยเฉพาะหลักสูตรครูปฐมวัยยังไม่มีการศึกษาว่าด้วยการสอนเด็กเข้าเรียนร่วมหรือวิชาการศึกษาพิเศษซึ่งในยุคนี้หลักสูตรปริญญาตรีด้านการศึกษามีวิชาการจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษร่วมด้วยอย่างน้อย 4 หน่วยกิต โดยให้มีการฝึกประสบการณ์ ทั้งนี้อย่างน้อยครูจะได้เข้าใจเด็กถ้ามีการเรียนร่วม ไม่มีนโยบายสนับสนุนการศึกษาแบบเรียนร่วม ซึ่งโรงเรียนต้องการการสนับสนุนในทุกด้าน เพราะเด็กเรียนร่วมคือเด็กมีปัญหาที่ต้องได้รับการดูแลพิเศษ ทั้งทางด้านการศึกษาด้านสวัสดิการ และสุขภาพ เมื่อต้องย้ายเข้ามาอยู่ในโรงเรียนปกติทำให้ภาระงานโรงเรียนมากขึ้นครูต้องรับผิดชอบสูงกว่าปกติ ในการนี้รัฐต้องสนับสนุนด้านการเงินและสุขภาพ อย่างน้อยเด็กต้องได้รับการตรวจและวินิจฉัย การส่งต่อเพื่อบอกระดับปัญหาของเด็กเรียนร่วมที่จะง่ายต่อครูและโรงเรียนในการจัด



ชั้นเรียนและการเรียนการสอน การที่ไม่มีการเตรียมความพร้อมที่ชัดเจนทำให้โรงเรียนต้องเปิดรับเด็กเรียนร่วมทุกระดับ ปัญหาและผลที่ตามมา สภาพปัญหาดังกล่าว

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องรูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน เพื่อให้ทราบสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมและเพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม อันเป็นประโยชน์ต่อการบริหารการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน

### วิธีดำเนินการวิจัย

#### ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่านและเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 10 คน ครูผู้สอน จำนวน 15 คน ครูวิชาการจำนวน 15 คน ครูที่รับผิดชอบการเรียนร่วม จำนวน 20 คน และผู้ปกครอง จำนวน 10 คน รวมเป็น 70 คน จากโรงเรียนจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง โดยดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเอง สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

กลุ่มเป้าหมายของวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 คือ ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครูที่รับผิดชอบเรียนร่วม 3 คน ผู้ปกครองจำนวน 5 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยทั้งหมด 10 คน

#### ขอบเขตด้านเนื้อหา

ขอบเขตของเนื้อหา มุ่งศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน ซึ่งดำเนินงาน จัดการเรียนร่วม ดังต่อไปนี้คือ

1. การจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
2. รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม



เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีระบบและสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดรายละเอียดและขั้นตอน การดำเนินการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

**ระยะที่ 1** ศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน

1. ศึกษาเอกสารและแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. กำหนดวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดรูปแบบการจัดการเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ และด้านสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณ
3. สร้างแบบสอบถามสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน
4. นำเครื่องมือที่สร้างเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบคุณภาพด้านความตรงตามเนื้อหา เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขให้สมบูรณ์
5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่าง และสรุปผลการเก็บข้อมูล รูปแบบการจัดการเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา 4 ด้าน ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณ

**ระยะที่ 2** เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน

1. นำปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน ทั้งหมด 4 ด้าน ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณที่ได้สังเคราะห์ประเด็นนำไปสร้างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างไว้ใช้สำหรับเป็นหัวข้อในการใช้สัมภาษณ์ เพื่อหารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม
2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือ เครื่องมือสำหรับใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบวิธีสัมภาษณ์จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา โดยการยกร่างแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 4 ข้อ คือ ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณ
3. ให้ผู้เชี่ยวชาญทุกท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเพื่อหาความแม่นยำตรงตามเนื้อหา

**เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย** เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล คือ



1. แบบสอบถาม สภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดน่าน เขต 1 แบบสอบถามโดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

**ตอนที่ 1** แบบสอบถามข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ตำแหน่ง วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

**ตอนที่ 2** แบบสอบถาม ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดน่าน เขต 1 ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามดังกล่าวแล้ว นำมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ พื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (X) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) โดยใช้เกณฑ์ดังนี้ แบบสอบถาม เกี่ยวกับสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดน่าน เขต 1 โดยรูปแบบจะเป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ คือ ด้านสภาพปัจจุบัน

5 หมายถึง สภาพปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับมากที่สุด

4 หมายถึง สภาพปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก

3 หมายถึง สภาพปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง

2 หมายถึง สภาพปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อย

1 หมายถึง สภาพปัญหาการดำเนินงานอยู่ในระดับน้อยที่สุด

2. การสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง หาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบเรียนร่วม และผู้ปกครอง โดยเครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 4 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านงบประมาณ โดยเลือกสภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมที่มีปัญหามากที่สุดและเร่งด่วนก่อน 2 ลำดับแรก เพื่อมาหาแนวทางการพัฒนา

### วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ มีขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ดังนี้

**วัตถุประสงค์ที่ 1** ศึกษาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน

1. ยื่นคำร้องขอหนังสือออกจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ เรื่อง การขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ถึงผู้อำนวยการโรงเรียนจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดน่าน เขต 1 เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย



2. ส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์ พร้อมกับแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนในกลุ่มโรงเรียนจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาจังหวัดน่าน เขต 1 ทางไปรษณีย์ เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย

3. ผู้วิจัยขอความร่วมมือจากผู้บริหารสถานศึกษาที่กำหนดไว้ ให้ช่วยกรุณาตอบแบบสอบถามแล้วผนึกใส่ซองส่งกลับมาหาผู้วิจัย

**วัตถุประสงค์ที่ 2** พัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน

1. ขอนหนังสือราชการขอความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลถึง ผู้อำนวยการโรงเรียนการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1 เพื่อขอความอนุเคราะห์ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการตอบคำถามตามแบบสัมภาษณ์ในครั้งนี้

2. นำเครื่องมือวิจัยเชิงคุณภาพที่ใช้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง จำนวน 4 ด้าน ด้านละ 1 ข้อ ทั้งหมดจำนวน 4 ข้อ ไปใช้ในการจัดสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อหาแนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม กลุ่มตัวอย่างที่ 2 ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูวิชาการ ครูผู้รับผิดชอบเรียนร่วม และผู้ปกครอง สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาน่าน เขต 1

3. รวบรวมข้อมูลการสัมภาษณ์ เพื่อนำมาสรุปหาวิธีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม โดยผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์รายบุคคล แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ผลเชิงคุณภาพต่อไป

#### **การวิเคราะห์ข้อมูลผลสถิติที่ใช้**

1. ข้อมูลเชิงปริมาณใช้ค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2. ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้ข้อมูลที่ได้นำมาสรุป และจำแนกการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของแต่ละด้าน แล้วทำการตรวจสอบและวิเคราะห์เชิงเนื้อหาเป็นภาพรวมรายด้าน

#### **ผลการวิจัย**

การศึกษารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน สรุปผลการวิจัยเป็น 2 ระยะ ดังนี้

**วัตถุประสงค์ที่ 1** สภาพปัญหาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามผู้ตอบ





แบบสอบถามได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน ครูวิชาการ ครูผู้รับผิดชอบเรียนร่วม และผู้ปกครอง รวมเป็น 70 คน เมื่อแยกพิจารณา ตำแหน่งหน้าที่ ระดับวุฒิการศึกษา และประสบการณ์

**ส่วนที่ 1** ข้อมูลทั่วไปข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามผู้บริหารสถานศึกษา คิดเป็นร้อยละ 14.3 ครูที่รับผิดชอบเรียนร่วม คิดเป็นร้อยละ 20.0 ครูฝ่ายวิชาการ คิดเป็นร้อยละ 14.3 ครูผู้สอน คิดเป็นร้อยละ 37.1 และผู้ปกครอง คิดเป็นร้อยละ 14.3 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 61.4 จบการศึกษาระดับปริญญาโท คิดเป็นร้อยละ 32.9 และต่ำกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 5.7 ประสบการณ์การทำงาน ไม่เกิน 1 ปี คิดเป็นร้อยละ 15.7 ประสบการณ์การทำงานระหว่าง 2-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 21.4 ประสบการณ์การทำงานระหว่าง 6-10 ปี คิดเป็นร้อยละ 24.3 และ ประสบการณ์การทำงาน 11 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 38.6

**ส่วนที่ 2** สภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา ในจังหวัดน่าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ซึ่งมีทั้งหมด 4 ด้าน ผลประกฏตามตารางที่ 1

**ตารางที่ 1** ผลการวิเคราะห์ระดับสภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา ด้านบุคลากร ด้านวิชาการ ด้านสภาพแวดล้อม และด้านงบประมาณ

ข้อ	รายการสภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม สำหรับสถานศึกษา	N = 70		
		สภาพปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียน ร่วมสำหรับสถานศึกษา		
		$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเห็น
1	ด้านบุคลากร	3.66	.82	มาก
2	ด้านวิชาการ	3.67	.81	มาก
3	ด้านสภาพแวดล้อม	3.58	.84	มาก
4	ด้านงบประมาณ	3.61	.83	มาก

1. ด้านบุคลากร โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.66$ , S.D. = 0.82) โดยข้อที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยสูงสุด โรงเรียนมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานด้านการแพทย์ เช่นโรงพยาบาล เพื่อนำนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษรับการตรวจรักษาบำบัด โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ( $\bar{X} = 3.77$ , S.D. = 0.95) รองลงมา คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนร่วมและให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ( $\bar{X} = 3.73$ , S.D. = 0.77 ) ตามลำดับ

2. ด้านวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.67$ , S.D. = 0.81) โดยข้อที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยสูงสุด คือโรงเรียนมีการประเมินผลการพัฒนาเต็มศักยภาพตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP)



( $\bar{X} = 3.90$ , S.D. = 0.80 ) รองลงมาคือ โรงเรียนมีการวัดผลประเมินผลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษตามศักยภาพของนักเรียน ( $\bar{X} = 3.81$ , S.D. = 0.74 ) ตามลำดับ

3. ด้านสภาพแวดล้อม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก( $\bar{X} = 3.58$ , S.D. = 0.84 ) โดยข้อที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การมอบหมายหน้าที่ของผู้บริหารในการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม ( $\bar{X} = 3.77$ , S.D. = 0.82) รองลงมา คือ การจัดสภาพอาคารเรียนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนที่เรียนร่วมในโรงเรียน ( $\bar{X} = 3.75$ , S.D. = 0.75 ) ตามลำดับ

4. ด้านงบประมาณ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ( $\bar{X} = 3.61$ , S.D. = 0.83) โดยข้อที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ มีการตรวจสอบติดตามผลการเบิกจ่ายงบประมาณ และรายงานผล ( $\bar{X} = 3.73$ , S.D. = 0.79) รองลงมา คือ การขอรับเงินงบประมาณ (คู่มือ) ( $\bar{X} = 3.69$ , S.D. = 0.82) ตามลำดับ

**วัตถุประสงค์ที่ 2** เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน โดยการสัมภาษณ์แนวทางการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมจากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา 2 คน ครูที่รับผิดชอบเรียนร่วม 3 คน ผู้ปกครอง 5 คน รวมเป็น 10 คน

1. ด้านบุคลากร 1) โรงเรียนควรมีการวางแผนการจัดอัตรากำลังให้เพียงพอต่อนักเรียนเรียนร่วม และ 2) ควรมีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับเด็กพิเศษมีเพียงพอที่จะจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงในแต่ละห้องเรียน 3) คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงความต้องการของโรงเรียน 4) ควรติดตามและประเมินผล การปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2. ด้านวิชาการ 1) โรงเรียนควรมีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 2) โรงเรียนควรจัดนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกระจายไปตามห้องเรียนต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน 3) ควรมีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้ครูที่สอนนักเรียนเรียนร่วม 4) ควรเน้นอาชีพหรือแนวทางการนำไปใช้ในภายภาคหน้า 5) นำเทคโนโลยีมาช่วยในรูปแบบการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสามารถช่วยเหลือตนเองได้ 6) มีกลไกการบริหารและการประสานงานกับส่วนกลางและในพื้นที่อย่างมีระบบ 7) มีนโยบาย แผนและมาตรการและการติดตามประเมินผล

3. ด้านสภาพแวดล้อม สรุปได้ว่า 1) โรงเรียนควรจัดบริเวณทำสนามเด็กเล่น/สวนหย่อมและอื่น ๆ ที่เอื้อต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 2) โรงเรียนควรมีการปรับปรุงอาคาร เช่น ประตู บันไดห้องน้ำที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 3) ควรมีสิ่ง



อำนวยความสะดวกต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เพียงพอ เช่น โตะนักเรียน แก้อัสนักเรียน

4. ด้านงบประมาณ 1) โรงเรียนควรมีการสร้างเครือข่าย 2) ของงบประมาณในการจัดการเรียนการสอนให้เด็กพิการเพิ่มขึ้น 3) จัดสรรงบประมาณหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กที่มีความต้องการพิเศษในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนเรียนร่วมและให้นางบประมาณที่ได้ตั้งในโครงการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

## อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาปัญหาสภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน พบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้ง 4 ด้าน และเมื่อเรียงลำดับรายด้านที่เป็นปัญหามากที่สุด ได้แก่ ด้านวิชาการ รองลงมา ได้แก่ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ ด้านสภาพแวดล้อม

1.1 ด้านวิชาการ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการประเมินผลการพัฒนาเต็มศักยภาพตามที่กำหนดไว้ในแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program: IEP) รองลงมา คือ โรงเรียนมีการวัดผลประเมินผลนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษตามศักยภาพของนักเรียน ทั้งนี้เป็นอาจเนื่องจากโรงเรียนยังไม่มีหลักสูตรเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ สอดคล้องกับวิจัยของชมบุญ แยม่นาม ได้ทำวิจัยเรื่อง การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผลการวิจัยพบว่าด้านการจัดการเรียนการสอน โดยรวมอยู่ในระดับมาก เพราะในด้านการบริหารมีการจัดอย่างเป็นระบบ และจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลมีการดำเนินการตรวจสอบเด็กโดยวิธีการที่หลากหลาย ให้ครูประจำชั้นหรือครูเสริมวิชาการประเมินนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษให้ผู้ปกครองทราบทุกภาคเรียนมีการวางแผนทำปฏิทินการนิเทศ และเข้านิเทศตามที่กำหนดไว้ มีการวางแผนการประเมินอย่างเป็นระบบและนำเสนออย่างชัดเจน (ชมบุญ แยม่นาม, 2560)

1.2 ด้านบุคลากร พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ โรงเรียนมีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานด้านการแพทย์ เช่น โรงพยาบาล เพื่อนำนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษรับการตรวจรักษาบำบัด รองลงมา คือ ครูมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนร่วมและให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการกิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจาก โรงเรียนไม่มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานด้านการแพทย์ เช่นโรงพยาบาล เพื่อนำนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษรับการตรวจรักษาบำบัด ครูไม่มีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการจัดการเรียนร่วมและให้ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการ



กิจกรรมต่าง ๆ ของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วินัย หนูรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า 1) ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก 2) ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีประสบการณ์ด้านการอบรมต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติ โดยภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 4) ข้อเสนอแนะที่ได้จากการประมวลความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมของบุคลากร ควรจัดให้มีบุคลากรที่มีความรู้เฉพาะด้านเด็กพิเศษ ตลอดจนมีการอบรมอย่างสม่ำเสมอและมีค่าตอบแทนที่เหมาะสม ควรจัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจในการจัดการเรียนการสอน ควรจัดอัตรากำลังบุคลากรที่มีความรู้ทางการศึกษาพิเศษให้เพียงพอ (วินัย หนูรัตน์, 2552)

1.3 สภาพแวดล้อม พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีปัญหาค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมอบหมายหน้าที่ของผู้บริหารในการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม รองลงมา คือ การจัดสภาพอาคารเรียนให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนที่เรียนร่วมในโรงเรียน ทั้งนี้อาจเนื่องจากการมอบหมายหน้าที่ของผู้บริหารในการดำเนินงานจัดการเรียนร่วมยังไม่เหมาะสม และการจัดสภาพแวดล้อมอาคารเรียนไม่มีความเหมาะสมและไม่เอื้อต่อความพิการของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ธร วชิระปรการพงษ์ ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านสภาพแวดล้อม โรงเรียนมีการปรับปรุงอาคาร สถานที่ในการรับนักเรียนที่มีความพิการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (พงษ์ธร วชิระปรการพงษ์, 2559)

1.4 ด้านงบประมาณ/เครื่องมือ พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือโรงเรียนมีการตรวจสอบติดตามผลการเบิกจ่ายงบประมาณ และรายงานผล รองลงมาคือ โรงเรียนมีการขอรับเงินงบประมาณ (คูปอง) ทั้งนี้อาจเนื่องจาก โรงเรียนไม่ได้ขอรับงบประมาณให้นักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพัชริดา นิลสุข ได้ศึกษาเรื่อง การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม พบว่า โรงเรียนมีระบบการบริหารจัดการองค์กรตามกฎกระทรวง เพื่อให้สามารถจัดการเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรงบประมาณเป็นการเฉพาะเพื่อการจัดการเรียนร่วม และมีการกำหนดนโยบาย



วิสัยทัศน์และพันธกิจ เพื่อกำหนดทิศทางในการปฏิบัติงานและการให้บริการที่ชัดเจน (พัชรดา นิลสุข, 2558) และสอดคล้องกับวิจัยของสมจิต ทองเกต ได้ศึกษาเรื่อง กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตบริการศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 3 พบว่า การบริหารงบประมาณ อาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและการประชาสัมพันธ์ (Management of Budgeting, Building, Environment and Public Relation) เป็นวางแผนการใช้จ่ายงบประมาณและจัดกิจกรรมหาทุนมาใช้จ่ายในการบริหารจัดการเรียนร่วม โดยเฉพาะการจัดอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อมภายใน ภายนอกอาคาร ให้เอื้อต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการประชาสัมพันธ์การรับสมัครเด็กนักเรียนพิการเรียนร่วมอย่างทั่วถึง มีการจัดทำทำเนียบ และแหล่งบริการการศึกษาและสร้างเครือข่ายความร่วมมือ โดยให้บริการข้อมูลข่าวสารด้านการศึกษาพิเศษแก่ผู้ปกครองและชุมชนทราบ (สมจิต ทองเกต, 2559)

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน จาก การสัมภาษณ์ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบเรียนร่วม และผู้ปกครอง จำนวน 10 คน

2.1 ด้านบุคลากร ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า 1) โรงเรียนควรมีการวางแผนการจัดอัตรากำลังให้เพียงพอต่อนักเรียนเรียนร่วมและ 2) ควรมีจำนวนครูที่ผ่านการอบรมเกี่ยวกับเด็กพิเศษมีเพียงพอที่จะจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาศักยภาพผู้เรียนได้อย่างทั่วถึงในแต่ละห้องเรียน 3) คัดเลือกบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงความต้องการของโรงเรียน 4) ควรติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอัญชลา เกลี้ยงแก้ว ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน ในสังกัดกรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านบุคลากร ผู้บริหารสถานศึกษา มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเรียนร่วม โดยผ่านการอบรมสัมมนา ที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคคล การเตรียมความพร้อมการวางแผนพัฒนาครู นักเรียน และผู้ปกครองในรูปแบบของคณะกรรมการ ซึ่งประกอบด้วย ครู ผู้ปกครองและบุคคลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อวางแผนการจัดทำแผนการศึกษาร่วมกัน ทำให้โรงเรียนได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายทั้ง ด้านบุคลากร งบประมาณ สื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการจัดการศึกษาเรียนร่วม (อัญชลา เกลี้ยงแก้ว, 2560) และสอดคล้องกับวิจัยของพัชรา เชื้อประดิษฐ์ ได้ศึกษา เรื่อง แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1 กล่าวว่า ควรให้มีการพัฒนาบุคลากรโดยจัดอบรมให้ความรู้หรือให้ศึกษาด้วยตนเองในเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษ การอบรมสัมมนาจะทำให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องมีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ทำให้บุคลากรรู้ถึงบทบาทหน้าที่ที่ ต้องมีส่วนร่วมรับผิดชอบ (พัชรา เชื้อประดิษฐ์, 2556)



2.2 ด้านวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า 1) โรงเรียนควรมีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 2) โรงเรียนควรจัดนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษกระจายไปตามห้องเรียนต่าง ๆ ในการจัดการเรียนการสอน 3) ควรมีการจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้ครูที่สอนนักเรียนเรียนร่วม 4) ควรเน้นอาชีพหรือแนวทางการนำไปใช้ในภาคหน้า 5) นำเทคโนโลยีมาช่วยในรูปแบบการเรียนการสอนเพิ่มขึ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเพื่อสามารถช่วยเหลือตนเองได้ 6) มีกลไกการบริหารและการประสานงานกับส่วนกลางและในพื้นที่อย่างมีระบบ 7) มีนโยบาย แผนและมาตรการและการติดตามประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพงษ์ธร วชิระปราการพงษ์ ได้ศึกษาเรื่องการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาในกรุงเทพมหานครพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอนหรือด้านวิชาการ โรงเรียนควรจัดการเรียนการสอนโดยเน้นการส่งเสริมพัฒนาการของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ควรมีหลักสูตรสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ เป็นการเฉพาะและเกณฑ์การวัดผลควรเป็นไปตามศักยภาพของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (พงษ์ธร วชิระปราการพงษ์, 2559)

2.3 ด้านสภาพแวดล้อม ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า 1) โรงเรียนควรจัดบริเวณทำสนามเด็กเล่น/สวนหย่อมและอื่น ๆ ที่เอื้อต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 2) โรงเรียนควรมีการปรับปรุงอาคาร เช่น ประตู บันไดห้องน้ำที่เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ 3) ควรมีสิ่งอำนวยความสะดวกต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษที่เพียงพอ เช่น โต๊ะนักเรียน เก้าอี้นักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของรดา ธรรมพูนพิสัย ได้ศึกษาวิจัยเรื่องสภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นราธิวาส ด้านสภาพแวดล้อม จัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน รวมทั้งห้องปฏิบัติการให้เป็นแหล่งเรียนรู้ จัดให้มีการปรับหลักสูตร มีการประเมินตามสภาพจริง และครูต้องมีองค์ความรู้ในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ (รดา ธรรมพูนพิสัย, 2556)

2.4 ด้านงบประมาณ ผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะว่า 1) โรงเรียนควรมีการสร้างเครือข่าย 2) ของบประมาณให้ในการจัดการเรียนการสอนให้เด็กพิการเพิ่มขึ้น 3) จัดสรรงบประมาณหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาในการจัดการเรียนการสอนของนักเรียนเรียนร่วม 4) ให้นำงบประมาณที่ได้ตั้งในโครงการนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับวิจัยของอรรถัย แสนชัย ได้ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรวมของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม จังหวัดนนทบุรี โดยรวมและรายชื่อ มีการดำเนินงานในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ย 2.60 และจากการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการกลุ่มบริหารวิชาการ ครูผู้สอน และ



ครูการศึกษาพิเศษ พบว่า โรงเรียนมีการจัดทำแผนงาน/โครงการ/กิจกรรมการใช้จ่ายประมาณ ในการจัดการศึกษาเรียนรวมทุกปี แต่งบประมาณมีจำนวนน้อย (อรทัย แสนชัย, 2559)

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน สรุปโดยสังเขปได้ดังนี้

สภาพปัญหาของการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาสภาพปัญหารายด้านทั้ง 4 ด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยสูงสุดจากมากไปหาน้อย ได้แก่ ด้านวิชาการ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือ ด้านบุคลากร ด้านงบประมาณ และด้านสภาพแวดล้อม ตามลำดับ ส่วนการพัฒนา รูปแบบการจัดการศึกษาเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษา ทั้ง 4 ด้าน มีดังนี้ 1) ด้านวิชาการ ควรปรับหลักสูตรให้เหมาะสมกับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษเป็นหลักสูตรเฉพาะ 2) ด้านบุคลากร ควรจัดอบรมเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษให้กับครู และให้ความรู้กับนักเรียนในเรื่องของการศึกษาต้องการพิเศษ 3) ด้านงบประมาณ โรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ขอสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก 4) ด้านสภาพแวดล้อม ควรปรับสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยความสะดวกให้เหมาะสมกับนักเรียน ข้อเสนอแนะทั่วไป จากการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมสำหรับสถานศึกษาในจังหวัดน่าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่หน่วยงานและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ดังนี้ 1) โรงเรียนควรปรับหลักสูตร และจัดทำหลักสูตรเฉพาะให้กับนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ ควรจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้เหมาะสมกับนักเรียนและควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแผน IEP 2) โรงเรียนควรจัดอบรมหรือให้บุคลากรในโรงเรียนได้ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม เพื่อให้มีเจตคติที่ดีต่อนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และสามารถสอนนักเรียนได้เต็มศักยภาพ ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรมีการประเมินติดตามสภาพการบริหารจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม 2) ควรมีการศึกษาการบริหารการเรียนร่วมในโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในเรื่องของการบริหารการเรียน 3) ควรศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาระบบบริหารจัดการเรียนร่วม เพื่อเป็นการขยายขอบเขตการวิจัยและติดตามผลที่เกิดจากการนำระบบการบริหารจัดการเรียนรวมไปใช้

## เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). รายงานสภาพการจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กและเยาวชนพิการ ในโรงเรียนปกติในประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สมชายการพิมพ์.





- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545. กรุงเทพมหานคร: ศุภสภาลาดพร้าว.
- กองทุนรัฐวัฒนต้นมณีเพื่อสิทธิคนออทิสติก. (2556). การเคลื่อนไหวผลักดันรัฐ/สังคมทั้งในส่วนกลางและในพื้นที่. เรียกใช้เมื่อ 10 ตุลาคม 2562 จาก <http://www.autisticthailand.com/aucontent/mainmenu2007.htm>
- ชมบุญ แยม้นำ. (2560). การศึกษารูปแบบการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียนการจัดการเรียนร่วมระดับประถมศึกษาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรเวศน์บุรีรัมย์.
- พงษ์ธร วชิระปรการพงษ์. (2559). การจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.
- พัชรา เชื้อประดิษฐ์. (2556). แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุโขทัย เขต 1. วารสารบัณฑิตศึกษา, 7(2), 51-65.
- พัชรिता นิลสุข. (2558). การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- จรูญ พยอมแย้ม. (2547). การบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการในโรงเรียนปกติ. ใน สารนิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- รดา ธรรมพูนพิสัย. (2556). สภาพปัญหาและแนวทางการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครราชสีมา. ใน ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา.
- วินัย หนูรัตน์. (2552). ศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการครูโรงเรียนประถมศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมเด็กพิเศษกับเด็กปกติ สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดศรีสะเกษ. ใน วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- สมจิต ทองเกต. (2559). กลยุทธ์การบริหารจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนประถมศึกษา ในเขตบริการศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 3. ใน ดุษฎีนิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.



- สำนักคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2546). การบริหารจัดการกฎกระทรวงเทคโนโลยี สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ค่ารา ความ ช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ครูการ ศึกษาพิเศษและนักวิชาชีพ. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- อรทัย แสนชัย. (2559). การจัดการการเรียนรู้รวมของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรู้รวม จังหวัด นนทบุรี. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยพาร์อิสเทอร์น, 10(2), 251-259.
- อัญชลา เกลี้ยงแก้ว. (2560). การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการเรียนรู้รวมของโรงเรียนใน สังกัด กรุงเทพมหานคร. ใน ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหาร การศึกษา. มหาวิทยาลัยสยาม.

การพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการ  
อาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม\*  
ACTIVE PUBLIC – PRIVATE PARTNERSHIPS DEVELOPMENT FOR  
VOCATIONAL EDUCATION IN INDUSTRIAL TRADES' AREA  
OF STUDY

สมพร ปานดำ

Somporn Pandam

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

Office of Vocational Education Commission, Ministry of Education, Thailand

E-mail: pandam2178@hotmail.com

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาโดยใช้การวิจัยแบบผสมผสานระหว่างวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและความต้องการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม และ 2) พัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม กระบวนการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ทั้ง 2 ข้อ โดยมีผลการวิจัยและมีข้อค้นพบ ดังนี้ 1) ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม พบว่า ในภาพรวมสภาพการดำเนินงานยังไม่เป็นตามความต้องการที่คาดหวัง โดยมีค่าเฉลี่ยสภาพการดำเนินงานในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.21$ , S.D. = 0.64) ในขณะที่ค่าเฉลี่ยความต้องการที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.55$ , S.D. = 0.55) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแสดงให้เห็นว่ามีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ทุกรายการ (PNI = 0.422) โดยมีค่าพิสัยของดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง 0.417 – 0.423 2) ผลการกำหนดแนวทางและกลไกการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ค้นพบ แนวทางการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 33 แนวทาง และ กลไกขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 72 กลไก

---

\* Received 8 June 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 11 July 2020



ตามองค์ประกอบของแนวคิดเชิงระบบ ประกอบไปด้วย 1) ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 14 แนวทาง และ 38 กลไก 2) ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 17 แนวทาง และ 28 กลไก และ 3) ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 2 แนวทาง และ 6 กลไก

**คำสำคัญ:** ความร่วมมือกับภาคประกอบการ, การจัดการอาชีวศึกษา, เชียงรุก

## Abstract

This article was research and development using mixed method between quality and quantitative approach. The objective of the study were 1) to study the need assessment of active public – private partnerships development for vocational education in Industrial Trades’ Area of Study and 2) to develop the active public – private partnerships for vocational education in Industrial Trades’ Area of Study. There were 2 main process of the research implementation which were relevant to the objectives. The research findings were as follow: 1) The study of operating condition and the need of active public – private partnerships for vocational education in Industrial Trades’ Area of Study development revealed the overall of degree of success was not conformed with the overall of importance. Means of the overall degree of success was at moderate level ( $\bar{X} = 3.21$ , S.D. = 0.64) while means of the overall importance was at the highest level ( $\bar{X} = 4.55$ , S.D. = 0.55). The priority needs index was indicated that there were the needs for the active public – private partnerships for vocational education in Industrial Trades’ Area of Study at all aspect (PNI = 0.422). Range of the priority needs index was between 0.417 to 0.423. 2) The result of the active public – private partnerships for vocational education in Industrial Trades’ Area of Study’s development revealed 33 practices and 72 mechanism of the active public – private partnerships for vocational education in Industrial Trades’ Area of Study’s development according to the system approach: 1) there were 19 practices and 38 mechanisms for input. 2) there were 17 practices and 28 mechanisms for process and 3) there were 2 practices and 6 mechanisms for output. vocational education in Industrial Trades’ Area of Study’s development approaches.

**Keywords:** Public – Private Partnerships, Vocational Education, Active



## บทนำ

กระทรวงศึกษาธิการได้มีการเชื่อมโยงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 – 2564) ปรับหลักสูตรการศึกษาใหม่ให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา เศรษฐกิจ ประเทศไทย 4.0 (Thailand 4.0) เพื่อเป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม ใหม่ของประเทศ โดยสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษามีหน้าที่โดยตรงในการผลิต กำลังคนในระดับต่าง ๆ เช่น ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยีซึ่งเทคโนโลยีในการ จัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ มีการ ดำเนินการหลายหน่วยงานโดย กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดกรอบมาตรฐานคุณวุฒิอาชีวศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2557) ส่งผลต่อยุทธศาสตร์การขับเคลื่อนด้านต่าง ๆ ของประเทศเพื่อเปลี่ยนแปลงจากภาคการผลิตไปสู่การคิดค้นนวัตกรรมใหม่ หนึ่งในประเด็นยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศคือ การจัดการ ศึกษาเพื่อเตรียมคนไทยสู่ศตวรรษที่ 21 โดยสร้างแพลตฟอร์มการเรียนรู้ใหม่ในระบบดิจิทัล ปรับปรุงรูปแบบการเรียนรู้มุ่งสู่ระบบการเรียนการสอนวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเพิ่ม ศักยภาพด้านเทคโนโลยีและนวัตกรรมของประเทศ รองรับนโยบายประเทศไทย 4.0 (ธนาคาร คຸ່ມภັຍและคณะ, 2563) ในการพัฒนาอาชีวศึกษาให้เป็นที่ยอมรับในวงการการศึกษาไทยนั้น

การจัดการเรียนการสอน ระบบทวิภาคีคือกระบวนการสำคัญในการผลิตกำลังคนและ แรงงานที่มีทักษะฝีมือ (ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์, 2558) ซึ่งเป็นวิธีการจัดการศึกษาวิชาชีพแนวทาง ที่เกิดจากข้อตกลงระหว่างสถานศึกษาอาชีวศึกษา หรือสถาบันกับสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐในเรื่องการจัดการหลักสูตร การเรียน การสอน การวัดและ ประเมินผล โดยผู้เรียนใช้เวลาส่วนหนึ่งในสถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบัน และเรียน ภาคปฏิบัติในสถานประกอบการ รัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานของรัฐเพื่อประโยชน์ในการผลิต และพัฒนากำลังคน สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันสามารถจัดการศึกษาในหลายรูปแบบ รวมกันได้ ทั้งนี้ สถานศึกษาอาชีวศึกษาหรือสถาบันต้องมุ่งเน้นการจัดการศึกษาระบบทวิภาคี เป็นสำคัญ (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2551) ถึงแม้ว่า การจัดการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคี เป็นจุดเน้นที่สำคัญประการหนึ่งตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับ ที่ 12 และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ส่งเสริม สนับสนุน และกำหนดมาตรฐาน การจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้สถานศึกษาหรือสถาบันการอาชีวศึกษา ใช้เป็นแนวทาง ในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา, 2560) อย่างไรก็ตามในการ จัดการอาชีวศึกษา ยังพบปัญหาหลายด้าน ดังที่ปรากฏในรายงานเรื่อง การปฏิรูปอาชีวศึกษา ของประเทศไทย ประเด็นปัญหาคุณภาพพระบอาชีวศึกษาภาคปรกติ อาทิ 1) ระบบอาชีวศึกษา ไทยไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสถานประกอบการ เนื่องจากขาดการพิจารณาความ ต้องการของสถานประกอบการและขาดระบบฐานข้อมูลตลาดแรงงานที่จะสามารถนำมาช่วง วางแผนการผลิตกำลังคน 2) อาจารย์อาชีวศึกษาส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ในสถาน



ประกอบการ จึงไม่มีทักษะที่จะต้องใช้ในสถานประกอบการจริง 3) ระบบอาชีวศึกษาไทยขาดแคลนทรัพยากรอย่างรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาจารย์และวัสดุ อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ เป็นต้น (ณัฐสิฏ์ รัชเกียรติวงศ์, 2561) จากข้อมูลที่สำคัญข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญในการจัดการอาชีวศึกษาให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด คือ การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการในการดำเนินงานตามระบบทวิภาคีให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาวิจัยการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เพื่อให้สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา สำนักความร่วมมือ สถานศึกษา และสถานประกอบการนำไปใช้ในการจัดการอาชีวศึกษา ผลิตบุคลากรที่มีสมรรถนะสูงในการทำงาน สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอย่างยั่งยืน มาใช้ในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาได้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งสอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ และยกระดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศโดยรวมต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการในการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม
2. เพื่อพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นการวิจัยพัฒนาแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัยและรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

**ขั้นตอนที่ 1** ศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการในการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษา ประเภทวิชาอุตสาหกรรม

1. ศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการในการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษา ประเภทวิชาอุตสาหกรรม โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คณะอนุกรรมการร่วมภาครัฐและเอกชนเพื่อพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษา (อ.กรอ.อศ.) ประเภทอุตสาหกรรม 16 กลุ่มอาชีพ ประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูง ของสำนักงาน



คณะกรรมการการอาชีวศึกษา จำนวน 7 คน ผู้แทนสถานประกอบการ จำนวน 181 คน ผู้แทนสถานศึกษา จำนวน 146 คน รวมทั้งสิ้น จำนวน 334 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง

2. สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อยกร่างแนวทางการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการอาชีวศึกษาที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปี จำนวน 10 คน

3. สอบถามผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการอาชีวศึกษาเพื่อยืนยันร่างแนวทางการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้แทน อ.กรอ.อศ. ประเภทอุตสาหกรรม และผู้แทนสถานศึกษา จำนวน 15 คน

**ขั้นตอนที่ 2** พัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม

1. สนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรมโดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการอาชีวศึกษา ที่มีประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 10 ปีประกอบด้วย ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ผู้แทน อ.กรอ.อศ. ประเภทอุตสาหกรรม รวมจำนวน 9 คน

2. ยืนยันกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการ ในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม โดยกลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสียในการจัดการอาชีวศึกษา จำนวน 15 คน

## ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ได้นำเสนอออกเป็น 3 ด้าน คือ ด้านปัจจัยนำเข้า ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต ซึ่งได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจำแนกออกเป็นรายด้าน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า PNI modified แล้วนำมาจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็น แสดงดังตารางที่ 1





**ตารางที่ 1** สภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม

รายการ	สภาพการดำเนินงาน(D)			ความต้องการพัฒนา (I)			PNI <sub>modified</sub>	ลำดับความต้องการจำเป็น
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล		
<b>ด้านปัจจัยนำเข้า (Input)</b>								
1. ด้านนโยบายและกฎหมาย	3.15	0.62	ปานกลาง	4.51	0.54	มากที่สุด	0.432	1
2. ด้านผู้บริหารสถานศึกษา	3.14	0.64	ปานกลาง	4.49	0.51	มากที่สุด	0.427	2
3. ด้านครูนิเทศครูผู้สอน	3.20	0.67	ปานกลาง	4.54	0.52	มากที่สุด	0.417	4
4. ด้านสถานประกอบการ	3.23	0.68	ปานกลาง	4.60	0.49	มากที่สุด	0.422	3
5. ด้านผู้เรียน								
5. อาชีวศึกษาและผู้ปกครอง	3.33	0.68	ปานกลาง	4.65	0.48	มากที่สุด	0.394	6
6. ระดมทรัพยากร	3.23	0.64	ปานกลาง	4.53	0.56	มากที่สุด	0.404	5
<b>เฉลี่ยรวม</b>	<b>3.21</b>	<b>0.63</b>	<b>ปานกลาง</b>	<b>4.55</b>	<b>0.50</b>	<b>มากที่สุด</b>	<b>0.417</b>	
<b>ด้านกระบวนการ (Process)</b>								
1. ด้านการจัดการองค์กร	3.09	0.62	ปานกลาง	4.49	0.55	มาก	0.452	1
2. ด้านหลักสูตร	3.11	0.60	ปานกลาง	4.49	0.56	มาก	0.445	2
3. ด้านการจัดการเรียนการสอน	3.23	0.68	ปานกลาง	4.60	0.49	มากที่สุด	0.426	3
4. ด้านมาตรการจูงใจ	3.23	0.64	ปานกลาง	4.56	0.56	มากที่สุด	0.409	5
5. ด้านการสื่อสาร	3.34	0.74	ปานกลาง	4.66	0.48	มากที่สุด	0.393	6
6. ด้านการนิเทศติดตาม และประเมินผล	3.21	0.66	ปานกลาง	4.53	0.58	มากที่สุด	0.411	4
<b>เฉลี่ยรวม</b>	<b>3.20</b>	<b>0.66</b>	<b>ปานกลาง</b>	<b>4.56</b>	<b>0.54</b>	<b>มากที่สุด</b>	<b>0.423</b>	
<b>ด้านผลผลิต (Output)</b>								
1. ด้านคุณภาพผู้เรียน	3.16	0.62	ปานกลาง	4.52	0.56	มากที่สุด	0.433	1
2. ด้านคุณภาพความร่วมมือกับภาคประกอบการ	3.23	0.65	ปานกลาง	4.55	0.57	มากที่สุด	0.409	2
<b>เฉลี่ยรวม</b>	<b>3.20</b>	<b>0.64</b>	<b>ปานกลาง</b>	<b>4.54</b>	<b>0.54</b>	<b>มากที่สุด</b>	<b>0.419</b>	



จากตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในด้านปัจจัยนำเข้า (Input) โดยภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.417 และเมื่อพิจารณาเป็นรายการแล้วพบว่ามีความจำเป็นและต้องการพัฒนาสูงสุดเป็นลำดับแรก คือด้านนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (PNI = 0.432) รองลงมา คือ ด้านผู้บริหารสถานศึกษา (PNI = 0.427) และด้านสถานประกอบการ (PNI = 0.422) ตามลำดับ เมื่อพิจารณาดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในด้านกระบวนการ(Process) โดยภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.423 โดยรายการที่เห็นว่ามีค่าจำเป็นและต้องการพัฒนาสูงสุดเป็นลำดับแรก คือ ด้านการจัดการองค์กรและการบริหารจัดการ (PNI = 0.452) รองลงมา คือ ด้านหลักสูตร (PNI = 0.445) และด้านการจัดการเรียนการสอน (PNI = 0.426) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาดัชนีการจัดเรียงลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นในด้านผลผลิต (Output) โดยภาพรวมมีค่าเท่ากับ 0.419 โดยรายการที่เห็นว่ามีค่าจำเป็นและต้องการพัฒนาสูงสุดเป็นลำดับแรก คือ ด้านคุณภาพผู้เรียน (PNI = 0.433) รองลงมา คือ ด้านคุณภาพความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก (PNI = 0.409) ตามลำดับ

2. ผลการกำหนดแนวทางและกลไกการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ค้นพบ แนวทางการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 44 แนวทาง และ กลไกขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 72 กลไก ตามองค์ประกอบของแนวคิดเชิงระบบ ดังนี้

### 2.1 ด้านปัจจัยนำเข้า ประกอบด้วย 19 แนวทาง ประกอบไปด้วย

2.1.1 รัฐบาลควรมีนโยบายในการสนับสนุนให้สถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม โดยมีกลไกดังนี้

2.1.1.1 สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาควรกำหนดนโยบายของให้สอดคล้องกับแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ แผนพัฒนาการอาชีวศึกษาและความต้องการของภาคประกอบการอุตสาหกรรม

2.1.1.2 กำหนดวัตถุประสงค์และนโยบายตอบสนองผู้ประกอบการตลอดจนกำหนดรูปแบบของความร่วมมือที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ

2.1.1.3 กำหนดกรอบเวลาปฏิบัติ มีตัวชี้วัดความก้าวหน้า และลักษณะผลลัพธ์ที่พึงประสงค์

2.1.1.4 แต่งตั้งคณะกรรมการจากกระทรวงศึกษาธิการร่วมกับภาคประกอบการอุตสาหกรรม



2.1.2 ออกกฎหมาย ข้อบัญญัติ กฎเกณฑ์และระเบียบเพื่อให้กลไกการดำเนินงานของการจัดการอาชีวศึกษาร่วมกับภาคประกอบการอุตสาหกรรมมีความสะดวก คล่องตัว โดยมีกลไกดังนี้

2.1.2.1 ตรากฎหมายและพระราชบัญญัติส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประกอบการ

2.1.2.2 กำหนดบทบาทหน้าที่ ให้ส่งเสริมสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาให้เหมาะสม

2.1.2.3 กำหนดบทบาทและแบ่งภาระความรับผิดชอบในการจัดการอาชีวศึกษาให้ชัดเจนตามระดับและประเภทการศึกษา สอดคล้องกับลักษณะสถานประกอบการ

2.1.3 ขับเคลื่อนการนำนโยบาย วิสัยทัศน์ สู่การปฏิบัติ โดยมีกลไก คือ กำหนด กลยุทธ์และวิธีการจัดการอาชีวศึกษา

2.1.4 วางแผนผลิตและพัฒนากำลังคนอาชีวศึกษาในสาขาที่สอดคล้องกับความต้องการแรงงาน โดยมีกลไกดังนี้

2.1.4.1 กำหนดมาตรการบังคับให้ภาคประกอบการแจ้งความต้องการแรงงานในแต่ละสาขาอาชีพผ่านระบบฐานข้อมูลเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการผลิตกำลังคน

2.1.5 พัฒนามาตรฐานกำลังคนอาชีวศึกษา ด้านนวัตกรรมเทคโนโลยี โดยมีกลไกดังนี้

2.1.5.1 เพิ่มจำนวนผู้เรียนในสาขาวิชาที่ตอบสนองการผลิตและบริการในกลุ่มอุตสาหกรรมหลัก

2.1.5.2 ให้ทุนการศึกษาสำหรับผู้เรียนในสาขาวิชาที่เป็นความต้องการของอุตสาหกรรมหลัก

2.1.5.3 ขอความร่วมมือภาคเอกชนร่วมให้ทุนการศึกษา

2.1.6 กำหนดข้อตกลงร่วมกันระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและ ภาคประกอบการอุตสาหกรรมในการจัดสรรผลประโยชน์และการลงทุน รวมทั้งแผนและกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นจากความร่วมมือ โดยมีกลไกดังนี้

2.1.6.1 มีการลงนามบันทึกความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษาระหว่างสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษากับภาคประกอบการภาคอุตสาหกรรม

2.1.6.2 จัดทำคู่มือ/ข้อตกลงเพื่อเป็นแนวทางในการบริหารงานความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษา



2.1.6.3 จัดให้มีความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษา  
แบบรายปี แบบระยะ 3 – 5 ปี เป็นต้น

2.1.7 ส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือในการจัดการอาชีวศึกษากับ  
ภาคประกอบการอย่างเป็นระบบ โดยมีกลไกดังนี้

2.1.7.1 พัฒนาศักยภาพทางการบริหารของผู้บริหาร  
สถานศึกษาที่ร่วมจัดอาชีวศึกษา

2.1.7.2 ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทในการสร้าง  
ความสัมพันธ์กับภาคประกอบการอุตสาหกรรม

2.1.8 ขยายเครือข่ายความร่วมมือการจัดการอาชีวศึกษากับภาค  
ประกอบการอุตสาหกรรมเชิงรุก โดยมีกลไกดังนี้

2.1.8.1 จัดตั้งหน่วยงานประสานงานและแต่งตั้งบุคคล

2.1.8.2 สร้างเครือข่ายความร่วมมือบนพื้นฐานของความ  
พร้อม ความเข้าใจ

2.1.9 ควบคุม กำกับ ติดตามการจัดการอาชีวศึกษาอย่างเป็นระบบ  
โดยมีกลไกดังนี้

2.1.9.1 ควบคุม กำกับ ติดตามการจัดการอาชีวศึกษาอย่าง  
เป็นระบบ

2.1.9.2 ประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง

2.1.10 พัฒนาครูนิเทศ ครูผู้สอน อาชีวศึกษา ทั้งด้านคุณภาพ  
และปริมาณ โดยมีกลไกดังนี้

2.1.10.1 กำหนดมาตรฐาน ครูนิเทศ และครูผู้สอน

2.1.10.2 จัดสรรอัตรากำลังครูนิเทศ และครูผู้สอนให้  
เพียงพอ

2.1.10.3 พัฒนาทักษะในการวิเคราะห์งานเพื่อพัฒนา  
รายวิชา และพัฒนาแผนการฝึกอาชีพ

2.1.10.4 ปรับบทบาทและหน้าที่ของครูนิเทศและครูผู้สอน  
เป็น “ผู้อำนวยการควบคุมการการเรียนรู้”

2.1.10.5 พัฒนาวิชาชีพในสถานประกอบการที่ร่วมจัดการ  
อาชีวศึกษาผ่านโครงการฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2.1.11 ส่งเสริมการใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการกำกับ  
ติดตามการจัดการเรียนการสอน และการนิเทศการฝึกทักษะประสบการณ์วิชาชีพของผู้เรียนใน  
สถานประกอบการ โดยมีกลไกดังนี้



2.1.11.1 มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการนิเทศ ติดตาม การจัดอาชีวศึกษา การจัดการเรียนการสอน และฝึกประสบการณ์วิชาชีพ

2.1.11.2 กำหนดให้ครูใช้ดิจิทัลแพลตฟอร์มเพื่อเพิ่ม ประสิทธิภาพการเรียนการสอน

2.1.12 เสริมสร้างทักษะการสื่อสาร ติดต่อประสานงานกับสถาน ประกอบการ โดยมีกลไกติดต่อประสานงานระหว่างสถานศึกษาและสถานประกอบการในการ จัดการอาชีวศึกษา (Communication) โดยใช้บุคลากร เครื่องมือ ช่องทาง และ วิธีการสื่อสารที่มี ประสิทธิภาพ

2.1.13 สถานประกอบการตระหนักและให้ความสำคัญในการจัดการ อาชีวศึกษา โดยมีกลไกสร้างความตระหนัก และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความสำคัญใน การจัดอาชีวศึกษา วิธีการบริหารจัดการอาชีวศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ

2.1.14 ผู้บริหารสถานประกอบการ/ครูฝึก/ผู้ควบคุมการฝึกมีความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการจัดการอาชีวศึกษา โดยมีกลไกประชุมชี้แจง สร้างความรู้ ความเข้าใจแนวทางการจัดการอาชีวศึกษา การจัดการเรียนรู้ แก่ผู้บริหารของสถานประกอบการ ครูฝึก และครูผู้ควบคุมการฝึก

2.1.15 จัดสวัสดิการ ค่าตอบแทน หรือทุนการศึกษา ระหว่างฝึก ประสบการณ์จริงในสถานประกอบการ ให้กับผู้เรียน โดยมีกลไกจัดสวัสดิการและหรือ ค่าตอบแทนให้แก่ผู้เรียนขณะฝึกประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ

2.1.16 เสริมสร้างทักษะการสื่อสาร ติดต่อประสานงานกับสถาน ประกอบการ โดยมีกลไกดังนี้

2.1.16.1 สร้างสัมพันธภาพที่ดีและความต่อเนื่องในการ ติดต่อประสานงาน

2.1.16.2 ติดต่อสื่อสารโดยใช้ช่องทางการสื่อสารที่ หลากหลาย และมีประสิทธิภาพ

2.1.17 สร้างความเข้าใจในการจัดอาชีวศึกษาของสถานศึกษา ร่วมกับภาคประกอบการ โดยมีกลไกสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการอาชีวศึกษา ระบบทวิภาคีให้กับผู้เรียน และผู้ปกครอง

2.1.18 จัดระบบกลไกและแผนในการระดมทรัพยากรจาก ภาคประกอบการอุตสาหกรรมในการจัดการอาชีวศึกษา โดยมีกลไกกำหนดแผนการจัดสรร งบประมาณสนับสนุนการจัดการอาชีวศึกษาให้กับสถานศึกษาอาชีวศึกษา

2.1.19 ภาคประกอบการอุตสาหกรรม สนับสนุนเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์ เพื่อการฝึกทักษะวิชาชีพ โดยมีกลไกดังนี้



2.1.19.1 สถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม ให้การสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ เพื่อฝึกปฏิบัติของนักศึกษา

2.1.19.2 จัดฝึกอบรมการใช้เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ แก่ครูผู้สอน

2.2 ด้านกระบวนการ ประกอบด้วย 17 แนวทาง ประกอบไปด้วย

2.2.1 กำหนดให้ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคีเป็นศูนย์หรือสำนักงานที่ถูกกำหนดไว้ในโครงสร้าง การบริหารงานภายใน สอศ. และจัดสรร ทรัพยากรกำลังที่เหมาะสมกับภารกิจที่ได้รับมอบหมาย โดยมีกลไกปรับปรุงโครงสร้างการบริหารภายในสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา โดยให้ศูนย์อาชีวศึกษาทวิภาคี เป็นศูนย์หรือสำนักงาน ที่ถูกกำหนดไว้ในโครงสร้างการบริหารงานภายใน

2.2.2 จัดตั้งศูนย์ส่งต่อและช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีในแต่ละภูมิภาค โดยมีกลไกจัดตั้งศูนย์ส่งต่อและช่วยเหลือผู้เรียนอาชีวศึกษาในแต่ละภูมิภาคสำหรับเป็นศูนย์ประสานงานในการส่งต่อและดูแลช่วยเหลือผู้เรียนที่เข้ารับการฝึก

2.2.3 กำหนดแผนงานส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพการพัฒนามาตรฐานและคุณภาพการศึกษา และการสนับสนุนทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยมีกลไกจัดทำเกณฑ์มาตรฐานของสถานประกอบการเพื่อส่งผู้เรียนเข้าฝึกงานและฝึกอาชีพ

2.2.4 จัดทำฐานข้อมูลและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีการเชื่อมโยงข้อมูลถึงกันในหน่วยงาน โดยมีกลไกดังนี้

2.2.4.1 จัดทำฐานข้อมูลการผลิตและพัฒนากำลังคนให้เป็นปัจจุบัน

2.2.4.2 เลือกใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาที่ทันสมัย

2.2.5 ภาคประกอบการเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษา โดยมีกลไกให้สถานประกอบการเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนการจัดการอาชีวศึกษา

2.2.6 แต่งตั้ง กำหนดหน้าที่ คณะกรรมการระดับสถานศึกษาในการจัดอาชีวศึกษา โดยมีกลไกดังนี้

2.2.6.1 กำหนดกรอบระยะเวลาในการร่วมมือดำเนินการจัดการอาชีวศึกษา

2.2.6.2 กำหนดและระบุหลักสูตรการเรียนการสอน

2.2.7 พัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาหรือหลักสูตรรายวิชา ประเภทวิชาอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการ โดยมีกลไกให้ครูผู้สอนร่วมพัฒนาหลักสูตรรายวิชาชีพให้สอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการ



2.2.8 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและภาคประกอบ  
อุตสาหกรรม ในการจัดทำแผนการเรียน และแผนการฝึกอาชีพตลอดหลักสูตร โดยมีกลไกดังนี้

2.2.8.1 สถานศึกษาและภาคประกอบการร่วมจัดทำแผน  
การเรียนและแผนการฝึกอาชีพตลอดหลักสูตร

2.2.8.2 มีแผนการเรียนและแผนการฝึกอาชีพสำหรับเป็น  
แนวปฏิบัติในการจัดการศึกษาอาชีวศึกษา

2.2.9 กำหนดสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐานอาชีพ  
และคุณวุฒิวิชาชีพ และ กรอบมาตรฐาน โดยมีกลไกดังนี้

2.2.9.1 กำหนดสมรรถนะผู้เรียนให้สอดคล้องกับมาตรฐาน  
อาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ

2.2.9.2 กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานตามมาตรฐานอาชีพ

2.2.9.3 พัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ สอดคล้องกับ  
มาตรฐานสมรรถนะอาชีพ

2.2.9.4 จัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรฐานสมรรถนะ

2.2.10 วางแผนร่วมกันในการจัดการเรียนการสอนและการฝึกวิชาชีพ  
ตามความสนใจของผู้เรียน และความต้องการของ ภาคประกอบการอุตสาหกรรม โดยบูรณาการ  
คุณธรรมจริยธรรม ระเบียบวินัย ความรับผิดชอบ และจรรยาบรรณฯ โดยมีกลไกดังนี้

2.2.10.1 จัดการเรียนการสอนด้วยวิธีการที่หลากหลาย  
สอดคล้องกับความต้องการภาคประกอบการอุตสาหกรรม

2.2.10.2 ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเรียนการสอน  
และดิจิทัลแพลตฟอร์ม

2.2.10.3 มุ่งเน้นให้ผู้เรียนอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี ได้รับ  
การฝึกทักษะโดยการบูรณาการเรียนรู้ออกไปกับการทำงาน (Work Integrated Learning:  
WIL)

2.2.11 ครูผู้สอนเป็นผู้ ประเมินผลภาคทฤษฎี และร่วมกับ  
ภาคประกอบการอุตสาหกรรมประเมินทักษะการปฏิบัติงาน โดยมีกลไกดังนี้

2.2.11.1 กำหนดบทบาทหน้าที่ครูผู้สอนเป็นผู้ร่วมประเมินผล  
การจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎีและร่วมประเมินทักษะการปฏิบัติงานผู้เรียนที่ประสบการณ  
วิชาชีพพร้อมกับภาคประกอบการ

2.2.12 ขับเคลื่อนการใช้กฎหมายเฉพาะเพื่อ ส่งเสริมให้  
ภาคประกอบการอุตสาหกรรมร่วมจัดอาชีวศึกษามากยิ่งขึ้น โดยมีกลไกดังนี้





2.2.12.1 ตรากฎหมายเฉพาะ เพื่อสร้างมาตรการจูงใจ  
สิทธิประโยชน์

2.2.13 กำหนดระเบียบหรือข้อปฏิบัติ ที่สอดคล้องกับกฎหมายด้าน  
สิทธิประโยชน์ โดยมีกลไก บัญญัติระเบียบ ข้อควรปฏิบัติกับกฎหมายด้านสิทธิประโยชน์  
สร้างแรงจูงใจให้กับสถาน

2.2.14 ยกย่องและเชิดชูเกียรติภาคประกอบการอุตสาหกรรมที่ร่วมมือ  
โดยมีกลไกดังนี้

2.2.14.1 ยกย่อง เชิดชูเกียรติสถานประกอบการภาคอุตสาหกรรม  
ที่ร่วมมือจัดอาชีวศึกษา

2.2.15 สนับสนุนให้มีการจัดตั้งกองทุนสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริม  
ความร่วมมือ โดยมีกลไกดังนี้

2.2.15.1 จัดตั้งกองทุนสิทธิประโยชน์เพื่อส่งเสริมความ  
ร่วมมือการจัดอาชีวศึกษา

2.2.15.2 กำหนดแผนการระดมทุนและจัดหางบประมาณ  
ของภาครัฐ

2.2.16 ติดต่อประสานงานระหว่างสถานศึกษากับภาคประกอบการ  
อุตสาหกรรม มีความสะดวก รวดเร็ว ถูกต้อง ครบถ้วน โดยมีกลไก แต่งตั้งผู้มีความสามารถมา  
ปฏิบัติงาน ด้านการประสานงานในการพัฒนาความร่วมมือ

2.2.17 วางแผน จัดทำปฏิทินการนิเทศ ร่วมกับภาคประกอบการ  
อุตสาหกรรม โดยมีกลไกดังนี้

2.2.17.1 ใช้ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศในการกำกับ ติดตาม  
การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และการฝึกทักษะประสบการณ์วิชาชีพในสถานประกอบการ

2.2.17.2 ติดตาม ตรวจสอบ การฝึกอาชีพของ ผู้เรียนให้  
สอดคล้องตามแผนการฝึกที่กำหนดไว้ร่วมกัน

2.2.17.3 ประเมินความก้าวหน้าสมรรถนะวิชาชีพของผู้เรียน  
ตามเป้าหมายของหลักสูตร

2.3 ด้านผลผลิต ประกอบด้วย 2 แนวทาง ดังนี้

2.3.1 ผู้เรียนอาชีวศึกษามีคุณภาพตรงตามความต้องการของ  
ภาคอุตสาหกรรม โดยมีกลไกดังนี้

2.3.1.1 กำหนดสมรรถนะของผู้เรียนให้สอดคล้องกับ  
มาตรฐานอาชีพและคุณวุฒิวิชาชีพ



2.3.1.2 จัดให้มีการทดสอบผู้เรียนอาชีวศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพ และหรือมาตรฐานฝีมือแรงงาน และหรือคุณวุฒิวิชาชีพ

2.3.2 ยกระดับคุณภาพในการพัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยมีกลไกดังนี้

2.3.2.1 ผลิตและพัฒนากำลังคนที่มีทักษะและสมรรถนะวิชาชีพที่ตรงกับความต้องการของภาคประกอบการ

2.3.2.2 สร้างสัมพันธภาพที่ดี และความต่อเนื่องในการติดต่อประสานงาน

2.3.2.3 สร้างความยืดหยุ่นในการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคีให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษาและสถานประกอบการ

2.3.2.4 ให้สถานประกอบการมีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตรฐานสมรรถนะที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง

โดยผู้เชี่ยวชาญและผู้ทรงคุณวุฒิ เห็นด้วยกับแนวทางและกลไกขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาช่างอุตสาหกรรมทุกรายการ โดยมีความสอดคล้องของความเห็นของผู้เชี่ยวชาญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ตั้งแต่ร้อยละ 85 ทุกรายการ

## อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานและความต้องการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม สะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำเนินงานในภาพรวมยังไม่เป็นตามความต้องการที่คาดหวัง ในขณะที่ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมของสภาพการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ( $\bar{X} = 3.21$ , S.D. = 0.64) ค่าเฉลี่ยโดยภาพรวมของความต้องการที่คาดหวังอยู่ในระดับมากที่สุด ( $\bar{X} = 4.55$ , S.D. = 0.55) ค่าดัชนีความต้องการจำเป็นแสดงให้เห็นว่ามีความต้องการจำเป็นของการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ทุกรายการ (PNI = 0.422) โดยมีค่าพิสัยของดัชนีความต้องการจำเป็นอยู่ระหว่าง 0.417 – 0.423 โดยรายการที่มีความจำเป็นและต้องการพัฒนาสูงสุดเป็นลำดับแรก คือ ด้านนโยบายและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง (PNI = 0.432) ซึ่งสอดคล้องกับข้อค้นพบจากการสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เกี่ยวกับสาเหตุของปัญหาดังกล่าว คือ 1) การจัดการความร่วมมือด้านการอาชีวศึกษายังประสบปัญหาด้านการกำหนดนโยบาย เนื่องด้วยมีการเปลี่ยนผ่านผู้บริหารระดับสูงบ่อยครั้ง 2) การจัดการความร่วมมือด้านอาชีวศึกษายังมีปัจจัยปัญหาด้านโครงสร้างองค์กรที่ยังไม่มีการกระจายอำนาจในการสั่งการจากส่วนกลาง



3) การจัดการความร่วมมือด้านอาชีวศึกษากับภาคประกอบการยังมีปัญหาในเรื่องของรูปแบบและแนวทางการจัดการ 4) การจัดการความร่วมมือด้านอาชีวศึกษากับต่างประเทศยังขาดแนวทางที่ชัดเจนและยังไม่มีระบบการติดตามที่เป็นรูปธรรม และ 5) การจัดการความร่วมมือด้านอาชีวศึกษากับภาคประกอบการยังอยู่ในลักษณะการตั้งรับไม่เชิงรุก และสถานประกอบการยังขาดแรงจูงใจในการร่วมจัดการอาชีวศึกษา แต่ยังให้ความร่วมมือในประเด็นการฝึกอาชีพซึ่งไม่ได้ฉายภาพถึงการจ้างงานในอนาคตของผู้สำเร็จการศึกษา (สาโรจน์ ขอบจวนเตียว, 2562)

2. ผลการกำหนดกลไกขับเคลื่อนความร่วมมือกับภาคประกอบการในการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาเชิงรุก ประเภทวิชาอุตสาหกรรม ซึ่งค้นพบ แนวทางการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษามีจำนวนทั้งสิ้น 33 แนวทาง และ กลไกขับเคลื่อนการพัฒนาความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษา มีจำนวนทั้งสิ้น 72 กลไก ตามองค์ประกอบของแนวคิดเชิงระบบ ซึ่งมีค้นพบในการวิจัยครั้งนี้ในประเด็นด้านการนิเทศ ติดตาม และประเมินผล มีความสอดคล้องกับ ไฮเทन्द्रา พิลเลย์ และคณะ (Hitendra Pillay et al.) ซึ่งทำการวิจัยเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่และการฝึกอบรมสายอาชีพในยุคดิจิทัล และค้นพบว่า ถึงแม้จะมีการตั้งการตั้งวัตถุประสงค์ที่ถูกต้องและจริงใจของโครงการความร่วมมือ แต่ความไม่ชัดเจนของการกำหนดกรอบแนวทางในการดำเนินการก่อให้เกิดอุปสรรคต่อความสำเร็จในการดำเนินโครงการความร่วมมือ และผู้วิจัยได้ให้ข้อเสนอแนะในการสร้างความชัดเจนในกระบวนการออกแบบการติดตามและการประเมินผลอาจช่วยเสริมความยั่งยืนให้กับโครงการความร่วมมือ และ ข้อค้นพบในการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นด้านแรงจูงใจ สิทธิประโยชน์ (Hitendra Pillay et al., 2017) สอดคล้องกับงานวิจัยของ เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน ผลการวิจัยพบว่า การร่วมรับผลประโยชน์ เป็นองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษา ประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว (ปรีดี เกตุทอง, 2556) และ ข้อค้นพบในการวิจัยเกี่ยวกับประเด็นด้านแรงจูงใจ สิทธิประโยชน์ สอดคล้องกับข้อค้นพบของธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย (Asian Development Bank) ในการวิจัยเรื่อง กลยุทธ์การสร้างสรรคเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างเร่งด่วนในเอเชียใต้ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน เพื่อการศึกษาและการฝึกอบรมมุ่งเน้นไปที่บังคลาเทศเนปาล และศรีลังกา ผลการศึกษาได้นำเสนอองค์ประกอบแห่งความสำเร็จในการสร้างความร่วมมือกับภาคประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาในฐานะหุ้นส่วน โดยความเป็นหุ้นส่วนความร่วมมือนำมาซึ่งพันธมิตรในการดำเนินการ 3 ฝ่าย ได้แก่ ภาครัฐ ภาคประกอบการ และภาคประชา



สังคม โดยคำนึงถึง 1) การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน 2) การกำหนดแนวทางที่ชัดเจนและข้อตกลงโดยละเอียดเกี่ยวกับบทบาทและความรับผิดชอบของพันธมิตรแต่ละฝ่าย พร้อมทั้งบทลงโทษสำหรับการไม่ปฏิบัติตาม 3) มีการประเมินความต้องการและข้อตกลงเกี่ยวกับผลผลิตและผลลัพธ์ที่ต้องการของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย 4) ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมประกอบด้วยหลายด้าน ได้แก่ การแบ่งปันทรัพยากรที่มากขึ้น การมีส่วนร่วมและความรับผิดชอบร่วมกัน การแบ่งปันความเสี่ยง เป็นเจ้าของที่กว้างขึ้นของนักแสดงทุกคนรวมถึงการแบ่งปันความเสี่ยง (Asian Development Bank, 2017)

## เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2557). มาตรฐานการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคี. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- ชัยพฤกษ์ เสรีรักษ์. (2558). ปัญหาแรงงานไทย. เรียกใช้เมื่อ 1 เมษายน 2563 จาก <http://www.dailynews.co.th/content/edu/22515>
- ณัฐสิริ รัศมีเกียรติวงศ์. (2561). การปฏิรูประบบการศึกษาไทยเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขัน: การปฏิรูปอาชีวศึกษา. กรุงเทพมหานคร: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- ธนากร คุ่มภัยและคณะ. (2563). รูปแบบการจัดการเรียนการสอนเรื่องเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่งผ่านการเรียนรู้แบบโครงงานเป็นฐาน. วารสารวิชาการสถาบันการอาชีวศึกษาภาคใต้ 1, 5(1), 33-41.
- ปรีดี เกตุทอง. (2556). การพัฒนารูปแบบการจัดการความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับสถานประกอบการในการจัดการอาชีวศึกษาประเภทวิชาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในกลุ่มจังหวัดสามเหลี่ยมอันดามัน. ใน ดุษฎีนิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สาโรจน์ ขจรจันต์เตียว. (2562). กลยุทธ์การบริหารงานประกันคุณภาพของวิทยาลัยเทคนิคสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. ใน เอกสารวิชาการ. มหาวิทยาลัยศรีปทุม.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2551). สรุปสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา. (2560). แผนพัฒนาการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2560 – 2579. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา.
- Asian Development Bank. (2017). Key Indicators for Asia and the Pacific 2017. 48th edition. Mandaluyong City, 1550 Metro Manila, Philippines: 6 ADB Avenue.



Hitendra Pillay et al. (2017). Creative Training Techniques Handbook. Minneapolis, MN: Lakewood.

การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร  
กรณีศึกษา มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี\*  
DEVELOPMENT OF THE QUALITY OF CHILDREN'S LIFE IN  
PERMANENCY HOME CARE CASE STUDY OF FELIX FAMILY  
SURAT THANI FOUNDATION

มานะ รุจิระยรรยง

Mana Rujirayanyong

มหาวิทยาลัยรังสิต

Rangsit University, Thailand

E-mail: mana@felixfamilythailand.org

## บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) คุณภาพชีวิตของเด็กในความดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร 2) การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในความดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มประชากรตัวอย่างจากสมาชิกในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี จำนวน 7 คน คือ ผู้บริหาร 1 คน พ่อแม่อุปถัมภ์ 3 คน และบุตรอุปถัมภ์ 3 คน โดยใช้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสังเกตมาวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ ผลการศึกษาพบว่า เด็กทุกคนที่อาศัยอยู่ในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี มีคุณภาพชีวิตในระดับดีมาก มีพัฒนาการที่ดีทั้งด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคมและด้านจิตวิญญาณ มูลนิธิให้ความสำคัญมากกับสุขภาพที่ดีของเด็ก เด็กอาศัยอยู่ในสถานที่ที่เหมาะสม มีสิ่งแวดล้อมที่ดี มูลนิธิมีการวางแผนและมีทิศทางที่ถูกต้องในการจัดเตรียมการศึกษาตามมาตรฐานผ่านการตัดสินใจของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรให้กับเด็กทุกคนอย่างเท่าเทียมตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน มีการจัดการระดมทุนและสรรหางบประมาณทั้งในและต่างประเทศเพื่อสนับสนุนให้กับเด็กเป็นรายคนผ่านระบบผู้อุปการะ มีบ้านพักที่ดีมากให้อยู่อาศัยโดยไม่มีค่าใช้จ่ายใดใด พ่อแม่อุปถัมภ์ทุกคนตั้งใจทำงานอย่างเต็มความสามารถและด้วยความเสียสละทุ่มเทชีวิตเพื่อเลี้ยงดูบุตรอุปถัมภ์เป็นเสมือนบุตรของตนเอง การนำจริยธรรมคริสเตียนตามพระคริสตธรรมคัมภีร์มาเป็นหลักการในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก ทำให้เด็กมีความมั่นใจและเป็นแบบอย่างต่อผู้อื่นได้ดี เชื้อฟังบิดามารดาสุขภาพอ่อนนุ่มและมีความโอบอ้อมอารี

\* Received 9 June 2020; Revised 24 June 2020; Accepted 15 July 2020



**คำสำคัญ:** การพัฒนาคุณภาพชีวิต, ครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร, พ่อแม่อุปถัมภ์, บุตรอุปถัมภ์, มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี

## Abstract

Development of the quality of children's life in permanency home care A case study of Felix Family Sarat Thani Foundation, Mueang District, Surat Thani Province, Objectives are 1) to study the quality of life of children in permanency home care 2) to study the development of the quality of life of children in permanency home care, by collecting data from members of the Felix Family Surat Thani community, namely board of committee, foster parents and foster child. By using interview and observation forms as a tool for data analysis. The results of the research showed that all children living in the Felix Family Surat Thani Foundation have a very good quality of life and good development of physically, mentally, socially and spiritually. The foundation makes great importance to the good health of children. Children live in the right place and have a good environment. The foundation has a plan and has the right direction to provide standard of education through the decisions of the permanency home care to all children equally and appropriately according to the potential of each child. Funding and recruitment are being conducted both domestically and internationally to support individual children through the child sponsorship system. There are many good lodges to live at without any cost. All foster parents are determined to work to their fullest potential and with the sacrifice of their lives to raise their foster children like their own children. The principle of Christian ethics in the Bible is a guideline for the development of the quality of life of children. By these making the children confident and be a role model to the others, obey parents, be generous and polite.

**Keywords:** Development of the Quality of Life, Permanency Home Care, Foster Parent, Foster Child, Felix Family Surat Thani Foundation





## บทนำ

การพัฒนาคุณภาพชีวิตมีความสำคัญอย่างมาก ทุกประเทศพยายามอย่างเต็มที่ในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่สูงขึ้น เพื่อช่วยให้สมาชิกทุกคนในสังคมกินดีอยู่ดี มีความสุขสมบูรณ์ ในการพัฒนาประเทศนั้นประชากรมีความสำคัญมากและนับเป็นปัจจัยหลักที่ทุกประเทศต้องมีการพัฒนา โดยเฉพาะวัยแรกเกิด เป็นวัยที่มีอัตราการเจริญเติบโตและพัฒนาการอย่างมาก สำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องมีการวางรากฐานของชีวิต เด็กที่ได้รับการส่งเสริมพัฒนาการครบทุกด้าน จะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาไปสู่เด็กวัยเรียนและวัยรุ่นได้อย่างมีคุณภาพต่อไป (สำราญ จูช่วย, 2554) จากข้อมูลกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์พบว่า สถิติการคลอดบุตรของมารดาวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปีบริบูรณ์มีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเป็นสาเหตุหนึ่งในการนำไปสู่การทำแท้ง และการทอดทิ้งเด็ก ซึ่งมีแนวโน้มสูงขึ้นทุกปี สาเหตุของปัญหาที่ทำให้เด็กกำพร้าและเด็กถูกทอดทิ้ง มาจากความรุนแรงในครอบครัว การหย่าร้าง ความยากจน การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ การที่เด็กถูกทอดทิ้งนั้นส่งผลกระทบต่อตัวเด็กและสังคมคือ ความไม่เป็นระเบียบของสังคม สถิติการทำผิดของเยาวชนสูงขึ้น มีการใช้แรงงานเด็ก และเด็กไม่สามารถเข้าถึงบริการของรัฐ และเด็กในกลุ่มดังกล่าวต้องเข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ เด็กซึ่งมักพบว่ามีปัญหามากมาย สถานสงเคราะห์มีเด็กดูแลเป็นจำนวนมาก เด็กมีเพียงผู้ดูแลเด็กที่จะช่วยดูแลทดแทนพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็กต้องทำหน้าที่ในการอบรม เลี้ยงดู ถ่ายทอดความรู้ และประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์ต่อเด็ก ซึ่งยังคงไม่เพียงพอต่อความต้องการที่แท้จริงของเด็กเหล่านั้น (ศิริ ฮามสุโพธิ์, 2543) เด็กและเยาวชนนับเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่เป็นปัจจัยที่มีคุณค่าและมีความสำคัญอย่างมาก เป็นทรัพยากรที่มีผลต่อการพัฒนาประเทศเด็กทุกคนที่เกิดมาต้องการความรักและการเอาใจใส่ดูแลเลี้ยงดูจากพ่อแม่และผู้ใหญ่ในสังคม ได้รับการปฏิบัติในฐานะที่เป็นมนุษย์คนหนึ่ง ต้องไม่มีการดูถูกเหยียดหยามและเลือกปฏิบัติต่อเด็ก เด็กต้องได้รับการปกป้องคุ้มครองจากการใช้ความรุนแรงไม่ว่ารูปแบบใด ๆ เพื่อให้เด็กอยู่ในสังคมอย่างมีความสุขและเติบโตขึ้นเป็นคนดีของสังคม การจัดหาครอบครัวอุปถัมภ์ทดแทนให้กับเด็กกำพร้าเด็กถูกทอดทิ้ง ซึ่งมีผู้เลี้ยงดูไว้ในครอบครัว อายุตั้งแต่แรกเกิดจนเติบโตและบรรลุนิติภาวะเป็นผู้ใหญ่ เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้เจริญเติบโตอยู่ในครอบครัวแทนการเลี้ยงดูเด็กไว้ในสถานสงเคราะห์ทั่วไป

มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ เป็นองค์กรคริสเตียนสาธารณกุศล ถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการในสังคมในเรื่องดังกล่าว เพื่อการเลี้ยงดูพุ่มพัก เด็กกำพร้าและเด็กที่ถูกทอดทิ้งในรูปแบบของความเป็นครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร เพื่อสร้างให้เกิดการพัฒนาการต่อเด็กทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ สติปัญญา สังคมและอารมณ์ มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ สราษฏร์ธานี ต้องการสะท้อนให้เห็นความรักของพระเจ้าที่มีต่อเด็ก ๆ ซึ่งขาดความหวังในชีวิต



โดยการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดสภาพบุคคลอย่างมีศักดิ์ศรีและสมเกียรติตามพระประสงค์ของพระเจ้าที่มีต่อมนุษย์ การเลี้ยงดูเด็กกำพร้า และถูกทอดทิ้ง เป็นหน้าที่อันน่ายากยิ่งและมีเกียรติ การร่วมงานกับมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ เป็นพันธกิจแห่งชีวิต ผู้เข้าร่วมพันธกิจทุกคนจะต้องเข้าใจสภาพความเป็นครอบครัว ว่าเป็นครอบครัวที่แท้จริง มีความผูกพันกัน ยอมรับซึ่งกันและกันในการมีสถานภาพเป็น พ่อแม่ ลูกอย่างแท้จริง และความผูกพันภายในครอบครัวของเรานั้น มีมากกว่าโดยสายเลือดและพันธกรรม (คริสเตียนนิวส์, 2560) โครงสร้างของครอบครัวและความสัมพันธ์แบบ พ่อ แม่ ลูก มีลักษณะการทำงานแบบเต็มเวลาเพื่อใช้ชีวิตอยู่กับเด็ก ๆ โดยเฉพาะในวัยเด็กเล็ก ๆ ให้พ่อแม่ได้อยู่กับเด็กและเอาใจใส่ตลอดเวลา เป็นการดูแลเอาใจใส่ที่พ่อแม่พึงกระทำแก่ลูก ๆ เพื่อก่อให้เกิดภาพโครงสร้างของครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ปรากฏอย่างชัดเจน นำมาซึ่งความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทร แบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ที่มีต่อลูก ความสัมพันธ์ที่ดีของพ่อกับแม่ที่มีต่อกันอย่างรับผิดชอบกันและกัน จะมีอิทธิพลต่อลูกเพื่อให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ ทั้งด้านสังคม อารมณ์ ความเชื่อ เป็นการวางพื้นฐานการศึกษาและการดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง เราเชื่อว่าบาดแผลแห่งการถูกทอดทิ้งและการถูกปฏิเสธ สามารถรักษาได้โดยความรักใคร่ผูกพัน การปลอบขวัญและให้การยอมรับ การเยียวยารักษาความบอบช้ำทางจิตใจเนื่องจากการถูกทอดทิ้งและถูกปฏิเสธ สามารถทดแทนได้ด้วยความรักของพ่อแม่ที่ทุ่มเทชีวิตดูแล และตอบสนองความต้องการของเด็ก แบบอย่างของครอบครัวที่แท้จริงเป็นของขวัญพิเศษที่พระเจ้ามอบให้แก่เด็ก

พันธกิจครอบครัวเฟลิกซ์ เป็นแบบอย่างในการสร้างครอบครัว การให้ชีวิตตอบสนองความต้องการของเด็ก และงานที่ตอบสนองความต้องการของเด็กเป็นหน้าที่ของพ่อแม่โดยตรง ในชุมชนครอบครัวเฟลิกซ์แต่ละครอบครัวมีอิสระต่อกัน ดำเนินชีวิตอย่างเป็นธรรมชาติ ไม่มีการควบคุมดูแลและกำหนดวิถีชีวิตจากใคร แต่เคารพซึ่งกันและกัน และผนึกความคิดร่วมกัน สร้างความสัมพันธ์ในชุมชนด้วยการสามัคคีธรรมร่วมกัน (คริสเตียนนิวส์, 2560) มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี 2553 ปัจจุบันมีเด็กอยู่ในความดูแล 85 คน ผ่านครอบครัวอุปถัมภ์ จำนวน 10 ครอบครัว ดังนั้นผู้วิจัยในฐานะเป็นพ่ออุปถัมภ์ในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี จึงมีความสนใจที่จะศึกษา เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในระบบครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร ซึ่งมีสถานภาพเป็นบุตรอุปถัมภ์ในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี เพื่อที่จะสามารถนำผลการศึกษานี้ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและส่งผลต่อการดำเนินชีวิตที่ยั่งยืนถาวรของเด็กและเยาวชนต่อไป

### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณภาพชีวิตของเด็กในความดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในความดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร



## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นรูปแบบการวิจัยด้วยการวิจัยเชิงพรรณนา (Description Research) ซึ่งเป็นลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informant) แบบมีจุดมุ่งหมาย หรือการเลือกแบบจำเพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี คือ ผู้บริหาร จำนวน 1 คน ซึ่งเป็นหนึ่งในกลุ่มที่เริ่มก่อตั้งมูลนิธิ พ่อแม่อุปถัมภ์ จำนวน 3 คน โดยการคัดเลือกจากครอบครัวที่เข้าทำงานมาเกิน 8 ปี และบุตรอุปถัมภ์ จำนวน 3 คนที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับปริญญาตรี ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงและมัธยมศึกษาตอนปลาย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) โดยใช้วิธีเล่าเรื่อง (Narrative) โดยการบรรยายประสบการณ์ในการทำงานและเล่าเรื่องการอาศัยและความเป็นอยู่ ตลอดจนคุณภาพชีวิตในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จัดประเภทข้อมูล การสัมภาษณ์ในแต่ละราย และการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร ของมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี ผู้วิจัยได้ทำการศึกษานวนคิด ทฤษฎี จากพระคริสตธรรมคัมภีร์ หนังสือ เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย ได้แก่ นวนคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต, นวนคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความต้องการของมนุษย์, นวนคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวอุปถัมภ์ และ ครอบครัวทดแทน, ความรู้เกี่ยวกับมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ เป็นต้น

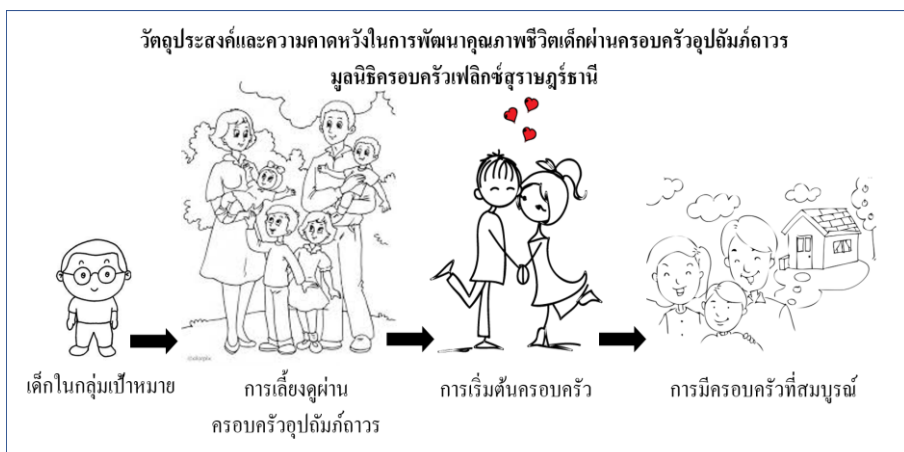
## ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นพบว่าคุณภาพชีวิตเด็กในความดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ มีการเลี้ยงดูและฟูมฟักเด็กกำพร้า เด็กที่ถูกทอดทิ้ง ในรูปแบบของความเป็นครอบครัว มูลนิธิดูแลเด็กเหล่านี้เป็นอย่างดี ทั้งในบ้าน ในที่สาธารณะ ในสังคม เป็นการสะท้อนให้เห็นความรักของพระเจ้าที่มีต่อเด็ก ๆ ซึ่งขาดความหวังในชีวิต โดยการพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดสภาพบุคคลอย่างมีศักดิ์ศรีและสมเกียรติ ตามพระประสงค์ของพระเจ้าที่มีต่อมนุษย์ ความผูกพันภายในครอบครัวนั้นมีมากกว่าโดยสายเลือดและพันธกรรม มีความผูกพันอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข มีโครงสร้างของครอบครัวและความสัมพันธ์แบบ พ่อ แม่ ลูก มูลนิธิมีเป้าหมายที่จะเลี้ยงดูเด็กเหล่านี้ผ่านครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรจนสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญาตรี บรรลุนิติภาวะและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่คุณภาพเป็นพลเมืองของประเทศชาติและโลกนี้ อย่างมีคุณภาพและสร้างครอบครัวที่ดี มีผลกระทบต่อสังคมในทางที่เป็นคุณประโยชน์ต่อไป



ในภายภาคหน้า การที่พ่อแม่ได้อยู่กับเด็กและเอาใจใส่ตลอดเวลา เป็นการดูแลเอาใจใส่ที่พ่อแม่พึงกระทำแก่ลูก ๆ เพื่อก่อให้เกิดภาพโครงสร้างของครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ปรากฏอย่างชัดเจนภายในครอบครัว และนำมาซึ่งความรัก ความเข้าใจ เอื้ออาทร การแบบอย่างที่ดีของพ่อแม่ที่มีต่อลูก การมีความสัมพันธ์ที่ดีของพ่อกับแม่ที่มีต่อกันอย่างรับผิดชอบ จะเป็นแบบอย่างให้กับลูก ๆ ในการสร้างครอบครัวของตนเองต่อไปในอนาคต การมีความตั้งใจอย่างสูงของพ่อแม่ที่จะมีอิทธิพลต่อลูกเพื่อให้เกิดผลในเชิงปฏิบัติ โดยใช้หลักการดำเนินชีวิตตามจริยธรรมคริสเตียนในพระคัมภีร์ไบเบิล ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตทั้ง 4 ด้านตามวัตถุประสงค์ที่มูลนิธิได้ตั้งไว้ คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านจิตวิญญาณ

การพัฒนาเด็กในด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ สติปัญญา สังคมและอารมณ์ จุดเริ่มต้นของหนึ่งชีวิตภายใต้การดูแลของมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์เกิดขึ้นจากการค้นพบเด็กหนึ่งคนที่ประสบปัญหาในการเลี้ยงดูอันเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ อาทิเช่น พ่อแม่เสียชีวิตจากหลายสาเหตุ ไม่ว่าจะเป็นโรคติดต่อร้ายแรง อุบัติเหตุที่ไม่คาดคิด พ่อแม่ถูกดำเนินคดี ถูกพิพากษาจำคุกหลายปีและแม่บางคนคลอดบุตรในเรือนจำ ไม่สามารถดูแลบุตรได้ พ่อแม่หย่าร้างทิ้งบุตรไว้กับปู่ย่า ตายาย ซึ่งไม่สามารถเลี้ยงดูได้ พ่อแม่มีครอบครัวครัวใหม่ เด็กตกอยู่ในภาวะเสี่ยงกับครอบครัวใหม่ เด็กที่ถูกคลอดทิ้งไว้ที่โรงพยาบาล เด็กที่ไม่มีใครประสงค์จะเลี้ยงดู โดยมูลนิธิจะได้รับการประสานจากหลายหน่วยงาน อาทิเช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด บ้านพักเด็กฉุกเฉิน โรงพยาบาล คริสตจักรและกลุ่มคนที่รู้จัก ได้แจ้งให้มูลนิธิได้ทราบ เมื่อพิจารณาจากความเป็นจริงแล้วเห็นว่าเด็กนั้นอยู่ในกลุ่มเป้าหมายและอยู่ในสถานการณ์ที่สุ่มเสี่ยง มูลนิธิจะให้ความช่วยเหลือและรับเด็กเหล่านั้นเข้ามาอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรของมูลนิธิ และคณะทำงานในชุมชนครอบครัวเฟลิกซ์จะพิจารณาว่าเด็กคนนั้นมีความเหมาะสมที่จำเข้าไปมอบกับครอบครัวใดที่จะเลี้ยงดูต่อไป



ภาพที่ 1 แสดงการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กผ่านครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร



จากคำสัมภาษณ์ของผู้บริหารของมูลนิธิ พบว่ามูลนิธิได้มีการวางแผนในแต่ละปี เพื่อจะมีทิศทางที่ถูกต้องและมูลนิธิได้จัดเตรียมการศึกษาตามมาตรฐานให้กับเด็กทุกคน ตามสมควรอย่างเท่าเทียมกัน ครอบครัวให้ความมั่นคงโดยให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาอย่างเหมาะสมตามศักยภาพของเด็กแต่ละคน เพราะว่าการศึกษาจะเป็นปัจจัยพื้นฐานความสำคัญ ต่อการดำเนินชีวิต และจะนำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าในอนาคตของเด็กแต่ละคน มูลนิธิมีการ จัดการระดมทุนและสรรหาแหล่งงบประมาณทั้งในและต่างประเทศผ่านการประสานงานเพื่อ สรรหาการสนับสนุนให้กับเด็กเป็นรายคนผ่านระบบผู้อุปการะทั้งในและต่างประเทศ มูลนิธิ มีบ้านให้อยู่อาศัย ไม่มีค่าใช้จ่ายใดใดและมูลนิธิได้ร่วมรับผิดชอบภาระค่าใช้จ่ายของบุตรตนเอง เท่ากับบุตรอุปถัมภ์ และยังมีทุนการศึกษาให้ในระดับหนึ่งอีกด้วย ผู้บริหารมีความรู้สึกที่ดีกับ พ่อแม่อุปถัมภ์ทุกคน มีความประทับใจกับทุกคน เพราะทุกคนตั้งใจทำงานด้วยความสามารถ และด้วยความเต็มใจด้วยความเสียสละ

จากคำสัมภาษณ์ของพ่อแม่อุปถัมภ์ พบว่า มีความพึงพอใจอย่างมากต่อบริเวณสถานที่ พักอาศัย สิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม ที่ถูกจัดวางไว้อย่างเป็นระบบระเบียบ เพื่อเอื้อต่อการทำงาน ของพ่อแม่อุปถัมภ์ที่ได้เข้ามาประจำอยู่ตามบ้านต่าง ๆ ซึ่งทางมูลนิธิได้จัดไว้ให้ โดยที่พ่อแม่ ทุกคนต้องมีความเข้าใจในระบบการทำงานที่ต้องอุทิศตัวในการเลี้ยงดูบุตรอุปถัมภ์ โดยทาง มูลนิธิได้มีเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนในเรื่องการดูแลเด็ก ๆ ทุกคนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี ผ่านทาง พ่อแม่อุปถัมภ์ที่คอยดูแลเอาใจใส่อย่างดี เป็นการเลี้ยงดูเด็กในแบบครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร อย่างใกล้ชิดและพยายามสร้างความสัมพันธ์อันดีให้เกิดขึ้นภายในครอบครัว ระหว่าง พ่อ แม่ และลูก ๆ เรายังค้นพบอีกว่า พ่อแม่อุปถัมภ์มีความมั่นใจในการทรงเรียกของพระเจ้า เสียสละ และทุ่มเทชีวิตเพื่อเลี้ยงดูเด็ก พ่อแม่อุปถัมภ์ทุกคนมีจิตอาสาในการที่จะเข้ามาทำงานเพื่อเลี้ยง ดูเด็กเหล่านี้ พ่อแม่อุปถัมภ์มีการศึกษาในระดับที่ดี และมีหน้าที่การงานที่ดีก่อนจะเข้ามา ร่วมงานกับมูลนิธิ แต่เพราะจิตใจที่มีความเลื่อมใสศรัทธา ความเชื่อที่มีต่อองค์พระผู้เป็นเจ้านั้น เป็นตัวขับเคลื่อนให้มีการอุทิศตัวในการทำงานนี้ด้วยความรักและความตั้งใจมากขึ้น ซึ่งเรา เรียกว่า “การรับใช้พระเจ้าด้วยความสัตย์ซื่อตามการทรงเรียก” ที่มีอยู่ในชีวิตของแต่ละคน การทำงานที่เรารักกลายเป็นชีวิตที่จะต้องเข้าใจ และมองเห็นปัญหาที่เด็กได้เผชิญมาด้วยความรัก ดังนั้นความรักจำเป็นและเป็นเครื่องมือที่สำคัญ ที่จะสามารถช่วยเยียวยารักษา บาดแผลลึกในหัวใจของเด็กได้ พ่อแม่อุปถัมภ์จึงต้องมีความอดทนเสียสละอย่างสูง เพราะการ เลี้ยงดูในแบบครอบครัวอุปถัมภ์เน้นการดูแลอย่างใกล้ชิด พยายามสร้างความสัมพันธ์ให้เกิดขึ้น ระหว่าง พ่อ แม่ และลูกด้วยความรักและความห่วงใย

จากคำสัมภาษณ์ของบุตรอุปถัมภ์ พบว่าการเลี้ยงดูในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร ทำให้ ได้รับความรู้สึกที่ดีมาก เพราะได้รับการเอาใจใส่เป็นอย่างดีในทุก ๆ เรื่อง หากไม่ได้เข้ามา อาศัยอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ คิดว่าชีวิตคงไม่ได้ดีขนาดนี้



คงไม่ได้รับการศึกษาที่มาถึงระดับนี้ อาจจะต้องทำงานหรืออาจจะไม่สำเร็จการศึกษาอย่างที่คาดหวังไว้ ชีวิตอาจจะกลายเป็นเด็กที่เกเรและเป็นภาระสังคม การได้ทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์ภายในครอบครัว จนกลายเป็นครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นเสมือนครอบครัวจริง เด็กมีความรู้สึกและสัมผัสได้ว่า ที่นี่คือบ้านของพวกเขาจริง ๆ

คุณภาพชีวิตด้านร่างกาย ทุกครอบครัวให้การดูแลและความปลอดภัยเมื่ออยู่ในบ้าน ทุกครอบครัวมีการดูแลลูกตลอดเวลา ทุกครอบครัวมีที่พักอาศัยที่สะอาดและปลอดภัย มูลนิธิจะมีงบประมาณเพื่อเด็กทุกคนจะได้รับการตรวจสุขภาพร่างกาย การฉีดวัคซีนอย่างครบถ้วน ครอบครัวให้ความสำคัญมากกับสุขภาพที่ดีของเด็ก เพราะหากมีความสมบูรณ์ด้านร่างกายที่ดี ก็จะส่งผลดีต่อด้านสภาพจิตใจด้วย ทุกครอบครัวได้จัดการดูแลเรื่องอาหารที่ถูกสุขลักษณะและมีสารอาหารครบทั้ง 5 หมู่ จัดรูปแบบอาหารเพื่อจะช่วยให้เด็กมีความสุขในการรับประทานอาหาร ไม่รู้สึกเบื่ออาหาร มีสุขภาพที่ดี ร่างกายแข็งแรงเด็กที่เข้ามาอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรในมูลนิธิครอบครัวพลิกชีวนั้น เด็กจะได้รับการดูแลในด้านสุขภาพอย่างดี จะมีการตรวจสุขภาพสม่ำเสมอ จะมีการออกกำลังกาย เล่นกีฬาเป็นประจำ เด็กจะมีความสุขและสุขภาพที่ดี มีร่างกายที่เจริญเติบโตสมส่วนตามวัย ตามเกณฑ์ของกระทรวงสาธารณสุข

คุณภาพชีวิตด้านจิตใจ ครอบครัวให้คำปรึกษาและให้กำลังใจเมื่อลูก ๆ ประสบปัญหาหรือมีความไม่สบายใจ ครอบครัวแนะนำและให้กำลังใจเสมอในเรื่องของการเรียน การรู้จักที่มาของเด็กแต่ละคนที่เข้ามาอยู่ในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรแห่งนี้ ยิ่งทำให้พ่อแม่อุปถัมภ์ทุกคนจำเป็นต้องให้ความรัก ความอบอุ่น ความเข้าใจอย่างดี เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกคนเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ การดำเนินชีวิตเสมือนเป็นพ่อแม่จริง ๆ นั้นมีอิทธิพลต่อสภาพจิตใจของเด็กทุกคนเป็นอย่างดี ความสัมพันธ์เสมือนจริงของความเป็นพ่อแม่ ลูก จะเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตด้านจิตใจให้มั่นคงต่อเด็กทุกคนมากขึ้น

คุณภาพชีวิตด้านสังคม เด็กทุกคนในทุกครอบครัวได้รับการศึกษาตามมาตรฐานที่ดีตามสมควรอย่างเท่าเทียมกัน มูลนิธิมีมาตรฐานทางสังคมเพื่อให้ทุกครอบครัวให้ความมั่นคงในด้านของความรู้แก่เด็กทุกคนที่จะได้เข้ารับการศึกษอย่างเท่าเทียม โดยที่ทุกคนสมควรจะต้องจบปริญญาตรีเป็นอย่างน้อยคุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณ จากการสัมภาษณ์พ่อแม่อุปถัมภ์เราค้นพบว่าพ่อแม่อุปถัมภ์ มีความมั่นใจในการทรงเรียกของพระเจ้า เสียสละและทุ่มเทชีวิตเพื่อเลี้ยงดูบุตรอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นเสมือนลูกจริง ๆ มีการใช้จริยธรรมคริสเตียนเพื่อสั่งสอนบุตรตามพื้นฐานในพระคัมภีร์ไบเบิล จากข้อพระคัมภีร์ต่าง ๆ ที่ได้นำเสนอไว้ทำให้เราเห็นว่าพระเจ้าประสงค์ให้ครอบครัวเป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่าง ๆ พระเจ้าประสงค์ให้เรามีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกในครอบครัวมากกว่าคนข้างนอก และทรงสถาปนาบ้านให้เป็นสถานที่หลักในการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม จากการสัมภาษณ์บุตรอุปถัมภ์ยังค้นพบเพิ่มเติมว่า ครอบครัวอุปถัมภ์ได้นำบุตรไปร่วมกิจกรรมกับคริสตจักรท้องถิ่นเป็นประจำ





ทุกสัปดาห์ ซึ่งเป็นการฝึกชีวิตตามวิถีทางของคริสเตียน ทำให้เด็กเหล่านี้มีชีวิตที่ค่อนข้างจะเป็นแบบอย่างในสังคม เชื่อฟังบิดามารดา มีความนอบนอบต่อผู้ใหญ่ มีจิตใจโอบอ้อมอารี สุภาพ อ่อนน้อม ซึ่งได้รับมาจากการฝึกอบรมมาจากชั้นเรียนพระคัมภีร์ในคริสตจักรของพระเจ้า ดังนั้นคุณภาพชีวิตด้านจิตวิญญาณของเด็กทุกคนในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรของมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์นั้นอยู่ในระดับดีมากเช่นกัน

## อภิปรายผล

ผลการศึกษาคูณภาพชีวิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในความดูแลของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร ผู้วิจัยได้อภิปรายผลการวิจัยดังนี้

1. การศึกษาคูณภาพชีวิตเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร ตามแนวคิด ศรีทับทิมพานิชพันธ์ ได้ให้ความหมายของครอบครัวอุปถัมภ์ว่า เป็นการฝากเด็กไว้กับครอบครัว หรือบ้านที่คู่สมรสมีความเต็มใจ มีความรับผิดชอบผูกพัน ในการสร้างเสริมสัมพันธภาพระหว่างบิดามารดา และเด็กที่มีลักษณะเป็นธรรมชาติให้เกิดขึ้น บิดามารดาที่รับเลี้ยงดูเด็กจะรับเด็กมาเลี้ยงที่บ้านหรือในครอบครัวของเขาเอง และทำหน้าที่เป็นบิดามารดาทดแทนของเด็ก โดยการจัดหาสิ่งจำเป็นต่าง ๆ ที่จะสนองความต้องการทั้งร่างกาย อารมณ์จิตใจ และสังคมให้แก่เด็กเป็นการชั่วคราว (ศรีทับทิมพานิชพันธ์, 2528); (ทิพย์กวิณ ไชยถาวร, 2546) ครอบครัวอุปถัมภ์หมายถึง บุคคลที่รับเด็กไว้อุปการะเลี้ยงดูอย่างบุตรหรือกรณีที่หน่วยงานซึ่งมีอำนาจหน้าที่จัดให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูในสภาพแวดล้อมแบบครอบครัวซึ่งไม่ใช่ครอบครัวของเด็กเอง โดยครอบครัวที่รับเลี้ยงต้องผ่านการพิจารณาว่าสามารถเลี้ยงดูเด็กได้อย่างเหมาะสมรวมถึงมีการกำกับควบคุมอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามคุณภาพชีวิตของเด็กในรูปแบบของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานีนั้น สามารถตอบสนองความต้องการของเด็ก ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ จิตวิญญาณ และสังคม การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้บุตรอุปถัมภ์ของครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี เด็กเกิดความพึงพอใจในชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง มองเห็นความสำเร็จในอนาคต ดำรงชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นภาระไม่ก่อให้เกิดปัญหาหรือสร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นและสังคมสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดในการดำรงชีวิตได้ สอดคล้องตามแนวคิดของ ปลูก พรหมรัตน์ และสอดคล้องตามข้อพระคัมภีร์ “ฝ่ายบุตรจงนอบนอบเชื่อฟังบิดามารดาของตนในองค์พระผู้เป็นเจ้า เพราะกระทำอย่างนั้นเป็นการถูก จงให้เกียรติแก่บิดามารดาของเจ้า นี่เป็นพระบัญญัติข้อแรกที่มีพระสัญญาไว้ด้วย เพื่อเจ้าจะไปดีมาดีและมีอายุยืนนานที่แผ่นดินโลก ฝ่ายท่านผู้เป็นบิดา อย่าข่มขู่บุตรของตนให้เกิดโทสะ แต่จงอบรมบุตรด้วยการสั่งสอน และการเตือนสติตามหลักขององค์พระผู้เป็นเจ้า ” เป็นบรรยากาศในการดำเนินชีวิตของครอบครัวคริสเตียนตามหลักพระคัมภีร์ไบเบิล มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานีรับเด็กเข้าดูแลแบบหน่วยสุดท้ายโดยไม่มีการส่งต่อ และเรา





ค้นพบว่าเด็กทุกคนที่เข้ามาอยู่ที่นี่มีคุณภาพชีวิตที่ดีกว่าเดิม ครอบครัวอุปถัมภ์ที่รับเด็กไปเลี้ยงดู ได้รับการเตรียมความพร้อมจากเจ้าหน้าที่ มีทัศนคติที่ดีต่อเด็กถูกทอดทิ้ง บริการและดูแลเด็กอย่าง มีความรัก ความอบอุ่น อบรมสั่งสอน ฝึกให้เด็กรู้จักการรักษาความสะอาด รู้จักช่วยเหลือตนเอง (ปลุก พรหมรัตน์, 2545); (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2548)

2. การศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรของมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ สุราษฎร์ธานี ผลวิจัย พบว่า ทั้งในส่วนของผู้บริหาร พ่อแม่อุปถัมภ์และบุตรอุปถัมภ์ สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกัน การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร มีผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนได้ในระดับดีมาก ทิชา ณ นคร และจินตนา นนทะเปารยะ กล่าวไว้ว่า ครอบครัวอุปถัมภ์หรือครอบครัวอุปการะ คือ ครอบครัวที่มีจิตเมตตา สร้างกุศลด้วยการรับเด็กกำพร้า หรือเด็กที่พ่อแม่มีปัญหาชีวิต นำมาอุปการะเลี้ยงดูเสมือนบุตรหลานในบ้านของตนเป็นการชั่วคราว (ทิชา ณ นคร และจินตนา นนทะเปารยะ, 2544) โดยมูลนิธิรับผิดชอบด้านเงินสมนาคุณ ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่เกิดจากการเลี้ยงดู จัดหาเครื่องใช้ที่จำเป็นในการเลี้ยงดูเด็ก เช่น เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่ม อาหาร นมและอื่น ๆ แต่มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ดำเนินการแบบครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร สถานภาพและบทบาทในครอบครัวความเป็นพ่อแม่ ลูก จะถูกรักษาให้ยืนยาวจนถึงที่สุด แม้เราจะไม่มียุติธรรมรูปแบบตามกฎหมายเพราะเด็กเหล่านั้นเป็นเพียงบุตรอุปถัมภ์ หากเป็นครอบครัวบุญธรรม ผู้ปกครองจะมีฐานะเป็นผู้ปกครองของเด็กตามกฎหมาย ถือเป็นครอบครัวทดแทนถาวรสำหรับเด็ก ซึ่งมีสิทธิและหน้าที่ต่อเด็กตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การพัฒนาคุณภาพชีวิตในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร มีผลต่อการดำรงชีวิตของเด็ก โดยในกลุ่มแรกของผู้ปกครองที่เข้ามาทำงานนั้น มูลนิธิไม่ได้มีการกำหนดอายุที่ชัดเจน ตลอดถึงการไม่ได้กำหนดอายุการทำงานในมูลนิธิ ส่วนการดำเนินชีวิตพ่อแม่อุปถัมภ์นั้นสอดคล้องตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระผู้เป็นเจ้า และพ่อแม่ได้อบรมและสั่งสอนหลักธรรมคำสอนขององค์พระผู้เป็นเจ้าแก่ลูก ๆ ซึ่งสอดคล้องตามข้อพระคัมภีร์ (พระคัมภีร์ไบเบิล สุภาพิต 22:6) (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2548) “จงฝึกเด็กในทางที่เขาควรจะไป และเมื่อเขาเป็นผู้ใหญ่แล้วเขาจะไม่พรางจากทางนั้น” และอีกหนึ่งข้อคือ (พระคัมภีร์ไบเบิล เฉลยธรรมบัญญัติ 6:4 – 9) (สมาคมพระคริสตธรรมไทย, 2548) โอ คนอิสราเอล จงฟังเถิดพระเจ้าของเราทั้งหลาย เป็นพระเจ้าเดียว พวกท่านจงรักพระเจ้าของเรา พระเจ้า ของท่านด้วยสุดจิตสุดใจและสิ้นสุดกำลังของท่าน และจงให้ถ้อยคำที่ข้าพเจ้า บัญชาพวกท่านในวันนี้อยู่ในใจของท่าน และพวกท่านจงอุตส่าห์ สอนถ้อยคำเหล่านั้นแก่บุตรหลานของท่าน เมื่อท่านนั่งอยู่ในเรือน เดินอยู่ตามทาง และนอนลงหรือลุกขึ้น จงพูดถึงถ้อยคำนั้น จงเอาถ้อยคำเหล่านั้นพันไว้ที่มือของท่านเป็นหมายสำคัญ และจงจารึกไว้ที่หว่างคิ้วของท่าน และเขียนไว้ที่เสาประตูเรือนและที่ประตูของท่าน” ตามการศึกษา (อภิญา เวชชัย, 2527) ครอบครัวอุปถัมภ์ เป็นส่วนหนึ่งของบริการด้านสวัสดิการสังคม ซึ่งรัฐหรือชุมชนได้ดำเนินการ



โดยผ่านในรูปขององค์การทางสังคมและได้รับความสนับสนุนจากเงินภาษีอากรหรือจากการบริจาคของอาสาสมัคร บริการครอบครัวอุปการะนี้ เป็นการแสดงออกอย่างหนึ่งถึงความตระหนักในสวัสดิการของเด็กและแสดงถึงความรับผิดชอบของสังคมที่มีต่อเด็ก แต่มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี ดำเนินการหาทุนสนับสนุนจากต่างประเทศเกือบทั้งหมด ไม่ได้มีการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐแต่อย่างใด

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรของมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การดำเนินงานในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวรของมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี สามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนได้ในระดับดี และมีผลต่อคุณภาพชีวิตของเด็กได้เป็นอย่างดีในทุกด้านอันได้แก่ ด้านร่างกาย พ่อแม่ดูแลในเรื่องอาหารการกินได้อย่างเหมาะสมกับความต้องการของลูก ๆ ในบ้าน พ่อแม่ดูแลลูก ๆ ให้มีความแข็งแรงทั้งร่างกายและจิตใจ พ่อแม่มีเวลาให้สำหรับออกกำลังกาย ทำกิจกรรมอื่น ๆ เพื่อพักผ่อนหลังจากการเรียน พ่อแม่ดูแลลูก ๆ ทุกคนด้วยความรัก ด้านจิตใจ ลูก ๆ มีความพึงพอใจในชีวิตของตนเองและครอบครัวที่ตนเองอาศัยอยู่ ลูก ๆ มีสภาวะจิตใจร่าเริงแจ่มใส และไม่มีความเครียดเมื่ออยู่ในครอบครัว พ่อแม่ได้มอบความรักความอบอุ่นให้กับลูก ๆ ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ด้านสังคม เด็กไม่มีพฤติกรรมที่สร้างความเดือดร้อนและเป็นภัยต่อสังคม เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตามมาตรฐานที่สมควรอย่างเท่าเทียมกัน เด็กสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุขและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ กับบุคคลในสังคมได้อย่างดี ด้านจิตวิญญาณ พ่อแม่ได้อบรมและสั่งสอนหลักธรรมคำสอนขององค์พระผู้เป็นเจ้าแก่ลูก ๆ พ่อแม่มีการดำเนินชีวิตที่สอดคล้องตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระผู้เป็นเจ้า ลูก ๆ มีความเชื่อและตั้งใจที่จะปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนขององค์พระผู้เป็นเจ้า พ่อแม่มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้ลูก ๆ เข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่คริสตจักร ข้อเสนอแนะ

- 1) หากมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์ มีการขยายพันธกิจควรคำนึงถึงจำนวนครอบครัวที่เหมาะสมที่เอื้อต่อการดำเนินงานภายในชุมชน สะดวกและคล่องตัวในการบริหารจัดการ และควรกำหนดอายุของพ่อแม่อุปถัมภ์ให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงในการทำหน้าที่เป็นพ่อแม่อุปถัมภ์เพื่อเลี้ยงดูบุตรพ่อแม่อุปถัมภ์ไม่ควรมียุมากหรือน้อยจนเกินไป และควรกำหนดอายุการทำงานของพ่อแม่อุปถัมภ์ในชุมชนครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานีให้ชัดเจน ตลอดจนมีแผนรองรับการเกษียณอายุที่ดีและเป็นประโยชน์ตามควรต่อชีวิตของพ่อแม่อุปถัมภ์ที่จะต้องย้ายออกจากชุมชนครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี
- 2) พ่อแม่อุปถัมภ์ในมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องได้รับการอบรมวิชาความรู้ ทักษะในการเลี้ยงดูเด็กกำพร้า และเด็กถูกทอดทิ้ง และข้อกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเด็ก เช่น สิทธิเด็ก จิตวิทยาเด็ก จิตวิทยา



วัยรุ่น หลักการให้คำปรึกษาเด็กที่เหมาะสมตามวัย เพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลในการพัฒนาเด็ก ต้องมีการสื่อสารกับชุมชนรอบข้างที่ดีและเหมาะสม เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องและมีทัศนคติที่ดีกับมูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี 3) มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์สุราษฎร์ธานี ต้องให้ความสำคัญกับพ่อแม่ผู้ปกครอง เพราะปัจจัยและตัวแปรสำคัญที่สุดในความสำเร็จในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กในครอบครัวอุปถัมภ์ถาวร คือ พ่อแม่ผู้ปกครอง ต้องมีระบบการคัดสรรที่ดี และควรมีการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อนำมาซึ่งการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขให้ดีขึ้น และตอบสนองความต้องการของเด็กได้อย่างดีที่สุด

## เอกสารอ้างอิง

- คริสเตียนนิวส์. (2560). มูลนิธิครอบครัวเฟลิกซ์เมืองไทย จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เรียกใช้เมื่อ 15 พฤษภาคม 2562 จาก <https://www.facebook.com/cnsthai>
- ทิชา ณ นคร และจินตนา นนทะเปารยะ. (2544). ก้าวไปด้วยกัน. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: สหทัยมูลนิธิ.
- ทิพย์กวิณ ไชยถาวร. (2546). ความสามารถในการปรับตัวของเด็กกำพร้าในครอบครัวอุปถัมภ์ที่มีสัมพันธภาพในครอบครัวแตกต่างกัน: ศึกษาเฉพาะกรณีครอบครัวอุปถัมภ์ ในความดูแลของสำนักงานพัฒนาสังคมและสวัสดิการจังหวัดลำพูน. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ปลุก พรรัตน์. (2545). คุณภาพชีวิตในโรงเรียนของนักเรียน สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตจังหวัดกาฬสินธุ์. ใน วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ศรีทับทิม พานิชพันธ์. (2528). การให้บริการสวัสดิการสังคมที่มุ่งสู่การพัฒนาสังคม: ศึกษาเฉพาะกรณีงานฝากเลี้ยงตามบ้าน. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศิริ ฮามสุโพธิ์. (2543). ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- สมาคมพระคริสตธรรมไทย. (2548). พระคัมภีร์ไบเบิล ฉบับ 1971. (พิมพ์ครั้งที่ 15). กรุงเทพมหานคร: ไร้มัส เนลสัน จำกัด.
- สำราญ จุช่วย. (2554). การพัฒนาคุณภาพชีวิตและสังคม. ใน ตำราเรียนคณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาทั่วไป. วิทยาลัยราชพฤกษ์.



อภิญญา เวชยชัย. (2527). การศึกษาแนวคิดและการปฏิบัติงานในการให้บริการครอบครัว  
อุปการะ. ใน วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาสังคม  
สงเคราะห์ศาสตร์. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน\*  
THE COGNITIVE TRANSFORMATION THERAPY: INNOVATION OF  
PRISONERS' SUSTAINABLE MENTAL DEVELOPMENT

นงนุช โกมลหิรัณย์

Nongnuch Komonhirun

พระสุธีรัตนบัณฑิต

Phrasuthirattanabundit

โกนิฐฐ์ ศรีทอง

Konit Srithong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: pumnongnuchja@gmail.com

## บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อประเมินผล และศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการทำปัญญาบำบัด ที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางพฤติกรรมของผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัด ว่ามีความยั่งยืนในการป้องกันการกลับมาทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง ภายหลังจากการสิ้นสุดโครงการฯ ด้วยวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยสถิติ และวิเคราะห์เชิงคุณภาพด้วยวิธีวิเคราะห์เนื้อหาแบบสร้างข้อสรุป ผลการศึกษาวีจย พบว่า กระบวนการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในเรือนจำด้วยการทำปัญญาบำบัด ทั้งก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ นั้นมีประสิทธิภาพ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งกระบวนการทำปัญญาบำบัด เป็นกระบวนการที่เน้นแก้ไขพื้นฐานทางความคิดของผู้ต้องขัง โดยเริ่มจาก “สติ” ไปสู่ “ปัญญา” เพื่อให้ผู้ต้องขังได้เริ่มรู้จักตัวเอง และได้เห็นคุณค่าในตัวเอง จึงเกิดกระบวนการ “คิดใหม่ ทำใหม่” ใน “ชุดความรู้ ความคิดใหม่” เมื่อความคิดเปลี่ยน จิตใจ และพฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น พร้อมสำหรับการเริ่มต้น “ชีวิตใหม่” ที่ส่งผลต่อพัฒนาการการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังหลังจากที่เข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัดทั้ง 5 ด้าน ประกอบด้วย 1) พัฒนาการด้านศีล 2) พัฒนาการด้านกาย 3) พัฒนาการด้านสังคม 4) พัฒนาการด้านจิตใจ และ 5) พัฒนาการด้านปัญญา ส่งผลให้มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่จะไม่กระทำความผิดอีก ซึ่งเป็นกระบวนการสร้างความยั่งยืนในการป้องกันการกลับมาทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง ภายหลังจากการสิ้นสุดโครงการปัญญาบำบัดฯ

---

\* Received 7 June 2020; Revised 22 June 2020; Accepted 7 February 2020



ข้อเสนอแนะ ควรมีการติดตามประเมินผลผู้ต้องขังที่พ้นโทษออกไปแล้วอย่างต่อเนื่อง เพื่อเป็นการป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำอีก

**คำสำคัญ:** ปัญญาบำบัด, นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจ, ผู้ต้องขัง, อย่างยั่งยืน

## Abstract

This research article aim to assess before and after participating in the Cognitive Transformation Theory Project. That affects the changes in thinking and behavior of the inmates that is sustainable in preventing the repeat offenses of inmates after the project ends. With integrated research methods data collection by interview questionnaires for small group meetings analyze quantitative data with statistics and qualitative analysis by means of content analysis in conclusion form. The study results show that developing the minds of inmates in prisons through the process of cognitive transformation theory both before and after participating in the program, it is effective statistical significance . Which the cognitive transformation theory process. It is a process that focuses on restoring the basic idea. And the behavior of inmates beginning from the consciousness to the wisdom for the inmates began to know myself and see value in yourself resulting in a new thinking process, reworked in the new knowledge set. When thoughts change their minds and behavior they will change for the better. Ready for the beginning of a new life that affects development changing the behavior of inmates after participating in all 5 aspects of the Cognitive Transformation Theory project consisting of 1 development of 5 precepts 2 physical development 3 social development 4 mental development 5 intellectual development . Resulting in mental immunity That will stop the crime again which is a process of creating sustainability in preventing the recurrence of inmates after the end of the cognitive transformation theory project, the suggestion must continuous monitoring and evaluation of inmates that have been released from prison to prevent reoccurrence.

**Keywords:** The Cognitive Transformation Theory, Innovation Mental Development, Prisoners, Sustainable



## บทนำ

จากรายงานสถิติจำนวนผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ประจำเดือนมิถุนายน พ.ศ.2563 พบว่า ประเทศไทยมีผู้ต้องขังรวมทั้งหมดทั่วประเทศ จำนวน 378,769 ราย แยกเป็นผู้ต้องขังชาย จำนวน 330,881 ราย และผู้ต้องขังหญิง จำนวน 47,888 ราย (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2563) ปัญหาเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดวิกฤตนักโทษล้นเรือนจำในประเทศไทย ซึ่งก็สอดคล้องกับรายงานข้อมูลจากศูนย์ศึกษาเรือนจำนานาชาติ (International Centre for Prison Studies – ICPS) ที่ระบุไว้ว่า ปี ค.ศ. 2018 ประเทศไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่มีจำนวนผู้ต้องขังมากที่สุดเป็นอันดับ 6 ของโลก และอันดับ 3 ของเอเชีย รองจาก จีน และอินเดีย (ศูนย์ศึกษาเรือนจำนานาชาติ (International Centre for Prison Studies - ICPS), 2561) ขณะที่ความสามารถในการรองรับจำนวนผู้ต้องขังที่อยู่ประมาณ 190,000 คน จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดสภาพความแออัดหรือเรียกว่าสภาวะผู้ต้องขังล้นเรือนจำในปัจจุบัน นที จิตสว่าง กล่าวไว้ว่าผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมเป็นสาเหตุหลักที่ทำให้มีนักโทษมากขึ้นจนล้นคุกอันนำไปสู่ปัญหาต่าง ๆ มากมายโดยเฉพาะปัญหาสุขภาพจิตและยังส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของผู้ต้องขังอีกด้วย (นที จิตสว่าง, 2545) เพื่อเป็นการขัดเกลาคิดใจและปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้ต้องขัง (กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม, 2563) เรือนจำกลางจังหวัดระยอง เป็นหน่วยงานหนึ่งของกรมราชทัณฑ์ ที่พยายามขับเคลื่อนงานเพื่อตอบสนองพันธกิจของกรมราชทัณฑ์ในการคืนคนดีสู่สังคม และเป็นหนึ่งในเรือนจำต้นแบบที่ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตาม “ข้อกำหนดกรุงเทพมหานคร” (Bangkok Rules) หรือ “ข้อกำหนดสหประชาชาติว่าด้วยการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงและมาตรการที่มีใช้การคุมขังสำหรับผู้กระทำผิดหญิง” ที่ได้รับการรับรองจากสหประชาชาติ ปี พ.ศ. 2535 ซึ่งเกิดจากพระราชดำริสมเด็จพระเจ้าลูกเธอเจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนธิราเทพยวดี จึงริเริ่มจากพระดำริของพระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา ที่ทรงเล็งเห็นความจำเป็นในการบริหารจัดการเรือนจำและผู้ต้องขังหญิงโดยให้ความสำคัญต่อความแตกต่างทางเพศสภาวะ และสร้างวัฒนธรรมที่คำนึงถึงความต้องการเฉพาะด้านของเพศหญิงให้เกิดในราชทัณฑ์อาเซียน ข้อกำหนดดังกล่าวแม้ไม่มีกฎหมายที่มีสภาพบังคับปฏิบัติ แต่เป็นมาตรฐานในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังหญิงที่ราชทัณฑ์ของประเทศต่าง ๆ ยอมรับและเริ่มใช้เพื่อยกระดับมาตรฐานในงานราชทัณฑ์ของประเทศนั้น ๆ ซึ่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นประเทศที่ผลักดันให้เกิดข้อกำหนดกรุงเทพดังกล่าวนี้ ก็ได้มีการแสดงบทบาทในการขับเคลื่อนข้อกำหนดกรุงเทพ โดยสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ) ร่วมกับกรมราชทัณฑ์ ขยายผลกับเรือนจำและทัณฑสถานต่าง ๆ ทั่วประเทศ ซึ่งปัจจุบันมี “เรือนจำต้นแบบ” ที่มีการประเมินการขับเคลื่อนการปฏิบัติงานของเรือนจำตามข้อกำหนดกรุงเทพ (TIJ) และเรือนจำกลางจังหวัดระยอง ก็เป็นหนึ่งใน 12 แห่งทั่วประเทศที่มีการขับเคลื่อน “เรือนจำต้นแบบ” ตามข้อกำหนดของกรมราชทัณฑ์ที่ขับเคลื่อนการบริหารงานตาม





ข้อกำหนดกรุงเทพในการผลักดันแนวทางปฏิบัติไปสู่เป้าหมายของ “เรือนจำเปลี่ยนชีวิต” (มติ ขนออนไลน์, 2562)

โครงการเปลี่ยนความคิดผู้ต้องขังรายบุคคลด้วยหลักธรรมของสำนักกิจการในพระราชดำริสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา โดยมีพระศากยวงศ์วิสุทธิ์ ผู้ช่วยเจ้าอาวาสวัดบวรนิเวศวิหาร เมตตาเป็นผู้ให้การอบรมปัญญาบำบัด (Cognitive Transformation Theory) และได้น้อมนำบทพระนิพนธ์ในสมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร (สมเด็จพระสังฆราชองค์ที่ 19) เรื่อง “จิตตนคร” มาเป็นสื่อในการสอนเพื่อฝึกปรับกระบวนการความคิดของผู้ต้องขังในแนวทาง ‘ปัญญาบำบัด’ มุ่งฝึก อบรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และตระหนักรู้ของผู้ต้องขังให้รู้เท่าทันตามความเป็นจริงของเหตุปัจจัยตามธรรมดาไม่ก่อทุกข์เองจาก ความโลภ โกรธ หลง ทิฐิมานะ เป็นต้น (พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมมสากิโย, ดร.), 2561)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในเรือนจำด้วยกระบวนการปัญญาบำบัด ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและฟื้นฟูจิตใจผู้ต้องขัง สร้างแรงบันดาลใจความใฝ่ดีให้แก่ผู้ที่เคยพลั้งพลาดในชีวิต เพื่อลดกลับมากระทำความผิดพลาดซ้ำอีก ด้วยการเปลี่ยนความคิดในแบบ “ปัญญาบำบัด” เพื่อเสริมสร้างกำลังใจให้ผู้ต้องขังสามารถพึ่งพาตนเองได้ภายหลังการพ้นโทษ ไม่เป็นภาระแก่สังคม และสามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างยั่งยืนต่อไป

#### วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลแบบทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัด
2. เพื่อประเมินผลของการทำปัญญาบำบัด ว่ามีความยั่งยืนในการป้องกันการกลับมาทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังภายหลังการสิ้นสุดโครงการปัญญาบำบัด

#### วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน” ผู้วิจัยได้ใช้วิธีวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ดังนี้

1. การศึกษาในเชิงเอกสาร (Documentary Study) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม ภาพถ่าย เอกสารเกี่ยวกับกระบวนการพัฒนาจิตใจของผู้ต้องขังในเรือนจำทั้งแนวคิด ทฤษฎีทางตะวันตก ทฤษฎีทางตะวันออก และทางพระพุทธศาสนา เพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาค้นคว้าในภาคสนาม



2. การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เพื่อให้ทราบถึงสภาพปัญหา และกระบวนการเสริมสร้างจริยธรรมสำหรับผู้ต้องขังในกรุงเทพมหานครเชิงพุทธบูรณาการในระดับนโยบายและแนวทางปฏิบัติที่เป็นกรณีศึกษา โดยมีขั้นตอนกระบวนการวิจัย ดังนี้

2.1 ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่ศึกษา โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ เรือนจำกลางจังหวัดระยอง เนื่องจากเป็นเรือนจำที่มีทุกอย่างในเรือนจำเดียว นับจากเรือนจำชั่วคราวไปยังเรือนจำที่มีความมั่นคงสูงสุด มีถึง 7 แดน และเป็นเรือนจำต้นแบบ

2.2 ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากการแจกแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ ประชุมกลุ่มย่อยร่วมกับผู้ต้องขัง ผู้บริหาร บุคลากร เจ้าหน้าที่ นักวิชาการ นักจิตวิทยา และจิตแพทย์

2.3 ดำเนินการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง ด้วยกระบวนการปัญญาบำบัดสำหรับผู้ต้องขังในเรือนจำกลางจังหวัดระยอง จากการประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงตามกระบวนการวิจัย

2.4 สรุปและนำเสนอผลการศึกษาที่ได้ทั้งจากการศึกษาในเชิงเอกสารและภาคสนาม โดยนำมาวิเคราะห์ตามประเด็นที่สำคัญของการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยกระบวนการปัญญาบำบัด

3. การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามสำหรับใช้ในการเก็บข้อมูลกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัดก่อนและหลังการฝึกอบรมฯ โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลของการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในเรือนจำด้วยกระบวนการปัญญาบำบัด

**พื้นที่ในการศึกษาครั้งนี้** ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตพื้นที่คือ เรือนจำกลางจังหวัดระยอง **ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง**

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ พระวิทยากรและผู้ทรงคุณวุฒิในการสอนทำปัญญาบำบัด ผู้บริหารเรือนจำและเจ้าหน้าที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในเรือนจำกลางจังหวัดระยอง

2. กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ต้องขังในเรือนจำกลางจังหวัดระยอง โดยการสมัครเข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัด จำนวน 40 คน แบ่งเป็นผู้ต้องขังชาย 20 คน และผู้ต้องขังหญิง 20 คน ได้มาโดยใช้วิธีแบบเลือกเจาะจง (Purposive Sampling) ซึ่งมีเกณฑ์ในการคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษ เนื่องจากผู้วิจัยต้องการวัดผลสัมฤทธิ์ของการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยการทำปัญญาบำบัด ภายหลังจากผู้ต้องขังพ้นโทษ 2) เป็นคนที่ให้ความสนใจและมีความพร้อมที่จะเข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่องจนสิ้นสุดโครงการ ฯ



ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ระยะเวลาในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม พุทธศักราช 2562 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2563 รวมระยะเวลาในการทำวิจัย 1 ปี

**การวิเคราะห์ข้อมูล** ผู้วิจัยนำผลการวิจัยที่ได้ในแต่ละขั้นตอน มาสังเคราะห์ วิเคราะห์ข้อมูล พร้อมทั้งอธิบายความหมายของเนื้อหาวิจัย แล้วจึงทำการสร้างข้อสรุป (Conclusions) ด้วยวิธีวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) ตีความสร้างข้อสรุปข้อมูลจากผลการวิจัยด้วยการวิเคราะห์โดยการจัดระบบจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) เปรียบเทียบ (Constant Comparison) และวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อให้การสรุปข้อมูลผลการวิจัยเกิดความสมบูรณ์ สามารถนำมาตีความ สร้างข้อสรุปจากผลการวิจัยให้สามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรมได้ต่อไป

**จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์** ในการทำวิจัยฉบับนี้ผู้วิจัยได้คำนึงถึงสิทธิและเคารพศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ของกลุ่มตัวอย่าง ดังนั้นผู้วิจัยได้มีการพิทักษ์สิทธิกลุ่มตัวอย่างโดยเสนอโครงการวิจัยเพื่อรับการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ต่อมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เมื่อได้รับการอนุมัติแล้ว ผู้วิจัยจึงจะดำเนินการเก็บข้อมูลวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างตามขั้นตอน และกระบวนการวิจัยต่อไป

## ผลการวิจัย

1. ข้อมูลพื้นฐานของผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการฯ ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัด เป็นเพศชาย จำนวน 19 คน และเพศหญิง จำนวน 20 คน รวม 39 คน (เนื่องจากระหว่างเข้าร่วมโครงการฯ ผู้ต้องขังได้ถูกย้ายแดนคุมขัง 1 คน) คิดเป็นร้อยละ 97.50 ส่วนใหญ่มีอายุเฉลี่ยอยู่ที่ 31 – 40 ปี จำนวน 18 คน คิดเป็นร้อยละ 46.15 โดยมีระดับการศึกษาอยู่ที่ระดับมัธยมศึกษา จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 89.74 ซึ่งส่วนใหญ่มีอาชีพก่อนที่จะต้องโทษคือ ค้าขาย จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 56.40 มีสถานภาพสมรสแล้ว จำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 61.53 และส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 89.77 ผู้ต้องขังกระทำความผิดครั้งแรก จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 74.24 และเคยเสพสารเสพติดมาแล้ว จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 82.04 โดยเฉลี่ยมีรายได้ต่อเดือนก่อนต้องโทษ มากกว่า 10,000 บาท จำนวน 21 คน คิดเป็นร้อยละ 53.84 และไม่เคยเข้าร่วมโครงการที่เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจมาก่อนจำนวน 24 คน คิดเป็นร้อยละ 64.16 ตามลำดับ

2. เปรียบเทียบผลทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัด

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตัวแปรด้านพฤติกรรมของผู้ต้องขัง พบว่า หลังการทดลองคะแนนค่าเฉลี่ยการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้ต้องขังในภาพรวมและรายด้านมีคะแนนที่สูงกว่าก่อนการทดลอง โดยคะแนนการเปลี่ยนแปลงด้านพฤติกรรมของผู้ต้องขังใน



ภาพรวมมีค่าเฉลี่ยก่อนและหลังการทดลองเท่ากับ 3.18 และ 4.01 (SD. = .484 และ .469) จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 5 คะแนน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านการพัฒนาทางจิตใจเท่ากับ 3.14 และ 4.26 (SD. = .452 และ .436) รองลงมาคือด้านศีลเท่ากับ 3.32 และ 4.05 (SD. = .478 และ .441) ด้านกายเท่ากับ 3.27 และ 3.49 (SD. = .467 และ .443) ด้านปัญญาเท่ากับ 3.15 และ 3.92 (SD. = .474 และ .452) และด้านสังคมเท่ากับ 3.06 และ 3.89 (SD. = .435 และ .418) ตามลำดับ

2.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของผู้ต้องขังก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัด พบว่า ถึงแม้ตัวแปรที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของผู้ต้องขังก่อนและหลัง การเข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัดในภาพรวมและรายด้านจะมีคะแนนเฉลี่ยหลังการเข้าร่วม โครงการปัญญาบำบัดที่สูงกว่าก่อนเข้าร่วมโครงการฯ แต่ก็ไม่พบความแตกต่างกันที่นัยทางสถิติ ที่ระดับ

**ตารางที่ 2** ผลการเปรียบเทียบคะแนนตัวแปรด้านพฤติกรรมของผู้ต้องขังก่อนและ หลังการทดลองในภาพรวม N = 39

ตัวแปรด้านพฤติกรรม	Mean	S.D.	t	p - value
Pre - test	3.18	.484	3.258	.135
Post - test	4.01	.469		

\*\* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลการเปรียบเทียบคะแนนการประเมินผลของการทำปัญญา บำบัดหลังการทดลองมีคะแนนสูงกว่าก่อนทดลองเท่ากับ 4.09 และ 2.31 ตามลำดับ แต่ไม่พบ ความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ( $t = -3.451$ ,  $p - value = .135$ )

2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูล สำคัญ จากผลการวิจัย พบว่า กระบวนการปัญญาบำบัด ส่งผลสัมฤทธิ์ต่อการเปลี่ยนแปลง ทางด้านพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ดังนี้ 1) พัฒนาการด้านศีล 5 มองตัวเองและผู้อื่นด้วยความรัก และความเมตตา ดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนทรัพย์สิน และไม่ละเมิดสิทธิ์ของผู้อื่น ไม่เบียดเบียนผู้อื่นในทางคู่ครอง ยึดมั่นในคำพูดของตนเอง และรักษาสัจจะวาจาไว้อย่างมั่นคง ไม่ละเมิดสิทธิ์ในบุคคล สามารถควบคุมจิตใจ และอารมณ์มิให้ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติด ทั้งหลาย 2) พัฒนาการด้านกาย มีสติในการควบคุมการกระทำของตนเอง มีวินัย และความ รับผิดชอบในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ดูแลสุขภาพของตนเองเป็นอย่างดี ชอบออกกำลังกาย เพราะจะช่วยให้สุขภาพแข็งแรง 3) พัฒนาการด้านสังคม เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น มีความอดทนและ รู้จักให้อภัยซึ่งกันและกัน ปฏิบัติตามกฎระเบียบการอยู่ร่วมกันอย่างเคร่งครัด หลีกเลียงคำพูด คำจาที่เป็นการกล่าวเท็จ และใช้คำพูดเพื่อส่งเสริม ยั่วยุ ให้ผู้อื่นเดือดร้อนทุกข์ใจและเกิดความ



หวาดระแวงต่อกัน มีความรับผิดชอบ และจิตสำนึกต่อสังคม 4) พัฒนาการด้านจิตใจ สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ แม้ในสถานการณ์คับขัน มองโลกในแง่ดี มีความมุ่งมั่นที่จะชนะใจตัวเอง เมื่อจะกระทำผิด พร้อมทั้งจะเปลี่ยนแปลง และพัฒนาตนเอง เพื่อชีวิตที่ดีขึ้น สามารถใช้ความรู้ที่ได้จากประสบการณ์เดิมมาช่วยยับยั้งกิเลสที่เกิดขึ้นได้5) พัฒนาการด้านปัญญา ตัดสินใจด้วยเหตุและผล โดยใช้ปัญญาเป็นที่ตั้ง ตีความทุกเรื่องอย่างลึกซึ้งด้วยการใช้เหตุและผล แสวงหาความรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อพัฒนาตนเองแม้มีข้อจำกัดเรื่องสภาพแวดล้อมก็ตาม นำความรู้และประสบการณ์เดิมมาใช้ในทางที่ถูกที่ควร มองเห็นจุดบกพร่อง หรือข้อผิดพลาดของตนเอง และพร้อมที่จะแก้ไข

### 3. เพื่อติดตามผลของการทำปัญญาบำบัด ถึงความยั่งยืนในการป้องกันการกลับมาทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง หลังพ้นโทษ

3.1 ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นของผู้ต้องขัง ภายหลังการสิ้นสุดโครงการฯ พบว่า ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการได้แสดงความคิดเห็นต่อกระบวนการปัญญาบำบัด สูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เท่ากับ 4.02 และ 2.31 (SD. = .664 และ .448) จากคะแนนเฉลี่ยเต็ม 5 คะแนน และเมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า หลังการทดลองด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดคือด้านกิจกรรมเท่ากับ 4.34 และ 2.36 (SD. = .652 และ .455) รองลงมาคือด้านเนื้อหาสาระเท่ากับ 4.26 และ 2.13 (SD. = .656 และ .402) ด้านการใช้สื่อในการทำกิจกรรมเท่ากับ 4.12 และ 2.28 (SD. = .652 และ .463) ด้านหลักธรรมเท่ากับ 3.96 และ 2.47 (SD. = .674 และ .464) และด้านการประเมินผลเท่ากับ 3.75 และ 2.31 (SD. = .635 และ .457) โดยทุกด้านมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุดและมากทุกด้าน ตามลำดับ

นอกจากนี้ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัด ยังได้แสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับกระบวนการปัญญาบำบัด ก่อนและหลังเข้าร่วมโครงการฯ ดังนี้

3.1.1 ก่อนการอบรม ผู้ต้องขังที่เข้าที่เข้ารับการพัฒนาจิตใจด้วยกระบวนการปัญญาบำบัด มองว่ากระบวนการอบรมพัฒนาจิตใจด้วยกระบวนการปัญญาบำบัด ก็คงเป็นเหมือนกับโครงการอบรมทั่วไปที่ทางเรือนจำจัดขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งในการทำงานของทางเรือนจำ และเมื่อผู้ต้องขังส่วนใหญ่รู้ว่าจะมีพระเข้ามาทำกิจกรรมปัญญาบำบัด ก็ยิ่งมีความคิดเห็นตรงกันว่าไม่ต่างจากที่เคยเข้าร่วมโครงการอบรมธรรมะมาแล้วก่อนหน้านี้ คือ การสวดมนต์ นั่งสมาธิ เจริญจิตภาวนา เป็นต้น

3.1.2 หลังการอบรม ผู้ต้องขังได้แสดงความคิดเห็นต่อการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยกระบวนการปัญญาบำบัด โดยเฉพาะพระศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธรรมสาภิโย, ดร.) ที่ท่านเมตตาเข้ามาทำกิจกรรมปัญญาบำบัด ทำให้ผู้ต้องขังเกิดความรู้ ความเข้าใจในตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง (ความเป็นมนุษย์) เกิดศรัทธาในตนเอง เคารพตนเอง โดย



หลัก “สติ ทำให้เกิด ปัญญา” ด้วยการใช้วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ที่สามารถนำกลับมาใช้ในชีวิตประจำวันได้อย่างปกติสุข รองลงมาคือตัวกิจกรรมปัญญาบำบัดที่มีความหลากหลายในแง่ของกระบวนการเรียนรู้ที่ท่านนำเสนอ ทำให้ผู้ต้องขังไม่รู้สึغبื้อหรืออึดอัดใจตลอดระยะเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม ทำให้ผู้ต้องขังได้คิด ได้พูด และได้แสดงออกในสิ่งที่พระอาจารย์ท่านต้องการให้นำเสนอออกมา ท่านเป็นกันเองกับผู้ต้องขัง ทำให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงท่านได้ และกล้าที่จะแสดงความรู้สึกออกมาได้เต็มที่ นอกจากนั้นประทับใจที่ท่านพระอาจารย์ได้นำบทพระนิพนธ์ใน สมเด็จพระสังฆราชเจ้า กรมหลวงวชิรญาณสังวร เรื่อง “จิตตนคร” มาเป็นสื่อ นำในการสอนเพื่อฝึกปรับกระบวนการความคิดของผู้ต้องขังในแนวทาง “ปัญญาบำบัด” มุ่งฝึกอบรมพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และตระหนักรู้ของผู้ต้องขัง ให้รู้เท่าทันตามความเป็นจริงของเหตุปัจจัยตามธรรมดาไม่ก่อทุกข์เองจาก ความโลภ โกรธ หลง ทิฐิมานะ เป็นต้น สถานที่ที่ใช้ในการอบรมฯ มีความเหมาะสม แยกเป็นสัดส่วน มีความสะอาดสบายดี ผู้ต้องขังได้แสดงความรู้สึกที่ดีต่อเจ้าหน้าที่ของเรือนจำกลางจังหวัดระยองที่ให้ความเมตตาและให้คำปรึกษากับผู้ต้องขังเมื่อมีปัญหา เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจ ทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้สึกอุ่นใจ ส่งผลให้ผู้ต้องขังอยากให้มีการจัดโครงการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยกระบวนการปัญญาบำบัดอีก นอกจากนี้ผู้ต้องขังยังได้แสดงความรู้สึกที่ดีต่อโครงการปัญญาบำบัด กล่าวคือผู้ต้องขังมีความต้องการให้ผู้ต้องขังคนอื่น ๆ ได้มีโอกาสได้เข้ารับการอบรมเช่นเดียวกับตนเองโดยให้เหตุผลถึงประโยชน์ที่จะได้รับการทำอย่างไรให้รู้ว่าจะทำให้ชีวิตอยู่อย่างมีเป้าหมาย อยู่กับปัจจุบันอย่างมีความสุขและไม่ประมาท ในเรื่องของระยะเวลาการจัดการอบรมฯ ผู้ต้องขังมีความต้องการให้มีการจัดกิจกรรมอบรมทุกปี สำหรับระยะเวลาในการฝึกปฏิบัติ 3 เดือนหรือนานกว่านี้ และต้องการให้มีการจัดกิจกรรมอบรมต่อยอดอีก 1 เดือน สำหรับรูปแบบการจัดการจัดกิจกรรมอบรมในอนาคตนั้น ผู้ต้องขังในโครงการปัญญาบำบัดอยากให้ผู้ต้องขังทุกคนได้มีโอกาสเข้าร่วมทำกิจกรรมปัญญาบำบัด โดยให้คัดกรองผู้ที่มีความประสงค์เข้าร่วมกิจกรรมปัญญาบำบัดกับผู้ที่ไม่มีความประสงค์แยกเป็น 2 กลุ่ม เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมปัญญาบำบัดทุกคนสามารถทำกิจกรรมได้อย่างเต็มตามความตั้งใจ นอกจากนี้ผู้ต้องขังอยากให้กิจกรรมแบบนี้กับทุกเรือนจำเท่าที่ทำได้ ซึ่งจะทำให้ผู้ต้องขังรายอื่น ๆ ได้เข้าร่วมในหลักการชีวิตมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะการมีสติในการยับยั้งชั่งใจในทุกขณะเวลาการใช้ชีวิต ไม่ประมาท สามารถปรับตัวเข้ากับทุกคนได้ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม และเห็นอกเห็นใจกันมากขึ้น มีความเอื้อเฟื้อซึ่งกันและกัน เพียงเท่านี้ก็ทำให้การใช้ชีวิตบนข้อจำกัดของเรือนจำมีความสุขมากขึ้น และนี่แหละคือเหตุผลว่า “ทำไมต้องปัญญาบำบัด”

3.2 ติดตามผลของการทำปัญญาบำบัด ถึงความยั่งยืนในการป้องกันการกลับมาทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ





ภายหลังสิ้นสุดโครงการปัญญาบำบัด ผู้วิจัยได้ติดตามเพื่อประเมินผลสัมฤทธิ์ กระบวนการปัญญาบำบัดของผู้ต้องขังที่พื้นที่พิษและได้รับการปล่อยตัวออกจากเรือนจำกลาง จังหวัดระยอง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1 (อดีตผู้ต้องขังในโครงการ ฯ หลังพื้นที่พิษ: ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์) สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ 2562 สถานที่ ร้านส้มตำเจนิต จังหวัด ระยอง “ก่อนเข้าร่วมโครงการทำอะไรไม่ค่อยคิด อยากทำอะไรก็ทำไม่ไหวมีเรื่องอะไรมากระทบของ ขึ้นทันที ตัดสินใจอะไรไม่เคยใช้เหตุผลใช้อารมณ์เป็นหลัก ใครพูดอะไรก็ไม่มีเรื่องราวตลอด มีเรื่องทันทีกับทุกเหตุการณ์ต้องเสพยาตลอดและจะไม่มีวันเลิกเสพยาและค้ายาเด็ดขาดเคยบอกกับตัวเองไว้ พอเข้าร่วมโครงการเพื่อจะได้มีกิจกรรมผ่านไปวัน ๆ พอเห็นพระมาเทศน์ก็คิดว่าเราเป็นอิสลามจะทำอะไรเราได้ จะให้พระสอนแต่เราเป็นอิสลาม ท่านเข้ามาช่วยปรับเปลี่ยนความคิดให้ใจเย็นขึ้น จะทำอะไรให้คิดคิดคิดมากขึ้น ควบคุมอารมณ์ตัวเองได้มากขึ้น ตอนนี้อยู่คนเดียวที่เคยรู้จัก พูดเหมือนกันว่าไม่ใช่เราแน่ ๆ เปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้นมาก ๆ ปัจจุบันไม่ยุ่งไม่เสพยาเสพติดแล้ว จากที่เคยบอกกับตัวเองว่าจะไม่มีวันเลิกเสพยาเลิกขายยาเด็ดขาดก็เปลี่ยนมาเป็นจะไม่ยุ่งไม่เสพยาไม่ค้ายาอีกต่อไป ตอนนี้อยู่คนเดียวมีความสุขมากขึ้น สนุกกันมากขึ้นเดิมมียาเสพติดมากันกลางระหว่างเรากับครอบครัว ปัจจุบันเพื่อนที่เคยคบที่เคยเสพพาด้วยกันเลิกคบกันไปหมดแล้ว เพราะเรายืนยันหนักแน่นว่าเราไม่ยุ่งเกี่ยวอีกแล้ว เมื่อก่อนก่อนไปทำงานต้องเสพยาก่อน เดี่ยวนี้ไปโดยไม่ต้องเสพยาทำงานได้เกินจากที่เคยหวังไว้ดีมาก เจ้านายเดิมบอกว่าเปลี่ยนไปมากในทางที่ดีขึ้น ใส่ใจงานมากขึ้น” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1, 2562)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2 (อดีตผู้ต้องขังในโครงการ ฯ หลังพื้นที่พิษ :ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์ ) สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ 2562 สถานที่ ร้านไวท์บีม คาเฟ่ จังหวัด ระยอง “ก่อนเข้าร่วมโครงการผมเป็นคนที่ยึดติดง่ายชอบใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา มีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับคนในครอบครัวมาตั้งแต่เด็กประสบชีวิตด้วยการเสพยาจากการชักชวนของเพื่อน ต่อมาก็กลายเป็นผู้ค้ายาหลังเข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัดจิตใจสงบขึ้น มีสติมากขึ้น เวลาจะทำอะไรคิดถึงสิ่กเกรงกลัวต่อบาปมากขึ้น มีความสัมพันธ์อันดีกับคนในครอบครัวมากขึ้นไม่ใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหา สัญญากับแม่ว่าจะไม่กลับไปทำผิดอีก จะใช้สติใช้ความคิดให้มากขึ้น และผมดีใจมากที่ครั้งนี้เป็นครั้งแรก ที่มีการคุยกันด้วยดีมีรอยยิ้มระหว่างผมกับแม่ครับ ดีใจที่ผมตัดสินใจ เข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัดกับพระอาจารย์ ผมจะยึดมั่นในคำสอน ของพระอาจารย์ไปตลอดครับ รอดูนะครับ พระอาจารย์จะไม่ได้เห็นผมในคุกอีกแล้ว” (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2, 2562)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3 (อดีตผู้ต้องขังในโครงการ ฯ หลังพื้นที่พิษ: ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์) สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ 2562 สถานที่ ร้านไวท์บีม คาเฟ่ จังหวัดระยอง





"เมื่อก่อนมีความคิดว่าทุกคนและโลกนี้ติดหนี้เรา เราต้องเอาคืน ความโลภครอบงำสามารถทำได้ทุกอย่าง เพื่อเงิน ทั้งโกหก หลอกหลวง ฉ้อโกงสารพัดที่จะสามารถทำได้ พอได้เข้าโครงการปัญหาบำบัด มีสติมากขึ้น ไม่ตกอยู่ในกิเลส ควบคุมตัวเองได้มากขึ้น นึกถึงใจเขาใจเรา มากขึ้น อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3, 2562)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4 (อดีตผู้ต้องขังในโครงการ ฯ หลังพ้นโทษ :ผู้วิจัยเป็นผู้สัมภาษณ์) สัมภาษณ์วันที่ 10 กรกฎาคม พ.ศ 2562 สถานที่ ร้านไวท์บีม คาเฟ่ จังหวัดระยอง"จากที่เคยเป็นคนขี้โมโห ชอบทำร้ายตัวเอง เพื่อให้พ่อแม่สนใจ หลังเข้าร่วมโครงการปัญหาบำบัดพระอาจารย์สอนให้เห็นคุณค่าของตนเอง รักตัวเอง มีสติ คิดอย่างมีเหตุมีผล ทุกวันนี้ผมเห็นคุณค่าในตนเอง มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น เลิกทำร้ายตัวเอง ผมมีงานทำแล้วนะครับพระอาจารย์อยากให้มีโอกาสดี ๆ อย่างนี้ต่อไป ผมอยากให้เพื่อนผู้ต้องขังได้เข้าร่วมโครงการนี้เพื่อพวกเขาจะได้รับโอกาสดี ๆ เหมือนผม โอกาสในการเปลี่ยนความคิดชีวิตเปลี่ยน กราบขอบพระคุณครับพระอาจารย์" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4, 2562)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5 (ผู้ต้องขังกลับมากระทำความผิดซ้ำ ด้วยความผิดเดิม คือ ค้ายาเสพติด): จากแบบสัมภาษณ์ " ผมขอโทษครับพระอาจารย์ ถ้ามีเงิน ผมจะไม่ทำผิดอีก" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5, 2562)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6 (ผู้ต้องขังกลับมากระทำความผิดซ้ำ ด้วยความผิดเดิม คือ ค้ายาเสพติด): จากแบบสัมภาษณ์ "ออกไปด้วยใจที่เบิกบาน พร้อมเริ่มต้นชีวิตใหม่ แต่ครอบครัวต้องกินต้องใช้ รอบด้านก็มีแต่เพื่อนที่เคยค้ายามาชักชวน เคยมีกินมีใช้ แจกเงินเพื่อน จะให้ใช้ชีวิตพอกินไปวัน ๆ คงไม่ใช่ แม้จะมีสติ แต่ความโลภก็เอาชนะได้อยู่ดี ออกไปค่อยเริ่มใหม่" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6, 2562)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7 (ผู้ต้องขังกลับมากระทำความผิดซ้ำ ด้วยความผิดเดิม คือ ค้ายาเสพติด): จากแบบสัมภาษณ์ " ขอโทษค่ะ พระอาจารย์ แม่หนูมีหนี้สินเยอะมาก ช่วยแม่ค้าขายแบบสุจริตอยู่ไม่กี่เดือน ก็ต้องกลับมาค้ายา หนูและแม่ต้องใช้เงิน " (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7, 2562)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8 (ผู้ต้องขังกลับมากระทำความผิดซ้ำ ด้วยความผิดเดิม คือ ค้ายาเสพติด): จากแบบสัมภาษณ์ "กราบขอโทษครับ พระอาจารย์ ที่สอนให้ผมรู้จักตัวตนไม่ให้ประมาท แต่สุดท้ายผมก็ทำไม่ได้ ขาดเงิน ขาดสติ" (ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8, 2562)

ผลการวิจัย พบว่า ภายในเวลา 1 ปีหลังจากพ้นโทษ มีอัตราการกลับมากระทำความผิดซ้ำ 12.83 % แยกเป็นผู้ชาย 2 คน และผู้หญิง 3 คน ด้วยความผิดเดิม คือ ค้ายาเสพติด จะเห็นได้ว่าการพัฒนาทั้ง 5 ด้าน แม้จะช่วยพัฒนาชีวิตได้ดีเพียงไร สาเหตุการกระทำความผิดซ้ำ ก็มาจากหลากหลายสาเหตุ สาเหตุหลักของทั้ง 5 คน คือ รายได้ที่ไม่



เพียงพอต่อการดำรงชีวิต หรือเพียงพอ แต่มีมาตรฐานในการใช้ชีวิตสูง จึงไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต

## อภิปรายผล

จากผลการศึกษาวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลทดสอบก่อนและหลังการเข้าร่วมโครงการ ปัญหา พบว่า กระบวนการปัญญาบำบัด ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางด้านพฤติกรรมของผู้ต้องขังในภาพรวมและรายด้านสูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งกระบวนการปัญญาบำบัด เป็นกระบวนการที่เน้นการเรียนรู้แบบบูรณาการ ไม่เน้นทฤษฎี ไม่เน้นพิธีกรรม และไม่ยึดติดกับระเบียบแบบแผนหรือความเชื่อของศาสนาใดศาสนาหนึ่ง เป็นการส่งเสริมและสร้างโอกาสในการเรียนรู้ของผู้ต้องขัง โดยเริ่มจากความสมัครใจของผู้ต้องขัง มีการเปิดใจอย่างอิสระ ได้พูด ได้ปรึกษา ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันอย่างเต็มที่ แล้วจึงปลูกฝัง “สติ” (Mindfulness) เพื่อให้รู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง (ความเป็นมนุษย์) เกิดศรัทธาในตนเอง เคารพตนเอง โดยหลักการของ “สติ ทำให้เกิด ปัญญา” ด้วยการใช้วิธีการเรียนรู้หลากหลายรูปแบบ ได้ส่งผลต่อ “ความคิด” ในสมองของผู้เข้าร่วมโครงการ เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างการทำงานของสมองมนุษย์ ระบบสมองของมนุษย์ โดยเฉพาะในส่วนของซีกซ้ายที่ธรรมชาติให้มา ให้ทุกคนมีการรับรู้ได้ทั้งด้านการสื่อสาร ภาษา มีระบบการทำงานทุกคนสามารถคิดวิเคราะห์ จัดระบบ พิจารณาส่งต่าง ๆ ให้เหตุให้ผล ประมวลผลในสิ่งต่าง ๆ และแสดงออกทางพฤติกรรม ในส่วนของสมองซีกขวา ระบบและกลไกของสมองทุกคน จะมีส่วนของความคิดสร้างสรรค์ การจินตนาการ ศิลปะ การสังเคราะห์ จิตใต้สำนึก การมององค์รวมภาพรวม ผู้กระทำความผิดทุกคนต่างมีระบบสมองที่มีมาแต่กำเนิดตามธรรมชาติเหมือนกัน และเป็นส่วนที่สามารถพัฒนาเปลี่ยนแปลงได้ จากการรับรู้ เรียนรู้ หรือถูกกระตุ้นจากสิ่งต่าง ๆ รอบ ๆ ตัวของแต่ละคน (Bringewat Peter, 2008) จึงทำให้ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการฯ เกิดกระบวนการเรียนรู้ขั้นใหม่ขั้นอีกครั้ง (New Knowledge) ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์ (New Cognitive) เกิดความภาคภูมิใจในการนับถือตนเอง (Self – esteem) และความมั่นใจในตนเอง (Self – Confidence) สร้างกำลังใจ (Inspire) ให้เข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันตนเองในการ “คิดใหม่ ทำใหม่” ใน “ชุดความรู้ ชุดความคิดใหม่” เมื่อความคิดเปลี่ยน จิตใจเปลี่ยน ก่อให้เกิด “ปัญญา” ที่ดีงาม ส่งผลให้พฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีงาม พร้อมสำหรับการเริ่ม “ชีวิตใหม่” ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังผู้ต้องขังหลังจากที่เข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัดทั้ง 5 ด้าน คือ 1) พัฒนาการด้านศีล 5 2) พัฒนาการด้านกาย 3) พัฒนาการด้านสังคม 4) พัฒนาการด้านจิตใจ และ 5) พัฒนาการด้านปัญญา อันส่งผลต่อการลดการกระทำผิดซ้ำในอนาคต



จากการศึกษาวิจัยผลของกระบวนการปัญญาบำบัด เมื่อสิ้นสุดโครงการ พบว่า ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการมีความพึงพอใจ ต่อการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยกระบวนการปัญญาบำบัดสูงกว่าก่อนเข้าอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้ต้องขังที่เข้าร่วมส่วนใหญ่เกิดศรัทธา กับพระวิทยากร (พระศากยวงศ์วิสุทธิ์) ที่เมตตาเข้ามาสอนให้รู้จักกับวิถีคิดที่เรียกว่า การทำ ปัญญาบำบัด โดยที่พระอาจารย์จะสอนและเริ่มพัฒนา “สติ” ให้เริ่มรู้จัก “คิด” เรียนรู้การ สร้าง “สมาธิ” ด้วยตนเอง อย่างถูกต้องและนำไปสู่กระบวนการพัฒนา “ปัญญา” ให้รู้เข้าใจสิ่ง ทั้งหลายตามความเป็นจริงตามหลักธรรม รู้เท่าทันโลกมนุษย์และการดำรงชีวิตของคน ให้เห็น แฉงชัดสรรพสิ่งซารตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้อิสระ รู้เท่าทันกิเลส การทำตนให้บริสุทธิ์ จากกิเลสและปลดพ้นจากทุกข์ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยปัญญา ทำให้เกิดสติสัมปชัญญะ ในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ในวิธีการต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนจุดยืนทางความคิด และใช้หลักธรรม กับกระบวนการเรียนรู้วิธีการต่าง ๆ ด้วยศาสตร์ต่าง ๆ เป็นการสร้างและขยายตัวในการทำงาน ของระบบคิดของผู้เข้าร่วมโครงการเพื่อตอบสนองประเด็นการสร้างเสริมศักยภาพทางความคิด ใหม่ในทิศทางที่ดีภายใต้แนวทางของกระบวนการปัญญาบำบัดผ่านกิจกรรมจิตตมนต์ เพื่อปรับ กระบวนทัศน์ทางความคิดให้คืนความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์แบบอีกครั้ง ทำให้ผู้ต้องขังที่กระทำ ผิดส่วนหนึ่งสำนึกผิดในความผิดพลาดที่ได้กระทำไป เกิดการเรียนรู้พฤติกรรมใหม่ในการ ควบคุมอารมณ์ ความรู้สึก การรู้เท่าทันความคิดและอารมณ์ของตน เป็นกระบวนการพัฒนา จิตใจที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เป็นการปลูก จิตสำนึก เพิ่มพูนสติ รู้จักใช้ปัญญา ในการแก้ไขปัญหาได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธาณี วรภัทร์ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่องหลักธรรมกับผู้กระทำความผิด พบว่า “หลักธรรม” และ “กระบวนการเรียนรู้” เป็นกระบวนการแก้ไข “ผู้ต้องขัง” จากด้านข้างใน คือ “จิตใจ” ที่มุ่งเน้น “การปรับสติ ปัญญา ความคิด จิตใจ กระบวนการคิดและแนวทางการดำรงชีวิตใหม่ ภายหลังการปล่อยตัวออกจากเรือนจำ เพื่อลดการกระทำความผิดซ้ำเดิมอีก (ธาณี วรภัทร์, 2558)

ภายหลังสิ้นสุดโครงการปัญญาบำบัด ผู้วิจัยได้ติดตามผลของการทำปัญญาบำบัด ถึงความยั่งยืนในการป้องกันการกลับมาทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง หลังพ้นโทษออกจากเรือนจำ กลางจังหวัดระยอง พบว่า มีผู้ต้องขังที่ผ่านการเข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัดและได้รับการพ้น โทษออกจากเรือนจำกลางจังหวัดระยองเมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 แล้วกลับกระทำความ ผิดซ้ำเดิมอีกจำนวน 5 คน คิดเป็น 12.83 % จากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 39 คน จึงสัมภาษณ์ผู้ต้องขังที่กลับมากระทำความผิดซ้ำ พบว่า เมื่อพ้นโทษออกจากเรือนจำแล้ว ผู้ต้องขังไม่สามารถหางานทำได้ เนื่องจากสังคมยังไม่ค่อยยอมรับและให้โอกาสสำหรับผู้ที่เคย ต้องโทษอยู่ในเรือนจำ เมื่อสังคมไม่เปิดโอกาสในการทำงานจึงต้องทำให้กลับเข้าไปสู่วงจรของ การค้าสิ่งเสพติด ในการหารายได้เพื่อเลี้ยงชีพ



## องค์ความรู้ใหม่

การเปลี่ยนจากจุดเดิม เมื่อเข้าสู่กระบวนการฯ เป็นการสร้างโอกาสในการเรียนรู้ที่เริ่มจาก ศรัทธาและความสมัครใจ การเปิดใจอย่างอิสระ ได้พูด ได้ปรึกษา ได้แลกเปลี่ยน อย่างเต็มที่ “วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ” ได้รับการปลูกฝัง “สติ” (Mindfulness) เริ่มรู้จักตัวเอง เห็นคุณค่าในตัวเอง (ความเป็นมนุษย์) เกิดศรัทธาในตนเอง เคารพตนเอง โดยหลัก “สติทำให้เกิด ปัญญา” ด้วยการใช้ “วิธีการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ” หลากหลายรูปแบบ ทุกคนจึงเกิดกระบวนการเรียนรู้ขึ้นใหม่อีกครั้ง (New Knowledge) ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความรู้ความเข้าใจใหม่ที่ถูกต้องสมบูรณ์ (New Cognitive) เกิดความภาคภูมิใจในการนับถือตนเอง (Self – Esteem) และความมั่นใจในตนเอง (Self – Confidence) ปลูกฝังสร้างกำลังใจ (Inspire) ให้เข้มแข็งเป็นภูมิคุ้มกันตนเอง ในการ “คิดใหม่ ทำใหม่” ใน “ชุดความรู้ความคิดใหม่” เมื่อความคิดเปลี่ยน จิตใจเปลี่ยนเพราะมี “ปัญญา” ที่ดีงาม พฤติกรรมก็จะเปลี่ยนไปในทางที่ดีงาม พร้อมสำหรับการเริ่ม “ชีวิตใหม่” ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ต้องขังหลังจากที่เข้าร่วมโครงการปัญญาบำบัดทั้ง 5 ด้าน คือ 1) พัฒนาการด้านศีล 2) พัฒนาการด้านกาย 3) พัฒนาการด้านสังคม 4) พัฒนาการด้านจิตใจ และ 5) พัฒนาการด้านปัญญา อันส่งผลต่อการลดการกระทำผิดซ้ำในอนาคต ซึ่งควรมีการประเมินและติดตามผลภายหลังพ้นโทษ อย่างต่อเนื่อง

## สรุป/ข้อเสนอแนะ

จากผลการประเมินผลกระบวนการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยการทำปัญญาบำบัดทั้งก่อนและหลังการอบรมฯ ด้วยแบบสอบถาม รวมทั้งการรวบรวมข้อเสนอแนะเพิ่มเติมทำแบบสอบถามและนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ สังเคราะห์และประเมินผลไว้เพื่อแสดงว่ากระบวนการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยการทำปัญญาบำบัดนั้นมีประสิทธิภาพ กล่าวคือ ผู้ต้องขังที่เข้ารับอบรมพัฒนาจิตใจด้วยกระบวนการปัญญาบำบัดมีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางความคิดและความประพฤติไปในทางที่ดี นับตั้งแต่การให้ความร่วมมือและตั้งใจทำกิจกรรมตลอดระยะเวลาการฝึกอบรมฯ นอกจากนี้ผู้ต้องขังที่เข้าร่วมโครงการพัฒนาจิตใจด้วยกระบวนการปัญญาบำบัด ส่วนใหญ่เกิดศรัทธากับพระศากยวงศ์วิสุทธิ (อนิลมาน ธมมสากิโย,ดร.) ที่เมตตาเข้ามาสอนให้รู้จักกับวิถีชีวิตที่เรียกว่า การทำปัญญาบำบัด โดยที่พระอาจารย์จะสอนและเริ่มพัฒนา “สติ” ให้เริ่มรู้จัก “คิด” เรียนรู้การสร้าง “สมาธิ” ด้วยตนเอง อย่างถูกต้องและนำไปสู่กระบวนการพัฒนา “ปัญญา” ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงตามหลักธรรม รู้เท่าทันโลกมนุษย์และการดำรงชีวิตของคน เป็นกระบวนการพัฒนาจิตใจที่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขังให้เป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น เป็นการปลูกจิตสำนึก เพิ่มพูนสติ รู้จักใช้ปัญญา ในการแก้ไขปัญหาคาบกลับมากระทำความผิดซ้ำได้อีกทางหนึ่ง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ 1) ภาครัฐ โดยเฉพาะ



กรมราชทัณฑ์ ควรกำหนดนโยบายนำต้นแบบการทำโครงการ “การพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังด้วยกระบวนการปัญญาบำบัด” ไปใช้ในทุก ๆ เรือนจำ เพื่อปรับปรุงแก้ไข “จิตใจ ปัญญาพฤติกรรม” เพราะการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจากส่วนของ “จิตใจ” นับว่าสำคัญมาก และให้ผลในทางที่ดีแก่ชีวิตของเขาและสังคมส่วนรวมสูงมาก 2) จัดทำหลักสูตรอบรม กำหนดการติดตามประเมินผล สร้างตัวชี้วัด กำหนดคุณสมบัติวิทยากร จัดให้มีการอบรมวิทยากร เพื่อสร้างมาตรฐานการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการนำไปใช้ให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้จริง 3) นำผู้กระทำผิดที่เข้าอบรมในโครงการนี้ รุ่นแรก จัดอบรมเข้มในการเป็นวิทยากรดำเนินโครงการเพื่อให้ผู้กระทำผิดที่พ้นโทษเป็นวิทยากรดำเนินการโครงการขยายผลต่อ ๆ ไปอย่างถาวร

### เอกสารอ้างอิง

- กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม. (2563). คู่มือการจัดโปรแกรมการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังตามลักษณะแห่งคดีและพฤติการณ์การกระทำผิด. เรียกใช้เมื่อ 27 เมษายน 2563 จาก [http://br.correct.go.th/br\\_wp/?p=26](http://br.correct.go.th/br_wp/?p=26)
- ธานี วรภัทร์. (2558). การบังคับโทษและวัตถุประสงค์ของการบังคับโทษจำคุก. วารสารกำลังใจ, 3(4), 57-62.
- นัทธี จิตสว่าง. (2545). หลักทฤษฎีวิทยา: หลักการวิเคราะห์ระบบงานราชทัณฑ์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: กรมราชทัณฑ์.
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 1. (10 กรกฎาคม 2562). ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน. (นนุช โกมลหิรัญย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 2. (10 กรกฎาคม 2562). ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน. (นนุช โกมลหิรัญย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 3. (10 กรกฎาคม 2562). ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน. (นนุช โกมลหิรัญย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 4. (10 กรกฎาคม 2562). ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน. (นนุช โกมลหิรัญย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 5. (10 กรกฎาคม 2562). ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน. (นนุช โกมลหิรัญย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 6. (10 กรกฎาคม 2562). ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน. (นนุช โกมลหิรัญย์, ผู้สัมภาษณ์)
- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 7. (10 กรกฎาคม 2562). ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน. (นนุช โกมลหิรัญย์, ผู้สัมภาษณ์)



- ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคนที่ 8. (10 กรกฎาคม 2562). ปัญญาบำบัด: นวัตกรรมการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังอย่างยั่งยืน. (นงนุช โกมลหิรัญย์, ผู้สัมภาษณ์)
- พระศากยวงศ์วิสุทธิ์ (อนิลมาน ธมมสากิโย.). (2561). จิตมณฑลปัญญาบำบัด. สำนักกิจการในพระราชดำริสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิราเทพวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม.
- ศูนย์ศึกษาเรือนจำนานาชาติ (International Centre for Prison Studies - ICPS). (2561). รายงานจำนวนข้อมูลผู้ต้องขัง. เรียกใช้เมื่อ 21 เมษายน 2563 จาก <http://www.prisonstudies.org/country/thailand>
- Bringewat Peter. (2008). Grundbegriffe des Strafrechts Grundlagen-Allgemeine Verbrechenslehre Aufbauschemata. Auflage: Baden-baden.



## คำแนะนำสำหรับผู้เขียน



### 1. นโยบายการตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์ เป็นวารสารวิชาการของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการศึกษาค้นคว้าและเผยแพร่บทความวิจัยและบทความวิชาการแก่นักวิจัย นักวิชาการ คณาจารย์และนักศึกษา ในมิติเพื่อสนับสนุนการศึกษา การสอน การวิจัยในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยเน้นสาขาวิชาพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาชุมชน การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ รวมถึงสหวิทยาการอื่น ๆ ทุกบทความที่ตีพิมพ์เผยแพร่ได้ผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิ อย่างน้อย 2 ท่าน ในลักษณะปกปิดรายชื่อ (Double Blind Peer – Reviewed) เปิดรับบทความทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษโดยรับพิจารณาตีพิมพ์ต้นฉบับของบุคคลทั้งภายในและภายนอกมหาวิทยาลัย และผลงานที่ส่งมาจะต้องไม่เคยเสนอหรือกำลังเสนอตีพิมพ์ในวารสารวิชาการใดมาก่อน ทางวารสารมีกำหนดออกวารสารปีละ 12 ฉบับ (รายเดือน) ดังต่อไปนี้

ฉบับที่ 1 เดือนมกราคม	ฉบับที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์	ฉบับที่ 3 เดือนมีนาคม
ฉบับที่ 4 เดือนเมษายน	ฉบับที่ 5 เดือนพฤษภาคม	ฉบับที่ 6 เดือนมิถุนายน
ฉบับที่ 7 เดือนกรกฎาคม	ฉบับที่ 8 เดือนสิงหาคม	ฉบับที่ 9 เดือนกันยายน
ฉบับที่ 10 เดือนตุลาคม	ฉบับที่ 11 เดือนพฤศจิกายน	ฉบับที่ 12 เดือนธันวาคม

### 2. ประเภทของผลงานที่ตีพิมพ์ในวารสารมหาจุฬานาครทรรศน์

1) บทความวิจัย (Research Article) เป็นบทความที่นำเสนอการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับพุทธศาสนา บริหารการศึกษา ปรัชญา จิตวิทยา การพัฒนาสังคม นิติศาสตร์ การศึกษาเชิงประยุกต์ สหวิทยาการอื่น ๆ

2) บทความวิชาการ (Academic Article) เป็นบทความวิเคราะห์ วิจารณ์หรือเสนอแนวคิดใหม่

### 3. รูปแบบของการจัดเตรียมต้นฉบับ

1) ต้นฉบับบทความต้องมีความยาว 8 – 12 หน้ากระดาษ A4 หรือ B5 (ไม่รวมเอกสารอ้างอิง) พิมพ์บนกระดาษหน้าเดียว ใช้ตัวอักษรแบบ TH SarabunPSK ตั้งค่าหน้ากระดาษโดยเว้นขอบบน ขอบซ้าย 1 นิ้ว และขอบขวา ขอบล่าง 1 นิ้ว กำหนดระยะห่างระหว่างบรรทัดเท่ากับ 1 และเว้นบรรทัดระหว่างแต่ละย่อหน้า การนำเสนอรูปภาพและตาราง





ต้องนำเสนอรูปภาพและตารางที่มีความคมชัดพร้อมระบุหมายเลขกำกับรูปภาพไว้ด้านล่าง พิมพ์เป็นตัวหนาเช่นตาราง 1 หรือ Table 1 และ รูป 1 หรือ Figure 1 รูปภาพที่นำเสนอต้องมีรายละเอียดของข้อมูลครบถ้วนและเข้าใจได้โดยไม่ต้องกลับไปอ่านที่เนื้อความอีก ระบุลำดับของรูปภาพทุกรูปให้สอดคล้องกับเนื้อหาที่อยู่ในต้นฉบับ โดยคำอธิบายต้องกระชับและสอดคล้องกับรูปภาพที่นำเสนอ

- 2) ชื่อเรื่องต้องมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พิมพ์ไว้ตรงกลางหน้าแรก
- 3) ชื่อผู้เขียน ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุชื่อสังกัดหรือหน่วยงาน
- 4) มีบทคัดย่อภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ไม่เกิน 300 คำต่อบทคัดย่อ
- 5) กำหนดคำสำคัญ (Keywords) 3 – 5 คำ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ
- 6) การเรียงหัวข้อ หัวข้อใหญ่สุด ให้พิมพ์ชิดขอบด้านซ้าย หัวข้อย่อยเว้นห่างจากหัวข้อใหญ่ 3-5 ตัวอักษร พิมพ์ตัวที่ 6 และหัวข้อย่อยขนาดเดียวกัน ต้องพิมพ์ให้ตรงกัน เมื่อขึ้นหัวข้อใหญ่ ควรเว้นระยะพิมพ์ เพิ่มอีก 0.5 ช่วงบรรทัด
- 7) การใช้ตัวเลขคำย่อ และวงเล็บ ควรใช้ตัวเลขอารบิกทั้งหมด ใช้คำย่อที่เป็นสากลเท่านั้น (ระบุคำเต็มไว้ในครั้งแรก) การวงเล็บภาษาอังกฤษ ควรใช้ดังนี้ (Student Centred Learning)

#### **บทความวิจัย** ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้

- 1) บทคัดย่อ (Abstract) เสนอวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัยและผลการวิจัยโดยสรุป สั้นกะทัดรัดได้ใจความ
- 2) บทนำ (Introduction) ระบุความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาในการวิจัยและระบุวัตถุประสงค์ของการวิจัย
- 3) วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methodology) ระบุแบบแผนการวิจัยการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างและการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล
- 4) ผลการวิจัย/ผลการทดลอง (Results) เสนอผลที่พบตามวัตถุประสงค์การวิจัยตามลำดับอย่างชัดเจน ควรเสนอในรูปแบบตารางหรือแผนภูมิ
- 5) อภิปรายผล/วิจารณ์ (Discussion) เสนอเป็นความเรียง ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของผลการวิจัยกับกรอบแนวคิด และงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่ควรอภิปรายเป็นข้อ ๆ แต่ชี้ให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของตัวแปรที่ศึกษาทั้งหมด
- 6) องค์ความรู้ใหม่ (Originality and Body of Knowledge) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย สังเคราะห์ออกมาในรูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย

7) สรุป (Conclusion) /ข้อเสนอแนะ (Recommendation) ระบุข้อสรุปที่สำคัญและข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และประเด็นสำหรับการวิจัยต่อไป

8) เอกสารอ้างอิง (References) ต้องเป็นรายการอ้างอิงที่มีปรากฏในบทความเท่านั้น

**บทความวิชาการ ให้เรียงลำดับสาระ ดังนี้**

- 1) บทคัดย่อ (Abstract)
- 2) บทนำ (Introduction)
- 3) เนื้อเรื่อง (Content) แสดงสาระสำคัญที่ต้องการนำเสนอตามลำดับ
- 4) สรุป (Conclusion)
- 5) เอกสารอ้างอิง (Reference)

#### 4. ระบบการอ้างอิงและเอกสารอ้างอิงทางวิชาการ

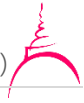
เอกสารที่นำมาใช้ในการอ้างอิงบทความ ควรมีที่มาจากแหล่งตีพิมพ์ที่ชัดเจน และมีความน่าเชื่อถือสามารถสืบค้นได้ เช่น หนังสือ วารสาร หรืองานวิจัย เป็นต้น ผู้เขียนบทความจะต้องตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง เพื่อป้องกันความล่าช้าในการตีพิมพ์บทความ เนื่องจากบทความที่มีการอ้างอิงไม่ถูกต้อง จะไม่ได้รับการส่งต่อให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณา จนกว่าการอ้างอิงเอกสารจะได้รับการแก้ไขให้สมบูรณ์ และรายการอ้างอิงจะต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการอ้างอิง/1 บทความ

##### การอ้างอิงในเนื้อหาบทความ

รูปแบบการอ้างอิงในเนื้อเรื่องและท้ายเล่มใช้วิธีการอ้างอิงระบบนาม – ปี ตามรูปแบบของ American Psychological Association (APA) ให้ใช้ระบบตัวอักษรโดยใช้วงเล็บ เปิด – ปิด แล้วระบุชื่อ – นามสกุลของผู้เขียนและปีที่ตีพิมพ์ กำกับท้ายเนื้อความที่ได้อ้างอิง เอกสารอ้างอิงที่ใช้อ้างอิงในบทความ จะต้องปรากฏในเอกสารอ้างอิงท้ายบทความทุกรายการ โดยรูปแบบของเอกสารอ้างอิง มีดังนี้

##### อ้างอิงจากเอกสารภาษาไทย

1) พระไตรปิฎกและอรรถกถาให้อ้างชื่อคัมภีร์ /เล่มที่/ข้อที่/เลขหน้า มาด้วย เว้นวรรคหนึ่งครั้งแล้วตามด้วยอ้างชื่อผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) ตัวอย่าง เช่น “ดูกรภิกษุทั้งหลาย จักร 4 ประการนี้ เป็นเครื่องเป็นไปแก่มนุษย์และเทวดาผู้ประกอบ เป็นเครื่องที่มนุษย์และเทวดาประกอบแล้ว ย่อมถึงความเป็นผู้ใหญ่และความไพบลูย์ในโภคะทั้งหลาย ต่อกาลไม่นานนัก” (อง.จตุกก. 21/31/37) (มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) เป็นต้น



2) ผู้แต่งหนึ่งราย ให้อ้างอิงผู้แต่งแล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ, 2560)

3) ผู้แต่งสองราย ให้อ้างอิงของผู้แต่งทั้งสองรายโดยใช้คำว่า “และ” ในการเชื่อมชื่อผู้แต่งทั้งสองราย แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (พระมหาสุทิตย์อาภากรโและเชมณัฎฐ์ อินทรสุวรรณ, 2560)

4) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างอิงของผู้แต่งรายแรกแล้วเพิ่มคำว่า “และคณะ” แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และตามด้วยปีที่พิมพ์ เช่น (ศุศราภรณ์ แต่งตั้งลำ และคณะ, 2560)

5) กรณีที่เนื้อความเป็นเรื่องเดียวกัน หรือผลการวิจัยเหมือนกัน แต่มีผู้อ้างอิงหลายคน ให้ใช้รายการอ้างอิงที่ใกล้เคียงปีปัจจุบันมากที่สุด

### อ้างอิงจากเอกสารภาษาอังกฤษ

1) ถ้ามีผู้แต่งหนึ่งรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่ง ตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Kemp, S., 2020)

2) ถ้ามีผู้แต่งสองรายให้อ้างนามสกุลและอักษรย่อของผู้แต่งทั้งสองราย โดยใช้เครื่องหมายแอนด์ (&) คั่นกลางระหว่างนามสกุลของผู้แต่งทั้งสอง แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ เช่น (Levinson, D. & Ember, M., 1996)

3) ถ้ามีผู้แต่งมากกว่า 2 รายให้อ้างนามสกุลของผู้แต่งรายแรกตามด้วย et al. แล้วตามด้วยเครื่องหมายจุลภาค (,) และปีที่พิมพ์ (Davis, S. N. et al., 2020)

### เอกสารอ้างอิงท้ายเล่ม

#### (1) พระไตรปิฎก อรรถกถา

**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อพระไตรปิฎกอรรถกถา.// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

**ตัวอย่าง :**

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

#### (2) หนังสือ

**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อหนังสือ.// (ครั้งที่พิมพ์).// สถานที่พิมพ์: / สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.



**ตัวอย่าง :**

พระมหาสุทิตย์ อาภากรโ. (2548). เครือข่าย : ธรรมชาติ ความรู้ และการจัดการ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: พิสิษฐ์ ไทย ออฟเซต.

**(3) บทความในหนังสือ**

**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อบรรณาธิการ (บรรณาธิการ).// ชื่อเรื่อง.// (เลขหน้าที่อ้าง).// สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

**ตัวอย่าง :**

พระสุกิจจ สุกิจโน. (2559). การสร้างความคิดนามธรรมในวัฒนธรรมไทย ใน ปวีตร ว่องวีระ. ทฤษฎี และวิวิธวิทยาของการวิจัยวัฒนธรรม. (หน้า 112). กรุงเทพมหานคร: อัมรินทร์.

**(4) บทความจากวารสาร**

**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อวารสาร.// ปีที่/ (ฉบับที่), / เลขหน้าแรก ที่ตีพิมพ์-เลขหน้าสุดท้ายที่ตีพิมพ์.

**ตัวอย่าง :**

จิตวิฑูม หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

**(5) บทความในสารานุกรม**

**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ใน ชื่อสารานุกรม.// (เล่มที่อ้าง, หน้า เลขหน้าที่อ้าง).  
สถานที่พิมพ์: /สำนักพิมพ์หรือโรงพิมพ์.

**ตัวอย่าง :**

สนิทอาจพันธ์. (2537). หม้อคอกควาย. ใน สารานุกรมของใช้พื้นบ้านไทยในอดีตเขต หัวเมืองฝ่ายเหนือ, (หน้า 274-275). กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

**(6) หนังสือพิมพ์**

**รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (วันที่ เดือน ปีที่พิมพ์).// ชื่อบทความ.// ชื่อหนังสือพิมพ์, / เลขหน้า.

**ตัวอย่าง :**

สุชาติ เผือกสกนธ์. (9 มิถุนายน 2549). ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. ผู้จัดการรายวัน, น.13.

**(7) สารนิพนธ์, วิทยานิพนธ์, ดุษฎีนิพนธ์, รายงานการวิจัย****รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่พิมพ์).// ชื่อวิทยานิพนธ์.//ใน/ ระดับวิทยานิพนธ์ สาขา./ชื่อมหาวิทยาลัยที่พิมพ์.

**ตัวอย่าง :**

สมบุญรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลอรุริยสัง 4 ของพระอรุริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธรศาสนา. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

นายมนัส ภาคภูมิ. (2540). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของเจ้าอาวาสในการพัฒนาวัดให้เป็นศูนย์กลางชุมชน. ใน รายงานการวิจัย. มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

**(8) สัมภาษณ์****รูปแบบ:**

ชื่อผู้ได้รับการสัมภาษณ์.// (วัน เดือน ปี ที่สัมภาษณ์).// ชื่อเรื่องที่สัมภาษณ์.// (ชื่อผู้สัมภาษณ์)

**ตัวอย่าง :**

วรพล ไม้สน (พลังวัชร). (5 พ.ย. 2559). หลักการ วิธีการ เป้าหมาย ในการปรึกษาทางโหราศาสตร์. (นางณัฐณัช แก้วผลึก, ผู้สัมภาษณ์)

**(9) สื่อออนไลน์****รูปแบบ :**

ผู้แต่ง.// (ปีที่เผยแพร่).// ชื่อเรื่อง.// เรียกใช้เมื่อ/ จาก แหล่งที่มาของข้อมูล (URL)

**ตัวอย่าง :**

ทวีศักดิ์ อุ่นจิตติกุล. (2561). พระพุทธรศาสนาเถรวาท จะสืบทอดดำรงอยู่อย่างไร? เรียกใช้เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/666936>

สำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ. (2561). เลื่อนข้าราชการให้ดำรงตำแหน่งประเภททั่วไป ระดับชำนาญงาน คำสั่งสำนักงานพระพุทธรศาสนาแห่งชาติ ที่ 593/2562. เรียกใช้



เมื่อ 15 มกราคม 2562 จาก <http://www.onab.go.th/category/news/คำสั่ง-ประกาศ/>

### (10) ราชกิจจานุเบกษา

#### รูปแบบ:

ชื่อกฎหมาย.//ปีพิมพ์.//ชื่อเรื่อง(ถ้ามี).//ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่/ตอนที่/หน้า/(วันเดือนปี).

#### ตัวอย่าง:

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

ประกาศกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2562). เรื่อง กำหนดประเภทและขนาดของโครงการหรือกิจการซึ่งต้องจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม และหลักเกณฑ์ วิธีการ ระเบียบปฏิบัติ และแนวทางการจัดทำรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 129 ตอนพิเศษ 97 ง หน้า 1 (20 มิถุนายน 2555).

#### ตัวอย่างเอกสารอ้างอิง

##### เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.(2535). พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาเตปิฎก 2500. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต.โต). (2551). การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก.

ธิติวุฒิ หมั่นมี. (2557). การวางแผนและการติดต่อประสานงานเชิงพุทธ. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, 3(1), 25-31.

สมบุรณ์ ตาสนธิ. (2560). กระบวนการและขั้นตอนบรรลुरुยัสัจ 4 ของพระอริยบุคคล. ใน ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาจุฬาลงกรณ-ราชวิทยาลัย.

พระศรีคัมภีร์ญาณ (สมจินต์ สมมาปญโญ). (2555). การจัดการศาสนาและ วัฒนธรรมในอุษาคเนย์เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ. เรียกใช้เมื่อ 4 กันยายน 2556 จาก [http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent\\_desc.php?article\\_id=1304&articlegroup\\_id=274](http://www.mcu.ac.th/site/artidecontent_desc.php?article_id=1304&articlegroup_id=274)



พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (ฉบับที่ 4). (2562). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 136 ตอนที่ 57 ก หน้า 49 (1 พฤษภาคม 2562).

Cronbach, L. J. (1990). Essentials of psychological testing. (3rd ed.). NY: Harper & Collins.

Muniyandi, M. et al. (2015). Health literacy on tuberculosis amongst vulnerable segment of population: Special reference to Saharia tribe in central India. The Indian journal of medical research, 141(5), 640-647.

Kiarash, A. (2007). Human Dignity in Islamic Bioethics. The Iranian Journal of Allergy, 6(5), 25-28.

## 5. การส่งบทความเข้าระบบ Thaijo เพื่อได้รับการตีพิมพ์

การส่งในระบบ (Online Submission) สามารถส่งเข้าระบบออนไลน์ได้เว็บไซต์ ของวารสารมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ได้ที่ <https://www.tci-thaijo.org/index.php/JMND> เมื่อส่งเข้าระบบสำเร็จให้แจ้งข้อมูลเพิ่มเติมทาง E-mail: tak.punyada@gmail.com

## 6. รูปแบบการนำบทความลงตีพิมพ์ลงในวารสารมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ต้นฉบับบทความที่เสนอเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารให้อยู่ในรูปแบบของไฟล์เอกสาร \*.docx ของ Microsoft Word Version 2010 หรือมากกว่า หากต้นฉบับประกอบด้วยภาพ ตาราง หรือสมการ ให้ส่งแยกจากไฟล์เอกสาร ในรูปแบบไฟล์ภาพ สกุล \*.PDF\*.JPG\*.GIF หรือ \*.bmp ความยาวของต้นฉบับต้องไม่เกิน 12 หน้า (รวมบทคัดย่อ ภาพ ตารางและเอกสารอ้างอิง) กองบรรณาธิการจะพิจารณาบทความเบื้องต้น เกี่ยวกับความถูกต้องของรูปแบบทั่วไป ถ้าไม่ผ่านการพิจารณาจะส่งกลับไปแก้ไข ถ้าผ่านจะเข้าสู่การพิจารณาของผู้ทรงคุณวุฒิเมื่อผลการประเมินผ่านหรือไม่ผ่านหรือมีการแก้ไข จะแจ้งผลให้ผู้เขียนทราบ โดยการพิจารณาบทความเพื่อลงตีพิมพ์ได้จะคำนึงถึงความหลากหลายและความเหมาะสม

## 7. สิทธิของบรรณาธิการ

ในกรณีที่กองบรรณาธิการหรือผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งได้รับเชิญให้เป็นผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินบทความมีความเห็นว่าควรแก้ไข กองบรรณาธิการจะส่งคืนเพื่อให้เจ้าของบทความแก้ไข โดยจะยึดถือข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิผู้ตรวจประเมินเป็นเกณฑ์หลัก และหรือขอสงวนสิทธิ์ที่จะพิจารณาไม่ตีพิมพ์ ในกรณีที่รายงานการวิจัย บทความทางวิชาการหรือบทความวิจัยไม่ตรงกับแนวทางของวารสารมหาวิทยาลัยนครสวรรค์ หรือไม่ผ่านการพิจารณาของกองบรรณาธิการ หรือผู้เชี่ยวชาญเมื่อบทความที่ได้รับการตีพิมพ์ผู้เขียนจะได้รับลิขสิทธิ์วารสาร ฉบับที่นำบทความลงตีพิมพ์ พร้อมกับหนังสือรับรองการตีพิมพ์บทความในวารสารฯ





### ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิจัย

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ – นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

**บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)**

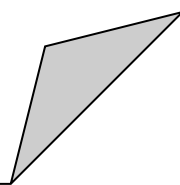
(16 pt).....ระบุประเภทของวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....  
.....ผลการวิจัยที่พบ (เลือกนำเสนอเฉพาะผลการวิจัยที่มีความน่าสนใจมากที่สุด)  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

**Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300 – 350 คำ)**

.....(16 pt).....  
.....  
.....  
.....  
.....

Keywords: 3 – 5 words





**บทนำ (18 pt) (ไม่ครบเกิน 4 ย่อหน้า)**

...(16 pt) 1. กล่าวถึงความเป็นมาแล้วความสำคัญของปัญหา โดยกว้าง ๆ (อ้างนโยบาย กฎหมาย หรือแนวคิดทฤษฎีมารองรับ).....

.....  
2. กล่าวถึงสภาพปัญหาปัจจุบันที่เกิดขึ้น (อ้างงานวิจัยหรือทฤษฎีมารองรับ.....

.....  
3. กล่าวถึงสภาพปัญหาของประชากรกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการศึกษา.....

.....  
4.สรุปความเป็นมาทั้งหมดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการวิจัยและประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....

.....

.....

.....

**วัตถุประสงค์ของการวิจัย (16 pt)**

1..... (16 pt).....

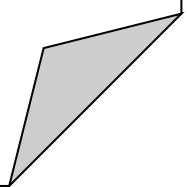
2..... (16 pt).....

3..... (16 pt).....

**วิธีดำเนินการวิจัย (18 pt)**

(16 pt)..... ระบุรูปแบบของการวิจัย, ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง, วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง, การสร้างเครื่องมือและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ, การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล.....

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....



**ผลการวิจัย (18 pt)**

(16.pt) ผลการวิจัยต้องตอบวัตถุประสงค์ทุกข้อ.....

.....

.....

.....

.....

.....



**ภาพที่ 1 (ชื่อภาพ) (ถ้ามี)**

.....

.....

.....

.....

.....

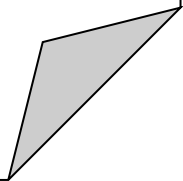
.....

.....

.....

.....

.....





**ตารางที่ 1 (ชื่อตาราง) (ถ้ามี)**


.....

.....

.....

.....

**อภิปรายผล (18 pt)**

(16 pt) อภิปรายผลการวิจัยที่พบตามวัตถุประสงค์ ผลการวิจัยสอดคล้องหรือไม่  
สอดคล้อง กับผลการวิจัยของใคร สามารถนำมาอภิปรายได้ทั้งหมด.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

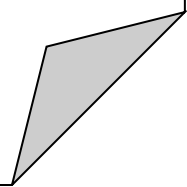
.....

.....

.....

.....

.....





**องค์ความรู้ใหม่ (18 pt) (ถ้ามี)**

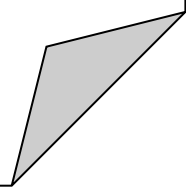
(16 pt).....ระบอบองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการวิจัย. สั้งเคราะห์ออกมาใน  
รูปแบบโมเดล พร้อมคำอธิบายรูปแบบ/โครงสร้างของโมเดลอย่างกระชับ เข้าใจง่าย.....

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....

**สรุป/ข้อเสนอแนะ (18 pt)**

.....(16 pt) สรุปผลการวิจัยทั้งหมด. สั้น. ๑. กะทัดรัดได้ใจความ.....พร้อมข้อเสนอแนะที่  
ได้จากการวิจัย.....และการนำผลการวิจัยไปใช้. รวมถึงเสนอแนะแนวทางในการวิจัยครั้งต่อไป

.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....  
.....





กิตติกรรมประกาศ (18 pt) (ถ้ามี) (ให้ใส่เฉพาะกรณีที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัย หรือกรณีซื้อบทความมีชื่อเรื่องไม่ตรงกับงานวิจัยหรือวิทยานิพนธ์)

...(16.pt)...ตัวอย่าง เช่น ขอขอบคุณทุนสนับสนุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ ปีงบประมาณ 2559 และข้อมูลจากโครงการวิจัยย่อย เรื่องสภาพปัญหาและความต้องการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุในบริบทภาคใต้ตอนล่าง

เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)

(16.pt)

.....

.....

.....

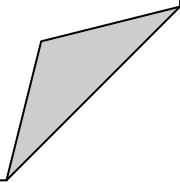
.....

.....

.....

.....

.....





## ตัวอย่างการเตรียมต้นฉบับบทความวิชาการ

ชื่อบทความ (ไทย) (20 pt)

ชื่อบทความ (อังกฤษ) (18 pt)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (ไทย) (14 pt)

ชื่อ - นามสกุลผู้เขียน (อังกฤษ) (12 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (ไทย) (14 pt)

หน่วยงานต้นสังกัด (อังกฤษ) (12 pt)

E-mail: (12 pt)

บทคัดย่อ (18 pt) (ไม่เกิน 300 คำ)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

คำสำคัญ: 3 – 5 คำ

Abstract (18 pt) (ไม่เกิน 300 – 350 คำ)

(16 pt)

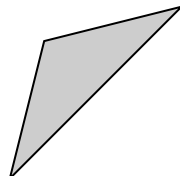
.....

.....

.....

.....

Keywords: 3 – 5 words







บทนำ (18 pt)

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

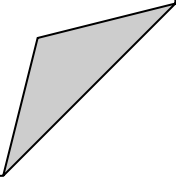
.....

.....

.....

.....

.....

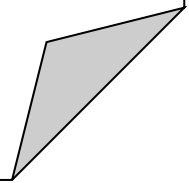




**เนื้อหา (18 pt)**

(16 pt)

Dotted lines for writing content.





**สรุป (18 pt)**

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

**เอกสารอ้างอิง (18 pt) (ต้องไม่ต่ำกว่า 10 รายการ)**

(16 pt)

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

